MALCOLM LOWRY

YANARDAĞIN ALTINDA

ROMAN

Çeviri: SİNAN FİŞEK

CAN

3. BASKI

Malcolm Lowry

YANARDAĞIN ALTINDA

Can Yayınları: 250

Under the Volcano, Malcolm Lowry
© Peter Matson, 1947, 1975
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 1989
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.
Kapak resmi: © iStockphoto.com

1. basım: 1989
3. basım: Haziran 2010
Bu kitabın 3. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak baskı: Çetin Ofset
İç baskı ve cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-510-113-2

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM. DAĞITIM. TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 – 252 59 88 – 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Malcolm Lowry
YANARDAĞIN ALTINDA

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
SİNAN FİŞEK

CAN YAYINLARI

Malcolm Lowry, 1909 yılında Liverpool yakınlarındaki New Brighton'da doğdu. Zengin bir pamuk tüccarı olan babası tarafından geleneksel İngiliz üst sınıf terbiyesiyle yetiştirildi. Sekiz yaşında yatılı okula gönderildi. Geçirdiği bir rahatsızlık sonucu, dokuz yaşında görme duyusunu büyük ölçüde yitirdi. On üç yaşında, başarılı bir ameliyatla yeniden görmeye başladı. Kısa bir süreliğine gittiği özel okulun dergisi *Leys Fortnightly* için şiirler ve öyküler yazdı. Ancak geleneksel burjuva eğitimine tepki göstererek okulu bıraktı. Babası onun Cambridge Üniversitesi'ne gitmesini ve üç ağabeyi gibi aile işinde çalışmasını beklerken, Lowry dünyayı gezmek ve edineceği deneyimlerden yazarlığı için yararlanmak istiyordu. 1927'de tayfa olarak bir gemiye binerek Çin'e doğru yola çıktı. Beş ay sonra geri döndüğünde, ilk romanı *Ultramarine*'e yetecek kadar malzeme toplamıştı. Babasının gönlü olsun diye gittiği Cambridge'ten 1932'de mezun olduktan sonra, Londra ve Paris'te yaşadı. 1935'te ABD'ye giderek Hollywood camiasına girdi. 1936-1944 yılları arasında yazdığı başyapıtı *Yanardağın Altında*'da, bu dönemde öğrendiği sinema tekniklerinden yararlandı. Geri dönüşlerle dolu bu otobiyografik romanda, yabancılaşma, aşk, politik idealizm ve mit temaları iç içe geçer. Lowry, 14 yaşında alkole başladığı, kendi kendini yok etme arzusunun damgasını vurduğu yaşamına 1957'de, 48 yaşındayken son verdi. *Hear Us O Lord from Heaven Thy Dwelling Place* ("Cennetteki Yerinden Kulak Ver Bize Tanrım") adlı öykü kitabı 1961'de, *Seçme Şiirler*'i ise bir yıl sonra yayımlandı.

Sinan Fişek, 1969'dan beri gazetecilik yapıyor, çevirileri 1967 yılından beri yayımlanıyor.

Eşim Margerie'ye

Birçok kudretli şeyler vardır, fakat hiçbiri insan kadar kudretli değildir. İnsan, karanlık denizlerin üzerinde, fırtınalı lodos rüzgârıyla kabaran dalgaları aşarak, gürültüler arasında yoluna gider. Toprağı, bu ebedi ve yorgunluk bilmeyen tanrıyı bile yorar, kuvvetli atların çektiği sapanı dolaştırarak her yıl onun bağrını altüst eder.

Şu çokbilmiş insan, gamsız kuş sürülerini, ormandaki yırtıcı hayvanları, denizdeki türlü mahlûkları ipten örülmüş ağlarla tuzağa düşürür. Dağın yabani hayvanını zekâsıyla yola getirir ve atın yeleli başına koşum ve kimseye râm olmayan dağ boğasının boynuna boyunduruk geçirir.

Bunlardan başka, konuşmayı, yüksek düşüncelerine kanat vermeyi, ülkeler idare etmeyi, soğuk gecenin kırağısından, rüzgârın savurduğu yağmurun oklarından korunmayı öğrenmiştir. Her tedbiri bilir, önüne çıkan hiçbir şeyden şaşırmaz. Yalnız ölümden nereye kaçacağını bilemeyecektir; fakat en devasız dertlerin bile devasını bulmuştur.

SOPHOKLES – *Antigone*
(Çeviren: S. Ali, Maarif Matbaası – 1941)

Köpekle kurbağanın durumlarını kutsadım şimdi de; evet, sevine sevine yeğlerdim köpeğin ya da atın durumunda olmayı, çünkü onların, benimki gibi, Cehennem ve Günah'ın sonsuz ağırlıkları altında ezilecek birer ruhları olmadığını biliyordum. Hayır; bunu gördüğüm, bunu duyduğum, bunun yüzünden paramparça olduğum halde, üzüntüme üzüntüler katan, ruhumun derinliklerinde kurtuluş isteğini bulamayışımdı.

JOHN BUNYAN – *Grace Abounding for the Chief of Sinners*

Wer immer strebend sicht bemuht, den konnen wir erlosen.

Kim ki durmadan yükseklere ulaşmaya çabalar... onu kurtarabiliriz.

GOETHE

İÇİNDEKİLER

Yanardağın Altında 13

Sonsöz 421

Malcolm Lowry'nin yayıncı Jonathan Cape'e yazdığı mektup 424

I

Ülkenin kuzeyinden güneyine, aralarında birçok vadi ve yayla oluşturan iki sıradağ uzanır. İki yanardağın egemen olduğu bu vadilerden birine, deniz yüzeyinden iki bin metre yükseklikteki Quauhnahuac kenti bakar. Yengeç Dönencesi'nin epey güneyinde, daha kesin olmak gerekirse on dokuzuncu paralel üzerinde, batıda Pasifik Okyanusu'ndaki Revillagigedo adalarıyla ya da çok daha batıda Hawaii'nin en güney ucuyla, doğudaysa Yucatan'ın Atlantik Okyanusu kıyısında, İngiliz Honduras'ı sınırı yakınındaki Tzucox Limanı'yla ya da çok daha doğuda Bengal Körfezi üzerinde, Hindistan'ın Juggernaut kentiyle aynı enlem üzerindedir.

Bir tepe üzerine kurulu kentin surları yüksek, sokak ve caddeleri engebeli ve düzensiz, yolları dönemeçlidir. Kuzeyden kente güzel, Amerikan yapısı bir otoyol girer, ama dar sokakların arasında yitip şehrin öbür ucundan bir keçiyolu olarak çıkar. Quauhnahuac'ta on sekiz kilise ve elli yedi *cantina* bulunur. Ayrıca bir golf alanı, dağlardan durmadan akan suların doldurduğu dört yüzü aşkın özel ya da halka açık yüzme havuzu ve birçok güzel otel de vardır.

La Selva Otel ve Kumarhanesi kentin hemen dışında, garın yakınındaki yüksekçe bir tepenin üzerindedir. Anayoldan uzağa, her yöne geniş görünümlerle açılan bahçe ve taraçaların arasına kurulmuştur. Bir sarayı andıran,

ama hafif geçkin bir görkemi vardır. Çünkü kumarhane değildir artık. Barda kadehine bile zar atamazsınız. Müflis kumarbazların ruhları gezinir burada. Görkemli olimpik havuzda artık kimseler yüzmüyordur sanki. Atlama tahtaları kimsesiz ve hüzünlüdürler. Otların bürüdüğü *jai-alai* alanları bomboştur. Mevsiminde, yalnızca iki tenis kortunun bakımı yapılır.

Kasım 1939 Ölüler Günü'nde, günbatımına doğru, beyaz pamuklular içinde iki adam otelin ana terasına oturmuş, *anís* içiyorlardı. Tenis, sonra da bilardo oynamışlardı ve nemin zararlarına karşı işlem görmüş raketleri tahta mengeneleri içinde –doktorunki üçgen, öbürününki dört köşe– önlerinde, terasın parmaklığı üzerinde duruyordu. Mezarlıktan çıkan kalabalık otelin arkasındaki tepeden döne kıvrıla iniyor, ilahi sesleri dalga dalga ulaşıyordu iki adama; dönüp yas tutanlara baktılar: Az sonra, uzakta dizili mısır balyalarının arasında, kalabalığın taşıdığı mumların ışığından başka bir şey görülmeyecekti. Dr. Arturo Díaz Vigil, Anís del Mono şişesini pürdikkat öne eğilmiş duran Bay Jacques Laruelle'e doğru itti.

Az sağlarında ve aşağılarında her biri birer serap gibi çevreye serpiştirilmiş yüzme havuzlarına kanını akıtan devasa, kızıl gecenin altında kentin huzuru ve tatlılığı yatıyordu. Gerçekten de, epey huzurlu görünüyordu oturdukları yerden. Ancak, Bay Laruelle'in şimdi yaptığı gibi dikkatle kulak verildiğinde, karmaşık bir uğultu seçilebiliyordu uzaktan – bambaşka bir sesti bu ama yas tutanların kısık mırıltılarından ve teranelerinden ayırt edilmesi olanaksız gibiydi – yükselip alçalan türkü sesleri, sürekli ayak sesleri: bütün gün sürmüş olan *fiesta*'nın patlamaları ve çığlıkları.

Bay Laruelle kendisine bir *anís* daha koydu. *Absent*'i çağrıştırdığı için içiyordu *anís*'i. Yüzünü derin bir kızarıklık sarmıştı ve etiketinden kıpkızıl bir şeytanın kendisini çatalıyla tehdit ettiği şişeye uzanan eli titriyordu.

"Niyetim onu ikna etmekti," diyordu Dr. Vigil, "gitsin de *déalcoholisé* olsun diye." Fransızca sözcük diline dolaş-

tı, İngilizce sürdürdü: "Ama balodan sonraki o gün ben de öyle hastaydım ki gerçekten, fizik olarak acı çekiyordum. Bu çok kötü bir şey, çünkü biz doktorlar ermişler gibi davranmalıyız. Hatırlarsın, o gün de tenis oynamıştık. Neyse, Konsolos'a bahçesinde bir göz attıktan sonra bir çocuk gönderdim, gelip beni birkaç dakika ziyaret eder mi, sevinirim diye; yoksa lütfen bana bir not yazsın, henüz içkiden ölmemişse."

Bay Laruelle gülümsedi.

"Ama gitmişlerdi," diye sürdürdü öteki, "ve evet, o gün sana da sormayı düşünmüştüm, onun evine bir göz atmış mıydın diye."

"Telefon ettiğinde bendeydi, Arturo."

"Biliyorum, biliyorum, ama bir gece önce öyle kötü bir sarhoşluk oldu, öylesine *perfectamente borracho*'yduk ki, Konsolos da benim kadar hastadır diye düşünmüştüm." Dr. Vigil başını salladı. "Hastalık yalnız bedende değil, aynı zamanda eskiden 'ruh' denilen yerde de. Zavallı dostum, bu dünyada parasını hep sürekli trajedilere harcadı."

Bay Laruelle içkisini bitirdi. Kalkıp terasın parmaklığına yürüdü, ellerini tenis raketlerinin üzerine dayayıp aşağıya ve çevresine bakındı: otların bürüdüğü terk edilmiş *jai-alai* alanları, ölü tenis kortları, otele çıkan caddenin tam ortasında, bir kaktüs çiftçisinin şu anda atına su içirmekte olduğu çeşme. Biri oğlan biri kız iki genç Amerikalı, otelin aşağıdaki ek yapısının terasında saatin geçliğine aldırmaksızın bir pinpon maçına başlamışlardı. Tam bir yıl önce bugün meydana gelen olaylar, daha şimdiden bambaşka bir çağda kalmış gibiydiler. Günün korkunçluklarının onları bir damla su gibi yutuverecekleri düşünülebilirdi. Oysa öyle değildi. Tragedya kavramı gerçekdışı ve anlamsız olma sürecine girmişti gerçi ama bireyin yaşamının hâlâ bir değeri olduğu, bir bildirideki dizgi yanlışından öte bir anlamı bulunduğu günleri hatırlamak yasak değildi henüz. Bir sigara yaktı. İyice solunda, kuzeydoğuda, vadiden ve Sierra Madre Oriental dağlarının

taraçalanmış eteklerinden ötede iki yanardağ, Popocatepetl ve Ixtaccihuatl, dupduru ve görkemli yükseliyorlardı batan güneşe karşı. Daha yakında, belki on beş kilometre kadar ötede, asıl vadiden biraz aşağıda, birisinin kömür yapmak için yaktığı odunlardan ince, mavi, yasalara aykırı bir duman tülünün yükseldiği ormanın arkasına yuvalanmış Tomalín Köyü'nü seçebiliyordu. Önünde, Amerikan otoyolunun ötesinde, aralarından bir ırmağın ve Alcapancingo yolunun kıvrıldığı tarlalar ve bahçeler seriliydi. Irmağın ve daha ötede, Doré'nin fırçasından çıkma bir cennet gibi yuvarlanıp giden mor tepelerin arasında yiten yolun çerçevelediği korudan bir hapishanenin gözetleme kulesi yükseliyordu. Kentte, bir yamaç üzerinde, diğer yapılardan ayrı duran Quauhnahuac'ın tek sinemasının ışıkları birden yandı, titreyerek söndü, sonra gene yandı. "*No se puede vivir sin amar,*" dedi Bay Laruelle... "O *estúpido*'nun evimin duvarına yazdığı gibi."

"Gel *amigo,* boşalt beynini," dedi arkasında duran Dr. Vigil.

"Ama *hombre,* Yvonne döndü! Hiçbir zaman anlayamayacağım da bu işte. Geri döndü o adama!" Bay Laruelle masaya yürüdü, bardağını Tehuaca maden suyuyla doldurup içti.

"*Salud y pesetas.*"

"*Y tiempo para gastarlas,*" diye karşılık verdi arkadaşı, düşünceli bir tavırla.

Bay Laruelle şezlongda arkasına yaslanıp esneyen doktora baktı; yakışıklı, inanılmaz derecede yakışıklı, esmer, donuk Meksikalı yüzüne; Tehuantepec'teki (erkekler bütün gün ırmakta yüzerlerken, kadınların tüm işleri gördükleri o kusursuz yerdeki) o güzel, hüzünlü Oaxacalı çocuklarınkilere benzeyen yumuşak bakışlı, derin ve aynı zamanda saf, kahverengi gözlerine, ince, ufak ellerine ve üstlerinde o kaba, kara kılları görmenin insanı şaşırttığı narin bileklere baktı. "Çoktan boşalttım beynimi, Arturo," dedi İngilizce, çok fazla yüzük takmış olduğunu bildiği ince, sinirli parmaklarıyla ağzındaki sigarayı ala-

rak. "Asıl..." Bay Laruelle sigarasının sönmüş olduğunu fark edip kendisine bir *anís* daha koydu.

"*Con permiso.*" Doktor Vigil çakmağını bir sihirbaz gibi öylesine hızlı çaktı ki, sanki cebindeyken yakmış, alevini kendi içinden çekip çıkarmıştı; ateşi Bay Laruelle'e uzattı. "Buradaki zavallıların kilisesine gittin mi hiç?" diye sordu birden, "Hani kimsesizler için bir Meryem Anası olan?"

Bay Laruelle hayır diye salladı başını.

"Kimse gitmez oraya, yalnız kimsesizler," dedi doktor usulca. Çakmağı cebine koydu, bileğini şık bir hareketle çevirerek saatine baktı. "*Allons-nous-en,*" dedi, "*vámonos,*" ve başını öne, ellerinin arasına götüren bir dizi küçük hareketle gülerek esnedi. Sonra ayağa kalkıp derin soluklar alarak parmaklığa, Bay Laruelle'in yanına geldi. "İşte en sevdiğim saat bu: Güneş batıyor, insanlar şarkı söylemeye ve köpekler havlamaya..."

Bay Laruelle güldü. Konuşurlarken, yabanıl, fırtınalı bir hava kaplamıştı gökyüzünü güneyden; yas tutanlar tepenin yamacından uzaklaşmışlardı. Uykulu akbabalar çok yukarılarda rüzgâra kaptırmışlardı kendilerini. "Sekiz buçuk gibi öyleyse; belki bir saatliğine *cine*'ye giderim."

"*Bueno.* Akşama görüşürüz öyleyse, bildiğin yerde. Unutma ki hâlâ inanamıyorum yarın gideceğine." Dr. Vigil'in uzattığı eli sıkıca, sevgiyle kavradı Bay Laruelle. "Bu akşama gelmeye çalış, gelmezsen de bil ki sağlığınla ilgiliyim hep."

"*Hasta la vista.*"

"*Hasta la vista.*"

— Dört yıl önce, Los Angeles'tan buraya o uzun, çılgın, nefis yolculuğun son kilometresinde otobüsten inip otoyolun kenarında durduğunda, kendisi de zor inanmıştı bir gün buradan gideceğine. Yarın düşüncesi inanılmaz bir kavramdı o zamanlar. Tıkabasa dolu küçük otobüs –*Tomalín Zócalo*– Quauhnahuac yokuşunu tırmanmaya başlamadan önce, yanı başından yokuş aşağı *barranca*'yı

inerken, Bay Laruelle eve hangi yoldan yürüyeceği konusunda kararsız, durmuştu. Aynı yoldan gitmek istemiyordu bu akşam. Karşıya geçip gara doğru yürümeye başladı. Trenle ayrılmayacaktı gerçi buradan, ama çocuksu bir davranışla kilitli makaslardan sakınarak dar raylı demiryolunu geçerken gitme duygusunu, bu duygunun yakınlığının ağırlığını hissetti gene. Batan güneş, ötedeki çimenli setin üzerindeki petrol depolarından yansıyordu. Herhangi bir trenin bu istasyondan değil ayrıldığını, buraya uğradığını bile belli edecek hiçbir iz yok gibiydi:

QUAUHNAHUAC

Oysa burası, bir yıldan az bir süre önce, hiçbir zaman unutamayacağı bir ayrılığa sahne olmuştu. Konsolos'un üvey kardeşini, Yvonne ve Konsolos'la birlikte Calle Nicaragua'daki evine ilk geldiğinde pek sevmemişti Bay Laruelle; Hugh'nun da o zaman kendisinden pek hoşlanmamış olduğunu düşünüyordu şimdi. Hugh'nun acayip görünüşü –Yvonne'la yeniden karşılaşmaktan öylesine olağanüstü bir biçimde etkilenmişti ki, acayiplik duygusu bile fazla çarpmamıştı Bay Laruelle'i, yoksa hemen tanırdı onu daha sonra Parián'da– Konsolos'un önceden yaptığı iyi niyetli ama yarı sitemli tanımın bir karikatürü gibiydi. Demek Bay Laruelle'in yıllar önce sözü edildiğini yarım yamalak hatırladığı çocuk buydu! Karşılaşmalarından yarım saat sonra, onu sorumsuz bir kafa ütüleyici, aslında huzursuz ve kendini beğenmiş, ama romantik ve dışadönük havalara bürünmeye çalışan profesyonel bir salon Marksisti olarak defterinden silmişti. Konsolos tarafından Bay Laruelle'le tanıştırılmaya çeşitli nedenler yüzünden "hazırlanmadığı" belli olan Hugh da onu kuşkusuz, kendisinden de daha çekilmez bir kafa ütüleyici, yaşlı bir estet, kadınlara karşı yağlı bir sahiplenme duygusuyla davranan müzmin bekâr bir zampara olarak yorumlamıştı. Ama üç uykusuz geceden sonra bir sonsuzluğu yaşamış-

lardı birlikte: Kavranması olanaksız bir felaketin doğurduğu keder ve şaşkınlık yaklaştırmıştı onları. Hugh'nun Parián'dan ettiği telefonu izleyen saatlerde Bay Laruelle Hugh hakkında birçok şey öğrenmişti: umutlarını, korkularını, düş kırıklıklarını, umutsuzluklarını. Hugh gittiğinde de, bir evlat yitirmişti sanki.

Bay Laruelle, üstündeki tenis giysilerine aldırmaksızın tepeyi tırmandı. Setin üzerine varıp soluklanmak için durduğunda, her şeye rağmen haklı olduğunu söyledi kendi kendine: Konsolos "bulunduktan" sonra da (bu arada o korkunç hazin durum olagelmiş ve ilk kez gerçekten gereği duyulduğunda Quauhnahuac'ta başvurulacak bir İngiliz konsolosu bulunamamıştı), Hugh'nun tüm sıradan kaygılarını bir kenara itip "polis"in onu tutmak konusundaki anlaşılmaz isteksizliğinden yararlanarak – Hugh'nun, şimdi artık "olay" diye sözü edilebilecek durumun hiç olmazsa bir yönüyle ilgili olarak tanıklığına başvurmaları mantık gereği gibi görünürken, tek endişeleri ondan kurtulmaktı sanki– onu Vera Cruz'da mucizevi bir biçimde bekleyen gemiye kendisini zaman yitirmeksizin atması konusunda diretmekte de haklıydı. Bay Laruelle dönüp gara baktı: Hugh'nun gidişi bir boşluk bırakmıştı. Son kalan hayallerini de kaçırıp götürmüştü bir bakıma. Çünkü Hugh, yirmi dokuz yaşında, o zaman bile, eylemleriyle dünyayı değiştirmeyi (bunu başka bir biçimde tanımlamak olanaksızdı) düşlüyordu hâlâ – tıpkı Laruelle'in kırk ikisinde, şöyle ya da böyle, yapacağı filmlerle dünyayı değiştirme umudunu henüz tam olarak yitirmemiş olduğu gibi. Ama bu düşler saçma ve fazla iddialı görünüyorlardı bugün. Ne de olsa geçmişin ölçülerine göre büyük filmler yapmıştı. Bildiği kadarıyla da bunlar dünyayı bir zerrecik olsun değiştirmemişlerdi. Gene de, bir ölçüde özdeşleşmişti Hugh'yla. Hugh gibi, Vera Cruz'a gidecekti; ve Hugh gibi, gemisinin limana ulaşıp ulaşmayacağını bilmiyordu...

Bay Laruelle'in yolu, kaktüs çiftçilerinin açtıkları dar, çimenli patikaların sınırladıkları yarı ekili tarlaların

arasından geçiyordu. Yağmurlar başladığından beri yapmamıştı ama yolun bu bölümüne kadar çok sevdiği bir yürüyüştü bu. Kaktüs yapraklarının çekici bir tazeliği vardı; akşam güneşinin çarptığı yeşil ağaçlar, yeni yeni kabaran soluklu rüzgârın sallandırdığı salkımsöğütleri andırıyordu; uzaktaki güzel, somun gibi tepelerin eteklerinde, güneş ışınlarından oluşan sarı bir göl belirdi. Ama bir uğursuzluk vardı şimdi bu akşamda. Erimiş cam akıtıyordu güneş tarlalara. Güneşin yabanıl batışında korkunç bir duruşu vardı yanardağların. Bay Laruelle, valizine çoktan kaldırılmış olması gereken sağlam, ağır tenis pabuçlarıyla hızla yürüyordu, raketini sallayarak. Bir korku sarmıştı içini gene: bunca yıl sonra ve buradaki son gününde, hâlâ bir yabancı olduğu duygusu. Dört, neredeyse beş yıl olmuştu ve bir başka gezegende dolaşan bir gezgin gibi hissediyordu hâlâ kendini. Bunun gidişini kolaylaştırdığı da söylenemezdi tabii, her ne kadar yakında –Tanrı'nın izniyle– Paris'i yeniden görebilecekse de. Ne demeli! Savaş konusunda, kötü bir şey olduğunun bilinci dışında, pek bir düşüncesi yoktu. Ya bir taraf kazanacaktı ya öbürü. Ve sonuç ne olursa olsun, yaşam zor olacaktı. Müttefikler kaybederse tabii, daha da zor olacaktı. Ve her iki durumda da kişinin kendi savaşı sürecekti.

Ne sürekli, ne şaşırtıcı bir biçimde değişiyordu çevrenin görünümü! Tarlalar taşlarla doluydu şimdi: Bir sıra kurumuş ağaç vardı. Gökyüzüne karşı karaltısı görünen bir karasaban kollarını sessiz bir yakarışla göğe kaldırmıştı; bir başka gezegen, diye geçirdi içinden gene, öyle garip bir gezegen ki, biraz uzağa, Tres Marìas'ın ötesine bakınca, aynı anda her türlü görünüm seriliveriyor gözler önüne, Cotswoldlar, Windermere, New Hampshire, Eureet-Loire'ın çayırları, hatta Cheshire'in gri kumulları, Büyük Sahra bile; öyle bir gezegen ki, göz açıp kapayana dek bir iklimden ötekine –canınız çekerse de, yalnızca bir yolun karşı yanına yürüyerek üç ayrı uygarlıktan– geçebilirdiniz; ama güzeldi: Bazen öldürücü, bazen de arıtıcı güzelliğini yadsımak olanaksızdı; yeryüzü cennetinin güzelliğiydi bu.

Ama ne yapabilmişti ki bu yeryüzü cennetinde? Pek arkadaşı olmamıştı. Durmadan didiştiği bir Meksikalı metres edinmiş, ülkeden çıkaramayacağı, Mayalardan kalma birçok güzel tanrı heykelciği almış, ayrıca...

Yağmur yağıp yağmayacağını merak ediyordu Bay Laruelle. Ender olmakla birlikte, yılın bu döneminde yağardı bazen; geçen yıl olduğu gibi sözgelimi, yağmaması gerektiğinde yağmıştı. Fırtına bulutlarıydı o güneydekiler. Yağmurun kokusunu alabildiğine düşünüyor ve şu anda ıslanmaktan daha çok isteyebileceği hiçbir şey olmadığını geçiriyordu aklından: sırılsıklam olmak ve bu yabanıl kırlarda, gövdesine yapışmış pamuklu giysileriyle ıslana, ıslana, ıslana yürümek, yürümek... Bulutları seyretti: gökyüzünde beliriveren kara, süratli atlar. Mevsimsiz patlayıveren kapkara bir fırtına! Aşk da böyle, diye düşündü; geç gelen aşk. Ama şaşkınlık içindeki toprağı saran akşam kokusu ya da ağır ağır gelen güneş ışığı ve ısısı gibi çılgınlardan uzak dinginlikler izlemezdi onu! Bay Laruelle adımlarını daha da hızlandırdı. Ve sizi dilsiz, kör, deli etsin, öldürsün böyle bir aşk – benzetmeler değiştiremezdi alınyazısını. *Tonnerre de dieu...* Gecikmiş aşkın neye benzediğini söylemek hiçbir susamışlığa çare değildi.

Kent, La Selva Kumarhanesi'nden ayrıldığından beri yokuş aşağı ağır ağır yürümekte olan Bay Laruelle'in hemen sağında ve yukarısında kalmıştı. Aşmakta olduğu tarladan, tepenin doruğundaki ağaçların üzerinden ve bir kaleyi andıran karanlık Cortez Sarayı'ndan ötede, Quauhnahuac'ın ana meydanında, ışıkları şimdiden yanmış, yavaş yavaş dönen dönme dolabı görebiliyordu; dönme dolabın parlak renkli koltuklarından yükselen insan kahkahalarının ve –gene– giderek azalan, rüzgârda ölen, en sonunda yok olan o esritici, hafif şarkı seslerini seçebildiğini sanıyordu. Hazin bir Amerikan ezgisi –*St. Louis Blues* ya da ona benzer bir şey– tarlaları aşarak dalga dalga yaklaşıyordu; kent dışındaki surlara ve kulelere çarpıp dağılacağına onları döven, hafif bir rüzgârın yaydığı müzik, üzerlerinden zaman zaman anlaşılmaz gürültü köpük-

lerinin püskürdüğü dalgaları andırıyordu; sonra iniltiyle, emilerek çekiliyordu gene uzaklara. Bay Laruelle kendini bira fabrikasının içinden Tomalín yoluna varan patikada buldu. Alcapancingo yoluna geldi. Bir araba geçiyordu ve yüzünü çevirip tozların yatışmasını beklerken, bir zamanlar çok büyük bir yanardağın krateri olan o Meksika gölünün yatağında Yvonne ve Konsolos'la yaptıkları araba gezisini hatırladı; tozun yumuşattığı ufuk çizgisi, savrulan tozların arasında hızla ilerleyen otobüsler, yüzleri tozdan korunmak için sarılıp sarmalanmış, kamyonların arkasına can havliyle tutunup titreyen delikanlılar (bir görkem var bunda, diye düşünürdü hep, kahraman bir halkın gerçekten büyük hazırlıklar yaptığı bir geleceğin simgesi: Çünkü tüm Meksika'da, yıldırım gibi giden o kamyonların içinde dimdik, pantolonları rüzgârda hızla çırpınan, ayaklarını yere ayrık ve sağlam basmış o genç inşaat işçilerini görmek olasıydı) ve güneş ışığında, yuvarlak tepenin üzerinde ilerleyen yalnız bir toz bulutu, gölün kenarında, sağanak altındaki adaları andıran tozdan kararmış tepeler geldi gözünün önüne. Bay Laruelle'in şimdi, *barranca*'nın ötesindeki yamaçta eski evini seçebildiği Konsolos da o zamanlar bayağı mutlu gibiydi, üç yüz altı kilisesi ve adları "Tuvalet" ve "Harem" olan iki berber dükkânı bulunan Chalula'da gezinirken, sonra da büyük bir gururla Babil Kulesi'nin aslı olduğunu ileri sürdüğü piramit harabesine çıkarlarken. Ne olağanüstü bir biçimde gizleyebilmişti kendi düşüncelerinin karmaşık Babil'ini!

Tozların arasından iki hırpani yerli yürüyordu Bay Laruelle'e doğru; tartışıyorlardı, ama bir yaz akşamının solan güneşinde Sorbonne'da gezinen üniversite profesörlerinin derin bilgiçliğiyle. Sesleri, ince ve pis ellerinin hareketleri, inanılmayacak kadar ağırbaşlı ve kibardı. Gövdelerinin duruşu Aztek prenslerinin soyluluğunu, yüzleri Yucatan harabelerinin gizemli heykellerini çağrıştırıyordu.

"...perfectamente borracho..."

"...completamente fantástico..."

"Sí, hombre, la vida impersonal... "
"Claro, hombre..."
"¡Positivamente!"
"Buenas noches."
"Buenas noches."

Günbatımında karıştılar. Dönme dolap tepenin arkasında batıp gözden kayboldu: Şenliğin sesleri ve müziği giderek yaklaşacağına, geçici olarak susmuştu. Bay Laruelle batıya baktı; tenis raketi kalkan, el feneri mızrak bir eski zaman şövalyesi – bir an durup buralarda gezinebilmek için ruhun görüp geçirmek zorunda kaldığı savaşları düşündü. Niyeti, La Selva Kumarhanesi'nin atlarının otladığı örnek çiftliğin yanından geçen bir başka yoldan sağa vurup doğrudan kendi sokağına, Calle Nicaragua'ya çıkmaktı. Ama ani, içgüdüsel bir kararla hapishanenin yanından giden yola, sola saptı. Bu son gecesinde, Maximilian'ın sarayının harabesine veda etmek için karanlık bir istek duydu içinde.

Güneyde, yıldırımlar kadar kara bir melek yükseliyordu Pasifik'ten. Ama gene de, her şeye rağmen, fırtınanın kendi gizli dinginliği vardı... Yvonne'a olan tutkusu (oyuncu olarak iyi ya da kötü olmasının konuyla bir ilgisi yoktu; Bay Laruelle ona, yönetmiş olduğu filmlerden herhangi birinde oynamış olsaydı iyiden de öte olacağını söylediğinde boşuna konuşmamıştı) nedense, o sıralarda kalmakta olduğu, küçük derelerin, kanalların ve gri, harap su değirmenlerinin, uykulu, küçük köyü Saint Près'nin çayırlarında gezerken, yabani çiçeklerle dolu kırçıl tarlaların üzerinde gün ışığına doğru ağır ağır, harika bir biçimde, yüzyıllar önce bu aynı tarlalarda gezinen hacılara göründükleri gibi yükselen Chartres Katedrali'nin çifte kulelerini ilk görüşünü getirmişti aklına. Aşkı ona kısa, çok kısa bir süre için de olsa, Chartres'ın büyüsünü anımsatan bir huzur vermişti; çok önceleri Chartres'ın her ara sokağını sevmiş, gökyüzüne karşı sonsuza dek uçan katedrali seyredebildiği kahveye bayılmıştı; utanç verici bir biçimde borca batmış olmasının bile bozamadı-

ğı bir büyüydü bu. Bay Laruelle hızla saraya doğru yürüdü. O büyüyü on beş yıl sonra burada, Quauhnahuac'ta, Konsolos'un alınyazısıyla bağlantılı hiçbir pişmanlık duygusu da bozamamıştı. Ona kalsa, diye düşündü Bay Laruelle, Yvonne gittikten sonra bile Konsolos'la kendisini bir süre için yaklaştıran şey –ikisinin de bakış açısından– pişmanlık değildi. Belki de bu, kısmen, ancak diş ağrısını dişini sıkarak rahatlatmaya çabalamak kadar sonuç verebilen, Yvonne'un –hiçbir zaman sözü edilmemesine rağmen– hâlâ burada olduğu aldatmacasından aldıkları karşılıklı huzurdu.

— Ah, ama bütün bunlar kendileriyle Quauhnahuac arasında dünyalar kadar mesafe koymak için yeterli neden gibi görünebilirdi! Oysa ikisi de yapmamışlardı bunu. Ve şimdi Bay Laruelle bunların baskısını sanki, nasıl olmuşsa, bu çevresindeki mor dağlara taşınmışlar gibi, dışarıdan duyuyordu; o gizli gümüş madenleriyle öylesine uzak ama gene de yakın, öylesine duru, onu fizik olarak burada tutmaya çalışan hüzünlü, tuhaf bir güç yayan dağlar gibi – ağırlığı da buydu o gücün: birçok şeyin ağırlığı, ama en çok hüznün ağırlığı.

Döküntü, mavi bir Ford'un kenarındaki çalılıkların dibine itilip terk edildiği bir tarladan geçti: İstenmeyen bir gidişi önlemek için ön tekerlerinin altına iki tuğla konmuştu. Boş boş sallanan o eski paramparça kaputa karşı bir özdeşlik, bir yakınlık duyarak, Ne bekliyorsun, diye sormak istedi arabaya... *Sevgilim, niçin gittim? Niçin gitmeme izin verdin?* Ona değildi Yvonne'un o çok gecikmiş kartpostalının arkasında yazılı sözler; o son sabah Konsolos hınzırca yastığının altına koymuş olmalıydı o kartı –ama tam olarak ne zaman koyduğu nasıl bilinebilirdi?–, sanki her şeyi hesaplamış, Bay Laruelle'in onu, telaş içindeki Hugh'nun, Parián'dan telefon ettiği anda bulacağını *biliyormuş* gibi. Parián! Sağında hapishanenin duvarları yükseliyordu. Gözetleme kulesinin tepesinde hayal meyal görülebilen iki polis dürbünle doğuya ve batıya bakıyorlardı. Bay Laruelle ırmağın üzerindeki köprüyü aştı ve

korudan, botanik bahçe olarak hazırlandığı belli bir açıklıktan geçen kestirme yolu seçti. Sürü sürü kuşlar fırlayıverdi güneydoğudan: Ufak, kara, çirkin kuşlardı bunlar, ama çok uzundular, korkunç böcekler gibi, kargalar gibi; uyumsuz, uzun kuyrukları, titrek, sıçramalı, yorucu bir uçma biçimleri vardı. Günbatımını paramparça eden bu kuşlar, her akşam yaptıkları gibi, gece olana dek sürekli, delici, mekanik çığlıklarıyla çınlayacak olan *zócalo*'daki dişbudak ağaçlarına tünemek üzere hararetle kanat çırpıyorlardı. İğrenç küme, geride kalan bir-iki kuşuyla, haşırdayarak geçti. Saraya vardığında güneş batmıştı.

Tüm *amour propre*'una rağmen, hemen pişman oldu geldiğine. Dökük pembe sütunlar alacakaranlıkta üstüne devrilmeyi bekliyor gibiydiler; yeşil iğrençliklerle kaplı, basamakları çürümeye yüz tutmuş tek bir mengeneyle bağlı duran havuz üzerine kapanacaktı sanki. Otlarla bürülü, pis kokulu, paramparça küçük kilise, üstünde akreplerin pusuda yattığı, sidikle kaplı, harap duvarlar, yıkık sütun dipleri, hazin kemerler, dışkıyla sıvalı kaygan taşlar – bir zamanlar sevginin yuvalandığı bu yer bir karabasan gibiydi. Ve Laruelle bıkmıştı karabasanlardan. Zavallı Maximilian, saray konusunda da kısmetsizdi. Trieste'deki o öbür saraya, Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth'ten Arşidük Ferdinand'a dek herkesin şiddetli bir ölümle yaşamlarını noktaladıkları o yere, niçin gene Miramar adı verilmişti? Ama kim bilir o iki süslü sürgün nasıl sevmişlerdi bu ülkeyi; insandılar onlar da sonunda, doğal çevrelerinin dışına itilmiş iki sevgili – cennetleri, nedenini tam olarak kavramaya vakitleri olmadan, burunlarının dibinde bir hapishaneye dönüşmüş, bir birahane gibi kokmaya başlamıştı ve sonunda, tek şahanelikleri tragedyada kalmıştı. Hayaletler. Hayaletler yaşıyordu burada kesinlikle, tıpkı kumarhanedeki gibi. Ve bir hayaletti hâlâ konuşan: "Buraya gelmek bizim alınyazımız, Carlotta. Şu uzayıp giden nefis ülkeye bak: tepelerine, vadilerine, inanılmaz güzellikteki yanardağlarına. Bunlar bizim, bir düşün! İyi olalım, yaratıcı olalım, bunlara layık olalım!" Ya da tartışan

hayaletler vardı: "Hayır, sen hep kendini sevdin, mutsuzluğunu benden daha çok sevdin, bunu bize bilerek yaptın sen." "Ben mi?" "Sana bakacak, seni sevecek, seni kullanacak, sana yön verecek insanlar oldu hep. Seni gerçekten seven benim, ama benden başka herkesi dinledin." "Hayır. Sevdiğim tek kişi sendin hep." "Hep mi? Sen yalnız kendini sevdin." "Hayır, seni, hep seni – bana inanmalısın, lütfen: Meksika'ya gitmeyi nasıl tasarlardık hep, hatırlarsın. Hatırlıyor musun?.. Evet, haklısın. Fırsat seninle geçmişti elime. Böyle bir fırsat da gelmez bir daha!" Ve birden, durdukları yerde, birlikte, tutkuyla ağlıyorlardı.

Ama Bay Laruelle'in sarayda duyduğunu sandığı ses Maximilian'ın değil, Konsolos'undu ve yürüyüşünü sürdürüp ters yönden de olsa Calle Nicaragua'ya vardığına şükrederken, Konsolos'la Yvonne'u orada nasıl birbirlerine sarılmış gördüğünü hatırladı; Meksika'ya gelişlerinden kısa bir süre sonraydı ve saray nasıl değişik görünmüştü o zaman ona! Bay Laruelle daha yavaş yürümeye başladı. Rüzgâr dinmişti. İngiliz *tweed*'inden ceketinin önünü açtı (oysa Mexico City'de High Life'dan –okunuşu İçlif– almıştı onu) ve mavi puanlı fularını çözdü. Olağandışı bir ağırlık vardı havada bu akşam. Ne biçim bir sessizlikti bu? Tek bir ses, tek bir çığlık gelmiyordu kulaklarına şimdi. Yalnızca adımlarının sarsak vuruşu... Kimseler yoktu görünürde. Bay Laruelle de pişiyordu, pantolonu yapışıyordu her yanına. Fazla şişmanlıyordu, Meksika'da fazla şişmanlamıştı; işte bu da bazı insanları hiçbir zaman gazetelere geçmeyecek bir seferberliğe itebilirdi. Tenis raketini boş boş salladı havada, önce bir servis, sonra karşılayış: ama fazla ağırdı, mengeneyi hesaba katmamıştı. Sağındaki örnek çiftliği, yapıları, tarlaları, hızla yayılan karanlığın gölgede bıraktığı tepeleri geçti. Dönme dolap –ama yalnız tepesi– belirdi gene tepenin yukarısında; neredeyse tam önünde, sessiz, ışıl ışıl duruyordu; sonra ağaçlar yükselip gözden sildiler onu gene. Çukurlarla dolu berbat yol burada dikleşerek yokuş aşağı iniyordu; *barranca*'nın –derin yarın– üzerindeki küçük köprüye yaklaşıyordu. Köp-

rünün ortasına gelince durdu, biten sigarasının ateşiyle bir yenisini yaktı, parmaklığa yaslanarak aşağıya baktı. Ama yarın dibi görünmeyecek kadar karanlıktı: İşte kesinlik, işte derinlik buydu! Zaman gibiydi Quauhnahuac bu bakımdan: Hangi köşeyi dönseniz, o dipsiz çukur bekliyordu sizi. Akbabaların yurdu, Moloch kenti! Denizaşırı ülkelerden gelme, papaz uydurması efsaneye göre, İsa çarmıha gerildiğinde topraklar yarılmıştı tüm bu bölgede – ama bu rastlantının o sıralarda kimseyi pek etkilediği söylenemezdi! Bu köprünün üzerinde, Konsolos ona Atlantis konusunda bir film yapmasını önermişti bir keresinde. Evet, tam böyle eğilerek, sarhoş ama kendine egemen, dediği anlaşılır, hafif deli, az sabırsız –Konsolos'un içe içe ayıldığı günlerden biriydi– çukurun ruhunu oluşturan "*huracán*"dan, fırtına tanrısından söz etmiş, onun "Atlantik Okyanusu'nun karşılıklı kıyıları arasındaki ilişkiye çok belirgin bir biçimde tanık olduğunu" anlatmıştı. Ne demekse.

Gene de, Konsolos'la birlikte bir çukura ilk bakışları değildi bu. Yıllar önce –ve nasıl unutulabilirdi ki bunu şimdi?– "Cehennem bunker"i vardı hep: bir de o, Maximilian'ın sarayında, daha sonraki buluşmayla belirsiz bir bağlantısı olan o öbür buluşma... Konsolos'u burada, Quauhnahuac'ta bulmak, neredeyse çeyrek yüzyıldır görmediği eski İngiliz oyun arkadaşının –"okul arkadaşı" diyecek hali yoktu ya– kendisiyle haberi olmaksızın altı haftadır aynı sokakta yaşadığını öğrenmek, gerçekten de çok olağanüstü bir şey miydi? Değildi, büyük bir olasılıkla; büyük bir olasılıkla, "tanrıların hoşlandıkları küçük şakalar" sınıflamasına girecek rastlantılardan biriydi. Ama nasıl da canlı bir biçimde belleğindeydi İngiltere'de deniz kenarında geçen o tatil!

— Bay Laruelle Moselle bölgesinde Languion'da doğmuş, ama tuhaf alışkanlıkları olan zengin ve pul koleksiyoncusu babası Paris'e taşınmıştı; çocukken yaz tatillerini genellikle ailesiyle birlikte Normandiya'da geçirirdi. Manş kıyısı üzerinde, Calvados bölgesindeki Courseulles gözde

bir yazlık değildi. Hem de hiç değildi. Rüzgâra açık, harap birkaç pansiyonuyla kilometrelerce ıssız kumsalı vardı ve deniz soğuktu. Gene de, o kavurucu 1911 yazında, ünlü İngiliz ozanı Abraham Taskerson'un ailesi Courseulles'e gelmişti, yanlarında o garip, ufak tefek, Hindistan doğumlu, on beş yaşlarında, içine kapanık, utangaç, ama gene de şaşılacak derecede kendi kendine yetmesini bilen, anlaşıldığı kadarıyla ihtiyar Taskerson'un (o gelmemişti) teşvikiyle şiirler yazan ve yanında "baba" ya da "anne" sözcükleri söylendiğinde bazen durup dururken ağlamaya başlayıveren İngiliz yetimiyle... Hemen hemen aynı yaşlarda olan Jacques garip bir yakınlık duymuştu ona; diğer çocuklar da -en az altı taneydiler, çoğu da yaşça daha büyük ve Geoffrey Firmin'le aslında uzaktan akraba olmalarına rağmen daha sağlam bir kalıptan çıkmış gibiydiler- genellikle kendi aralarında toplanıp delikanlıyı yalnız bıraktıkları için, sık sık görüşüyorlardı. İngiltere'den getirdikleri birer eski golf sopası ve son günlerinde görkemli birer darbeyle denize fırlatılacak olan *gutaperka*'dan yapılmış birkaç eski püskü golf topunu yanlarında taşıyarak deniz kenarında geziniyorlardı. "Geoffrey" artık "Ahbap" olmuştu. Onu, "O güzel, genç İngiliz ozanı" diye çağıran anne Laruelle de seviyordu. Taskersonların annesi de Fransız çocuğunu sevmişti: Sonuç olarak Jacques, eylül ayını İngiltere'de, Taskersonlarla birlikte geçirmeye çağrıldı; okulu başlayana dek Geoffrey de orada kalacaktı. Buna, Jacques'ı on sekiz yaşına kadar bir İngiliz okulunda okutmayı düşünen babası da razı geldi. Taskersonların dimdik, erkekçe duruşlarına da özellikle hayrandı... ve işte böylece Leasowe'a gitti Bay Laruelle.

Burası Courseulles'ün İngiltere'nin kuzeybatı kıyısındaki daha uygar, büyükler için yapılmış bir türüydü. Taskersonlar büyük, rahat bir evde oturuyorlardı; evin arka bahçesi, denizin sınırladığı çok güzel, inişli çıkışlı bir golf alanıydı. Sınır denize benziyordu gerçi, ama değildi: bir ırmağın on kilometre genişliğindeki ağzıydı; batıdaki sıra sıra beyaz köpükler belirtiyordu gerçek denizin baş-

ladığı yeri. Irmağın karşı kıyısında, karla kaplı bir-iki doruğu Geoffrey'ye Hindistan'ı hatırlatan Gal dağları diziliydi. Oynamalarına izin verildiği hafta arası günlerinde, golf alanı bomboştu: Denizin dikenleştirdiği çimlerin arasında sarı deniz gelincikleri dalgalanıyordu. Kıyıda, ağaçlarının yalnız çirkin, kara dipleri kalmış bir tarihöncesi ormanının kalıntısı, ileride de bodur, terk edilmiş, eski bir deniz feneri vardı. Irmağın ağzının orta yerinde, üzerinde acayip, kara bir çiçeğe benzeyen bir yel değirmeni bulunan bir ada vardı; deniz çekildiğinde eşek sırtında gidilebiliyordu bu adaya. Liverpool'dan demir alan şileplerin dumanı sarıyordu ufuk çizgisini. İnsana bir genişlik, bir boşluk duygusu veriyordu burası. Bulundukları yerin yalnız hafta sonları bir sakıncası vardı: Mevsim bitmiş ve kordon boyundaki kır renkli ılıca otelleri boşalmaya başlamıştı gerçi, ama golf alanı cumartesi sabahından pazar akşamına kadar, gün boyu dörtlü partiler yapan Liverpoollu simsarlarla doluydu; alanın dışına kaçan golf topları evin çatısını dolu yağarcasına bombardıman ediyordu. Öyle günlerde de Geoffrey'yle birlikte güzel, güleç kızların henüz eksik olmadığı kente inmek, güneşli, rüzgârlı sokaklarda gezinmek ya da kumsaldaki açık hava tiyatrolarından birinde eğlenceli bir Pierrot oyunu seyretmek büyük bir keyifti. Ya da en iyisi, ödünç aldıkları ve Geoffrey'nin büyük bir ustalıkla yönettiği dört metrelik tekneyle, denizden çalınma göle açılırlardı.

Çünkü Courseulles'de de olduğu gibi, Geoffrey'yle baş başaydılar çoğu zaman. Ve Jacques şimdi daha iyi anlıyordu Taskersonları Normandiya'da niçin o kadar az gördüğünü. Taskerson çocukları, eşi görülmemiş, akıl almaz birer yürüyüş meraklısıydılar. Günde kırk, elli kilometre yürümek umurlarında bile değildi. Ama asıl şaşırtıcı olan, hepsi okul çağında çocuklar olmalarına rağmen, eşi görülmemiş, akıl almaz birer de içkici olmalarıydı. Sıradan, beş millik bir yürüyüş sırasında bir o kadar birahaneye girer, yarımşar ya da birer litre sert bira içerlerdi. Daha on beşine basmamış olan en küçükleri bile bir öğle-

den sonra boyunca üç litre birasını yuvarlardı. Aralarında hastalanıp kusan olursa da, ne mutlu: Daha çok içebilmesi için yer açılmış demekti. Ne –evde biraz şarap içmeye alışmış olmasına karşın– midesi zayıf olan Jacques ne de hem biranın tadından hoşlanmayan, hem de katı kuralları olan bir Wesleyan mezhep okuluna giden Geoffrey, bu çağdışı tempoya ayak uydurabiliyorlardı. Aslında tüm aile ölçüsüzce içki içiyordu. Sert, ama iyi yürekli bir adam olan Taskerson, edebiyata az buçuk yetenekli tek oğlunu yitirmişti; her gece, kapısı açık çalışma odasında kucağında kedileriyle somurtup oturur, saatler boyu içki içer, akşam gazetesinin hışırtısıyla öbür oğullarını onaylamadığını belli ederdi; öbür oğullar da o sırada, yemek odasında, saatlerdir içmekte olurlardı. Evde, belki de iyi bir izlenim bırakma gereksinimini daha az duyduğu için apayrı bir kadın oluveren Bayan Taskerson da oğullarıyla birlikte oturur, güzel yüzünü ateş basmış, yarı onaylamaz bir tavırla da olsa, herkes sızana dek neşeyle içerdi. Doğrusunu söylemek gerekirse, oğullar annelerinden çok önce başlamış olurlardı içkiye. Sokaklarda yalpa vurdukları anlamına gelmezdi bu tabii. Ne kadar sarhoş olurlarsa o kadar ayık görünmek bir onur sorunuydu onlar için. Hayranlık uyandıracak kadar dik, omuzlar geriye atılmış, gözler ileride, görev başında birer muhafız alayı askeri gibi yürürlerdi genellikle; yalnız, günün sonuna doğru, Bay Laruelle'in babasını hayran bırakan o "dik, erkekçe duruşları"ndan bir şey yitirmeksizin, epeyce yavaşlardı yürüyüşleri. Gene de, sabahları kalkıldığında, tüm aile fertlerini yemek odasında yere serilip sızmış görmek olağandışı değildi. Kimsenin bundan pek rahatsız olduğu da söylenemezdi. İsteyenin musluğunu açıp bardağını doldurabileceği fıçı fıçı biralar diziliydi mutfak dolabında. Sağlıklı, güçlü çocuklar, aslanlar gibi yiyorlardı. Kızartılmış koyun işkembesi ve kara sucuk ya da kan sucuğu denilen ve Jacques'ın biraz da kendisi için hazırlandığından korktuğu –biliyorsun, Jacques: *boudin*– sakatat ve yulaf ezmesinden oluşan bir harcı andıran yiyecekten dehşet verici miktarlarda yi-

yorlar, bu arada da, artık kendisinden "Şu Firmin" diye söz edilen "Ahbap", önünde dokunulmamış bir bardak birayla utangaç ve huzursuz oturuyor, Bay Taskerson'la utana sıkıla sohbet etmeye çalışıyordu.

"Şu Firmin"in kendisine böylesine ters düşen bir aileyle ne işi olduğunu anlamak güçtü önceleri. Taskerson çocuklarıyla hiçbir ortak yanı olmadığı gibi, onlarla aynı okula bile gitmiyordu. Gene de, onu oraya gönderen akrabaların iyi niyetle davrandıklarını anlamak güç değildi. Geoffrey hep "kitaplara dalmış"tı, dolayısıyla da, yapıtlarında dinî temalar işleyen "Abraham Yeğen" ona yardımcı olmak için "biçilmiş kaftan"dı. Çocuklar konusunda, en azından Jacques'ın ailesi kadar bilgisizdi akrabalar. Okuldaki tüm dil ve spor ödüllerini onlar kazanıyorlardı; o halde bu iyi ve sağlam delikanlılar Geoffrey'nin utangaçlığına "en iyi çare"ydiler; babasını ve Hindistan'ı sürekli olarak "karasevdalı gibi" düşünmesini önleyebilirlerdi. Jacques'ın yüreği parçalanıyordu "Ahbap" için. Annesi daha çocukken ölmüştü Keşmir'de; yeniden evlenmiş olan babasıysa, son bir yıl içinde, bağışlanmaz bir biçimde yok oluvermişti: ne Keşmir'de ne de başka bir yerde başına ne geldiğini bilen kimse yoktu. Günün birinde yürüyerek Himalaya dağlarına çıkıp yok olmuş, Geoffrey'yi ve o sıralarda kundaktaki üvey kardeşi Hugh'yu üvey anayla birlikte Srinagar'da bırakıvermişti. Bütün bunlar yetmezmiş gibi üvey ana da ölmüş, iki çocuk Hindistan'da yapayalnız kalmışlardı. Zavallı Ahbap, tüm garipliğine karşın, kendisine yapılan her iyilikten çok duygulanıyordu. Kendisine "Şu Firmin" demelerinden bile etkileniyordu. Ve ihtiyar Taskerson'a çok bağlıydı. Bay Laruelle onun, kendi çapında da olsa, tüm Taskersonlara çok bağlı olduğundan ve onları ölümüne savunacağından emindi. Hüzün verici bir güçsüzlük, aynı zamanda da bir bağımlılık duygusu uyandırıyordu insanda. Her şeye rağmen, Taskerson çocukları da o kaba, korkunç İngiliz tavırlarıyla onu yalnız bırakmamak, İngiltere'deki ilk tatilinde ona yakınlık duyduklarını göstermek için ellerinden geleni yapmışlar-

dı. On dört dakikada üç buçuk litre bira içemiyorsa, devrilmeden yetmiş beş kilometre yürüyemiyorsa, suç onların değildi. Jacques'ın da ona burada eşlik etmesi, kısmen de olsa onların sayesindeydi. Utangaçlığını yenmesine de biraz katkıları olmuştu belki. Çünkü Ahbap'la Jacques, Taskersonlardan hiçbir şey öğrenmedilerse, İngiliz "kız tavlama" sanatını öğrenmişlerdi. Saçma sapan bir "Pierrot" şarkıları vardı; Jacques'ın Fransız şivesiyle söylenmesi daha iyi oluyordu.

Jacques'la birlikte kordon boyunca yürür, söylerlerdi:

"Dingala dingala yürürüz biz
Dingala dingala konuşuruz biz
Dingala dingala kravatlarımız
Dingala gözlü kızlara bakarız
Gün doğana kadar
Dingala dingala türkü yakar
Sabahları kafalar
Dingala dingala dingala dingala
Kalkarız."

İşin töreni, bundan sonra "Hey" diye bağırmak, dönüp baktıysa da ilgisini uyandırdığınızı sandığınız kızın peşinden gitmekti. Gerçekten ilgisini çekmişseniz, güneş de batmışsa, golf alanında gezmeye götürürdünüz onu: Taskersonların deyimiyle, "açık havada oturacak" güzel yerlerle doluydu burası. Tepelerin arasındaki çukurlar ve bunkerlerdi bunlar genellikle. Bunkerler genellikle kum doluydular, ama rüzgâr tutmuyorlardı ve derindiler; en derini de "Cehennem Bunkeri"ydi. Cehennem Bunkeri, Taskersonların evine oldukça yakın, sekizinci deliğe giden yolun ortasında, golf alanının en korkulan engellerinden biriydi. İyice aşağısında ve biraz da solunda olmasına rağmen, deliği çevreleyen çimenli düzlüğü uzaktan koruyor gibiydi. Korkunç çukur öyle bir yerdeydi ki, Geoffrey gibi doğuştan yetenekli ve iyi bir oyuncunun to-

punu üçüncü vuruşta, Jacques gibi bir sakarınkiniyse on beşinci vuruşta yutuveriyordu. Jacques'la Ahbap, Cehennem Bunkeri'nin kız atmak için çok elverişli bir yer olacağından dem vururlardı hep; ama kız nereye atılırsa atılsın, fazla ciddi bir şeyler olmayacağı da önceden kabullenilirdi. Genelde saf, masum bir havası vardı bu "kız tavlama" işinin. Bir süre sonra, en iyi deyimle "bakir" olan Ahbap ve olmadığı havasını vermeye çalışan Jacques, kordon boyunda kızları tavlayıp golf alanına yürümeyi, orada ayrılıp sonradan yeniden buluşmayı alışkanlık edinmişlerdi. İşin tuhafı, Taskersonlarda her şeyin saati düzenliydi. Bay Laruelle Cehennem Bunkeri konusunda da niçin böyle bir anlaşmaya varamadıklarını bugün bile bilemiyordu. Amacı Geoffrey'yi gözetlemek değildi kesinlikle. Canını sıkan, bir kız arkadaşla birlikte sekizinci deliğe giden yolu aşarak Leasowe yoluna doğru yürürken, bunkerden acayip sesler geldiğini duymuşlardı. Sonra ne kız ne de kendisi gözlerini alabilmişlerdi ay ışığının aydınlattığı o tuhaf görünümden. Laruelle hızla uzaklaşacaktı oradan, ama ikisi de –Cehennem Bunkeri'nde neler döndüğünün tüm önemini kavrayamamalarına rağmen– kahkahalarını tutamamışlardı. İşin garibi, neler söylendiğini hiçbir zaman anımsayamamıştı Bay Laruelle, yalnız Geoffrey'nin ay ışığındaki yüzünün ifadesini, kızın apar topar, komik bir biçimde üstünü başını düzelterek ayağa fırlayışını ve sonradan kendisinin de, Geoffrey'nin de olağanüstü soğukkanlı davranışlarını hatırlıyordu. Hep birlikte, acayip bir adı olan –"Dava Değişmiştir" falan gibi– bir bara gitmişlerdi. Konsolos'un bir bara kendi isteğiyle ilk gidişiydi bu; yüksek sesle herkese Johnny Walker viskisi ısmarlamış ama garson, bar sahibinin uyarısı üzerine içkileri getirmeyi reddetmiş ve yaşları küçük olduğu gerekçesiyle dışarı atılmışlardı. Yazık ki dostlukları bu iki küçük, hüzünlü, ama kuşkusuz rastlantısal tersliğe dayanamadı. Bay Laruelle'in babası bu arada onu İngiltere'de okumaya gönderme düşüncesinden caymıştı. Tatil, ekinoks fırtınaları arasında, perişan bir biçimde tükeniverdi. Hüzünle,

kasvetle ayrıldılar birbirlerinden Liverpool'da ve kasvetli, hüzünlü, bir sokak satıcısınınki gibi yalnız bir yolculuk izledi bunu: önce Dover'a, sonra da fırtınaların çalkaladığı Manş'ı aşan gemiyle eve.

Bay Laruelle bir hareket olduğunu hissedip doğruldu ve atını birdenbire köprünün üzerinde yanlamasına gemleyen bir binicinin önünden tam zamanında kurtulabildi. Usher hanedanı gibi çöküvermişti gece. Kentten gelen ve berbat yolda sandal gibi yuvarlanan bir arabanın ışığında gözlerini kırpıştırıyordu at; Calle Nicaragua'nın bu kadar aşağısında bir arabaya rastlamak ender bir olaydı. Binici çok sarhoştu, eyerinin üzerine yayılmış, nasıl becermişse ayaklarını kocaman üzengilerden dışarı kaydırmış, yalnız dizginler sayesinde zorbela durabiliyordu atın sırtında; ama durumunu sağlamlaştırmak için bir kez olsun tutunmamıştı eyerin kaşına. At çılgınca şahlandı, yarı korkulu, yarı kibirli –belki de binicisi yüzünden– bir isyanla birden fırladı arabaya doğru: Önce gerisin geri devrilecekmiş gibi olan binici, olağandışı bir biçimde kurtardı kendini, sonra bir sirk süvarisi gibi yana kaydı, gene yerleşmeyi başardı eyerine, kaykıldı, kaydı, geri devrildi – ramak kala kurtardı kendini, ama yalnız dinginleri tutarak, eyerin kaşına dokunmadan; dizgini tek eliyle tutuyordu şimdi de, ayakları hâlâ üzengilerin dışındaydı; uzun, kavisli kınından çektiği *machete*'sinin yanıyla atın sağrılarını çılgınca dövüyordu. Arabanın ışıkları bu arada yokuş aşağı ağır aksak yürüyen bir aileyi aydınlatmıştı: yas giysileri içinde bir erkekle bir kadın ve temiz giyimli iki çocuk; binici denetimsiz kaçıp giderken kadın çocukları yolun kenarına itti, adam da şarampole kadar çekildi. Araba durdu, atlı geçerken ışıklarını kıstı, sonra da Bay Laruelle'e doğru ilerleyerek köprüyü geçti. Güçlü, sessiz, derin derin yaylanan bir Amerikan arabasıydı, motoru güçbela işitiliyordu ve atın nalları çınlıyordu; ses uzaklaştı, loş ışıklı Calle Nicaragua'dan yukarı, Konsolos'un evinin, Bay Laruelle'in görmek istemediği penceredeki ışığın –çünkü Adem bahçeden ayrıldıktan çok sonra, yanmayı sürdürü-

yordu Adem'in evinin ışığı– ve onarılmış bahçe kapısının, soldaki okulun ve o gün Yvonne, Hugh ve Geoffrey'yle buluştuğu yerin önünden geçti – binicinin, önünde yarı toplu bavullarının dağ gibi yığılı durduğu Bay Laruelle'in evinin önünde bile yavaşlamadan köşeyi dörtnala dönerek Calle Tierra del Fuego'ya girip gözleri yakında ölümü görecek olanlarınki gibi yabanıl, kasabanın bir ucundan girip bir ucundan çıktığını geçirdi aklından – ve bu da, diye düşündü birden, bu anlamsız kudurmuşluktan doğan çılgınca görünüm – ama denetimli bir kudurmuşluk, tam çığırından çıkmamış, anlaşılmaz bir biçimde hayranlık duyulabilecek bir şey neredeyse – bu da, anlaşılmaz bir biçimde, Konsolos'un ta kendisiydi.

Bay Laruelle yokuşu çıktı, sonra kentte, meydanın aşağısında, yorgun, durdu. Calle Nicaragua yokuşunu çıkmamıştı ama. Kendi evinin önünden geçmemek için okulu geçer geçmez sola sapmış, *zócalo*'nun arkasından dolanan dik, arızalı, dönemeçli patikadan çıkmıştı. Tenis raketi hâlâ elinde, Avenida de la Revolución'dan aşağı ağır ağır yürürken insanlar dönüp merakla bakıyorlardı ona. Sonuna dek gidildiğinde bu sokak Amerikan otoyoluna ve La Selva Kumarhanesi'ne çıkardı gene. Bay Laruelle gülümsedi: Böyle sürerse, evinin çevresinde acayip, merkez dışı bir yörüngede sonsuza dek dönüp durabilirdi. Bir göz bile atmadan yanından geçtiği panayır şimdi arkasında kalmış, devinip duruyordu. Geceleri bile rengârenk olan kent daha da ışıklandırılmış, pırıl pırıldı; ama bir liman gibi, küme kümeydi ışıklar. Rüzgârlı gölgeler savruluyordu sokaklarda. Gölgedeki tek tük ağaçlar kömür tozuna bulanmış, dalları ağır bir kurum tabakası altında eğilmiş gibi duruyorlardı. Küçük otobüs tıngırdayarak yanından geçti gene; dik yokuşun başında frenini kökleyerek öbür yöne gidiyordu bu kez; stop lambaları yoktu. Tomalín'e son araba. Öte yanda, Doktor Vigil'in pencerelerinin önünden geçti. *Dr. Arturo Díaz Vigil, Médico Cirujano y Partero, Facultad de México, de la Escuelo Médico Militar, Enfermedades de Niños, Indisposiciones nervio-*

sas. Mingitorios'ta rastlanılan ilanlardan ne kadar kibar bir farklılığı vardı bu yazıların! – *Consultas de 12 a 2 y 4 a 7.* Hafif bir abartı, diye düşündü. Gazete satıcısı çocuklar koşarak yanından geçiyor, Almazán yanlısı, Mihver devletler yanlısı, can sıkıcı Unión Militar tarafından çıkarıldığı söylenen *Quauhnahuac Nuevo* gazetesini satıyorlardı. *Un avión de combate Francés derribado por un caza Alemán. Los trabajadores de Australia abogan por la paz. ¿Quiere Vd?* –diye soruyordu bir dükkân camekânındaki tabela– *vestirse con elegancia y a la última moda de Europa y los Estados Unidos?* Bay Laruelle yokuş aşağı yürüyüşünü sürdürdü. Kışlanın önünde, başlarında Fransız Ordusu miğferleri, üstlerinde yeşil kordonları ve güneşten kırlaşmış mor üniformalarıyla askerler nöbet tutuyor, ileri-geri yürüyorlardı. Karşıya geçti. Sinemaya yaklaşırken her şeyin olması gerektiği gibi olmadığını, acayip, alışılmamış bir heyecanın, hummalı bir havanın varlığını sezer gibi oldu. O anda serinlemişti ortalık. Sinema da, sanki o gece film gösterilmemiş gibi karanlıktı. Oysa kalabalık bir insan yığını –kuyruğa girmemişler, ama sinemanın müşterileri oldukları belli– erkenden dışarıya uğramış, kaldırımda, kemer altlarında kümelenmiş, bir kamyonetin tepesine oturtulmuş hoparlörden çalan Washington Post marşını dinliyorlardı. Birden şimşek çaktı ve sokak lambaları kırpışıp söndü. Demek sinemanın ışıkları önceden gitmişti. Yağmurdan, diye düşündü Bay Laruelle. Ama ıslanma isteği kalmamıştı artık içinde. Tenis raketini ceketinin altına sokup koşmaya başladı. Sert bir rüzgâr sardı sokağı birden, eski gazeteler uçuştu, *tortilla* tezgâhlarındaki gazyağı fenerlerinin alevleri yassıldı: Sinemanın karşısındaki otelin tepesinde vahşi bir çizik attı şimşek, sonra gök gürültüsü patladı gene. Rüzgâr inliyor, herkes –çoğu gülerek– koşuşuyordu yağmurdan sakınmak için. Bay Laruelle yıldırımın gümbürtüsünü duyabiliyordu arkasında kalan dağlarda. Sinemaya tam zamanında ulaştı. Yağmur seller gibi akıyordu.

Soluk soluğa durdu sinemanın girişinde; sinemadan

çok, loş bir çarşı ya da pazarın girişine benziyordu. Sepetler taşıyan köylüler doluşuyorlardı içeri. Telaşlı bir tavuk, kapısı aralık kalmış ve bir an için boşalmış olan gişeye girmek için çabalıyordu. Her yanda insanlar el fenerleri yakıyor ya da kibrit çakıyorlardı. Oparlörlü kamyonet yağmurla fırtınaya karışıp gitmişti. *Las Manos de Orlac,* diyordu bir afiş. *6 y 8:30. Las Manos de Orlac, con Peter Lorre.*

Sokak lambaları yandı gene, ama sinema hâlâ karanlıktaydı. Bay Laruelle sigara aradı ceplerinde. Orlac'ın elleri... Sinemanın eski dönemlerini nasıl da çağrıştırıvermişti birden: kendi gecikmiş öğrencilik günlerini, *Prag Öğrencisi* günlerini. Wiene'yi, Werner Krauss'u, Karl Grüne'yi, yenik düşmüş bir Almanya'nın yaptığı filmlerle kültür dünyasının saygısını kazandığı UFA günlerini. Ama o sıralar, *Orlac*'da oynayan Conrad Veidt'di. İşin garibi, o da bundan birkaç yıl önce Mexico City'de ya da belki –Bay Laruelle çevresine baktı– bu sinemada gördüğü Hollywood ürününden pek iyi değildi. Onu bu sinemada görmüş olması olanakdışı değildi. Ama, hatırlayabildiği kadarıyla, Peter Lorre bile kurtaramamıştı bu filmi ve bir kez daha görmek istemiyordu... Oysa şimdi üstünde yükselen, katil Orlac'ı gösteren afiş ne karmaşık ve sonsuz, ne gaddarlık ve acıma dolu, ölümsüz bir öyküyü anlatır gibiydi! Katil elli sanatçı; işin püf noktası buydu işte: çağın simgesi. Çünkü kötü bir karikatürün ürkütücü aşağılamasıyla üzerinde yükselen, Almanya'nın ta kendisiydi. – yoksa, hayal gücünü biraz aşırı bir biçimde zorlarsa, Bay Laruelle'in mi ta kendisiydi bu?

Sinemanın müdürü karşısında durmuş, Dr. Vigil'e ve tüm Latin Amerikalılara özgü o yıldırım hızıyla, sakarlığa yer vermeyen o kibarlıkla avuçlarının arasında tuttuğu kibriti Bay Laruelle'in sigarasına tutuyordu: Üzerinde tek yağmur damlası olmayan, cilalı gibi duran saçları ve saldığı kokular, *peluquería*'yı her gün ziyaret ettiğinin kanıtlarıydı; çizgili pantolonu ve siyah ceketiyle kusursuzdu giyimi, sarsılmaz bir biçimde *muy correcto*'ydu, kendi sınıfından tüm Meksikalıların deprem, fırtına deme-

den oldukları gibi. Kibriti atışındaki hareket boşa gitmedi, çünkü bir selamdı aynı zamanda. "Gelin, bir içki içelim," dedi.

"Yağmur mevsimi kolay geçmiyor," dedi Bay Laruelle gülümseyerek, sinemaya komşu, ama sokağa bakan sundurmasını paylaşmayan *cantina*'ya doğru kalabalığın arasından ilerlerken. *Cantina*'nın adı Cervecería XX'ydi; aynı zamanda da Vigil'in "malum yer"iydi; tezgâh ve duvar boyunca dizili masaların üstündeki şişelere sokulmuş mumlar aydınlatıyordu içerisini. Tüm masalar doluydu.

Müdür usulca, ilgisizce ama uyanık bir tavırla çevresini süzerek, "*Chingar*," dedi. Kısa tezgâhın başında durdular: İki kişilik yer vardı. "Gösterinin iptal edilmesi gerektiğine üzüldüm. Ama teller eridi. *Chingado*. Her Allahın haftası ışıklarda bir terslik oluyor. Geçen hafta daha da beterdi, çok kötüydü gerçekten. Biliyorsunuz, Mexico City'de bir gösteriye hazırlanan o Panama'dan gelme kumpanya vardı."

"Kusuruma bakmazsınız, değil mi?"

"Tabii, *hombre*," diye güldü müdür – Bay Laruelle, barmenin dikkatini çekmeyi başaran Sr. Bustamente'ye *Orlac* filmini önceden burada görmüş olup olamayacağını, eğer öyleyse, başarısından dolayı yeniden mi piyasaya sürdüğünü soruyordu. "*¿Uno?*"

Bay Laruelle durakladı: "*Tequila*," sonra düzeltti hemen: "*No, anís – anís, por favor, señor.*"

"*Y una – ah – gaseosa*," dedi Sr. Bustamente barmene. "*No, señor.*" Hâlâ dalgın, Bay Laruelle'in azıcık ıslanmış *tweed* ceketinin kumaşını elliyordu. "Yeniden piyasaya sürmedik, *compañero*. Film yeniden geldi, o kadar. Geçen gün son haberleri de gösterdim burada: İnanmazsınız, İspanyol Savaşı'ndan gelen ilk haber filmlerini gönderdiler gene."

"Bazı yeni filmler geliyor gene de, gördüğüm kadarıyla," dedi Bay Laruelle (ikinci seans olursa, kendisine *autoridades* locasında bir yer verilmesi önerisini reddetmişti), tezgâhın arkasında asılı duran, yüzü özenle İspanyol'a

benzetilmiş bir Alman film yıldızının cafcaflı, büyük boy afişine alaylı alaylı bakarak: *La simpatiquisíma y encantadora María Landrock, notable artista alemana que pronto habremos de ver en sensacional film.*

"...un momentito, señor. Con permiso..."

Sr. Bustamente dışarı çıktı, ama girdikleri kapıdan değil, tezgâhın arkasında, tam sağlarında, önü perdeyle örtülü ve doğrudan sinemanın içine giren bir yan kapıdan. Bay Laruelle içerisini çok iyi görebiliyordu. Kapının ötesinden, sanki seans sürüyormuş gibi, ağlayan çocuklarla kızarmış patates ve *frijoles* satıcılarının neden oldukları tatlı bir uğultu geliyordu. Bu kadar çok insanın koltuklarını terk edip dışarı çıktıklarına inanmak güçtü. Sokak köpeklerinin karaltıları geziniyordu sıra sıra koltukların arasında. Işıklar tamamen sönmemişti: Loş, kızılımsı turuncu bir renkle parlıyorlardı. Üzerinde el fenerlerinden oluşan sayısız gölgenin oynaştığı ve "gösterinin iptal edildiğini" açıklayan, ama büyülü bir biçimde baş aşağı duran yazı yansıyordu perdeye; *autoridades* locasında bir kibritle üç sigara yakıldı. Arkada, ışıkların çıkışın *SALIDA* yazısı üzerinde yansıdığı yerde, Sr. Bustamente'nin yazıhanesine girdiğini gördü. Dışarıda şimşekler çakıyor, yağmur boşanıyordu. Bay Laruelle, önce yeşil ve soğuk, sonra da hafif mide bulandırıcı gelen, suyun bulandırdığı *anís*'inden bir yudum aldı. Hiç de benzemiyordu *absent*'e. Ama yorgunluğu gitmiş, acıkmaya başlamıştı. Saat yedi olmuştu bile. Vigil'le birlikte daha sonra herhalde Gambrinus'ta ya da Charley'nin Yeri'nde akşam yemeği yerlerdi. Küçük bir tabaktan bir çeyrek limon alıp düşünceli düşünceli emerken, esrarengiz Maria Landrock'un yanında, tezgâhın arkasında, Cortez'le Moctezuma'nın Tenochtitlán'daki buluşmalarını gösteren takvimi okuyordu. *El último Emperador Azteca,* diyordu resmin altında, *Moctezuma y Hernán Cortés representativo de la raza hispaña, quedan frente a frente: dos razas y dos civilizaciones que habían llegado a un alto grado de perfección se mezclan para integrar el núcleo de nuestra nacionalidad*

actual. Ama Sr. Bustamente geliyordu gene, perdenin yakınına kümelenmiş insanların arasından kendine yol açarak, bir eli havada, elinde bir kitap...

Bay Laruelle, kendi şaşkınlığının farkında, kitabı ellerinin arasında çevirip duruyordu. Sonra tezgâhın üzerine koyup *anís*'inden bir yudum aldı. "*Bueno, muchas gracias, señor,*" dedi.

"*De nada,*" dedi Sr. Bustamente usulca; kesin ama tersleyici olmayan bir kol hareketiyle üzerlerine gelmekte olan, çikolatadan kafatasları taşıyan karanlık grubu uzaklaştırdı. "Ne kadar zaman oldu, bilmiyorum, belki iki, belki üç yıl *aquí.*"

Bay Laruelle baş sayfasına baktı gene, sonra kapattı tezgâhın üstünde duran kitabı. Tepelerinde yağmur sinemanın çatısını dövüyordu. Konsolos, Elizabeth dönemi oyunlarını derleyen kahverengi, çok okunmuş kitabı ona ödünç vereli on sekiz ay olmuştu. O sıralarda Geoffrey'yle Yvonne belki beş aydır ayrıydılar. Yvonne geri dönene dek altı ay daha geçecekti. Konsolos'un bahçesinde güllerin, kuduzotlarının ve Konsolos'un şeytanca bir bakışla "pörsümüş prezervatifler"e benzettiği begonyaların arasında boş boş, hüzünlü bir havada geziniyorlardı; neredeyse resmî bir bakıştı Konsolos'unki aynı zamanda: Sanki, "Biliyorum, Jacques," diyordu, "bu kitabı hiçbir zaman geri vermeyebilirsin; ama farz et ki ben de onu sırf bu amaçla veriyorum sana: bir gün, geri vermediğin için pişmanlık duyasın diye. Ben seni bağışlarım tabii o zaman, ama ya sen, kendini bağışlayabilir misin? Yalnız kitabı geri vermediğin için değil, o zamana dek kitap, bugün bile geri verilemeyecek şeylerin simgesi haline gelmiş olacağı için." Kitabı almıştı Bay Laruelle. Bir süredir bir düşünce vardı kafasının arkasında: Fransa'da, Faustus öyküsü üzerine kurulu çağdaş bir film yapmak – baş kişisi de Troçki gibi birisi olacaktı. Aslında, şu ana kadar açmamıştı kitabı. Konsolos kitabı birkaç kez geri istemişti gerçi, ama ödünç aldığı gün de burada, sinemada unutmuş olmalıydı. Bay Laruelle, Cervecería XX'nin sol dip

köşeden yan sokağa açılan tek panjurlu kapısının altındaki olukta gümbürdemekte olan yağmur sularını dinliyordu. Yapıyı sarsan bir şimşek çaktı birden, bir teneke borudan aşağı kömür boşaltılıyormuş gibi sesler çıkararak yankılanıp gitti.

"Biliyor musunuz, *señor*," dedi birden, "bu kitap benim değil."

"Biliyorum," dedi Sr. Bustamente, ama usulca, fısıldarcasına neredeyse. "*Amigo*'nuz, onundu galiba." Çekingen çekingen öksürdü: bir *appoggiatura*. "*Amigo*'nuz, *bicho*." Bay Laruelle'in gülümsediğini görünce sözünü kesti usulca. "Piç demek istemedim; *bicho* demek istiyorum, yani mavi gözlü." Sonra da, kimden söz ettiği konusunda hâlâ kuşku duyulabilirmiş gibi, elini çenesinin ucuna götürüp olmayan bir sakalı sıvazlar gibi yaptı. "Sizin *amigo* – *Señor* Firmin – *El Cónsul. Americano* hani."

"Hayır, Amerikalı değildi." Bay Laruelle sesini yükseltmeye çalıştı biraz. Ama güçtü bu, çünkü *cantina*'daki herkes susmuş ve Bay Laruelle sinemaya da tuhaf bir sessizliğin çöktüğünü fark etmişti. Işıklar şimdi tamamen sönmüştü ve Sr. Bustamente'nin omzunun üstünden perdenin ötesine, el fenerlerinin bir yaz fırtınasında çakan şimşekler gibi zaman zaman parıldadıkları bir mezar karanlığına bakıyordu; ama satıcılar seslerini kesmişler, çocuklar gülmeyi, ağlamayı bırakmışlar, yorgun seyirci kitlesiyse sıkkın ama sabırlı oturuyor, karanlık perde birden aydınlanıverince oluşan sessiz, korkunç dev ve mızrak ve kuş gölgelerine bakıyor, sonra perde birden gene kararıyor, sağ yandaki balkonda da yerlerinden kımıldamayan, fuayeye inmeyen, duvara yontulmuş bir fresk gibi duran kalabalık –ciddi, bıyıklı bir erkek kalabalığı, bir savaşçı kalabalığı– gösterinin başlamasını ve katilin kanlı ellerini nihayet görebilmeyi bekliyordu.

"Öyle mi?" dedi Sr. Bustamente usulca. *Gaseosa*'sından bir yudum alıp sinema salonunun karanlığına baktı, sonra gene dalgın dalgın *cantina*'ya bir göz gezdirdi. "Ama konsolos olduğu doğru mu? Çünkü kaç kez, hatırlıyorum, bu-

rada oturup içiyordu: Birçok keresinde de zavallının ayağında çorap yoktu."

Bay Laruelle güldü. "Evet. Buradaki İngiltere konsolosuydu." Alçak sesle, İspanyolca konuşuyorlardı; ışıkların gelmesinden hiç değilse on dakika daha umudunu kesmiş olan Sr. Bustamente bir bira içmeyi kabullenirken, Bay Laruelle de alkolsüz bir içki söyledi kendine.

Ama Konsolos'u anlatamamıştı bu kibar Meksikalı'ya. Işıklar solgun solgun gelmişti gene sinemayla *cantina*'ya, ama gösteri başlamamıştı henüz, Bay Laruelle de Cervecería XX'nin boşalmış bir köşe masasında, önünde bir kadeh daha *anís*, tek başına oturuyordu. Bunun acısını midesi çekecekti: Yalnız son bir yıl içinde başlamıştı böylesine içmeye. Kaskatı oturmuş, Elizabeth dönemi oyunlar kitabı masanın üstünde kapalı, karşısında boş duran ve Dr. Vigil için tuttuğu iskemlenin arkalığına dayalı tenis raketine bakıyordu. Tüm suyu akıp gitmiş bir banyoda yatan bir adam gibi hissediyordu kendini: bilinçsiz, ölü gibi neredeyse. Eve gitmiş olsaydı, bavullarını hazırlamayı bitirmiş olurdu bile. Oysa Sr. Bustamente'ye veda etme kararlılığını bile gösterememişti. Dışarıda, Meksika üzerinde, mevsimsiz bir yağmur yağıyor, karanlık sular Calle Nicaragua'daki kendi *zacuali*'sini, ikinci büyük sele karşı kurulmuş anlamsız kulesini boğmaya yükseliyordu. Ülker burcunun en yüksek noktasına ulaştığı gece! Konsolos denilen şey neydi ki, böylesine ilgi gösterilsin? Göründüğünden daha yaşlı olan Sr. Bustamente, Porfirio Díaz'ın yönetimde olduğu günleri hatırlamıştı, Amerika'nın Meksika sınırı boyunca her küçük kentte bir "konsolos" tuttuğu günleri. Aslında, sınırdan yüzlerce kilometre ötedeki köylerde bile birer Meksika konsolosu vardı o günlerde. Konsoloslar, ülkeler arasındaki ticaretin iyi işlemesini sağlamakla yükümlüydüler – değil mi? Ama Díaz, Arizona'da, Meksika'yla yılda on dolarlık alışverişi olmayan kasabalara bile birer konsolos yerleştirmişti. Tabii, bunlar konsolos değil, casustular. Sr. Bustamente bunları biliyordu, çünkü devrimden önce, Ponciano Arriaga üyesi

olan kendi liberal babası, Díaz'ın konsoloslarından birinin emriyle Arizona'nın Douglas kentinde üç ay hapis yatmıştı (buna rağmen Sr. Bustamente gene de Almazán'a oy verecekti). O zaman, demişti imayla –ama kötü niyetle değil; hatta belki pek ciddiye de almaksızın– *Señor* Firmin'in de bir Meksika konsolosu değil, tabii, tam o tür bir konsolos da değil, ama ne İngiltere ticareti ne de İngiliz olan bir yerde görev yaptığına göre, böyle bir konsolos olduğunu düşünmek akla yatkın değil miydi, hele İngiltere'nin Meksika'yla diplomatik ilişkilerini kestiği de göz önünde tutulursa?

Aslında Sr. Bustamente Bay Laruelle'in aldatıldığından, Señor Firmin'in aslında bir tür casus olduğundan emin gibiydi. Ama dünyanın hiçbir yerinde Meksikalılar kadar insancıl, halden anlamaya hazır insan yoktur – oylarını Almazán'a verseler bile. Sr. Bustamente de, casus da olsa, Konsolos'a acımaya hazırdı; yürekten acımaya hazırdı, bu her gece, her gece oturup içen zavallı, yapayalnız, titrek cana; karısı terk etmiş (ama geri döndü, diye bağıracaktı neredeyse Bay Laruelle, inanılmaz olan da bu: Geri döndü!), ülkesi bile terk etmiş belki, yalınayak olduğuna bakılırsa, ve başı kabak ve *desconcolado* ve kendini bilmez bir halde sokaklarda sürten, peşinde –pek emin olmasa bile– her cadde ve sokak köşesini tutmuş başka casuslar gezen –şurada başıboşun biri sandığı kara gözlüklü bir adam, burada yolun karşısında kestiren köylü sandığı biri, orada gıcırdayan bir hamağın üstünde çılgınca sallanan kel, küpeli oğlan– bir adam; öyle ki bir Meksikalı bile zor inanır buna (çünkü doğru değil de ondan, dedi Bay Laruelle) ama gene de olası, inanmazsanız bir şey yapmayı deneyin de görün, tıpkı babasının (eğer olsaydı) ona, Bay Laruelle'e anlatacağı gibi, buradan sözgelimi hayvan taşıyan bir katara binip sınırı geçmeye kalksanız, daha varacağınız yere ulaşmadan "onların" Meksika'da haberleri olur ve ne yapacaklarına karar vermiş bile olurlar "onlar". Her ne kadar gözünü açık tutmayı alışkanlık edinmişse de, Konsolos'u tanımıyordu tabii Sr. Bustamente, ama bı-

raktığı izlenim –hep *muy borracho* olmasından başka tabii– sürekli olarak ölüm korkusuyla yaşayan bir adam olduğuydu. Bir keresinde, şimdi dul kalan Gregorio kadının işlettiği El Bosque *cantina*'sına "*Sanctuario!*" gibi bir şeyler bağırarak girmiş, peşinde birileri olduğunu söylemiş, ondan daha fazla ürken dul da konsolosu bütün bir ikindi boyunca arka odada gizlemişti. Bunu dul kadın değil, ölümünden önce *Señor* Gregorio'nun kendisi anlatmıştı, hani kardeşi Sr. Bustamente'nin bahçıvanıydı, çünkü *Señora* Gregorio yarı İngiliz ya da Amerikalıydı ve hem *Señor* Gregorio'ya hem de kardeşi Bernardino'ya olanları anlatmakta güçlük çekmişti. Ama gene de Konsolos casus idiyse bile, artık değildi, dolayısıyla da bağışlanabilirdi. Zaten *simpático bir* adamdı kendisi. Tam şu tezgâhta işte, polisin götürdüğü bir dilenciye tüm parasını verdiğini kendi gözleriyle görmemiş miydi?

"Ama korkak da değildi Konsolos," diye belki biraz ilgisizce sözünü kesmişti Bay Laruelle, "hiç değilse canı tatlı değildi. Tam tersi, çok yürekli bir adamdı, bir kahramandı hatta; son savaşta, vatanı uğruna gösterdiği olağanüstü cesaret çok gözde bir madalyayla ödüllendirilmişti. Tüm kusurlarına rağmen, temelde kötü bir adam da değildi." Bay Laruelle, niçin olduğunu pek bilmeden, onun iyiliklerden yana bir güç bile olabileceğini düşünüyordu. Ama korkak olduğunu söylememişti ki Sr. Bustamente. Sr. Bustamente, saygılı bir biçimde, korkaklıkla canını sakınmanın Meksika'da apayrı iki kavram olduğunu açıklamıştı sadece. Ve Konsolos'un da, kötü bir adam olmak şöyle dursun, bir *hombre noble* olduğu kesindi. Ama Bay Laruelle'in anlattığı bu kişilik ve parlak geçmiş, onu bir casusun çok tehlikeli görevlerini yerine getirmek için biçilmiş kaftan kılmıyor muydu? Sr. Bustamente'ye Konsolos'un burada kendi kabuğuna çekildiğini, aslında Hindistan Sömürge Yönetimi'nde memurluk isteyip ancak Dışişleri'ne girebildiğini ve orada da, şu ya da bu nedenle giderek daha önemsiz konsolosluklara sürülüp sonunda –Bay Laruelle'in Konsolos'un kafasının bir bö-

lümüyle de olsa içtenlikle inandığını sandığı Britanya İmparatorluğu'na en az zarar verebileceği yer olarak- Quauhnahuac kızağına çekildiğini anlatmaya çalışmak, gereksiz geliyordu Bay Laruelle'e.

"Peki ama niçin olmuştu bütün bunlar?" diye sordu kendi kendine. *¿Quién sabe?* Bir *anís* daha söyledi ve ilk yudumunda, büyük bir olasılıkla pek gerçek payı olmayan bir imge (komutanlığını bir ara Guillaume Apollinaire'in yapmasına rağmen canlı çıktığı son savaşta topçuydu Bay Laruelle) canlandı kafasında. Ateş hattına ölüm sessizliği egemendi, ama bu hat üzerinde bulunması gerekirken, çok daha kuzeydeydi *Samaritan* gemisi. Gerçekten de, antimon, cıva ve volfram yüklü, Şangay'dan Avustralya'da, Yeni Güney Galler eyaletinin Newcastle Limanı'na gitmesi gereken şilep, bir süredir acayip bir rota tutturmuştu. Japonya'daki Bungo Boğazı'ndan, Şikoku'nun güneyinden Büyük Okyanus'a, Doğu Çin Denizi'ne yakın bir yerlere niçin açılmıştı sözgelimi? Günlerdir, uçsuz bucaksız yeşil deniz çayırında yitmiş bir koyun gibi, rotasından çok uzaktaki bazı ilginç adaların görüş mesafesinin tam dışında seyrediyordu. Lût'un Karısı Adası ve Arzobispo. Rosario ve Kükürt Adası. Volkan Adası ve St. Augustine. Guy Kayası'yla Euphrosyne Sığlığı arasında gördü ilk kez periskopu ve tam yol tornistan etti. Ama denizaltı suyun üstüne çıkınca rüzgârı baştan alıp durdu. Silahsız bir ticaret gemisiydi *Samaritan,* hiç direnmedi. Ama denizaltından çıkan askerler şilebe çıkamadan, birden huy değiştirdi. Koyun, büyü yapılmışçasına, ateş kusan bir ejderhaya dönüştü. Denizaltı yeniden dalmaya bile fırsat bulamadı. Tüm mürettebatı tutsak edildi. Çatışmada süvarisini yitiren *Samaritan,* denizaltını uçsuz bucaksız Pasifik Okyanusu'nun orta yerinde tüten bir puro gibi bırakarak yoluna devam etti.

Bay Laruelle'in pek anlayamadığı bir nedenden dolayı da -çünkü Geoffrey ticaret filosundan gelme değildi, yat kulübünden ve deniz kurtarmadan gelerek deniz teğmeni olmuş, Allah bilir güverte önyüzbaşılığına bile terfi

etmişti o zamana kadar– bu olayda en önemli rolü Konsolos oynamıştı. Ve bundan dolayı –ya da olay sırasında gösterdiği kahramanlıktan dolayı– Britanya Üstün Görev Beratı ya da Madalyası'yla ödüllendirilmişti.

Ama ortada küçük bir sorun olduğu belliydi. Çünkü *Samaritan* (geminin kullandığı birçok addan biriydi bu, ama Konsolos'un en sevdiğiydi) limana girdiğinde, denizaltının savaş tutsağı mürettebatı arasında, nedense tek subay yoktu. Bir şey gelmişti o Alman subaylarının başına ve başlarına gelen hiç de hoş bir şey değildi. Anlatıldığına göre, *Samaritan*'ın ateşçileri tarafından kaçırılmış, kazan dairesindeki ocakta diri diri yakılmışlardı.

Bay Laruelle düşünüyordu. Konsolos İngiltere'yi seviyordu ve gençliğinde, çoğunluğa uyup düşmana karşı kin duyguları beslemiş olabilirdi – ama pek olası değildi bu, çünkü o sıralarda böyle duygular daha çok savaş görmeyenlerin tekelindeydi. Ama onurlu bir adamdı Konsolos ve büyük bir olasılıkla hiç kimse, bir an için bile olsa, *Samaritan*'ın ateşçilerine Almanları kazana atmaları komutunu onun vermiş olabileceğini aklından bile geçirmemişti. Ama Almanların oraya atıldıkları da bir gerçekti ve layık oldukları yeri buldular demenin bir anlamı yoktu. Bir suçlu bulunması gerekiyordu.

Sonuç olarak da Konsolos önce divan-ı harbe çıkmış, sonra da madalyasını almıştı. Aklanmıştı. Ondan başka hiç kimsenin mahkeme önüne çıkarılmamış olmasının nedenini tam olarak kavrayamıyordu Bay Laruelle. Gene de Konsolos'u, kendi isteğiyle sürgünde yaşayan, ödülüne karşın yitik onurunu, yaşamındaki gizi kara kara düşünen, sahicisinden de daha göz yaşartıcı sahte bir "Lord Jim" olarak düşünmek de olasıydı. Oysa durum hiç de öyle değildi. Bu olayın görünürde hiçbir izini taşımıyordu Konsolos. Ve olanları, yıllar önce *France-Soir* gazetesinde konuyla ilgili temkinli bir makale okumuş olan Bay Laruelle'le tartışmaktan hiç çekinmemişti. Hatta şakasını bile yapmıştı. "Yapılacak şey mi, efendim," demişti, "gidip Almanları ocaklara, fırınlara tıkmak." Yalnız o son

aylarda, bir-iki kez –o da sarhoşken– yalnızca olayda suçlu olduğunu açıklamakla değil, bu yüzden korkunç acılar çektiğini de söylemekle çok şaşırtmıştı Bay Laruelle'i. Çok daha ileri de gitmişti. Ateşçiler suçsuzdu. Onlara herhangi bir komut verilmiş olması söz konusu değildi. Kasılarak, alaycı bir tavırla, her şeyi tek başına yaptığını açıklamıştı. Ama zavallı Konsolos o sıralarda doğruyu söyleme yetisini tümüyle yitirmişti ve yaşantısı Don Kişot'ça bir sözlü kurmacaya dönüşmüştü. Jim'in tersine, onuruna pek önem vermez olmuştu ve Alman subayları da bir şişe daha *mescal* satın almak için birer bahaneden başka bir şey değildiler. Bay Laruelle bunu Konsolos'a söylediğinde de korkunç bir kavga edip birbirlerine küsmüşler –oysa daha acı konular bile darıltamamıştı onları– ve sonuna dek –en hazin ve acımasız biçimde kötü olanı da en sonundaydı– dargın kalmışlardı, yıllar önce Leasowe'da olduğu gibi.

Başım önde uçacağım o zaman toprağa:
Açıl, toprak! Yuva olamayacaksın bana!

Elizabeth çağı oyunları kitabını rasgele açmıştı Bay Laruelle; bir an, çevresinden habersiz, kafasını bir çukurun derinliklerine itme gücü varmış gibi görünen sözcüklere baktı; Marlowe'un Faustus'unun kendi umutsuzluğuna savurduğu tehdit, Bay Laruelle'in ruhunda beden bulmuştu sanki. Ancak, tam bu değildi Faustus'un dediği. Kitaba daha yakından baktı. Faustus, "Başım önde koşacağım o zaman toprağa," demişti, sonra da: "Hayır, heyhat, yuva olamayacak." Böylesi o kadar kötü değildi. Bu şartlar altında koşmak, uçmak kadar kötü değildi. Kitabın kahverengi meşin cildine de yüzü olmayan bir insan biçimi basılmıştı: O da koşuyordu, kutsal ibis kuşunun uzun boynu ve başı ve aralık gagasına benzer bir meşale taşıyarak. Bay Laruelle kendinden utanarak iç çekti. Nereden çıkmıştı bu sanrı? Zor seçilen, titrek mum alevleriyle kısık –gerçi şimdi biraz daha az kısıktılar ama...– lambaların

karışımından mı, yoksa belki de, Geoff'un deyimiyle, olağanaltı bir dünyayla olağandışı bir kuşku arasındaki iletişimden mi? Konsolos ne de severdi bu saçma sapan oyunları; *sortes Shakespeareanae... Ve yarattığım tüm harikalara tanık olsun Almanya. Wagner girer, yalnız... izderzen ich zadar zana, Hans. Kandi'den gelen das skip, als vol. Danrı danığımdır, ein jeker, elin pagdem, und elle dingen, tausend, tausend jeyler.* Bay Laruelle, sayfaları Dekker'in güldürüsüne açık kitabı kapadı, sonra da kolunda buruşuk peşkiriyle kendisine hayretle bakan barmenin önünde gözlerini kapadı, kitabı açtı, parmağını havada döndürüp rasgele sayfaya bastırdı, sonra da parmağının altında kalan bölümü ışığa tuttu.

"Bu bilgiç adamın içinde bir zamanlar büyüyen
Dimdik uzayacak dal kesilmiş,
Ve yanmış Apollon'un dalı,
Faustus gitti: cehennemî düşüşüne bakın..."

Bay Laruelle sarsılmıştı; bir eliyle kitabı kapayıp masanın üzerine bırakırken, diğer eliyle sayfaların arasından usulca düşen katlı bir kâğıda uzandı. Kâğıdı iki parmağıyla yerden alıp açtı, çevirdi. *Hotel Bella Vista* yazıyordu üstünde. Bu incecik otel kâğıdından iki yaprak vardı aslında: kitabın arasında iyice ezilmiş, kurşunkalemle önlü arkalı yazılmış, tıkabasa anlamsız sözcüklerle dolu, dar ve uzun iki yaprak. Ama bu loşlukta bile Konsolos'un yarı huysuz, yarı cömert ve tümüyle sarhoş el yazısını tanımamak olanaksızdı – Yunan biçimi *e*'ler, payanda gibi *b*'ler, kâh ıssız yol kenarlarındaki haçları andıran, kâh tüm sözcüğü çarmıha geren *t*'ler; sözcükler dik bir yokuştan aşağı yuvarlanıyorlar sanki – oysa sözcükleri oluşturan harfler direniyor, kalmış, öbür yana tırmanıyorlar. Bay Laruelle'in huzuru kaçtı birden. Çünkü bunun bir mektup olduğunu, yazarının onu postalamaya ne niyeti, ne de –büyük bir olasılıkla– bedensel gücü kalmış bile olsa, gene de bir mektup olduğunu görmüştü:

...Gece: ve, bir kez daha, her geceki ölümle boğuşma, şeytanca orkestraların sarstığı oda, bölük pörçük ve korkulu uyku parçacıkları, pencerenin dışındaki sesler, aşağılarcasına yinelenen düş kişileri, karanlığın tamburları. Kır düşmüş saç rengindeki bu gecelerde yeterince gerçek ses yokmuş gibi. Amerika kentlerinin yırtıcı uğultusu, sargıları çözülen acı içindeki korkunç devlerin gürültüsüne benzemiyor. Sokak köpeklerinin uluması, davul sesleri, gece boyunca gündoğumunu muştulayan horozlar, daha sonra beyaz tüyleriyle telgraf tellerine ya da arka bahçelere kümelenirken görülen iniltiler, elma ağaçlarına konmuş kümes hayvanları, büyük Meksika'nın asla uyumayan, ölümsüz hüznü. Bense hüznümü eski manastırların gölgelerine, suçluluk duygumu kemerlerin ve halıların altlarına, soğuk, sarı güzelliklerini kişinin ancak ölümde bulabildiği üzgün yüzlü çömlekçilerle bacakları kesik dilencilerin gündoğumunda içki içtikleri akıl almaz *cantina*'ların merhametine taşıyorum. Öyle ki, sen gittiğinde, Yvonne, Oaxaca'ya kaçtım. Bundan daha hüzün verici bir sözcük olamaz. Anlatayım mı sana, Yvonne, çölü aşan o küçücük trenin üçüncü mevki bankında geçen korkunç yolculuğu; annesiyle birlikte, şişemdeki tekilayla karnını ovarak hayatını kurtardığım çocuğu; ya da, bir zamanlar birlikte mutlu olduğumuz oteldeki odama döndüğümde, mutfakta boğazlanan hayvanların böğürtüsünün beni nasıl sokağın parlaklığına sürdüğünü ve daha sonra, aynı gece, odamdaki küvete bir akbabanın nasıl tünediğini? Dev bir sinire göre biçilmiş dehşetler! Hayır, benim gizlerim mezarın gizleri ve öyle kalmaları gerek. Kendimi de böyle görüyorum bazen: Olağanüstü bir ülkeyi keşfetmiş büyük bir gezgin, ama hiçbir zaman o ülkeden dönüp öğrendiklerini iletemeyecek bu dünyaya: Ve bu ülkenin adı Cehennem.

Meksika değil tabii, ama insan yüreğinin içinde bir yer. Ve bugün de, avukatımdan boşandığımızın haberini aldığımda, her zamanki gibi Quauhnahuac'taydım. Başka haberler de aldım: İngiltere Meksika'yla diplomatik ilişkilerini kesiyor ve tüm konsoloslarını –İngiliz vatan-

daşı olanlarını tabii- vatana dönmeye çağırıyormuş. Sevecen, iyi insanlar çoğu, onlardan biri olmam da küçültüyor herhalde onları. Onlarla birlikte vatana dönmeyeceğim. Vatana döneceğim belki, ama İngiltere'ye değil, o vatana değil. İşte böyle, gece yarısı, Plymouth'a atlayıp Tomalín'e, Tlaxcaltecli dostum horoz dövüşçüsü Cervantes'i görmeye gittim, Salón Ofélia'ya. Oradan da Parián'daki Farolito'ya gittim ve şu anda orada, sabahın dört buçuğunda, barın yanındaki küçük odada oturmuş, *ochas* ve *mescal* içip bunu yazıyorum, geçen akşam Bella Vista'dan yürüttüğüm mektup kâğıtlarına - belki de bir mezarlık olan konsolosluktaki kâğıtlara bakınca acı çektiğim için. Bedensel acı konusunda çok şey bildiğimi sanıyorum. Ama en kötüsü şu: bir ruhun olduğunu hissetmek. Gerçekten bir ruhum olduğu için mi huzura benzer bir duygu içindeyim acaba şu anda?

Yoksa cehennemin tam ortasından -Blake'in de çok iyi bildiği gibi- bir yol geçtiği ve bu yola girmemiş olsam da, son zamanlarda düşlerimde görebildiğim için mi? Avukatımdan gelen haberin bir tuhaf etkisi de şu: Şimdi *mescal*'lerin arasından bir yol görür gibiyim, Ötesinde bir dizi acayip görüntü var; bir gün, bir yerde, birlikte sürdürebileceğimiz yeni bir yaşantının görüntüleri gibi. Dağlarla, tepelerle, mavi sularla dolu bir Kuzey ülkesinde yaşadığımızı görür gibi oluyorum; evimiz bir koyun sırtlarına kurulmuş ve akşamın birinde, birbirimizle mutlu, bu evin balkonunda durmuş, suyun ötesine bakıyoruz. İlerideki tepelerin ötesinde ve eteklerinde, ağaçların arasından bıçkıevleri seçilebiliyor ve koyun öte yanında petrol rafinerisine benzer bir yapı var, ama aradaki mesafe yumuşatmış, güzelleştirmiş onu...

Açık mavi, aysız bir yaz akşamı, ama saat geç, on gibi, oysa gün ışığında parıldıyor Çobanyıldızı, demek iyice kuzeyde bir yerlerdeyiz bu balkonumuzda dururken; ve uzaktan, kıyı boyunca, uzun, birçok lokomotifin çektiği bir kataın yoğun gök gürültüsü geliyor; gök gürültüsü, çünkü bizi bu geniş su alanından ayırmasına rağmen tren doğuya doğru gümbürdüyor ve değişken rüzgâr bir an için dönüyor gündoğumundan ve doğuya

bakıyoruz, Swedenborg'un melekleri gibi, gök üstümüzde pürüzsüz ama, uzakta, kuzeydoğuda, morluğu ağaran ırak dağların üzerindeki nerdeyse apak bulutlar birdenbire, bir karpit lambası yanmış gibi altın şimşeklerle içlerinden aydınlanıveriyorlar ama gök gürültüsü işitilmiyor, yalnız tepelerden dağlara ilerlerken, motoruyla ve dolgun, dağılgan yankılanmalarıyla tren: Ve birdenbire, uzun direkli bir balıkçı teknesi, beyaz bir zürafa gibi hem heybetli hem hızlı, koşarak geliyor burnun ötesinden, kenarları gümüş taraklı dümen suyu tam kıçına takılmış, kendisi kıyıya yanaşmadığı halde dönerek gelen gümüş dalga hantalca yaklaşıyor bize, kıyıya önce ilerilerde bir yerde değip kumsalın çizdiği eğri boyunca yayılıyor, giderek büyüyen gümbürtüsü ve şamatası trenin şimdi azalan gök gürültüsüne karışıyor ve şiddetli yankılanmalarla patlıyor kumsalımızda, ve sallar –çünkü açıkta kalaslardan yapılma, üzerlerinden suya atlamak için yapılmış sallar var– sallanıyorlar hep birlikte, her şey sarsılıyor ve korkunç güzel bir dalgalanma ve karmaşa ve ıstırap içinde oluyor bu, yuvarlanan, kaygan gümüşün içinde, ve sonra usul usul dinginleşiyor gene ve uzaktaki fırtına bulutlarının yansıdığını görüyorsun suya ve beyaz bulutların içindeki şimşek suyun derinliklerinde şimdi ve balıkçı teknesi, kamarasındaki ışık, yanı başında yol alan altın gibi bir su kıvrımı ve gümüşten dümen suyuyla burnu dönüp yok oluyor – sessizlik, ve sonra gene, uzaklardaki beyaz, bembeyaz kaymaktaşından fırtına bulutlarının ta içinde, mavi akşamda, dünyayla ilgisiz çakan sessiz, altın şimşek...

Ve biz bunlara bakarken, göremediğimiz bir başka teknenin dalgaları geliyor birdenbire kocaman bir çark gibi, çarkın ulu parmakları koyun karşı kıyısında hızla dönüyor.

(Birkaç *mescal* sonra.) 1937 Aralık ayından ve sen gittiğinden beri –ve duyduğum kadarıyla 1938'in baharıymış şimdi– sana olan aşkıma karşı bilinçle savaşıyorum. Ona baş eğmekten korkuyordum. Yaşamımdaki bu uçurumu aşmak için bana yardımcı olabilecek her dala, her köke sarıldım; ama kendimi aldatamam artık.

Yaşamımı sürdüreceksem eğer, yardımın gerek bana. Yoksa, çaresiz, düşeceğim eninde sonunda. Ah, keşke senden nefret ettirecek bir şey bıraksaydın şu belleğimde, bulunduğum şu korkunç yerde seninle ilgili hiçbir iyi düşünce kalmamış olsaydı bende! Ama bunun yerine o mektupları gönderdin bana. Aklıma gelmişken: O ilk mektupları niçin Mexico City'deki Wells Fargo'ya gönderdin? Hâlâ burada olacağımı düşünememiş olabilir misin? -ya da- Eğer Oaxaca'daysam - hâlâ Quauhnahuac'ta üslendiğimi? Çok tuhaf. Oysa ne kadar kolaydı işin aslını öğrenmek. Bir de bana *hemen* yazsaydın, her şey değişebilirdi - bir kart bile atsaydın, ayrılığımızın ortak acısından kaynaklanan ve yalnızca *bize* seslenen, tüm olup bitenlere rağmen bu saçmalığa hemen bir son verelim, diye - şöyle ya da böyle, nasıl olursa, birbirimizi sevdiğimizi söyleyen herhangi bir şey, ya da bir telgraf yalnızca. Ama fazla bekledin -ya da şimdi bana öyle geliyor, Noel sonrasına kadar- Noel! - sonra yılbaşı, sonra da yazdıklarını ben okuyamadım. Hayır: Bir kez bile olsun, o mektupların hiçbirinin sadece anahatlarından fazlasını kavrayabilecek kadar ne acıdan arınabildim ne de ayık kaldım. Ama içimde hissedebiliyordum, duyabiliyordum onları. Birkaç tanesini üstümde taşıyorum, galiba. Ama okuyamayacak kadar çok acı veriyorlar bana; fazla hazmedilmiş gibiler. Okumayı şimdi de denemeyeceğim. Okuyamıyorum onları. Yüreğimi parçalıyorlar. Üstelik de çok geç gelmişlerdi zaten. Başka mektup da gelmez artık herhalde.

Peki, niçin onları okumuş gibi yapmadım hiç değilse, gönderilmiş olmalarından bile olsa kendime niçin bir ödül payı çıkarmadım? Ve niçin hemen bir haber -bir telgraf, sözgelimi- göndermedim? Ah, niçin, niçin, niçin? Çünkü isteseydim, geri dönerdin, değil mi? Ama cehennemde yaşamak böyle işte. Geri dönmeni isteyemedim, isteyemiyorum. Telgraf çekemedim, çekemiyorum. Burada, Mexico City'deki Compañía Telegráfica Mexicana'da ve Oaxaca'da, ellerimin sarsıntısını geçirecek kadar içtikten sonra, postanelerde titreyerek ve terleyerek durdum öğleden sonraları saatler boyunca, sa-

atlerce telgraf yazdım, ama hiçbirini göndermedim. Bir keresinde numaralarından biri elime geçti ve uluslararası telefon bile ettim Los Angeles'a ama sonuç alamadım. Bir başka seferinde de telefon bozuldu. Peki, o zaman kendim niçin gelmiyorum Amerika'ya? Bilet işleriyle uğraşamayacak kadar yorgun, kaktüs vadilerinin sarsıcı bunalımlarına dayanamayacak kadar hastayım. Hem de ne diye Amerika'ya gideyim ölmek için? Amerika'da gömülmeye bir itirazım olmayabilir. Ama Meksika'da ölmeyi yeğlerim sanıyorum.

Ya sen, beni bu arada tüm inançlar ve dinlerce kabullenilebilecek, tüm iklim ve ülkelere uygun bir biçimde gerçekleştirilebilecek somut, bilinçli, sürekli, vb., vb., bir gerçek var mı her şeyin sonunda gibi sorulara yanıt bulmaya çabalayarak, hâlâ kitap üzerinde çalışır görebiliyor musun? Yoksa beni Acıma'yla Anlayış arasında, Çesed'le Binnah arasında (ama hâlâ Çesed'de) –dengem, her an bozulmaya hazır dengem, her şeyim– o korkunç, aşılması olanaksız boşluğun, Tanrı'nın Tanrı'ya dönen, yeniden çizilebilmesi neredeyse olanaksız gazabının üzerinde dengede sallanır mı görüyorsun? Sanki Çesed'e varabilmişim gibi! Klipot desek daha doğru. Oysa o sıralarda, Yumurta Adam'ın Zaferi ya da Çan Işıklı Burun gibi adları olan ve karanlıklarda kalmaları kaçınılmaz şiir kitapları üretmeliydim! Ya da hiç değilse Clare gibi "korkulu imgeler örerek"... Yarım kalmış bir ozan vardır herkesin içinde. Aslında belki de o kadar kötü bir fikir değil, kişinin "Gizli Bilgiler" üzerine büyük yapıtını hiç değilse yazıyormuş gibi görünmesi ve bir türlü bitmek bilmediğini de kitabın adıyla açıklaması.

Yazıklar olsun Pejmürde Şövalye'ye! Ah, Yvonne, şarkılarının, sıcaklığının ve neşenin, sadeliğinin ve dostluğunun, yüzlerce yeteneğinin, temeldeki akıllılığının, dağınıklığının, aynı derecedeki aşırı titizliğinin –evliliğimizin tatlı başlangıcının– anıları hiçbir zaman bırakmıyor peşimi. Birlikte söylediğimiz Strauss şarkısını hatırlıyor musun? Yılda bir gün gene yaşar ölüler. Gel bana bir daha, mayıstaki gibi. Elhamra Bahçeleri ve Generalife Bahçeleri. Ve İspanya'daki tanışmamızda yaz-

gımızın gölgeleri. Granada'daki Hollywood Bar. Niçin Hollywood? Ve oradaki manastır: Niçin Los Angeles? Ve Malaga'daki Pensión México. Ama gene de hiçbir şey bir zamanlar bizim olan -ve, Tanrı bilir ya, bir yerlerde varlığını sürdüren- birlikteliğin yerini alamaz. Paris'te bile öyleydi - Hugh gelmeden önce. Bu da mı bir yanılgı? Aşırı duygusallık ettiğim kesin. Ama kimse senin yerini alamaz; şimdiye dek biliyor olmam gerekirdi, değil mi -bunu yazarken gülüyorum- seni sevip sevmediğimi... Bazen çok güçlü bir duygu sarıyor beni: Öyle umutsuz, şaşkın bir kıskançlık ki, içkinin de etkisiyle yoğunlaşınca kendimi kendi düş gücümle yok etme duygusu - hayaletlerin kurbanı olmaktansa.

(Birkaç *mescalito* sonra ve Farolito'da şafak)... Sahte bir hekim zaten zaman. Herhangi birisi bana seninle ilgili yeni bir şey öğretebileceğini aklından bile nasıl geçirebilir? Bilemezsin yaşantımızın hazinliğini. Uyurken ve uyanıkken, yardımıma gerek duyabileceğin ve yardım edemeyeceğim duygusu -tıpkı benim senin yardımına gerek duyduğum ve senin de edemediğin gibi- peşimi bırakmıyor; her düşte, her gölgede seni görmek, beni, sonunda, ne yapabiliriz, diye sormak için hiçbir zaman göndermeyeceğim bu mektubu yazmaya zorluyor. Ne tuhaf, değil mi? Ama gene de - kendimize, kendimizden ayrı yarattığımız kendimize borcumuz değil mi, yeniden denemek? Ne oldu o bir zamanlar paylaştığımız sevgi ve anlayışa! Ne olacak ona - yüreklerimize ne olacak? Dünyada geçen bu garip yıllarımıza anlam veren tek şey, sevgi; korkarım bunun yeni bir buluş olduğunu söylemek zor. Deli diyeceksin bana, ama içkiyi de böyle içiyorum: kutsal bir ayine katılıyormuşçasına. Ah, Yvonne, yarattığımız şeyin böyle pespaye bir biçimde yokluğa batıp gitmesine izin veremeyiz.

Gözlerini kaldır ve tepelere bak, diyen bir ses işitiyor gibiyim. Bazen, sabahın yedisinde, o tuhaf tepelerin arasından, Acapulco'dan gelen küçük kırmızı posta uçağını görünce -daha doğrusu yatağımda titreyerek, sarsılarak, ölerek yattığımda (yatağımdaysam eğer o saatte), sayıklayarak, başucumda duran ve büyük bir önseziy-

le bir gece önceden oraya koymayı akıl ettiğim kadehe, dudaklarıma götürürken bile gerçek olduğuna hâlâ inanamadığım *mescal* kadehine uzanırken işitiyorum; küçücük bir gürleme, sonra yok- içinde olduğunu, her sabah geçtiğinde o uçakta olduğunu, beni kurtarmaya geldiğini düşünüyorum. Sonra sabah geçip gidiyor ve gelmemişsin. Ama -dua ediyorum şimdi bunun için- geleceksin. Düşünüyorum da, niçin Acapulco'dan gelesin ki zaten? Ama Tanrı aşkına işit beni, Yvonne: Savunmasızım, şu anda savunmasızım - ve işte uçak geçiyor: Sesini duydum bir an için uzaktan, Tomalín'in ötesinden - geri dön, geri dön. İçkiyi bırakırım, her şeyi yaparım. Sensiz ölüyorum. Tanrı İsa aşkına, Yvonne, geri dön bana, işit beni, bir çığlık bu, geri dön bana, Yvonne, bir günlüğüne bile olsa...

Bay Laruelle mektubu ağır ağır, kıvrımlarını işaretparmağıyla başparmağı arasında düzelterek katlamaya başladı gene, sonra neredeyse farkına bile varmadan buruşturdu. Buruşmuş kâğıt masanın üstünde duran yumruğunun içinde, oturup boş boş çevresine baktı. Son beş dakika içinde, *cantina*'nın iç görünümü tamamen değişmişti. Dışarıdaki fırtına geçmiş gibiydi, ama fırtınadan kaçan köylüler doldurmuştu Cervecería XX'yi. Boş masalarda oturmuyor -gösteri henüz başlamamıştı ama seyircilerin çoğu salona dönmüş, sessizce bekliyorlardı-, tezgâhın önüne kümeleniyorlardı. Ve bir çeşit güzelliği, bir kutsallığı vardı bu görünümün. Hem mumlar, hem solgun elektrik lambaları yanıyordu *cantina*'da. Bir köylü iki küçük kızı ellerinden tutmuş; yerler çoğu boş, birbirine yaslanmış sepetlerle dolu; barmen şimdi çocukların küçüğüne bir portakal verdi: Birisi dışarı çıktı, küçük kız portakalın üstüne oturdu, panjurlu kapı sallandı, sallandı, sallandı. Bay Laruelle önce saatine baktı -Vigil'in gelmesine daha yarım saat vardı-, sonra da avucundaki buruşuk kâğıda. Yağmurun yıkadığı havanın temiz serinliği sardı *cantina*'yı; damlardan damlayan, sokaktaki oluktan akan suların, az öteden de panayırın seslerini duyabiliyordu ye-

niden. Buruşuk mektubu gene kitabın arasına koyacakken birden, yarı dalgın ama kararlı bir hareketle mumun alevine tuttu. Alevin ani parıltısı tüm *cantina*'yı aydınlattı ve tezgâhın başında duranlar –küçük çocuklarla bol beyaz giysili, geniş şapkalı ayva ya da kaktüs üreticisi köylülerden başka mezarlardan gelmiş, yas tutan birkaç kadın, yakaları açık, boyunbağları çözülmüş, karanlık yüzlü, kara giysili birkaç da adam vardı– bir an için bir duvar resmi gibi dondular: Barmen dışında hepsi merakla ona bakıyorlardı; bir an itiraz edecek gibi oldu barmen, sonra Bay Laruelle kıvrılmakta olan kâğıt kümesini kül tablasının içine bırakınca ilgisi dağıldı; güzel ve uyumlu bir biçimde, yanan bir saray gibi kendi üzerlerine kıvrıldı kâğıtlar, sonra saray çöktü, ince dumanların arasında birkaç kül uçuştu ve tıkırdayan, içinde küçük kırmızı solucanlar gibi kıvılcımların kıvrılıp uçuştukları bir kovana dönüştü, sonra da hafifçe çatırdayan ölü bir posa oldu...

Birden dışarıda bir çan çaldı, sonra hemen sustu: *dolente... dolore!*

Kentin üzerinde, karanlık fırtınalı gecede, biteviye, gerisin geri dönüyordu dönme dolabın ışıklı çarkı.

II

"Ekspres treniyle ceset taşınacakmış!"

Sahibi görünmese bile, bu alışılmadık sözleri Bella Vista Barı'nın penceresinden dışarı sallanan yorulmak bilmez, dayanıklı ses, rahat, balkonları çiçeklerle süslü otelin kendisi kadar şaşmaz ve acı verici bir biçimde tanıdıktı... ve bir o kadar da gerçekdışı, diye düşündü Yvonne.

"Ama niçin, Fernando, niçin ekspres treniyle taşınsın bir ceset, ne dersin?"

Bavullarının başında bekleyen –o da tanıdık– Meksikalı taksi sürücüsü –Quauhnahuac'ın ufacık havaalanında taksi yoktu, bir tek onu Bella Vista'ya getirmek için direten saldırgan kaptıkaçtı– çantaları kaldırıma bıraktı gene. Sanki: Niçin burada olduğunuzu biliyorum, ama sizi benden başka tanıyan olmadı, ben de sizi ele vermem, demek istiyordu. *"Sí, señora,"* diye güldü. *"Señora – El Cónsul."* İç çekerek, hayranlıkla başını barın penceresine doğru salladı. *"¡Qué hombre!"*

"Ama öte yandan da, Fernando, Allah kahretsin, niçin olmasın, ha? Niçin ekspres treniyle ceset taşınmasın?"

"Absolutamente necesario."

"...hepsi de bir yığın Allahın belası Alabamalı çiftçi!"

Sonuncusu da bir başka sesti. Balo dolayısıyla bütün gece açık kalan bar hâlâ doluydu demek. Yvonne, özlem ve endişeden uyuşmuş, utanç içinde, hem kalabalık bara girmekten hem sürücüyü göndermekten çekiniyor-

du; rüzgâr, hava ve yolculuk öylesine hırpalamıştı ki bilincini, kendini hâlâ yolda sanıyordu; hâlâ dündü ve akşam vakti Acapulco Limanı'na giren *Pennsylvania* gemisini iri, nefis kelebeklerden oluşan bir urağan karşılıyordu –geminin oturma salonundan dışarı rengârenk kâğıtlar fışkırmış gibiydi önceleri– ve çevresine ürkek ürkek bakan Yvonne, tüm bu şamataya, üstlerinde ya da açık duran ağır lombozların önlerinde zikzaklar çizerek uçuşan, habire kıça doğru kaçan kelebeklere rağmen bu meydanın, *onların* meydanının çok sakin olduğunu düşündü; sabahın yedisinde, güneşin altında sessiz ama gergin, bekleyiş içinde sanki, bir gözü şimdiden açık; atlı karıncalar ve dönme dolap da şimdiden, küçük düşler görerek, daha sonra başlayacak olan *fiesta*'nın bekleyişi içindeler – alanın bir yanına dizili görmüş geçirmiş taksiler de başka bir şeyi, öğleden sonra başlayacak olan taksi grevini bekliyorlar. Uykuya dalmış palyaço duruşuna rağmen *zócalo* da aynıydı. Bandonun yeri bomboş, dalları sarkık ağaçların üzerinde kavgacı Huerta'nın at üstünde heykeli sonsuza dek deli gözlü kalacak bakışlarını vadiye dikmiş ve vadiden, sanki hiçbir şey olmamış gibi, sanki Kasım 1938 değilmiş de Kasım 1936'ymış gibi, sonsuza dek yükselen yanardağlar: o güzel, güzelim yanardağlar. Ne kadar tanıdıktı bütün bunlar! Quauhnahuac: hızla akan dağ sularının kenti. Kartalın durduğu yer! Yoksa Louis'nin dediği gibi, "ormana yakın" anlamına mı geliyordu? Ağaçlar, bu eski dişbudakların ağır, parlak derinlikleri: Nasıl yaşayabilmişti onlarsız? Derin bir soluk aldı; havada bir şafak tadı vardı hâlâ bu sabah, Acapulco'nun şafağı: Yukarıları yeşil ve koyu mor, açıla açıla gelen altın rengin arasından beliren lacivert ırmakta Venüs Halici öyle güçlü parlıyordu ki, ışığı Yvonne'un solgun gölgesini havaalanına yansıtıyordu sanki; alanın üstünde, kiremit kırmızısı ufuk çizgisinin üzerinde akbabaların uçtuğu, sakin ama tehditlerle dolu boşluğa Compañía Mexicana de Aviación'un küçük uçağı ufacık kırmızı bir Zebani, Şeytan'ın kanatlı bir habercisi gibi yükselirken, aşağıdaki rüzgâr göstergesi ona veda edermişçesine biteviye sallanıp duruyordu.

Son bir göz attı *zócalo*'ya – Cortez Sarayı içindeki Servicio de Ambulancia'nın önündeki yerinden buraya son geldiğinden beri kımıldamamış gibi duran sahipsiz cankurtaran, iki ağacın arasına gerili kocaman, kâğıttan bir afiş, üzerinde *Hotel Bella Vista Gran Baile Noviembre 1938 a Beneficio de la Cruz Roja. Los Mejores Artistas del radio en acción. No falte Vd.*, altında da evlerine dönen solgun ve yorgun konuklar ve balonun henüz bitmediğini hatırlatan ve tam o sırada yeniden başlayan müzik – ve sessizce bara girdi, bu beklenmedik, kokulu, meşinsi ve içkili loşlukta birden miyoplaşıveren gözlerini kırpıştırarak; ve o sabah, sert ve temiz bir deniz de onunla birlikte içeri girdi: yükselerek gelip patladıktan sonra batıp kayarak kumların üzerinde renksiz elipsler çizen sabah dalgaları; köpüklerin arasında gezegenlerin aksamasızlığıyla dönüp dalan, dalıp dönen erkenci, avcı pelikanlar; kıyıda patladıktan sonra hızla açıkların dinginliğine kaçan dalgalar – İspanyol denizinde sallanan küçük kayıkların enkaz parçalarıyla doluydu kumsal; oğlan çocukların hazin sesli, deniz kabuğundan borularını Tritonlar gibi öttürmeye başladıklarını duyuyordu...

Bar boştu, oysa.

Daha doğrusu, bir kişi vardı içeride. Konsolos'un smokini üstündeydi hâlâ, ama pek buruşmamıştı; alnına bir lüle sarı saç düşmüş, bir eli kısa, sivri sakalında, kısa, dik açılı tezgâhın üzerine yarı abanmış, bir ayağı yanındaki taburenin ayaklığına dayalı, yanlamasına oturmuş, kendi kendine konuşuyor gibiydi, çünkü barmen –on sekiz yaşlarında, esmer, parlak bir delikanlı– biraz uzakta, odayı ikiye ayıran cam bölmenin (Yvonne bölmenin arkasında da yan sokaklardan birine bakan bir başka bar olduğunu hatırladı) önünde duruyordu ve anlatılanları dinlemiyormuş gibi bir hali vardı. Yvonne kapının yanında sessizce durmuş, kımıldayamıyor, bakıyordu; uçağın gümbürtüsüyle, denizden uzaklaşırken çarpan rüzgâr ve havayla, aşağıda hâlâ inip yükselen yollarla, biteviye geçen kambur kiliseli kentlerle birlikteydi hâlâ. Küme küme

koyu mavi yüzme havuzlarıyla Quauhnahuac yeniden yanlamasına yükseliyordu onu karşılamaya. Ama uçuşun heyecanı, dağ üstüne yığılı dağların, dünya henüz gölgede dönerken güneşin korkunç saldırısının, parıldayıveren bir ırmağın, koyu bir uçurum kıvrımının, doğunun parlaklığından birden dönerek gelen yanardağların, yolculuğun getirdiği canlılığın ve özlemin heyecanı geçmişti artık. Yvonne, bu adamınkiyle buluşmak üzere kanatlanan ruhunun şimdiden meşin koltuklara yapıştığını hissediyordu. Barmen konusunda yanılmış olduğunu gördü: Dinliyordu anlatılanları. Daha doğrusu, Geoffrey'nin (ayağında çorap olmadığını fark etti Yvonne) dediklerini anlamasa bile bekliyor, elindeki peşkirle bardakları giderek daha yavaş siliyor, bir şey diyebileceği ya da yapabileceği anı bekliyordu. Kurulamakta olduğu bardağı bıraktı. Sonra tezgâhın üstündeki küllükte kendi kendine tütmekte olan Konsolos'un sigarasını aldı, gözlerini abartılı, şakadan bir keyifle kısarak derin bir soluk çekti ve ağzından burnundan dalga dalga, çok yavaşça bıraktığı dumanların arasından gözlerini açıp duvarda, *tequila añejo* şişeleriyle dolu üst rafın arkasında asılı bir reklam afişine, cafcaflı bir divan üzerine uzanmış kırmızı sutyenli bir kadını gösteren bir *Cafeaspirina* afişine işaret etti. *"Absolutamente necesario,"* dedi ve Yvonne mutlaka gerekli olduğunu söylediği şeyin (Konsolos'un deyimiydi bu, kuşkusuz) *Cafeaspirina* değil, kadın olduğunu kavradı. Ama Konsolos'un dikkatini çekememişti; gözlerini aynı ifadeyle yumdu gene, açtı, sigarayı yerine koydu ve hâlâ dumanlar saçarak yeniden işaret etti afişe –hemen yanında sinemanın da bir afişi olduğunu fark etti Yvonne: *Los Manos de Orlac, con Peter Lorre*– ve yineledi: *"Absolutamente necesario."*

"Yetişkin ya da çocuk olsun, bir ceset," diye başladığı cümlesini kesti Konsolos, barmenin pantomimasına gülüp acı bir sesle *"Sí, Fernando, absolutamente necesario,"* diye onayladı –ve bu bir tören, diye düşündü Yvonne, aralarında bir tören, bir zamanlar bizim de aramızda olduğu gibi, ama Geoffrey biraz sıkılmaya başlamış bundan–

ve önünde duran Meksika Ulusal Demiryolları'nın kırmızı mavi tarifesini incelemeyi sürdürdü. Sonra birden başını kaldırıp Yvonne'u gördü, tanıyamadı hemen, önce biraz gözlerini kısıp sağa sola baktı; Yvonne duruyordu orada: Güneş arkasından geldiği için biraz bulanık belki, kalçasına dayalı eli kırmızı çantanın sapından geçmiş, onun kendisini nasıl gördüğünü bilerek, yarı kaygısız, biraz da çekingen, duruyordu.

Yvonne yaklaşırken Konsolos, tarife hâlâ elinde, parça parça ayağa kaldırdı kendini. "*Aman* Tanrım."

Yvonne bir an durakladı, ama yaklaşmadı Konsolos ona; sessizce Geoffrey'nin yanındaki tabureye yerleşti; öpüşmediler.

"Sürpriz. Geri geldim... Uçağım bir saat önce indi."

"Alabama geldi mi de kimseye soru falan sormayız," diye bir ses geldi birden cam bölmenin arkasından: "Dörtnala geliriz, hem de!"

"Acapulco'dan, Hornos'dan... Gemiyle geldim, Geoff, San Pedro'dan – Panama-Pasifik hattı. *Pennsylvania* gemisi. Geoff..."

"Eşek kafalı Hollandalılar! Güneş dudaklarını kuruttu mu, işleri bitik! Çok yazık vallahi! Tozu dumana katmış gidiyor atlar dörtnala! Ben olmaz dedim. Onları da nalladılar. Sorun değil. Önce vurup sonra soru soruyorlar. Öyle vallahi, haklısın. Üstelik de kibarlık ediyorum. Alırım bir yığın Allahın belası çiftçiyi, soru sormak yok sonra. Tamam! Yak, serinletici bir sigara... "

"Bayılmaz mıyım, sabahın bu erken saatlerine?" Tarifeyi tezgâhın üzerine bırakan Konsolos'un eli değilse de sesi titremeden arınmıştı. "Yandaki dostumuzun dediği gibi," başını cam bölmeye doğru eğdi, "yak bir." Reddettiği, titreyerek sunulmuş sigara paketinin üstündeki yazı çarptı Yvonne'u: heyhat!

Ciddi bir tavırla sürdürüyordu Konsolos: "Hornos, demek. Peki, niçin Macellan Boğazı'ndan geliyorsun? Boynuz Burnu'ndan? Kötü kuyruk sallar oraları denizcilerin dediğine göre. Yoksa fırın mı demek Hornos?"

"*Calle Nicaragua, cincuenta dos.*" Yvonne bavullarını ele geçirmiş olan esmer tanrının avucuna bir *tostón* sıkıştırdı; oğlan selam verip yok oldu.

"Ya artık orada oturmuyorsam?" Konsolos öyle kötü titriyordu ki kadehini doldurduğu viski şişesini iki elle tutması gerekiyordu. "Bir şey içer misin?"

"..."

Yoksa içse mi? İçmeli: Sabahları içki içmekten nefret etmesine rağmen, içmeli: Gerekirse bunu da yapmaya karar vermişti: Konsolos'la yalnız bir değil, birçok içki içmeye. Ama onun yerine, durum ne olursa olsun akmasını yasakladığı gözyaşlarını engellemeye çabalayan yüzündeki gülücüğün silindiğini, Geoffrey'nin onun, "Buna hazırdım, buna hazırdım," diye düşündüğünün farkına vardığını anladı. "Sen iç, ben sana destek olurum," diyen kendi sesini işitti. (Hemen hemen her şeye hazırdı aslında. Ne beklenebilirdi ki? Gemide -gemiyi seçmişti, çünkü bu ona yolculuğunun ne aceleyle, ne de düşüncesizce yapıldığına kendini inandıracak zamanı sağlıyordu- ve uçakta -hem acele, hem düşüncesiz olduğuna karar vermişti artık- gelirken, sürekli olarak ona önceden haber vermesi gerektiğini, onu böyle şaşırtmanın çok kötü bir haksızlık olduğunu düşünmüştü.) "Geoffrey," dedi oturduğu yerden; önceden hazırlanmış konuşmaları, tasarıları ve soğukkanlılığının hızla yok olduğu anlaşıldığı için yalnızca acınacak durumda mı olduğunu, yoksa içmeyi reddettiği için mi itici geldiğini -kendisini itici hissediyordu- merak etti. "Ne yaptın? Sana yazdım, yazdım. Yüreğim parçalanana kadar yazdım. Ne yaptın..."

"...Hayatını," diye bir ses geldi bölmenin arkasından. "Ne hayat be! Yazık vallahi! Bizim oralarda kaçılmaz. Yaka yıka geçip buralardan ... "

"...Hayır. Cevap gelmeyince İngiltere'ye döndün sandım tabii. Ne yaptın Geoff, Dışişleri'nden ayrıldın mı yoksa?"

"...sonra Fort Sale'ye gittik. Çifteler aldık. Browningler. - Atla, atla, atla, atla, atla - tamam mı."

"Santa Barbara'da Louis'ye rastladım. O söyledi hâlâ burada olduğunu."

"...nah yaparsın, yapamazsın, Alabama'da da öyle olur işte!"

"Aslında bir kere ayrıldım buradan." Konsolos, tüm gövdesini titreten uzun bir yudum aldı içkisinden, sonra Yvonne'un yanına oturdu gene. "Oaxaca'ya – Oaxaca'yı hatırlıyor musun?"

"Oaxaca mı?"

"Oaxaca."

Parçalanan bir yürek gibi, bir fırtınanın ortasında ani, tok bir çan sesi gibi, çölde susuzluktan ölen bir adamın son heceleri gibiydi bu sözcük. Oaxaca'yı hatırlıyor muydu? Gülleri ve ulu ağacı ve tozu ve Etla'yla Nochitlán'a kalkan otobüsleri mi? Ve: *"Damas acompañadas de un caballero, gratis!"* Ve geceleri eski, hoş kokulu Maya havasına yükselen, yalnızca hortlakların işittiği aşk çığlıklarını mı? Oaxaca'da birbirlerini bulmuşlardı bir zamanlar. Konsolos barın üstündeki broşürleri toparlarken aslında savunmaya geçmiyor, Fernando'nun kendisi için oynadığı rolden, onun Yvonne için oynayacağı role geçişini hazırlıyordu kafasında; neredeyse hayret dolu bir ifadeyle bakıyordu Yvonne Konsolos'a, "Kesinlikle biz olamayız bu!" diye haykırdı birden, yüreğinin içinden. "Biz olamayız bu – söylesin birisi, ne olur, biz *olamayız* bu!" – Boşanmak. Ne demekti bu sözcük aslında? Gemide gelirken sözlüğe bakmıştı. Ve boşanmanın anlamı şuydu: ayrılmak, ilişki kesmek. Boşanmış olmanın anlamı da şuydu: ayrılmış, ilişkisini kesmiş. Oaxaca, boşanma demekti. Orada boşanmışlardı, ama Yvonne gittiğinde Konsolos da oraya gitmişti – ayrılmanın, ilişki kesmenin yüreğine gider gibi. Oysa sevmişlerdi birbirlerini! Ama sanki sevgileri buradan çok uzaklarda, kaktüslerle dolu ıssız bir vadide başıboş geziyor, yitmiş, tökezleyip düşüyor, yabani hayvanların saldırısına uğruyor, yardım istiyor – yorgun bir huzurla ölüyor, en sonunda, "Oaxaca," diye inleyebilmek için.

"Bu küçük cesedin tuhaf yanı da şu, Yvonne," diyordu Konsolos. "İlle de yanında biri olacak ve elini tutacak. Yok, pardon, elini şart değil, bir birinci mevki bileti de tutsa yeter." Gülümseyerek sağ elini kaldırdı ve olmayan bir karatahtayı siliyormuş gibi salladı. "Böyle bir yaşantıyı dayanılmaz yapan titreme aslında. Ama geçecek: Sadece titremeyi durduracak kadar içiyordum. Tam yetecek kadarını: tedavi amacıyla." Yvonne gözlerini dikmişti ona. "...ama en kötüsü titreme, tabii," diye sürdürüyordu. "Gerisi insanın hoşuna gitmeye başlıyor bir süre sonra; aslında da bayağı iyiyim, altı ay öncesinden iyiyim, sözgelimi, Oaxaca'da olduğumdan çok daha iyiyim." – Yvonne'u hep korkutan karanlık parıltı gelmişti Konsolos'un gözlerine: İçedönük bir parıltıydı şimdilik, *Pennsylvania*'nın ambarlarındaki yük boşaltılırken kullandıkları o karanlık ışıltılı lambalar gibi; yalnız bu, yıkıcılığın habercisiydi: Anî bir korku sardı Yvonne'un içini, bu parıltı eskiden olduğu gibi dışa dönüverecek, ona yönelecek diye.

"Tanrı bilir ya, çok gördüm seni böyle," diyordu barın loşluğunda Yvonne'un düşünceleri ve yüreği, "hiç değilse artık şaşırmayacak kadar çok. Beni reddediyorsun gene. Ama çok önemli bir fark var bu sefer. Son reddediş gibi bu. Ah, Geoffrey, niçin dönemiyorsun geriye? Hep böyle gitmen, gitmen mi gerek bu aptalca karanlıkta, sonsuza dek? Şu anda bile araman mı gerek bu sana ulaşamadığım karanlığı, bu ayrılığın, ilişki kesmenin karanlığını! Ah, Geoffrey, niçin böyle yapıyorsun!"

"Baksana, canım, tümü de karanlık değil," diye usulca karşılık veriyordu sanki Konsolos; cebinden yarı dolu bir pipoyu çıkarıp büyük güçlükle yakarken, Yvonne'un gözleri Konsolos'un barın çevresinde dolanan, ama bir köşeye ciddiyetle çekilip başka bir şeylerle uğraşan barmeninkilerden kaçan gözlerini izliyordu. "Gördüklerimin tümüyle karanlık olduğunu düşünüyorsan yanılıyorsun – böyle düşünmekte diretirsen de, niçin yaptığımı nasıl anlatabilirim ki sana? Ama şuradaki şu güneş ışığına bir bakarsan belki bir yanıt bulabilirsin; bak, gördün mü

nasıl geldiğini pencereden: Sabahın erken saatinde bir *cantina*'nın güzelliğini neyle karşılaştırabilirsin? Dışarıdaki yanardağlarınla mı? Yıldızlarınla – Ras Algethi'yle mi? Güney-güneybatı yönünde azan Antares'le mi? Bağışla beni, yok. Yanılıyorum, özellikle burasının güzelliği değil demek istediğim, çünkü belki gerçek bir *cantina* değil burası, ama insanların çıldırdıkları ve birazdan kapılarını açacak olan bütün o öbür berbat yerleri düşün; çünkü önümde gümbürtüyle açılan demir panjurlar cennetin kapıları bile olsa ruhları dudaklarına götürdükleri içkilerle titreyenlerin önünde asma kilitlerin şangırtısıyla açılan jaluziler kadar kutsal, karmaşık, umutsuz bir neşeyle dolduramaz içimi. Tüm gizler, tüm umutlar, tüm düş kırıklıkları, evet, tüm felaketler burada, şu sallanan kapıların ardında. Hem de bak, şu köşede oturan Tarascolu ihtiyar kadını görüyor musun – önceden görmemiştin ama şimdi görüyor musun?" diye soruyordu bir sevgilinin şaşkın, dağınık bakışlarıyla çevrede dolanan gözleri; aşkı soruyordu: "Benim gibi içmezsen eğer, sabahın yedisinde domino oynayan Tarascolu ihtiyar bir kadının güzelliğini anlamayı nasıl umabilirsin?"

Doğruydu, inanılmaz gibiydi, ama Konsolos tek söz söylemediği halde, arkalarına bakana dek fark etmediği birisi daha vardı: Yvonne, gölgede, barın tek masasının başına oturmuş ihtiyar kadına baktı. Çelikten yapılmış, sapı hayvan tırnağından bastonu canlı bir yaratık gibi duruyordu masanın kenarında. Giysisinin koynunda, yüreğinin üstünde, iple bağlı küçük bir tavuk tutuyordu. Tavuk canlı, ani, yanlamasına bakışlarla kafasını kadının koynundan çıkarıp ortalığı süzüyordu. Kadın tavuğu yanı başına, masanın üstüne koydu; tavuk küçük çığlıklar atarak dominoları gagalamaya başladı. Sonra kadın tavuğu yerine koydu gene, giysisini şefkatle yerleştirdi üzerine. Ama Yvonne gözlerini kaçırdı. İhtiyar kadın yüreğini donduruyordu tavuğu ve dominolarıyla, Kötü bir alamet gibiydi.

"Cesetlerden açmışken," – Konsolos kadehine bir vis-

ki daha doldurdu ve Yvonne kapıya yürürken biraz daha az titreyen ellerle hesabını imzaladı, "ben şahsen William Blackstone'un yanına gömülmek isterdim" - Yvonne'u (neyse ki) tanıştırmadığı Fernando'ya doğru itti hesap defterini. "Kızılderililerin arasında yaşayan adam. Kim olduğunu biliyorsun tabii, değil mi?" Konsolos ayağa kalktı, Yvonne'a yarı dönük, henüz el atmadığı tazelenmiş içkisine baktı.

"...ne diyeyim yani, istiyorsan Alabama'yı, al senin olsun... Ben istemiyorum. Ama sen istiyorsan, git al..."

"Absolutamente necesario..."

Konsolos içkisinin yarısını bıraktı.

Yvonne dışarıda, güneş ışığında, hâlâ süren balodan yavaş yavaş solarak gelen müziğin çalkantısında durup omzunun üstünden otelin girişine sinirli sinirli bakarak bekledi gene; gizli bir kovandan çıkan yarı baygın eşekarıları gibi, akşamdan kalma balo konukları öbek öbek sökün ediyorlardı kapıdan; ve birden, tam zamanında, Konsolos çıktı: dimdik, düzgün, piyadece ve bahriyelice ve konsolosça: Titremesi artık hemen hemen tümüyle kesilmiş, bir yerlerden bulduğu bir güneş gözlüğünü takıyordu.

"Ee," dedi, "taksilerin hepsi yok olmuş anlaşılan. Yürüyelim mi?"

"Arabaya ne oldu peki?" Tanıdık birisine rastlama korkusu öylesine telaşlandırmıştı ki Yvonne'u, güneş gözlüğü takmış bir başka adamın koluna girecekti neredeyse; otelin duvarına yaslanmış partal kılıklı genç bir Meksikalıydı bu ve konsolos, bastonunu koluna takıp sesine esrarengiz bir hava vererek, *"Buenas tardes, señor,"* dedi. Yvonne hızla yürümeye başladı. "Evet, yürüyelim."

Konsolos kibarca koluna girdi Yvonne'un (güneş gözlüklü partal Meksikalının yanına, az önce biraz daha aşağıda duvara yaslanmış duran, bir gözüne perde inmiş, yalınayak bir başka adamın geldiğini fark etti; Konsolos ona da *"Buenas tardes,"* dedi; otelden başka konuklar çıkmıyordu artık; yalnız iki adam kibarca, *"Buenas,"* diye karşılık verdikten sonra, orada durup birbirlerini dürtmüş-

lerdi, "'*Buenas tardes,*' dedi, ne matrak herif!" dercesine) ve alanı verevlemesine geçmeye başladılar. *Fiesta*'nın başlamasına daha çok vardı. Geçmişteki birçok Ölüler Günü'nün anılarıyla dolu sokaklar pek kalabalık değildi. Parlak renkli flamalar, kâğıttan süsler parıldıyor, dönme dolabın koca çarkı ağaçlar arasında parlak, ama sessiz ve hareketsiz duruyordu. Gene de, çevreleri ve aşağıda kalan bölgeler şimdiden zengin renk patlamaları gibi keskin, uzaktan gelen gürültülerle doluydu. *¡Box!* diyordu bir afiş. *ARENA TOMALÍN. Frente al Jardin Xicotancatl. Domingo 8 de Noviembre de 1938. 4 Emocionantes Peleas.*

Yvonne sormak istemedi ama alamadı kendini:

"Gene mi çarptın arabayı?"

"Doğrusunu istersen, kaybettim."

"*Kayıp* mı ettin?"

"Yazık, çünkü – yahu, yorgunluktan bitmedin mi Allahaşkına, Yvonne?"

"Hiç de değil! Aslında senin yorgun olman ... "

— *¡Box! Preliminar a 4 rounds. EL TURCO (Gonzalo Calderón de Par. de 52 kilos) vs EL OSO (de Par. de 53 kilos).*

"Bir milyon saat uyudum gemide! Yürümeyi de tercih ederim tabii, yalnız..."

"Yok, bir şey değil, biraz romatizma, o kadar. – Cırcır mı yoksa? Neyse, biraz kan dolaşsın bacaklarda, iyi gelir."

"*¡Box! Evento Especial a 5 rounds, en los que el vencedor pasará al grupo de Semi-Finales. TOMA AGUERO (El Invencible Indio de Quauhnahuac de 57 kilos, que acaba de llegar de la Capital de la República). ARENA TOMALÍN. Frente al Jardín Xicotancatl.*

"Yazık, araba olsaydı boksa giderdik," dedi, neredeyse abartılı bir biçimde dimdik yürüyen Konsolos.

"Bokstan nefret ederim."

"...Ama ta önümüzdeki pazar nasıl olsa... Duyduğuma göre bugün Tomalín'de boğa güreşi gibi bir şeyler varmış. Hatırlıyor musun..."

"Hayır!"

Konsolos Yvonne'un tanımadığı, kendisinin de doğru dürüst çıkaramadığı, kolunun altında bir parça suntayla geçen marangoz kılıklı bir adama gönülsüzce parmak kaldırarak selam verdi; adam başını sallayıp gülerek, neredeyse şarkı söylercesine bir laf attı geçerken: *"¡Mescalito!"* gibi bir şey.

Güneş üzerlerine vuruyor, değişmez cankurtaranın farlarına çarpıp onları yanardağların üzerine yansıyan birer büyütece dönüştürüyordu – Yvonne bakamıyordu şimdi onlara. Oysa Hawaii'de doğmuştu, yabancısı değildi yanardağların. Alandaki ağaçların altındaki banka oturmuş, ayakları yere zar zor ulaşan arzuhalci dev bir daktiloyu dövmeye başlamıştı bile.

Önünden geçerlerken, "Bu yaptığım seçim tek çıkış yoludur noktalı virgül," dedi Konsolos neşeli, ayık bir sesle. "Elveda nokta. Paragraf değiştir, bölüm değiştir, dünya değiştir."

Yvonne'un çevresindeki görünüm –meydanı çevreleyen dükkânların tabelaları: *La China Poblana, el yapımı elbiseler,* reklamlar: *Baños de la Libertad, Los mejores de la Capital y los únicos en donde nunca falta el agua, Estufas especiales para Damas y Caballeros:* ve *Sr. Panadero: Si quiere hacer buen pan exija las harinas "Princesa Donaji"*– hem tuhaf bir biçimde tanıdık, hem de bir yıllık ayrılıktan sonra öylesine yabancı geldi ki, düşünceyle gövde ve yaşantı arasındaki farklılık bir an için neredeyse dayanılmaz oldu. "Sana yazdığım mektupların hiç değilse birkaç tanesine cevap vermek için yararlanabilirdin ondan," dedi.

"Bak, Maria nasıl diyordu, hatırlıyor musun?" Konsolos bastonuyla ağaçların arasında, Cortez Sarayı'nın karşısındaki köşedeki Amerikan bakkalını gösteriyordu. "Piigli Viigli."

"Hayır," diye düşündü Yvonne, adımlarını sıklaştırıp dudaklarını ısırarak. "Ağlamayacağım."

Konsolos koluna girmişti. "Bağışla, düşünemedim."

Sokağa ulaştılar gene: Karşıya geçtiklerinde, basım-

evinin camekânındaki yansıyışına bakarak kendine çekidüzen verme fırsatı çıktığına sevindi Yvonne. Bir zamanlar yaptıkları gibi, durup içeri baktılar. Saraya komşu, ama ondan bir maden ocağının tüneli kadar korkunç, dar ve dik bir sokakla ayrılan dükkân erken açılmıştı. Camekânın içindeki aynadan güneşten öylesine sırılsıklam ve bronzlaşmış, denizin rüzgârı ve köpüğünden darmadağın bir deniz yaratığı baktı ki Yvonne'a, kibrine yönelik kaçamak hareketlerini yinelerken bile insan acısının ötesinde bir yerlerde dalgalarla boğuşuyormuş gibi geldi ona. Ama dalgaların, deniz kenarlarının ve camekânların güneş karası yaratıkları bilmeseler bile, Yvonne, güneşin acıyı zehre dönüştürdüğünü ve sağlıklı bir gövdenin hasta bir yürekle ancak alay edeceğini biliyordu! Konsolos, camekânın içinde, aynadaki yüzünün soyut bakışının iki yanında, eskiden hatırladığı o aynı kahramanca düğün davetlerini, inanılmaz derecede çiçekli gelinlerin rötuşlu fotoğraflarını, bir de önceden hiç görmediği bir şeyi daha gösterdi Yvonne'a, "Acayip," diye mırıldanarak: Sierra Madre dağlarında bir buzulun çözülüşünden sonra orman yangınlarının ikiye böldüğü ulu bir kayayı gösteren büyütülmüş bir fotoğraftı bu. Dönmeye başlayan rotatifin arkasına, yükseğe yerleştirilen bu tuhaf ve tuhaf bir biçimde hüzün verici -öbür fotoğraflarla karşılaştırınca daha da hüzünlü oluyordu- resmin adı, *La Despedida*'ydi.

Cortez Sarayı'nın önünden geçip arkasından enlemesine inen yardan aşağı yürümeye başladılar. Bulundukları yere doğru kıvrılarak yükselen Calle Tierra del Fuego'ya kestirme bir yoldu bu, ama indikleri yar, yer yer tüten bir çöp yığınından başka bir şey değildi ve adımlarına dikkat ederek yürümek zorundaydılar. Kent merkezi arkalarında kaldığı için rahatlamıştı Yvonne. *La Despedida*, diye düşündü. Ayrılık! Rutubet ve buzulun taşıdığı molozlar işlerini gördükten sonra, o Allahın cezası kayanın ikiye ayrılmış parçaları ufalanıp toprak olacaklardı. Kaçınılmazdı bu, öyle diyordu resim... Gerçekten öyle miydi ama? Kurtarmanın bir yolu yok muydu, kısacık bir süre önce değiş-

mezliğinden kimsenin kuşku duyamayacağı bu zavallı kayayı? Onun tek, yekpare bir kayadan başka bir şey olabileceğini kim düşünebilirdi ki o zamanlar? Peki, ikiye bölünmüş olsun, hiç olmazsa iki ayrı parçayı kurtarmanın bir yolu yok muydu, unufak olmadan? Yoktu. Kayayı ikiye bölen yangının şiddeti her iki kaya parçasının da ayrı ayrı yıkımını başlatmış, onları bir arada tutabilecek gücü silip yok etmişti. Ama niçin, niçin yerbilimsel bir mucizeyle perçinlenemezdi gene birbirlerine bu parçalar! Yarık kayayı iyi etme özlemiyle doluydu içi. Kayalardan biri kendisiydi ve öbür kayayı kurtarmak istiyordu ki birlikte kurtulabilsinler. Olağanüstü bir çabayla yaklaştırdı kendini öbür kayaya, yakarışlarını, tutkulu gözyaşlarını döktü, tüm bağışlama duygularını anlattı: Kımıltısız duruyordu öbür kaya. "İyi hoş da," diyordu sanki, "hepsi senin suçun aslında; bense gönlümce kararlıyım unufak olmaya!"

"...Tortu'da," diyordu Konsolos, ama Yvonne dinlemiyordu söylediklerini; Calle Tierra del Fuego'ya çıkmışlardı ve engebeli, dar, tozlu sokak boşken hiç de tanıdık gelmiyordu Yvonne'a. Konsolos titremeye başlamıştı gene.

"Geoffrey, o kadar susadım ki; durup bir yerde bir içki içelim mi?"

"Geoffrey, gel bir çılgınlık yapalım bir seferlik, kahvaltıdan önce dut gibi olalım!"

Yvonne bunların hiçbirini söylemedi.

— Ateş Ülkesi Sokağı! Sollarında, yolun epey yukarısında, içine kaba basamaklar yontulmuş eğri büğrü bir kaldırım vardı. Ortasından geçen açık lağımların örtülmesiyle kamburlaşmış küçük sokağın tümü, eski bir depremde kaymış gibi sağa kaykılmıştı. Yolla bir düzeyde ama altında gibi görünen, damları kiremitli, uzun, pencereleri parmaklıklı, tek katlı evler vardı bu yanda. Öbür yanda, yukarıda, çoğu uykuda gibi duran küçük dükkânların önünden geçiyorlardı; açılıyor ya da *"Molino para Nixtamal, Morelense"* gibi, açılmışlardı: koşum takımı satan dükkânlar, üstünde *Lechería* tabelasıyla (bunun kerhane anlamına geldiğini ileri sürmüştü birisi, Yvonne da

bunun niçin komik olduğunu anlayamamıştı) bir sütçü. Tezgâhlarının üstünde dizi dizi küçük sosisler, sucuklar asılı, keçi peyniri, tatlı ayva şarabı ve kakao satan içi karanlık dükkânlardan birine "*momentito*" deyip daldı Konsolos. "Sen devam et, yetişirim. Bir dakika sürmez."

Yvonne kısa bir süre yürüdükten sonra geri döndü. Meksika'daki ilk haftalarından beri bu dükkânların hiçbirine girmemişti, dolayısıyla da *aborrote*'lerde tanınması olasılığı azdı. Gene de, Konsolos'un hemen peşinden dükkâna girmediğine pişman, demirinin etrafında dönen küçük bir yelkenli gibi huzursuz, bekledi dışarıda. Konsolos'un yanına gitme fırsatı giderek azalıyordu. Hor görülmüş insanların havası geldi üstüne. Konsolos'un çıkıp onu, terk edilmiş ve aşağılanmış olarak beklediğini görmesini istiyordu. Ama dönüp geldikleri yöne baktığında bir an için Geoffrey'yi unuttu. – İnanılmaz bir şeydi. Quauhnahuac'taydı gene! İşte Cortez Sarayı, işte yarın tepesinde durmuş ovaya bakan bir adam: Duruşu öyle askerce ki, Cortez'in ta kendisi sanki. Adam kımıldayıp görüntüyü bozdu. Şimdi Cortez'den çok, demin Bella Vista Oteli'nin duvarına yaslanan kara gözlüklü yoksul delikanlıya benziyordu.

"*Sen-çok-şarap-seven-adam!*" diye güçlü bir ses çıktı *aborrote*'den sessiz sokağa, arkasından da çok neşeli, aynı zamanda bıçkın ve erkeksi bir kahkaha. "Sen – *diablo!*" Kısa bir sessizlik oldu ve Konsolos'un bir şeyler söylediğini işitti. "*Yumurta!*" diye patladı gene aynı neşeli ses. "Sen – *iki diablo!* Sen *üç diablo.*" Neşeyle kıkırdadı ses. "*Yumurta!*" Sonra da: "Güzel bayan kim? – Ah, sen, ah – *beş diablo* sen, ah – *Yumurta!*" işitildi biraz da saçma bir biçimde. O sırada Konsolos sakin gülümseyişiyle kaldırımda, Yvonne'un biraz yukarısında belirdi.

"Tortu'da," diye sürdürdü, titremesi geçmiş olarak Yvonne'un yanı başında yürümeye başlayınca gene, "ideal üniversiteyi kurmuşlar. Ne kayıt işlemi ne de başka bir şey –spor bile– esas uğraşı engelliyormuş; esas uğraş da – sıkı dur! – içki."

Birdenbire, boşluktan peydahlanırcasına önlerine çı-

kıverdi çocuğun cenazesi: ufacık, dantel kaplı bir tabut, arkasında bando: İki saksofon, basgitar, keman, bula bula "*La Cucaracha*"yı bulmuşlar çalacak; arkalarında çok ciddi kadınlar, daha da arkada birkaç meraklı şakalaşarak, neredeyse koşar adım izliyorlardı cenazeyi.

Kenara çekilip küçük topluluğun hızla kente doğru ilerleyişini izlediler, sonra sessizce, birbirlerine bakmadan yollarına devam ettiler. Yolun dikliği giderek azaldı ve kaldırımda dükkânlar yok oldular. Solda, arkasında boş arsaların bulunduğu düz, alçak bir duvar vardı şimdi; sağdaysa evlerin yerini yanları açık, basık kömür depoları almıştı. Yvonne'un dayanılmaz bir sıkıntıyla boğuşan yüreği birden duracak gibi oldu. Belli olmasa bile, artık konutların bulunduğu semte, kendi mahallelerine yaklaşıyorlardı.

"Önüne baksana, Geoffrey!" Ama Calle Nicaragua'ya giden dik açılı köşeyi dönerken tökezleyen Yvonne'du. Yvonne güneşe doğru dönüp sokaklarının başında, çatılarının tepesi daracık bir köprüyle birbirine bağlı çifte kuleli acayip eve bakarken Konsolos da ifadesiz gözlerle Yvonne'u süzüyordu; başka birisi daha merakla bakıyordu eve: sırtını onlara dönmüş bir köylü.

"Evet, hâlâ orada. Santim bile oynamamış," dedi Konsolos; solda, duvarında Yvonne'un görmek istemediği yazı olan evi geçmiş, Calle Nicaragua'dan aşağı yürüyorlardı.

"Evet, değişik bir görünüşü var sokağın nedense." Aslında, kendini denetim altında tutabilmek için korkunç bir çaba harcıyordu Yvonne. Son zamanlarda, Quauhnahuac'ı ne zaman gözünün önüne getirse, bu ev yerinde yoktu ve bunun nedenini bir türlü açıklayamıyordu! Son zamanlarda, ne zaman Geoffrey'yle birlikte zavallı hortlaklar gibi Calle Nicaragua'dan aşağı yürüdüklerini düşünse, Jacques'in *zacuali*'siyle karşı karşıya geliyorlardı. Hiçbir iz bırakmaksızın yok olmuştu bu ev bir süre önce; hiçbir zaman var olmamıştı sanki, tıpkı bir katilin kafasında, cinayetini işlediği yerin yakınındaki bir işaretin yok olması ve bir zamanlar çok iyi bildiği o yere döndüğünde nereye

gideceğini bilememesi gibi. Aslında, Calle Nicaragua'nın görünüşünde bir değişiklik yoktu. Buradaydı işte: hâlâ iri, gri taşlarla kaplı, ayın kraterlerini andıran, onarım yapılıyormuş havasını veren, ama aslında belediyeyle mal sahipleri arasında bakım konusundaki taşlaşmış anlaşmazlığın bir göstergesi olan o aynı felaket çukurlarla dolu. Calle Nicaragua – her şeye rağmen dalga dalga çınlıyordu bu ad içinde: Ne kadar sakin olursa olsun, beyninin bir bölümünü etkileyen o duyguyu, yalnız ve yalnız Jacques'ın evini görmenin yarattığı sarsıntı açıklayabilirdi.

Geniş, kaldırımsız yol durmadan dikleşerek yokuş aşağı, çoğunun üzerinden ağaçların tepelerinin görüldüğü yüksek duvarların arasından geçiyordu; küçük kömür depoları sağlarındaydı hâlâ gerçi, ama yol üç yüz metre kadar aşağıda sola dönüyor ve eve varmadan bir o kadar sonra da gözden yitiyordu. Ötedeki alçak, dalga dalga uzanan tepeleri ağaçlar gizliyordu. Büyük evlerin hemen hepsi solda, yoldan epey içerde, ovanın karşısındaki yanardağları görsünler diye *barranca*'ya yakın yapılmışlardı. İki yapının arasındaki boşluktan uzaktaki dağları gördü gene Yvonne: dikenli telle çevrili, aniden kesilen şiddetli bir rüzgâr tarafından dağıtılmış gibi duran karmakarışık, yüksek, dikenli otlarla kaplı küçük bir tarla. Oradaydılar işte, Popocatepetl ve Ixtaccihuatl – Mauna Loa'nın, Mokuaweoweo'nun uzaktan elçileri: Karanlık bulutlar sarmıştı şimdi eteklerini. Yağmur mevsiminin sonunda, diye düşündü Yvonne, çimenlerin daha yeşil olması gerekirdi: Her ne kadar yolun iki yanındaki oluklardan gürül gürül dağ suları akmaktaysa da, bir kuraklık dönemi yaşanmıştı herhalde ve...

"O da hâlâ orada. O da santim bile oynamadı." Konsolos dönmeksizin başıyla arkaya, Bay Laruelle'in evinin bulunduğu yana işaret ediyordu.

"Kim... kim santim bile..." Yvonne durakladı. Arkasına baktı: Eve bakmaktan vazgeçip bir ara sokağa girdiği görülen köylüden başka kimse yoktu.

"Jacques."

"Jacques!"

"Evet. Çok hoşça zaman geçirdik birlikte. Piskopos Berkeley'den saat dörtteki *mirabilis jalapa*'ya dek girip çıkmadığımız konu kalmadı."

"Ne yapıyorsunuz ki?"

"Diplomatlık." Konsolos durmuş, piposunu yakıyordu. "Bazen tamamen yararsız bir şey olmadığını düşünüyorum."

"..."

Konsolos durup suların boşaldığı oluğa bıraktı kibriti - ve birden, nasıl olduysa, gene yürüyor, hem de hızla ilerliyorlardı: Yvonne dalgın dalgın topuklarının yolda çıkardığı hızlı, öfkeli tıkırtıları, omzunda da Konsolos'un hiç de yorgun olmayan sesini duyuyordu.

"Sözgelimi, 1922'de Zagreb'deki Beyaz Rusya Büyükelçiliği'ne İngiltere ataşesi olsaydın -ki ben senin gibi bir kadının 1922'de Zagreb'deki Beyaz Rusya Büyükelçiliği'ne çok iyi bir İngiliz ataşesi olacağını düşünmüşümdür hep -hoş, o zamana kadar nasıl dayandıkları da şaşılacak şey ya- yüzüne olağanüstü ve namussuzca bir ilgisizlik ifadesi vermenin - tekniğini demeyeceğim ama bir yolunu bulabilirdin, ne bileyim, bir duruşunu, bir davranış biçimini, bir maskesini."

"..."

"Bunun da sana nasıl geldiğini çok iyi anlıyorum, tabii - yani görünüşteki bu ilgisizliğimizin, Jacques'la benim ilgisizliğimizin yani, sana nasıl geldiğini, yani sen gittiğinde Jacques'ın da gitmemesinden, dostluğumuzun sürmesinden daha acı geldiğini."

"..."

"Ama, Yvonne'cuğum, eğer günün birinde bir İngiliz casus gemisinin güvertesinde durup -ki ben senin gibi bir kadının bir İngiliz casus gemisinin güvertesine çok yakışacağını düşünmüşümdür hep- elinde dürbünle gece gündüz Tottenham Court yoluna bakıp -mecazi anlamda tabii- dalgaları saysaydın, öğrenebilirdin ki..."

"Lütfen önüne bak!"

"Tabii eğer günün birinde de Boynuzlularkent'te konsolos olsaydın, Maximilan'la Carlotta'nın yitik aşklarının lanetiyle damgalanmış o kentte, eh artık, o zaman da..."

— *¡BOX! ARENA TOMALÍN. EL BALÓN vs EL REDONDILLO.*

"Ama o küçük cesetle ilgili anlatacaklarımı henüz bitiremedim galiba. En ilginci kayıt işlemi: ABD çıkış sınır kapısında resmen kaydedilmesi gerek. Ve her ne kadar bunun ücreti iki yetişkin yolcununkine eşitse de..."

"..."

"Ama beni dinlemek istemediğin anlaşıldığına göre, sana belki söylemem gereken bir şey daha var."

"..."

"Sana belki de söylemem gereken –yineliyorum– çok önemli bir şey daha var."

"Evet, nedir?"

"Hugh'yla ilgili."

Yvonne sonunda, "Hugh'dan haber almışsın," dedi. "Nasıl?"

"Bende kalıyor."

— *¡BOX! ARENA TOMALÍN. FRENTE AL JARDIN XICOTANCATL. Domingo 8 de Noviembre de 1938. 4 Emocionantes peleas. EL BALÓN vs. EL REDONDILLO.*

Las Manos de Orlac. Con Peter Lorre.

"Ne!" Yvonne olduğu yerde durdu.

"Bu sefer de Amerika'da bir sığır çiftliğindeymiş meğer," diyordu Konsolos ciddi bir sesle. Şöyle ya da böyle ilerlemeye devam ediyorlardı, ama adımlarının daha da ağırlaştığı kesindi "Niçin? Orasını Tanrı bilir. Ata binmeyi öğrenmek için olamaz, ama her neyse, bir hafta kadar önce, ne idüğü belirsiz bir kılıkta, sanki *Riders to the Purple Sage* filminde Hoot S. Harte'mış gibi geliverdi. Bir sığır kamyonuyla Amerika'dan ya kendini uzaklaştırmış ya da zorla uzaklaştırılmış. Basın böyle durumlarda ne yapar, bilmiyorum. Belki de birisiyle bahse girdi... Her neyse, sığırlarla Chihuahua'ya kadar gelmiş, beli silahlı ve

silah kaçakçısı bir dostu da –adı Weber mi ne, unuttum, neyse, tanışmadık– uçakla buraya getirmiş." Konsolos piposunu topuğuna vurup boşalttı, gülümsedi. "Baksana, herkes uçarak geliyor beni görmeye bu günlerde."

"Ama... ama *Hugh*... anlamıyorum."

"Gelirken de giysilerini yitirmiş ama ister inan ister inanma, sersemliğinden değil: Sonunda değerlerinden fazla gümrük ödetmek istemişler, o da bırakıvermiş tabii. Nasıl başarmışsa, pasaportunu kaybetmemiş, belki hâlâ Londra *Globe* gazetesiyle ilişkisi olduğu için – ama nasıl bir ilişkidir, bilmiyorum... Tabii, bayağı ünlendi son zamanlarda. Hem de ikinci kez, birincisini kaçırdıysan."

"Boşandığımızı biliyor muydu?" diye sorabildi Yvonne.

Konsolos başıyla hayır diye işaret etti. Ağır ağır yürümeye devam ettiler; Konsolos yere bakıyordu.

"Söyledin mi ona?"

Konsolos sesini çıkarmadı; giderek daha yavaş yürüyordu. Aradan uzunca bir süre geçtikten sonra, "Ne söylemişim?" diye sordu.

"Hiçbir şey, Geoff."

"Ayrı olduğumuzu biliyor, tabii." Konsolos bastonuyla yolun kenarında açmış tozlu bir gelinciğin kafasını uçurdu. "Ama ikimizin de burada olmamızı bekliyordu. Herhalde düşünüyordu ki biz izin verirsek, o da... ama boşanma işlemlerinin tamamlandığını söylemedim. Söylemediğimi sanıyorum daha doğrusu. Söylememeye niyetliydim. Gerçekten de, bildiğim kadarıyla Hugh gidene dek söyleme fırsatı olmadı."

"Demek sende kalmıyor artık."

Konsolos öksürüğe dönüşen bir kahkaha attı. "Kalmaz olur mu! Hem de ne kalmak... Beni kurtarma girişimlerinden baygınlık geçirecektim neredeyse. Yani beni 'doğru yola sokma' çabasında. Gözünün önüne getirebiliyor musun? İtalyan işi ince yaklaşımını düşünebiliyor musun? En başında, neredeyse başaracaktı da, bir yerlerden bulup çıkardığı iğrenç, strikninli bir karışımla. Ama,"

bir an için Konsolos bir adımını öbürünün önüne atmakta güçlük çeker gibi oldu, "daha gerçekçi olmak gerekirse, benim Swinburne'üme Theodore Watts Dunton'luk oynamaktan daha iyi bir nedeni de var kalmasının." Konsolos bir gelinciğin daha kafasını uçurdu. "Dilsiz Swinburne'üme. Çiftlikteyken bir haberin kokusunu almış, boğanın ardından giden kırmızı bir bez gibi fırlamış peşinden. Söylemedim mi sana?.. O yüzden de -söylememiş miydim önceden?- Mexico City'ye gitti."

Yvonne bir süre sonra kendi kulağının bile zor işittiği alçak bir sesle, "Demek baş başa biraz zaman geçirebileceğiz, öyle mi?" dedi.

"¿Quien sabé?"

"Ama şu anda Mexico City'de olduğunu söylemedin mi?" diye toparladı hemen kendini Yvonne.

"İşten caydı işte, canım - dönmüştür bile belki şimdi. Herhalde bugün döner. 'Eylem' istediğini söylüyor. Zavallının cephesi pek halkçı bu günlerde." Konsolos sesinde, içten olsa da olmasa da, epey bir anlayışla ekledi: "İçindeki o küçük romantik dürtüyü neyin yok edeceğini de ancak Tanrı bilir."

"Seni gene gördüğünde nasıl hissedecek kendini?" diye sordu Yvonne, birden yüreklenerek.

"Evet, eh, pek bir fark yok, yeteri kadar zaman geçmedi, ama diyecektim ki," diye sürdürdü Konsolos boğuklaşan bir sesle, "geçirdiğimiz o nefis günler, yani Laruelle'le benim demek istiyorum, Hugh'nun gelmesine neden oldu." Bastonunun ucunu tozlara batırıyor, yürürken arkasında bir kör gibi izler bırakıyordu. "Nefis günleri ben geçirdim genellikle, çünkü Jacques'ın midesi zayıf ve genellikle üç içkiden sonra kusuyor, dört içkiden sonra iyilik meleği oluveriyor, beş taneden sonra da Theodore Watts Dunton kesiliyor... Yani demek istediğim, küçük bir teknik değiştirmenin yararı oldu sonunda, denebilirse eğer. Yani Hugh'ya şimdilik bir şey demezsen, onun adına müteşekkir olurum..."

"Ya..."

Konsolos öksürdü. "Tabii bu, onun yokluğunda çok içki içtiğim anlamına gelmez; ne de şu anda, senin de pekâlâ görebildiğin gibi, tamamen ayık olmadığım anlamına."

"Ya, evet, tabii," diye gülümsedi Yvonne, kendisini buradan binlerce mil öteye kaçıran düşüncelere dalarak şimdiden. Ama gene de ağır ağır yürüyordu yanında. Ve bir dağcının yüksek, korumasız bir yerdeyken uçurumun tepesindeki çamlara bakıp, "Altımda uzanan boşluk dert değil de, ya bir de şu çamların tepesinde olsaydım!" diyerek kendini avutması gibi, içinde yaşadığı anın dışına itmişti kendini: Artık düşünmüyordu ya da sokağı düşünüyordu gene, o son, etkileyici görünümünü –ve durum o zaman ne kadar da kötü görünüyordu– Meksika'ya yaptığı o uğursuz yolculuktan önce; köşeyi dönerlerken, şimdi yok olan Plymouth'un arka camından bakıyordu ve araba yoldaki çukurlara gürültüyle, yaylanarak çarpıyor, zınk diye duruyor, sonra iyice yavaşlayıp fırlayıveriyor yeniden, yolun hangi yanında olduklarına bakmadan duvarlara neredeyse sürtünerek ilerliyordu. Duvarlar hatırladığından daha yüksektiler ve begonvil kaplıydılar: yoğun, sıcak çiçek kütleleri. Üstlerinde, dalları ağır ve kımıltısız ağaçların tepeleri, arada sırada bir saat kulesi, aralarından Parián Eyalet Hapishanesi'nin değişmez gözetleme kulesi beliriyordu; duvarın aşağısında kalan evler görünmüyordu burada, hatta –bir keresinde denemişti– duvarın tepesinden de görünmüyorlar, avluların içine kapanmış, gözetleme kuleleri kesilmiş, ruhun yalnız damağaçları gibi yükseklerde yüzüyorlardı. Meksika'dan çok bir İspanyol'un düşlerinden çıkmış izlenimini veren konutları gizleyen ve üzerlerine sevgililerin kaçamak buluşmaları kaydedilmiş duvarlara mıhlı, biraz New Orleans'ı andırır yüksek, dantel gibi işlenmiş dövme demirden kapıların arasından da pek iyi seçilemiyordu evler. Sağdaki oluk bir boruya dönüşüp yerin altına girdi bir süre için ve o ürkütücü, karanlık kömür depolarından biri kötü kötü baktı Yvonne'a – Maria buradan alırdı kömürlerini.

Borudan akan su güneşe fışkırdı gene ve yolun öbür yanında, duvardaki bir boşluğun arasından tek başına Popocatepetl göründü. Farkına varmadan köşeyi dönmüşlerdi ve evlerinin girişi görünmüştü. Sokak şimdi bomboş ve -yolun iki yanındaki oluklardan birbiriyle yarışan iki derecik gibi akan sular dışında- sessizdi: Birden aklına, bulanık bir biçimde, Louis'yle tanışmadan önce ve Konsolos'un İngiltere'ye döndüğünü tahmin ettiği sıralarda Quauhnahuac'ı nasıl yalnız Konsolos'un olabilecek bir hayaletle bağlantılı bir felaketin yükselen sel suları üzerinde durmadan gezindiği ve peşinden kendi istenmeyen gölgesinin dolaştığı bir sığmak olarak yüreğinde canlandırdığı geldi aklına.

Sonra, birkaç gün öncesinden beri de, Quauhnahuac gene boş, ama farklı görünmeye başlamıştı - boşaltılmış, geçmişten arınmış ve Geoffrey, sahici Geoffrey, kurtarılabilir ve yardımına muhtaç, bekliyordu.

Ve işte buradaydı Geoffrey, hem yalnız değil hem yardımına muhtaç değil, üstelik de hem Yvonne'un suçluluğunda yaşıyor, hem de, göründüğü kadarıyla, bu suçluluk garip bir biçimde ayakta tutuyordu onu.

Yvonne çantasını sıkıca kavradı; birdenbire başı dönmüştü ve biraz toparlanmış gibi görünen Konsolos'un bastonuyla sessizce gösterdiği yerleri zar zor fark ediyordu: sağdaki küçük patika, okula dönüştürülen, bahçesinde mezar taşlarıyla barfiksin yan yana durduğu küçük kilise, hendeğin içinden -iki yanındaki yüksek duvarlar yok olmuş şimdilik- bahçenin altına uzayan terk edilmiş demir madeninin karanlık girişi.

Okula gidip gelirken...
Popocatepetl
Ne güzel bir günündü...

Konsolos bir şarkı mırıldanıyordu. Yvonne'un yüreği eridi. Aralarında ortak, dağ gibi bir barış yükseliverdi; doğru değildi bu, yalandı, ama bir an için, eskiden

olduğu gibi, çarşıdan eve dönüyorlardı sanki. Gülerek Konsolos'un koluna girdi ve birlikte yürümeye başladılar. Ve işte duvarlar, bahçelerinin erkenci, çıplak ayakların izlerini taşıyan yolu ve işte kapıları, her zamanki gibi menteşelerinden çıkmış, girişin az ötesinde, meydan okurcasına yatıyor begonvil yığınlarının altında.

"İşte, Yvonne. Gel bakalım, sevgilim... geldik neredeyse evimize!"

"Evet."

"Tuhaf..." dedi Konsolos.

İğrenç bir sokak köpeği peşlerinden içeri girdi.

III

Bahçenin hilal biçimindeki yolundan yürürlerken, her an gereksiz bir susamışlığa kurban gidebilecek Konsolos, yoldaki derin çukurlar kadar kara gözlüğünün arkasından solgun bir günbatımı renginde görünen, birbirlerinin üstüne devriliyormuş gibi duran ama ölüm halinde bile kudretli görünmeye çalışan, kıraç da olsa toplu bir doğurganlık izlenimi vermeye çabalayan, şehvet düşkünlerini andıran yüksek, yabanıl otların ilan ettikleri tragedyayı yanında yürüyen, onun için acı çeken birisinin gözden geçirip yorumladığını dalgın dalgın düşünüyor, şöyle konuştuğunu duyar gibi oluyordu: "Bak: Cisimlerin ne kadar tuhaf, ne kadar hazin, ne kadar tanıdık olabileceklerini gör. Bir zamanlar dostun olan şu ağaca dokun: Heyhat ki özünde tanımış olduğun bir şey böylesine yabancı görünebilir sana! Orada, o evin duvarındaki oyukta duran, hâlâ acı çeken ve istesen sana yardım etmeye hazır olan İsa'ya bak: Yardım istemiyorsun ondan. Güllerin acısını düşün. Concepta'nın –María'nın olduklarını söylerdin oysa– çimenlerin üzerinde, güneşte kuruyan kahve tanelerini gör. Tatlı kokularını tanıyabiliyor musun artık? Bak: acayip, tanıdık çiçekleriyle bir zamanlar yaşamı, acımasız ve *phallic* bir ölümü simgeleyen muz ağaçları. Bunların nasıl sevileceğini bilmiyorsun artık. Tüm sevgin şimdi *cantina*'larda: Varlığını sürdürmeye çabalayan güçsüz bir yaşama sevgisinin zehre dönüşüşü, ki yalnızca günlük besinin haline gelmiş olan salt zehir olmakla kalmıyor ve meyhanedeyken..."

"Pedro da gitti demek, öyle mi?" Yvonne kolunu sıkıca kavramıştı, ama sesi doğal geliyordu kulağına.

"Evet, neyse ki!"

"Ya kediler?"

Konsolos gözlüğünü çıkararak, patavatsızca peşinden gelen sokak köpeğine, *"¡Perro!"* dedi. Ama hayvan ürkerek bahçe yolundan geri kaçtı. "Ama bahçenin rezili çıktı, korkarım. Aylardır tamamen bahçıvansız kaldık. Hugh birkaç ot söktü. Yüzme havuzunu da temizledi... İşitiyor musun? Bugün de dolar herhalde." Yol genişledi, küçük bir alan oluşturdu, sonra dar, yokuşlu çimenliği enlemesine kesen bir patikaya dönüştü; gül tarhlarının arasından evin "ön kapısı"na gidiyordu patika, ama aslında üst üste dizili, uzunlamasına ikiye bölünmüş toprak borulara benzeyen saksı renginde kiremitlerle kaplı beyaz evin arkasıydı bu. İp gibi kara bir dumanın süzüldüğü sol taraftaki bacasıyla, ağaçların arasından beliren görünüme demir atmış şirin, küçük bir gemiye benziyordu ev. "Ne yazık ki sahtekârlık ve ödenmemiş maaşlar yüzünden mahkemelik olmakmış alınyazım. Ve de ağaç karıncaları – birkaç türü birden. Bir de hırsız girdi eve bir gece, ben yokken. Bir de sel: Quauhnahuac'ın lağımları ziyaretimize gelip çok yakın zamana kadar kalan ve Kozmik Yumurta'nınkini andıran bir koku bırakıp gittiler. Ama boş ver; belki sen..."

Yvonne kolunu Geoffrey'ninkinden çekip yolu kesen bir borazançiçeğinin sarmaşığını kaldırdı:

"Ah, Geoffrey! Kamelyalarım nerede?"

"Kim bilir?" Eve paralel giden ve derme çatma, tahta bir köprüyle aşılan kuru bir çay yatağı ikiye bölüyordu bahçeyi. Bir örümcek ince ve karmaşık ağını örmüştü açelyalarla güllerin arasına. Kulak tırmalayan çığlıklarıyla bir sürü gaddar sinekyutan kuşu hızlı ve karanlık uçuşlarıyla geçtiler evin üzerinden. Yvonne'la Konsolos tahta köprünün üstünden geçip "teras"a vardılar. Konsolos'un yüzünü hep çok aydın, kara bir cüceninkine benzettiği ihtiyar kadın (bahçenin altındaki madenin kargacık burgacık

bir koruyucusunun bir zamanlarki metresi belki) omzunda *trapeador* ya da Amerikan kocası da dedikleri kaçınılmaz paspasla, ayaklarını sürüyerek badi badi yürüyüşüyle belirdi – ama ayaklarını sürümesiyle badiliği bağlantısız, ayrı mekanizmaların denetimi altında gibiydiler. "İşte Concepta," dedi Konsolos. "Yvonne. Concepta. Concepta, Señora Firmin." Cüce çocukça gülümsedi ve birdenbire saf bir kızınkine dönüşüverdi yüzü. Concepta ellerini önlüğüne sildi: Yvonne'un elini sıkarken Konsolos ayık bir ciddiyetle (aslında şu anda, dün gece filmi koparmadan hemen önce olduğundan beri ilk kez, tatlı bir esriklik duyuyordu) terasın üzerinde, önünde duran bavulları inceliyordu: Üç valizle bir şapka kutusunun üstünde o kadar çok etiket vardı ki, sanki birdenbire çiçek açmışlar, dillenmişler, işte senin tarihçen, diyorlardı: Hotel Hilo Honolulu, Villa Carmona Granada, Hotel Theba Elcezire, Hotel Peninsula Cebelitarık, Hotel Nazareth Galile, Hotel Manchester Paris, Cosmo Hotel Londra, MV *Ile de France,* Regis Hotel Kanada, Hotel Mexico D.F. – ve şimdi de yeni etiketler, son açan çiçekler: Hotel Astor New York, Town House Los Angeles, MV *Pennsylvania,* Hotel Mirador Acapulco, Compañía Mexicana de Aviación. *"¿El otro señor?"* diye sordu Concepta'ya, o da keyifli bir abartıyla hayır diye salladı başını. "Daha dönmemiş. Peki, Yvonne, eski odanı istersin herhalde. Nasıl olsa Hugh arka odada aletle yatıyor."

"Aletle mi?"

"Çimen biçme aletiyle."

"...por qué no, agua caliente," dedi Concepta tatlı, şakacı sesiyle; bavulların ikisini alıp ayaklarını sürüyerek badi badi uzaklaştı.

"Bak, sıcak su bile var şerefine: mucize." Evin öbür yanından görünüm deniz gibi geniş ve rüzgârlıydı.

Barranca'dan ötede, çayırlar dalga dalga yanardağların eteklerindeki karanlık duvarda eriyor, üstlerinde kusursuz konisi yükselen ihtiyar Popo'nun solunda ise karla kaplı bir üniversite kenti gibi yayılan Ixtaccihuatl'ın

kesik kesik dorukları görünüyordu; bir an balkonda durdular konuşmadan, el ele tutuşmadan, ama elleri hafifçe birbirine dokunarak; sanki bunun bir düş olmadığından emin değillermiş gibi, her biri sanki kendi ayrı hasta yatağındaymış gibi; elleri anılarının patlayıp dağılmış birer parçası, birbirlerini kavramaktan korkuyor, ama gecenin karanlığında uluyan denizin üzerinde dokunuyorlar birbirlerine.

Tam altlarına, yangın musluğuna bağlı sızıntılı bir hortumdan gelen su küçük kahkaha sesleriyle akıyordu, neredeyse tamamen dolmuş olan ufacık yüzme havuzuna; havuzu kendileri boyamışlardı bir seferinde, kenarları ve dibi maviydi; boya hiç solmamıştı; gökyüzünü yansıtan, ona öykünen su, derin bir camgöbeği rengindeydi. Hugh havuzun kenarındaki otları biçmişti, ama bahçenin ötesi tanımlanması olanaksız bir çalı kargaşası içinde yitiyordu – Konsolos bakışlarını uzaklaştırdı görmemek için: O hoş, geçici sarhoşluk duygusu yok olmaya başlamıştı...

Evin –Yvonne'un henüz içine adımını atmadığı evin– sol yanına da uzanan balkona bir göz gezdirdi ve öbür ucundan Concepta'nın dualarına karşılık verirmişçesine yaklaştığını gördü. Concepta'nın gözleri taşımakta olduğu tepsiye mıhlıydı sanki, ne sağa ne sola bakıyordu; ne parmaklığın altındaki tozlu, sarkık, tohuma kaçmış bitkilere ne leke içindeki hamağa ne kötü bir melodram gibi duran kırık iskemleye ne içi dışına çıkmış divana ne de hasırdan atlarını kusursuzca evin duvarına çevirmiş Don Kişot bebeklerine bakıyor, henüz süpürmediği kırmızı karodan döşemeyi kaplayan ölü yaprakların ve tozların arasında ayaklarını sürüyerek yaklaşıyordu.

"Gördüğün gibi, Concepta alışkanlıklarımı biliyor." Tepsiye baktı Konsolos: üstünde iki bardak, yarı dolu bir şişe Johnny Walker, bir soda sifonu, bir *jarro* dolusu erimeye yüz tutmuş buz ve korkunç görünüşlü, kötü bir Bordeaux şarabına ya da öksürük şurubuna benzeyen parıltısız, kırmızı bir sıvıyla yarısına kadar dolu bir şişe daha. "Bu da striknin işte. Bir viski-soda içer misin? Buzlar se-

nin şerefine. Sek bir tekila bile mi içmezsin?" Konsolos tepsiyi parmaklığın üzerinden alıp Concepta'nın getirdiği hasır masaya koydu.

"Aman; sakın bana verme, sağ ol."

"...Sek bir viski öyleyse. Hadi. Ne kaybedersin ki?"

"...Hiç olmazsa bir kahvaltı edeyim önceden!"

"...Bir kerecik olsun peki deseydi," dedi birdenbire bir ses Konsolos'un kulağına. "Çünkü şimdi hemen zurna gibi olmak istiyorsun gene değil mi, bütün sorunun kaynağı da görebildiğimiz kadarıyla Yvonne'un bu çok düşlenmiş dönüşü, ama boş ver ahbap, bırak bu acı çekmeleri artık bir şey getirmez," diye sürüp gidiyordu ses, "bu dönüş de yaşamının en önemli durumunu oluşturdu bir başka durumu saymazsan, o durum da bu durumla baş edebilmek için beş yüz tane içki içmek zorunda olman," diyordu bu hoş ama saygısız, belki boynuzlu, kılık değiştirmede usta, sahte ahlakçılık uzmanı tanıdığın sesi ve sertçe ekliyordu: "Ama bu tehlikeli ana dayanamayıp içkiye vuracak adam mısın sen Geoffrey Firmin, hayır değilsin, direneceksin, önceden de direndin bu kışkırtmalara değil mi, o zaman hatırlatayım sana daha dün daha içki üstüne içki, reddetmedin mi, reddettin, hatta biraz kestirdikten sonra da tamamen ayılmadın mı, ayıldın değil mi, öyle değil, öyle, biliyoruz sonradan da sırf titremelere engel olmak için içtin değil mi, öyle, onun anlamadığı ve anlayamayacağı bir ustalıkla egemen oldun nefsine!"

"Bu striknine pek güvenmiyorsun gibi geliyor bana," dedi Konsolos, zaferinin tadını çıkararak (ama viski şişesinin orada bulunmasının bile çok rahatlatıcı bir etkisi vardı) ve korkunç şişedeki karışımla kadehini yarıya kadar doldurarak. En aşağı iki buçuk dakika direnebildin tahriklere: Kurtuluşun kesindir. "Ben de güvenmiyorum o striknine, ağlatacaksın beni gene ey Geoffrey Firmin dangalağı, kafanı ezeceğim senin salak herif!" Bu da bir başka tanıdığın sesiydi ve Konsolos onu selamlamak için kadehini kaldırdı, sonra içindekinin yarısını düşünceli düşünceli içti. Strikninin -şakadan birkaç buz atmıştı içine-

tatlı, *cassis* likörününkini andıran bir tadı vardı, bilinçaltı üzerinde de küçük etkileri vardı belki: Hâlâ ayakta duran Konsolos, acısının hafifçe, aşağılık bir biçimde köreldiğini fark etti.

"Görmüyorsun neler düşündüğünü bre *cabrón,* böyle eve dönmesinden sonra ilk aklına gelen şeyin içmek olduğunu düşünüyor, içtiğin yalnız striknin bile olsa, ki bu araya giren her şeye egemen gerekliliği, suçsuzluğunu yok ediyor bu içmenin; o zaman böyle bir düşmanlık karşısında, bari şimdiden başla viskiye sonradan değil, *tequila*'ya da değil, doğru, neredeydi tekila, tamam tamam biliyoruz nerede olduğunu ama her şeyin sonu olur ona başlarsan, gerçi iyi bir son belki ama viski iyidir, karının sülalesinin iyi sağlıklı gırtlakyakan ateşi *nació 1820 y siguiendo tan campante,* sonradan da biraz bira içersin, belki iyi gelir, vitamin dolu ve çünkü kardeşin de burada olacak, o da bir nedendir tabii ve bir şenliğe sebep değil mi, öyle tabii ve viskiyi içerken sonra da biraları içerken gene de *poco a poco* azaltabilirsin azaltman gerektiği gibi; ama bunu birdenbire yapmak çok tehlikelidir, herkes bilir bunu, gene de Hugh'nun seni doğru yola sokma çabalarına yardımın olur; tabii olur!" İlk tanıdıktı gene ve Konsolos iç çekerek kadehini meydan okurcasına titremez bir elle tepsiye bıraktı.

"Ne dedin?" diye sordu Yvonne'a.

"Üçtür yineliyorum," dedi Yvonne gülerek. "Allahaşkına, doğru dürüst bir şey iç. Beni etkilemek için o zırıltıyı içmek zorunda değilsin. Sen iç, ben burada oturur sana destek olurum."

"Ne?" Yvonne parmaklığın üstüne oturmuş, ilgi ve keyif duyduğunu belli ederek ovaya bakıyordu. Bahçede bir ölüm sessizliği vardı. Ama rüzgâr birden yön değiştirmiş olmalıydı; Ixta gözden tamamen yitmiş, Popocatepetl ise yamacında birbirine paralel giden birçok trenin bıraktığı dumanlara benzer yatay, kara bulutlarla neredeyse tamamen örtülmüştü. "Bir daha söyler misin o söylediğini?" Konsolos Yvonne'un elini tuttu.

Kucaklaşıyorlardı, hem de, göründüğü kadarıyla, şehvetle: Göklerden bir yerden bir kuğu, olduğu yerde vurulmuş gibi, dünyaya düştü. Independencia'daki *cantina* El Puerto del Sol'un önünde, mahkûmlar güneşin altında toplanmaya başlamış, panjurların bir borazan çığlığıyla açılmasını bekliyorlardı...

"Yok, ilaçtan şaşmayayım, sağ ol." Konsolos düşercesine bırakmıştı kendini kırık, yeşil sallanır koltuğun üzerine. Yüzünde ayık bir ifadeyle Yvonne'a bakıyordu. Beklenen an buydu demek, yorgan altlarında özlemi çekilen, bar köşelerinde sızmışken, karanlık ormanların kenarlarında, yollarda, çarşılarda, hapishanelerde beklenen an – ama an ölü doğmuş, gitmişti bile: Ve gecenin *ursa horribilis*'i arkasından yaklaşmıştı gene. Ne yapmıştı? Bir yerde uyuduğu kesindi. *Tik: tak: imdat: imdat:* Saat gibi tıkırdıyordu yüzme havuzu. Uyumuştu: başka? Smokininin pantolon ceplerini arayan elleri, bir ipucunun sert kenarına değdi. Işığa çıkardığı kartta şunlar yazılıydı:

Arturo Diaz Vigil
Médico Cirujano y Partero
Enfermedades de Niños
Indisposiciones Nerviosas
Consultas de 12 a 2 y de 4 a 7
Av. Revolución Numero 8.

"Gerçekten döndün mü? Yoksa yalnız ziyaretime mi geldin?" diye soruyordu Konsolos usulca Yvonne'a, kartı cebine yerleştirirken gene.

"Buradayım ya!" dedi Yvonne neşeyle, biraz da meydan okurcasına.

"Tuhaf," dedi Konsolos, kulağında gene hızla itiraz eden sese rağmen Yvonne'un onayladığı içkiyi almak için ayağa kalkmaya çalışarak. "Ey Allahın salağı Geoffrey Firmin," diyordu ses, "kafanı ezerim, ağlarım hele bir içersen, ey dangalak!"

"Evet, çok cesur bir davranış. Ya ben – çok berbat bir durumdayım, biliyorsun, değil mi?"

"Ama *çok* iyi görünüyorsun gibi geldi bana. Ne kadar iyi göründüğünü tahmin bile edemezsin." (Konsolos saçma bir hareketle pazularını sıkmış, elleriyle yoklamıştı: "Hâlâ beygirler gibi güçlüyüm, ne dersin, beygirler gibi!") "Benim görünüşüm nasıl?" demişti sanki Yvonne, başını biraz çevirip profilini göstererek.

"Söylememiş miydim?" Konsolos gözlerini dikti Yvonne'a. "Çok güzel... Yanık." Öyle mi demişti? "Marsık gibi yanmışsın. Yüzmüşsün..." diye ekledi. "Bol bol güneşlenmiş gibi bir halin var... Burada da çok güneş vardı tabii," diye sürdürdü. "Her zamanki gibi... Fazlasıyla. Yağmura rağmen... Hiç hoşlanmıyorum, biliyor musun?"

"Aslında hoşlanıyorsun," demişti sanki. "Çıkıp güneşte durabiliriz istersen."

"Bilmem..."

Konsolos Yvonne'un karşısında, kırık, yeşil sallanır koltukta oturuyordu. Strikninin etkisinden çıkıp belli bir ilgisizlikle, Lucretius'la tartışıyormuşçasına belki de, diye düşündü, yaşlanan yalnızca ruh; ve gövde, eğer onulmaz yaşlılık alışkanlıkları edinmemişse, hep yenileyebilirdi kendini. Ve ruh, çektiği acılarda buluyordu belki huzuru ve karısının ruhu, ona çektirdiği acılar sayesinde huzur bulmakla kalmamış, dallanıp budaklanmış, çiçekler açmıştı. Ama yalnız onun çektirdiği acılar mı ya? Ya, yalnız üstünde bir sabahlıkla önü açık çizgili bir pijama olarak düşündüğü, adı Cliff olan zinacı hortlağın sorumlusu olduğu acılar? Ya Reno'ya ilk biletini almadan iki yıl önce o hortlaktan peydahladığı ve, tuhaf şey, onun da adı Geoffrey olan ve –bir o kadar yıl önce bir o kadar aylıkken 1932'de, tanışmalarından ve İspanya'da, Granada'da evlenmelerinden üç yıl önce menenjitten ölmemiş olsaydı– bugün altı yaşında olacak olan çocuk? Her neyse, işte buradaydı Yvonne, bronzlaşmış ve genç ve zamanın dışında yaşıyormuş gibi: On beş yaşındayken, diye anlatmıştı Yvonne (o sıralarda herhalde, Bay Laruelle'in görmediği, ama içlerinden birinin Eisenstein'ı ya da başka birini etkilediğini ileri sürdüğü kovboy filmlerinden birinde oy-

nuyordu), insanlar onun için, "Güzel değil, ama büyüyünce bir afet olacak," diyorlardı: Yirmi yaşındayken de aynı şeyi söylüyorlardı, yirmi yedi yaşına gelip evlendiklerinde de geçerliydi bu -böyle tanımlamalara temel olan ölçülere göre, tabii- ve şimdi otuz yaşındayken de hâlâ bir "afet" olmanın eşiğinde durur gibiydi: aynı kalkık burun, küçük kulaklar, şimdi hafif buğulu ve üzgün duran sıcak, kahverengi gözler, aynı enli, dolgun dudaklı, sıcak ve fazlaca cömert ağız, hafif içerlek çene. Yvonne'un taze, parlak yüzü -Hugh'nun deyimiyle- bir kül yığını gibi çöküp kırlaşıverebilirdi günün birinde. Gene de değişmişti. Evet, değişmişti! Görevinden alınmış bir kaptanın, meyhanenin penceresinden limanda durduğunu gördüğü gemisi gibi değişmişti. Onun değildi artık. Üstündeki şık, kurşuni mavi yolculuk giysisi birisinin onayından geçmişti kuşkusuz: Onun onayı değildi bu.

Yvonne birden sessiz ama sabırsız bir hareketle şapkasını çıkarıp güneşten rengi açılmış kahverengi saçlarını sallayarak parmaklığın üzerinden kalktı. Olağanüstü güzellikteki soylu, uzun bacaklarını üst üste atarak divanın üzerine yerleşti. Kulak tırmalayan gitar akorlarının sesi patlayarak yükseldi divandan. Konsolos kara gözlüğünü bulup şaka yaptığını belli eden bir tavırla taktı gene. Ama Yvonne'un kendinde hâlâ eve girebilecek yüreği aradığını biraz da acıyla fark etmişti. Konsolosça ve derin, yapay bir sesle konuştu:

"İlk otobüsle geliyorsa, birazdan burada olur Hugh."

"Kaçta ilk otobüs?"

"On buçuk, on bir." Ne fark ederdi? Kentten çan sesleri geldi. Tamamen olasılıkdışı değilse, herhangi birisinin geliş saati büyük bir endişe uyandırıyordu Konsolos'ta - gelirken içki getiriyorsa, o başka tabii.. Ya evde hiç içki olmasaydı, yalnız striknin olsaydı? Dayanabilir miydi? Şu anda, günün giderek artan sıcağında, tozlu yollarda sendeleyerek şişe peşinde olurdu; ya da Concepta'yı gönderirdi. Niçin yola çıktığını unutup tozlu bir sokak aralığındaki bir barda bütün sabah içip o sırada uyumakta olan

Yvonne'un gelişini kutlardı. İrlandalı olduğunu ya da And dağlarından ya da Arjantin'den gelme bir konuk olduğunu söylerdi. Hugh'nun geliş saatinden daha çok korkulması gereken konu, Goethe'nin kiliseden kaçan çocuğu kovalayan ünlü çanı gibi, peşindeydi. Yvonne alyansını parmağının çevresinde çevirdi bir kez. Sevgi yüzünden mi takıyordu hâlâ, yoksa sağladığı iki yarardan biri ya da ikisi için mi? Yoksa zavallı kızcağız sırf Konsolos için ya da *her* ikisi için mi takıyordu? Yüzme havuzu fıkırdayıp duruyordu. *Bir can burada yıkanıp arınabilir ya da kuraklığını giderebilir mi?*

"Saat daha sekiz buçuk." Konsolos gözlüğünü çıkardı gene.

"Gözlerine bak, zavallı sevgilim – kıpkırmızı olmuşlar," dedi birden Yvonne: Çan daha da yaklaşmıştı çocuğa; bir çite çarmış, çınlayarak aşmış, çocuk da tökezlemişti.

"Biraz tatsızım bu sabah... Birazcık." *Die Glocke Glocke tönt nicht mehr...* Konsolos balkonun karolarına rugan pabucunun ucuyla bir şekil çizdi; çorapsız ayakları (sinemanın sahibi Sr. Bustamente'nin sandığı gibi, içki yüzünden çorap bile alamayacak duruma düştüğünden değil, tüm gövdesi sinir iltihaplarıyla kaplı olduğu için, acıdan giyemiyordu çoraplarını) şişmiş ve acıyordu pabuçlarının içinde. Suçlusu striknindi tabii, Allah belasını versin, bir de bu neden olduğu soğuk, çirkin ayıklık! Yvonne gene parmaklığın üzerine oturmuş, sütunlardan birine yaslanmıştı. Dudaklarını ısırarak bahçeye bakıyordu.

"Berbat durumda bu bahçe, Geoffrey."

"Mariana'yla çukurlu çiftlik eksik." Konsolos kol saatini kuruyordu. "...Ama bak, farz et ki kuşatma altında bir kenti düşmana teslim ettin, arkasından da, kısa bir süre sonra, bir yolunu bulup geri döndün –bu benzetmede hoşlanmadığım bir şey var, ama boş ver, mesela dedik–, kendi ruhunu oralara buralara aynı kibarlıkla davet edip aynı güler yüzlü hoş geldinizlerle karşılanacağını ummuyordun herhalde, değil mi?"

"Ama terk etmedim ki..."

"Yani o kent eski yaşama biçimine dönmüşse hele -belki biraz çarpık bir biçimde de olsa- ve tramvayları da üç aşağı beş yukarı saatinde çalışıyorsa." Konsolos saatini sıkıca bağlayarak taktı bileğine. "Değil mi?"

"Geoffrey, şu daldaki kocaman kırmızı kuşa bak! Hiç bu kadar büyük bir kardinal kuşu görmedim ömrümde."

"Tabii." Konsolos hiç belli etmeden viski şişesini aldı, mantarını çıkarıp kokladı ve dudaklarını büzerek, büyük bir ciddiyetle tepsinin üstüne bıraktı gene: "Görmemişsindir. Kardinal kuşu değil de ondan."

"Kardinal kuşu tabii! Baksana kırmızı göğsüne. Alev gibi!" Belliydi, Yvonne da yaklaşan durumdan onun kadar korkuyor, o kusursuz ama uygunsuz an gelene dek şundan bundan söz ederek oyalanıyordu - o anda, Yvonne her ne kadar görmeyecekse de, korkunç çan, dışarı uğramış dev dili ve cehennemî, sofu soluğuyla mahvolmuş çocuğa değecekti. "Bak, orada, Japon gülünün üstünde!"

Konsolos tek gözünü kapadı. "Yanılmıyorsam, bakir kuyruklu bir trogon kuşu bu. Göğsü de kırmızı falan değil. Büyük bir olasılıkla tek başına, ileride, Kurtlar Vadisi'nde, o kafaları düşüncelerle dolu öbür vatandaşlardan uzakta yaşıyor ve huzur içinde, bir kardinal kuşu olmamasından doğabilecek sonuçları düşünüyor."

"Ben de kardinal olduğundan ve bu bahçede yaşadığından eminim!"

"Sen bilirsin. Bilimsel adı, yanılmıyorsam, *trogon ambiguus ambiguus*, yani çift anlamlı bir kuş! İki çift anlamı birleştirirsen de tek bir gerçek çıkar ortaya, bu gerçek de bunun kardinal değil, trogon kuşu olduğu." Konsolos tepside duran boş striknin kadehine uzandı, ama yarı yolda içine ne koymak istediğini, hatta bardağa mı, yoksa sırf koklamak için bile olsa şişelerden birine mi uzandığını unutup indirdi gene elini; biraz daha öne eğilip yanardağlarla ilgilenir bir tavra dönüştürdü hareketini.

"Bizim Temel Reis canlanır gene birazdan," dedi.

"Ispanağı fazla kaçırmış gibi bir hali var şimdilik..." Yvonne'un sesi titredi.

Bu eski ortak şakanın üzerine Konsolos, dudaklarının arasına yerleştirmeyi nasıl olduysa unuttuğu sigarayı yakmak için bir kibrit çaktı: Kısa bir süre sonra elindeki sönük kibriti fark edip cebine attı.

Havuza akmakta olan suyun –ne öldürücü bir ağırlıkta akıyordu!– şırıltısı dolduruyordu aralarındaki sessizliği... Bir şey daha vardı: Çoktan bitmiş olması gerekirdi gerçi, ama Konsolos balonun müziğini hâlâ duyabildiğini sanıyor, bir davulun tok gümbürtüsü kafasının içinde yankılanıyordu. Parya: Davul da demekti bu aynı zamanda. *Parián.* Ama müziğin neredeyse elle tutulur yokluğu, ağaçların onun temposuna uyarak sallandıkları izleniminin acayipliğini daha da artırıyordu; yalnız bahçeyi değil, ötedeki çayırları, gözlerinin önünde uzanan tüm görünümü kaplayan bir duyguydu bu ve dehşetle, dayanılmaz bir gerçekdışılığın dehşetiyle doluydu. Herhalde, diye düşündü, bir tımarhanenin bahçesinde uslu uslu oturmakta olan bir akıl hastası için, deliliğin birdenbire bir sığınak olmaktan çıkıp gökyüzünü ve tüm çevreyi paramparça ettiği, zaten dili tutulmuş mantığın boynunu bükmekten başka yapacak bir şeyi kalmadığı o ana benziyordu bu. Acaba deli, böyle anlarda, düşünceler beyninde birer top güllesi gibi sağa sola çarparak yankılanırken, tımarhane bahçesinin ince güzelliğinde ya da korkunç bacaların ötesinde seçilebilen tepelerin görünümünde huzur bulabiliyor muydu? Sanmıyordu Konsolos. Şu önündeki güzelliğin de evliliği kadar ölü ve onun kadar bilinçle katledilmiş olduğunu biliyordu. Önüne serili dünyanın üzerine parlayan güneşin ışınları, bulutların üzerinden soluk almaya çıkmış bir dev balinanın sırtı gibi yükselen Popocatepetl'in yamacındaki ağaçların bittikleri çizgiyi anlatıyordu, ama bunların hiçbiri keyfini yerine getirmeye yetmiyordu. Konsolos'un payına düşen vicdan yükünü, içindeki kaynaksız acıyı paylaşamazdı güneş. Tanımıyordu onu. İleride, solda, muz ağaçlarının ötesinde, Arjantin büyükelçisinin yazlık evinin bahçıvanı elindeki orağı biteviye sallayarak uzun otları kesiyordu bir badminton ala-

nı yapmak için, ama bu zararsız iş korkunç bir tehdit gibi geliyordu Konsolos'a. Muz ağaçlarının usulca sarkan geniş yaprakları da, pelikanların katlanmadan önce titreyen gerili kanatları kadar yabanıl ve tehditkâr geliyorlardı Konsolos'a. Bahçede, birdenbire canlanıvermiş gül goncaları gibi uçuşan birkaç küçük kuşun kımıltıları dayanılmaz derecede sinir bozucu, hırsızlığı çağrıştırıcı hareketler gibi geliyordu ona. Bu yaratıklar, çok duyarlı tellerle Konsolos'un sinirlerine bağlıydılar sanki. Telefon çaldığında yüreği duracak sandı.

Telefonun çaldığı apaçıktı ve Konsolos balkondan yemek odasına girdiğinde, bu azgın yaratığın doğurduğu korkuyla, önce kulaklığın içine konuşmaya başladı, sonra, ter içinde, hızla ağızlığa bir şeyler söyledi –şehirlerarasıydı– ama ne dediğini bilmiyor, yalnız çok açık seçik bir biçimde konuşan, sorularını alıp yanıtlara dönüştüren Tom'un sesini duyuyordu, her an kulağına ya da ağzına kızgın yağların boşalacağından korkarak: "Peki. Güle güle... Ha, Tom, söylesene, dün gazetelerde çıkan Washington'un da yalanladığı o harika söylentinin kaynağı ne? Nereden çıktığını merak ettim de... Nedir kaynağı? Evet. Tamam, güle güle. Evet, öyleyim, felaket. Öyle mi! Çok yazık. Ama ne de olsa kendi malları, değil mi? Yoksa değil mi? Güle güle. Yaparlar herhalde. Evet, tamam, tamam. Güle güle, güle güle!" Hey Tanrım. Sabahın bu saatinde ne diye arar ki? Amerika'da saat kaç? Erikson 43?

Hay Allah... telefonun kulaklığını yerine ters yerleştirip balkona çıktı: Yvonne yoktu; az sonra banyodan sesinin geldiğini duydu.

Konsolos, suçlu suçlu, Calle Nicaragua'yı tırmanıyordu.

İki ev arasındaki sonsuz bir merdivenden güçlükle çıkıyor gibiydi. Ya da Temel Reis'i tırmanıyordu. Şu tepenin başına çıkan yol hiçbir zaman böylesine uzun gelmemişti ona. Sallanan, kırık taşlarıyla, acı dolu bir yaşam gibi biteviye uzayıp gidiyordu yol önünde. Düşündü: 900 *peso* = 100 şişe viski = 900 şişe tekila. Binaenaleyh: Kişi

ne viski ne de tekila içmeli: yalnızca *mescal*. Fırın gibiydi sokak ve Konsolos ter içindeydi. Haydi, haydi uzaklara! Çok uzağa gitmiyordu, tepenin başına kadar bile gitmiyordu. Jacques'ın evine varmadan sola sapan ağaçlıklı, önceleri bir patikadan farksız, sonra yılankavi yükselen bir yol vardı – ve bu yol üzerinde bir yerde, bilemedin beş dakika ötede, toz içinde bir sokak köşesinde, önünde büyük bir olasılıkla atlar bağlı ve tezgâhının altında, bir *whiskerando*'nun hakkında, "O, bayım, bütün gece çalışmak, sonra bütün gün uyumak!" diyeceği kocaman, beyaz bir kedinin uyuduğu, serin, adsız bir *cantina* bekliyordu. Ve bu *cantina* açık olurdu.

Huzur içinde oraya gidiyordu şimdi (yol iyice görünüyordu artık: Bir köpek tutmuştu girişini), ne olacağına henüz karar vermediği iki tek atıp Yvonne banyodan çıkmadan eve dönmüş olmak için. Tabii bir olasılık daha vardı, o da orada rastlayabileceği...

Ama Calle Nicaragua birden yükselip karşıladı onu.

Issız sokakta yüzüstü yatıyordu Konsolos.

"Hugh, sen misin, birader, ihtiyara yardım elini uzatan? Çok teşekkür ederim. Çünkü sırası geldi artık galiba, biraz da senin yardım elini uzatmanın. Sana yardım etmekten her zaman büyük bir zevk almadım anlamına gelmez bu tabii! Hatta Paris'te, Aden'den döndüğünde, *carte d'identité*'n ve hep onsuz gezmeyi istediğin pasaportun –ki numarası aklımdadır hâlâ. 21312– yüzünden başın belaya girdiğinde bile. Üstelik de, bir süre için beni kendi karmaşık sorunlarından uzaklaştırıp meslektaşlarım inanmasalar da, bu tür işleri hızla sonuçlandıramayacak kadar dünyanın gerçeklerinden uzaklaşmamış olduğumu kanıtladığı için ayrıca sevinmiştim. Niçin mi söylüyorum bunları? – Kısmen, Yvonne'la benim, daha siz tanışmadan önce bile felakete ne kadar yaklaştığımızın bilincinde olduğumu anlayabilmen için.. Dinliyor musun, Hugh – anlatabiliyor muyum? Seni, nedense Yvonne'u bir türlü bağışlayamadığım gibi bağışladığımı, seni kardeş olarak sevip insan olarak saydığımı anlatabiliyor muyum? Ve sana

yeniden, hiçbir isteksizlik duymaksızın, yardım etmeye hazır olduğumu anlatabiliyor muyum? Aslında, babamız Beyaz Alpler'e çıkıp dönmediğinden beri – her ne kadar o dağlar Himalayalar olsa ve şu yanardağlar istemeye istemeye onları andırsa da, bu ovanın Indus Ovası'nı andırdığı, Taxco'daki o sarıklı ağaçların Srinagar'i andırdığı ve Xochimilco'nun –dinliyor musun beni, Hugh?– ilk geldiğimden, Şalimar'daki o senin hatırlayamayacağın ve senin annenin, benim üvey annemin öldüğü, tüm felaketlerle kayınlarının ne idüğü belirsiz bir yerden ya da Damçok'tan gelip başımıza tüm eşyalarıyla yıkıldıkları yüzer evleri andırdığı gibi – sana, nasıl derler, ağabeylik etme fırsatı olmadı pek. Hoş, babalık ettik belki ama sen bebektin daha o zamanlar, *P&O* şirketinin eski, güvenilmez *Cocanada* gemisinde deniz tutmuş, hasta bir bebek. Ama İngiltere'ye döndükten sonra da hiç bakıcı yokluğu çekmedik, Harrogate'de fazla babalar ve analar, fazla kurumlar ve okullar, bir de, senin de dediğin gibi, kazanılması için verilen mücadelenin henüz bitmediği, savaş; ki kendi savaşımı şişeyle sürdürüyorum ben; sense, babamızınkilerin ona ya da benimkilerin bana verdikleri kadar sana vermemelerini dilediğim düşüncelerinle. Ama bütün bunlar ne olursa olsun –hâlâ orada mısın, Hugh, yardımcı elinle?– o olan şeyin olacağını ya da olabileceğini hiçbir zaman aklımdan bile geçirmemiş olduğumu bilmeni isterim. Yvonne'un artık bana güvenini yitirmiş olması, apayrı bir konu olan benim ona güvenimi yitirdiğim anlamına gelmiyordu. Sana güvenmiş olduğumu söylemeninse gereği bile yok. Yaptığını ahlak açısından doğrulamak amacıyla da benim ayyaşlığın batağına saplanmış olduğumu ileri sürmeniyse hiç beklemiyordum: Üstelik, beni yargılamaya hakkın olmadığını kanıtlayacak, ama ancak Kıyamet Günü'nde açıklanabilecek başka bazı nedenler de var. Gene de, korkarım ki –dinliyor musun beni, Hugh?– o gün gelip çatmadan çok önce, düşüncesizce yapıp sonradan gençliğin acımasız soyutlama gücü sayesinde unutmaya çalıştığın o olayı, daha yeni ve iç karartıcı bir açıdan

göreceksin. Ayrıca da, üzülerek söylüyorum, temelde iyi ve sade bir insan olduğun için, bu olaya engel olacak ilkelerle göreneklere çoğu kişiden daha saygılı olduğun için, korkarım ki yaşlanıp vicdanın dinçliğinden yitirdikçe, bana çektirdiklerinden çok daha korkunç acılar çekeceksin. Nasıl yardım edebilirim sana? Buna nasıl engel olabiliriz? Cinayet kurbanı katilini nasıl inandırabilir hortlamayacağına? Ama geçmiş fark edebildiğimizden çok daha büyük bir hızla doluverir ve Tanrı pişmanlıklara fazla sabır göstermez! Ama bunların, bu sana anlatmaya çalıştıklarımın, olanların sorumlusunun *ben* olduğumun bilincinde olmamın, bir yardımı var mı? Üstelik de Yvonne'u sana böyle düşüncesizce, şaklabanca sunmuş olmanın karşılığında, kafama odunu yemenin, ağzımla yüreğimin talaşla dolmasının doğal olduğunu fark ettiğimi söylememin bir yardımı var mı? Olmasını içtenlikle diliyorum... Ama bu arada, sevgili biraderim, aklım kötü bir darbe yemiş durumda; son yarım saatin striknini, ondan önceki tedavi amacıyla içilmiş birkaç kadehin ve ondan önce, tedaviyle uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmayan ve Dr. Vigil'le içilen birçok içkinin -seni Dr. Vigil'le tanıştırayım, bir de, çeşitli nedenlerle daha önce tanıştıramadığım dostu Jacques Laruelle'le- lütfen hatırlat, Elizabeth dönemi oyunlar kitabımı geri almalıyım ondan-, ondan önce de iki gün bir gece aralıksız içmemin, bir de yedi yüz yetmiş beş buçuk - ama devam etmenin ne anlamı var? Yineliyorum: Aklım, tüm uyuşukluğuyla, Don Kişot'un aşırı davranışlarının nefretle doldurduğu bir kenti es geçmesi gibi, çevresinden dolaşarak aşmalı - Dr. Vigil mi dedim?.."

"Hu! Ne oluyor orada?" İngiliz Muhafız Alayı subayı sesi az üstünde -Konsolos başını kaldırıp gördü onu şimdi- ve yanı başında durmuş, çok uzun, yere yakın ve hafif bir mırıltı çıkaran bir arabanın -bir M.G. Magna ya da ona benzer bir şey- direksiyonunun arkasından geliyordu.

"Hiçbir şey." Konsolos birdenbire tamamen ayılmış, ayağa fırlayıvermişti. "Hiçbir yaramazlık yok."

"Olamaz, efendim, orada yatmış duruyordunuz, yo-

lun ortasında yatıyordunuz, değil mi?" Başını kaldırarak Konsolos'a bakan İngiliz yüzü, büyük bir avluda akan bir çeşmeyi çağrıştıran çizgili kravatının üzerinde alı alına, neşeli, cana yakın, ama endişeliydi.

Konsolos tozları sildi giysilerinden; yara izleri aradı boşuna: Bir çizik bile yoktu. Çeşmeyi kesinlikle görüyordu. *Bir can burada yıkanabilir ya da kuraklığını giderebilir mi?*

"Her şey iyi, göründüğü kadarıyla," dedi Konsolos, "Çok teşekkürler."

"Nasıl olur, efendim, uzanmış yatıyordunuz orada yolun orta yerinde, ezebilirdim sizi, mutlaka bir terslik olmalı, değil mi? Yok mu?" Arabanın motorunu durdurdu İngiliz. "Sizinle daha önce bir yerlerde falan karşılaşmamış mıydık?"

"..."

"..."

"Trinity Üniversitesi." Konsolos sesinin ister istemez biraz daha "İngilizleştiğini" fark etti. "Ya da..."

"Ben Caius'danım."

"Ama Trinity kravatı bağlamışsınız..." dedi Konsolos, sesinde kibar bir zafer edasıyla.

"Trinity mi?.. Evet. Kuzenimin aslında." İngiliz, çenesinin altındaki boyunbağına baktı ve kırmızı, neşeli yüzü daha da kızardı. "Guatemala'ya gidiyoruz... Harika bir ülke burası. Ama bu petrol olayı pek yazık, değil mi? Hiç hoş değil. – Bir tarafınızın kırılmadığından falan eminsiniz, değil mi, dostum?"

"Yok. Kırık falan yok," dedi Konsolos, ama titriyordu.

Kontağı açacakmış gibi öne doğru eğildi İngiliz. "İyi olduğunuzdan eminsiniz, değil mi? Bella Vista Oteli'nde kalıyoruz, ikindiye kadar buradayız. Sizi biraz kestiresiniz diye götürebilirim oraya... Çok güzel bir barı var, ama bütün gece boyunca çok da gürültü oldu. Siz de balodaydınız herhalde – öyle mi? Ama yanlış yöne gitmiyor musunuz? Ne olur ne olmaz diye bir şişe bir şeyler bulundururum

hep arabada... Yok. Skoç değil. İrlanda. Burke's marka İrlanda viskisi. Bir yudum alır mıydınız? Yoksa belki..."

"Oh..." Konsolos şişeden kana kana içiyordu. "Çok çok teşekkürler."

"Buyurun... Buyurun..."

"Sağ olun." Konsolos şişeyi geri verdi. "Çok sağ olun."

"Eh, izninizle artık." İngiliz, arabasının motorunu çalıştırıyordu gene. "Eyvallah, dostum. Öyle yollara falan yatmayın sakın. Ezilip gidiverirsiniz vallahi. Berbat da bir yol üstelik. Hava harika, değil mi?" İngiliz el sallayarak gazladı arabasını tepeye doğru. "Bir sorununuz olursa," diye bağırarak atıldı arkasından Konsolos, "beni – durun, kartımı vereyim..."

"Tamam, tamam!"

— Dr. Vigil'in kartı değildi Konsolos'un hâlâ elinde tuttuğu. *Venezuela hükümeti saygılarını sunar.* Neydi bu? *Venezuela hükümeti...* Nereden çıkmış olabilirdi bu? *Venezuela hükümeti kendisini Ministerio de Relaciones Exteriores aracılığıyla haberdar etmenizden müteşekkir olacaktır. Caracas, Venezuela.* Demek Caracas – eh, niçin olmasın?

Jim Taskerson kadar dimdik, diye düşündü Konsolos, o da evlenmiş, zavallı gariban – Konsolos kendine gelmiş, uçarcasına indi Calle Nicaragua'dan aşağı.

Boşalan banyo suyunun sesi işitiliyordu evde: Çabucak yüzünü yıkayıp çekidüzen verdi kendine. Concepta'nın yolunu keserek kahvaltı tepsisini elinden aldı (ama önceden de, diplomatça bir incelikle, tepsiye bir şişe striknin kattı) ve kâğıtları masada açık duruken cinayet işlemiş bir briççinin suçsuz tavrıyla, Yvonne'un odasına girdi. Oda aydınlık ve düzenliydi. Yvonne'un, bir eli başının altında uyukladığı alçak yatağın üstüne parlak renkli bir Oaxaca şalı serilmişti.

"Hu!"

"Hu!"

Yvonne'un okumakta olduğu dergi yere düştü. Kon-

solos, portakal suyuyla domatesli yumurtanın üzerine hafifçe eğildi ve mertçe daldı güçsüz duyguların arasına.

"Rahat mısın orada?"

"Evet, sağ ol." Yvonne gülümseyerek aldı tepsiyi. Dergi, Yvonne'un abone olduğu bir amatör gökbilim dergisiydi; bir rasathanenin, karanlıkların arasından Romalı askerlerin altın haleli miğferleri gibi yükselen iri kubbeleri, alaycı alaycı bakıyorlardı derginin kapağından Konsolos'a. "'Mayalar,'" diye okudu yüksek sesle, "'gözlemsel gökbilimde çok ileriydiler. Ama Kopernik'in bulduğu sistemin varlığından haberleri bile yoktu'." Konsolos dergiyi yatağın üzerine fırlattı, koltuğa rahatça kurulup bacak bacak üstüne attı; yerde yanı başında striknin şişesi, acayip bir dinginlik içinde iki elinin parmaklarının uçlarını birleştirdi önünde. "Niçin haberleri olsun ki?.. Ama benim asıl hoşlandığım, Mayaların 'belirsiz yıllar'ı. 'Sahte yıllar' da yabana atılmamalı! Bir de aylara taktıkları o nefis isimler. Pop. Uo. Zip. Zotz. Tzec. Xul. Yaxkin."

"Mac." Yvonne gülüyordu. "Mac diye bir ay yok muydu?"

"Yax var, Zac var. Bir de Uayeb. En sevdiğim o: yalnız beş gün süren ay."

"Bir Zip tarihli mektubunuzu aldım! ..."

"Ama bütün bunların sonu neye varıyor?" Konsolos, Burke's marka İrlanda viskisinin (belki de Bella Vista'nın garajındaydı şimdi) ardından içilmeyi hak ettiğini hâlâ gösteremeyen strikninden bir yudum aldı. "Bu bilgilerin yani. Kendi isteğimle doldurduğum ilk çilelerden biri, *Savaş ve Barış*'ın felsefi bölümünü ezberlemek olmuştu. Tabii, Kabala'nın direkleri arasında bir Santiago maymunu gibi koşturmaya alıştığım dönemlerden önceydi bu. Sonra geçen gün birden fark ettim, bütün kitaptan aklımda kalan tek şey, Napoléon'un bacağının titrediği..."

"Sen bir şey yemeyecek misin? Ölüyorsundur açlıktan."

"Yedim."

İştahla yemekte olan Yvonne sordu:

"İşler nasıl?"

"Tom'un canı sıkkın, çünkü Tlaxcala'da mı, Puebla'da mı ne, kurtardığını sandığı bir arazisine el koymuşlar. Beni henüz enselemediler, ama durumunun ne olduğunu da tam bilmiyorum, Dışişleri'nden ayrıldığımdan beri..."

"Demek..."

"Aklıma gelmişken: Hâlâ bu giysilerle olduğum için özür dilemeliyim senden – toz içindeler üstelik – çok kötü, senin hatırın için olsun bir lacivert spor ceket giyebilirdim hiç olmazsa." İçin için gülümsedi şivesine Konsolos, çünkü açıklayamadığı bir nedenden ötürü, denetiminin neredeyse tamamen dışında, iyice "İngiliz"leşmişti konuşması.

"Demek gerçekten istifa ettin!"

"Hem de nasıl! Meksika vatandaşlığına geçip Kızılderililerin arasında yaşamayı düşünüyorum, William Blackstone gibi. Ama şu Allahın cezası para kazanma alışkanlığı olmasa – tabii sana çok esrarengiz geliyordur dışarıdan bakınca..." Konsolos pek ilgilenmeksizin duvarda asılı resimlere baktı; çoğu annesinin yaptığı, Keşmir bölgesini gösteren suluboyalardı: Birkaç kuşağacıyla daha büyükçe bir kavağı çevreleyen alçak, gri, taştan bir duvar, Lala Ruh'un mezarıydı; yabanıl, sulak, azıcık İskoçya'yı andırır bir görünüm, Gugganvir'deki uçurum ve vadiydi; Şalimar her zamankinden çok benziyordu Cam'a: Nanga Parbat'ın uzaktan, Sind Vadisi'nden görünümü şu balkondan yapılmış gibiydi ve Nanga Parbat tanıdık Popo'ydu sanki... "Dışarıdan bakınca," diye yineledi, "sonuçta bir sürü endişe, spekülasyon, önsezi, nafaka, vergi..."

"Ama..." Yvonne kahvaltı tepsisini bir yana koyup Konsolos davranamadan kendi tabakasından bir sigara çıkarmış ve yakmıştı.

"Çoktan istifa etmeliydim!"

Yvonne yatakta, arkasına yaslanmış sigara içiyordu... Anlattıklarını –sakince, mantıkla, açık yüreklilikle– duymuyordu bile Konsolos, çünkü kafasında oluşan olağanüstü bir şeyin farkına varmıştı. Bir an için, sanki bütün

bunların karanlık, yatay, soyut bir göğün altında ufuk çizgisindeki gemilermiş gibi, bir parıltı anında ölümcül kutlamaların (kutlayan tek kişinin kendisinden başkası olamayacağı önemsizdi) uzaklaştığını, aynı anda da başka bir şeyin yaklaştığını gördü ve bu yaklaşan olsa olsa –Tanrım!– kurtuluşu olabilirdi, oydu...

"*Şimdi* mi?" dediğini duydu kendi sesinin usulca. "Ama *şimdi* gidemeyiz gibi geliyor bana, ne bileyim, sen, ben, Hugh, şu, bu, falan, değil mi? Pek olabilecek gibi gelmiyor bana, öyle değil mi?" (Kurtuluşu böylesine büyük ve ürkütücü gelmeyecekti belki, Burke's marka İrlanda viskisi o anı seçmeseydi bir vidayı daha sıkıştırmak için. Bu anın getirdiği ve sürekliymiş gibi algılanan yükselme, uçma duygusu tehdit altındaydı.) "Öyle değil mi?" diye yineledi.

"Hugh anlayış gösterir, eminim..."

"Ama sorun o değil ki!"

"Geoffrey, kötü, zararlı bir yer olmuş bu ev, nasıl olmuşsa..."

"...yani kötü bir şaka gibi bir şey bu..."

Tanrım... Konsolos şimdi hem hafif alaycı, hem mantıklı bir tavır alıyordu, son ve konsolosça bir akıl sağlığının göstergesi olarak. O an gelip çatmıştı işte. Goethe'nin kilise çanı gözlerinin içine bakıyordu işte; ama hazırlıklıydı. "Bir zamanlar New York'tayken yardım ettiğim bir adamcağızı hatırlarım," diyordu, konuyla ilgisiz görünen bir biçimde, "hangi konuda yardım ettiğimi hatırlamıyorum, ama işsiz bir aktördü. 'Bay Firmin,' dedi bana, 'natürel değil burası.' Aynen öyle dedi: natürel. 'İnsanlara göre yapılmamış burası,' diye yakınıyordu. 'Philadelphia'da da bütün sokaklar bu Onuncu Sokak, On Birinci Sokak gibi...'" Konsolos İngiliz şivesinin yavaş yavaş gidip yerini bir Güney New York, Bleecker Sokağı şivesine bıraktığını fark ediyordu. "'Ama Delaware Eyaleti'nin Newcastle kenti apayrı bir şey işte! Eski, parke kaplı yollar... Ya Charleston: Eski bir Güney kenti... Ama Tanrım, ne şehir – ne gürültü! Ne kargaşa! Bir kaçabilsem! Nereye gideceğimi bir

bilebilsem!'" diye tamamladı Konsolos, sesi tutku ve acıyla titreyerek – aslında hiç böyle birisini tanımamıştı ve bu öyküyü Tom anlatmıştı ona, ama gene de zavallı aktörün duygularının etkisi altında şiddetle titriyordu.

"Kendimizden kaçmanın," diye çıkardı kıssadan hisseyi, "ne anlamı var?"

Yvonne sabırla yaslanmıştı arkasına. Ama şimdi öne eğilip sigarasını soyut bir kuğuya benzetilmiş uzun, gri, tenekeden bir kül tablasına bastı. Kuğunun boynu, biraz çözülmüş olmasına rağmen, zarif bir titreyişle eğildi dokununca ve Yvonne yanıtladı soruyu:

"Peki, Geoffrey: Sen kendini daha iyi hissedene kadar unutalım istersen: Bir-iki gün sonra, sen ayılınca, daha iyi baş edebiliriz bu konuyla."

"Ama!"

Hakaretin korkunçluğu ruhunu delip geçerken, Konsolos kımıltısız oturarak gözlerini yere dikti. Sanki, sanki şimdi ayık değildi! Ama hâlâ kavrayamadığı, elle tutulmaz bir incelik vardı bu suçlamada. Çünkü ayık değildi. Hayır, şu anda, tam şu anda, ayık değildi! Ama bunun bir dakika öncesiyle ya da yarım saat öncesiyle ne ilgisi vardı? Ve ne hakla böyle bir sonuca varabilirdi Yvonne, ne hakla şu anda ayık olmadığı, ya da, daha da kötüsü, bir-iki gün sonra ayık olacağı sonucuna varabilirdi? Ve şu anda ayık olmasa bile, ancak kutsal Kubala'nınkilerle karşılaştırılabilecek hangi aşılmaz yollar ve evrenlerden geçerek, bu sabah önceden yalnız bir kere ulaşmayı başarmış olduğu *şu* aşamaya, Yvonne'un deyimiyle "baş etmeyi" başardığı tek aşama olan bu sürdürülmesi çok güç, içinde ayık olabildiği tek, tehlikeli sarhoşluk aşamasına varabilmişti? Tam yirmi beş dakika, doğru dürüst tek bir içki içmeksizin oturup cehennemin ve tımarhanelerin acısını onun için çekmişken, Yvonne ne hakla kendi gözünde ayık olmadığını ima bile edebilirdi? Ah, bir sarhoşun yaşamının tehlikelerini, karmaşıklığını, evet, *önemini* bilmesi olanaksızdı bir kadının! Buraya gelişinden önce olmuş şeyleri hangi akla yatkın doğrunun adına yargılayabilme hak-

kı olduğunu düşünebilirdi ki? Daha kısacık bir süre önce çektiklerinden –Calle Nicaragua'daki düşüşünden, oradaki soğukkanlılığından, ağırbaşlılığından, hatta yürekliliğinden – Burke's marka İrlanda viskisinden!– haberi bile yoktu! Ne biçim bir dünyaydı bu! Üstelik de Yvonne içinde bulundukları anın havasını bozmuştu. Çünkü Konsolos, Yvonne'un "Belki kahvaltıdan sonra bir kadeh içerim," dediğini tüm gizli anlamlarıyla hatırlayarak, bir dakika sonra (o söyledikleri olmasaydı tabii ve, evet, herhangi bir kurtuluş tehlikesine rağmen) diyebilirdi ki: "Evet, tamamen haklısın: Gidelim!" Ama öbür gün ayık olacağından böylesine emin birisiyle nasıl aynı fikirde olunabilirdi? Üstelik de, yüzeysel olarak, ne zaman sarhoş olduğunu kimsenin anlayamadığını herkes bilmezmiş gibi... Tıpkı Taskersonlar gibi: Tanrı korusun onları. Sokaklarda sendelediği görülmemişti. Tabii, gerekirse, gerçek bir centilmen gibi yatabilirdi sokağın orta yerine, ama sendelemek, asla. Ah, ne biçim bir dünyaydı bu, gerçekleri de, sarhoşları da ayaklar altına alan! Kana susamış insanlarla dolu, ne demeli! Kana mı susamış, kana susamış mı dediniz, Binbaşı Firmin?

"Allah aşkına, Yvonne, şimdiye kadar öğrenmiş olman gerekirdi ne kadar içsem sarhoş olmadığımı," dedi Konsolos, neredeyse trajik bir sesle ve birden hızla bir yudum striknin içerek. "Yani şunu –Hugh'nun iğrenç *nux vomica*'sı mıdır, güzelavratotu mudur, ne halttır– *zevkle* mi içtiğimi sanıyorsun?" Konsolos ayağa kalkıp elinde boşalmış kadehi, odada gezinmeye başladı. Ölümcül bir yanlış yapmış gibi değil de (yani, sözgelimi, tüm yaşamını harcamış gibi değil de), yalnız biraz enayice, aynı zamanda da hüzün verici bir şey yapmış gibi bir duygu vardı içinde. Gene de durumu düzeltmek gerekiyor gibiydi. Şunları ya düşündü ya söyledi:

"Eh, yarın belki yalnız bira içerim. İnsanı hale yola sokmak için biradan iyisi yoktur; sonra biraz striknin; öbür gün de yalnız bira – bira içmeme kimse karşı çıkmaz herhalde. Bu Meksika biraları da özellikle vitamin doluy-

muş, duyduğuma göre... Çünkü bu hepimizin bir araya gelmesi gerçekten önemli bir olay bence; sonra da, belki sinirlerim normale dönünce, tamamen bırakırım içkiyi. Sonra da, kim bilir," dedi kapının yanı başında, "çalışmaya oturup kitabımı bile bitiririm belki!"

Ama kapı hâlâ kapıydı ve kapalı olduğunu gördü: Şimdiyse aralıktı. Aralıktan balkonda, Burke's marka İrlanda'dan biraz daha ufak, biraz daha az umut dolu, tek başına duran viski şişesini gördü. Yvonne bir kadeh içmeye karşı çıkmamıştı: Haksızlık etmişti ona Konsolos. Ama şişeye de haksızlık etmesi için bir neden var mıydı ortada? Boş bir şişeden daha korkunç bir şey yoktu dünyada! Boş bir kadeh, belki. Bekleyebilirdi ama: Evet, buluşmamayı biliyordu bazen. Yatağa doğru yöneldi gene, şunları düşünerek ya da söyleyerek:

"Evet: Eleştirileri şimdiden görür gibi oluyorum. Bay Firmin'in Atlantis konusundaki yeni, şaşırtıcı, bulguları! Donnelly'den beri bu konudaki en olağanüstü yapıt! Zamansız ölümünün yarım bıraktırdığı... Harika. Ya simyagerlerle ilgili bölüm! Tasmanya piskoposunun canına okuyan. Tam da öyle demeyecekler tabii. Fena değil, değil mi? Belki Coxcox ve Nuh'la ilgili bir şeyler de sıkıştırırım araya. İlgilenen bir de yayınevi buldum; Chicago'da – ilgileniyor, ama pek meraklı değil, anlatabiliyor muyum; çünkü böyle bir kitabın halk kitlelerinin gerçekten ilgisini çekeceğini düşünmek yanlış olur. Ama gerçekten şaşırtıcı bir şey, insan ruhunun *abattoir*'ın gölgesinde çiçek açtığını düşünmek! Şiirselliğini bir yana bırak, yarının bifteğinin kokusundan kaçamayacak kadar yakınında mezbahaların, insanların bodrum katlarında, eski Prag simyagerlerinin yaşamını sürdürmeleri! Evet: Faust'un kendi konutlarında mürdesenkin, akikin, yementaşının ve incilerin arasında yaşamak! Şekilsiz, plastik ve billursu bir yaşam. Ne diyorum? Copula Moritalis? Ya da alkolden El-Kahest'e. Söyleyebilir misin bana?.. Ya da bir başka iş bulabilirim tabii, önceden *Universal*'e bir ilan vererek: Doğuda herhangi bir yere gidecek herhangi bir cesede eşlik edilir!"

Yvonne yatakta oturmuş, dergisine bakıyordu; geceliği hafif yana kaymış, sıcak, güneş yanığı teninin göğsünün beyazıyla bitiştiği yer görünüyordu; kolları örtülerin dışında, elinin biri bileğinden cansızca yere doğru sallanıyordu: Konsolos yaklaştığında farkında olmadan avucunu, belki de biraz sinirlice, yukarı doğru çevirdi ama bilinçsiz bir yakarış hareketi gibiydi bu: Ondan da ileriydi: Birdenbire, evliliklerinin tüm eski yakarışlarını, tüm garip, gizli, sessiz sıcaklıklarını ve bağımlılıklarını, ölümsüz umutlarını simgeler gibiydi. Konsolos gözyaşı bezlerinin canlanıverdiğini hissetti. Ama aynı anda da tuhaf bir utanma duygusu gelmişti birdenbire, bir ayıp duygusu, sanki o bir yabancıymış ve Yvonne'un yatak odasında olması yanlışmış gibi. Bu oda! Kapıya gidip dışarı baktı. Viski şişesi hâlâ oradaydı.

Ama davranmadı şişeye, hiçbir harekette bulunmadı ona doğru; kara gözlüğünü taktı bir tek. Orasında burasında yeni ağrılar olduğunu fark etti; Calle Nicaragua'yla çarpışmasının etkilerini duyuyordu ilk kez. Hüzün ve acı dolu imgeler uçuşuyordu kafasında. Bir yerlerde bir kelebek uçarak denize açıldı: Yok oldu. La Fontaine'in ördeği beyaz tavuğu sevmişti, ama korkunç çiftlikten kaçıp ormanı aşarak göle geldiklerinde ördek yüzmüş, peşinden giden tavuk boğulmuştu. 1895 yılının Kasım ayında, öğleden sonra saat ikiyle iki buçuk arasında, Oscar Wilde, sırtında hapishane giysileri, elleri kelepçeli, Clapham Junction Garı'nın ana peronunda ayakta beklemiş, herkes onu tanımıştı...

Konsolos yatağa dönüp kenarına oturduğunda Yvonne'un kolları örtünün altındaydı ve yüzünü duvara dönmüştü. Bir süre sonra Konsolos yeniden boğuklaşmış, duygusal bir sesle konuştu:

"Hatırlıyor musun, sen gitmeden önceki gece nasıl yabancılar gibi sözleşmiştik, Mexico City'de buluşup akşam yemeği yemek için."

Yvonne duvara bakıyordu:

"Gelmemiştin."

"Son anda lokantanın adını unutmuştum da ondan. Via Dolorosa üstünde bir yerde olduğunu biliyordum, o kadar. Şehre son kez birlikte gittiğimizde keşfetmiştik. Via Dolorosa'daki bütün lokantalara girdim seni aramak için, bulamayınca da her birinde birer tek attım."

"Zavallı Geoffrey."

"Hotel Canada'ya telefon ettim her lokantadan. Her lokantanın *cantina*'sından. Kaç kez telefon ettiğimi Tanrı bilir; oraya dönmüşsündür diye düşünüyordum. Her seferinde de aynı şeyi söylediler: benimle buluşmaya çıktığını, ama nerede sözleştiğimizi bilmediklerini. Sonunda bayağı bozuldular. Niçin Regis'de kalmadık da Canada'da kaldık, bilemiyorum – beni hep o güreşçiyle karıştırıyorlardı sakalım yüzünden, hatırlıyor musun?.. Her neyse, ben de oradan oraya güreşircesine gidiyor, ertesi gün gitmene engel olabilirim diye düşünüyordum; ama bir bulabilsem!"

"Evet."

(Bir bulabilseydin onu! Ne kadar soğuktu o gece, ne acı bir soğuk vardı, rüzgâr uluyor, yerdeki lağım ızgaralarından yükselen buharların üzerine kimsesiz çocuklar perişan gazetelerini örtünerek uzanıyorlardı geceyi geçirmek için. Ama hava giderek soğuyup karardıkça ve sen onu bulamadıkça senden kimsesizi yoktu! Ve sanki acı bir rüzgâr sokak boyunca eserek adını yineliyordu: Via Dolorosa, Via Dolorosa! Sonra, nasıl olmuşsa, birdenbire ertesi sabah olmuştu, Canada'dan ayrıldıktan hemen sonraydı –bavullarından birini sen indirmiştin, ama yolcu edememiştin onu– ve otelin barında oturmuş, mideni donduran buzlu *mescal*'ler içiyordun; limon çekirdeklerini yutuyordun habire ve birdenbire cellat kılıklı bir adam girdi sokaktan, korkudan çığlık çığlığa iki karaca yavrusunu sürüyerek mutfağa soktu. Sonra bağırışlarını duydun içeriden, kesilirlerken herhalde. Ve düşündün ki: Ne düşündüğünü hatırlamasan daha iyi. Ve sonra, Oaxaca'dan sonra, buraya, Quauhnahuac'a döndüğünde, o dönüşün acısını çekerek –Plymouth'la Tres Marías'ı dönerek inip aşağı-

da kenti sisler içinde görmek; sonra kentin kendini gördün, ruhun dörtnala kaçan bir atın kuyruğuna bağlanmış gibi savrularak– buraya döndüğünde...)

"Döndüğümde kediler ölmüştü," dedi Konsolos. "Pedro, tifodan diye diretiyordu. Daha doğrusu, zavallı Oedipisi tam senin gittiğin gün ölmüş, ölüsü *barranca*'ya atılmıştı bile; küçük Pathos da geldiğimde muz ağaçlarının dibinde yatıyor, sokaktan bulduğumuz günkünden bile daha hasta görünüyordu; ölüyordu, ama neden öldüğünü çıkaramıyordu kimse: Maria kalbinin kırıldığını öne sürüyordu.."

Yvonne, yüzü hâlâ duvara dönük, "Çok neşeli bir konu," dedi, katı ve yitik bir sesle.

"Şarkını hatırlıyor musun – söylemeyeceğim: 'Küçük kedi çalışmamış, büyük kedi çalışmamış, kimseler çalışmamış!'" diye soran kendi sesini işitti Konsolos; hüzün yaşları doldu gözlerine, hemen kara gözlüğünü çıkarıp yüzünü Yvonne'un boynuna gömdü. Hayır, ama Hugh, diye söze başladı Yvonne – "Boş ver Hugh'yu." Bunu aramamıştı, yastıkların üzerine devirmek istememişti onu; Yvonne'un gövdesinin sertleştiğini, soğuduğunu fark etti. Ama razı gelişi sırf yorgunluktan değil, duru bir gökten gelen boru sesleri kadar güzel, paylaşılmış bir anın getireceği çözüm içindi...

Ama şimdiden, daha başlangıç denemeleri sırasında, karısının duyularını canlandıracak anılarla dolu hazırlık cümlelerinin orta yerinde, Yesod'a giden o ürkek aceminin yıldızına yol açmak için göklere bininci kez yansıttığı mücevherlerle kaplı kapı gibi, karısını elde etme imgesi soldu ve yerini, yavaş ama kaçınılmaz bir biçimde, sabah ilk açıldığı saatlerdeki huzur ve sessizliğiyle bir *cantina* imgesi aldı. Şimdi, saat dokuzda, o *cantina*'lardan biri açılıyor olacaktı ve garip bir biçimde, birazdan söylenebilmesi olası öfkeli, acı ve kaçınılmaz sözler geride kalmış, kendisini görebiliyordu o *cantina*'da. Bu imge de yok oldu: Olduğu yerdeydi, terliyordu şimdi ve pencereden dışarı bahçe yoluna, Hugh'nun orada belirebileceğinden ken-

disi de çekinerek –ama prelüdü, daha sonra gelmesi hâlâ olası o sınıflandırılamaz bestenin küçük, tek parmaklı giriş bölümünü sürdürerek– göz atıyordu; sonra bir an onu orada gördüğünü sandı, aralıktan çıktığını gördü, çakılların üstünde ayak seslerini duydu kesinlikle... Kimse yoktu. Ama şimdi, şimdi gitmek istiyordu, tutkuyla gitmek istiyordu, çünkü *cantina*'nın huzurunun yerini sabahın ilk hummalı telaşına bıraktığını fark ediyordu: Siyasi mülteci bir köşede oturmuş sessizce portakal suyunu içiyor; hesaplarını karamsarlıkla yoklamış olan muhasebeci geliyor, izbandutun biri iri demir maşasıyla tuttuğu buz kalıplarını taşıyor, barmenin biri limon dilimliyor, öteki gözlerinden hâlâ uyku akarak bira şişelerini diziyor. Ve şimdi, şimdi gitmek istiyordu, çünkü başka zamanlarda düzenli müşterileri olmayan, omuzları kementli, geğiren, patlayan, muzurluk eden kişilerle doluydu *cantina* ve bir gece öncesinin de izlerini taşıyordu: ölü kibrit kutularını, limon kabuklarını, *tortilla* gibi açılıvermiş sigaraları, pislik ve balgam içinde yüzen ölü sigara paketlerini. Şimdi aynanın üstündeki saat dokuzu biraz geçtiğini gösterecek, *La Prensa* ve *El Universal* gazetelerinin satıcıları ayaklarını vurarak içeri girecekler ya da şu anda köşede dururlarken kalabalık, kirli *mingitorio*'lar, kutularını omuzlarında taşıyan ya da alev alev yanan ayak dayama yeriyle tezgâhın arasına sıkıştıran boyacı çocuklarla birlikte geleceklerdi: Şimdi gitmek istiyordu! Ondan başka kimse bilemezdi bunun güzelliğini ve güneş, güneş, güneş akıyordu El Puerto del Sol Barı'na, tere otlarıyla portakalları boğuyor, bir tanrı yaratıyormuşçasına tek bir çizgi halinde düşüp bir buz kalıbının içine mızrak gibi saplanıyordu.

"Kusura bakma, korkarım olmuyor." Konsolos kapıyı örttü ve küçük bir kireç yağmuru yağdı başına. Duvardan bir Don Kişot düştü. Topladı hazin, hasırdan şövalyeyi...

Ve sonra viski şişesi: Şevkle içti içinden.

Kadehini unutmamıştı ve şimdi, telaşla striknin karışımından döküyordu içine, ama kısmen yanlışlıkla, çünkü niyeti viski koymaktı. "Striknin cinsel duyguları kam-

çılar. Belki hemen gösterir etkisini. Çok geç olmamıştır henüz, belki." Yeşil hasırdan sallanır koltuğa çökerek oturdu.

Tepside duran bardağı zorlukla uzanıp almış, ellerinin arasında tutuyor, tartıyor, ama –çünkü titriyordu gene, hem de az buz değil, şiddetle, Parkinsonlu ya da inmeli gibi –dudaklarına götüremiyordu. İçmeden parmaklığın üzerine bıraktı bardağı. Sonra yavaşça kalkıp Concepta'nın kaldırmadığı öbür bardağın içine, nasıl başardıysa, çeyrek şişe viskinin yarısı kadarını döktü. *Nació 1820 y siguinedo tan compante. Siguiendo.* 1896'da doğmuş ve hâlâ beş para etmez. Seni seviyorum, diye mırıldandı, iki eliyle kavradığı viski şişesini tepsinin üzerine bırakırken gene. Viski dolu kadehi alıp iskemlesine taşıdı ve oturup düşündü. Sonra, bu bardağı da içmeden parmaklığın üstüne, strikninin yanına koydu. Oturup bardakları seyretti. Arkasında, odada, Yvonne'un ağladığını duyuyordu.

"...Unuttun mu mektupları Geoffrey Firmin, yüreği parçalanana dek yazdığı mektupları sana, niçin oturup burada titriyorsun, niçin kalkıp gitmiyorsun yanına, şimdi anlayış gösterir, hep böyle olmadı ki, belki sonuna doğru, ama gülüp geçebilirsin, niçin ağladığını sanıyorsun, sırf o yüzden değil, sen yaptın ona bunları evladım, hiç karşılık vermediğin gibi vermedin, verdin vermedin verdin, peki nerede o zaman hani karşılık doğru dürüst okumadın bile ve şimdi yitip gittiler, Geoffrey Firmin; yitip gittiler ya da unutuldular bir yerde ve nerde olduğunu biz bile bilmiyoruz..."

Konsolos uzanıp dalgın dalgın bir yudum viski içmeyi başardı; bu ses herhangi bir tanıdığın olabilirdi ya da...

Merhaba, günaydın.

Konsolos o şeyi görür görmez bir sanrı olduğunu anladı ve sakin sakin oturdu, yüzme havuzunun yanında, yüzü büyük bir *sombrero*'yla örtülü sırtüstü yatmış bir adama benzeyen cismin gitmesini bekledi. Demek "öteki" gelmişti gene. Ve şimdi de gitmişti, diye düşündü: Ama

hayır, henüz tam gitmemişti, çünkü onunla bağlantılı bir şey vardı hâlâ orada ya da burada, yanı başında ya da arkasında, önünde şimdi; hayır, o da, her neyse, gidiyordu: Belki de çalılıkların arasında kımıldayan bakır kuyruklu trogonuydu, "çelişkili kuşu", gıcırdayan kanatlarıyla uçarken bir güvercine benzeyerek Kurtlar Vadisi'ndeki ıssız evine doğru hızla gidiyordu şimdi, düşünceleri olan insanlardan uzaklaşmak için.

"Çok iyi hissediyorum kendimi, yahu," diye düşünerek boşalttı kadehini. Viski şişesine uzandı, bulamadı, yeniden ayağa kalkıp bir parmak daha koydu bardağına. "Ellerimin titremesi iyice azaldı." Viskisini bitirip kadehi ve Johnny Walker şişesini aldı –sandığından da doluydu şişe– ve balkonun öbür ucuna gidip dolaba yerleştirdi. İki eski golf topu duruyordu dolapta. "Oynayın benimle, sekizinci deliği üç vuruşta bulabiliyorum hâlâ. Düzeliyorum," dedi. "Neler anlatıyorum? Ben bile saçmaladığımın farkındayım."

"Ayılacağım." Yerine dönüp öbür kadehi strikninle doldurdu, sonra şişeyi tepsiden alıp daha görünür bir yere, parmaklığın üzerine koydu. "Ne de olsa bütün gece dışarıdaydım. Ne bekliyorlar ki?"

"Fazla ayığım. Tanıdıklarımı, koruyucu meleklerimi yitirdim. Doğru yola giriyorum," dedi gene, kadehiyle striknin şişesinin karşısında otururak. "Bu olan, bir bakıma benim doğruluğumun, sadakatimin bir işareti; başka hangi erkek olsa şu geçen yılı bambaşka bir biçimde değerlendirirdi. Hiç olmazsa hastalık kapmadım," diye ağladı yüreği, ama biraz kuşkulu bir biçimde bitti ağlayışı. "Biraz viski içtiğim de iyi oldu belki, çünkü alkol de cinsel duyguları kabartır. Alkolün de bir besin olduğu hiçbir zaman unutulmamalı. Bir erkeğin kocalık görevini besin almadan yerine getirmesi beklenebilir mi? Kocalık? Her neyse, ağır ama emin bir biçimde iyiye gidiyor durumum. Geçen sefer bütün bunlar olduğunda, Jacques konusunda o korkunç kavga çıkıp ampulü kırdığımda yaptığım gibi, hemen Bella Vista Oteli'ne gidip sarhoş olacağıma bura-

da kaldım. Doğru, eskiden araba vardı, daha kolaydı. Ama buradayım işte. Kaçmıyorum. Üstelik de burada kalarak çok daha hoşça vakit geçirmek niyetindeyim." Konsolos strikninin den bir yudum alıp kadehi yerine koydu.

"İnsan iradesi fethedilemez. Tanrı bile fethedemez onu."

Koltuğun arkasına yaslandı. Kusursuz bir evliliğin simgeleri Ixtaccihuatl'la Popocatepetl, ufukta, neredeyse dupduru sabah göğünün altında aydınlık ve güzel duruyorlardı. Çok yükseklerde birkaç beyaz bulut solgun, kambur bir ayın peşinde rüzgâr gibi yarışıyorlardı. Bütün sabah iç, demişlerdi ona, bütün gün iç. Hayat bu!

Gene çok, çok yükseklerde bekleyen birkaç akbaba gördü; kartallardan daha incelikli, bir ateşin üzerinde uçuşan ve birden, sallanarak, hızla yukarı doğru fırlayıp orda kalıveren yanık kâğıtlar gibiydiler.

Uçsuz bucaksız bir yorgunluğun gölgesi geçti üstünden... Büyük bir gümbürtüyle sızdı Konsolos.

IV

Daily Globe intelube londra basın ödemeli meksibasında yahudi karşıkampanyasının dün tırnak küçük yahudi dokumasanayicilerinin tırnakkapa sınırdışı edilmesine karşı çeteme meksişçi konfederasyonu imzatoplamasıyla doruklaştıktan sonra bugün güvenkaynaktan ardında meksika almanlegasyonu faaldesteğiyle meksiçişbaklığa giden broşür meksgazeteciler eline geçti stop broşür yahudilerin her bulunduğu ülkeye zarar verdiği ve tırnak iktidar tutkularının vicdan ve saygıyı hiçesayarak amaçlarına ulaşmak için heryola başvurmaya hazırdırlar tırnakkapa der stop Firmin.

Telgrafla gönderdiği son haberini okuyarak (o sabah göndermişti – Sn. Compañía Telegráfica Mexicana'nın San Juan de Letrán e Independencia, México, D.F.'deki Oficina Principal'inden) bahçe yolundan ağır ağır ağabeyinin evine doğru ilerliyordu. Ağabeyinin ceketi bir omzunda, bir kolu neredeyse dirseğine kadar ağabeyinin küçük yolculuk çantasının saplarından geçmiş, kareli kılıfındaki tabancası yavaşça bacağına çarparak ilerliyordu Hugh Firmin: Ayaklarımda saman olduğu gibi göz de var galiba, diye düşündü, yoldaki derin bir çukurun önünde durarak; ve o anda yüreği de, dünya da durdular: İspanya'da, Çin'de, engeli yarı aşmış at, suya atlayan adam, düşen giyotin, asılan adam, katilin kurşunu, topun soluğu, tekerlek, itenek, hepsi durdular...

Yvonne ya da geçmişin liflerinden örülmüş ona benzer bir şey, sanki baştan aşağı güneşe bürünmüş gibi az ötede, bahçede bir şeyler yapıyordu. Ayağa kalktı –sarı bir pantolon giymişti– ve güneşe karşı elini siper ettiği gözlerini kısarak baktı.

Hugh kendini çantadan kurtararak çukurun üzerinden atlayıp çimenliğe ulaştı; kafasının karışıklığı ve geçmişle karşılaşmama isteği bir an için dondurdular onu. Eski, soluk bankın üzerine bıraktığı çanta açıldı ve kapağının içine kılları dökülmüş bir diş fırçası, paslı bir tıraş bıçağı, ağabeyinin bir gömleği ve dün Mexico City'de, Sandborns'un karşısındaki Alman kitabevinden on beş *centavo*'ya satın aldığı elden düşme Jack London'un *Ay Ovası* döküldü. Yvonne el sallıyordu.

Ödünç ceket nasılsa hâlâ bir omzuna asılı, bir elinde geniş kenarlı şapkası, öbüründe hâlâ katlı duran telgraf, ilerliyordu (tıpkı Ebro'dan geri çekildikleri gibi).

"Merhaba, Hugh. Bir an için Bill Hodson sandım seni – Geoffrey burada olduğunu söylemişti. Çok sevindim seni yeniden gördüğüme."

Yvonne avuçlarından toprağı silip elini uzattı; Hugh kavramadı önce eli, hissetmedi bile, sonra yüreğinde bir sızı ve hafif bir baş dönmesiyle, umursamazca bıraktı.

"Ne kadar – ne diyeceğimi bilemiyorum. Ne zaman geldin?"

"Biraz önce." Yvonne kokulu, ince, beyaz ve kırmızı çiçekler açmış, zinyaya benzer bir saksı bitkisinin kuru yapraklarını temizliyordu; Hugh'nun nedense eline tutuşturduğu telgrafla öbür saksıya ilerledi. "Teksas'taymışsın, duydum. Salon kovboyu mu oldun yoksa?"

Hugh, Stetson marka şapkasını kafasının arkasına yerleştirdi, topuklu çizmeleriyle paçaları içlerine sokulmuş dar pantolonuna bakıp utanarak güldü. "Sınırda giysilerime el koydular. Şehirde yeni bir şeyler alacaktım ama fırsat olmadı bir türlü... Çok iyi görünüyorsun!"

"Sen de!"

Beline kadar açık ve iki kemerinin üstünde, güne-

şin yakmaktan çok kavurduğu göğsünü gösteren gömleğin düğmelerini iliklemeye başladı; kemerin altında, sağ kalça kemiğinin üzerine asılı ve sağ bacağına sırımla bağlı kılıfı taşıyan palaskayı okşadı, sırımı okşadı (gizli ama büyük bir kıvanç duyuyordu bu kılıktan), sonra gömleğinin göğüs cebini okşadı; orada bulduğu gevşek, elle sarılmış sigarayı yakarken, Yvonne sordu:

"Bu ne, Garcia'dan gelen son mesaj mı?"

"CTM." Hugh omzunun üstünden telgrafa bir göz attı. "Meksika İşçiler Konfederasyonu bir imza kampanyası açtı. Bu eyaletteki birtakım Alman dalaverelerine karşı çıkıyorlar. Bence haklılar da." Hugh bahçeye bir göz gezdirdi. Geoff neredeydi? Yvonne niçin buradaydı? Fazla rahat görünüyordu. Yoksa ayrıldıkları, boşandıkları doğru değil mi? Bütün bunlar nereye varacak? Yvonne'un geri verdiği telgrafı cebine yerleştirdi. "Bu da," dedi, ceketini giyerek –çünkü gölgede duruyorlardı şimdi– "*Globe*'a çektiğim son telgraf."

"Demek Geoffrey..." Yvonne Hugh'ya baktı: Ceketin sırtını (Geoff'in ceketi olduğunu bilerek) çekerek düzeltti, kolları kısa geliyordu: Gözlerinde bir kırıklık, bir mutsuzluk vardı sanki ama biraz eğleniyormuş gibiydi de: Ölü yaprakları ayıklamayı sürdürürken yüzü hem düşünceli hem ilgisiz bir ifadeye bürünmeyi başarmıştı; sordu:

"Neler duydum, sığır kamyonlarında yolculuk ediyormuşsun?"

"Sığır kılığında girdim Meksika'ya, sınırda Teksaslı sansınlar da kelle vergisi almasınlar diye," dedi Hugh. "Cárdena'nın petrol rezaletinden sonra İngiltere burada artık *persona non grata* ilan edildiğine göre daha kötüsünü de yapabilirlerdi. Farkında mısın bilmem, ama ahlaki açıdan bakarsan Meksika'yla savaş durumundayız şu anda – İmparatorumuz nerede?"

"Geoffrey uyuyor," dedi Yvonne; dut gibi olup sızdı demek değil bu tabii, diye düşündü Hugh. "Ama gazeten uğraşmıyor mu böyle işlerle?"

"Aslında, *muy complicado... Globe*'a istifa mektubumu Amerika'dan göndermiştim, ama karşılık vermemişlerdi – dur, bırak ben yapayım."

Yvonne, Hugh'nun önceden fark etmediği ve birkaç basamağı kaplayan bir begonvil dalını geri itmeye çalışıyordu.

"Quauhnahuac'ta olduğumuzu duymuştun herhalde."

"Meksika'ya gelip bir taşla birkaç kuş vurabilirim diye düşünmüştüm... Tabii senin burada *olmaman* çok şaşırttı..."

"Bahçe *berbat* durumda, değilmi?" dedi birden Yvonne.

"Bana çok güzel görünüyor, Geoffrey'nin kaç zamandır bahçıvanı olmadığını göz önünde tutarsan." Hugh sonunda dalı kavrayabilmiş –şunu yaptığım için Ebro Savaşı'nda yeniliyorlar– ve basamakları açmıştı; Yvonne yüzünü buruşturarak merdivenleri indi, dibinde durup epey zehirli görünen, ama çiçekleri hâlâ üstünde bir zakkumu inceledi:

"Ya arkadaşın – sığır tüccarı mıydı, yoksa o da mı sığır kılığındaydı?"

"Kaçakçı galiba. Geoff anlattı sana Weber'i demek?" Hugh güldü. "Mühimmat kaçakçısı olduğunu sanıyorum. El Paso'da bir batakhanede tartışmaya başladık bu adamla, sığır kamyonuyla Chihuahua'ya kadar gideceği çıktı ortaya –bana da iyi bir fikir gibi geldi–, oradan da uçakla Mexico City'ye. Aslında acayip adlı bir yerden –Cusihuiachic gibi bir şey– uçarak geldik, yol boyunca da tartıştık – şu yarı faşist Amerikalılardan biriydi, vardır ya, Yabancı Lejyon'da falan mı bulunmuş, ne. Ama asıl gitmek istediği Parián'mış, onun için de buradaki alana güzelce indirivердi bizi. Kötü bir yolculuk olmadı."

"Tam sana yakışır bir yolculuk, Hugh!"

Yvonne aşağıdan ona bakıyor, elleri pantolonunun ceplerinde, bacakları bir oğlan çocuğununkiler gibi ayrık, gülümsüyordu. Kuşkusuz, Geoff için getirdiği ya da satın aldığı, kuşlar, çiçekler ve piramitlerle süslü bluzun altın-

da dimdik duruyordu memeleri; Hugh bir kez daha yüreğinde acı duyarak bakışlarını kaçırdı.

"Hemen vurmalıydım *bastardo*'yu; ama çok kötü bir adam da değildi domuz..."

"Buradan bakınca Parián görünür bazen." Hugh boşluğa bir sigara sunuyordu. "Geoff'un uyuyor olması son derece İngiliz'ce bir davranış falan değil mi?" Yvonne'un peşinden yürüdü. "Al, makineyle sarılmış son sigaram."

"Geoffrey Kızılhaç balosundaydı dün gece. Çok yorgun zavallı." Sigara içerek birlikte yürüyorlar, Yvonne birkaç adımda bir durup bir ot ya da benzer bir bitki yoluyordu; birdenbire durup kaba, yeşil bir sarmaşığın tamamen boğduğu bir çiçek tarhına baktı. "Tanrım, ne güzel bir bahçeydi bu bir zamanlar. Cennet gibiydi."

"Cehennem olup gidelim biz de öyleyse. Yürüyüş yapamayacak kadar yorgunsan o başka tabii." Acı ve hüzünle dolu, ama denetimli, tek bir horultu yankılanarak geldi kulağına: uzun bir uykuya dalmış eski İngiltere'nin boğuk sesi.

Yvonne, Konsolos balkonda değilse, yatak döşek uçarak pencereden fırlayıp gelebilirmiş gibi bir korkuyla çevresine bakındı. "Hiç değilim," dedi neşeli, sıcak bir sesle. "Hadi..." Hugh'nun önünden girdi patikaya. "Ne bekliyoruz?"

Farkına bile varmadan bakıyordu ona Hugh: güneş yanığı çıplak boynu ve kolları, sarı pantolonu ve arkasındaki parlak kırmızı çiçekler, kulaklarını çevreleyen kahverengi saçları, içlerinde sanki dans ediyormuş, yürümüyor da uçuyormuş gibi durduğu sarı sandaletlerinin incelikli, hızlı hareketleri. Yetişti ona ve birlikte yürümeye başladılar, yolunun sonuna gelmiş bir ok gibi gelip yanı başlarına konan uzun kuyruklu bir kuştan sakınarak.

Kuş çukurlu yoldan aşağı önlerinden salınarak yürüdü, bahçenin parçalanmış kapısından dışarı pupa yelken kaçmaya çalışan bir korsan gemisine benzeyen kırmızı-beyaz bir hindinin peşine takılarak tozlu sokağa çıktı. Kuşlara gülüyorlardı, ama başka şartlar altında birbirle-

rine söyleyecekleri –bisikletimize ne oldu acaba, ya da Paris'te, Robinson'da hani, masaları ağaçların aralarına kurulmuş kahveyi hatırlıyor musun... gibi– sözleri söylemiyorlardı.

Kentten öteye, sola saptılar. Yol dimdik iniyordu önlerinde. Mor tepeler yükseliyordu yolun dibinden. Niçin acı değil bu, diye düşündü Hugh; gerçekten, niçin değil; ama öyle olmuştu bile: Büyük konutların duvarları arkalarında kalıp Calle Nicaragua, üzerinde ilerlenmesi olanaksız bir çukur ve moloz karmaşasına dönüştükçe, o öbür kemirtinin başladığını fark etti Hugh içinde. Yvonne'un bisikleti de para etmezdi bu yolda.

"Teksas'ta ne yapıyordun Allah aşkına, Hugh?"

"Oklahomalı göçmen tarım içilerinin peşindeydim. Oklahoma'dayken, tabii. Göçmen işçilerin *Globe*'u ilgilendireceğini sanmıştım. Sonra da Teksas'taki o çiftliğe gittim. Oradayken çöller bölgesinde yaşayanların sınırı geçmelerinin yasaklandığını öğrendim."

"Ne meraklı turşucusun sen de!"

"Münih Antlaşması'na tam San Francisco'da yetiştim." Hugh sola baktı: Tepesi'nde dürbünleriyle doğuya ve batıya bakan küçük şekillerin görüldüğü Alcapancingo Hapishanesi'nin kafesli gözetleme kulesi belirmişti uzakta.

"Oyun oynuyorlar. Buranın polisi de, tıpkı senin gibi, esrarengiz davranmaya bayılır. San Francisco'da kıl payı kaçırdık birbirimizi herhalde."

Bir kertenkele yol kenarında yetişen begonvillerin –ama azgınca yetişen, yabani begonvillerdi artık bunlar– arasına girip yok oldu; peşinden bir kertenkele daha gitti. Yolun kenarında, çalıların arasında, yarı yarıya kapanmış bir delik görünüyordu; madenin girişlerinden biriydi belki. Sağ taraflarında uçurumlarla dolu, her açıda ve şiddetle yamulmuş tarlalar yüzercesine uzayıp gidiyorlardı. Çok daha uzaklarda tepelerin arasına sığınmış eski boğa güreşi arenasını görebiliyor, *habanero* şişesini elden ele geçirirlerken Weber'in sesini kulağına bağırırken işitebiliyor-

du: *"Quauhnahuac! Devrim sırasında kadınları çarmıha gerip üzerlerine boğaları salıverdikleri yer. Bu da yaptıklarının en iyisi. Oluklardan kanlar aktı ve çarşı meydanında köpekleri kebap ettiler! Önce ateş edip sonra soru sorarlar orada! Hem de nasıl..."* Ama devrim falan yoktu Quauhnahuac'ta şimdi ve önlerindeki sessiz, mor tepeler, tarlalar, hatta gözetleme kulesiyle boğa güreşi arenası bile, barışın, cennetin birer habercisi gibiydiler. "Çin," dedi Hugh.

Yvonne gülümseyerek baktı ona, ama bakışları huzursuz ve kuşkuluydu: "Peki, ya savaş?" dedi.

"İyi ya, bütün sorun orada. Bir cankurtarandan, üstüme üç düzine bira şişesi ve altı gazeteci devrilerek düştüğünde, California'ya gitmenin daha sağlıklı olacağını düşündüm." Hugh, yolla dikenli teller arasındaki dar çimenlik boyunca peşlerinden gelen ve şimdi durup onları, davranışlarını onaylamayan bir babanın aşağılayıcı bakışlarıyla süzen tekeye kuşkuyla bakıyordu. "Yok, dünyanın en aşağılık yaratıkları, onlardan beter belki bir tek -dikkat et!- aman Tanrım, tahmin etmiştim..." Keçi üzerlerine saldırmıştı ve birdenbire Yvonne'un korku dolu gövdesinin sarhoş edici temasını ve sıcaklığını hissetti; keçi ıska geçip kaydı ve yolun alçak bir taş köprüden birden sola saptığı noktadan, ipini peşinden sürüyerek, koşarak uzaklaştı. "Keçi," dedi Hugh, Yvonne'u kesin bir hareketle kollarının arasından uzaklaştırarak. "Bunların savaş yokken bile verdikleri zararı bir düşün," diye sürdürdü; birbirlerine bağlı, sinirsel bir şey vardı gülüşlerinde. "Gazetecilerden söz ediyorum, tabii, keçilerden değil. Onlara layık cezayı bulmak zor dünyada. Bir tek Malebolge... Ve işte Malebolge."

Malebolge *barranca*'ydı - kırları döne dolaşa biçen yar; bulundukları yerde dardı gerçi, ama büyüklüğünün korkunçluğu keçiyi unutturmuştu. Üzerinde durdukları küçük taş köprü yarın üstünden geçiyordu. Tepeleri altlarında kalan ağaçların yaprakları, yamaçlarında yetiştikleri uçurumun derinliklerini gizliyordu. Bir su şırıltısı işiti-

liyordu derinlerden.

"Alcapancingo orasıysa," dedi Hugh, "Bernal Díaz ve Tlaxcalanlıların yarı geçip Quauhnahuac'ın canına okudukları yer de burası olsa gerek. Bir dans orkestrası için nefis bir ad, değil mi: Bernal Díaz ve Tlaxcalanlıları... Yoksa Prescott'a yetişemedin mi, Hawaii Üniversitesi'nde?"

"Hı-hım," dedi Yvonne bu anlamsız soruya karşılık olarak evet ya da hayır anlamında ve yardan aşağıya bakarak titredi.

"İhtiyar Díaz'ın bile başını döndürmüş burası derler."

"Şaşmam."

"Buradan görünmüyor, ama hâlâ anahtar deliklerinden bakıp demokrasi yararına görev yaptıklarına inanan gazetecilerle dolu dibi. Ama unutmuşum, gazete okumazsın sen, değil mi?" Hugh güldü. "Gazetecilik eşittir konuşmada ve yazmada erkek orospuluğu, Yvonne. Spengler'le tamamen aynı düşüncede olduğum tek konu bu. O da ne?" Hugh, hiç de hoş olmayan bir biçimde tanıdık gelen bir sese başını dikti birden: Hiç belli etmeksizin karşılarına çıkıveren yanardağlardan geliyormuş izlenimini veren sesin ardından yankısının uzun *ciyuuuuu* sesi geldi.

"Atış talimi," dedi Yvonne. "Gene başladılar."

Dağların üstünden paraşüt gibi dumanlar yükseliyordu; bir dakika kadar sessizce seyrettiler. Hugh iç çekip bir sigara sarmaya başladı.

"İspanya'da dövüşen bir İngiliz arkadaşım vardı, öldüyse de hâlâ oradadır herhalde." Hugh kâğıdı yalayıp katladı, sigarasını yaktı; dumanı çabuk ve sıcak geliyordu. "İki kere ölüm haberi geldi, ama ikisinde de dipdiri çıktı ortaya. Otuz altıda ordaydı. Franco'nun saldırıya geçmesini beklerken üniversite kütüphanesinde makineli tüfeğiyle uzanıp daha önceden okumadığı De Quincy'yi okuyordu. Makineli tüfek konusunda abartıyor olabilirim. Hepsini bir araya getirsen bir tane bile makineli çıkmazdı herhalde. Komünistti ve dünyada tanıdığım en iyi insandı sanıyorum. Roze Anjou şarabı severdi. Londra'da da Har-

po adında bir köpeği vardı. Bir komünistin Harpo adında bir köpeğinin olması beklenmedik bir şey gibi gelebilir sana – olabilir mi yoksa?"

"Olabilir mi?"

Hugh bir ayağını köprünün kenarına dayayıp insanlık gibi, bir an önce yanıp tükenmeye çalışan sigarasına baktı.

"Bir başka arkadaşım da Çin'e gitti, ne yapacağını bilemedi orada ya da onlar onun ne işe yarayabileceğini anlayamadılar, sonunda o da İspanya'ya gönüllü gitti. Serseri bir kurşun yiyip savaş göremeden öldü. İkisinin de kendi evlerinde gayet iyi birer yaşantıları vardı. Banka falan soymamışlardı." Suçlu suçlu sustu Hugh.

"Başlamadan bir yıl kadar önce İspanya'dan ayrıldık, tabii, ama Geoffrey bu gidip kralcılar uğruna ölme işinin fazla duygusal olduğunu söylerdi hep. Hatta faşistler kazanıverseler de şu iş bitse daha iyi olacak, derdi..."

"Şimdiki çizgisi başka. Faşistler kazandıkları *zaman,* diyor, İspanya'nın kültüründe bir 'donma' olacak –ay mı o yukarıdaki?– ya da genel bir donma. Ve gelecek bir tarihte de buzlar çözülecek ve hiç bozulmadığı, savaştan önce neyse aynen kaldığı görülecekmiş, efendim, ne hoş değil mi? Doğrudur da belki, ne demeli. *Benim* de İspanya'da olduğumu biliyor muydun?"

"Hayır," dedi Yvonne hayretle.

"Evet. Orada da bir cankurtarandan düştüm, ama bu kez yalnız beş düzine bira şişesiyle beş gazeteci devrildi üstüme, Paris yolunda. Son görüşmemizden az sonraydı. Aslında, Madrid hikâyesi tam başlamışken biter gibi oldu, *Globe* da dönmemi söyledi... ben de eşek gibi basıp gittim; gerçi sonradan, kısa bir süre için de olsa, geri gönderdiler ya. Brihuega'dan sonra gittim Çin'e."

Yvonne Hugh'ya tuhaf tuhaf baktı, sonra konuştu:

"İspanya'ya şimdi dönmeyi düşünmüyorsun herhalde, değil mi, Hugh?"

Gülerek başını salladı Hugh: Harap olmuş sigarasını özenle uçurumdan aşağı bıraktı. "*¿Cui bono?* Komünistli-

ğin modası geçtiği anda evlerine dönüp bütün olayı aşağılamak için yüz ekşitme talimleri yapan soylu pezevenkler ve uzmanlar ordusunun yerini almaya mı? *No, muchas gracias.* Gazeteciliği de tamamen bıraktım artık – poz falan da yapmıyorum." Başparmaklarını kemerine taktı. "Zaten Uluslararası Müfrezeleri beş hafta önce çekmişler –Eylülün yirmi sekizinde, tam tarihini istersen–, Chamberlain Godesberg'e gidip Ebro harekâtının canına okumadan iki gün önce – son gönüllülerin yarısı da Perpignan Hapishanesi'nde çürüdüklerine göre, bu saatten sonra İspanya'ya girmenin ne yolu ne de anlamı var."

"O zaman Geoffrey senin için 'eylem istiyor' dediğinde ne demeye getiriyordu dersin? .. Bir de seni buraya getiren esrarengiz amaç ne?"

"Can sıkıcı şeyler hep aslında," dedi Hugh. "Bir süre için denize gideceğim gene, doğrusunu istersen. İşler yolunda giderse, bir hafta kadar sonra Vera Cruz'dan yola çıkacağım, serdümen olarak. Gemici kâğıtlarım olduğunu biliyordun, değil mi? Aslında Galveston'da da bir gemi bulabilirdim, ama eskisi kadar kolay değil. Her neyse, Vera Cruz'dan açılmak daha eğlenceli. Havana, belki Nassau, sonra da Batı Hint Adaları ve Sâo Paulo. Trinidad'ı merak ederdim hep – eğlenceli bir yer olabilir Trinidad, günün birinde. Bir-iki kişiyle tanışmama yardımcı oldu Geoff, ama o kadar – fazla sorumluluk yüklenmesini istemedim. Hayır, aslında kendimden fena halde bıktım – bütün sorun orada. Şu ya da bu adla, beş yılı aşkın bir süre dünyayı kendi gırtlağını kesmemesi gerektiğine inandırmaya çalış benim gibi, birdenbire, *kendi* davranışlarının bile dünyanın tasarılarının bir parçası olduğunu kavramaya başlıyorsun. Sorarım sana, neyi bilebiliyoruz ki?"

Ve Hugh düşündü: *M/V Noemijoela,* 6.000 tonilato, 13-14 (?) Kasım 1938 gecesi antimon ve kahve yüküyle Vera Cruz'dan İngiliz Batı Afrikası'nın Freetown Limanı'na hareket edecek ama nedense, rotası Yucatan Yarımadası'ndaki Tzucox'dan itibaren kuzeydoğu yönüne sapacak: Buna rağmen, *Rüzgâraltı* ve *Yamuk* tabir edilen

boğazlardan geçerek Atlas Okyanusu'na açılacak: Kara görmeksizin geçirilen birçok günden sonra Madeira'nın dağlık kıyısına varacak: Buradan da, Port Lyautey'ye hiç görünmeden ve asıl gitmesi gereken Sierra Leone'deki limanı özenle 1.800 mil güneydoğusunda bırakarak, işleri rast giderse, Cebelitarık Boğazı'nı geçecek. Oradan gene ve Tanrı kısmet ederse Franco'nun ablukalarını aşıp büyük bir dikkatle Akdeniz'e girecek, önce Gata Burnu'nu, sonra Paios Burnu'nu, sonra da Nao Burnu'nu iyice geride bırakacak: oradan, Pityusae adalarını gördükten sonra, Valencia Körfezi'ne girip Carlos de la Rápita'yı ve Ebro Nehri'nin ağzını geçerek kuzeye yönelecek ve kayalık Garraf kıyısını kıçtan alıp en sonunda, hâlâ sallanarak, Barcelona'nın yirmi mil güneyindeki Vallcara'da, sıkışık durumdaki Kralcı ordular için getirdiği dinamit yükünü boşaltırken büyük bir olasılıkla havaya uçurulup paramparça olacak...

Yvonne, saçları yüzüne dökülmüş, *barranca*'ya bakıyordu. "Biliyorum, Geoff bazen çok abuk sabuk konuşuyor," diyordu, "ama onunla aynı kanıda olduğum bir nokta var, o da şu Uluslararası Müfrezelerle ilgili romantik düşünceler..."

Ama Hugh dümendeydi: Patates Firmin ya da tersine Kolomb: Altındaki *Noemijolea*'nın ön güvertesi mavi dalgalara battıkça köpükler rüzgâraltındaki frengi deliklerinden ağır ağır patlayarak bir vincin boyalarını kazımakta olan gemicinin gözlerine geliyor: Başkasarasındaki gözcü, az önce Hugh'nun yapmış olduğu gibi yarım saati çaldı ve gemici aletlerini toparladı: Gemiyle birlikte yükseliyordu Hugh'nun yüreği, nöbetçi subayın beyaz üniformasını çıkarıp lacivertini giydiğini fark etmişti: Kış geldiği içindi bu, ama aynı zamanda da denizin sonsuz arıtma gücünün verdiği sarhoşluk için...

Yvonne saçlarını sabırsızca geriye atıp doğruldu. "Karışmasalardı, savaş çoktan bitmiş olurdu!"

"Müfreze falan yok artık," dedi Hugh dalgın dalgın, çünkü şu anda geminin değil, dünyanın dümenindeydi

ve onu, perişanlığının Batı Okyanusu'ndan limana götürüyordu. "Şan yılları mezara giderse bir tek –şiir yazardım bir zamanlar– İspanya mezarında yatar İngiliz şanı."

"Palavra!"

Hugh birden güldü, ne pek yüksek sesle ne de belli bir şeye: Hızla doğrulup köprünün korkuluğuna sıçradı.

"Hugh!"

"Şuraya bak! Atlara," dedi Hugh, gerinip kendi kafasındaki bir doksanlık boyuna uzayarak (boyu aslında bir seksendi).

"Nerede?"

Parmağıyla gösteriyordu Hugh: "Orada."

"Tabii," dedi Yvonne yavaşça. "Unutmuştum - La Selva Kumarhanesi'nin atları: Otlamaya mı ne salıyorlar oraya. Yokuşu biraz çıkarsak varırız..."

...Şimdi sollarında kalan tatlı yokuşun üzerindeki çimenlikte parlak donlu taylar yuvarlanıyordu. Calle Nicaragua'dan sapıp çimenlik boyunca uzayan dar, gölgeli patikadan ilerlediler. Bir örnek çiftliğin parçasıymış gibiydi ahırlar. Arazi ahırların ötesinde düzleşerek uzayıp gidiyordu ve tekerlek izleriyle dolu yolun iki yanında daha çok İngiltere'ye yakışır yüksek ağaçlar dikiliydi. Daha ileride, Teksas sığırları gibi rahatsız edici bir biçimde geyiğe benzeyen inekler (Sığırlarını buldun gene, bakıyorum, dedi Yvonne), yatıyordu ağaçların altında. Ahırların önüne dizilmiş parlak süt güğümleri güneşte parlıyordu. Tatlı bir süt ve vanilya ve yaban çiçeği kokusu sarıyordu bu sessiz yeri. Güneşe boğulmuştu her şey.

"Ne güzel bir çiftlik, değil mi?" dedi Yvonne. "Örnek devlet çiftliği gibi bir şey, sanıyorum. Çok isterdim böyle bir çiftliğim olmasını."

"Onun yerine şu küheylanlardan birer tane kiralasak olmaz mı?"

Kiraladıkları atların tanesinin saati altı *peso*'ydu. Hugh'nun çizmelerini görünce gözleri alayla parlayarak "*Muy correcto,*" diyen ahır uşağı Yvonne'un deriden uzun üzengi kayışlarını ayarladı hızla. Nedenini bilmiyordu

Hugh, ama bu delikanlı ona Mexico City'de, sabahın erken saatinde, Paseo de la Reforma'nın bir yerinde dururken, güneşin altında Pasteur'ün heykeli önünden geçen insanların verdikleri, güle oynaya işe gitme izlenimini hatırlatıyordu... *"Muy incorrecto,"* dedi Yvonne, pantolonuna bakarak: Bacağını attı, sonra bir kez daha atarak eyere yerleşti. "Birlikte hiç ata binmemiştik daha önce, değil mi?" Sallanarak ilerlemeye başladıklarında öne eğilerek kısrağının boynunu okşadı.

Patika boyunca ağır ağır ilerlerlerken, analarının peşinden padoktan fırlayan iki tayla çiftliğe ait sevecen, temiz, uzun beyaz tüylü bir köpek takıldı peşlerine. Patika bir süre sonra anayola çıktı. Dağınık bir kenar mahalle olan Alcapancingo'daydılar şimdi. Artık daha da yakınlarında olan gözetleme kulesi çiçek gibi açmıştı korunun üzerinde ve ağaçların arasından hapishanenin yüksek duvarlarını seçebiliyorlardı. Öbür yanda, sollarında, neredeyse kuşbakışı belirdi Geoffrey'nin evi: Küçücük ev altındaki uzun bahçesiyle ağaçların dibine sığınmış, her birinin uzun, lacivert birer havuzu bulunan komşu evlerin bahçeleriyle birlikte değişik düzeylerden tepeye verev, bir yandan *barranca*'ya doğru uzanıyor, öbür yandan Calle Nicaragua'nın tepesini aşıp Cortez Sarayı'nın bulunduğu yüksekliğe varıyordu. Şu aşağıdaki beyaz noktacık Geoffrey olabilir miydi? Halk bahçesinin girişine gelince, evin tam karşısına düşmemek için olsa gerek, sağda bir başka yola girdiler. Yvonne'un ata, Juan Cerillo'nun dediği gibi, "bahçelerde" binercesine değil de, kovboy gibi, eyere iyice yapışarak bindiğini görmek hoşuna gitti Hugh'nun. Hapishane arkalarında kalmıştı şimdi ve Hugh, gözetleme kulesindeki meraklı dürbünlerin üzerlerine ayarlanmakta olduğunu geçiriyordu aklından; *"Guapa,"* diyecekti polislerden biri. *"Ah, muy hermosa,"* diyebilirdi bir başkası, Yvonne'a bayılıp dudaklarını şaklatarak. Dünya, polis dürbünlerinin görüş alanı içindeydi hep. Bu arada taylar, yolun bir çayır gibi otlanılıp üzerinde yuvarlanılacak değil de, yol alınıp ilerlenecek bir yer olduğunu henüz an-

layamamış gibi, habire sağda solda çalıların aralarına dalıyorlardı. Kısraklar arkalarından endişeyle kişniyor, taylar da hızla yola dönüyorlardı gene. Bir süre sonra kısraklar kişnemekten bıktılar, yerlerini de Hugh, bu iş için öğrendiği bir ıslığı çalarak aldı. Tayları korumaya kararlıydı Hugh, ama aslında köpek hepsini birden koruyordu. Yılan aramak için eğitildiği belli olan köpek önden koşuyor, geri dönüp hepsinin iyi olduğunu saptadıktan sonra gene önden koşuyordu. Bir süre köpeği izledi Hugh. Bu köpeği, kentte görülen parya köpekleriyle, ağabeyini birer gölge gibi her yere izleyen sokak hayvanlarıyla karşılaştırmak çok güçtü.

"Nasıl da benzetiyorsun at kişnemesine," dedi Yvonne birden. "Nereden öğrendin bunu?"

"Hi-hi-hi-hi-hi-hi-hi-hih," diye çaldı gene ıslığını Hugh. "Teksas'ta." Niçin Teksas demişti? Bu numarayı İspanya'da, Juan Cerillo'dan öğrenmişti. Hugh ceketini çıkarıp eyerin önüne, atın omuzlarına serdi. Islığının çağrısına uyarak çalıların arasından çıkan taylara bakıp ekledi:

"Sondaki hi-hih, etkili olan. Kişneyişin sonu."

Keçiyi geçtiler: Saldırgan boynuzları görünüyordu bir çitin üzerinden, tanımamak olanaksızdı. Keçinin Calle Nicaragua'dan öbür yolda mı ayrıldığını, yoksa Alcacancingo yolundan mı saptığını tartıştılar gülerek. Keçi bir tarlanın kenarında otluyordu ve şeytanca bir bakış attı onlara geçerlerken, ama kımıldamadı – baktı sadece. *Geçen sefer ıska geçmiş olabilirim. Ama hâlâ savaş durumundayım.*

Yeni vardıkları yol sakin ve gölgeliydi ve üstündeki derin tekerlek izlerinde biriken sular, son günlerin kuraklığına karşın gökyüzünü güzel yansıtıyordu; ağaç kümelerinin, belirsiz tarlaları perdeleyen kırık çitlerin arasından geçiyordu yol; ve sanki bir bölüktüler şimdi, kendilerini korumak için yanlarında küçük bir sevgi dünyası taşıyan bir kervandılar. Hava çok sıcak olacak gibi gelmişti önceden ama tam kıvamında bir güneş ısıtıyordu onları,

tatlı bir esinti yüzlerini okşuyor, çevrelerindeki kırlar yanıltıcı bir saflıkla gülümsüyor, uykulu bir mırıltı yükseliyordu sabahtan; kısraklar başlarını sallıyorlar, işte taylar, şurada köpek ve hepsi yalan, diye düşündü: Kaçınılmaz bir biçimde düştük bu tuzağa, sanki yılın, ölülerin canlandığı -gelirken otobüste büyük bir ciddiyetle anlattıkları doğruysa eğer- bu tek gününde, hayaller ve mucizelerle dolu bu günde, küçük bir terslik sonucu bir saatliğine hiçbir zaman olmayan bir şeyi, kardeşlik ihanete uğradığından beri asla olamayacak bir şeyi, hiçbir zaman olamayacağını düşünmenin daha hayırlı olacağı bir şeyi, mutluluğumuzun imgesini görmemize izin verildi. Bir düşünce daha geldi Hugh'ya: Her şeye rağmen, ömrümün hiçbir anında şimdikinden daha mutlu olabileceğimi sanmıyorum. Hangi barışı bulursam bulayım bundan böyle, şu anın zehirlendiği gibi zehirlenecektir...

("Firmin, sen zavallıca ama iyi bir adamsın." Kervanlarının hayalî bir yolcusundan gelmiş olabilirdi bu ses ve Hugh gözünün önünde çok iyi canlandırmıştı şimdi Juan Cerillo'yu: Uzun boylu, boyuna göre çok küçük bir ata binmiş, üzengileri yok ve ayakları yere sürünüyor neredeyse, geniş şeritli şapkası başının arkasında, boynuna asılı ve içinde bir yazı makinesi olan kutu eyerin kaşına dayalı; boş elinde para dolu bir torba tutuyor ve yanı başında tozların arasından bir çocuk koşuyor. Juan Cerillo! İspanya'da, Meksika'nın getirdiği yardımın gözle görülür ender insanca simgelerinden biriydi o; Brihuega'dan önce vatanına dönmüştü. Aslında kimya eğitimi görmüş, ama Ejidolar'la Oaxaca'daki Kredi Bankası'nda çalışıyor, işsiz Zapotec köylülerinin kooperatifleşme çabalarına yarayacak parayı at sırtında taşıyordu; öldürücü *Viva el Cristo Rey* çığlığını atan eşkıyanın saldırısına uğruyor ve Cárdenas düşmanlarının kilise kulelerinde yankılar çıkararak attıkları mermilere hedef oluyordu ve gündelik işi, Hugh'nun da katılmaya çağrıldığı bir insanlık serüveniydi aynı zamanda. Çünkü Juan ona yazmış, kahramanca pullanmış -pulun üstünde güneşe ok atan savaşçılar var-

dı– küçücük bir zarfla bir ekspres mektup göndererek iyi olduğunu, yüz milden bile yakında, işinin başına olduğunu yazmıştı ve şimdi, bu gizemli dağların her belirişi Geoff için ve *Noemijolea* için kaçmış bir fırsatın yasını tutar gibiyken, Hugh bu iyi dostunun sitemlerini işitir gibi oluyordu. Aynı boğuk sesti bu, bir zamanlar İspanya'da, Cuicatlán'da bıraktığı atından söz ederken, "Zavallı atım, şimdi durmadan, durmadan ısırıyordur," diyen. Ama şimdi Juan'ın çocukluğunun Meksika'sından, Hugh'nun doğduğu yıldan söz ediyordu. Juarez yaşamış ve ölmüştü. Ama herkesin özgürce konuşabildiği, yaşamlarının, özgürlüklerinin ve mutluluğu arama haklarının güvence altına alındığı bir ülke miydi bu? Duvarları parlak resimlerle kaplı okulları, her küçük dağ köyünün taştan bir açık hava tiyatrosunun olduğu ve toprakları doğal yeteneklerini dile getirme özgürlüğüne sahip halkına ait olan bir ülke miydi? Bir örnek çiftlikler ülkesi: ya umut? – Köle bir ülkeydi, insanların sığır gibi satıldıkları ve yerli halkın, Yaquilerin, Papagoların, Tomasachiclerin sürülerek kıyıma uğratıldıkları ya da köleden beter edildikleri, topraklarının rehin alındığı ya da yabancılara peşkeş çekildiği bir ülkeydi. Ve Oaxaca'da korkunç Valle Nacional vardı; burada, kendisi de yedi yaşında gerçek bir köleyken ağabeylerinden birinin dayaktan öldürüldüğünü, öbürünün de kırk beş *peso*'ya satılıp –daha ucuz olduğu, mal sahibi kölesini iyice besleyip bir yıl sonra ölmesindense, hiç beslemeyip yeni köle alması daha ekonomik olduğu için– yedi ay sonra açlıktan öldüğünü görmüştü. Tüm bunların altındaki imza Porfirio Díaz'di: her yerde *rurales, jefes políticos* ve cinayet, özgürlükçü siyasal kuruluşların sökülüp atılışı ve bir kıyım makinesi, bir sürgün aracı olan ordu. Juan bunları ve daha da çoğunu yaşadığı için biliyordu. Çünkü daha sonra, devrim sırasında, anası öldürülmüştü. Daha sonra da Juan, Huerta'yla birlikte savaşan, ama sonra ona ihanet eden babasını kendisi öldürmüştü. Ah, ah, suçluluk ve acı Juan'ın da peşini bırakmamıştı, çünkü papaza itirafın soğuk duşundan yeniden dirilmiş olarak çıkabile-

cek bir Katolik değildi. Basmakalıptı gerçi, ama gerçekti de. Geçmiş, kaçınılmaz biçimde, maziydi. Ve vicdan insana yalnız geleceği değiştirebilmesi için verilmişti. Çünkü insan, her insan, diyordu sanki Juan ona, Meksika gibi, durmadan yükselmek için çabalamalıdır. Savaştan ve bir yabancının konukluğundan başka nedir ki yaşam? Her insan ruhunun *tierra caliente*'sinde devrimler de çalkalanır. Cehenneme girişin tam ücretini ödeyenlerden başka kimsede huzur...)

"Öyle mi?"

"Öyle mi?"

Ağır ağır, yokuş aşağı, bir dereye doğru iniyorlardı –köpek bile kendi dünyasına dalmış, yavaş ilerliyordu– ve dereye vardılar; suyun içine doğru ilk ağır, temkinli adım, sonra bir duraklama, sonra ileri fırlayış; altlarındaki sallantılı, emin adımlar öylesine incelikliydi ki, bir hafiflik duygusu veriyordu onlara; sanki kısrak yüzüyor ya da havada uçuyormuş, kişiyi karşıya her an yanılabilecek bir içgüdüyle değil de, bir Cristoforus'un kutsal güvenliliğiyle geçiriyormuş gibi. Köpek, kendine ahmakça bir önem vererek önden yüzüyordu; taylar başlarını ciddi ciddi sallayarak ve salınarak boyunlarına kadar yükselen suda peşlerinden geliyorlardı; üzerinde güneşin parladığı sakin sular az aşağıda, yatağın daraldığı yerde döne çalkalana kıyıdaki kara kayaları döven öfkeli dalgacıklar oluşturuyor, dereye yabanıl, neredeyse bir çağlayanı andıran bir hava veriyorlardı; başlarının hemen üzerinde çılgın şimşekler gibi tuhaf kuşlar uçuşuyor, inanılmaz bir hızla dönüyor, birbirlerine karışıyor, yeni doğmuş yusufçuk böcekleri gibi cambazlıklar yapıyorlardı. Karşı kıyıda sık ağaçlar vardı. Hafif meyilli kıyının ötesinde, patikalarının devamı olduğu anlaşılan, ağaçların arasındaki mağara girişi gibi bir açıklığın az solunda, tahtadan çifte sallanır kapılarının (uzaktan Amerikan Ordusu'ndan bir çavuşun korkunç şatafatlı rütbelerini andırıyorlardı) üstünde, rüzgârda uçuşan rengârenk kurdelelerle süslü bir *pulquería* duruyordu. İstiridye beyazı kerpiç duvarın üstünde mavi harflerle

Pulques Finos yazılıydı: *La Sepultura*. İçi karartıcı bir ad ama kuşkusuz, gülünç bir anlamı da olmalıydı. Geniş kenarlı şapkası yüzünün yarısını örtmüş bir yerli sırtını duvara vererek oturmuş, güneşin altında dinleniyordu. Atı –ya da herhangi bir at– yakınında bir ağaca bağlıydı ve Hugh da derenin ortasından atın sağrısına yedi sayısının dağlanmış olduğunu görebiliyordu. Sinemanın afişi asılmıştı ağaçlardan birine: *Las Manos de Orlac con Peter Lorre. Pulquería*'nın damında, Massachusetts eyaletinin Cape Cod kentindekileri andıran oyuncak bir yeldeğirmeni fırdönüyordu rüzgârda.

"Atın su içmek istemiyor, Yvonne, sudaki yansıyışına bakmak istiyor," dedi Hugh. "Bırak baksın. Çekiştirme kafasını."

"Çekiştirmiyordum. Biliyorum," dedi Yvonne, küçük ve alaylı bir gülümsemeyle.

Zikzaklar çizerek yavaşça aşıyorlardı dereyi; susamuru gibi yüzen köpek, karşı kıyıya varmıştı bile neredeyse. Hugh, sorulmamış bir sorunun dolaştığını fark etti havada.

"...ne de olsa evimizde konuk sayılırsın."

"Por favor." Hugh başını eğdi.

"...akşam yemeğini dışarıda yiyip sinemaya mı gitmek istersin? Yoksa Concepta'nın yemeklerinden tatma kahramanlığını mı gösterirsin?"

"Ne, ne?" Hugh, İngiltere'de okulda geçirdiği ilk haftayı düşünüyordu nedense; ne yapacağını, hangi soruları yanıtlayacağını bilemediği, bir tür ortak bilgisizliğin baskısıyla kalabalık sınıflara, etkinliklere, koşullara, hatta özellikle kendisi için seçilmiş yalnızlıklara itildiği bir hafta – bir keresinde kendisini başöğretmenin karısıyla ata binerken bulmuş, bunun bir ödül olduğu söylenmişti ona ama niçin ödüllendirildiğini bir türlü anlayamamıştı. "Hayır, sinemaya gitmeye en ufak bir niyetim yok, çok teşekkür ederim," diye güldü Hugh.

"Acayip bir yerdir – eğlenceli bulabilirsin. Haber filmleri iki yıllıktı eskiden, durumun pek değiştiğini

de sanmıyorum. Hep de aynı filmler oynar. *Cimarron,* bir de *1930'un Altın Arayıcıları* ve – ha, bir de geçen yıl İspanya'dan haber niyetine bir yolculuk filmi gördük, *Buyrun Güneşli Endülüs'e* diye..."

"Vay anasını!" dedi Hugh.

"*Hep* de elektrikler kesilir."

"O Peter Lorre filmini bir yerde gördüm galiba. Adam büyük oyuncu ama film berbat. Atın su içmek istiyor, Yvonne. Bir piyanist var filmde, sürekli olarak suçluluk duyuyor, çünkü ellerinin bir katilin elleri olduğunu mu sanıyor, ne, habire üstündeki kanları silmeye çalışıyor. Belki de gerçekten bir katilin elleri, ama hatırlayamıyorum."

"Korkunç bir filme benziyor."

"Biliyorum, ama değil."

Derenin karşı yanına geçince durup atların su içmesini beklediler. Sonra kıyıdan yukarı, patikaya girdiler gene. Çevrelerindeki çalılar şimdi daha sık, daha yüksek ve sarmaşıklarla doluydu. İngiltere'de, Devon ya da Cheshire'in ıssız bir kır yolunda geziniyor olabilirlerdi. Bu izlenimi bozacak tek şey, zaman zaman ağaç tepelerinde kümelenmiş duran akbabalardı. Ormanlıktan yokuş yukarı ilerlediler, sonra arazi düzleşti. Açıklık bir bölgeye gelip atları daha hızlı sürmeye başladılar. – Tanrım, ne kadar güzel bütün bunlar ya da daha doğrusu, Tanrım, nasıl yanılmak istiyordu bu konuda, tıpkı Yahuda gibi, diye düşündü Hugh –işte başlıyor gene, Allah kahretsin–, Yahuda'nın bir atı olsaydı eğer, ya da ödünç almış olsaydı, ya da, daha büyük bir olasılıkla, çalmış olsaydı, tüm o Madrugadaları silen Madrugada'dan sonra, o otuz gümüş sikkeyi geri verdiğine pişman –bize ne, yalnız seni ilgilendirir demişlerdi, *bastardo*'lar– otuz içkiyken (Geoff'un kuşkusuz bu sabah istediği gibi), bir içkiydi şimdi tek istediği, ama veresiye içmiştir belki birkaç tane, burnunda güzel meşin ve ter kokularıyla; nalların kulağa hoş gelen seslerini dinleyip düşünüyordu, ne kadar keyifli olabilirdi böyle, Kudüs'ün göz kamaştırıcı göğü altında ata bin-

mek –ve bir an için unutup *gerçekten* keyif alarak–, ne kadar nefis olabilirdi dün gece o adama ihanet etmeseydim, edeceğimi bile bile; ne kadar güzel olurdu ama olmamış olsaydı ve şimdi de kesinlikle gerekli olmasaydı insanın gidip kendini asması...

Ve işte buradaydı gene o tahrikçi, korkak, geleceği yozlaştıran yılan: Ez kafasını, salak! Meksika'laş. Dereyi aşmadın mı? Tanrı aşkına, öl. Ve Hugh gerçekten de, bir mayoya dikili bir kemer gibi yola çakılmış ölü bir yılanın üzerinden geçti. Ya da bir Gila kertenkelesiydi belki.

Sağ yanlarında uzanan geniş ama bakımsız bir parkın ya da bir zamanlar ulu, görkemli ağaçlarla dolu insan yapısı bir koruyu andıran bir yerin kenarına varmışlardı şimdi. Atları yavaşlattılar ve Hugh bir süre tek başına geriden geldi... Taylar Hugh'yu, çevresinden habersiz gibi boş boş önüne bakan Yvonne'dan ayırt ediyorlardı. Koruyu içleri ölü yapraklarla dolu arklar –ağaçların hepsi dökmemişti ama yapraklarını; birçoğunun altı gölgelikti hâlâ– suluyordu ve patikalar vardı kenarlarında. Soldan bir demiryolu makasının sesi işitildi; gar fazla uzakta olamazdı; üzerinde tüy gibi bir beyaz buhar kümesinin durduğu su, tepeciğin ardında olmalıydı. Çalılıkların üzerinde yükselen raylar parlıyordu sağlarındaki ağaçların arasından; demiryolu buranın çevresinden dolanarak gidiyordu anlaşılan. Kırık birkaç basamağın yanında yalağı yapraklar ve dallarla dolu kurumuş bir çeşmenin yanından geçtiler. Hugh havayı kokladı: Önceden kavrayamadığı sert, çiy gibi bir koku egemendi. Bir zamanlar bir Fransız sarayı olabilecek bir yapının belli belirsiz sınırlarından içeri giriyorlardı. Ağaçların yarı gizlediği yapı korunun sonunda, arkasında servilerin büyüdüğü, yüksek duvarlarla çevrili bir avlunun içindeydi ve duvarın orta yerindeki kapı tam önlerinde açık duruyordu. Tozlar uçuşuyordu açıklıkta. *Cervecería Quauhnahuac* yazılıydı beyaz harflerle sarayın duvarında. Yvonne'a durması için seslenip el salladı. Saray bir bira fabrikasıydı demek, ama acayip bir yerdi – bir açık hava lokanta ve birahanesi ol-

maya henüz karar verememiş gibiydi. Avluda (büyük bir olasılıkla arada sırada gelen yarı resmî "denetçiler"e karşı bir savunma olarak), kararmış üstleri yapraklarla kaplı iki-üç masa, ne meşe olacak kadar tanıdık ne de tropikal olacak kadar tuhaf, belki fazla yaşlı olmayan ama tanımlaması güç, yüzyıllar önce altın malalı bir imparator tarafından dikilmişler gibi ölümsüz duruşlu ağaçların altına yerleştirilmişti. Gezilerinin bittiği bu ağaçların altında, küçük bir kız bir *armadillo*'yla oynuyordu.

Yakından bakınca çok daha farklı görünen kesik, uzun duruşuyla bir değirmeni andıran, içinden ani, değirmenimsi sesler gelen ve üzerine, sanki bir değirmen çarkından geliyormuş gibi, yakındaki bir dereden güneşin ışınlarının yansıdığı yapının içinden, bir an için beliriveren makinelerin arasından, giysileri alacalı, kasketli, korucuya benzer bir adam, her bir elinde birer büyük maşrapa dolusu bol köpüklü siyah Alman birası taşıyarak çıktı. Atlarından inmemişlerdi; adam biraları uzattı.

"Buz gibi," dedi Hugh. "Ama çok güzel." Biranın damıtılmış toprak gibi delici, yarı madensi, yarı topraksı bir tadı vardı, içmesi acı veriyordu, öylesine soğuktu.

"Buenos días, muchacha." Yvonne, elinde maşrapası, *armadillo*'lu çocuğa gülümsüyordu. Korucu bir *ostiole*'den girip makinelerin arasında kayboldu gene; kapıyı çekip bir gemi makinisti gibi gürültüyü kesti. Çocuk yere çömelmiş, *armadillo*'yu tutuyor, gözlerini endişeyle köpeğe dikiyordu; ama köpek uzakta, fabrikanın arka tarafını yoklayan taylara bakıyordu. *Armadillo*, altında küçük tekerlekler varmışçasına her kaçtığında, kız kuyruğunu bir kamçı gibi kavrayıp ters çevirriveriyordu hayvanı. Ne kadar şaşırtıcı derecede yumuşak ve savunmasız bir hal alıyordu o zaman! Kız hayvanı yeniden düzeltti şimdi ve *armadillo* harekete geçti gene, milyonlarca yıl sonra bu hale gelmiş bir kıyım makinesi gibi. "*¿Cuánto?*" diye sordu Yvonne.

Hayvanı yeniden yakalayıp ince sesiyle yanıtladı çocuk:

"Cincuenta centavos."

"Sahiden almayacaksın onu, değil mi?" Hugh oturmuş, bir bacağını eyerinin kaşına takmıştı – Cerro Grodo uçurumlarından çıktıktan sonra General Winfield Scott'un yaptığı gibi, diye düşünüyordu.

Yvonne başıyla onayladı şakadan. "Bayıldım. Çok tatlı bir şey."

"Ehlileştiremezsin. Çocuk da ehlileştiremiyor, baksana: O yüzden satmak istiyor." Birasından bir yudum içti. "*Armadillo*'lardan anlarım biraz."

"Ben de!" Yvonne gözlerini kocaman açarak alaycı alaycı başını salladı. "Hem de çok iyi anlarım."

"O zaman bahçeye salsan, hemen yerde kocaman bir çukur açıp kaybolacağını ve bir daha da asla dönmeyeceğini de biliyorsundur."

Yvonne, gözleri hâlâ koca koca açık, yarı alayla başını sallıyordu. "Ne tatlı şey, değil mi?"

Hugh bacağını geri atıp birasını eyerin kaşına dayadı ve iri, gülünç burnu, bir *iguana*'nınkine benzeyen kuyruğu, benekli, savunmasız karnıyla Merihli bir çocuğun oyuncağına benzeyen yaratığa baktı. "*No, muchas gracias,*" dedi kesin bir sesle, ama küçük kız ciddiye almamıştı bunu ve yerinden kımıldamamıştı bile zaten. "Yalnız geri dönmemekle kalmaz, Yvonne, seni de çukurun içine çekmek için elinden geleni yapar." Kaşlarını kaldırarak Yvonne'a döndü Hugh ve bir süre sessizce bakıştılar. "Dostum W.H. Hudson'dı yanılmıyorsam, kendi deneyiyle öğrenen bunu," diye ekledi Hugh. Arkalarında bir yerde bir yaprak düştü büyük bir gürültüyle, ani bir ayak sesi gibi. Hugh uzun, buz gibi bir yudum aldı birasından. "Yvonne," dedi, "sana açıkça sorabilir miyim, Geoff'tan boşanıp boşanmadığını?"

Yvonne birasını içerken boğulacaktı neredeyse; eyerin kaşına doladığı dizginleri tutmuyordu, at birden sarsıldı öne doğru, ama Hugh gemine sarılamadan durdu gene.

"Yani geri mi döneceksin ona, ne yapacaksın? Ya da geri döndün mü bile?" Hugh'nun kısrağı da öbür ata uya-

rak ileri bir adım atmıştı. "Böyle damdan düşercesine sorduğum için bağışla beni, ama çok yapay bir durumda hissediyorum kendimi. – Durumun kesinlikle ne olduğunu bilmek istiyorum."

"Ben de." Yvonne bakmadı Hugh'ya.

"Yani onu boşayıp boşamadığını bilmiyor musun?"

"Boşadım, boşamasına," dedi Yvonne mutsuzca.

"Ama ona dönüp dönmediğini bilmiyorsun, öyle mi?"

"Evet. Hayır... Evet. Döndüm ona – dönmesine döndüm."

Hugh sustu; bir yaprak daha düştü, gümbürdedi, çalıların arasında, dengede, eğik durdu. "O zaman benim hemen gitmem sizler için daha iyi olmaz mı," diye usulca sordu Hugh, "önceden umduğum gibi biraz kalacağıma? – Oaxaca'ya gitmeyi düşünmüştüm, hiç olmazsa bir iki günlüğüne."

Oaxaca adını duyunca başını kaldırmıştı Yvonne. "Evet," dedi, "daha iyi olabilir. Ama, Hugh, söylemek istemiyorum, yalnız..."

"Yalnız ne?"

"Yalnız biz oturup bu işi tartışmadan önce gitme, ne olur. O kadar korkuyorum ki."

Hugh biraların parasını ödüyordu, yalnız yirmi *centavo; armadillo*'dan otuz *centavo* daha ucuz, diye düşündü. "Yoksa bir tane daha içer miydin?" Fabrikanın yeniden artan gürültüsünü bastırabilmek için sesini yükseltmek zorunda kaldı: *zindan: zindan: zindan* diyordu fabrika.

"Bunu bile bitiremiyorum. Sen bitirsene." Oluşturdukları küçük alay ağır ağır harekete geçti gene, avludan çıktı, büyük kapıyı aşıp yola koyuldu. Önceden anlaşmış gibi sağa, gardan öteye döndüler. Kentten gelen bir *camión* yaklaşıyordu arkalarından; Hugh atını Yvonne'unkinin yanına çekerken köpek de tayları yolun kenarına sürdü. Otobüs –*Tomalín-Zócalo*– tıngırdayarak döndü köşeyi ve yok oldu.

"Parián'a gitmenin bir yolu da bu." Yvonne yüzünü sakındı toz bulutundan.

"Tomalín otobüsü değil miydi o?"

"Gene de Parián'a gitmenin en kolay yolu. Doğrudan oraya giden bir otobüs de var galiba, ama kentin öbür ucundan kalkıyor ve başka yoldan, Tepalzanco üstünden gidiyor."

"İç karartıcı bir havası var sanki Parián'ın."

"Çok can sıkıcı bir yer aslında. Eski eyalet merkezi tabii. Yıllar önce çok büyük bir manastır varmış galiba orada – o bakımdan Oaxaca'ya benziyor biraz. Dükkânların, hatta *cantina*'ların bir bölümü keşişlerin eski yerleşim yerlerine kurulmuş. Ama harap halde."

"Weber nesini sever, bilmem," dedi Hugh. Selvi ağaçlarıyla fabrika geride kalmıştı. Birdenbire karşılarına demiryolu çıkınca gene sağa sapıp bu kez eve doğru yöneldiler.

Hugh'nun ağaçların arasından gördüğü demiryolunun yanından, koruluk boyunca, geldikleri yönün tam tersine gidiyorlardı şimdi. Yolun iki yanında şarampol dar bir hendeğe dönüşüyor, ötesinde de çalılıklar uzayıp gidiyordu. Telgraf telleri ötüyor, inliyordu üzerlerinde: *guitarra, guitarra, guitarra*: Bu da *zindan*'dan daha güzel bir sözcük olsaydı gerek. Demiryolu –raylarının arası dar, ama yan yana giden iki yol– hiç nedensiz uzaklaştı koruluktan, sonra gene yaklaşıp ağaçlara paralel uzandı. Az ötede, eski rotasına dönmeden önce, sanki işleri dengelemek istermişçesine bu sefer de koruluğa doğru saptı gene. Ama ötede öylesine büyük bir kavis çiziyordu ki, Tomalín yoluyla yeniden birleşmesi kaçınılmaz gibi görünüyordu. Telgraf direkleri artık bu kadarına dayanamıyor, kibirli yollarını dümdüz sürdürerek gözden yitiyorlardı.

Yvonne gülümsüyordu. "Endişeli bir halin var. Tam senin *Globe*'luk bir haber bu demiryolu hattı."

"Ne biçim bir şey, anlayamadım bir türlü."

"Siz İngilizler yaptınız bu demiryolunu. Ama yapan şirket kilometre başına ücret aldı."

Kahkahayı bastı Hugh. "Harika. Yani sırf daha uzun olsun diye mi böyle eğri büğrü dizilmiş raylar?"

"Öyle diyorlar. Ama doğru değildir tabii, herhalde."

"Vay anasını. Hayal kırıklığına uğradım ama biraz. Sevimli bir Meksika fantezisi sanmıştım. Ama insanı düşündürüyor!"

"Kapitalist düzen konusunda mı?" Alaycı gibiydi gene Yvonne'un gülümseyişi.

"*Punch*'da çıkan bir öyküyü hatırlattı bana... Aklıma gelmişken, Keşmir'de Punch adında bir yer olduğunu biliyor muydun? (Yvonne başını hayır anlamına salladı, mırıldanarak.) Ne diyeceğimi unuttum, kusura bakma."

"Geoffrey konusunda ne düşünüyorsun?" Yvonne soruyu sormuştu sonunda. Öne doğru eğilmiş, eyerinin kaşına yaslanmış, yan gözle bakıyordu Hugh'ya. "Hugh, doğruyu söyle bana. Hiç – ne diyeyim – hiçbir umut var mı sence?" Kısraklar bu acayip patikada dikkatle ilerliyor, artık iyice önden yürüyen taylar zaman zaman arkaya bakıp cesaretlerinin onay bulup bulmadığını yokluyorlardı. Köpek tayların önünden koşuyor, ama düzenli aralıklarla dönüp yoklamayı ihmal etmiyordu. Bir yılan bulmak umuduyla rayların arasını kokluyordu habire.

"İçmesi konusunda mı, demek istiyorsun?"

"Benim yapabileceğim bir şey var mı, sence?"

Hugh, nasıl becermişlerse, demiryolu traverslerinin arasından yetişmiş, unutmabeniye benzer mavi yabani çiçeklere bakıyordu. Bu zavallı masumların da sorunları vardı: Nedir bu birkaç dakikada bir kükreyerek gelip gözkapaklarımızı döven korkunç kara güneş? Dakika mı? Saat demek daha doğru olur. Hatta gün belki: Yalnız semaforlar hep kolları kalkık duruyorlardı sanki: Ne yazık ki trenlerden söz etmek daha doğru olacaktı belki de. "Bu 'striknin' dediği şeyi duymuşsundur herhalde," dedi Hugh. "Gazeteci ilacı. Aslında, bir zamanlar ikinizi de tanıyan bir adamdan reçeteyle aldım o ilacı, Quauhnahuac'ta."

"Dr. Guzmán mı?"

"Evet, Guzmán. Adı öyleydi galiba. Çok ısrar ettim, Geoff'u bir görmesi için. Ama ona harcayacak vakti olma-

dığını söyledi. Bildiği kadarıyla, Baba'nın ne eskiden ne de şimdi hiçbir şeyi olmadığını, tek sorunun içkiyi bırakmaya bir türlü karar verememesi olduğunu söyledi. Söylediği apaçık ve doğruluğundan kuşkum yok."

Demiryolu çalılık araziyle aynı düzeye, sonra aşağısına indi ve yamaç yukarılarında kaldı.

"Derdi içki değil gibi geliyor bana," dedi Yvonne birden. "Ama niçin böyle yapıyor?"

"Dinle beni, Yvonne. Söyleyecek binlerce şey var ve çoğunu söylemeye vakit olmayacağı belli. Nereden başlayacağımı bilemiyorum. Hemen hemen hiçbir şeyden haberim yok. Beş dakika öncesine kadar boşanıp boşanmadığınızdan bile haberim yoktu. Bilmiyorum..." Hugh dilini şaklatarak atının hızlanmasını engelledi. "Geoff'a gelince," dedi, "ne yaptığını, ne kadar içtiğini hiç bilemiyorum. Çoğu zaman sarhoşluğu belli bile olmuyor zaten."

"*Karısı* olsaydın, öyle demezdin."

"Bir dakika. – Geoff'e karşı tavrımın fena halde akşamdan kalma bir meslektaşa takınacağım tavırdan pek bir farkı yoktu. Ama Mexico City'deyken, '*¿Cui bono?*' dedim kendi kendime. Yararı ne? Bir-iki günlüğüne ayıltmanın bir yararı yok. Allah saklasın, tüm uygarlığımız ayılsaydı iki günlüğüne, üçüncü gün pişmanlıktan geberirdi..."

"*Çok* yararlı bu söylediklerin," dedi Yvonne. "Sağ ol."

"Zaten bir süre sonra da insan diyor ki kendi kendine, bu kadar iyi dayanabiliyorsa içkiye, ne diye içmesin?" Hugh eğilip Yvonne'un atını okşadı. "Hayır, ama ciddi söylüyorum, niçin gitmiyorsunuz ikiniz? Gidin Meksika'dan. Bir neden yok artık kalmanız için, değil mi? Geoff zaten nefret ediyordu konsolosluk işinden." Hugh bir an için yamacın tepesinde, silueti göğe karşı duran taylardan birine baktı. "Paranız da var."

"Söyleyeceklerim için bağışlarsın beni, Hugh. Seni görmek istemediğimden değil. Ama bu sabah, sen daha dönmeden, gitmemiz gerektiğine inandırmaya çalıştım Geoffrey'yi."

"Olmadı demek?"

"Nasıl olsa olmayacaktı belki de. Önceden de denemiştik, kaçıp her şeye yeniden başlamayı. Ama kitabını yazmayı sürdürmekle ilgili bir şeyler söyledi Geoffrey bu sabah – aslında hâlâ yazıyor mu, yazmıyor mu, bilmiyorum; tanıştığımızdan beri tek satır çalışmadığını biliyorum, yazdıklarının hemen hiçbirini de göstermeye razı gelmedi bana; ama bütün o ansiklopedi ve sözlük türü kitapları eksik etmiyor yanından – ben de düşündüm ki..."

"Evet," dedi Hugh. "Aslında ne kadar anlıyor ki bu simya ve Kabala işlerinden? Ne önemi var ki onun için bunların?"

"Ben de sana soracaktım aynı şeyi. Hiçbir zaman öğrenemedim..."

"Vallahi, ne bileyim..." Babayani denebilecek bir keyifle ekledi: "Büyücüdür belki de!"

Yvonne dizginleri eyerin kaşına dalgın dalgın vurarak gülümsedi. Patika bir açıklığa vardı gene ve iki yanında yükselen yamaçlar düzleşti. Çok yükseklerde, Michelangelo'nun beyninde kabaran kavramlar gibi beyaz bulut heykelleri uçuşuyordu. Taylardan biri yoldan ayrılıp çalılıkların arasına girmişti; Hugh ıslığını çaldı yeniden, tay yol kenarındaki seti aşıp geri döndü ve döne dolana ilerleyen küçük bencil yolun üzerinde şık, tırıs giden bir bölük oluşturdular gene. "Hugh," dedi Yvonne, "gemide gelirken aklıma bir şey geldi... Bilmiyorum... bir çiftliğimin olmasını düşlemişimdir hep. Gerçek bir çiftlik, anlatabiliyor muyum: inekler, domuzlar, tavuklar – kırmızı bir ahır, silolar, mısır ve buğday tarlaları."

"Ne, hindi yok mu? Bir-iki haftaya kadar ben de öyle bir düş görebilirim," dedi Hugh. "Peki, nereden çıktı şimdi bu çiftlik?"

"Bilmem, Geoffrey'yle alırız belki bir tane."

"*Satın* mı alırsınız?"

"O kadar şaşılacak bir şey mi?"

"Değil herhalde, ama nerede alacaksınız?" Hugh'nun içmiş olduğu bir litreye yakın sert bira tatlı tatlı başlıyor-

du etkisini göstermeye; birden, daha çok hapşırığa benzeyen bir kahkaha attı. "Kusura bakma," dedi. "Birden gözümün önüne getirdim de Geoff'u, üstünde tulum, başında hasır şapka, ayık ayık yonca çapalarken..."

"O kadar da ayık olması şart değil. Canavar değilim ben." Yvonne da gülüyordu şimdi, ama koyu gözlerinin parlaklığı gitmiş, içe dönmüşlerdi.

"Ama ya Geoffrey nefret ediyorsa çiftliklerden? Bir inek görmeyegörsün, deniz tutuveriyordur belki de."

"Yok, hayır. Eskiden çok sözünü ederdik bir çiftlik sahibi olmanın."

"Bir bilgin var mı, çiftçilik konusunda?"

"Yok." Yvonne birdenbire neşeyle eğilip kısrağının boynunu okşayarak bunun zaten olamayacağını belli etti. "Bilmem, kendi çiftliklerini bırakmak zorunda kalmış bir çift bulup onları yanımıza alırız belki, çiftliği onlar işletirler diye düşünmüştüm."

"Zengin bir toprak ağası olmayı seçmek için tarihin uygun bir dönemi değil bu gibi geliyor bana, ama belki de yanılıyorumdur. Nerede olacak bu çiftlik?"

"Bilmem... mesela Kanada'ya niye gitmeyelim?"

"...*Kanada* mı?.. Ciddi mi söylüyorsun? Tabii, niçin olmasın, ama..."

"Tabii."

Demiryolunun sola doğru geniş bir kavis çizdiği yere gelmişlerdi; yamaçtan aşağı indiler. Koru arkalarında kalmıştı, ama sağlarında gene uzayıp giden sık bir ağaçlık vardı (orta yerinden, hapishanenin artık neredeyse dostça görünen gözetleme kulesi yükseliyordu). Ormanın kenarında bir yol belirdi kısa bir süre için. Biteviye öten telgraf tellerinin altında, çalılıkların arasından güçlükle ilerleyerek, ağır ağır yaklaştılar bu yola.

"Yani niçin Kanada da, İngiliz Honduras'ı değil? Ya da –niçin olmasın?– Tristan de Cunha değil? Belki biraz ıssız bir yer ama özellikle diş sağlığına çok iyi geliyormuş diye işittim. Sonra bir de Gough Adası var, Tristan'ın çok yakınında. Kimse oturmuyor üstünde. Sömürge haline

getirebilirsiniz orayı. Ya da Sokotra –günlük ve mür oradan gelirmiş eskiden, develeri de keçi gibi dağlara tırmanırmış– Arabistan denizinde en sevdiğim ada." Hugh, sesindeki alaycılığa rağmen, bunları biraz da kendine anlatırken (çünkü Yvonne biraz önden gidiyordu), tamamen inanmamış da değildi; sanki bir yandan Kanada sorunuyla ciddi bir biçimde ilgileniyor, öte yandan da gayri ciddi, serüven dolu seçenekler önererek durumu geçiştirmeye çalışıyordu. Yvonne'a yetişti.

"Soylu Sibirya'sından söz etmedi mi Geoffrey son zamanlarda sana?" dedi Yvonne. "İngiliz Kolombiya'sında bir adası olduğunu unutmadın herhalde?"

"Bir göl üstündeydi, değil mi? Pineaus Gölü. Hatırlıyorum. Ama ev falan yok üstünde, değil mi? Üstelik hayvan falan da besleyemezsin, çünkü her yer kozalak ve kayalık kaplı."

"Sorun o değil, Hugh."

"Yoksa adada çadır kurup çiftliği başka yerde almayı mı düşünüyordunuz?"

"Hugh, dinle..."

"Ama ya çiftliği ancak Saskatchewan gibi bir yerde alabilirseniz ne olacak?" dedi Hugh. Atın nal sesleriyle aynı tempoda, saçma sapan bir şiir geldi aklına:

"Yoksul Balık Irmağı'na
Alıp götürünüz beni
Soğan gölü paklar beni
Guadalquivir sizin olsun
Sevgili Atsinek'ime
Alıp götürünüz beni
Aneroid'a, Çakılkente..."

"Adı Product olan bir yer var, sözgelimi. Hatta Dumble bile," diye sürdürdü. "Mutlaka vardır Dumble diye bir yer. Biliyorum Dumble diye bir yer olduğunu."

"Peki. Belki saçma bir şey. Ama burada oturup hiçbir şey yapmamaktan daha iyidir!" Dokunsan ağlayacak-

tı Yvonne; hızla sürdü atını ama yalnız kısa bir süre için, çünkü arazi fazla sertti ve az sonra yavaşlamak zorunda kaldı gene; Hugh yanına çekti atını.

"Çok, çok, çok özür dilerim." Yvonne'un atının dizginini tuttu pişmanlıkla. "Her zamankinden bile daha salakça davrandım."

"Demek iyi bir fikir olduğuna sen de katılıyorsun!" Yvonne biraz neşelenmiş, alaycı tavrını bulmuştu gene.

"Kanada'ya gittin mi hiç?" diye sordu Hugh.

"Niagara şelalelerine gittim."

Hugh hâlâ Yvonne'un atının dizginlerini tutuyor, ağır ağır ilerliyorlardı. "Ben de hiç gitmedim Kanada'ya. Ama İspanya'da, Mak-Pap'larla birlikteyken, Kanadalı bir balıkçı arkadaşım vardı, dünyanın en harika yeri olduğunu söylerdi hep. İngiliz Kolombiya'sının, hiç değilse."

"Geoffrey de öyle derdi."

"Geoff'un bu konuda söyleyecekleri biraz bulanık olabilir. Ama McGoff bana şunları anlattı: Bu adam Kuzey İskoçyalı'ydı. Farz et ki Vancouver'a indin, tamam mı? Tamam değil. Çünkü bugünün Vancouver'ından pek hoşlanmıyordu McGoff. Patates püreli sosis ve Pango Pango karışımı, epeyce de tutucu bir yermiş. Herkes uyuyor, uyuyana iğneyi bastın mı da açılan delikten bir İngiliz bayrağı akıveriyor. Ama gerçek anlamda yaşamıyor kimse orada. Herkes geçici sanki. Ülkeyi mayınlayıp gidiyorlar. Toprağı havaya uçur, ağaçları devirip yuvarla gitsin Burrard Koyu'na... İçkiye gelince," diye güldü Hugh, "belki de yararlı denebilecek güçlükler dikiliyor önüne. Bar yok, yalnız birahaneler var, ama öylesine rahatsız ve soğuk ve sattıkları bira öylesine sulu ki, aklı başında hiçbir ayyaş burnunun ucunu bile göstermiyor oralarda. Evde içmek gerek, şişe boşalınca da yenisini almak için gitmen gereken yer cehennemin dibi..."

"Ama..." İkisi de gülüyorlardı.

"Dur bir dakika." Hugh başını kaldırıp Yeni İspanya'nın gökyüzüne baktı. Güzel bir Joe Venturi plağı gibi bir gündü. Telgraf tellerinin hayal meyal işitilen düzen-

li vınlamasıyla, içindeki 70'lik birayla yüreğinde türküler söyleyen telleri dinledi. Şu anda, bu iki insanın yeni bir ülkedeki mutlulukları dünyanın en iyi, en kolay, en basit şeyi gibi görünüyordu. Önemli olan da galiba acele etmeleriydi. Ebro'yu düşündü. Uzun bir süre tasarlanmış bir saldırı, olgunlaşmaya zaman bulmuş, önceden düşünülmemiş olasılıklar yüzünden ilk günlerde nasıl başarısızlığa uğrayabilirse, atılgan bir davranış da, olabilecek engelleri bir anda yok edebileceği için...

"Yapılacak şey," diye sürdürdü Hugh, "bir an önce Vancouver'dan uzaklaşmak. Koylardan birinde bir balıkçı köyüne gidip tam deniz üstü bir kulübeyi, kıyı hakları da dahil, diyelim yüz dolara alıvereceksin. Bu kış da ayda altmış dolara falan yaşarsın orada. Telefon yok. Kira yok. Konsolosluk yok. Gecekondu gibi. Eskiler yeni bir yere yerleştiklerinde nasıl yapıyorlarsa öyle yapacaksın. Suyunu kuyudan çekeceksin. Odununu kendin kıracaksın. Beygir gibi güçlü Geoff, ne de olsa. Belki de gerçekten kitabına döner gene, sen de yıldızlarınla kavuşursun, mevsim kavramı yerleşir içine gene; hoş. Kasım ayına kadar yüzülebiliyormuş orada. Ve gerçek insanlarla tanışırsınız: Seine balıkçıları, ihtiyar gemi yapımcıları, avcılar – McGoff'un dediğine göre dünyada kalan tek gerçekten özgür insanlar. O arada da adanızı adam edersiniz, çiftçilik edersiniz, sırf iş olsun diye belki ve hâlâ istiyorsanız tabii..."

"Evet, Hugh, *evet*..."

Hugh heyecandan neredeyse sarsıyordu Yvonne'un atını. "Kulübenizi şimdiden görür gibi oluyorum. Ormanla deniz arasında, bir iskele uzuyor denize, kaba kayalar üzerine yapılmış; midyeler, denizgülleri, denizyıldızları yapışmış kayalara. Bakkala gitmek için ormandan geçmeniz gerek." Hugh dükkânı gözünün önüne getirebiliyordu. *Orman nemli olacak. Bir ağaç devrilecek arada sırada. Bazen sis olacak ve o sis donacak. Ve bütün ormanın kristalden bir orman oluverecek birdenbire. Dalların üzerindeki buz kristalleri yapraklar gibi büyüyecek. Son-*

ra kardelenleri göreceksin birden, hemen sonra da bahar gelecek.

Dörtnala gidiyorlardı... Çalılıkların yerini çıplak, düz bir arazi almıştı ve önce tırıs gitmeye başlamışlar, taylar oynayarak önlerinde koşmaya başlamış, köpek birden hızla uçan bir yün yumağına dönüşmüş, kısrakları da farkında bile olmaksızın uzun, hızlı adımlarla dörtnala gitmeye başlamışlardı; Hugh iyi bir tekneyle limanın küçük dalgacıklarından açık denizin çalkantı ve sallantısına çıktığı zaman duyduğu keyfi, o değişiklik duygusunu yaşıyordu. Uzaktan bir çan sesi yükselip alçalıyor, günün içine gömülüyordu sanki. Yahuda unutmuştu; hayır, nasıl olmuşsa, kurtulmuştu.

Hendeksiz, araziyle aynı düzeydeki yolun yanında koşuyorlardı; nalların düzenli gümbürtüsü birden sertleşip madenî bir sese büründü ve karayolundan gidiyorlardı şimdi dörtnala; çayırlara, denize uzanan bir burun gibi giren ormanın çevresinden sağa doğru dönüyordu yol.

"Calle Nicaragua'ya geldik gene," diye neşeyle bağırdı Yvonne, "neredeyse!"

Malebolge'ye, yılankavi *barranca*'ya yaklaşıyorlardı gene dörtnala, ama ilk aştıkları yerden çok ötede; beyaz parmaklıklı bir köprünün üstünde yan yana koşuyorlardı: Birden harabeye girdiler. Önce Yvonne girdi; hayvanlar, dizginleri yüzünden değil ama belki anıları, belki de bu yere karşı duydukları saygı yüzünden kendiliklerinden durdular. Atlardan indiler. Çimenli yolun sağ yanının büyük bir bölümünü kaplıyordu harabe. Yakınlarında, az ötede, döşeme taşlarından fışkıran çimenlerin üstünde hâlâ çiy parıldayan, belki bir zamanlar bir kilise olan bir yapının kalıntıları vardı. Nerede olduğunu pek iyi çıkaramayan Hugh atları harabenin ötesinde, anlamsız, kırık bir imge gibi duran pembe bir sütun artığına bağladı.

"Nedir bu bir zamanların şatafatlı yeri?" diye sordu.

"Maximilian'in sarayı. Yazlık sarayı galiba. O bira fabrikasının yanındaki koruluk da sarayın bir parçasıymış bir zamanlar." Birden bir huzursuzluk gelmişti Yvonne'un üstüne.

"Burada durmak istemiyor musun yoksa?" diye sormuştu Hugh.

"Tabii. İyi fikir. Bir sigara isterim," dedi Yvonne azıcık duraklayarak. "Ama Carlotta'nın en sevdiği manzarayı görebilmek için biraz daha ilerlememiz gerek."

"Bayağı kötülemiş imparatorun kulesi." Hugh, Yvonne için bir sigara sararken dalgın dalgın çevresine bakınıyordu; bulundukları çevre öylesine özdeşleşmişti ki harabeyle, hiçbir hüzün havası yoktu ortalıkta; parçalanmış kulelerin tepelerine kuşlar konuyor, yıkık duvarları kaçınılmaz mavi sarmaşıklar sarıyordu; taylar, yakınlarında dinlenen bekçi köpeğiyle uslu uslu oturuyorlardı: Hiç endişesiz bırakılabilirlerdi orada...

"Maximilian'la Carlotta, ha?" diyordu Hugh. "Juarez herifi vurdurmakla iyi mi etti, kötü mü?"

"Çok trajik bir öykü."

"O öbür herifi de, neydi adı, Díaz'ı da vurdurup iyice temizleseydi keşke ortalığı."

Tepenin kenarına varıp geldikleri yöne, ovalara, çalılıklara, demiryoluna, Tomalín yoluna baktılar. Esiyordu burası; kuru, kesintisiz bir rüzgâr. Popocatepetl ve Ixtaccihuatl sakin sakin duruyorlardı ovanın ötesinde; atış talimi bitmişti. Hugh'nun içi burkuldu birden. Buraya gelirken, Popo'yu tırmanacak zamanı olacağını düşünmüştü ciddi ciddi, belki Juan Cerillo'yla birlikte...

"Ay hâlâ duruyor, bak." Parmağıyla gösterdi Hugh: uzaysal bir fırtınanın geceden patlatarak kopardığı bir parça.

"Ne güzel adlar vermişler, değil mi," dedi Yvonne, "eski gökbilimciler aydaki yerlere?"

"Fesat Bataklığı. Bir tek o kalmış aklımda."

"Karanlıklar Denizi... Huzur Denizi."

Yan yana, konuşmadan duruyorlar, rüzgâr sigaralarının dumanını omuzlarının üzerinden savuruyordu; ova buradan bakınca bir denize, dörtnala giden bir denize benziyordu. Tomalín yolunun ötesinde, toprak, kumullar ve kayalardan oluşan yabanıl dalgalarını yuvarlana dağı-

la, her yana doğru patlatıyordu. Bir duvarı koruyan kırık şişeler gibi, tepecikler boyunca dizili çam ağaçlarının üstündeki bir beyaz bulut saldırısı, patlamayı bekleyen dalgalar gibi duruyordu. Ama yanardağların arkasında fırtına bulutlarının birikmeye başladığını görüyordu Hugh. "Sokotra," diye düşündü, "günlükle mürün geldiği, kimsenin gitmediği, Arap Denizi'ndeki esrarengiz adam benim."

Bir zamanlar bir savaş alanı olan ve yabanıl bir kudreti olan bu görünümde, ona seslenen bir şey vardı; o güçten gelen varlığın çığlığı tüm benliğine tanıdık geliyor, onu yakalayıp rüzgâra savuruyordu gene, cesaretin ve gururun genç bir parolası gibi – insan ruhunun kendini tutkuyla, ama biraz da ikiyüzlülükle tanımlaması, iyiyi, doğruyu yapma, iyi ve doğru olma isteği bu, diye düşündü. Sanki bu geniş ovaların ve yanardağların ötesinde uçsuz bucaksız, çalkantılı, mavi bir Okyanus'a bakıyor, sınır bilmez sabırsızlığını, ölçülemez özlemini hâlâ yüreğinde duyuyordu.

V

Peşlerinden, bu kutsal yolculuklarını paylaşan tek canlı olan köpek geliyordu. Zamanla köpüklü denize vardılar. Sonra, disiplinli ruhlarıyla kuzey bölgesine ulaşıp gökleri özleyen yürekleriyle, ulu Himavat Dağı'nı buldular karşılarında... Ve göl hafifçe çalkalanıyor, leylaklar rüzgârda sallanıyor, çınarlar tomurcuklanıyor, dağlar parıldıyor, çağlayanlar oynaşıyor, pınar yeşil, kar beyaz, gök mavi ve meyve çiçekleri bulutlar gibiydi: Ve Konsolos hâlâ susuzdu. Sonra kar parıldamaz oldu; meyve çiçekleri birer bulut değil sivrisinektiler, Himalayalar toz içinde yitmişti ve Konsolos her zamankinden çok susamıştı. Göl esiyordu sonra, kar esiyordu, çağlayanlar esiyordu, meyve çiçekleri esiyordu, mevsimler esiyordu – esip gidiyorlardı – kendisi de esip gidiyordu bir çiçek fırtınasıyla birlikte, üzerlerine şimdi bir yağmurun düşmeye başladığı dağlara. Ama bu yağmur, yalnız dağlara düşen bu yağmur, susuzluğunu gidermiyordu. Dağlarda değildi aslında. Sığırların arasında, bir derenin içinde, ayakta duruyordu. Yüzüstü uzanmış, dorukları karlı dağları yansıtan bir gölden su içiyordu; beş mil yüksekliğinde bulutlar yığılıydı Himavat Dağı'nın tepesinde: mor çiçekler ve dut ağaçlarının arasına yuvalanmış bir köy. Ama susuzluğu geçmiş değildi henüz. Belki su değil de aydınlık içtiğinden, gelecek bir aydınlığı içtiğindendi bu – nasıl içebilirdi ki gelecek bir aydınlığı? Belki su değil de bir parlaklığı, gelmesi kesin olan bir parlaklığı içtiğinden mi? Gelmesi kesin olan parlaklık,

gelecek aydınlık, aydınlık, aydınlık, aydınlık ve gene, aydınlık, aydınlık, aydınlık, aydınlık, aydınlık!

...Konsolos, berbat bir akşamdan kalmalığın korkunç acısının şimşekleri kafatasında çakarak ve kulaklarında zebanilerin çığlıklarından oluşan bir perdeyle, eğer komşuları tarafından görülmek felaketine uğrayacak olsa, bahçesinde çiçekleriyle uğraşmak gibi sıradan bir amaçla dolaşmadığını anlayacaklarını düşündü. Buna dolaşmak da denemezdi. Bir-iki saniye önce balkonda uyumakta olan ve birden her şeyi hatırlayan Konsolos, koşuyordu adeta. Sendeliyordu da aynı zamanda. İnanılmaz bir vurdumduymazlık gösterisi denemekteydi ve bunun ona konsolosça bir ağırbaşlılık verdiğini umarak, ellerini terden sırılsıklam smokin pantolonunun ceplerine gömmüş, boşuna denetim altına almaya çalışıyordu kendini. Şimdi de, romatizmalarını bir yana bırakmış, gerçekten koşuyordu... Peki, öyleyse daha ciddi bir amacı olduğu düşünülemez miydi – sözgelimi Kızılderililerin arasında yaşamak amacıyla Püritenleri terk eden bir William Blackstone'un aceleci durumuna ya da gene ayağında smokin pantolonuyla Üniversite Seferi'ni büyük şamatayla terk edip tek başına, bir daha hiç görülmemecesine, en karanlık Okyanusya'nın cengellerine dalan dostu Wilson'un telaşlı tavrına bürünmüş olamaz mıydı? Pek akla yatkın değildi bu. Bir kere, şimdi gitmekte olduğu yönde bahçenin dibine doğru biraz daha böyle devam ederse, düşündüğü kaçışı engelleyecek olan, ona göre aşılması olanaksız, tel örgüden bir duvar vardı. "Ama amaçsızca gittiğini düşünecek kadar da enayi olma. Sana söyledik, dikkat et dedik, yalvar yakar olduk, gene de kendini bu utanç verici..." Arkasından vurulduğunu bilmeyen bir adam gibi, ölen ve yeniden doğan sanrıların değişimlerine çarpa çarpa ilerlerken, diğer sesler arasında tanıdıklarından birinin hafiften seslenişini duydu "...duruma soktun," diye sertçe sürdürdü ses, "ve bir şeyler yapman gerek. Bu yüzden de seni bu yapılması gereken şeyi gerçekleştirmeye götürüyoruz." "İçmeyeceğim," dedi Konsolos, birden du-

rarak. "Yoksa içecek miyim? *Mescal* içmeyeceğim hiç değilse." "Tabii, canım, şişe şuracıkta, şu çalının arkasında. Al bakayım şunu." "Alamam," diye karşı çıktı Konsolos – "Al, canım, iç bir içki. Yalnız gerektiği kadarını, tedavi amacıyla iç: Bilemedin iki tane iç." "Tanrım," dedi Konsolos. "Oh. Harika. Tanrım. Allah." "Bu sayılmaz diyebilirsin sonradan." "Sayılmaz ki. *Mescal* değil çünkü." "Tabii değil, tekila. Bir daha, iç istersen." "Sağ ol, içerim." Konsolos titrek ellerle şişeyi dudaklarına yerleştirdi gene. "Mutluluk. Allah. Kurtuluş... Dehşet," diye ekledi. "...Dur, bırak o şişeyi, Geoffrey Firmin, ne yapıyorsun kendine," dedi kulağına bir başka ses; öyle yüksek perdedendi ki, dönüp baktı: Önündeki patikada, dal sandığı bir yılan çalılıkların arasına kaçıyordu; kara gözlüğünün arkasından büyülenmiş gibi baktı ona bir süre. Bir yılandı gerçekten. Yılan gibi basit şeylerden artık ürkmediğini düşündü biraz gururla; ve bir köpeğin gözlerinin içine bakarak. Endişe verici bir biçimde tanıdık bir parya köpeğiydi bu. *"Perro,"* diye yineledi sokak köpeğine – ama önceden olmamış mıydı bu olay, şu anda olan (denebilirse eğer) bir-iki saat öncesi değil miydi, diye düşündü birden. Tuhaf. Beyaz buzlu camdan yapılmış şişeyi -Tequila Añejo de Jalisco diyordu etiketin üstünde– çevresine bakınarak çalıların arasına görülmeyecek biçimde bıraktı. Her şey yoluna girmişti gene. Yılan da, köpek de yok olmuşlardı. Sesler de kesilmişti...

Konsolos bir an için kendini her şeyin gerçekten "yoluna girdiğine" inanabilecek durumda hissetti. Yvonne uyuyor olmalıydı: Onu rahatsız etmenin anlamı yoktu henüz. İyi ki hatırlamıştı o neredeyse dolu tekila şişesini: Şimdi, Yvonne'u yeniden karşılamadan önce, azıcık da olsa kendine gelebilmişti; balkonda kalmış olsaydı toparlanması olanaksızdı. Bu şartlar altında balkonda içki içmenin çok büyük sakıncaları vardı; iyi ki insan canı çektiği zaman sakin bir içki içebileceği bir köşe bulabiliyordu, falan, filan... Bahçesine bakarken geçiyordu aklından tüm bu düşünceler – yani başını sallıyor, ciddi cid-

di onaylıyordu hepsini. Nedense, önceden olduğu kadar "harap" görünmüyordu bahçe gözüne. Çekici bile kılıyordu bu kargaşa onu. Bu hırpalanmış otların canlılığı hoşuna gidiyordu. Oysa az ötede, kesin ve müstehcen çiçekleriyle nefis palmiyeler, harika borazançiçekleri, yürekli ve inatçı muz ağaçları, yüzme havuzunun çevresine ve ötesine ekili papatyalar, uzun balkonu bir gemi köprüsünü andıran begonvillerle kaplı ev, hepsi bir düzen izlenimi veriyorlardı; ama bu düzen ister istemez acayip bir biçimde suyun altından görülüyormuş gibi duran ovaların, yanardağların ve güney-güneydoğu yönünde mavi mavi parlayan kalabalık bir güneşin düzenine karışıyordu. Yoksa kuzey-kuzeybatı mıydı? Bütün bunları üzüntüsüz, hatta belli bir keyifle gözlüyordu; bir sigara, bir Alas yaktı, (yazık demekti bu – yazık sözcüğünü yüksek sesle yineledi) sonra, alnından alkol terleri su gibi akarak patikadan aşağı, bahçesini bölen yeni açılmış küçük, halka açık parkla bahçeyi birbirinden ayıran tel parmaklığa yürüdü.

Hugh'nun geldiği ve şişeyi sakladığı günden beri bakmamıştı bu bahçeye; özenle ve sevgiyle bakıldığı belliydi, ama gene de bitmemiş çalışmaların izlerini taşıyordu: Aletler, alışılmadık aletlerdi bunlar: Öldürücü görünüşlü bir *machete* ve güneşte parlayan yamuk dişleriyle nedense birisine saplanıyormuş izlenimini veren acayip biçimli bir çatal dayalıydı parmaklığa; bir de bir şey daha, topraktan sökülmüş ya da yeni getirilmiş, uzun solgun yüzlü tellerin arasından ona bakan bir tabela vardı. *¿Le gusta este jardín?* diye soruyordu...

¿LE GUSTA ESTE JARDÍN?
¿QUE ES SUYO?
¡EVITE QUE SUS HIJOS LO DESTRUYAN!

Konsolos kımıldamadan bakıyordu tabelanın üstündeki kara sözcüklere. Bu bahçeyi seviyor musunuz? Niçin sizin? Yıkanları kapı dışarı ederiz! Basit sözcükler, basit ve korkunç sözcüklerdi bunlar; belki son ve kesin bir

yargıyı simgeliyorlardı ama gene de bir duygu uyandırmıyorlardı insanda; ya da yalnızca belki renksiz, soğuk, beyaz bir acı – Yvonne'un gittiği sabah Hotel Canada'da içtiği o buzlu mescal kadar buz gibi bir acı.

Oysa gene tekila içiyordu şimdi – bu kadar çabuk dönüp şişeyi nasıl bulduğunun farkına bile varmadan. Ah, o ince zift ve gemikurdu kokusu! Artık kimsenin görüp görmeyeceğine boş vererek uzun uzun, kana kana içti, sonra kalkıp –görülmüştü oysa bu kez, fundaların ötesindeki ortak parmaklıklarının arkasında bahçesini sulamakta olan Bay Quincey tarafından– yüzünü yeniden evine dönüp durdu. Hapisti sanki. O küçük, sahte düzenlilik duygusu gitmişti. Evin üstünde, bakımsızlığın artık gizlenmeyi reddeden hortlakları, yüklenilmesi olanaksız sorumlulukların trajik kanatları gibi geriliydi üzerinde. Arkasında, öbür bahçede, yavaşça yineliyordu alınyazısı: "Niçin sizin?.. Bu bahçeyi seviyor musunuz?.. Yıkanları kapı dışarı ederiz!" Belki tam bu anlama gelmiyordu –çünkü alkol Konsolos'un İspanyolcasına ters etki yapabiliyordu bazen (ya da herhangi bir Aztek tarafından yazılmış olan bu tabela yanlış olabilirdi)– ama buna yakın bir şeydi. Ani bir kararla tekilayı yeniden çalılıkların arasına bırakıp "rahat" olduğunu sandığı bir yürüyüşle parka yöneldi gene.

Tabelanın üzerine yazılı sözcüklerin doğruluğunu denetlemek değildi amacı – bir kere, gereğinden fazla soru işareti varmış gibi görünüyordu; hayır, apaçık biliyordu ki asıl istediği, birisiyle konuşmaktı: Gerekliydi bu; ama ondan da öte bir şeydi; parlak bir fırsatı kaçırmama isteğine benziyordu bu, ya da daha doğrusu istediği, davranışları ya da sözleriyle parlamaktı, bu isteği de fundaların arasından gördüğü Bay Quincey doğurmuştu; sağındaydı şimdi ve ona ulaşabilmek için fundaların çevresinden dolanması gerekiyordu. Ama bu parlama fırsatı aynı zamanda başka bir şeye de çok benziyordu: Beğeni uyandırma fırsatıydı bu; hatta –ve geçici de olsa bunu tanıma namusluluğunu bahşettiği için teşekkür borçluydu tekilaya– sevilmek için bir fırsattı. Ne için sevileceği ayrı konuydu, ama soru-

yu kendisi sorduğuna göre yanıtını da kendisi vermeliydi: sallapati ve sorumsuz görünüşüm için; daha doğrusu, bu görünüşümün altında dehanın ateşlerinin yandığı apaçık olduğu için; apaçık olmayansa bunun altında benim değil, inanılmaz bir biçimde, Abraham Taskerson'un dehasının bulunduğu: bir zamanlar gençken gelecekte ne büyük bir adam olabileceğimi övgüyle anlatan eski ve büyük dostum, ulu ozan Abraham Taskerson.

Demek ki istediği de, evet, şu sırada (tabelaya bakmadan sağa sapmış, tel parmaklık boyunca giden patikadan yürüyordu) istediği de, demek, diye düşündü çimenlere özlemle bakarak –şu anda parkın ortasına yakın bir yerde gözden kaybolmadan giysilerinin ayrıntısını seçemediği, ama yas tutmakta olduğu belli, başı derin bir acıyla öne eğik birisinin durduğundan emindi– demek ki şu anda istediğin de, Geoffrey Firmin, böyle sıradan sanrılara karşı bir ilaç olarak bile olsa, şu sırada istediğin içkiden başka bir şey değil; evet, içmek istiyorsun, bulutların çağrısına uyarak bütün gün içmek istiyorsun; ama gene de bundan daha ince bir şey; çünkü yalnızca içmek değil, belli bir yerde, belli bir kentte içmek istiyorsun.

Parián!.. Eski mermerleri, fırtınaların süpürdüğü Kiklades adalarını çağrıştıran bir addı bu. Parián'daki Farolito, gecenin ve ağaran tan yerinin karanlık sesleriyle nasıl çağırıyordu onu. Ama Konsolos (tel parmaklığı arkasında bırakarak sağa dönmüştü gene), oraya gitme fırsatları konusunda henüz fazla umutlu olacak kadar sarhoşlamadığının farkındaydı; önünde, ilk elde aşılması gereken birçok – hendek – evet, hendek vardı. Tam uygun sözcüğü bulmuştu. Korumasız bir bölümü şu noktada –yar burada keskin bir dönüşle Alcapancingo asfaltına doğru yöneliyor, sonra gene kıvrılarak parkı ikiye bölüp devam ediyordu yoluna– arazisine küçük, beşinci bir kenar oluşturan *barranca*'ya düşeyazdı. Durup tekilanın verdiği cesaretle aşağıya baktı. Ah, o korkunç yarık, zıtlıkların ölümsüz korkunçluğu! Ey ulu çukur, doymak bilmez obur, ağzına düşmemekte huysuzca direndiğim için gülme bana.

Aslında, insanın habire karşısına çıkıyordu şu Allahın belası şey; bu olağanüstü uzun ve karmaşık toprak yarığı kenti, hatta ülkeyi ikiye bölüyor, yer yer yüz metreye yaklaşan bir uçuruma dönüşüyor, yağmur mevsiminde de dibinde yabanıl bir dere akıyordu sözde; ama genellikle dibi görünmemesine rağmen, şimdi bile genel olarak bir Hades, bir büyük sırlar kılığına bürünüyordu. Bu noktadan bakınca o kadar korkunç değildi aslında; istense inilebilirdi dibine burada –kolay aşamalarla tabii– arada sırada bir fırt tekila çekerek, dibinde yaşadığı apaçık olan kenef Prometheus'u ziyaret etmek için. Konsolos biraz daha yavaş yürüyordu şimdi. Gene eviyle yüz yüze gelmiş, aynı anda da Bay Quincey'nin bahçesi boyunca uzayan patikaya varmıştı. Solunda, hemen yanı başındaki ortak parmaklıklarının ötesinde, sayısız küçük hortumun vızıltılar çıkararak suladıkları yeşil çimenleri uzayıp gidiyordu, Amerikalı'nın. Hiçbir İngiliz çimeni bile bundan daha güzel ve kusursuz olamazdı. Aniden, duygularının –ve beklenmedik bir hıçkırık nöbetinin– sarstığı Konsolos, kökü kendi bahçesinde ama gölgesini öte yana veren eğri büğrü bir meyve ağacının arkasına geçip yaslandı ve soluğunu tuttu. Az yukarıda çalışmakta olan Bay Quincey'den böylece gizlendiğini sanıyordu, oysa az sonra Quincey'yi tamamen unutup şiddetli ama geçici bir hayranlıkla kendi bahçesini seyretmeye koyuldu... Olacak mıydı acaba sonunda, olursa da kurtuluş anlamına gelecek miydi bu: Popocatepetl – koca Temel Reis! – acaba günün birinde Chesterle Sokağı'ndaki cüruf yığınından bile daha az çekici gelecek ve Johnson'a yakışır o olasılık, İngiltere yolu, ruhunun Batı Okyanusu'nun önüne serilecek miydi yine? Ne acayip bir şey olurdu! Ne tuhaf olurdu Liverpool'a yanaşmak, serpintili sabah sisinin arasından Liver binasını görmek yine, hayvan yemi ve Caegwyrle birası kokan o loşluk – direkleri biçimli, su kesimi derin, tanıdık şilepler, mürettebatını kıyıda birikmiş kara başörtülü, ağlayan kadınlardan gizleyen demirden dünyalar, gelgitle birlikte sertçe açılıverirlerdi limandan: Liverpool, ki oradan sa-

vaş sırasında gizli emirlerle gizemli denizaltı avcıları, bir anda korkunç silahlarla donatılmış savaş gemilerine dönüşebilen zararsız şilepler ayrılmıştı; denizaltıların artık çağı kapanmış düşmanları, denizin bilinçaltının koca burunlu yolcuları...

"Dr. Livingstone?"

"Hıkı," dedi Konsolos. Uzun boylu, hafif kambur, haki gömlek ve gri pantolonlu, ayakları sandaletli, temiz, kır saçlı, kusursuz, sağlıklı, Soda Springs'e yaraşır, bir elinde su tenekesi, parmaklığın öte yanında durup kemik çerçeveli gözlüğünü ardından onu açık bir hoşnutsuzlukla süzen bu adam tarafından böylesine beklenmedik bir anda keşfedilmek şaşırtmıştı Konsolos'u. "Vay, sabah şerifleri hayrolsun, Quincey."

"Nesi hayırlı ki?" diye kuşkuyla sordu emekli ceviz üreticisi, durmadan dönen hortumlarının atımı dışında kalan çiçek tarhlarını sulamayı sürdürerek.

Konsolos eliyle fundalarını ve –belki de bilinçsizce– tekila şişesinin bulunduğu yönü gösterdi. "Şuradan gördüm seni... çıkmış cengelimi denetliyordum da."

"Ne yapıyordun?" Su tenekesinin üzerinden Konsolos'a baktı Bay Quincey; sanki diyordu ki: Bütün olanları gördüm; bütün olanları biliyorum, çünkü ben Tanrı'yım ve Tanrı senden çok daha yaşlı olduğu zamanlarda bile bu saatte kalkmış ve direniyordu gerekirse; sense henüz kalkıp kalkmadığının bile farkında değilsin ve bütün geceyi dışarıda geçirmiş bile olsan, şu anda direnmediğin belli oluyor; oysa ben olsam direnirdim, hatta ne olursa olsun, dövüşmeye bile hazır olurdum anında!

"Korkarım ki gerçek bir cengel burası," diye sürdürdü Konsolos. "Aslında her an Rousseau'nun bir kaplanın sırtına binmiş, belirmesini bekliyorum."

"O da ne?" dedi Bay Quincey alnını kırıştırarak ve Tanrı kahvaltıdan önce içki de içmezdi, diyerek sanki.

"Kaplan sırtında," diye yineledi Konsolos.

Bay Quincey, maddesel dünyanın soğuk, alaycı gözleriyle baktı ona bir an. "Olur a," dedi ters ters. "Kaplan çok.

Fil de çok... Rica etsem, bir daha cengelini denetlemeye çıktığında parmaklığın kendi tarafına kusar mısın?"

"Hıkı," dedi yalnızca Konsolos. "Hıkı," diye kükredi gülerek ve kendi kendini şaşırtmaya çalışarak hızla böbreklerini yumrukladı; bu tedavi biçimi de nasılsa başarılı olmuş gibiydi. "Öyle bir izlenim verdiysem özür dilerim, şu Allahın belası hıçkırıktan!.."

"Görüyorum," dedi Bay Quincey, belki de tekila şişesinin siperde beklediği yere hafif ama anlamlı bir göz atarak.

"İşin asıl gülünç yanı da," diye girişti Konsolos, "bütün gece Tehuacan suyundan başka şey içmemiş olmam... Hazır aklıma gelmişken: Siz nasıl atlattınız baloyu?"

Bay Quincey bir an gözlerini dikip baktı Konsolos'a, sonra yakındaki çeşmeden tenekesini doldurmaya başladı.

"Sırf Tehuacan suyu," diye sürdürdü Konsolos. "Biraz da *gaseosa*. Soda Springs'i hatırlatmıştır size, ha? ... Keh, keh! – Evet, içkiyi iyice kestim bu günlerde."

Çiçekleri sulamayı sürdürüyordu öteki, Konsolos da, üstüne yedi yıllık bir çekirge kabuğunun yapışmış olduğunu gördüğü meyve ağacından hiç üzülmeksizin ayrılarak adım adım izledi Bay Quincey'yi.

"Evet, içkiyi tamamen bıraktım artık," dedi Konsolos, "fark etmişsindir."

"Kesmek ne kelime, boğazlamışsın bile," diye mırıldandı huysuzca Bay Quincey.

"O küçük yılanlardan birini gördüm demin," dedi birden Konsolos.

Bay Quincey öksürdü, burnundan gürültüyle soludu ama bir şey demedi.

"Bu da düşündürdü beni... Biliyor musun, Quincey, çok düşünmüşümdür, şu eski Cennet Bahçesi efsanesinde gözle görünenden daha anlamlı bir şeyler yok mu acaba, diye. Farz et ki Adem Baba oradan sürülmedi, ha? Yani bizim anladığımız biçimiyle, tabii..." Ceviz üreticisi durup gözlerini dikmişti Konsolos'a, ama bakışları bel-

den aşağısına yönelik gibiydi – "Farz et ki Adem Baba'ya verilen ceza, yaşamını *orda* sürdürmek," diye sıcak bir bir sesle sürdürdü Konsolos, "ama tek başına, tabii – acı içinde, gözlerden uzak, Tanrı'dan kopmuş... Ya da," diye ekledi, daha neşeli bir tavırla, "Adem Baba belki de ilk toprak ağasıydı, Tanrı da, ilk tarım işçisi olarak, Cárdenas gibi, sözgelimi –keh keh!– kapı dışarı etti onu. Ha? Evet," diye sürdürdü Konsolos, ama eldeki tarihsel verilere bakıldığında, anlattıklarının pek eğlenceli gelemeyebileceklerini göz önünde tutarak, "çünkü bugün herkes ilk büyük günahın toprak sahibi olmak olduğu konusunda –değil mi Quincey?– aynı düşüncede..."

Ceviz üreticisi hafifçe baş sallıyordu ona, ama bunun bir onay anlamına gelmediği de belliydi; *realpolitik* dolu gözleri hâlâ belinin aşağısındaki o noktaya dikiliydi, oraya bakınca da Konsolos pantolonunun önünün açık olduğunu gördü. Ne *licentia vatum* ya! "Affedersin, *j'adoube*," dedi ve gerekli düzeltmeyi yaptıktan sonra gülerek ve bu küçük aradan nedense hiç utanmamış görünerek ilk konusuna döndü: "Evet, efendim. Evet... Tabii bu cezanın *gerçek* nedeni de –yani yaşamını cennette sürdürmeye mahkûm edilmesinin, demek istiyorum– oradan aslında, kim bilir, zavallının gizli gizli nefret etmesi. *İhtiyar da bunu fark ediyor* ..."

"Yanılıyor muyum, yoksa karın mıydı o biraz önce yukarıda gördüğüm?" diye sordu Quincey sabırla.

"...şaşılacak bir şey de yok bunda! Canı cehenneme, cennetin! Bir düşün: Akrepler, kırmızı karıncalar, kim bilir daha ne canavarlarla içice yaşamak zorunda kaldı! Ne?" diye bağırdı konsolos, Quincey sorusunu yineleyince. "Bahçede mi? Evet – yani hayır. Nereden biliyorsun? Hayır, uyuyor, bildiğim..."

"Çoktandır yoktu, değil mi?" diye usulca sordu öteki, evi daha iyi görebilmek için öne doğru eğilerek. "Kardeşin hâlâ burada mı?"

"Kardeşim mi? Hugh, demek istiyorsun... Hayır, Mexico City'de."

"Dönmüş olduğunu birazdan göreceksin sanıyorum."

Konsolos da dönüp bir göz attı eve. "Hıkı," dedi kısaca ve endişeyle.

"Aman aman bak kimler gelmiş, küçü-pisi yılanım benim, küçü-pisi..." Konsolos Bay Quincey'nin kır, düşünceli kedisini –sahibini bir an için yeniden unutarak– zinyaların arasından sinsice yaklaşırken görüp karşıladı; kedinin upuzun kuyruğu arkasından yerlerde sürünüyordu; Konsolos butlarını döverek yere çömeldi. "Amanın da hoş gelmiş benim küçük Priapisim de küçük Oedipisim benim,"... kedi de dostunu tanıyarak ve küçük bir keyif çığlığı atarak parmaklığın arasından geçti, mırlaya mırlaya Konsolos'un bacaklarına sürünmeye başladı. "Küçük Xicotancatl kedim benim." Konsolos ayağa kalktı. Kedi aşağıda kulaklarını titretirken, iki kısa ıslık çaldı. "Dallarında kuş olan bir ağaç sanıyor beni," dedi.

"Şaşmam," diye karşılık verdi Bay Quincey, tenekesini çeşmeden doldururken yine.

"Yenilmeyen ve sırf zevk için barındırılan hayvanlar: Acayiplik mi, merak mı – ha? – William Blackstone'un da dediği gibi – Blackstone'u biliyorsun, tabii!" Konsolos gene çömelmiş, yarı kediyle, yarı bir sigara yakmak için durmuş olan ceviz üreticisiyle konuşuyordu şimdi doğrudan doğruya. "Hep sevmişimdir o tipi. William Blackstone'du sanıyorum. Ya da öyle olduğunu Abraham... Her neyse, günlerden bir gün, bugün sanıyorum –önemi yok– Massachusetts eyaleti sınırları içinde kalan bir yere varmış. Ve sakin sakin yaşamış orada, Kızılderililerin arasında. Bir süre sonra püritenler yerleşmişler ırmağın karşı yakasına. Onu da çağırmışlar, çünkü ırmağın kendi yaşadıkları kıyısının daha sağlıklı olduğunu savunuyorlarmış, anlıyor musun? Ah, o insanlar yok mu, o kafaları düşüncelerle dolu adamlar yok mu," dedi kediye, "hiç hoşlanmazmış, William'cık onlardan – hiç hoşlanmazmış – o da gene dönmüş Kızılderililerin arasında yaşamaya, öyle yapmış. Ama Püritenler bulmuşlar gene onu,

Quincey, tam onlara yaraşır bir iş, değil mi? O da yok olup gitmiş – nereye gittiğini de Tanrı biliyor... Ve *şimdi* de, küçük kedicik," Konsolos parmağıyla hafifçe vurarak kendi göğsünü gösterdi, kedi de, yüzü kabarmış, sırtı kamburlaşmış, kendini önemseyerek bir adım geri attı, "Kızılderililer buradalar işte."

"Öyledirler ya," diye iç geçirdi Bay Quincey, sabrı sessizce taşan bir başçavuş tavrıyla, "o sözünü ettiğin yılanlar ve pembe filler ve kaplanlarla birlikte."

Konsolos güldü, ama keyifsiz bir gülüştü bu, sanki kafasının bir bölümünün bu yaptıklarının, bir zamanlar dostu olan büyük ve cömert bir insanın taklidi olduğunu biliyormuş ve gösteriden aldığı keyfîn ne kadar boş olduğunun farkındaymış gibi. "Gerçek Kızılderililer değil... Hem de bahçedeler demek istemedim, burada, bunun içindeler." Göğsüne vurdu gene parmaklarıyla. "Evet, bilincin son sınırı, o kadar. Her zaman söylemekten hoşlandığım gibi: deha," dedi, ayağa kalkıp kravatını düzeltti (bir daha düşünmedi kravatını) ve dehasıyla ve kedi sevgisiyle aynı kaynaktan gelen ama geldiği hızla da yok olan bir kararlılığa eşlik etmek istermişçesine omuzlarını geri attı, "deha, kendi başının çaresine bakar."

Uzaklarda bir yerde bir saat çalıyordu; Konsolos kımıldamadan duruyordu orada hâlâ. "Ah, Yvonne, günlerden bugün bile seni şimdiden unutmuş olabilir miyim?" On dokuz, yirmi, yirmi bir kere çaldı saat. Konsolos'un saatine göre on bire çeyrek vardı. Ama saat son sözünü söylememişti: İki kez daha çaldı, iki yamuk, trajik vuruş daha: *ding-dang:* ve ufacık bir çark sesi. Havadaki boşluk fısıltılarla doldu: *yazık, yazık.* Uçup giden zamana yazık, demekti bu.

"O arkadaşın nerede bu günlerde – adını unutuyorum hep – o Fransız hani?" diye sormuştu Bay Quincey bir an önce.

"Laruelle?" Konsolos'un sesi uzaktan geliyordu. Başının döndüğünü fark etti; bıkkınlıkla gözlerini yumarak dengesini bulmak için parmaklığa tutundu. Bay

Quincey'nin sözleri bilincine vuruyor –ya da birisi gerçekten bir kapıya vuruyordu–, geri duruyor, sonra gene, daha sertçe vuruyordu. Aslan De Quincey; Macbeth'de kapıya vuruluyor: tık, tık, tık: Kim o? Kedi. Hangi kedi? Felakedi. Ne felaketi? Evrenin felaketi. Ne o sen misin, küçük Popokedim? Bir sonsuzluk boyu bekleyebilir misin, Jacques'la ben uykuyu katledene kadar? Kedibasis'ten kedi abisine. Kedihartes atratus... Bilmesi gerekirdi tabii, bunlar insan yüreğinin gidişinin son anları ve kapalı, canavarca gecenin gelişiydi – tıpkı gerçek De Quincey'nin (zavallı afyonkeş, diye düşündü gözlerini açarak – doğru tekila şişesine bakıyordu), Duncan'ın ve diğerlerinin ölümlerini kapalı, içedönük, derin bir baygınlık, dünyasal tutkularından bir soyutlanma olarak düşündükleri gibi... Ama nereye gitmişti Quincey? Ve Tanrım, hortumların soluğunun büyülenmiş gibi birden kesildiği çimenleri sabah gazetesinin arkasında gizlenerek aşan ve onu kurtarmaya gelen Dr. Guzmán değil de kimdi?

Guzmán değilse, değilse, olamazdı, ama öyleydi, kesinlikle öyleydi, bir gece önceki yol arkadaşı Dr. Vigil'den başkası değildi bu; ne arayabilirdi ki burada? Karşıdan gelen kişi yaklaştıkça Konsolos giderek artan bir huzursuzluk duymaya başladı. Quincey hastası olmalıydı herhalde. Peki öyleyse doktor niçin evin içinde değildi? Neydi bu sinsi sinsi, esrarengiz gezinmeler bahçede? Bir tek anlamı olabilirdi bunun: Nasıl olmuşsa, Vigil'in ziyareti, onun tekila şişesini ziyaret etme olasılığının büyük olduğu saate denk getirilmişti (ama aldatmıştı onları) ve amaç, tabii ki, onu gözetlemek, hakkında istihbarat edinmekti ve aradıkları istihbaratın ipuçlarının o suçlayıcı gazetenin sayfaları arasında bulunması olasıydı: "Eski Samaritan davası yeniden açılacak, Binbaşı Firmin'in Meksika'da olduğu sanılıyor." "Firmin suçlu bulundu, aklandı, mahkemede ağladı." "Firmin suçsuz, ama dünyanın suçunu omuzlarında taşıyor." "Firmin'in sarhoş cesedi Bunker'in dibinde bulundu." Böyle korkunç başlıklar oluşuyordu anında Konsolos'un kafasında, çünkü doktorun okuduğu

yalnız *El Universal* gazetesi değil, alınyazısıydı; ama daha yüzeysel bilincinin yaratıkları da paylarını istiyorlar, onlar da sanki o sabah gazetesine eşlik ediyorlar, başlarını çevirip (doktor durup çevresine bakındığında) bir kenara çekilerek dinliyor, şimdi de mırıldanıyorlardı: "Bize yalan söyleyemezsin. Dün gece neler yaptığını biliyoruz." Ama *ne* yapmıştı ki? Gözünün önüne oldukça açık bir biçimde getirebilirdi – Dr. Vigil o sırada onu gülümseyerek tanıyıp gazetesini kapadı ve hızla ona doğru yürümeye başladı – sabahın erken saatlerinde sarhoş bir nedenle gittiği, doktorun Avenida de la Revolución'daki muayenehanesine; duvarlardaki korkunç resimlerde, eski İspanyol cerrahlarının ektoplazmaya benzeyen fırfırlı yakalarından yükselen acayip keçi suratları kahkahalar atıyorlardı engizisyon ameliyatları yaparken; ama kendi yaptıklarından tamamen soyutlanmış, canlı bir fon gibi kalmıştı bu aklında; başka hiçbir şeyi hatırlayamadığı için de bu çevrede kötü bir rol oynamamış gibi görünmesi onu avutmaya yetmiyordu. Hiç değilse Vigil'in gülümseyişi kadar avutmuyordu; ya da şimdi doktorun, az önce ceviz üreticisinin boş bıraktığı yere geldiği zaman durup birdenbire, iyice öne doğru eğilerek verdiği selam kadar avutamıyordu; doktor bir kez, iki kez, üç kez eğilerek, Konsolos'a sessiz ama muazzam bir güven veriyor, gece boyunca kendisine artık saygı gösterilmemesini gerektirecek kadar büyük hiçbir suç işlemediğini belirtiyordu.

Sonra iki adam birdenbire, aynı anda inlediler.

"*Qué t...*" diye söze başladı Konsolos.

"*Por favor,*" dedi öteki kısık bir sesle, güzelce manikürlü ama hafif titrek bir parmağı dudaklarına götürüp bahçenin yukarısına doğru endişeli bir göz atarak.

Konsolos başıyla onayladı. "Tabii. O kadar sağlıklı görünüyorsun ki, dün gece baloya gitmediğin besbelli," diye ekledi yüksek ve dost bir sesle ve öbürünün baktığı yere bakarak; ama o kadar sağlıklı olması söz konusu olmayan Bay Quincey görünürlerde yoktu. Çeşmeden hortumların suyunu kesiyor olmalıydı – ve ne kadar saçmaydı bir

"komplo"dan kuşkulanmak; bunun hiçbir resmîliği olmayan bir ziyaret olduğu, yoldan geçerken de Quincey'nin bahçede çalıştığını gördüğü öylesine belliydi ki. Sesini alçalttı. "Her şeye rağmen bu fırsattan yararlanıp sorabilir miyim, hafif bir taşaklığa çare olarak ne önereceğinizi?"

Doktor bahçeye bir göz daha atıp sessizce gülmeye başladı; bütün gövdesi sarsılıyor, beyaz dişleri güneşte parıldıyor, kusursuz lacivert takımı bile gülüyordu sanki. "*Señor,*" diye başladı, sonra gülüşünü bir çocuk gibi ön dişleriyle kesti. "*Señor* Firmin, *por favor,* kusura bakmayın, ama burada," soluğunu tutarak çevresine baktı gene, "bir havari gibi davranmam gerek. Demek istiyorsunuz ki, *señor,*" diye sürdürdü daha düzgün bir sesle, "bu sabah pek iyi hissediyorsunuz kendinizi, fıstıklar gibi."

"Pek değil," dedi Konsolos gene usul bir sesle ve öte yanda, *barranca*'nın ötesinde, makineli tüfek atışı altında yokuş yukarı ilerleyen bir tabur gibi biten bir *agave* kitlesine kuşkuyla baktı. "Öyle demek biraz abartılı olur. Daha kısaca sormam gerekirse: Müzmin, denetimli, her şeye egemen ve kaçınılmaz bir *delirium tremens*'i tedavi etmek için ne yaparsınız?"

Dr. Vigil afalladı. Azıcık titreyerek gazetesini düzgün bir rulo biçimine getirmeye çalışırken yarı alaycı bir gülümseyiş vardı dudaklarında. "Yani kediler değil de..." dedi, elini gözlerinin önünde çevirerek hızlı, titrek bir hareketle, "daha çok..."

Konsolos neşeyle başını salladı. Huzura kavuşmuştu çünkü. Sabah gazetesinin başlıkları gözüne çarpmıştı ve Papa'nın hastalığıyla Ebro Savaşı'ndan başka bir şeyle ilgilenmiyor gibiydiler.

"–*progresión...*" Doktor aynı hareketi gözlerini yumarak daha ağır bir biçimde yineliyor, parmakları pençe gibi ayrı ayrı kıvrılıyor, başı aptalca sallanıyordu. "...*a ratos!*" diye atıldı. "*Sí,*" dedi dudaklarını büzüp yapmacık bir dehşetle elini alnına vurarak. "*Sí,*" diye yineledi. "Felaket... Belki en iyisi biraz daha alkol," diye gülümsedi.

"Doktorunuz, *delirium tremens*'in benim durumum-

da öldürücü olmayabileceğini söylüyor," dedi nihayet kendi zafer dolu tavrını bulan Konsolos, tam o sırada yanlarına gelen Bay Quincey'ye.

Bir an sonra da -ama önceden doktorla kendisi arasında seçilmesi olanaksız gibi bir işaretleşme olmuş, Konsolos evine doğru bakarken bileğiyle ağzına doğru ufacık simgesel bir hareket yapmış, Vigil de geriniyormuş gibi uzattığı kollarını hafifçe çırpınıştı; bunun anlamı da (Büyük Alkol Locası'nın ancak ileri gelen üyelerinin anlayabildikleri o esrarengiz dilde), "İşin bitince gel, birer tek atalım," "Gelmesem daha iyi olur, yoksa şimdi bir kadeh daha içersem 'uçarım', ama dur bakalım, herhalde bir uğrarım"dı- gene dönmüş, tekila şişesinden içiyordu. Ondan sonraki anda da, ağır ama güçlü bir biçimde, güneşin altında eve doğru süzülüyordu. Bay Quincey'nin aynı yol üstünde bir böceğin peşine düşmüş olan kedisinin eşliğinde, kehribar rengi bir halenin içinde yüzüyordu Konsolos. Kendisini bekleyen sorunların köklü bir çözüme ulaşacaklarından şimdiden emin olduğu evin ötesinde, içinde kaybolacağı, ama keyifle kaybolacağı, harika inişleri çıkışları olan, sınırlanabilemez bir çöl gibi uzanan bir gün vardı: Kaybolacaktı, ama tamamen değil, çünkü yolda gene gerekli sulama yerlerine, yol boyunca serpiştirilmiş tekila vahalarına uğrayacak, buralarda da söylediklerinden tek sözcük anlamayan nüktedan cehennem lejyonerleri onu doyurduktan sonra yol göstereceklerdi, kişinin hiç susamadığı o harika Parián kırına doğru; şimdi de oraya çekiliyordu nefis bir biçimde, yok olan serapların, donuk tel gibi iskeletlerin ve bir düş dünyasında yaşayan gezgin aslanların arasından, kaçınılmaz kişisel felaketine doğru, ama çok neşeli bir biçimde hep tabii; sonunda, bu felaketin içinde belli bir zafer unsuru bulunduğu da söylenebilirdi. Konsolos'un şu anda keyifsiz olduğu anlamına gelmiyordu bu tabii. Tam tersi. Geleceğini çoktandır böylesine parlak görmemişti. İlk kez, bahçesinde, çevresini saran olağanüstü faaliyetin farkına vardı: Bir kertenkele bir ağaca tırmanıyor, bir başka tür kertenke-

le bir başka ağaçtan iniyor, şişe yeşili bir arıkuşu bir çiçeği araştırıyor, bir başka tür arıkuşu iştahla bir başka çiçeği yokluyordu; çarşıda satılan bluzlarınkine benzeyen kesik, işleme gibi işaretleriyle, uykulu bir jimnastik inceliğinde uçuşan azman kelebekler (Yvonne'un dün Acapulco Körfezi'ndeki karşılanışında olduğunu anlattığı gibi, geminin gezi güvertesinde salon lombozlarının önünden rüzgâra kapılıp giden, parçalanmış, rengârenk aşk mektuplarından oluşan bir fırtına); yollarına rasgele serpiştirilmiş çiçek yapraklarına ve goncalara takılan karıncalar; ve yukarıdan ve aşağıdan, gökten ve belki topraktan; sürekli ıslık, kemirme, çıngırdama ve hatta boru sesleri geliyordu. Neredeydi şimdi dostu yılan? Bir armut ağacının tepesine gizlenmişti büyük bir olasılıkla. Üstüne yüzükler atmak için bekleyen bir yılan: orospu iskarpinleri. Armut ağaçlarının dallarından, yerel çiçekçilik okulunun her ay törensel bir düzenlilikle değiştirdiği, içinde sarı, yapışkan bir sıvı bulunan ve böcek yakalamaya yarayan sürahiler sarkıyordu. (Ne neşeli insanlardı şu Meksikalılar! Her şeyi her seferinde yaptıkları gibi, bunu da danslı bir çeşit eğlenceye dönüştürüyorlar, karılarını da yanlarında getirip yaptıkları her şey komik bir balenin bir parçasıymış gibi ağaçtan ağaca sekerek sürahileri topluyor, yerlerine yenilerini koyuyorlardı; sonra da, Konsolos'u yok sayarcasına, saatlerce tembellik ediyorlardı ağaç gölgelerinde.) Bay Quincey'nin kedisinin davranışları Konsolos'u büyülemeye başlamıştı. Hayvan böceği yakalamıştı sonunda ama yutacağına, yara almamış gövdesini özenle dişlerinin arasında tutuyor ve bir an için bile olsa uçmaktan vazgeçmemiş olan böceğin güzel, ışıltılı kanatları kedinin ağzının iki yanından uzanıp bıyıklarını dövüyordu. Kurtarmak için bir adım attı Konsolos. Ama kedi tam uzanamayacağı bir uzaklığa sıçradı. Yeniden eğildi Konsolos, ama sonuç aynıydı. Bu saçma sapan yöntemle –kendisi eğilerek, kedi dans edercesine biraz öteye kaçarak, böcek hâlâ kedinin ağzında çılgınca çırpınarak– balkona ulaştı. Sonunda kedi pençelerinden birini öldürmeye hazırlaya-

rak uzattı ve ağzını açtı – ve kanat çırpmayı hiçbir zaman bırakmamış olan böcek birden, güzel ve inanılmaz bir biçimde, tıpkı insan ruhunun ölümün ağzından kaçabileceği gibi, uçup gitti yukarılara, yukarılara, iyice yukarılara, ağaçların tepelerinden süzülerek uçtu: Ve o sırada gördü onları Konsolos. Balkonda duruyorlardı: Yvonne kucağını dolduran begonvilleri lacivert seramik bir vazoya yerleştiriyordu. "...ama ya inadı tutarsa. Ya ille de gitmem diye tutturursa... dikkat et, Hugh, dikenler var üstünde, her yeri de yoklamak gerek, örümcek çıkabilir." "Ne haber, Suchiquetal!" diye neşeyle bağırdı Konsolos el sallayarak; kedi o sırada omzunun üzerinden açıkça, "Zaten istemiyordum, bilerek bıraktım, gitsin," diyen soğuk bir bakışla, aşağılanmış, dörtnala kaçtı çalıların arasına. "Merhaba, Hugh, nasılsın bakalım, seni yılan seni!"

...Peki, o zaman niçin banyoda oturuyordu? Uyuyor muydu? Ölmüş müydü? Bayılmış mıydı? Şimdi mi banyodaydı, yoksa yarım saat önce mi? Gece miydi? Öbürleri neredeydi? Ama şimdi öbürlerinden bazılarının seslerinin geldiğini işitmişti balkondan. Öbürlerinden bazıları mı? Hugh'yla Yvonne'du tabii, çünkü doktor gitmişti. Oysa bir an için evin insanlarla dolu olduğuna yemin edebilirdi; ama daha bu sabahtı ya da ancak öğlen olmuştu, daha 12.15'ti ancak saatine göre. On birde Bay Quincey'yle konuşuyordu. "Ah... Ah." Konsolos yüksek sesle inledi... Birden, Tomalín'e gitmek üzere hazırlanması gerektiği geldi aklına. Nasıl inandırabilmişti onları, Tomalín'e gidebilecek kadar ayık olduğuna? Hem de, aslına bakılırsa, niçin Tomalín'e?

Küçük, ihtiyar hayvanlar gibi bir düşünce dizisi geçti Konsolos'un aklından ve gene aklında kendisi de, bir saat önce yaptığı gibi, düzgün adımlarla balkondan geçiyordu, kedinin ağzından uçan böceği gördükten hemen sonra.

Yvonne'a ayık bir biçimde gülümseyip Hugh'nun elini sıkarak balkondan geçmiş -Concepta süpürmüştü balkonu- ve buzdolabına gidip kapağını açarken anlamıştı: hem de kendisinden söz ettiklerini değil yalnızca, genel

anlamını da kavramıştı o işittiği parlak konuşma parçasının; tıpkı şu anda yeni ayı eskisini kucaklamış olarak görse, karanlıkta olmasına rağmen dünya ışığıyla aydınlatılmış biçimin tümünü görüp beğenebileceği gibi.

Ama sonra ne olmuştu? "Ah," diye bağırdı gene Konsolos. "Ah." Geçen saat boyunca gördüğü yüzler uçuşuyordu gözlerinin önünde, Hugh'nun ve Yvonne'un ve Dr. Vigil'in gövdeleri eski bir sessiz film gibi hızla ve titreyerek hareket ediyor, tınısız sözcükleri beyninde patlıyordu. Hiç kimse önemli bir şey yapıyora benzemiyordu, ama her şeyin çok acele bir önemi vardı sanki, Yvonne'un, "Bir *armadillo* gördük," demesi, sözgelimi. "Ne, Tarsius'un hortlakları yok muydu!" diye karşılık vermişti, sonra Hugh buz gibi Carta Blanca birasını açıyordu onun için, kapağını balkonun kenarına fışırtıyla kanırtarak ve köpüğünü bardağına dökerek ve bardağın striknin şişesinin yakınında olması –kabul edilebilirdi bu şimdi– pek önemli değildi artık...

Konsolos banyoda, yanında hafif gazı kaçmış yarım bardak biranın hâlâ durmakta olduğunu fark etti; eli pek titremiyordu, ama bardağı tutan eli uyuşmuştu ve bardağın boşalmasından doğacak sorunu özenle erteleyerek, dikkatle içti.

"...Saçmalama," demişti Hugh'ya. Ve konsolosça bir yetkeyle eklemişti: Hugh nasılsa hemen gidemezdi, Mexico City'ye gidemezdi hiç değilse, çünkü bugün bir tek otobüs vardı, Hugh'yu getiren otobüs, o da şehre dönmüştü bile, bir tane de tren vardı, ama o da 23.45'te hareket ediyordu...

Sonra: "Ama Bougainville değil miydi, doktor," diye soruyordu Yvonne –ve şimdi, banyoda otururken, bu ayrıntıların böylesine ürkünç ve önemli ve *hararetli* gelmesi çok şaşırtıcıydı– "Bougainville değil miydi, begonvil çiçeğini bulan?" ve çiçeklerin üzerine uyanık ve meraklı bir tavırla eğilmiş olan doktor hiçbir şey demiyordu, gözleri yalnızca belki bir "durum"la karşı karşıya olduğunu belirtiyorlardı. – "Şimdi düşünüyorum da, galiba

Bougainville'di gerçekten. Adı da oradan geliyor zaten," diyordu ahmakça, parmaklığın üzerine oturarak – *"Sí, botica'*ya gidebilirsiniz, yanlış anlaşılmamak için *favor de servir una torna de vino quinado o en su defecto una toma de nuez vómica, pero,* diyebilirsiniz..." Dr. Vigil gülüyordu, Hugh'yla konuşuyor olmalıydı çünkü Yvonne bir an için odasına gitmişti ve Konsolos bir şişe daha bira almak üzere buzdolabının yanında kulak misafiri oluyordu söylenenlere – sonra: "Aman, bu sabah öyle kötü hastaydım ki tutunmak zorunda kaldım sokakta pencerelere," ve dönen Konsolos'a "...lütfen bağışlayın dün akşamki aptalca *comport*'umu: Bu son günler her yerde çok aptallıklar yaptım, ama," –viski kadehini kaldırarak– "bir daha içmeyeceğim; iki tam gün uyku gerek kendime gelebilmem için," –sonra da, Yvonne dönerken– bir çuval inciri berbat ederek kadehini Konsolos'a kaldırarak gene, *"Salud:* Benim kadar hasta değilsinizdir umarım. Dün gece o kadar *perfectamente borracho*'ydunuz ki, içkiden kendinizi öldürmüşsünüzdür diye düşündüm. Hatta bir çocuk göndereyim diye düşündüm bir ara bu sabah, kapınızı çalsın da içkiden ölüp ölmediğinizi yoklasın diye," demişti Dr. Vigil.

Tuhaf bir adam; Konsolos banyoda gazı kaçmış birasını yudumladı. Tuhaf, doğru, yüreği cömertlikle dolu bir adam, tek kusuru belki bir incelik eksikliğiydi ama kendine karşı değil hiçbir zaman. Niçin içkiyi kaldıramıyordu insanlar? Quincey'nin bahçesindelerken o Vigil'in durumunu kurtarmıştı oysa. Aslında, sonuna dek birlikte içmeye güvenebileceğin kimse yoktu. Yalnızlık duyguları uyandıran bir düşünceydi bu. Ama doktorun cömertliğinden kuşku duyulamazdı. Gerçekten de, çok geçmeden, "iki tam gün uyku gerek" olmasına rağmen, hepsini kendisiyle birlikte Guanajuato'ya gelmeye çağırıyordu: Akşamüzeri arabayla tatile çıkmalarını önerdi, öğleden sonra sorunsal bir tenis maçı yaptıktan sonra şeyle...

Konsolos bir yudum daha bira içti. "Ah," diye titredi. "Ah." Dün gece, Vigil'le Jacques Laruelle'in arkadaş

olduklarını öğrenmek biraz şaşırtmıştı onu, ama bunun bu sabah hatırlatılması da utandırmaktan beter etmişti... Her neyse, Hugh bu iki yüz millik Guanajuato yolculuğunu reddetmişti çünkü –her şeye rağmen ne kadar da yakışıyordu bu dimdik, vurdumduymaz tavrına bu kovboy giysileri!– o geceki trene binmeye kararlıydı şimdilik; Konsolos da Yvonne'u düşünerek reddetmişti yolculuğa katılmayı.

Konsolos kendini gördü gene: Balkon parmaklığının yakınlarında dolanıyor, aşağıda, bahçeye oturtulmuş küçük bir firuze gibi duran yüzme havuzuna bakıyordu. Gömülü aşkların yaşadıkları mezarsın sen. Muz ağaçlarıyla kuşların, bulut kervanlarının tersine yansıyışları kımıldıyordu havuzun içinde. Taze kesilmiş çimen kümecikleri yüzüyordu üstünde. Boylu boyunca küçük fıskıyelerden oluşan bahçe hortumundan soğuk dağ suları akıyordu taşmak üzere olan havuza.

Sonra Yvonne'la Hugh aşağıda, havuzda yüzüyorlardı...

"*Absolutamente,*" demişti doktor parmaklığın başında, Konsolos'un yanında durup özenle bir sigara yakarak. "Arkada," diyordu Konsolos, yüzünü yanardağlara çevirip; sabahın bu saatinde bile karları insanın yüzünü uluyarak döveceği, ayaklar altındaki toprağında ağaçların en zavallısının bile kök salamayacağı ölü lav ve çağı geçmiş plazmaların ruhsuz, taşlaşmış bir cürufa dönüştüğü yüksekliklere akıyordu yalnızlığı; "Arkada, göremediğiniz bir başka düşmanım var. Bir günebakan çiçeğinin beni izlediğini ve benden nefret ettiğini biliyorum." "*Exactamente,*" dedi Dr. Vigil, "ama tekila içmeyi bırakırsanız büyük bir olasılıkla sizden biraz daha az nefret edecektir." "Evet, ama yalnız bira içiyorum bu sabah," dedi Konsolos, kendisi de pek inanmayarak, "sizin de görebildiğiniz gibi." "*Sí, hombre,*" dedi Dr. Vigil; birkaç viski daha içtikten sonra (yeni bir şişeden) artık Bay Quincey'nin evinden gizlenmeyi bırakmış, Konsolos'la birlikte çekinmeden duruyordu parmaklığın kenarında. "Sözünü etti-

ğim bu cehennemî güzelliğin," diye ekledi Konsolos, "bin ayrı yüzü var, her birinin ayn işkenceleri var, her biri de bir kadın gibi kıskanıyor kendisininkinden farklı dürtüleri." "*Naturalmente,*" dedi Dr. Vigil. "Ama sanıyorum ki *progresión a ratos*'unuz konusunda çok ciddiyseniz, bu önerilenden de uzun bir yolculuğa çıkabilirsiniz." Konsolos bardağını parmaklığın kenarına koyarken doktor konuşmasını sürdürdü: "Ben de, ama aramızda bir daha içki içmemek konusunda anlaşmamız şartıyla. Sanıyorum ki, *mi amigo,* hastalık yalnız gövdede değil, insanın, o yerinde, ki bir zamanlar adına ruh denirdi." "Ruh mu?" "*Precisamente,*" dedi doktor, kendi parmaklarını hızla kavrayıp bırakarak. "Ama ağ? Ağ. Sinirler bir ağdır, tıpkı bir, nasıl denir, eklektik sistemi gibi." "Çok güzel," dedi Konsolos. "Elektrik sistemi demek istiyorsunuz." "Ama çok tekiladan sonra eklektik sistemi belki *un poco descompuesto* oluyor, *comprenez,* bazen *cine*'de olduğu gibi: *claro?*" "Evet, bir tür eklempsiya," dedi Konsolos, endişeyle başını sallayıp gözlüğünü çıkararak; o anda Konsolos on dakikadır bir şey içmediğini fark etti; tekilanın da etkisi yok olmuş gibiydi. Bahçeye bakmıştı: Sanki gözkapaklarından parçalar kopup önünde uçuşuyor, oynaşıyor, sinirli biçimler ve gölgeler oluşturuyor, beynindeki suçlu gevezeliğin temposuna uyuyorlardı; henüz sesler oluşmamıştı beyninde, ama geri geliyorlardı, geri geliyorlardı. Bir kez daha, ruhu bir kent olarak belirmişti gözünün önünde, ama aşırılığının karanlık yolunda kurulduğu için çarpılmış, harap olmuş bir kent; gözlerini yumarak gerçekten yaşayanların düzenlerinin ne güzel çalıştığını düşündü: tüm makaslar birbirine bağlı, sinirler ancak gerçek tehlike anlarında gergin ve karabasansız uykular sırasında sakin ama dinlenme durumunda değil, her an eyleme hazır: huzur içinde bir köy. Tanrım, ne büyük işkenceydi (bu arada öbürlerinin korkunç keyifler aldığını düşünmeleri için her neden de vardı ortada) bütün bunların farkında olmak, aynı zamanda da bilincinde olmak bütün korkunç, dağılma sürecindeki mekanizmanın –bir yanıp bir sönen

ışıklarıyla kâh çok parlak, kâh fazla loş, ölen bir pilin titrek parlaklığı– ve sonunda tüm kentin karanlığa gömüldüğünü bilmek: İletişim yok, eylem engele dönüşmüş, bombalar düşecek, düşünceler panik içinde kaçışıyor...

Konsolos, gazı kaçmış birasını bitirmişti artık. Tefekküre dalmış eski bir düşünür tavrının alaycı, çarpıtılmış bir taklidi gibi oturmuş, banyo duvarına bakıyordu. "Delilere karşı çok büyük ilgi duyarım." Kendisine daha yeni içki ısmarlamış bir insanla sohbete bu sözlerle başlamak çok tuhaftı doğrusu. Ama tam da böyle girmişti söze doktor önceki gece, Bella Vista'nın barında. Vigil'in deneyimli gözü yaklaşan deliliği mi sezmişti acaba (bu konuda daha önceden düşündükleri göz önünde tutulursa, yalnızca yaklaşıyor olduğunu düşünmek de epey güçtü), yaşamları boyunca rüzgârı ve havayı izleyenlerin dupduru bir göğün altında gelecek fırtınayı, boşluktan doğup beynin tarlalarını dörtnala aşacak karanlığı sezdikleri gibi? Bu kapsamda göğün de pek dupduru olduğu söylenemezdi ya. Ama kendini evrenin güçleri tarafından parçalanmaktaymış gibi hisseden birisine karşı ne kadar ilgi duyabilirdi ki doktor? Hangi merhemler sürülmüştü ruhuna? Bilimin yorumcuları bile nereye kadar bilebilirlerdi, dipsiz kötülüğün onlar için korkunç olan öldürücülüklerini? Şu ya da bu duvarda, karşılaştırıldığı zaman deliliğin yalnızca dünyada bir damla olduğu, dünyanın mene-Tekel-Peres'ini bulmak için hiç de deneyimli bir göze gerek duymayacağını biliyordu Konsolos. Ama dünyanın merkezinde –banyosunda, sözgelimi– oturup kafası yalnız ve hüzünlü düşüncelerle dolu, ne idüğü belirsiz bir adamın onların alınyazılarına karar verdiğini kim aklına getirebilirdi ki; daha düşünürken bile sahne arkalarında bazı ipler çözülüyor; makaralar bütün bütün parlayıp yanmaya başlıyor, felaket biraz daha yaklaşıyordu – tıpkı şimdi, belki de şu anda ani bir sarsıntı ve gıcırtıyla felaketin biraz daha yakına geldiği, Konsolos farkına varmadan dışarıda havanın kararıverdiği gibi. Ya da belki bir adam bile değil de bir çocuktu bu, küçük bir çocuk, o eski Geoffrey'nin ol-

duğu gibi, saf bir çocuk, bir kilise çatısı altında orgun başına oturmuş, tüm düğmeleri rasgele çekerek çalıyor ve krallıklar parçalanıp çöküyor, gökten iğrençlikler yağıyordu – Calle Tierra del Fuego'dan yokuş aşağı yanlarından geçen tabutun içinde uyuyan yavru kadar saf bir çocuk... Konsolos bardağı dudaklarına götürdü, boşluğunu tattı yine, sonra havuzda yüzenlerin ayaklarının ıslaklığını hâlâ taşıyan döşemenin üzerine bıraktı. Banyo döşemesinin denetlenebilemez gizemliliği. Hatırlıyordu: Her ne kadar bu şimdi geçmişte, çok eskilerde kalmış gibi geliyorsa da, bir şişe daha Carta Blanca alıp balkona döndüğünde –sanki ne olduğuna tam olarak parmak basamadığı bir şey peşinden gelip o balkona dönen kişiyi bu banyoda oturan kendisinden kesinlikle ayırmıştı (tüm lanetlenmişliğine rağmen, balkondaki kişinin daha genç bir görünüşü, daha çok hareket yeteneği, daha çok seçeneği vardı; sırf elinde dolu bir bardak bira olduğu için bile olsa, daha parlak bir geleceği vardı)– beyaz saten mayosuyla genç ve güzel görünüşlü Yvonne, parmak uçlarına basarak doktorun yanından geçiyor, doktor da, "*Señora* Firmin," diyordu, "benimle gelemediğiniz için gerçekten üzgünüm."

Konsolos'la Yvonne neredeyse anlayış dolu gözlerle bir an birbirlerine bakmışlar, sonra Yvonne yeniden aşağıya, yüzmeye gitmiş, doktor da konsolosla konuşmasını sürdürmüştü:

"Guanajuato, güzel, dik tepelerden oluşan bir çanağın içine kurulmuştur."

"Guanajuato," diyordu doktor, "inanmayacaksınız bana ama nasıl da yatar orda, ninemizin göğsündeki altın takı gibi."

"Guanajuato," dedi Dr. Vigil, "sokaklar. Nasıl dayanılabilinir ki o sokak adlarına? Öpücükler Sokağı. Türkü Söyleyen Kurbağalar Sokağı. Küçük Kafa Sokağı. İğrenç, değil mi?"

"Tiksindirici," dedi Konsolos. "Guanajuato değil midir o herkesin ayakta gömüldüğü yer?" – evet, boğa güreşi burada aklına gelmiş ve gücünün yerine geldiğini his-

sederek, üstünde Konsolos'un mayosu, havuzun kenarında düşünceli düşünceli oturmakta olan Hugh'ya seslenmişti. "Tomalín aslında oldukça yakın Parián'a, o arkadaşının gittiği yere," dedi. "Oraya bile gideriz belki." Sonra doktora döndü. "Siz de gelirsiniz belki... En sevdiğim pipomu unuttum Parián'da. Şansım varsa geri alabilirim belki. Farolito'da." Doktor da, "*Hii, es un infierno,*" demiş, Yvonne da daha iyi işitebilmek için yüzme başlığının bir köşesini kaldırarak çekingen bir sesle, "Öldürecekler mi yani boğaları?" diye sormuştu. Konsolos: "Hayır. Gerçekten güreşiyorlar boğalarla. Fazla yorgun değilsen?"

Doktor tabii ki Tomalín'e gelemezdi onlarla, ama bu tartışılmadı bile çünkü tam o anda korkunç bir patlama konuşmalarını kesti, evi sarstı ve panik içindeki kuşlar bahçenin her yanından uçuşmaya başladılar. Sierra Madre'de atış talimi. Önceden, uykusunda, hayal meyal fark etmişti bunu Konsolos. Ovanın dibinde, Popo'nun eteklerindeki kayalıkların üzerinde dumanlar vardı. Üç kapkara akbaba çatının hemen üstünden, ağaçların arasından aşk çığlıkları gibi usul, boğuk haykırışlarla geldiler. Korkudan, alışmadıkları bir hızda, devrilircesine ilerlemeye zorlanıyor, birbirlerine yakın uçuyor, ama çarpışmamak için de değişik açılarda dengeliyorlardı kendilerini. Tüneyebilecekleri bir başka ağaç buldular sonunda ve top atışının yankıları evi sarıp yükseklere, daha yüksek lere gitti, ağır ağır kayboldu ve bir yerde saat on dokuz kez çaldı. Saat on iki ve Konsolos doktora dedi ki: "Ah, keşke imgelerle dolu mağaramda karanlık büyücünün düşü, eli son yozlaşmasında titrerken –En sevdiğim yeri de bu– bu güzel dünyanın gerçek sonu olsa. Tanrım. Biliyor musunuz, *compañero,* bazen dünyanın ayaklarımın altında, Atlantis gibi, gerçekten battığını hissediyorum. Derine, iyice derine, korkunç ahtapotların yanına. Theopompuslu Meropis... ve *ignivome* dağlar." Ve doktor başıyla acı acı onaylayarak, "*Si,*" dedi, "işte tekila bu: *Hombre, un poco de cerveza, un poco de vino,* ama bir daha tekila mı – asla. Bir daha *mescal* – asla." Sonra doktor fısıldı-

yordu: "Ama *hombre,* mademki *esposa*'nız döndü." (Sanki Dr. Vigil bunu birkaç kez, ama her seferinde yüzünde değişik bir ifadeyle söylemişti: "Ama *hombre,* mademki *esposa*'nız döndü.") Sonra da sürdürüyordu: "Tavsiyelerimi isteyeceğinizi bilmek için meraklı olmak gerekli değil. Hayır, *hombre,* dün gece de dediğim gibi, o kadar meraklı değilim paralara. – *Con permiso,* alçınızda hiç iş yok." Gerçekten de, tepeden küçük bir sıva yağmuru yağmıştı doktorun kafasına. Sonra: "*Hasta la vista,*" "*Adiós,*" "*Muchas gracias,*" "Çok teşekkürler," "Kusura bakmayın, gelemedik," "İyi eğlenceler," yüzme havuzundan. "*Hasta la vista,*" yine, sonra sessizlik.

Şimdi de Konsolos banyoda, Tomalín'e gitmeye hazırlanıyordu. "Ah..." dedi. "Ah..." Ama bak, görüyorsun, o kadar da kötü şeyler olmamış. Önce yıkanmak. Gene terleyip titreyerek ceketiyle gömleğini çıkardı. Küvetin suyunu açmıştı. Ama bilinmeyen bir nedenle duşun altında duruyor, acı içinde soğuk suyun bir türlü gelmeyen çarpışını bekliyordu. Ve pantolonu ayağındaydı hâlâ.

Konsolos banyoda çaresizlik içinde oturmuş, duvarda birbirlerine göre değişik açılarda, limana demirlemiş gemiler gibi duran böceklere bakıyordu. Bir tırtıl meraklı duyargalarıyla ve bir o yana bir bu yana bakarak, kıvrıla kıvrıla yaklaşmaya başladı Konsolos'a doğru. Gövdesi cilalı bir çekirge, asılı durduğu perdeyi hafifçe sallıyor, kedi gibi yüzünü temizliyor, birer sapın ucunda duran gözleri kafasının tepesinde fırıl fırıl dönüyordu. Tırtılın çok yaklaşmış olacağını düşünerek döndü Konsolos, ama o da başka yöne dönmüş, hafif demir taramıştı. Şimdi bir akrep yaklaşıyordu ağır ağır. Konsolos birden tir tir titreyerek ayağa kalktı. Ama akrep değildi onu ürküten. Birdenbire, duvardaki tek tük çivilerin gölgeleri, ezilmiş sivrisineklerin lekeleri, çatlaklar ve çeşitli izler hep birlikte canlanıp kaynaşmaya başlamışlardı; nereye baksa bir başka böcek doğuyor, anında da kıvrıla kıvrıla yüreğine doğru yöneliyordu. Sanki –en korkuncu da buydu– bütün böcekler âlemi nasıl olmuşsa ona yaklaşıyor ve şimdi üzerine

kapanıyor, saldırıya geçiyordu. Bir an için, bahçenin dibindeki tekila şişesi parıldadı Konsolos'un ruhunda, sonra düşe kalka yatak odasına attı kendini.

O korkunç, gözle görülür kaynaşma yoktu burada artık –yatağına uzanmıştı şimdi– ama varlığını beyninde hâlâ sürdürüyor, az önceki ölü adam görüntüsünün direndiği gibi direniyordu ve bu küme küme kımıltının arasından ölümün eşiğindeki büyük, güçlü bir hünkârın duyduğu aralıksız trampet uğultusu gibi gürültünün içinden tek tük tanıdık sesler çıkıyordu:

"Yeter artık Allah aşkına, bırak şu salaklığı. Ayağını denk al. Sana yardım edemeyiz artık."

"Size yardım etmek, dostluğunuza kavuşmak onurunu isterdim. Sizinle çalışmak isterdim. Paralar umurumda değil zaten."

"Ne, sen misin bu, Geoffrey? Hatırlamadın mı beni? Eski dostun, Abe. Ne hale sokmuşsun kendini, evladım?"

"Ha ha, ayvayı yedin şimdi. Doğru yola girdin – dosdoğru mezara! Yaa."

"Oğlum, oğlum!"

"Sevgilim. Dön gel bana gene, mayısta geldiğin gibi."

VI

— *Nel mezzo del* Allahın belası *cammin di nostra vita mi ritrovai in...* Balkondaki divanın üstüne attı kendini Hugh...

Ara sıra sertleşen ılık bir rüzgâr uğulduyordu bahçenin üzerinde. Yüzdükten ve hindili sandviçle karnını doyurduktan sonra, Geoff'un verdiği puro parmaklığın arkasında yarı gizli, Meksika göğünde yarışan bulutları seyrediyordu. Ne kadar hızlı gidiyorlardı, ne kadar fazla hızlı gidiyorlardı! Ömrümüzün orta yerinde, ömrümüzün allahın belası yolunun orta yerinde...

Yirmi dokuz bulut. Yirmi dokuzunu bitirmiş bir adam, otuzuna girmiş demekti. Yirmi dokuz yaşındaydı Hugh. Bu duygu belki sabahtan beri büyümekteydi gerçi içinde, ama nihayet anlamıştı şimdi. Yirmi iki yaşında da kazanılabilmesi olası ama kazanamadığı, hiç değilse yirmi beşinde bilmesi gerektiği ama bilemediği, şimdiye dek yalnız bir ayağı mezarda olan kişilerle ya da A.E. Housman'la özdeşleştirdiği o dayanılmaz, çarpıcı gerçeği, insanın her zaman genç kalamayacağını öğrenmişti – hatta göz açıp kapayana kadar bitiveriyordu insanın gençliği. Çünkü bugünün sigarasının dün içildiği izlenimini veren bir hızla geçen dört yıldan sonra otuz üç, ondan yedi yıl sonra da kırk yaşında olacaktı; kırk yedi yıl sonra da seksen. Altmış yedi yıl da huzur verici uzunlukta bir süre gibi geliyordu, ama o zaman da yüz yaşında olacaktı. Harika

çocuk değilim artık. Böyle sorumsuzca davranmayı sürdürmemi bağışlatacak hiçbir neden yok. Öyle kahraman bir adam da değilim aslında. Genç değilim. Öte yanda: *Evet,* harika çocuğum. *Evet,* kahramanım. *Evet,* gencim. Değil miyim? Yalancısın, dedi bahçede sallanan ağaçlar. Bir hainsin, diye çalkalandı muz ağaçları. Hem de korkak, diye ekledi, *zócalo*'da şenliğin başladığının habercisi olabilecek birkaç ezgi parçası. Ve Ebro Savaşı'nı kaybediyorlar. Senin yüzünden, dedi rüzgâr. Aşağılamaktan hoşlandığın ve aslında yürekli insanlar olan gazeteci arkadaşlarına bile ihanet ediyorsun, kabul et – *Aaaah!* Hugh, bu düşüncelerden kurtulmak istercesine radyonun düğmesini sağa sola çeviriyor, San Antonio istasyonunu arıyordu ("Aslında bunların hiçbiri değilim ben." "Bütün bu suçluluk duygularını gerektirecek hiçbir şey yapmadım." "Başkalarından daha kötü değilim...") ama bir işe yaramıyordu. Bu düşüncelerle daha fazla boğuşmak anlamsız geliyordu, en iyisi bırakmaktı onları, ne yaparlarsa yapsınlar. Hiç olmazsa bir süre için Yvonne'u düşünmesine engel olurlardı, sonunda düşünceleri gene ona dönseler bile. Juan Cerillo bile yardımcı olamıyordu ona şimdi, şu anda San Antonio'nun olamadığı gibi: Değişik dalga uzunluklarındaki iki Meksikalı'nın sesleri birbirine karışıyordu. Şimdiye dek yaptığın hiçbir şeyde namuslu davranmadın, diyordu sanki ilk ses. Zavallı ihtiyar Bolowski'ye, o müzik editörüne bile nasıl davranmıştın; Tottenham Court yolunda, Eski Compton Sokağı'ndaki o döküntü dükkânını hatırlıyor musun? Kendinde en beğendiğin şey olan Yahudilere yardım etme tutkunun bile kökeninde namussuzca bir davranışın yatıyor. Şaşılacak şey değil, o seni büyük bir iyilikle bağışladığına göre, senin de *onun* üçkâğıdını bağışlayıp tüm Yahudi ırkına Babil ülkesinden dışarı yol göstermeye hazır olman... Hayır: Korkarım ki gelecekte yardımına gelebilecek hiçbir şey yok geçmişinde. Martı bile mi, dedi Hugh...

O martı hani –göklerin kusursuz leş yiyicisi, yenilebilen yıldızların avcısı– çocukken kurtardığım; uçurum ke-

narında takıldığı parmaklığa kendini vura vura öldürüyordu, kardan gözleri görmez olmuştu ve bana saldırmasına rağmen canını acıtmadan kurtardım onu oradan tek elimle ayaklarından tutarak ve nefis bir an boyunca kaldırıp güneşte tuttum onu, sonra da melek kanatlarını çırparak donmuş nehrin üzerinden uçup gitti...

Dağın eteklerinde top atışı başlamıştı gene. Bir yerde bir tren düdüğü öttü, yaklaşan bir gemi sesi gibi; belki de Hugh'nun bu gece bineceği trendi bu. Aşağıdaki yüzme havuzunun dibinden yansıyan küçük bir güneş, ters yüz olmuş *papaya* ağaçlarının arasından parıldayarak titriyordu. Aslında çok yakınlarda olan bir kuş, kısa ve sert hareketlerle Popocatepetl'in parlayan doruğunu aşıyordu sanki – rüzgâr kesilmişti, bu da purosu için daha iyiydi. Radyo da ölmüştü; Hugh vazgeçip divanın üzerine yerleşti gene.

Martı bile çözüm değildi tabii. Abarttığı için, martının da önemi kalmamıştı. Ne de sosisli sandviç satan o küçük, zavallı adamın. Buz gibi bir aralık gecesi Oxford Sokağı'nda yeni arabasını iterken rastlamıştı ona – Londra'nın sosisli sandviç satan ilk arabasıydı ve bir aydır o arabayı sokaklarda itmesine rağmen tek bir sosisli sandviç satamamıştı. Besleyecek bir ailesi vardı, Noel yaklaşıyordu ve iyice çaresiz kalmıştı. Hoş geldin, Charles Dickens! Belki de en korkuncu, almaya kandırıldığı arabanın o kadar *yeni* olmasıydı. Nasıl umabilirdi, diye sormuştu ona Hugh, tepelerinde o canavarca aldatıcılar yanıp söner, çevrelerinde kendi yıkımlarının soğuk düşleriyle dolu kara, ruhsuz yapılar (bir kilisenin önünde durmuşlardı: Kurum kaplı duvarındaki bir çarmıha gerili İsa heykeli indirilmiş, duvarda yalnız beyaz izi ve altında bir yazı kalmıştı: "Buradan geçen sizler için hiç mi bir anlamı yok bunun?") yükselirken, bir sosisli sandviç kadar devrimci bir şeyi Oxford Sokağı'nda satmayı nasıl umabilirdi? Güney Kutbu'nda dondurma satmayı deneseydi aynı yola gelirdi. Hayır, yapılması gereken, bir ara sokaktaki bir meyhanenin önünde durmaktı, hem de herhangi bir meyhanenin

değil, Charlotte Sokağı'ndaki Fitzroy Tavernası'nın önünde; çünkü orası, canları her gece saat sekizle on arasında sosisli sandviç gibi bulamadıkları bir şeyi çektiği için kendilerini içkiyle öldüren sanatçılarla tıkabasa doluydu. Gitmesi gereken yer orasıydı!

Ama –Noel'e kadar Fitzroy'un önünde çok iyi satış yapmış olmasına rağmen– sosisli sandviçci bile çözüm değildi. Hugh birden dikilip purosunun külünü saçtı her yana. – Ama pişmanlık duymaya başlamamın –çoğu olumsuz, bencil, saçma ve namuslu olmaktan uzak geçmişimden pişmanlık duymaya başlamamın– bile mi bir anlamı yok? Ya da güç durumdaki Kralcı ordulara giden bir şilep dolusu dinamitin tepesinde oturmaya hazırlanmamın? Küçük ayrıntılarıyla değilse bile, yaşamımı insanlık için feda etmeye hazırlanmamın da mı bir anlamı yok? Senin için de mi yok, ey yolcu?.. Ama dostlarının hiçbiri ne yaptığını bilmeyeceklerse ne anlamı olmasını beklediği de pek açık değildi. Konsolos'a kalsa, daha da deli dolu bir şeyler yapacağından kuşkulanıyor olmalıydı. Doğrusunu söylemek gerekirse, Konsolos'un gerçeğe rahatsız edecek kadar yaklaşmış olmasına rağmen, hoşnutsuzluk uyandıran bir durum sayılmazdı bu; herhangi bir kişinin böyle bir zamanda alabileceği böyle bir kararın aptalca güzelliği, *gerçekten* boş bir eylem olmasından kaynaklanıyordu, *gerçekten* de çok geçti artık; Kralcılar savaşı kaybetmişlerdi bile ve bu eylemde bulunan kişi canını kurtarabilirse, kimse onu –Ruslar bile vazgeçtikten ve uluslararası müfrezeler bile çekildikten sonra– İspanya'ya karşı duyulan genel sevgi ve yakınlığın etkisinde kalmakla suçlayamazdı. Ama durum sıkışınca, ölüm ve gerçek kafiye olabilirdi! Tabii, ayaklarından Kıyım Kenti'nin tozunu silken herkese, aslında kendinden ve sorumluluklarından kaçtığını söyleme bahanesi de seçeneklerden biriydi. Ama yararlı bir fikir geldi birden Hugh'nun aklına: Hiçbir sorumluluğum ve dünyada hiçbir yerim yokken nasıl kaçabilirim kendimden? Evim yok, Hint Okyanusu'nda yüzen bir tahta parçasıyım. Hindistan mı evim? Dokunul-

maz kılığına girip –çok da zor olmasa gerek bu– Andaman adalarına hapis mi gideyim, yetmiş yedi yıllığına, İngiltere Hindistan'a özgürlüğünü verene kadar? Ama sana bir şey söyleyeyim: Böyle yaparsan, Mahatma Gandhi'yi, dünyada gizli gizli saygı duyduğun tek adamı güç durumda bırakmaktan başka bir şey yapmış olmazsın. Hayır, Stalin'e de saygı duyuyorum, Cárdenas'a da, Jawaharlal Nehru'ya da – üçünü de güç durumda bırakmaktan başka bir işe yaramaz saygım. – Hugh radyoda San Antonio'yu aradı gene.

Hışımla canlandı radyo; Teksas istasyonunda haberi okuyan kişi bir sel olayını kendisi de her an boğulma tehlikesiyle karşı karşıyaymış gibi büyük bir hızla anlatıyordu. Bir başka sunucu daha tiz bir sesle iflas ve felaket haberleri verirken, bir üçüncü sunucu da tehlike altında bir başkenti saran yoksulluğu, karanlık sokakları dolduran harabelerin arasında sendeleyerek ilerleyen insanları, bombaların yırttığı karanlıkta gizlenecek yer arayan binlerce kişiyi anlatıyordu. Ne kadar iyi biliyordu bu dili. Karanlık, felaket! Dünya bayılıyordu bunlara. Gelecek savaşta muhabirler görülmemiş bir önem kazanacak, alevlerin arasından dalarak halka küçük, kurutulmuş dışkı lokmaları sunacaklardı. Ağlamaklı bir çığlık, düşen hisse senetlerinden ya da düzensiz yükselen tahıl, pamuk, maden, mühimmat fiyatlarından haberler verdi birden. Ve aşağıda da sonsuza dek sürüyordu parazit – boşluğun gürültücü hortlakları, salaklığın şakşakçıları! Hugh dünyanın, radyonun kumaş kaplı hançeresinde atan nabzına eğilip dalma sürecinin yeterli olacağına inanır inanmaz içine dalmaya hazır olduğu şeylerin dehşetini anlatan sese kulak verdi. Sabırsızca düğmeyi çevirirken birden Joe Venuti'nin kemanını duydu Hugh; bu cehennemî öfkenin tepesindeki kendi küçük, ıssız yaz mevsiminde uçan neşeli, bir tarla kuşu gibi dilli bir ezgi; ama kendi öfkesi de var, yabanıl, denetimli, ama kendini bırakmış, Hugh'ya bazen Amerika'nın en mutlu şeyiymiş gibi gelen bir müzik. Düğün Çiçeği ya da Elma Goncası gibi şiirsel adları

olan eski kayıtları çalıyorlardı herhalde ve hiç eskimeyen bu şarkılar, bugün yitmiş ve bir daha ele geçmesi olanaksız şeylerin birer parçasıymış gibi, tuhaf bir biçimde etkiliyorlardı Hugh'yu. Hugh, purosu parmaklarının arasında, radyoyu söndürüp sırtüstü uzandı, balkonun tavanına dikti gözlerini.

Ed Lang öldüğünden beri Joe Venuti'nin artık eski tadı kalmadığı söyleniyordu. Lang, gitarı çağrıştırdı ve Hugh, eğer bir gün sık sık tehdit ettiği gibi özyaşamöyküsünü yazarsa –ki gereksiz bir iş olurdu bu aslında, çünkü yaşamı daha çok bazı dergi özetlerine yakışırdı: "Bilmem kim yirmi dokuz yaşında ve fabrika işçiliği, şarkı sözü yazarlığı, kaldırım mühendisliği, ateşçilik, gemicilik, seyislik, sahne sanatçılığı, orkestra şefliği, kasap çıraklığı, peygamberlik, palyaçoluk, askerlik (beş dakika süreyle) ve bir kilisede teşrifatçılık yapmış olmasına rağmen, bütün bu deneylerden kapsamlı bir dünya görüşü edinmek şöyle dursun, ömründe adımını Newcastle-upon-Lyme Kasabası'nın dışına atmamış bir banka memurundan daha dar görüşlü olduğu kanısına varmak yanlış olmaz," diye düşündü, gitarın yaşamında oldukça önemli bir simge olduğunu kabullenmesi gerekecekti.

Hugh hemen hemen her çeşit gitarı çalmasını biliyordu, ama dört-beş yıldır eline almamıştı ve çeşitli müzik aletleri, kitaplarıyla birlikte çürümekteydiler, Londra'nın ya da Paris'in bodrumlarında, çatı katlarında, Wardour Sokağı'nın gece kulüplerinde, Greek Sokağı'ndaki Granby Marki'si ya da çoktan manastır olmuş, hâlâ kapanmamış borçları olan eski Astoria'nın barlarının arkasında, Tithebarn Sokağı'nın ya da Tottenham Court Yolu'nun emanetçi dükkânlarında ve onu bir süre için, kulaklarını ağır ayak seslerine açarak, tüm sesleri ve yankılarıyla dolu beklediklerini ama sonra yavaş yavaş, üzerleri tozlandıkça ve telleri teker teker umutlarını yitirip dostlarının solgunlaşan anısına bağlı birer palamar gibi koptukça –en önce de hep tellerin en tizi– sert, silah sesi gibi patlamalar, acayip iniltiler ya da kışkırtıcı gece miyavlama-

larıyla George Frederic Watts'ın ruhundaki bir karabasan gibi, sonunda yalnızca lirin, örümceklerle sineklere mağara olan boş, gürültüsüz yüzü, ince, taksimli sapı kalıyor, her kopan tel Hugh'yu gençliğinden parça parça koparıyor ve eğri büğrü, karanlık, elle tutulur, suçlayıcı bir biçim olarak yalnızca geçmiş kalıyordu. Ya da gitarlar şimdiye dek birçok kez çalınmış olabilirlerdi ya da yeniden satılmış ya da yeniden emanetçiye bırakılmış – ya da bir ustaya miras kalmış belki, sanki her biri değerli birer düşünce ya da öğretiymiş gibi. Tabii, bu duyguların herhangi bir eski caz gitarcısından çok, sürgünde ölümünü bekleyen bir Segovia'ya yakışacağı da aklından geçmiyor değildi. Ama Hugh, her ne kadar bir yanda Django Reinhardt ya da Eddie Lang gibi, öte yanda da, Tanrı'ya şükür, Frank Crumit gibi çalamıyorsa da, bir zamanlar büyük bir yetenek olarak ünlendiğini de hiç unutmuyordu. Ama, kendisiyle ilgili her şey gibi, bu ünün de biraz yapmacık bir yanı vardı çünkü en başarılı yapıtlarını *ukulele* gibi akort edilip neredeyse vurmalı saz gibi çalınan bir tenor gitara borçluydu. Ama bu acayip yöntem sayesinde, eski İskoçya Ekspresi'nden, ay ışığında kaçışan bir fil sürüsüne kadar, belli, karışık ritimlerin kaçınılmaz ustası olmuştu – bunun tanığı da artık klasikleşmiş eski bir Parlofon plaktı (adı da, kısaca, Juggernaut). Her neyse, diye düşündü, gene de gitarı kendisiyle ilgili şeylerin en yapmacıksız olanıydı. Ve yapmacık olsun ya da olmasın, yaşamında aldığı önemli kararların çoğuyla bağlantılıydı. Bir gitar sayesinde gazeteci olmuş, bir gitar sayesinde besteci olmuş, hatta –utancından ağır ağır kızarmakta olduğunu hissetti Hugh– denize ilk açılışı da çokça bir gitar sayesinde olmuştu.

Hugh okuldayken şarkı bestelemeye başlamış ve on yedisine gelmeden, gözünün açıldığı dönemlerde (ki o da başarısız birkaç deneyden sonra olmuştu) ilk şarkısı Londra'da, Yeni Compton Sokağı'nda bir Yahudi firması olan Lazarus Bolowski ve Oğulları tarafından kabul edilmişti. Yöntemi, bestelerini yalnız piyano için ya-

zılmış partisyonlar halinde gitar kutusuna ya da Geoff'un eski bir Gladstone bavuluna doldurarak gitarını da alıp tüm tatilini bir müzik evinden ötekine gitmekle geçirmekti – yaşamının ilk yılları da bu açıdan bir başka başarısız sanatçınınkini, Adolf Hitler'inkini andırmıyor değildi. İngiltere'nin müzikçilerle dolu ara sokaklarındaki bu başarısı altüst etmişti Hugh'yu; teyzesinden, kadın neyin döndüğünün farkına bile varamadan, izni koparmış ve bu başarısına güvenerek okuldan ayrılmıştı. Dergisine yazı işleri müdür yardımcılığı yaptığı okulundaki ders durumu inişli çıkışlıydı; oraya egemen züppece ilkelerden nefret ettiğini söylüyordu kendi kendine. Belli bir Yahudi düşmanlığı yaygındı ve yumuşak yürekli bir insan olan Hugh, gitarı yüzünden çok aranan bir kişi olmasına rağmen, özel dostları olarak Yahudileri seçmiş, yazdığı yazılarda onları savunmuştu. Bir yıl kadar sonrası için Cambridge Üniversitesi'ne kaydı yapılmıştı bile. Ama oraya gitmeye hiç mi hiç niyeti yoktu. Hugh'yu bundan da çok korkutan tek şey, aradaki bir yılı inek gibi çalışan biriyle geçirmek zorunda kalmaktı. Buna engel olmak için de çabuk davranması gerekiyordu. Kendi safça görüşüne göre, şarkıları sayesinde bağımsızlığını kazanabilirdi; bu, kendisine atanan vasiden dört yıl sonra gelmeye başlayacak gelirden de, bir diploma sahibi olmak gibi kuşkulu bir yarardan da bağımsızlığını ilan etmesi demekti.

Ama başarısının tadı kaçmaya başlamıştı biraz. Önce peşin para yatırmak gerekiyordu (teyzesi yatırmıştı bu parayı), şarkılarsa ancak birkaç ay sonra yayınlanıyordu. Ve önseziden de öte bir duyguyla Hugh birden aymış ve bu şarkıların tek başlarına, hepsi tam istendiği gibi otuz ikişer ölçü ve aynı derecede sıradan, hatta hafif geri zekâlı parçalar olmalarına rağmen –Hugh sonradan bu şarkıların adlarından öylesine utanmıştı ki, belleğinin gizli bir bölmesine kilitleyip unutmuştu onları– yeterli olamayabileceklerini düşünmüştü. Başka şarkıları da vardı, bazılarının da adları –*Susquehanna Mammy, Slumbering Wobash, Mississippi Sunset, Dismal Swamp,* vb.– öğreticisiyse, hiç

değilse birininki de –*I'm Homesick for Being Homesick (of being homesick for home)*, Vokal Fokstrot – anlamlı, hatta Wordsworth'un yapıtlarıyla yarışacak nitelikteydi...

Ama geleceğe aitti sanki bütün bunlar. Bolowski şarkılarını alabileceğini çıtlatmıştı ama... Hugh da bunları başka yere satarak adamı alındırmak istemiyordu. Deneyecek başka yayıncı da pek kalmamıştı ya! Ama belki, belki, bu iki şarkı çok başarı kazanır, çok, çok satıp Bolowski'yi zengin ederse, belki çok büyük bir reklam kampanyası...

Büyük bir reklam kampanyası! Buydu işte, gelip burada düğümleniyordu her şey; gözalıcı bir şey gerekiyordu, çağ bunu istiyordu ve Hugh, Garston'daki –Garston'da, çünkü Hugh'nun teyzesi baharda Londra'dan kuzeye, Oswaldtwistle'a taşınmıştı– Denizcilik Müdürlüğü'ne başvurup *M/V Philoctetes*'e gemici olarak yazılınca, o aranan göz alıcı şeyin bulunduğuna inanmıştı. Hugh aslında bunun ne kadar gülünç ve hüzünlü bir şey olduğunun farkındaydı imzayı basarken: Kendini biraz –ilk plakları İngiltere'de o sırada çıkan– Bix Beiderbecke, biraz Mozart'ın çocukluğu, biraz da Raleigh'nin yeniyetmeliği karışımı gibi görüyordu; daha o zamanlar bile Jack London'u biraz fazla okuduğu –oysa *Deniz Kurdu*'ndan şimdi, 1938'de, daha erkekçe olan *Ay Vadisi*'ne (en sevdiği *Ceket*'ti) terfi etmişti– ve denizi aslında gerçekten de sevdiği ve o abartılmış, mide bulandırıcı su birikintisinin, gelecekteki karısının kıskanması gereken tek şey olabileceği belki de doğruydu; bütün bunlar belki doğruydu o zamanın delikanlısı için, imzayı basarken de belki anlaşmanın, "Ateşçilerle gemiciler birbirlerine yardımcı olacaklardır" maddesinden öte, uzaklarda, Şark kerhanelerinin sınırsız zevklerini görüyordu – bir hayaldi bu belki, ama bunun tüm imrenilesi kahramanlığını yok eden, Hugh'nun amacına ulaşmak için "vicdan ve saygıyı" diyelim, hiçe sayarak, otuz millik bir çevredeki tüm gazete bürolarına gidip –ve hemen hemen tüm büyük Londra gazetelerinin birer bölge temsilciliği vardı oralarda– hepsine *Philoctetes*'le

denize açılmaya niyetli olduğunu önceden bildirmiş olmasıydı; haberi ilginç kılmak için de ailesinin ününe güvenmiş, babasının yok oluverişinin de uyandırdığı ilginin İngiltere'de bile "haber" değerini artıracağını düşünerek şarkılarının satıldığını da anlatmış –hepsinin Bolowski tarafından pazarlanacağını çekinmeden söylemişti–, böylece de hem gereken reklamı yapmış, hem de, durumu kamuoyuna yansıttığı için, ailesine, gitmesini engellemeye kalkmaları durumunda reklamın *daha* da çoğalarak onları gülünç duruma düşürebileceğini sezdirerek gözdağı vermişti. Başka unsurlar da vardı: Hugh unutmuştu onları. Bütün bunlara rağmen, o Allahın belası küçük gitarı her gazete temsilciliğine taşımamış olsaydı, gazetelerin ilgisini pek uyandırmayacağı da doğaldı. Anısı bile titretmeye yetiyordu Hugh'yu. Aslında, çoğu iyi, babacan adamlar olan gazeteciler de kendi kişisel düşlerini gerçekleştirdiğini düşündükleri ve kendini rezil etmeye böylesine kararlı bir delikanlıya belki de biraz bu yüzden iyi davranmışlardı. Tabii böyle bir olasılık o sıralarda Hugh'nun aklının köşesinden bile geçmemişti. Tam tersine. Çok zekice davrandığını sanmış, çeşitli yerlerdeki gemisiz korsanlardan, son savaşın denizlerine ağabeyleriyle açılamayıp acayip düşünceleri gelecek savaşı hazırlayan ve belki en iyi örnekleri Hugh olan, yaşamlarını hazin bir anlamsızlıkla lanetlenmiş gören bir kuşağın her yerdeki üyelerinden aldığı "tebrik" mektupları da bu kanısını doğrulamıştı. Yeniden titredi Hugh, çünkü gidemeyebilirdi de, önceden hiç hesaplaşmadığı birtakım unutulmuş, irikıyım akrabalar bir yerlerden halanın yardımına koşuverip zorla engelleyebilirlerdi gitmesini – neyse ki sağ olsun, Geoff, en akla gelmeyecek kimse, Rabat'tan babalarının kız kardeşine bir telgraf çekmişti: *Saçmalamayın. Hugh'nun düşündüğü yolculuk bence yapabileceği en iyi şey. Ona her özgürlüğü tanımanızı şiddetle salık veririm.* – Önemli bir noktaydı bu aslında; çünkü böylece Hugh'nun yolculuğunun hiçbir kahramanca yanı kalmadığı gibi, en ufak bir başkaldırma izinden bile arıtılmış oluyordu. Çün-

kü kaçmak istediği kişilerin tüm yardım kapılarını –niyetini bütün dünyaya yaymış olmasına rağmen– esrarengiz bir biçimde açmaları, "denizlere kaçma" düşlerini yerle bir etmişti ve kesinlikle dayanamıyordu buna. Ve bu yüzden Konsolos'u hiçbir zaman tamamen bağışlayamamıştı Hugh.

Gene de, On Üç Mayıs Cuma günü, Frankie Trumbauer'in üç bin mil ötede ünlü *For No Reason at All in C* plağını kaydettiği gün –ki bu Hugh için artık dokunaklı bir tarihsel raslantıydı– peşinde İngiliz basının yeni Amerikancı sululuğuyla havada kapıverdiği haberle –"Öğrenci besteci gemici oldu", "Ünlü hemşerilerimizden birinin kardeşi denizin çağrısına uydu", "Dâhi giderken hep Ostwaldwistle'a döneceğini söyledi" ve "Öğrenci şarkıcının destanı eski Keşmir esrarını canlandırıyor"dan, anlaşılmaz "Ah, bir Conrad olsaydım'"a, yanlışlarla dolu "Üniversite öğrencisi *ukulele*'sini alıp yük şilebine yazıldı" (çünkü, yaşlı bir gemicinin kısa bir süre sonra hatırlatacağı gibi, üniversite öğrencisi değildi henüz) ve, en korkuncu, ama bu şartlar altında en doğrusu olan, "Halası, 'Hugh'ya rahat yok' dedi"ye kadar– Hugh, doğuya mı batıya mı gittiğini bilmeyerek, teknedeki en küçük miçonun bile hiç olmazsa bir kez işittiği bir gerçekten –*Philoctetes*'in Yunan mitolojisinde bir kişi, okları hiç değilse Hugh'nun gitarı kadar gurur kaynağı, ama talihsiz birer mal varlığı olan Polas'ın oğlu, Herakles'in dostu olduğundan– bile habersiz, Çin'e ve Palambang'ın kerhanelerine gitmek üzere yola çıktı. Hugh, bu küçük reklam kampanyasının neden olduğu utancı düşünerek kıvrandı divanın üstünde; denizden de korkunç kaçışlara itebilirdi bu utanç insanı... Bu arada, gemici arkadaşlarıyla ilişkilerinin (Gasteyi gördün mü lan, Cock? Piç bi dük mü ne varmış gemide) işin başından beri iyi gitmediğini söylemek yanlış olmazdı. Beklenen davranışlarda bulundukları da söylenemezdi! Çoğu iyi davrandılar ona önceleri, ama amaçları pek dostça değildi. Hugh'nun merkezden torpilli olduğunu düşünüyorlardı haklı olarak. Bazılarının

kaynağı belirsiz cinsel amaçları vardı. Çoğu da, o zamana dek denizcilerle bağdaştıramadığı derecede küçük biçimlerde muzır ve kinciydiler. Gizli gizli günlüğünü okuyorlardı. Parasını çalıyorlardı. Bir seferinde iş tulumunu çalıp ona sattılar gene, ama veresiye, çünkü tüm alım gücünü zaten çoktan ellerine geçirmişlerdi. Yatağına, torbasına keskiler gizliyorlardı. Sonra da birdenbire, küçük zabitlerin helasını temizlerken, sözgelimi, çok genç bir denizci gizemli bir yılışıklıkla, "Farkında mısın, arkadaş, biz senin için çalışacağımıza sen bizim için çalışıyorsun?" gibilerinden bir şeyler söyleyiveriyordu. O sıralarda iş arkadaşlarını da yapay bir duruma soktuğunu fark edemediği için, burun kıvırarak karşılıyordu Hugh böyle sözleri. Kendisine çektirilen acıları –acı denebilirse eğer– iyi karşılıyordu. Bir kere, yeni yaşamındaki en ciddi boşluğu biraz olsun dolduruyordu bunlar.

Bu boşluk karmaşık bir biçimde, sürdürdüğü yaşamın "rahatlığından" geliyordu. Yaşam bir karabasan değil anlamına gelmemeliydi bu. Öyleydi öyle olmasına, ama bunu anlamaya yaşı elvermiyordu. Yaptığı işlerden ellerinin önce cılk yara, sonra da odun gibi sert olmadıkları anlamına da gelmiyordu. Ne de tropikal ısılarda vinçlerin gölgesinde çalışırken ya da güverteye kırmızı kurşun dökerken sıcaktan ve sıkıntıdan delirmenin sınırına gelmediği anlamına. Ya da bu işin okulda büyük öğrencilere uşaklık etmekten daha kötü olmadığı (gerçi yeni bir okula gönderilmişti ve bu gelenek yoktu orada) anlamına. Olmuşlardı, gelmişti ve öyleydi; beyni karşı çıkmıyordu bunlara. Küçük, akıl almaz şeylerdi karşı çıktığı.

Sözgelimi, baş kasarasına baş kasarası değil, müretteba bölümü deniyordu ve başta değil, kıçta, pupadaydı. Baş kasarasının başta olması ve ona baş kasarası denmesi gerektiğini herkes bilirdi. Ama bu baş kasarasına baş kasarası denmemesinin nedeni, baş kasarası olmamasından ileri geliyordu. Pupa güvertesinin altındaki bölüm, gerçekten "müretteba bölümü" olarak düzenlenmiş, Man Adası gemisindeki gibi ortada yemek odasının kesti-

ği bir geçidin iki yanına dizili ikişer kişilik kamaralardan oluşuyordu. Ama Hugh, güçlükle elde edilmiş bu "iyi" yaşama şartlarından şikâyetçiydi. Ona göre baş kasarası –bir geminin mürettebatı da başka nerede yaşayabilirdi ki?– başaltında, tepesinde bir gaz lambasının sallandığı, bir masa çevresinde ranzaların dizili olduğu ve gemicilerin içip, kadın düzüp birbirlerini öldürdükleri pis kokulu bir oda olmalıydı. *Philoctetes*'te gemiciler ne dövüşüyor ne kadın düzüyor ne de birbirlerini öldürüyorlardı. İçki konusuna gelince; Hugh'nun halası ona sonunda, gerçekten soylu ve romantik bir biçimde gerçeklere boyun eğerek şöyle demişti: "Biliyorsun, Hugh, Karadeniz'i aşarken sırf *kahve* içmeni beklemiyorum, tabii." Haklıydı. Hugh Karadeniz'in yakınından bile geçmedi. Ama gene de gemide genellikle kahve içti: bazen çay; arada sırada su; tropikal bölgelerde de yeşil limon suyu. Bu çay sorunu da onu huzursuz eden konulardan biriydi. Hugh'nun ilk görevlerinden biri, her ikindi vakti, çan altıyı ve sekizi çalınca, yardımcısı hasta olduğu için önce lostromonun yemek odasına, sonra da mürettebata, lostromonun keyifle "ikindi çayı" dediği şeyi mutfaktan kapıp koşturmaktı. Yanında da *tabnab*. *Tabnab*, aşçı çırağının yaptığı çok lezzetli, ince tatları olan küçük kurabiyelere verilen addı. Hugh küçümseyerek yiyordu bunları. Bir düşünün: Deniz Kurdu, saat dört oldu mu oturuyor, çay yudumlayıp kurabiye yiyor! Gene de bu değildi en kötüsü. Daha önemlisi yemeklerin kendileriydi. Sıradan bir İngiliz yük şilebi olan *Philoctetes*'te, Hugh'nun o ana kadar aksini düşlerinde bile göremeyeceği bir geleneğin tersine, yemekler nefisti; hele gittiği yatılı okuldaki –hiçbir gemicinin beş dakika bile dayanamayacağı– yemek şartlarıyla karşılaştırınca, bir ehlikeyfin hayal gücünden çıkmış gibiydiler. İlk başlarda görev yaptığı küçük zabit yemekhanesinde, yalnız kahvaltıda en az beş kap yemek çıkıyordu; durum, mürettebatın yemek salonunda da bundan pek aşağı kalmıyordu. Amerikan usulü patates kavurması, füme balık, jambonlu sahanda yumurta, yulaf ezmesi, biftek, küçük

ekmekler – hepsi de bir oturuşta, hatta aynı tabağın içinde; Hugh ömründe bu kadar çok yemek gördüğünü hatırlamıyordu. En şaşırtıcısı da, günlük görevleri arasında, bu mucizevi yemeklerin büyük bir miktarını denize dökmenin de bulunduğunu öğrenmesiydi. Mürettebatın yemediği bu yiyecekler, gemicilerin deyimiyle, "merkeze döneceğine" Hint Okyanusu'na ya da herhangi bir okyanusa dökülüyordu. Güçlükle elde edilmiş bu iyi yaşama koşullarından hoşnut değildi Hugh. İşin tuhafı, başkaları da değildiler. Çünkü en büyük sohbet konusu, yemeklerin berbatlığıydı. "Boş verin beyler, yakında evimize dönüp doğru dürüst karnımızı doyurabileceğiz, bu Allahın belası karavanayı yiyeceğimize –içinde boya mı vardır, ne halt vardır–." Ve aslında sadık bir can olan Hugh, onlarla birlikte yakınıyordu. Asıl kafadarlarını kamarotların arasında buluyordu ama...

Gene de, bir tuzağa düşmüş gibi hissediyordu kendini. Geçmiş yaşantısından temelde kurtulamadığının bilincine varmak daha da vurguluyordu bu duyguyu. Her şey, değişik biçimlerde de olsa, burada da vardı: aynı çekişmeler, aynı yüzler, aynı insanlar – tıpkı okuldaki gibi; gitarı yüzünden geçici bir aranırlık, aynı zamanda da kamarotlarla, ya da daha kötüsü, Çinli ateşçilerle dostluk kurduğu için bir düşmanlık. Geminin kendisi bile akıl almaz, devinimli bir futbol alanını andırıyordu. Yahudi düşmanlığının geride kaldığı doğruydu, çünkü Yahudiler denize açılmayacak kadar akıllıydılar. Ama okuluyla birlikte İngiliz züppeliğini de geride bıraktığını sanıyorsa, yanılıyordu. Aslında, *Philoctetes*'e egemen züppelik, Hugh'nun dünyanın hiçbir yerinde olabileceğini aklından bile geçiremediği derecede aşırıydı. Aşçıbaşı, yorulmak bilmeyen çırağını kendinden tamamen aşağı türden bir yaratık olarak görüyordu. Lostromo, zanaatkâr olan marangozdan nefret ediyordu ve yemeklerini aynı küçük odada paylaşmalarına rağmen üç ay boyunca konuşmadı onunla; marangoz Chips de, aynı zamanda gemideki küçük zabitlerin en kıdemlisi olduğu için, lostromodan nefret ediyordu ve gö-

rev sırasında çizgili gömlekler giymekten hoşlanan, işini bir türlü ciddiye alamayan ve genellikle bir yün fanilayla gezip boynuna da bir peşkir bağlayan yardımcısını aşağılıyordu. Acemi gemicilerin en genci, omzuna bir havlu atıp yüzmek için kıyıya çıktığında, yakasız gömleğine kravat bağlamış olan serdümen tarafından geminin onurunu beş paralık ettiği gerekçesiyle azarlanmıştı. Kaptan da, gazete söyleşilerinden birinde iltifat olsun diye *Philoctetes*'i serseri –yani rotası önceden saptanmamış– bir şilep olarak tanımlayan Hugh'yu her gördüğünde öfkeden mosmor kesiliyordu. Serseri olsun ya da olmasın, tüm gemi Hugh'nun o ana dek varlığını bile bilmediği burjuvaca önyargılarla çalkalanıp duruyordu. Ya da ona öyle geliyordu. Hugh, gazetelerin ima ettiklerinin tersine, Conrad'a öykünmek şöyle dursun, ondan tek sözcük bile okumamıştı henüz. Ama Conrad'ın bir yerde, bazı mevsimlerde, Çin Denizi'nde tayfunlar çıktığını çıtlattığını duymuştu. İşte o mevsimlerden biriydi bu; ve işte, Çin kıyıları da şunlardı. Ama tayfun mayfun yoktu. Ya da varsa, *Philoctetes*'in yakınlarından bile geçmemek için elinden geleni yapıyordu. Acı Göller'den çıkıp Yokohama Limanı'na girene dek tekdüze, can sıkıcı, çarşaf gibiydi deniz. Zorlu nöbet saatlerini pas kazımakla geçiriyordu Hugh. Ama zorlu falan değildi nöbetler, çünkü gündüz vardiyasında çalışıyordu. Zavallıcık, gene de işinin bir romantik yanı olduğuna kendini inandırmak için elinden geleni yapıyordu. Vardı da! Bir haritaya bakması yeterliydi bunu anlaması için. Ama ne yazık ki haritalar fazla canlı bir biçimde okulu anımsatıyorlardı ona. Böylece de Süveyş Kanalı'ndan geçerken ne sfenksin ne İsmailiye'nin ne de Tûru Sina'nın, Kızıl Deniz'i aşarken de ne Hicaz'ın ne Asur'un ne de Yemen'in bilincindeydi. Hindistan'dan o kadar uzak olmasına rağmen onun bir parçası olması, Perin Adası'nı büyülü kılmıştı onun için. Oysa o korkunç yerin açıklarında bütün bir sabah boyunca demirli durduklarının farkında bile değildi. Bir zamanlar en değerli varlığı, üstünde vahşi yerlilerin resmi olan bir İtalyan Somali'si puluydu. Oysa

Guardafui açıklarından geçerlerken, aynı yerin bilincine üç yaşında öbür yöne doğru giderken ne kadar vardıysa, o kadar varmıştı. Sonradan, Komorin Burnu'nu ya da Nikobar'ı düşünmedi. Ne de, Siyam Körfezi'ndeyken, Phnom Penh'i. Ne düşündüğünü kendisi bile bilmiyordu belki – çanlar çalıyor, motor dımbırdıyordu; *videre; videre;* ve çok yukarılarda, ruhun yüksek, görünmez dümen sularını açarak yol aldığı bir başka deniz vardı belki...

Sokotra çok sonraları simgeleşti onun için ve eve dönerken, Karaçi yakınlarında, doğduğu yere neredeyse bir taş atımı uzaklıktan geçtiğini düşünmedi bile... Hong Kong, Şangay; ama karaya çıkma fırsatları enderdi ve uzun aralıklarla geliyordu; zaten az olan paraya dokunmak söz konusu değildi ve Yokohama'da karaya çıkma izni alamadan bir ay yattıktan sonra içinde duyduğu acı taşmak üzereydi artık. İzin verilen yerlerde de gemiciler karaya çıkıp zurna gibi sarhoş olacaklarına, güvertede oturup dikiş dikiyor, Hugh'nun on bir yaşındayken duyduğu müstehcen fıkraları anlatıyorlardı birbirlerine. Ya da ne kokar ne bulaşır, kaba saba şeyler buluyorlardı vakit geçirmek için. Hugh, İngiliz büyüklerinin sanat ve aydın düşmanlığından da kurtulamamıştı. Gene de, geminin iyi bir kitaplığı vardı ve istifçilerden birinin yardımıyla, pahalı bir özel okulun sağlayamadığı eğitimi edinmeye başladı Hugh. *Forsyte Destanı*'nı ve *Peer Gynt*'i okudu. Cambridge Üniversitesi'ni boş verme niyetinden de onu caydıran, iyi yürekli bir yarı komünist olan ve ambar nöbetini Kızıl El adlı bir broşürü okumakla geçiren istifçiydi. "Senin yerinde olsam, giderim o Allahın belası yere. Ne kadar sömürebilirsen sömüreceksin kurulu düzeni."

Bu arada ünü de bıkmak usanmak bilmeden izliyordu onu. Singapur *Free Press* gazetesinin manşeti gerçi, "Kayınbiraderinin dostunu vurdu" diyordu belki, ama az ötede şöyle bir habere de rastlamak olasıydı: "*Philoctetes* Penang Limanı'na demir atarken, kıvırcık saçlı bir delikanlı başta durmuş, *ukulele*'siyle son bestesini çalıyordu." Bu haber her an Japonya'da da ortaya çıkabilirdi ar-

tık. Her neyse, gitar imdadına yetişmişti gene. Ve şimdi Hugh, hiç olmazsa ne düşündüğünü biliyordu: İngiltere'yi ve dönüş yolculuğunu! Kaçmak için öylesine çaba harcadığı İngiltere, artık özleminin tek kaynağı, vaat edilmiş ülke oluvermişti; sürekli demirde durmanın verdiği sıkıntının arasında, *Singing in the Blues*'un bölümlerini anımsatan Yokohama akşamlarında, kadın dostunun sevgilisi olarak düşünüyordu İngiltere'yi. Evdeki başka herhangi bir dostunu düşünmediği kesindi. Başından geçen bir-iki gönül serüveni, zamanında ciddi gibi gelmiş olsalar bile, unutulmuş gitmişlerdi. Bayan Bolowski'nin Yeni Compton Sokağı'ndaki sıcak bir gülümseyişi bunlardan daha çok kalmıştı aklında. Hayır: Londra'nın çift katlı otobüslerini, kuzeydeki müzikhol afişlerini düşünüyordu. Birkenhead Hipodromu: Her gece 18.30 ve 20.30'da. Ve yeşil tenis kortları, topların sert toprağa çarptıkça çıkardıkları tok ses, ağın üzerinden hızla geçişleri, katlanır koltuklarda çay içen insanlar (onlara öykünebilirdi tabii *Philoctetes* gemisinde), güzel İngiliz birası ve eski peynirden yeni yeni almaya başladığı tad...

Ama her şeyden önemlisi, yayınlanmış şarkıları vardı artık. O şarkılar şimdi İngiltere'de, Birkenhead Hipodromu'nda, gecede iki seans kalabalık bir dinleyici kitlesine çalmıyorlarsa eğer, gerisinin ne önemi vardı? Ya o tenis kortlarının kenarındaki insanlar, onun şarkılarını mırıldanmıyorlar da ne yapıyorlardı? Mırıldanmıyorlarsa da, ondan söz ediyorlardı. Çünkü İngiltere'de ün bekliyordu onu; kendi yarattığı gibi ucuz bir ün değil, gerçek bir ün, cehennemi yaşayıp ateşten geçtiği için –Hugh da durumun gerçekten böyle olduğuna inandırıyordu kendini– hak ettiği bir ün.

Ama bir gün geldi, Hugh *gerçekten* ateşten geçti. Günün birinde, *Philoctetes*'in başka bir yüzyıldan kalma kardeş gemilerinden biri, *Oedipus Tyrannus* –geminin ateşçisi, bunun da başı belalardan bir türlü kurtulamayan bir başka Yunanlı olduğunu anlatabilirdi– Yokohama Limanı'nda *Philoctetes*'e hem fazla uzak hem de fazla ya-

kın yatıyordu, çünkü o gece, gelgitin etkisiyle durdukları yerde dönen iki koca gemi zamanla birbirlerine öylesine yaklaştılar ki çarpışacaklardı neredeyse; bir an birbirlerine girecek gibi oldular; *Philoctetes*'in kıçüstünde herkes telaş içindeydi, sonra iki gemi birbirlerine neredeyse teğet geçince, ikinci kaptan megafonu alıp bağırdı:

"Kaptan Nelson'a Kaptan Sanderson'un selamı var, ıskarça liman deyin ona!"

Ateşçileri, *Philoctetes*'in tersine beyaz ırktan olan *Oedipus Tyrannus,* inanılmaz bir süre olan on dört aydan beri seferdeydi. Bu yüzden de yorgun düşmüş kaptanı, gemisine serseri denilmesine Hugh'nun kaptanı kadar içerlemiyordu. Cebelitarık'ın sancaktan geçtiğini iki kez görmüştü, ama bu Thames ya da Mersey ırmaklarına değil, Batı Okyanusu'na ve uzun New York seferine işaretti. Sonra Vera Cruz, Colón, Vancouver ve Pasifik Okyanusu'nu aşarak gene Uzakdoğu. Ve şimdi, herkes tam eve dönüleceğine kesin gözüyle bakarken, yeniden New York'a gitmesi emredilmişti. Mürettebat ve özellikle ateşçiler ölümüne bıkmışlardı bu durumdan. Ertesi sabah, iki gemi gene birbirine kibar bir uzaklıkta yüzerlerken, *Philoctetes*'in kıçtaki yemek salonuna asılan bir ilan, *Oedipus Tyrannus*'taki üç gemiciyle dört ateşçinin yerlerini alacak gönüllüler arandığını bildiriyordu. Öbür şilebin gemicileri de böylece, yalnız üç aydır seferde olmasına rağmen, Yokohama'dan ayrıldıktan bir hafta sonra İngiltere'ye dönecek olan *Philoctetes*'le evlerine kavuşabileceklerdi.

Denizde her kalınan gün, ne kadar az da olsa, birkaç dolar daha demektir. Ve üç ay denizde korkunç uzun bir süredir. On dört aysa (Hugh henüz Melville de okumamıştı) sonsuzluk demektir. *Oedipus Tyrannus*'un daha altı aydan fazla sürteceği sanılıyordu ama gene de belli olmazdı; bıkkın gemicilerini, şirketin diğer şileplerine rastladıkça nakledip iki yıl daha dolaşabilirdi belki de. İki günün sonunda yalnız iki gönüllü çıkmıştı: bir telsizciyle bir gemici.

Hugh *Oedipus Trannus*'a bakıyordu: Yeni yatağına demirlemiş olmasına rağmen, Hugh'nun aklının palamarına bağlı gibi, başkaldırırcasına yaklaşıyor, eski istimli vapur *Philoctetes*'in bir bir yanında, bir öbür yanında, bir mendireğin yakınında, bir alargada beliriyordu. Hugh'ya göre, *Philoctetes*'in tam tersine, bir gemide olması gereken her niteliğe sahipti. Bir kere arması, alçak direkleri, bir futbol alanına benzemiyordu. Direkleri ve vinçleri yüksek, çaydanlığa benzer türdendi. Direkleri kara ve demirdendi. Bacası da yüksekti ve boya isterdi. Pis ve paslıydı ve bordalarında kırmızı kurşunlar görünüyordu. Belirgin bir biçimde iskele yanına kaykılmış, kim bilir, belki sancağa da eğilmişti. Kaptan köprüsünün durumuna bakılırsa, yakınlarda bir tayfunla –olabilir miydi böyle bir şey?– karşılaşmıştı: Karşılaşmış olmasa bile, kısa bir süre sonra tüm tayfunları üzerine çekecekmiş gibi bir duruşu vardı. Tepilmiş, eski ve –ne güzel!– sanki batacak gibiydi. Ama gene de genç ve güzel bir yanı vardı: ölmeyi reddeden, ama hep ufukta duran bir hayal gibi. Yedi mil hız yapabileceği söyleniyordu. Ve New York'a gidiyordu! Ama ona geçerse Hugh, İngiltere ne olacaktı? Ününün iki yıl sonra aynı parlaklıkla süreceğini sanacak kadar emin değildi şarkılarından... Üstelik de korkunç olacaktı yeni bir gemiye alışmak, her şeye sıfırdan başlamak. Gene de orada, bu gemide çektiği acılara neden olan damgaları taşımayacaktı üzerinde. Adı Colón'da duyulmamıştı herhalde. Ah, ah, ağabeyi Geoff da biliyordu bu denizleri, bu deneylerin elde edildiği bu er meydanlarını; o olsaydı ne yapardı acaba?

Ama yapamıyordu. Kıyıya çıkma izni alamadan bir ay Yokohama'da yatmak onu her ne kadar bozmuşsa da, bu kadarı fazlaydı. Sanki yatılı okulda, yıl sonu bütün güzelliğiyle belirmişken, kendisine yaz tatili olmayacağı, ağustos ve eylül aylarını da çalışarak geçirmek zorunda kalacağı bildirilmişti. Ama içinden bir ses, sırf evini kendisinden daha fazla özlemiş bir başka deniz yorgunu gemici yerini alabilsin diye, gönüllü yazılmaya itiyordu onu. Hugh, *Oedipus Tyrannus*'a yazıldı.

Bir ay sonra Singapur'da *Philoctetes*'e döndüğünde bambaşka bir adamdı. Dizanteriye yakalanmıştı. *Oedipus Tyrannus* düş kırıklığına uğratmamıştı onu. Yemekler kötüydü. Soğutma düzeni yoktu; yalnız bir buz kutusu vardı. Baş kamarot (pis domuz) bütün gün kamarasında oturup sigara içiyordu. Baş kasarası da baştaydı. Kendi isteğine karşı –ve aklında Lord Jim'le ilgili hiçbir şey olmaksızın, Mekke'ye gidecek bir grup hacı adayını yolcu almaya hazırlanırken– ayrıldı oradan, acenteler arası bir karışıklık yüzünden. New York yolculuğu yatmıştı ve hacıların hepsi değilse bile, hiç olmazsa gemici arkadaşları evlerine dönebileceklerdi. Görev dışı ve acısıyla baş başa kalan Hugh çok mutsuzdu. Ama arada sırada dirseğinin üzerinde doğruluyordu: Tanrım, ne biçim yaşantıydı bu! Buna dayanabilecek kadar dirençli adamlara ne kadar elverişli şartlar sağlansa azdı. Eski Mısırlılar bile bilmiyorlardı köleliğin ne olduğunu. Peki, ya kendisi ne biliyordu? Pek bir şey değil. Kilerler Miki'de –karada yaşayanların bir gemicinin düşü olarak görebilecekleri kara bir kömür limanıydı bu, çünkü her evi kerhane, her kadını da (dövmeli, ihtiyar bir paçoz dahil) orospuydu– dolmuş, kömürler neredeyse kazanın yanına kadar taşmıştı. İstifçilik mesleğinin –varsa– en iyi yanını görmüştü yalnızca. Güvertede çalışmak çok daha iyi bir şey değil miydi? Hayır. Orası da acımasızdı. Denizde yaşam bir gemici için anlamsız bir reklam numarası değildi. Çok ciddi bir işti. Bunu sömürmüş olmaktan korkunç utanç duyuyordu Hugh. Yıllar süren öldürücü bir sıkıntı, her tür bilinmeyen tehlike ve hastalığa açık olma, yalnızca; sigortasını ödemek zorunda kalabileceği için sağlığıyla ilgilenen bir şirket; on sekiz ayda bir insanın mutfak halısının üstündeki bir küvette karısıyla su dökmekten öteye gitmeyen bir aile yaşantısı: Buydu deniz. Bu ve içine gömülmek için gizli bir istek. Ve kanmak bilmeyen, olağanüstü bir gurur. Hugh şimdi *Philoctetes*'in istifçisinin ona anlatmaya çalıştığı şeyi ve *Philoctetes*'te niçin kâh horlanıp kâh pohpohlandığını kavradığını sanıyordu. Bunun temel

nedeni, Hugh'nun kendisini hem güvenilmeyen hem korkulan, acımasız bir düzenin temsilcisi olarak göstermesiydi. Ama bu düzen, kafalarını loca deliğinden yukarılardaki burjuva açık havaya çok ender çıkarabilen ateşçilerden çok, gemicilere çekici geliyordu. Gene de pek güvenilir bir düzen değildi. Yolları dolambaçlıydı. Casusları her yerde. Yılışıklık eder insana, kim bilir, belki gitar aracılığıyla bile. Günlüğü bundan dolayı okunmalıdır. Şeytanlıklarını sürekli olarak izlemek, öğrenmek gerekir. Gerekirse pohpohlanır, ona öykünülür, işbirliği ediliyormuş gibi davranılır. Karşılığında da o seni pohpohlar. Orada burada, yemek, daha iyi yaşama şartları, kitaplık gibi konularda ödünler verir, ama onlardan yararlanabilmeyi sağlayacak iç huzurunu yok ederek önceden. Böylece de ruhunu kelepçelemiş olur. Bu yüzden de yılışıklaşırsın ve şöyle sorular sorduğunu fark edersin: "Farkında mısın? Biz senin için çalışacağımıza sen bizim için çalışıyorsun." Doğrudur da bu. Düzen sizin için çalışıyordur, bunu da biraz sonra, yeni savaş çıkıp herkese iş bulununca anlarsın. "Ama bu numaraların hep yutulacağını sanma," diye yineliyorsun durmadan yüreğinde; "aslında, iyi kıstırmışız seni. Biz olmasak, savaşta ya da barışta, bir kül yığını gibi çöker Hıristiyanlık!" Bu mantıktaki çelişkilerin farkındaydı Hugh. Ama *Oedipus Tyrannus*'ta, bu simgenin izlerini hemen hiç taşımadığı için, ne horlanmış ne de pohpohlanmıştı. Bir yoldaş gibi davranmışlardı ona. Ve büyük bir cömertlikle yardımına koşmuşlardı, görevinin altından kalkamadığında. Yalnız dört hafta. Ama o haftalar boyunca, *Oedipus Tyrannus* onu *Philoctetes*'le barıştırmıştı. Bu yüzden de, hasta yattığı sürece görevini başka birisinin yapmak zorunda kalması hâlâ derinden üzüyordu onu. Tam iyileşmeden işbaşı yapınca, hâlâ İngiltere'yi ve şöhreti düşünüyordu. Ama asıl istediği, işini şanlı bir biçimde bitirmekti. Bu son, zorlu birkaç hafta boyunca çok az gitar çaldı. Her şey çok iyi gidiyor gibiydi. Öylesine iyi gidiyordu ki, limana yanaşmadan arkadaşları bavulunu toplamak için ısrar ettiler. Bavulunun içine bayat ekmekler tıkıştırmış olduklarını sonradan fark etti.

Gravesend'de demirleyip gelgiti beklediler. Çevrelerindeki sis kaplı gündoğumunda koyunlar usulca melemeye başlamışlardı bile. Bu yarı aydınlıkta, Thames Irmağı Yangtse-Kiang'a benziyordu. Sonra birden birisi piposunu bahçe duvarına vurarak söndürdü... Hugh, Silvertown'da gemiye çıkan gazetecinin boş zamanlarında şarkılarını çalıp çalmadığını öğrenmek için beklememişti. Neredeyse yaka paça atmıştı adamı gemiden.

Bu düşüncesiz davranış, nedeni ne olursa olsun, gece vakti Hugh'nun bir yolunu bulup Yeni Compton Sokağı'na ve Bolowski'nin küçük, dökünti dükkânına gitmesine engel olmamıştı. Dükkân kapalı ve karanlıktı ama Hugh camekânın arkasında duran şarkıların kendininkiler olduğundan emin gibiydi. Ne kadar garipti! Yukarıdan tanıdık notalar duyar gibi oluyordu – Bayan Bolowski üst kat odalarından birinde usulca çalıyordu onları. Ve sonradan, bir otel ararken, çevresindeki herkes onları mırıldanıyordu sanki. Bu mırıldanma o gece de, Astoria Oteli'nde, düşlerinde sürdü; tanyeri ağarırken uyanıp o harika camekânı görmeye gitti gene. Şarkılarının hiçbiri yoktu orada. Hugh'nun düş kırıklığı ancak bir an sürdü. Şarkıları o kadar iyi satıyor olmalıydı ki, camekâna koyacak kadar bile kalmamıştı. Saat dokuzda gene Bolowski'ye döndü. Ufak tefek adamcağız onu gördüğüne çok sevinmişti. Evet, evet, iki şarkısı da çoktandır yayınlanmıştı. Bolowski gidip getirecekti. Hugh soluğunu kesmiş, bekliyordu. Niçin bu kadar uzak kalmıştı? Bolowski yayıncısıydı ne de olsa. Şarkılarını *bulmakta* güçlük çekmiyordu herhalde. En sonunda Bolowski'yle bir yardımcısı iki kocaman paketle döndüler. "İşte," dedi, "şarkılarınız. Ne yapalım bunları? Alıp götürmek mi istersiniz? Yoksa bizde dursunlar mı biraz daha?"

Evet, gerçekten de buradaydılar işte Hugh'nun şarkıları. Yayınlanmışlardı, Bolowski'nin dediği gibi, her birinden biner tane – ama o kadar. Dağıtımları konusunda hiçbir çaba harcanmamıştı. Kimse mırıldanmıyordu onları. Hiçbir sanatçı Birkenhead Hipodromu'nda söylemi-

yordu onları. Hiç kimse "üniversite öğrencisi"nin yazdığı şarkılardan tek sözcük bile duymamıştı. Gelecekte duyup duymayacakları da Bolowski'yi hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Onları basmış, böylece de anlaşmanın kendisine düşen payını yerine getirmişti. Önceden primin üçte biri kadarına mal olmuştu bu. Gerisi net kârdı. Bolowski, bestelerinin basılması için para vermeye hazır enayilerin şarkılarından yılda bin tane bassa, ne diye bir de satma çabasına girsindi? Primler yetiyordu. Hugh'nun da şarkıları vardı işte. İngiliz bestecilerinin şarkılarına pazar bulunmadığını bilmiyor muydu, diye usulca açıkladı Bolowski; yayınlanan şarkıların çoğunun Amerikalıların olduğunu? Hugh, her şeye rağmen, şarkı yazarlığı mesleğinin gizlerini tanımış olmaktan kibirlendi biraz. "Ama bütün o reklamlar," diye kekeledi. "Size bir yararı olmadı mı onların?" Bolowski usulca başını salladı. Şarkıların yayınlanmasından çok önce yitirmişti ilgisini o haberler. "Ama ilgiyi yeniden uyandırmak kolay olur..." diye mırıldandı Hugh, sonra da, önceki gün gemiden kovaladığı gazeteciyi anımsayarak yutuverdi tüm karmaşık iyi niyetlerini: Sonra, utanarak, yeni bir yol denedi... Her şeye rağmen, belki insan şarkı yazarı olarak Amerika'da daha başarılı olabilirdi, değil mi? Ve uzaktan uzaktan *Oedipus Tyrannus*'u düşündü. Ama Bolowski sessizce güldü Amerika'daki başarı şanslarına; orada, insanın karşılaştığı bütün garsonlar aslında besteciydi...

Ama bu arada Hugh, yarı umutlu bir biçimde, şarkılarına göz atmaktaydı. Hiç değilse adı vardı kapaklarında. Birinin üstünde de bir dans orkestrasının fotoğrafı vardı. Izzy Smigalkin ve Orkestrası'nın büyük başarısı! Her iki şarkıdan da birkaç tane alıp Astoria'ya döndü. Izzy Smigalkin, Elephant and Castle'da çalıyordu, o da, nedenini pek bilmeyerek, adımlarını oraya doğru yöneltti, çünkü Bolowski ona doğruyu çıtlatmıştı bile: Izzy Smigalkin, Kilburn Empire'da bile çalıyor olsa, bando partisyonları yayınlanmamış şarkılara ilgi duyacak adam değildi, bunları Bolowski'ye olan ne idüğü belirsiz bir an-

laşma sonucu "başarı" olarak sunsa bile. Hugh dünyayı öğreniyordu.

Cambridge Üniversitesi giriş sınavını başarıyla verdi, ama eski kapılandığı yerlerden uzaklaşamamıştı. Derslerin başlamasına daha on sekiz ay vardı. *Philoctetes*'ten kovduğu gazeteci, her ne amaçlaysa, ona şöyle demişti: "Sen ahmağın birisin. İstesen bu şehrin bütün yayıncılarını peşinden koşturabilirsin." Pişman olan Hugh, bu aynı adam aracılığıyla bir gazetede iş bulmuştu: Gazete kupürlerini bir deftere yapıştırıyordu. Sonunda böyle olmuştu demek! Ama kısa bir süre sonra, kirasını halasının ödemesine karşın, biraz bağımsızlaşabildi. Hızla yükseldi. Ününün biraz yardımı olmuştu, ama denizle ilgili hiçbir şey yazmamıştı henüz. Aslında, namusluluk ve sanatı aradığı; Wapping Old Stairs semtinde yanan bir kerhaneyle ilgili yazdığı yazıda da her ikisinin olduğu söyleniyordu. Ama kafasının arkasında başka korlar yanıyordu hâlâ. Bir elinde gitar kutusu, öbüründe Geoff'un Gladstone bavuluyla bir karanlık yayınevinden ötekine sürünüyordu artık. Ama gene de yaşamı bir kez daha Adolf Hitler'inkine benzemeye başlamıştı. Bolowski'yle bağlantıyı kesmemişti ve yüreğinde, kendisini intikam tasarıları hazırlarken düşlüyordu. Bir çeşit özel Yahudi düşmanlığı yaşantısının bir parçası oldu. Geceleri, ırksal bir nefretti terlediği. Ateşçilerin yanına kapitalist düzenin musluğundan akıp gittiği düşüncesi zaman zaman aklına geliyorsa da, bu düşünce artık Yahudilere karşı duyduğu nefretten ayırt edilemez olmuştu. Nasıl olmuşsa, zavallı Yahudilerin –yalnız Bolowski'nin değil, tüm Yahudilerin– yüzünden, hiçbir işe yaramayan bir kovalamacada kendini ateşin ağzında bulmuştu. İngiliz Ticaret Filosu gibi bir iğrençliğin varoluşu bile Yahudiler yüzündendi. Düşlerinde korkunç katliamlar yaratıyordu – herkesi kapsadıkları için de kansız oluyordu bunlar. Ve her gün amacına biraz daha yaklaşıyordu. Doğruydu, amacıyla kendisi arasında zaman zaman *Philoctetes*'in istifçisinin gölgesi yükseliyordu. Ya da *Oedipus Tyrannus*'un istifçilerinin gölgeleri titreşiyor-

du. Bolowski ve ona benzer adamlar kendi ırklarının düşmanları, Yahudiler de, bir zamanlar kendisinin de olduğu gibi, dünyanın dışlanmış, sömürülmüş, amaçsız gezginleri değil iniydiler? Kardeşlerin gemici çantanın içini bayat ekmekle doldururlarsa, uluslararası kardeşlik denilen şeyin ne anlamı kalır ki? Ama doğru ve açık değerler bulabilmek için gene de başka nereye dönülebilirdi? Babası ya da anası ölmemişler miydi? Halasına mı dönecekti? Geoff'a mı? Ama Geoff, kendinden ayrı bir hayalet gibi, hep ya Rabat'ta ya da Timbuktu'daydı. Sedirde, uzandığı yerde gülümsedi Hugh... Çünkü şimdi, hiç olmazsa acısına başvurabileceği birisi olduğunu fark etmişti. Üstelik de bir ara, on üç yaşındayken, ateşli bir devrimci olduğunu hatırlattı bu ona. Hatırlaması tuhaftı, ama eski okulunun müdürü ve izcilerin de oymak beyi olan Dr. Gotelby, Yetki, Kilise ve İngiliz centilmeninden oluşan totemin bu korkunç savunucusu -Tanrı kralı ve ebeveyni korusundeğil miydi, sonunda kâfirliğine neden olan? Göt elçi! Her pazar kilisede vaazlar veren bu ateşli ihtiyar, ağzı açık tarih sınıfının önünde, Bolşeviklerin, *Daily Mail* gazetesinin yazdığı gibi birer çocuk katili değil, kendi kasabası olan Pangburne Garden City'dekinden çok az daha nefis bir hayat süren insanlar olduklarını açıklamıştı. Ama Hugh unutmuştu sonraları eski hocasını. Her gün bir iyilik yapması gerektiği kuralını unuttuğu gibi. Gerçek bir Hıristiyan'ın en güç şartlar altında bile dudağından gülücüğünü ve ıslığını eksik etmediğini, bir kez izci oldun mu hep komünist kalacağını unuttuğu gibi. Hugh yalnızca daima hazır olmayı hatırlamıştı. Ve Bolowski'nin karısını baştan çıkarmıştı.

Bu tartışılabilirdi belki... Ama ne yazık ki Bolowski'nin Hugh'yu neden göstererek boşanma davası açmasına engel olamamıştı. Neredeyse daha da kötüsü gelecekti arkadan. Bolowski birdenbire Hugh'yu, kendisini daha başka konularda da dolandırmakla suçladı, yayınladığı şarkıların az bilinen iki Amerikan şarkısından apartıldıklarını söyledi. Hugh mahvolmuştu. Doğru olabilir miydi bu?

Kendi parasıyla –ya da halasınınkiyle– başka birisinin şarkılarını bastırmak için böylesine tutkuyla çabalayacak kadar kesin, sonuç olarak ortaya çıkan düş kırıklığının bile sahte olduğu bir hayal dünyasında mı yaşıyordu? Durumun o kadar da kötü olmadığı sonradan anlaşıldı. Gerçi şarkılardan biri için suçlama nedeni yok değildi ya...

Hugh sedirin üstünde purosuyla boğuşuyordu. Hay Allah. Hay Allah ki hay Allah. Başından beri biliyordu mutlaka. Bildiğini biliyordu. Ama öte yandan yalnız çalış biçimiyle ilgilendiği için, gitarının onu, çaldığı her parçanın kendi bestesi olduğuna inandırabileceğini de biliyordu. Amerikan parçasının kesinlikle yürütü olması işleri hiç de kolaylaştırmıyordu. Hugh acı içindeydi. O sıralarda Blackhearth'de oturuyordu ve bir gün, ayyuka çıkma korkusu her adımını izleyerek yirmi kilometreden çok şehre yürümüş, Levisham, Catford ve New Cross'un yoksul mahallelerinden, Leyden ve Elephant and Castle'dan eski kent yoluna geçerek Londra'nın göbeğine varmıştı. Zavallı, ürkütücü şarkıları pes perdeden izliyorlardı onu. Longfellow'un romantikleştirdiği bu umutsuz, yoksulluğun sillesini yemiş semtlerde kaybolmak istiyordu. Dünya onu ve utancını yutsun istiyordu. Utanç kaçınılmazdı çünkü. Kendisi için yapmış olduğu reklamlar sağlayacaktı bunu. Şimdi ne diyecekti halası? Ya Geoff? Ona inanan bir avuç kişi? Hugh son, devasa bir katliam daha tasarladı; ama boşuna. Sonunda, anasıyla babasının ölmüş olmaları neredeyse bir huzur kaynağına dönüşmüştü. Üniversitedeki kürsü profesörünün, adı boşanma davalarına –ne korkunç sözcüklerdi bunlar!– karışmış bir birinci sınıf öğrencisi kaydetmek istemeyeceği kesindi. Gelecek çok karanlık görünüyordu, yaşamı bitmişti, tek umut, bütün bunlar biter bitmez ya da mümkünse başlamadan, hemen bir başka gemide iş bulup sefere çıkmaktı.

Sonra birdenbire bir mucize, Hugh'nun bugüne dek mantıkla açıklayamadığı olağandışı, akıl almaz bir şey oldu. Bolowski birden her şeyden vazgeçti. Karısını bağışladı. Hugh'yu çağırttı ve aşırı bir ağırbaşlılıkla, onu da ba-

ğışladı. Boşanma davası düştü. Yürütü suçlamaları geri alındı. Hataydı hepsi, dedi Bolowski. En kötü olasılıkla, şarkıların dağıtımı yapılmamıştı, zararı neredeydi o zaman bu işin? Bütün bunlar ne kadar çabuk unutulursa o kadar iyi olurdu. Hugh kulaklarına inanamıyordu: Şimdi bile, anılarında bile inanamıyordu her şeyin böylesine kesin bir biçimde yitip gitmiş gibi göründüğü, yaşamın kurtarılamaz bir biçimde harcandığı bir anda, kişinin hiçbir şey olmamış gibi kalkıp sakin sakin...

"İmdat."

Geoffrey, yüzünün yarısı köpükle kaplı, odasının kapısında durmuş, tıraş fırçasıyla titrek titrek işaret ediyordu; Hugh perişan olmuş purosunu bahçeye atıp kalktı, ağabeyinin peşinden içeri girdi. Kendi odasına (kapısı şu anda açıktı ve çim biçme makinesi görülüyordu) ve –Yvonne'unki şimdilik dolu olduğundan– banyoya ulaşabilmek için, bu ilginç odadan geçmesi gerekiyordu çoğu zaman. Burası çok keyifli bir yerdi ve eve oranla çok büyüktü; içeriye güneşi akıtan pencereler bahçe yolundan Calle Nicaragua'ya bakıyordu. Yvonne'un süründüğü tatlı, ağır bir koku egemendi odaya ve Geoff'in yatak odasının açık duran penceresinden bahçenin kokuları süzülüyordu içeri.

"Bu titreme korkunç bir şey; titreme gelir mi hiç sana?" diye soruyordu Konsolos her yanı sarsılarak: Hugh tıraş fırçasını ağabeyinin elinden alıp kabın içinde duran eşek sütünden yapılma kokulu sabuna sürerek köpürtmeye başladı. "Oldu bir kere, evet, hatırlıyorum. Ama öyle büyük bir titreme değil."

"Hayır – hiçbir gazeteci hiçbir zaman titrememiştir." Hugh Konsolos'un boynuna bir havlu yerleştirdi. "Çarkları demek istiyorum."

"Çarkların içindeki çarkları."

"Seni çok iyi anlıyorum. Tamam, hazırız. Kımıldama."

"Nasıl kımıldamayayım, yahu?"

"Otursan daha iyi olacak galiba."

Ama Konsolos oturamıyordu da.

"Hay Allah, Hugh, kusuruma bakma. Böyle sıçrayıp durmaktan alamıyorum kendimi. Sanki bir tankın içindeyim – tank mı dedim? Bir kadeh bir şey içmem gerek mutlaka. Bu da ne?" Konsolos pencere kenarında duran kapağı açık bir şişe defne ispirtosunu kaptı. "Nasıl bir şeydir bu dersin, ha? Kafaya sürmek için." Hugh engel olamadan Konsolos koca bir yudum aldı şişeden. "Fena değil. Hiç de fena değil," dedi zafer dolu bir tavırla, dudaklarını şaklatarak. "Yeteri kadar sert değil ama... *Pernod*'yu andırıyor biraz. Dörtnala giden hamamböceklerine karşı birebir ama. Ve akreplerin çok açılı ve Proust'çu bakışlarına. Bir dakika, galiba..."

Hugh muslukları açıp bıraktı, gürültüyle aksınlar. Yan tarafta Yvonne'un kımıldandığını, Tomalín'e gitmeye hazırlandığını duyuyordu. Ama radyoyu açık bırakmıştı balkonda; olağan banyo gürültüleri dışında bir şey duymazdı herhalde.

Hugh yeniden koltuğa oturmasına yardım ederken Konsolos, "Ofuna of," dedi hâlâ titreyerek, "ben de sana yapmıştım bunu bir seferinde."

"Sí, hombre." Hugh, eşek sütünden yapılma tıraş sabununu fırçayla köpürtürken gene kaşlarını kaldırdı. "Doğrudur. Rahatladın mı şimdi biraz, ahbap?"

"Bebekken sen." Konsolos'un dişleri birbirine vuruyordu. "P. & O. gemisinde, Hindistan'dan dönerken... Eski *Cocona* gemisinde."

Hugh havluyu yeniden ağabeyinin boynuna yerleştirip onun sözsüz bir komutunu dalgın dalgın yerine getiriyormuş gibi mırıldanarak yatak odasına geçti ve evin bu yanına hızla esmekte olan rüzgâra karşı ahmakça Beethoven çalmakta olan radyonun bulunduğu balkona çıktı. Konsolos'un balkon dolabına gizlediğini tahminde yanılmadığı viski şişesiyle döndüğünde, Konsolos'un duvarlara dizili yüksek raflara düzenle yerleştirilmiş kitaplarına baktı – düzgün odada, Konsolos'un az önce üzerine uzandığı anlaşılan az dağınık sedirden ve bu kitaplardan baş-

ka, kimsenin herhangi bir iş yaptığını ya da yapmayı düşündüğünü belirtecek en ufak bir iz yoktu: *Büyüde İnan ve Tören, Orta Amerika'da Yılana ve Siva'ya Tapanlar*, Kabala ve simyayla ilgili, bazıları *-Hazreti Süleyman'ın Lemegaton'unun Büyüleri* gibi- oldukça yeni görünse de çoğu eski, kenarları aşınmış, deri kapakları küflenmiş, iki raf dolusu kitap vardı, çoğu da birer hazineydi herhalde ama bir bütünlüğü yoktu öbür kitapların: Gogol, *Muhabharata,* Blake, Tolstoy, Pontoppidan, *Upanishad*'lar, Mermaid baskısı bir Marston, Piskopos Berkeley, Duns Scotus, Spinoza, *Vice Versa,* Shakespeare, Taskerson'un bütün yapıtları, *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok, Cuthbert' in Yenilgisi, Rig Veda* -Tanrı bilir, *Tavşan Kardeş* bile; "*Tavşan Kardeş*'te her şey vardır," demekten hoşlanırdı Konsolos-, Hugh gülümseyerek döndü ve bir İspanyol garsonunun abartılı hareketleriyle diş çalkalama bardağına bolca viski döktü.

"Nereden buldun onu? - Ooh!.. Hayatımı kurtardın!"

"Önemi yok. Carruthers'a yapmıştım aynısını bir seferinde." Titremesi neredeyse anında geçen Konsolos'u tıraş etmeye başladı Hugh.

"Carruthers'a... İhtiyar Karga'ya?.. Ne yapmıştın Carruthers'a?"

"Başını tutmuştum."

"Sarhoş değildi ama değil mi?"

"Sarhoş değil... Zurna gibi. Etütte hem de." Hugh keskin usturayı havada şöyle bir salladı. "Kımıldamadan otur öyle; çok iyi. Çok sayardı seni - seninle ilgili birçok hikâyesi vardı, genellikle aynı konu üzerinde çeşitlemelerdi... ama... O okula atla girmen var hani..."

"Yok, olamaz... Atla girmiş olamam. Koyundan büyük her hayvandan ödüm patlar."

"Her neyse, at orada, kantinde bağlıymış. Oldukça da huysuz bir atmış. Anlattıklarına göre otuz yedi hademeyle üniversite kapıcısı zor çıkarmışlar dışarı."

"Tanrım... Ama Carruthers'ın etütte sızacak kadar kafayı tutacağı aklıma bile gelmezdi. Dur bakayım, daha

asistandı benim zamanımda. Sanıyorum bizden çok birinci baskı kitaplarıyla ilgilenirdi o zamanlar. Ama tabii, savaşın hemen başlarıydı, güç bir dönemdi... Tatlı bir adamdı çok ama."

"Benim zamanımda da asistandı."

(Benim zamanımda?.. Ne demekti ki bu, tam olarak? Cambridge'te insan ne yapardı ki -bir şey yaparsa tabii- ruhunun Doğu Anglialı Siegebert'e -ya da John Cornford'a!- layık olduğunu kanıtlamak için: Derslerden mi kaçardı, okulu mu asardı, kürek takımına girmeyi mi başaramazdı, etüt hocasını, sonunda da kendisini mi aldatırdı? İktisat, sonra Tarih, sonra da İtalyanca okuyup zar zor mu geçerdi sınavlarını? Sherlock Court'taki Bill Plantagenet'i ziyaret etmek için gemiciliğe yakışmaz bir tiksinti duyduğu parmaklığı tırmanıp, Azize Catherine'in çarkına tutunarak bir an için uyuyup Melville gibi kıçtan gelen göklerden tüm dünyanın fırlatılmakta olduğunu mu hissederdi? Ah, Cambridge'in liman çanları! Ay ışığında çeşmeleri, kapalı avluları, kemer altları, mesafeli ama kendinden emin güzelliği; kişinin orada sürdüğü salakça yaşamın gürültülü mozaiğinden çok, böyle yaşamların aldatıcı anılarından da güçlenerek, sekiz yüz yıl önce ölmüş bir keşişin çamurlara gömülü kazıklar üzerine kurduğu ürkütücü evin, bataklığın yalnızlığında ve gizemli sessizliğinde bir fener gibi yanan düşünün birer parçası gibiydiler. Kıskançlıkla korunan bir düş: Çimlere basmayınız. Oysa bu dünyayla ilgisi yokmuş izlenimini veren güzelliği, insanı şöyle demeye itiyordu: Tanrı beni bağışlasın. Ve bu arada kişi garın yanında, bir topalın baktığı bir izbede marmelat ve eski çizme kokuları içinde yaşıyordu. Cambridge, denizin tersiydi; aynı zamanda da, en kesin anlamıyla, korkunç bir gerilemeydi, kişinin -Tanrı vergisi- herkes tarafından sevilmesine rağmen; karabasanların en kötüsüydü, sanki yetişkin bir adam birdenbire, *Vice Versa*'daki talihsiz Bay Bultitude gibi, uyanıp kendini iş yaşamının tehlikeleriyle değil de, otuz yıl önce yapmadığı bir geometri dersiyle, buluğ çağının işkenceleriyle yüz

yüze bulmuş gibi. Öğrenci odalarıyla baş kasaraları yürekteki yerlerindedirler. Ama insanın yeniden koşar adım geçmişe dönüp o kemikli, fazla uzun gövdelerin tepesindeki, şimdi zihinde boğulmuş insanlarınki gibi şişkin duran okullu suratlarla karşılaşması, kaçmak için öylesine çaba harcadığı her şeyin şimdi yeniden eski haline –ama çok daha büyümüş olarak– dönmesi, yüreğini burkuyordu kişinin. Ve gerçekten de, öyle olmasa bile, kişi hiziplerin, şımarıklıkların, suya atılan dehaların, atamalar kurulunun onamayı reddettiği tüzelerin, ayaklar altına alınmış içtenliğin farkına varmadan edemiyordu – grilere, karalara bürünmüş dev ahmaklar, ihtiyar karılar gibi cilveleşiyorlar; tek anlamları bir başka savaşta kalmış. Sanki zamanın da abarttığı o deniz deneyimi kişiye karada bir türlü mutluluk bulamayan denizcinin derin iç dengesizliğini yerleştirmişti. Buna karşılık, kişi daha ciddi gitar çalmaya başlıyordu. Ve gene, kişinin en iyi dostları Yahudiler, genellikle de birlikte okula gittiği Yahudiler oluyordu. Herkesten önce onların geldiklerini kabullenmek gerekiyordu, çünkü M.S. 1106 yılından beri oradaydılar. Ama şimdi kişiyle aynı yaştaki tek insanlar gibi görünüyorlardı: Cömert, bağımsız bir güzellik anlayışı yalnız onlarda vardı. Keşişin düşünü tek bozmayan, Yahudi'ydi. Ve nedense, erken çekilmiş acıların verdiği ruh zenginliğiyle, kişinin kendi acısını, yalnızlığını –ve özellikle kötü müziğini– ancak bir Yahudi anlayabiliyordu. Sonuç olarak da benim zamanımda ve halamın yardımıyla haftalık bir üniversite gazetesi satın aldım. Üniversite etkinliklerinden uzak durarak Siyonizm'in zorlu bir savunucusu oldum. Çoğunluğu Yahudilerden oluşan bir grubun önderi olarak, Üç Gemiciler adlı orkestramla yerel balolarda çalarak epey para biriktirdim. Konuk okutman olarak gelen bir Amerikalının güzel Yahudi karısı metresim oldu. Gitarımla baştan çıkarmıştım onu. Philoctetes'in oku ya da Oedipus'un kızı gibi, hem yol göstericim hem de simgemdi. Nereye gittiysem, utanmadan çaldım onu. Ressam Philipson'un beni, bir rakip dergide, içinde ana rahmindeki gibi küçük bir

bebeğin kıvrıldığı devasa bir gitar olarak çizmesi de bana beklenmedik, yararlı bir iltifat gibi geldi...)

"Şaraptan çok anlardı tabii."

"Benim zamanımda, şaraplarla birinci baskıları karıştırmaya başlamıştı." Hugh ağabeyinin sakalının kenarını, boyun damarıyla şahdamarın yanından ustalıkla tıraş etti. "Bana güzel bir şişe John Donne getirebilir misin, Smithers?.. Şöyle, 1611 yılından olsun."

"Çok komik... Yoksa değil mi? Zavallı İhtiyar Karga."

"Çok tatlı bir adamdı."

"Üstüne yoktu."

(...Galler prensinin önünde gitar çaldım; elimde gitar, eski muharipler yararına sokaklarda dilendim mütareke sırasında; Amundsen Derneği'nin verdiği bir şölende, gelecek yılları örgütlemekle meşgul bir grup Fransız milletvekilinin önünde çaldım. Üç Gemiciler birdenbire çok ünlendiler, *Metronome* dergisi bizi Venuti'nin Blue Four grubuyla karşılaştırıyordu. Bir ara, başıma gelebilecek en kötü şeyin elimin yaralanması olacağını düşünmüştüm. Her şeye rağmen kişi düşlerinde kendini çölde, aslanlar tarafından parçalanmış, ölürken bile gitarını elden bırakmayıp sonuna dek çalar görüyordu... Gene de kendi isteğimle bıraktım. Birdenbire, Cambridge'ten döndükten bir yıldan az bir süre sonra, bıraktım; önce orkestrayla, sonra arkadaşlar arasında bile çalmayı kestim, öylesine kesin bir biçimde bıraktım ki, Hawaii'de doğmuş olmasına rağmen, Yvonne çalmasını bildiğimden bile habersizdir belki, çünkü kimse artık, Hugh, gitarın nerede? Gel bize bir şeyler çal, demiyor...)

"Sana," dedi Konsolos, "küçük bir itirafta bulunmam gerek, Hugh... Sen yokken striknin konusunda biraz hile yaptım."

"Talavetiparotiam, öyle mi?" dedi Hugh, tatlı ama tehdit edici bir sesle, "Ya da kafa kesme suretiyle güç kazanmak. Şimdi, Meksikalıların dedikleri gibi, sakın dikkat etme, enseni tıraş edeceğim."

Ama Hugh önce usturayı bir kâğıda sildi ve açık kapıdan dalgın dalgın Konsolos'un odasına baktı. Yatak odasının pencereleri ardına kadar açıktı; perdeler usul usul içeri doğru sallanıyordu. Rüzgâr neredeyse kesilmişti. Bahçenin kokuları sarmıştı ortalığı. Hugh rüzgârın şimdi de evin öbür yanından esmeye başladığını duydu: Beethoven çeşnili, Atlas Okyanusu'nun yaban rüzgârı. Ama burada, esintiden korunan bölümde, banyo penceresinden görünen birkaç ağacın rüzgârdan haberleri bile yoktu sanki. Perdeler kendi tatlı meltemlerine kapılmışlardı. Bir şilepte, altı numaralı ambarın üstünde, pırıl pırıl vinçlerin arasında gemicilerin kurumaya astıkları yeni yıkanmış çamaşırlar ikindi güneşinde kıpırtısız dururken, direğin ötesinde, bir fersahtan az mesafede, şiddetle çarpan yelkenleriyle bir tayfunla boğuşuyormuş izlenimini veren bir yerli kayığının çalkalanması gibi, perdeler başka bir gücün denetimi altındaymışçasına, usulca sallanıyorlardı...

(Niçin bıraktım gitar çalmayı? Herhalde kişi, geç de olsa, Philipson'un resminin anlamını, acımasız gerçekliğini nihayet kavradığı için değil... Ebro Savaşı'nı kaybediyorlar – yine de kişi çalmayı sürdürmeyi bir başka tür reklam aracı olarak, kamuoyunun gözleri önünde kalmak için bir yol olarak da görebilirdi, *News of the World* gazetesinde çıkan haftalık yazılar yeterli reklam değilmiş gibi! Ya da ben ve onulmaz bir tür "aşk cismi" olmaya mahkûm o alet, olumsuz bir saz şairi, bir cambaz, yalnız evli kadınlarla ilgilenen –niçin?– ve sonunda sevmekten aciz... Allanın belası, küçük adam. Ki artık zaten şarkı yazmıyor. Ve gitar da, hiç değilse amaç olarak, boş bir şeydi; eğenceli bile değildi artık – bir kenara atılacak, çocukça bir şey, kesinlikle...)

"Değil mi?"

"Ne değil mi?"

"Dışarıdaki o zavallı sürgün akçaağacı görüyor musun?" diye sordu Konsolos, "Hani o iki sedir ağacının destek olduğu?"

"Hayır – neyse ki..."

"Günün birinde, rüzgâr öbür yandan estiğinde, devriliverecek."

Hugh ensesini tıraş ederken, Konsolos kesik kesik konuşuyordu. "Ve o yatak odası penceresinden içeri bakan ayçiçeğini görüyor musun? Odama bakıyor bütün gün."

"Odana dalıyor mu dedin?"

"Bakıyor. Öfkeyle. Bütün gün. Tanrı gibi."

(Son çaldığımda... Londra'da, King of Bohemia'da. Benskin'in Nefis Siyah ve Beyaz Biraları. Sızdıktan sonra uyandığında da John'la öbürleri tek başlarına, zargana akınıyla ilgili o şarkıyı söylüyorlardı. Zargana akını da neydi? Devrimci şarkılar; sahte bolşo; ama niçin böyle şarkılar duyulmamıştı daha önce? Ya da İngiltere'de niçin böyle içten, zengin keyifler alınmamıştı şarkı söylemekten? Çünkü toplantıların çoğunda kişi hep tek başına şarkı söylerdi. Berbat şarkılar: *Kimsesizim*. Sevgisiz şarkılar: *Sevdiğim Beni Seviyor*. Oysa John'la "öbürleri", hiç değilse kişinin kendi deneyince, sahte insanlar değillerdi: ya da günbatımında kalabalıkla yürürken ya da kötü bir haber alınca ya da bir adaletsizlikle karşılaşınca, durup düşündükten sonra inanmayan, geri dönüp sorular soran, eyleme geçmeye karar verenlerden daha sahte değildiler... Ebro Savaşı'nı kazanıyorlar! Benim için değil, belki. Ama kimileri şimdi İspanya toprağında ölü yatan bu dostlar, o zamanlar da anladığım gibi, yapay Amerikan şiveli dımbırdamalarımdan sıkılmamışlarsa hiç de şaşmam; iyi dımbırdama da değildi bu üstelik sırf kibarlıklarından dinliyorlardı – dımbırdama...)

"Bir kadeh daha iç." Hugh diş çalkalama bardağını doldurdu yine, Konsolos'a uzattı, yerde yatan *El Universal* gazetesini toplayıp verdi ona. "Biraz da şu sakal kenarından, biraz da ense." Hugh düşünceli düşünceli usturayı biliyordu.

"Toplumsal bir içki." Konsolos bardağı omzunun üstünden uzattı. "'Para sıkıntısı Fort Worth'te can sıkıyor.'" Konsolos, titremeyen ellerle tuttuğu gazetenin İngilizce

sayfasını yüksek sesle okuyordu. "'Gral sürgünde mutsuz'. Pek inanmadım buna. 'Kent köpekleri sayıyor'. Buna da inanmadım. Ne dersin, Hugh?.."

"Bir de – hah – evet!" diye sürdürdü. "'Klamant şelalerinde bir ağaçta yüz yıldır yumurta olduğunu ormancılar ağaç halkalarına dayanarak bildiriyor'. Böyle şeyler mi yazıyorsun sen de bu günlerde?"

"Hemen hemen. Ya da: Japonlar Şangay'ın tüm yollarını kestiler. Amerikalılar geri çekiliyor... Öyle şeyler. Kımıldama."

(Ama kişi, o gündür bu gündür çalmamıştı bir daha... O gündür bu gündür mutlu da olmamıştı... Kendini az tanımak tehlikeli bir şeydir. Hem, gitar olmasa da kişi daha mı az ünlü oluyordu, yoksa evli kadınlarla daha mı az ilgileniyordu – falan filan. Gitarı bırakmanın ilk sonuçlarından biri, ikinci deniz yolculuğu ve İngiliz Ticaret Filosu'yla ilgili o yazı dizişiydi – *Globe* için yazdıklarının ilki. Sonra bir yolculuk daha – insancıl açıdan hiçbir işe yaramayan. Yolcu olarak tamamladı seferi. Ama yazıları başarılıydı. Deniz tuzuyla kaplı gemi bacaları. Denizlerin hâkimi İngiltere. Yazdıkları ilgiyle bekleniyordu artık... Peki, öyleyse gazeteci olarak niçin hep hevessizdim? Çünkü ilk dönemlerde peşlerinden koşturmamın sonucu, gazetecilere karşı gelişen olumsuz duygularımı önleyemiyordum. Meslektaşlarımla yaşamımı kazanmak gibi bir kaygıyı paylaştığım da söylenemezdi. Gelirim vardı hep. Gezgin muhabir olarak iyi çalıştım hep, hâlâ bugüne dek de böyle sürüp gider bu – ama yalnızlığımın, tek başınalığımın giderek daha çok bilincine vararak – bir de acayip bir alışkanlık: kendimi öne atıp sonradan pusmak – sanki birdenbire artık gitarım olmadığını fark etmişim gibi... Belki insanların canını sıkıyordum gitarımla. Ama bir anlamda –kime ne?– yaşama bağlıyordu o beni...)

"*Universal*'de senden bir alıntı vardı," diye gülüyordu Konsolos, "bir süre önce. Hangi konuda olduğunu unuttum ama... Bak, Hugh, ister misin: 'Makul bir ücret karşılığı, ithal malı çift sokak nakışlı çok geniş yeni gibi kürk manto'."

"Kımıldama."

"Ya da 500 *peso*'ya bir Cadillac. Asıl fiyatı 200... Bu ne demek dersin? 'Ve aynı zamanda beyaz bir at'. Posta kutusu yediye başvurunuz... Tuhaf... Alkol düşmanı balık. Hoşuma gitmedi. Al sana bir tane daha: 'Aşk yuvasında elverişli ortanca konumlu daire'. Ya da, 'ciddi, *discrete*'..."

"...hıh..."

"...daire... Hugh, dinle şunu: 'Genç, güzel Avrupalı bayana kültürlü, yaşlı olmayan, iyi pozisyonları olan beyle tanışma..."

Konsolos'un sarsılmasının yalnız gülmekten kaynaklandığı belliydi ve Hugh da gülerek havada tuttu usturayı.

"Ama ünlü şarkıcı Juan Ramírez'in ölüsü hâlâ hazin bir biçimde bir yerden bir yere gidiyor, Hugh... Bak ne diyor burada: Quauhnahuac'taki bazı polis şeflerinin uygunsuz davranışlarına 'önemli itirazlar'da bulunulmuş. 'Önemli itirazlar'ın nedeni de –bak sen– 'özel işlerini kamunun önünde yapmaları'..."

("Rahibin Burnu Tepesi'ne," diye yazmıştı kişi, Galler'deki dağcı otelinin konuk defterine, "yirmi dakikada çıktım. Kayaları çok kolay buldum." "Rahibin Burnu Tepesi'nden," diye eklemişti deftere ertesi gün ölümsüz bir komik, "yirmi saniyede indim. Kayaları çok sert buldum." ...Ve işte, habersiz, ünsüz ve gitarsız olarak yaşamımın ikinci yarısına girerken, yeniden denize açılıyorum: Bu bekleyiş günleri belki o gülünç iniş gibi: İnsanın yeniden tırmanabilmesi için hayatta kalması gerekiyor. Rahibin Burnu'nun doruğuna ulaşınca, tepeleri aşarak dolaşıp çay saatinde eve dönebilirdin istersen, tıpkı İsa'nın Yaşamı oyunu bittikten sonra, oyuncunun çarmıhtan inip oteline bir bira içmeye döndüğü gibi. Ama yaşamda, tırmanıp inerken, hep sislerle, soğukla, kaya çıkıntılarıyla, güvenilmez iplerle, kaygan halatlarla uğraşmak zorundaydın; ancak ip kayıverdiğinde gülünecek zaman bulunabiliyordu. Gene de korkuyorum... Sıradan bir kapıdan ya da limanda demirli bir geminin rüzgârlı direğine tırmanmaktan korktuğum gibi. İlki kadar kötü mü olacak acaba, acımasız

gerçekliği nedense Yvonne'un çiftliğini andıran bu yolculuk? Bir domuzun kesilişini ilk gördüğünde Yvonne'un neler hissettiğini merak ediyor kişi... Korku; ama korku da değil; denizin nasıl bir şey olduğunu biliyorum; acaba düşlerim bozulmamış olduğu için... hayır, içlerinde kötülük olmadığı için mi eskisinden daha çocukça dönüyorum denize? Seviyorum denizi, temiz Norveç denizini. Düş kırıklığım yapmacık bir oyun gene. Neyi kanıtlamaya çalışıyorum bütün bunlarla? Kabul et: kişi duygusal, beceriksiz, gerçekçi, hayalci, korkak, ikiyüzlü, kahraman – kısacası, kendi çelişkilerini çözemeyen bir İngiliz. Kılık değiştirmiş kürk avcısı ve öncü. Putkıran ve kâşif. Önemsiz ayrıntıların mahvettiği korkusuz bir hıyar! Niçin, diye sorar kişi, o meyhanede kendimi yıkılmış hissedeceğime o şarkılardan birkaçını, o değerli, devrimci şarkıların birkaçını öğrenmedim? Kişinin böyle şarkıları, yeni şarkıları ya da farklı şarkıları –hiç değilse yalnız şarkı söylemenin, gitar çalmanın eski keyfini yakalamak için– öğrenmesini şimdi engelleyen nedir? Ne öğrendim bu yaşamda? Ünlü adamlarla temas... Einstein'ın bana saati sorduğu zamanki gibi, sözgelimi. O yaz gecesi, St. John'un kalabalık ve gürültülü mutfağına doğru giderken –kim o arkamdan, D4'te oturan profesörün odasından çıkan? Kim o, kapıcının kulübesine doğru yürüyen?– yörüngelerimiz çakıştığında saati soruyor bana. Bir onur payesi almaya gelmiş Einstein mı bu? Ve bilmediğimi söylediğim zaman gülümseyen... Ama gene de sordu bana. Evet: Dünyada bilinen tüm zaman ve uzay kavramlarını altüst eden büyük Yahudi, bir zamanlar Koç burcuyla Balık burcunun batısındaki yıldız kümesi arasında kurulmuş hamağının kenarından sarkıp bana, kafası karmakarışık bu eski Yahudi düşmanına, akşam yıldızının ilk yaklaşmasıyla cüppesine sarınmış bu partal birinci sınıf öğrencisine, saati sormuştu. Ve yeniden gülümsemişti, ikimizin de önceden fark etmediğimiz duvar saatini parmağımla gösterdiğimde...)

"...Kamu görevlerini özel yaşamlarında yapmalarından daha iyidir gene de, değil mi?" dedi Hugh.

"İlginç bir şey yakalamış olabilirsin. Yani o polis dedikleri herifler aslında polis falan değil. Gerçek polis..."

"Biliyorum, grevde."

"Tabii, senin görüşüne göre de demokratik bir şey bu... Tıpkı ordu gibi. Tamam, demokratik olsun ordu... Ama bu arada o öbür hayvanlar sağa sola posta koymaya başlıyorlar. Yazık ki gidiyorsun. Tam sana göre bir konu olabilirdi bu. Union Militar'dan söz edildiğini işittin mi hiç?"

"Hani o İspanya'da savaş öncesi çıkan zırıltı mı?"

"Hayır. Burada, bu eyalette. Askerî Polis'e bağlılar, bu da üyeleri olan Askerî Polis'in başı, Genel Denetçi'nin koruması altında oldukları anlamına geliyor, bir bakıma. *Jefe de Jardineros* da üyeleri, yanılmıyorsam."

"Oaxaca'da Diáz'ın yeni bir heykelini dikiyorlarmış diye duydum."

"...Gene de," diye devam etti Konsolos, sohbetlerini öbür odada sürdürürlerken ve sesini biraz alçaltarak, "ilgileniyorsan eğer -çünkü ben ilgilenmiyorum- bu Union Militar'ın -ya da *sinarquista*'lar mı ne diyorlar kendilerine- karargâhı eskiden buradaki Policia de Séguridad'daydı ama taşındılar; Parián'da bir yere gitmişler, duyduğuma göre."

Konsolos hazırdı sonunda. Bir de çoraplarını giymesine yardım etmek gerekti. Sırtında taze ütülü bir gömlek, ayağında *tweed* pantolon ve Hugh'nun önceden ödünç alıp şimdi balkondan getirdiği ceket, durup aynada baktı kendine.

Şaşırtıcı bir şeydi, çünkü Konsolos şu anda yalnız dinç ve diri görünmekle kalmıyordu; o dağıtmışlık havası da tümüyle yok olmuştu. Önceden de tükenmiş, harap bir ihtiyara benzemiyordu gerçi: Niçin benzesindi ki aslında, Hugh'dan topu topu on iki yaş daha büyükken? Ama sanki yazgı, konsolosun yaşını geçmişte, belirlenmesi olanaksız bir tarihte dondurmuş, kendi inatçı ve gerçek kişiliği -belki de bir kenarda durup çöküşünü izlemekten bıktığı için- ondan kesinlikle ayrılmıştı, gece vakti liman-

dan gizlice demir alan bir gemi gibi. Ağabeyiyle ilgili karanlık, ama aynı zamanda eğlenceli ve kahramanlık dolu öyküler de anlatılmıştı Hugh'ya ve Konsolos'un eski yıllarındaki şiirsel içgüdüleri bu efsanenin gelişmesine yardımcı olmuşlardı. Zavallı ihtiyarın çaresizlik içinde, tüm o görkemli savunmalarının hiçbir yararı olmadığı bir gücün egemenliği altında olabileceğini düşündü Hugh. Ölen kaplanın ne işine yarar, tırnaklarıyla pençeleri? Hele bir de, daha kötüsü, bir boa yılanı sarılmışsa ona? Ama görüldüğü kadarıyla, bu umulmadık kaplanın şimdilik pek ölmeye niyeti yok gibiydi. Tersine, küçük bir gezintiye çıkmak niyetindeydi; boa yılanını da yanında götürecek, hatta bir süre için yokmuş gibi davranacaktı. Aslında, görüldüğü kadarıyla, Hugh'nun hiçbir zaman tanımayacağı, hiçbir zaman kurtaramayacağı ya da Tanrı'ya teslim edemeyeceği, ama kendine göre sevip yardım etmek istediği, olağanüstü güç ve yapıdaki –ve amaçları belirsiz– bu adam, bir zafer edasına bürünerek kendini toparlamayı başarmıştı. Bütün bu düşüncelerin kaynağı da kuşkusuz şu anda ikisinin de bakmakta oldukları ve duvardaki varlığı bile o eski söylentileri yalanlamaya yetecek olan, kamuflaj edilmiş küçük bir şilebi gösteren fotoğraftı; Konsolos, yeniden doldurmuş olduğu diş çalkalama bardağıyla birden işaret etti fotoğrafa

"*Samaritan*'ın her şeyi hileliydi. Şu bocurgatlarla bölmelere bak. Şu kapkara açıklık var ya, baş kasarasının girişi gibi duran: Siper aslında – uçaksavar gizli arkasında. Şuradan aşağı iniliyordu. Benim kamaram şurada... Bu da serdümenin yeri. Şu sandal da, *Coclogenus paca Mexico* diyene kadar bir batarya oluveriyordu...

"İşin garibi," dedi Konsolos, gözlerini kısıp daha yakından bakarak, "bu resmi bir Alman dergisinden kestim." Hugh da şimdi fotoğrafın altındaki Gotik yazıları inceliyordu. *Der englische Dampfer tragt Schutzfarben gegen deutsche Uboote.* "Yalnız, hatırladığım kadarıyla, arka sayfada *Emden*'in bir resmi vardı," diye sürdürdü Konsolos, "altında da '*So verlies ich der Weltteil unserer An-*

tipoden' gibilerinden bir şey yazıyordu – 'dünyanın öbür ucundaki topraklarımız' yani." Hugh'ya, her anlama çekilebilecek keskin bir bakış fırlattı. "Acayip adamlar. Ama bakıyorum eski kitaplarımla ilgilenmeye başladın birden... Yazık... Boehme'mi Paris'te bıraktım."

"Bakıyordum sadece."

Baktığı da, Allah canını almasın, *Kükürt Üzerine bir İnceleme, yazarı Michall Sandivogius, ya da, değişik yazılışıyla, Divi Leschi Genus Amo;* baktığı, *Gizli Zafer ya da Muzaffer Feylesof Taşı, Gizli Yasaların Şimdiye Kadar Yazılmamış Derecede Kapsamlı ve Anlaşılır Bir İncelemesi;* baktığı, *Gizlerin Açıklanması, ya da Kralın Alt-Sarayının Açık Kapısı. İlm-i Kimyanın Bugüne Kadar Keşfedilmiş En Büyük Hazinesini Havi, yazarı kendini Anonim ya da Eyraenus Philaletha Cosmopolita diye adlandıran ve İlham ve Okumayla yirmi üç yaşında Tanrı'nın Yılı 1645'te Feylesof Taşı'na ulaşan pek ünlü bir İngiliz;* baktığı, *Musaeum Hermeticum, Reformatum et Amplificatum, Omnes Sopho-Spagyricae artis Discipulos fidelissime erudiens, quo pacto Summa illa vera que Lapidis Philosophici Medicina, qua res omnes qualemcunque defectum patientes, instaurantur, inveniri & haberi queat, Continens Tractatus Chimicos xxi Francofurti, Apud Hermannum à Sande CIↃ IↃC LXXVIII;* baktığı, *Sub-Mundanes ya da Kabala'nın İlkeleri, Abbé de Villars'ın Metninden alınma: Fizyo-Astro-Mistik: Resimli İlave dahil, ki alındığı eser Şeytanlık, dünyada insanlardan başka Akıllı Yaratıklar olduğunu saptayan...*

"Var mı gerçekten?" dedi Hugh, bu son akıl almaz, eski kitabı –içinden saygıdeğer, uzak bir koku yükseliyordu– elinde tutup "Yahudi bilgileri!" diye düşünerek. Ve o anda saçma bir görüntü belirdi beyninde: Bay Bolowski, bir başka yaşamda, sırtında bir kaftan, uzun beyaz bir sakal, başında bir takke ve gözlerinde tutkun, keskin bir bakışla Ortaçağ'dan kalma bir Yeni Compton Sokağı'nda bir rahlenin başında durmuş, notaları eski İbrani harflerinden oluşan müzik dolu sayfalar okuyordu.

"Erekia, her şeyi yırtarak parçalayan; uzun çığlıklar atan İllirikim; Apelki, yanıltanlar ya da yanlış yola yönetenler; ve avlarına titrek hareketlerle saldıran Dresoplar; evet, bir de korkunç acı veren Arekesoli; bir de Buratin'i, boğucu, dumanlı soluklarıyla öldürenleri unutmamalı; ne de Glesi'yi, bir böcek gibi korkunç parıldayan; ne de Efrigis'i, korkunç bir biçimde titreyen – severdin, Efrigis'i... Mamesleri de unutmamalı, geri geri hareket eden; ne de kendilerine özgü bir sürünmeyle ilerleyen Ramisenleri..." diyordu Konsolos. "Giysileri tenden ve acımasız sorgulayıcıları. Mantığa uygun olduklarını söyleyemezsin pek. Ama belli zamanlarda bunların hepsi yatağımı ziyaret etmişlerdir."

Hep birlikte, büyük bir telaş ve sıcak bir keyifle Tomalín'e doğru yola çıkmışlardı. İçtiklerinin etkisini duymaya başlayan Hugh, anlatıp duran Konsolos'un sesini bir düşteymişçesine dinliyordu. – Hitler, diye sürdürüyordu Calle Nicaragua'ya çıkarlarken – tam ona göre bir haberdi, önceden ilgilenseydi. Aslında Yahudileri sırf kitaptaki o gizli bilgileri edinebilmek için yok etmek istiyordu. Birden evde telefon çalmaya başladı.

"Hayır, bırak çalsın," dedi Konsolos, Hugh geri dönmeye davranınca. Telefon çalmaya devam etti (çünkü Concepta dışarı çıkmıştı) ve kapana yakalanmış bir kuş gibi boş odaların duvarlarına çarpa çarpa sürdü çınlaması, sonra kesildi.

Yollarına devam ederlerken Yvonne konuştu: "Hayır, Geoff, beni merak edip durma, çok dinlenmiş hissediyorum kendimi. Ama Tomalín uzak geliyorsa ikinizden birine, hayvanat bahçesine kadar gidelim, ne dersiniz?" İkisine de geniş alnının altındaki koyu ve dik ve güzel, gizlisi saklısı olmayan gözleriyle baktı; gözleri Hugh'nun gülümseyişine tam bir karşılık vermese de, ağzı verir gibiydi. Belki de Konsolos'un bu akıp giden sözlerini iyiye yoruyordu. Öyleydi belki de! Söylediklerini sadık bir ilgiyle dinleyerek, dalgın, çabuk, teğet geçen, değişimden, çürümeden, şallardan, kömürden ya da buzdan, havadan

–rüzgâr nereden esiyordu şimdi, belki de fazla toz yutmadan, sakin bir gün geçirebilirlerdi– söz ederek, yüzmekten dirilmiş olarak ve çevresindeki her şeye taze, tarafsız bir gözle bakarak, hızla, zarif ve bağımsız bir biçimde, gerçekten yorgun değilmiş gibi yürüyordu Yvonne; ama yalnız başına yürümekte olduğunu fark etti birden Hugh. Zavallı, sevgili Yvonne! Hazırlandıktan sonra onunla selamlaşmak, uzun bir ayrılıktan sonra yeniden karşılaşmak gibi olmuştu ama bir ayrılık gibiydi de bu aynı zamanda. Çünkü Hugh'nun yararı kalmamıştı artık; kurduklarını "komplo"yu küçük, beklenmedik koşullar sakatlamıştı, bunlardan biri de Hugh'nun hâlâ burada olmasıydı. Eski tutkuları kadar olanaksız bir şeydi şimdi, sahtekârca görünmeden Yvonne'la baş başa kalmayı denemek – Geoff'un yararını düşünmek amacıyla bile olsa. Hugh tepeden aşağı, bu sabah gittikleri yola özlemle baktı. Acele acele ters yöne gidiyorlardı şimdi. Uzak bir geçmişte kalmıştı sanki bu sabah, çocukluk gibi ya da son savaştan önceki yıllar gibi; gelecek çözülmeye başlıyordu şimdi önünde, hileli ahmak kanlı korkunç gitar çalan gelecek. Yvonne'un donanımı buna yetersiz, diye düşündü Hugh, bir gazetecinin mesafeliliğiyle; Yvonne'un bacakları çıplak, sarı pantolonunun yerine belinden tek düğmeyle bağlı beyaz pamuklu bir elbise giymiş, içinde yüksek yakalı, Rousseau'dan bir ayrıntı gibi duran parlak bir bluz; kırmızı pabuçlarının kırık taşların üzerinde alaylı alaylı tıkırdayan topukları ne düz ne de yüksekti ve parlak, kırmızı bir çanta taşıyordu. Yanından rasgele geçen birisinin, acı çekmekte olduğunu fark etmesi olanaksızdı. İnancını yitirdiğini fark edemez, nereye gittiğinden kuşkulanmaz, acaba uykusunda mı geziyor, diye düşünmezdi. Herhalde sevgilisiyle buluşmaya Bella Vista'ya gidiyor! – Orta boylu kadınlar: ince yapılı, çoğu boşanmış, şehvetli, ama erkeğe imrenen – parlak ya da aydınlık olsun, bir melek, ama özlemlerinin bilinçsiz, yıkıcı, uykuya gelip boşaltan meleği – Amerikan kadınları: o zarifçe, hızlı yürüyüşleri, çocuklarınkini andıran temiz, yeni silinmiş, güneş yanığı yüzle-

ri, saten gibi parlayan, ince, yumuşak tenleri, yeni yıkanmış gibi duran, ama özensiz taranmış temiz ve parlak saçları, beşik sallamayan ince, yanık elleri, ince ayakları – kaç yüzyıllık baskının sonucuydu bunlar? Ebro Savaşı'nı kimin kaybetmekte olduğu ilgilendirmiyor onları, çünkü Hazreti Eyüb'ün savaş atıyla yarışmaları için daha çok erken. Bir anlamı yok onlar için: yalnızca ölümlerine giden ahmaklar, sırf...

"Tıbbî yönden yararlı oldukları söylenir hep, Meksika'da hayvanat bahçeleri her zaman olmuş, söylenilenlere göre – hatta o kibar Moctezuma bile şişman Cortés'e bir hayvanat bahçesi gezdirmiş. Cehenneme düştüğünü sanmış zavallı." Konsolos duvarda bir akrep bulmuştu.

"*¿Alacrán?*" dedi Yvonne.

"Kemana benziyor."

"Garip kuşlardır akrepler. Ne rahibi ne köleyi dinlerler... Çok güzel bir yaratık aslında. Rahat bırak. Kendi kendini sokup ölecek nasıl olsa." Konsolos bastonunu salladı.

Hızla ve birbirine paralel akan suların arasından tırmandılar Calle Nicaragua'yı; gri mezar taşları ve bir darağacını andıran salıncağıyla okulun önünden, yüksek gizemli duvarların, aralarında reçel renkli kuşların boğuk çığlıklar atarak cambazlık ettikleri kırmızı çiçeklerle sarılı çalıların önünden geçtiler. Hugh içmiş olduğu içkilerin tadına varıyordu şimdi; çocukluğunu gözünün önüne getiriyor, bir yere gidilmişse, tatilin son gününün nasıl tatsızlaştığını, kişinin aldatmayı düşündüğü zamanın her an, bir yüzücüyü izleyen bir köpek balığı gibi peşine nasıl takılabildiğini anımsıyordu. – *¡Box!* diyordu bir ilan. *Arena Tomalín. El Balón vs. El Redondillo.* Balon, Sıçrayan Top'a karşı – öyle mi demekti? Domingo... Ama pazar günü içindi bu; oysa onlar yalnızca bir boğa güreşine, amacı reklam edilmeye değmeyecek bir etkinliğe gidiyorlardı. 666: Bir böcek ilacının reklamını yapan, duvar diplerine yerleştirilmiş belli belirsiz sarı teneke levhalar Konsolos'un hoşuna gitmişti. Hugh kendi kendine

güldü. Konsolos çok iyiydi şimdilik. Akla yatkın olsun ya da olmasın, içtiği birkaç "gerekli içki" mucizeler yaratmıştı. Dimdik, omuzlar geriye atılmış, göğsü gergin, yürüyordu: En iyisi de Konsolos'un o yanıltıcı, ama sorgulanması olanaksız yenilmezlik havasıydı, hele kişinin üstündeki kovboy kılığıyla neye benzediği düşünülürse. Onu iyi kesilmiş *tweed* takımı (Hugh'nun ödünç aldığı ceket fazla buruşmamıştı, şimdi de bir başka ceket ödünç almıştı), mavi-beyaz çizgili gömleği, Chagford kravatı, Hugh'nun kestiği, düzgünce arkaya taranmış sık, sarı saçlarıyla kırlaşmaya yüz tutan açık kahverengi sakalı, bastonu ve kara gözlüğüyle görenlerin, bunun saygıdeğer bir adamdan başka bir şey olduğundan kuşkulanmaları olanaksızdı. Ve bu saygıdeğer kişi zaman zaman küçük bir değişime uğrasa da ne olurdu? Kim fark ederdi? Belki de –bir başka ülkedeki bir İngiliz, bir başka İngiliz'e rastlar mutlaka– sırf eski bir denizci olmasından ileri geliyordu bu. Değilse bile, hafif aksaklığı –eski bir fil avından ya da Patanlarla bir çarpışmadan kaynaklandığı belliydi– bağışlatıyordu bunu. Tayfun, kırık parke taşlarından oluşan bir kargaşanın ortasında, görünmez bir biçimde dönüp duruyordu: Bırakın insanın beyninde yok ettiği işaretleri, varlığından bile kimin haberi vardı ki? Hugh gülüyordu.

"Plingen, plangen, aufgefangen
Sallan sullan yanımda
Dandini dandini Bootle'a
Mahvolmak hoş bir mavra,"

dedi Konsolos esrarengiz bir biçimde, sonra çevresine bakınarak kahramanca ekledi:

"Yolculuk için gerçekten de nefis bir gün."

No se permite fijar anuncios...

Yvonne aslında yalnız yürüyordu şimdi. Yokuşu tek sıra tırmanıyorlardı: Yvonne önde, Konsolos'la Hugh dağınık bir biçimde arkada; ve toplu, telaşlı ruhları ne düşünürse düşünsün, Hugh farkında değildi, çünkü şu anda

bir gülme nöbetine tutulmuştu ve Konsolos bunun kendisine de bulaşmaması için çaba harcamaktaydı. Böyle yürümek zorundaydılar, çünkü bir çocuk, yokuş aşağı ve koşar adım bir inek sürüsü güdüyordu; ölmekte olan bir Hintlinin düşündeki gibi, kuyruklarını kıvırarak yön veriyordu hayvanlara. Keçiler vardı şimdi de. Yvonne dönüp gülümsedi Hugh'ya. Ama bu keçiler iyi huylu, tatlı görünüşlüydüler; boyunlarında küçük çıngıraklar asılıydı. *Baba seni bekliyor ama. Baba unutmadı.* Keçilerin arkasından sırtında kömür dolu bir sepetle kara, gergin yüzlü bir kadın geçti. Arkasından da başında bir fıçı dolusu dondurmayla koşa koşa bir köylü, anlaşıldığı kadarıyla çekmek için bağıra çağıra geldi; ama bu konuda nasıl bir başarı umduğunu anlamak güçtü, çünkü yükü öylesine ağırdı ki ne sağına soluna bakabiliyor ne de durabiliyordu.

"Cambridge'te," diyordu Konsolos Hugh'nun omzuna vurarak, "Gelfleri falan öğrenmiş olabilirsin... Ama altı kanatlı meleklerin hiçbir zaman değişime uğramadıklarını biliyor muydun?"

"Kuşlarla birlikte uçmadıklarını biliyordum..."

"Ya da *Telluris Theoria Sacra*'nın yazarı Thomas Burnet'in, Christs okuluna girdiğinde – *Cáscaras! Caracoles! Virgen Santísima! Ave María! Fuego, fuego! Ay, qué me matan!*"

Yırtıcı ve korkunç bir gürültüyle bir uçak beliriverdi üstlerinde, korku içindeki ağaçların tepelerinden vınlayarak geçti, bir kuleye çarpacak gibi oldu, sonra bir an içinde yok olup biteviye top atışlarının yeniden duyulmaya başladığı yanardağlara doğru yöneldi.

"*Acabóse,*" diye iç çekti Konsolos.

Hugh birdenbire karşılarında uzun boylu, düşük omuzlu, yakışıklı, Avrupalılığı belli olmasına rağmen esmerce, herhalde burada bir çeşit sürgünde bulunan bir adamın belirdiğini (Yvonne'un girmelerini istediği ara yoldan çıkmış olmalıydı) gördü; sanki bu adamın tümü, tuhaf bir kurguyla, dimdik kaldırdığı Panama şapkasının tepesine kadar uzuyor, aradaki boşluğu başka bir şey –bir

hale ya da gövdesinin ruhsal bir uzantısı ya da belki şapkasının altında sakladığı suçlu bir gizin ruhu– dolduruyor, ama şu anda, titrek ve utangaç, ortada durup duruyordu. Karşılarındaydı, ama yalnız Yvonne'a bakıyordu sanki; mavi, atak ve parlak gözlerinde inanmak istemeyen bir ürkeklik ifadesi, kara kaşları bir oyuncununkiler gibi kalkıp donmuş öylece; bir an durakladı, sonra da, ceketinin önü açık, pantolonunun yüksek belinin gizlemesi gereken göbeği tam tersine, gövdesinin alt yarısında bağımsız bir şişkinlik gibi beliren bu adam, parıldayan gözleri ve küçük siyah bıyığının altındaki hem yapay hem sıcak, aynı zamanda da tuhaf bir biçimde koruyucu –ve bir bakıma da çok ciddi– gülümseyişiyle elini uzatarak, içinde bir makine çalışıyormuş gibi yaklaşarak, kendiliğinden yılışık bir tavırla, "Yvonne, ne hoş bir rastlantı," dedi. "Vay canına, dedim; ha, merhaba, ahbap..."

"Hugh, bu Jacques Laruelle," diyordu Konsolos. "Önceden sözünü ettiğimi duymuşsundur herhalde. Jacques, kardeşim Hugh: aynen... *Il vient d'arriver*... Ya da tam tersi. Ne haber, Jacques? Acele bir içkiye ihtiyacın var gibisin."

"..."

"..."

Bir an sonra, adı Hugh'ya yalnız çok uzaklardan bir şeyler çağrıştıran Bay Laruelle Yvonne'un koluna girmiş, yolun orta yerinden yokuşu tırmanıyordu. Bunun özel bir nedeni yoktu büyük bir olasılıkla. Ama Konsolos, en azından sertçe tanıştırmıştı onları. Hugh buna biraz kırılmış ve nedenini pek de anlayamadan, hafif ama ürkütücü bir gerginlik sezmişti, Konsolos'la birlikte peşlerine takılırlarken. Bu arada Bay Laruelle konuşmasını sürdürüyordu:

"Benim 'tımarhane'ye uğrayalım hep birlikte isterseniz; hoş olur, değil mi, Geoffrey – ha – Hugh?" "Hayır," dedi Konsolos arkadan usulca Hugh'ya, Hugh da şimdi yeniden gülmeye hazır gibiydi. Çünkü Konsolos ayıp bir sözcüğü durmadan sessizce yineliyordu kendi kendine.

Yvonne'la arkadaşını izlerlerken, kimsesiz bir esintinin kaldırdığı tozlar sıcak sıcak yuvarlanıp yağmur gibi dağılıyorlardı yerde. Rüzgâr kesilince, oluklardan aşağı hızla akan su ters yöne dönüveren bir güç gibiydi.

Bay Laruelle önlerinde Yvonne'a, nezaketle, "Evet... Evet..." diyordu. "Ama otobüsünüz iki buçuktan önce kalkmaz. Bir saatten çok zamanınız var."

"Ama mucize gibi bir şey bu," dedi Hugh. "Demek bunca yıl sonra..."

"Evet. Burada karşılaşmamız büyük bir rastlantı," dedi Konsolos Hugh'ya, değişmiş, donuk bir sesle. "Ama gerçekten tanımalısınız birbirinizi. Ortak yanlarınız var. Evini de gerçekten sevebilirsin, eğlenceli bir yerdir."

"Güzel," dedi Hugh.

"*Cartero* geliyor," diye bağırdı Yvonne önden, yarı dönüp kolunu Bay Laruelle'inkinden kurtararak. Yokuşun başında, solda, Calle Nicaragua'yla Calle Tierra del Fuego'nun kesiştikleri yeri gösteriyordu parmağıyla. "İnanılmaz bir adam," diyordu geveze geveze. "İşin gülünç yanı, Quauhnahuac'taki tüm postacılar birbirlerinin aynıdır sanki. Hepsi aynı ailedenmişler ve kuşaklar boyunca postacılık edermiş hepsi de. Bunun dedesi, yanılmıyorsam, Maximilian zamanında *cartero*'ymuş. Ne eğlenceli, değil mi, postanenin bu gülünç yaratıkları istedikleri zaman gönderebilecekleri birer posta güvercini gibi topladıklarını düşünmek?"

Niçin böyle gevezesin, diye düşündü Hugh. "Postane için çok hoş bir şey," dedi kibarca. *Cartero*'nun gelişine bakıyorlardı hepsi. Bu benzersiz postacıları önceden görmemişti Hugh. Boyu bir buçuk metre bile yoktu ve uzaktan, dört ayak üzerinde ilerleyen, sınıflandırılması olanaksız ama nedense hoş görünüşlü bir hayvanı andırıyordu. Renksiz bir iş tulumuyla ezik büzük bir resmî kasket giymişti; ufacık bir de keçi sakalı olduğunu gördü Hugh. Bu insanlıkla ilgisiz, ama sevimli bir biçimde sarsıla sarsıla yaklaşan yaratığın küçük, buruşuk yüzünde akla gelebilecek en dostça ifadenin bulunduğunu gördü. *Carte-*

ro onları görünce durdu, çantasını omzundan indirip açmaya başladı.

"Mektup var, mektup, mektup," diyordu yanına vardıklarında; eğilerek selamladı Yvonne'u, sanki en son dün karşılaşmışlar gibi. "*Por el señor* bir haber var, atınız için," dedi. Konsolos'a bıçkın bir gülümseyişle, çantasından çıkardığı iki mektup paketini çözerken.

"Ne? – *Señor* Calígula'ya bir şey yok."

"Hah." *Cartero,* çantasının düşmemesi için dirseklerini gövdesine yapıştırıp onlara yan gözle bakarak bir yığın mektubu daha karıştırdı. "Hayır." Bu sefer çantayı yere bırakıp hararetle aramaya koyuldu; kısa bir süre sonra yola dağılmıştı mektuplar: "Burada olmalı. Burada. Hayır. Bu. Öyleyse bu. *Ei ei ei ei ei.*"

"Zahmet etmeyin, kardeşim," dedi konsolos. "Lütfen."

Ama hâlâ arıyordu *cartero.* "Badrona, Diosdado..."

Hugh da bir şeyler bekler gibiydi –*Globe*'dan bir haber değil, nasıl olsa tel çekerlerdi onlar– ama umutla, postacının sevimli varlığının daha da pekiştirdiği bir umutla, üstünde güneşe ok atan savaşçıların bulunduğu pullarla kaplı o küçücük Oaxaca zarflarından birinin içinde Juan Cerillo'dan bir haber bekliyordu. Dinledi: Bir yerde, bir duvarın arkasında, birisi gitar çalıyordu – ama kötü çalıyordu, düş kırıklığına uğrattı Hugh'yu. Bir köpek havladı.

"Fisbank, Figueroa, Gómez – hayır, Quincey, Sandovah, hayır."

Sonunda, bu iyi yürekli adamcık mektuplarını toparladı, özür dileyerek ve üzülerek eğildi, sarsılarak devam etti gene yoldan aşağı. Arkasından baktılar hepsi ve Hugh bunun çok büyük, açıklanması olanaksız bir şakanın bir parçası olup olmadığını, postacının için için onlara, iyilikle de olsa, gülüp gülmediğini tam düşünürken adam durdu, çantadaki paketlerden birini karıştırdı gene, küçük zafer çığlıkları atarak onlara doğru koştu ve Konsolos'a posta kartına benzer bir şey uzattı.

Gene öne geçmiş olan Yvonne omzunun üstünden bakarak, "İyi, mektubunu aldın gene," der gibilerden gülümsedi ve dans edercesine yaylanan adımlarla yavaş yavaş tozlu yokuşu çıktı Bay Laruelle'in yanında.

Konsolos kartı elinde iki kez çevirip Hugh'ya uzattı.

"Tuhaf..." dedi.

— Kart Yvonne'dan geliyordu ve en az bir yıl önce yazılmıştı. Hugh birden bu kartın Yvonne Konsolos'u bırakıp gittikten sonra, onun Quahnahuac'ta kalıp kalmayacağını bilmediği bir sırada postalandığını fark etti. Ama, işin tuhafı, gezginlik eden kartın kendisi olmuştu: Mexico City'de Wells Fargo'ya postalanmışken, bir yanlışlık sonucu yurtdışına gitmişti ve üstünde Paris'in, Cebelitarık'ın, ve hatta faşist İspanya'da Elcezire'nin damgalarını taşıyordu.

"Hayır, oku," diye gülümsedi Konsolos.

Yvonne'un kargacık burgacık yazısı: *Sevgilim, niçin gittim? Gitmeme niçin izin verdin? Yarın ABD'de olmayı umuyorum, iki gün sonra da California. Orada senden bir haber bulmayı umuyorum. Sevgiler Y.*

Hugh kartı çevirdi. El Paso'da, bir aslanı andıran Sinyal Tepesi ve iki çölü birleştiren, beyaz parmaklıklı bir köprüden geçen Carlsbad Mağaraları yolunun bir resmi vardı. Yol uzakta küçük bir köşeyi dönüp yok oluyordu.

VII

Saat 13.20'de çılgınca dönerek Herakles'in Kelebeği'ne doğru hızla uçmakta olan dünyanın bir kenarında bir ev, pek parlak bir fikir değil, diye düşündü Konsolos.

Her biri evin birer ucunda iki kule vardı – Jacques'ın *zacuali*'leri. Aralarındaki köprü, aşağıdaki atölyenin camlı tavanını oluşturuyordu. Kamuflaj edilmiş gibiydi bu kuleler (*Samaritan*'ı andırır gibiydiler hatta): Mavi, gri, mor, kırmızı zebra çizgileri gibi bir boya vurulmuştu üzerlerine bir zamanlar. Ama zaman ve hava koşulları yüzünden, az bir uzaklıktan bakıldığında, düz leylak rengindelermiş izlenimini veriyorlardı. Köprüden bir örnek iki tahta merdivenle ve içerden iki sıra dönen basamakla ulaşılan çelimsiz, mazgallı kuleler birer damsız *bartizan*'dan –Quauhnahuac Ovası'na egemen, sağa sola serpiştirilmiş gözetleme kulelerinden– farksızdılar.

Konsolosla Hugh –sağlarında yokuş aşağı uzanan Calle Nicaragua– eve bakarlarken, soldaki kulenin mazgalları arasından iki suratsız melek belirdi. Pembe taştan yontulmuş, diz çökmüş meleklerin birbirlerine dönük profilleri mazgal deliklerinden gökyüzüne karşı dururken, öte yandaki mazgalların tepelerinde de aynı maddeden yapıldıkları belli, ama ne idüğü belirsiz iki cisim, acıbademden birer top güllesi gibi tüm ağırlıklarıyla oturuyorlardı.

Öbür kulenin mazgallarından başka süsü yoktu, bu çelişkinin de Jacques'a yaraştığını düşünürdü hep Konso-

los – meleklerle top güllelerinin arasındaki çelişkinin yaraştığı gibi. Yatak odasının çalışma odası olarak kullanılıp ana kattaki atölyenin çoğu zaman aşçıya ve akrabalarına kamp yeri olmaktan başka pek bir işe yaramayan bir yemek odasına dönüştürülmüş olması da anlamlıydı belki.

Biraz yaklaşınca, soldaki az daha iri kulenin duvarına, yatak odasının iki penceresinin altındaki –açıldıktan sonra yozlaşmış iki gözetleme deliği gibi, bir onbaşı rütbesinin iki yarısını andıran, birbirine verev iki yamuk pencereydi bunlar– duvara, üzerine altın varakla bazı harfler yazılmış ve kabartma izlenimi versin diye duvara biraz gömülmüş, kaba taştan bir levha vardı. Çok kalın yazılmış olmalarına karşın, bu altın harfler karmakarışık bir biçimde birbirlerine girmişlerdi. Konsolos kente gelen turistlerin durup yarım saat kadar bu harflere baktıklarına tanık olmuştu. Bay Laruelle bazen çıkıp bu harflerin gerçekten bir anlamı olduğunu, Frey Luis de León'un Konsolos'un şu anda anımsamayı reddettiği o cümlesini oluşturduğunu anlatırdı. Konsolos, kendini arkadan neşeyle iteleyen Bay Laruelle'in önünden ve Hugh'yla Yvonne'un peşinden nasıl olduysa boş olan atölyeye, oradan da soldaki kulenin döner merdiveninden yukarıya çıkarken, bu olağandışı evin neredeyse kendi evinden bile niçin daha tanıdık geldiğini sormuyordu kendisine. "İçkileri ıska geçtik galiba?" derken, daha birkaç hafta önce buraya bir daha gelmemeye ant içtiğini anımsadı ve ilgisiz tavrı dağıldı gene.

Jacques, "Başka bir şey düşünmez misin sen hiç?" diye sordu gibi geldi Konsolos'a.

Karşılık vermeden, yozlaşmış gözetleme deliklerine benzeyen yamuk pencereli, tanıdık, dağınık odayı öbürlerinin peşinden verev geçerek arkadaki, güneş dolu ovalarla yanardağlara, üzerlerinde bulut gölgelerinin yuvarlandığı çayırlardan oluşan görünüme açılan balkona çıktı.

Ama Bay Laruelle sinirli sinirli merdivenlerden iniyordu gene. "Ben istemem!" diye karşı çıkıyorlardı öbürleri. Salaklar! Konsolos arkasından bir-iki adım attı; an-

lamsız gibi görünen, ama neredeyse tehdit de içeren bir hareketti bu: Bakışı dalgın dalgın odadan yukarıya, kulenin tepesine uzanan döner merdivene takıldı; sonra balkona, Hugh'yla Yvonne'un yanına çıktı.

"İster dama çıkın, çocuklar, ister balkonda oturun, kendi evinizdeymiş gibi davranın," diye geldi aşağıdan Jacques'ın sesi. "Orada masanın üstünde bir dürbün var – ee – Hughes... Şimdi geliyorum."

"Dama çıkmamın bir sakıncası var mı?" diye sordu Hugh.

"Dürbünü unutma!"

Yvonne'la Konsolos, boşlukta uçar gibi duran balkonda yalnız kalmışlardı. Ev, durdukları yerden, altlarında uzanan ovadan yükselen bir uçurumun tam ortasına kurulmuş gibi duruyordu. Eğilip arkaya baktıklarında, üzerlerine sarkıyormuşçasına, uçurumun tepesine kurulmuş gibi duran kenti görüyorlardı. Çatıların üzerinde, lunaparktaki oyunların kolları sessizce dönüyor, hareketleri birer acı belirtisi gibi görünüyordu. Ama şenliğin çığlıkları ve müziği açıkça işitiliyordu şimdi. Uzakta Konsolos yeşil bir köşe gördü: golf alanı: Küçük biçimler uçurumun kenarından sürünürcesine ilerliyorlar... Golf oynayan akrepler. Konsolos cebindeki kartı anımsadı ve Yvonne'a doğru bir harekette bulunduğunu fark etti; karttan söz etmek istiyordu, onunla ilgili duygulu bir şeyler söylemek, Yvonne'u kendisine doğru çevirmek, öpmek istiyordu. Sonra bu sabahın utancının, bir içki daha içmezse, gözlerine bakmasına engel olacağını anladı. "Ne dersin Yvonne," dedi, "gökbilimci kafası olduğuna göre sende..." Böyle bir durumda onunla böyle konuşan kendisi olabilir miydi! Olamazdı herhalde, bir düştü bu. Parmağıyla yukarıdaki kenti gösteriyordu. "...Gökbilimci kafası olduğuna göre sende," diye yineledi, ama hayır, söylememişti bunu: "Yukarıdaki şu dönmeler, dalmalar, sana görünmez gezegenlerin yollarını, gerisin geri hızla uçan uyduları anımsatmıyor mu?" Hiçbir şey dememişti.

"Lütfen, Geoffrey..." Yvonne elini Konsolos'un kolu-

na koydu "Lütfen, lütfen inan bana, bu durumu istemedim. Bir özür bulup hemen gidelim buradan... Sonradan ne kadar istersen içersin, hiç karışmayacağım," diye ekledi.

"Şimdi ya da sonra içkiyle ilgili bir şey söylediğimi fark etmemiştim. Siz koydunuz bunu kafama. Ya da Jacques: Bak, aşağıda buz kırdığını –daha doğrusu ezdiğini– duyabiliyorum."

Yvonne birden acıklı bir tavırla Konsolos'a dönerek, "Bana karşı hiçbir duygu, hiçbir sevgi kalmadı mı içinde?" diye sordu ve Konsolos düşündü: Evet, seni seviyorum, dünyanın tüm sevgisi var içimde senin için, yalnız bu sevgi benden çok uzakta ve çok tuhaf ve çok uzaktan bir vızıltı ya da bir ağlama gibi; üzünçlü, yitik bir ses gibi duyabiliyorum onu sanki ancak, ama öyle uzakta, öyle uzakta ki yaklaşıyor mu, uzaklaşıyor mu bilemiyorum. "Kaç tane içki içeceğinden başka şey düşünmez misin sen?"

"Evet," dedi Konsolos (ama Jacques değil miydi, az önce bunu soran?), "evet, düşünüyorum – Tanrım, Yvonne!"

"Lütfen, Geoffrey..."

Ama bakamıyordu ona. Lunapark oyunlarının gözünün kenarıyla görebildiği uçan kolları saldırıyorlardı sanki Konsolos'a. "Bana bak," dedi, "bizi bu durumdan çıkarmam için bir şey mi yapmamı istiyorsun, yoksa içki içmem konusunda siteme mi başlıyorsun gene?"

"Sana sitem etmiyorum, gerçekten etmiyorum. Bir daha hiç sitem etmeyeceğim sana. Ne istersen yapacağım."

"O zaman..." diye başlamıştı gene öfkeyle.

Ama Yvonne'un yüzüne bir iyilik, yumuşaklık ifadesi geldi ve Konsolos gene cebindeki posta kartını düşündü. İyiye yorulabilmesi gerekirdi. Şimdi, şu anda, birdenbire, kurtuluşlarının bir muskası olabilirdi bu. Dün gelseydi ya da bu sabah eve gelseydi iyiye yorulabilirdi de belki. Ama ne yazık ki geldiğinden başka herhangi bir anda

gelmiş olması akla bile gelmiyordu artık. Ve bir içki daha içmeden nasıl bilebilirdi ki, iyiye mi kötüye mi yorulması gerektiğini?

"Ama döndüm sana," diyordu sanki Yvonne. "Görmüyor musun? Birlikteyiz burada gene, *biziz* bu. Göremiyor musun bunu?" Dudakları titriyordu, ağlayacaktı nerdeyse.

Sonra ona yaklaşmıştı, kollarındaydı, ama Yvonne'un başının üstünden uzaklara bakıyordu Konsolos.

"Evet, görebiliyorum," dedi, ama göremiyordu, yalnız işitebiliyor, vınlamayı, ağlamayı işitebiliyor ve duyabiliyor, gerçekdışılığı duyabiliyordu. "Seviyorum seni, yalnız..." "Seni hiçbir zaman tamamen bağışlayamayacağım.": Bu muydu aklındaki, eklemek istediği?

— Oysa yeniden, ilk kezmiş gibi yeniden düşünüyordu onsuz çektiği acıları, acıları, acıları; gerçekten de, bu son Yvonne'suz yıl boyunca, belki annesinin ölümü dışında, böylesine bir yalnızlık, dehşet verici bir terk edilmişlik, bir yas duygusu bilmemişti. Ama şu andaki duyguyu annesiyle de bilmemişti hiç: Ancak bağışlamanın kurtarabileceği bir durumdan gelen bu dayanılmaz kırma, kışkırtma duygusu üvey annesiyle başlamış, kadın sonunda, "Yiyemiyorum, Geoffrey, yemekler boğazıma diziliyor," demek zorunda kalmıştı. Güçtü bağışlamak, bağışlamak güçtü, güç, güç. Daha da güç, en gücü, *Senden nefret ediyorum* dememekti. Hatta şimdi bile. Oysa işte, Tanrı vergisi bir andı bu; anlaşmanın, kartı çıkarmanın, her şeyi değiştirmenin fırsatı gelmişti; bir an kalmıştı... Çok geç. Konsolos dilini tutmuştu. Ama aklının, bu kötü düşüncelerin geçmesine izin vermek için tıkırtıyla ayrılan bir açılır kapanır köprünün iki yarısı gibi bölünüp yükseldiğini hissetti. "Yalnız, kalbim..." dedi.

"Kalbin mi, sevgilim?" diye sordu Yvonne endişeyle.

"Bir şey yok..."

"Zavallı sevgilim, ne kadar da yorgunsundur!"

"*Momentito,*" dedi Yvonne'un kollarından ayrılarak.

Yvonne'u balkonda bırakıp Jacques'ın odasına gir-

di gene. Aşağıdan Laruelle'in sesi işitiliyordu. İhanete burada mı uğramıştı? Bu odaydı belki, bir zamanlar Yvonne'un aşk çığlıklarıyla dolan. Kitaplar (kendi Elizabeth dönemi oyunlarını göremiyordu aralarında) yayılmıştı yerlere ve, sanki biraz pişmanlık duyan zararlı bir hayalet tarafından yarım yamalak düzenlenmiş gibi, sedirin yanında neredeyse tavana kadar üst üste yığılmışlardı. Ya Jacques, kurbanına Tarquin'in mahvedici adımlarıyla yaklaşırken bu yığını devirip bir heyelana neden olsaydı! Eşsiz korkunçluklarıyla, ürkünç, karakalem Orozco resimleri bakıyordu duvarlardan, bir dâhinin elinden çıktığı kuşkusuz olan resimlerden birinde, cadılar dişlerini gıcırdatarak paramparça bir yatağın üstünde, kırık tekila şişelerinin arasında boğuşuyorlardı. Şaşmamak gerekirdi; Konsolos eğilip yakından bakarak sağlam bir şişe aradı resimde. Jacques'ın odasında da arandı. Kızıla çalan iki tane Rivera vardı. Ayakları koyun paçasına benzeyen ifadesiz Amazonlar, çalışanlarla toprağın birliğine tanıklık ediyorlardı. Calle Tierra del Fuego'ya bakan, pırpır biçimli pencerelerin üzerinde önceden fark etmediği ve ilk bakışta bir halıyı andıran korkunç bir resim vardı. Adı *Los Borrachones*'di –niçin *Los Borrachos* değil?– ve hem Michelangelo etkisinde yapılmış ilkel bir resme hem bir Yeşilay afişine benziyordu. Aslında daha çok bir Yeşilay afişine benzediğini fark etti, ama yüz yıl, yarım yüzyıl önce, kim bilir hangi dönemde yapılmıştı. Sarhoşlar bencil, kan yürümüş suratlarıyla balıklama, tepetakla ya da ürkütücü ters perendelerle cehenneme, ateş kusan canavarların, iğrençlik geğiren meduzaların arasına düşüyorlardı; ayıklarsa çifter çifter, erkekler dişileri koruyarak ve kendileri de meleklerin özverili kanatlarının koruması altında, solgun ve esirgemesiz bir biçimde cennet ışığına doğru görkemli bir uçuşla yükseliyor, yükseliyorlardı. Ama hepsinin çifter çifter gitmediklerini fark etti Konsolos. Yukarılara doğru giden bazı yalnız kadınlar meleklerin koruması altındaydılar. Bu kadınların bazıları yarı kıskanır bakışlarla aşağıya yuvarlanan kocalarına bakıyorlarmış, bu

dişilerin bazılarının da yüzlerinde belirgin bir rahatlama ifadesi varmış gibi geldi ona. Konsolos huzursuzca güldü. Saçmaydı belki, ama gene de – iyiyle kötünün böyle kesin çizgilerle ayrılmaması için iyi bir neden ortaya koyabilmiş miydi kimse? Jacques'in odasının bir başka yerinde, çivi biçiminde taştan oyulma tanrılar, tombul bebekler gibi dizilmişlerdi: Odanın bir kenarında birbirlerine zincirlenmiş bir dizi bile vardı bunlardan. Yvonne'un tutkusu tükendikten sonra birbirine bağlı bir dizi bebekle karşılaştığını düşündükçe, Konsolos'un bir parçası kendi kendine –bu yitik, yabanıl yeteneklerin izlerine rağmen– gülmeye devam ediyordu.

"İşler nasıl orada, Hugh?" diye bağırdı merdivenden yukarıya.

"Parián'ı görebiliyorum galiba."

Yvonne balkonda bir şey okuyordu ve Konsolos *Los Borrachones*'e bakıyordu gene. Birden, şimdiye dek hiçbir zaman böylesine kesinlikle duymadığı bir duygu doğdu içinde. Cehennemde olduğu duygusuydu bu. İçindeki kargaşa ve sinirliliğin dalga ve çalkantıları denetim altındaydılar gene. Aşağıda Jacques'ın hareket ettiğini işitebiliyordu ve birazdan bir içki daha içecekti. Yardımı olacaktı bunun, ama bu düşünce değildi onu sakinleştiren. Parián – Farolito, dedi kendi kendine. Fener: fırtınayı çağıran, onu aydınlatan fener! Bugün bir ara, belki de boğa güreşine gittiklerinde, öbürlerinden bir süre için kurtulup beş dakikalığına da olsa, bir kadeh içmek için de olsa, gidebilirdi oraya. Bu olasılık onu neredeyse iyileştiren bir sevgiyle ve, şu anda, dinginliğinin bir parçası olduğu için, ömründe duyduğu en büyük özlemle doldurdu. Farolito! Tuhaf bir yerdi; geç gecelerin, erken gündoğumlarının yeriydi aslında ve kural olarak, Oaxaca'daki o öbür korkunç *cantina* gibi, sabahın dördünden önce açılmazdı. Ama bugün Ölüler Bayramı olduğu için kapanmazdı. Önceleri çok küçük görünmüştü gözüne. Ancak orayı iyice tanıdıktan sonra fark etmişti ne kadar derinlere gittiğini, aslında birçok odacıktan oluştuğunu; bu birbirine açı-

lan odaların her biri bir öncekinden daha küçük, daha karanlıktı ve sonuncusu bir hücre kadardı ancak. Şeytanca komploların kurulduğu, iğrenç cinayetlerin tasarlandığı odalar gibi gelirdi bunlar Konsolos'a; burada, Zuhal'in Oğlak burcuna girdiği zamanki gibi, yaşam en kötüsündeydi. Ama büyük, çark gibi düşünceler de burada dönerdi insanın beyninde; çömlekçilerle rençperler erkenden kalkmış, bir an için aydınlanan kapı aralığında durup düşler görürken... Hepsini gözünün önüne getirebiliyordu şimdi, *cantina*'nın bir yanında Kubilay Han'ı çağrıştıran *barranca*'ya açılan korkunç uçurum: Sahibinin, Fil diye çağrılan Ramón Diosdado'nun, karısını sinir hastalığından kurtarmak için öldürdüğü söylentisi yaygındı; savaşın sakatladığı, çıbanlarla kaplı dilenciler: Biri bir gece kendisine dört içki ısmarlayan Konsolos'u Hazreti İsa sanıp önüne diz çökerken ceketinin yakasının altına, bir iğne yastığını andırır kanayan bir yüreğe bağlı Guadalup Meryem Anası'nı temsil eden iki madalyon iğneleyivermişti hızla ve "Siza – haa – Aziz veriyorum!" demişti. Bütün bunları görüyor, *cantina*'nın havasının benliğini sardığını şimdiden hissediyordu; hüzün ve kötülük havasıydı bu, bir de hemen sezemediği başka bir şey. Ama ne olduğunu biliyordu: Huzurdu bu. Mora çalan ışıkta, o kapıdan yalnızlık ve acıyla seyredilen, Sierra Madre üzerinde acelesiz bir bomba gibi patlayan *–Sonnenaufgang!–* güneşin doğuşunu, cennetin keskin, serin, arı havasında tahta tekerli kağnılara koşulu öküzlerin sürücülerini sabırla bekleyişlerini görebiliyordu gene. Konsolos'un özlemi öylesine büyüktü ki, ruhu bu yerin özüyle kenetlenmiş, uzun bir yolculuktan sonra Start Burnu'nun hafif ışığını görünce, kısa bir süre sonra karısını kucaklayacağını bilen bir gemici gibi düşüncelere dalmıştı durduğu yerde.

Düşünceleri birden Yvonne'a döndü sonra. Gerçekten unutmuş muydu onu acaba, diye düşündü. Odaya bir göz attı gene. Kaç odada, kaç sedirin üstünde, kaç kitabın arasında kendi sevgilerini, evliliklerini, yaşantılarını bulmuştu ve o yaşantı, tüm güçlüklerine, topyekûn felaketi-

ne rağmen –ve Yvonne'un bazı küçük sahtekârlıklarına, geçmişle, kendi İngiliz-İskoç karışımı kökeniyle, kafasında canlandırdığı boş hayalet ışıklarıyla dolu Sutherland şatolarıyla, sabahın altısında şekerli gevrek yiyen tiridi çıkmış amcalarla evlenmek istemiş olmasına rağmen– zaferlerle doluydu. Ama ne kadar da kısa sürmüştü bu. Kısa bir süre sonra bu zaferin fazla olduğu, fazla iyi olduğu, yitirilmesinin akla getirilemeyecek kadar korkunç, dayanılmaz bir şey olacağı izlenimi doğmuştu: Durumun kendisi, süremeyeceğinin bir önsezisi haline gelmişti; hem de varlığı olan, adımlarını yeniden meyhanelere çeviren bir önseziydi bu. Ve sıfırdan nasıl başlayabilirdi ki insan, sanki Café Kasvet, sanki Farolito hiçbir zaman var olmamış gibi? Ya da onlarsız? İnsan hem Yvonne'a, hem Farolito'ya sadık kalabilir miydi? – Ey Hazreti İsa, ey dünyanın *phoros*'u, feneri; nasıl ve hangi kör imanla insan dövüşe dövüşe bulabilirdi ki şimdi dönüş yolunu, her biri bir öncekinden daha korkunç beş bin yıkıcı uyanışın yırtıcı dehşetinden geçerek ve sevginin bile girmediği ve yürekliliğin en yoğun alevlerin arasından başka hiçbir yerde olmadığı bir yerden? Duvarda sarhoşlar sonsuza dek yuvarlanıp gidiyorlardı. Ama küçük Maya tanrılarından biri ağlıyor gibiydi...

"*Ei ei ei ei*," diyordu Bay Laruelle küçük postacı gibi, merdivenleri ayaklarını vura vura çıkarken; kokteyl geliyordu, o iğrenç besin. Konsolos, gizlice, tuhaf bir şey yaptı; az önce Yvonne'dan gelen posta kartını Jacques'ın yastığının altına sokuverdi. Yvonne balkondan içeri girdi. "N'aber, Yvonne, Hugh nerede? – Kusura bakmayın, uzun sürdü. Çatıya çıkalım, olmaz mı?" dedi Jacques.

Konsolos'un düşünceleri yedi dakikayı bile doldurmamıştı aslında. Gene de, Laruelle'in yokluğu daha uzun sürmüş gibiydi. Döner merdiveni peşlerinden, içkilerin peşinden çıkarken, tepsinin üstünde kokteyl sürahisiyle bardaklardan başka küçük çerezler, turşu zeytinler de olduğunu gördü. Belki de bütün bu kendinden emin, baştan çıkarıcı tavrına rağmen Jacques aşağıya korku içinde

ve ne yapacağını bilemeyerek inmişti. Bütün bu karmaşık hazırlıklar da kaçışı için birer özürdü. Belki de zavallının Yvonne'u gerçekten sevdiği de doğruydu – "Ey Tanrım," dedi Konsolos, Hugh'nun kuleleri birleştiren küçük köprüdeki merdiveni çıkarak ulaştığı çatıya hemen hemen aynı anda vararak, "Tanrım, manzaralı mağarasında, son çürüyüşüyle eli titrerken –en sevdiğim bölüm bu– karanlık büyücünün düşü olsa bu berbat dünyanın gerçek sonu... Bu kadar zahmet etmeseydin, Jacques."

Hugh'dan dürbünü alıp kadehini iki mazgal arasındaki siperin üstüne, acıbademden yapılmış cisimlerin arasına koyarak kırlara baktı, titremeden. Ama nedense içkisine dokunmamıştı. Ve esrarengiz bir biçimde sürüyordu sakinliği. Bir yerlerde, bir golf oyununun yüksek bir başlangıç noktasında duruyorlardı sanki. Çok da iyi olurdu buradan, yüz elli metre ötedeki *barranca*'yı aşılabilecek bir engel olarak alıp öte yanındaki çimenlikteki deliğe iyi bir üç *wood*'la havalandırıp uçurarak... Tık. Golgota Deliği. Yukarıda bir kartal kendini rüzgâra kaptırmış gidiyordu. Golf alanını arkaya, yükseklere, *barranca*'dan uzağa yapmak, bir hayal gücü eksikliğinin belirtisiydi. Golf=*gouffre*=*gulf* – yani çukur. Yiten topları Prometheus toplardı. Ve öbür tarafta ne oyun yolları düşünülebilirdi: yalnız demiryollarının aştığı, telgraf tellerinin mırıldandığı, yamaçlarında akıl almaz eğriliklerin engeller yarattığı, bütün bu ovaların üzerine gençlik gibi, yaşamın kendisi gibi kurulup Tomalín'den de ötelere, balta girmemiş ormanın ötesinden on dokuzuncu deliğe, Farolito'ya uzanan bir golf alanı... Dava değişmiştir.

"Hayır, Hugh," dedi, dürbünün ayarını değiştirerek ama yüzünü ona dönmeden, "Jacques Hollywood'a gitmeden önce yaptığı *Alastor* filminden söz ediyor; çekebildiği kadarını bir banyo küvetinde çekti, gerisini de eski yolculuk filmlerinden, *In dunkelste Afrika*'dan yürüttüğü bir cengel çekimi ve eski bir Corinne Griffith'den apartma kurguyla tamamladı – Sarah Bernhardt da vardı filmde, bildiğim kadarıyla; bu arada şair kıyıda duruyor, orkestra

da *Bahar Ayini*'nin içinden çıkmak için elinden geleni yapıyordu. Bir de sisten söz etmeyi unuttum galiba."

Kahkahalar havayı dağıttı biraz.

"Ama önceden, bir Alman yönetmen arkadaşımın da dediği gibi, bazı *wision*'ları oluyor insanın, filminin nasıl olması gerektiği konusunda," diyordu arkasında, meleklerin yanında duran Jacques. "Ama sonrası başka hikâye... Sise gelince; herhangi bir stüdyoda bulabileceğin en basit şey."

"Holywood'da hiç film yapmadınız mı?" diye sordu, bir an için neredeyse Bay Laruelle'le siyasal bir tartışmaya girecek olan Hugh.

"Evet... ama görmeyi reddediyorum."

Ama Konsolos Jacques'ın dürbünüyle bu ovalarda, bu inişli çıkışlı görünümde ne aramaya devam ediyordu ki? Kendisinin bir zamanlar golf gibi, sözgelimi görünmeyen bir deliğe bir kumulun dibinden yaklaşmak gibi, basit, sağlıklı, ahmakça şeylerden hoşlanan –ve evet, bunu bir zamanlar Jacques'la birlikte yapan– bir parçası mıydı aradığı? Tırmanıp bir tepeden ufukları dumanlı okyanusu, sonra orada, aşağıda, çimendeki deliği belirleyen bayrağın yanında parıldayan Silver King marka topunu görmek. Ozon! – Konsolos artık golf oynayamıyordu: Son yıllardaki birkaç denemesi felaketle sonuçlanmıştı... Hiç olmazsa golf alanlarının John Donne'u olsaydım. Hırpalandığı gibi bırakılmış çimenlerin ozanı. – Üç vuruşta deliği tamamlarken bayrağı kim tutuyor? Kim arıyor kıyı boyunca Zodiac Zone toplarını? Ve o son çimenlikte, dört vuruşsa da gereken, kim topluyor yapmış olduğum yetmiş sayıyı... yetmişten de çok olmasına rağmen. Konsolos sonunda dürbünü bırakıp döndü. Ve hâlâ dokunmamıştı içkisine.

"*Alastor, Alastor,*" diyerek yanına yaklaştı Hugh. "Kimdir, kimdi, nasıl ve/veya niçin yazdı *Alastor*'u?"

"Percy Bysshe Shelley." Konsolos Hugh'nun yanında kulenin duvarına yaslandı. "Düşünceleri olan bir vatandaş daha... Shelley'yle ilgili en sevdiğim hikâye: Bırakmış

kendini, batsın diye denizin dibine –yanında da birkaç kitap tabii– ve yüzmeyi bilmediğini kabullenmektense dipte öylece kalmış."

"Geoffrey, Hugh şu *fiesta*'yı biraz görse iyi olmaz mı," diyordu birden Yvonne öbür yandan, "son günü olduğuna göre? Hele bir de yerlilerin halk oyunları varsa."

Demek Yvonne'du onları "bu durumdan çıkarmakta" olan, Konsolos tam kalkmaya karar vermişken. "Bilmem," dedi. "Halk oyunları falan Tomalín'de de olmayacak mı? İster misin gitmek, Hugh?"

"Tabii. Olur. Nasıl isterseniz." Hugh sendeleyerek indi oturduğu parmaklığın tepesinden. "Daha bir saat falan var otobüsün kalkmasına, değil mi?"

"Hemen kaçarsak bağışlar Jacques bizi herhalde," diyordu Yvonne, neredeyse telaş içinde.

"Sizi aşağıya kadar geçireyim öyleyse." Jacques sesini denetim altında tutmaya çalışıyordu. "*Fête*'in çok keyifli olması için daha erken, ama görmediyseniz, Rivera'nın duvar resimlerini görmelisiniz, Hugh."

"Gelmiyor musun, Geoffrey?" Yvonne merdivenin başında durup döndü. "Lütfen gel," diyordu bakışları.

"Vallahi *fiesta*'lar pek benim harcım değil. Siz gidin, ben sizi durakta otobüs kalkmadan yakalarım. Jacques'la konuşacaklarım var hem de."

Hepsi inmişler, Konsolos kulede yalnız kalmıştı. Ama yalnız değildi gene de. Çünkü Yvonne içkisini mazgalların arasındaki sipere, meleklerin yanına bırakmıştı; zavallı Jacques'ınki mazgallardan birinin üstünde, Hugh'nunki de yandaki parmaklığın üzerindeydi. İçki sürahisi de boşalmamıştı. Üstelik Konsolos kendi içkisine de dokunmamıştı henüz. Ve hâlâ, şimdi bile, içmiyordu. Konsolos sağ eliyle ceketinin içinden sol pazusunu yokladı. Güçtü –bir çeşit güçtü– bu, ama kişi kendini nasıl yüreklendirebilirdi? Shelley'nin ince, nükteli yürekliliği... yok, gururdu o. Ve gurur kişiyi ya devam edip kendini öldürmeye, ya da, eskiden birçok kez de olduğu gibi, tek başına, otuz şişe biranın yardımıyla ve tavana bakarak, "doğru yola girmeye"

itiyordu. Ama bu kez farklıydı. Yüreklilik bu durumda ya tam bir yenilgiyi kabullenmek –kişinin yüzmesini bilmediğini kabullenmek–, hatta (bir an için çok kötü gelmedi gerçi bu düşünce) bir sanatoryuma yatmak anlamına geliyorsa? Hayır, sonucu ne olursa olsun, yalnızca bir "kaçma" değildi söz konusu olan. Ne melekler ne Yvonne ne de Hugh yardım edebilirlerdi burada ona. Şeytanlarsa, dışarıda oldukları gibi, içindeydiler de; şimdilik sessiz olsalar bile –*siesta*'larını yapıyorlardı belki– onlar tarafından sarılmış, onların işgali altındaydı; egemendiler her şeye. Konsolos güneşe baktı. Ama yitirmişti güneşi: Onun güneşi değildi bu. Gerçek gibi, yüz yüze gelinmesi olanaksız gibiydi; yanına bile yaklaşmak, hele hele ışığında oturmak, yüzünü ona vermek istemiyordu. "Gene de yüzleşeceğim onunla." Ama nasıl? Yalnız kendine yalan söylemekle kalmayıp kendi yalanına inanıp kendi onurları bile olmayan o yalancı güruhuna yeniden yalan söyleyince. Bu kendini aldatmacaların bile tutarlı bir temeli yoktu. Namuslu davranma girişimlerinin nasıl olsundu o zaman? "Dehşet," dedi. "Gene de teslim olmayacağım ben." Ama ben kimdi, nasıl bulurdun beni ve nereye gitmişti "ben"? "Ne yaparsam, bilinçle yapacağım." Ve doğruydu, içkisine dokunmaktan hâlâ bilinçle kaçınıyordu Konsolos. "İnsan iradesi fethedilemez." Yemek? Yemeliyim. Konsolos çerezlerden birinin yarısını yedi. Ve Bay Laruelle döndüğünde Konsolos, hâlâ içkisiz, bakıyordu – nereye bakıyordu? Kendisi de bilmiyordu. "Cholula'ya gittiğimizi hatırlıyor musun?" dedi. "Ne kadar tozluydu."

İki adam sessizce baktılar birbirlerine. "Aslında seninle hiç konuşmak istemiyorum," diye ekledi Konsolos bir süre sonra. "Doğrusunu istersen, seninle bir daha hiç görüşmesem umurumda değil... İşitiyor musun beni?"

"Delirdin mi sen?" dedi Bay Laruelle sonunda. "Gördüğüm kadarıyla karın sana dönmüş; ki zamanında, dönmesi için Tanrı'ya yakardığını, masaların altında çığlıklar attığını bilirim – hem de gerçekten masaların altında... Ve sen şimdi ona böyle ilgisiz davranıp yalnız bir sonra-

ki içkinin nereden geleceğini düşünmeye devam ediyorsun, öyle mi?"

Konsolos'un, karşılık verilmesi olanaksız, sarsıcı suçlamaya bir diyeceği yoktu; içkisine uzandı, tuttu onu, kokladı: Ama bir yerde, işe yaramayacağı bir yerde direnirdi hep palamar: İçmedi; neredeyse sevimli bir biçimde gülümsedi Bay Laruelle'e. Ha şimdi başlamışım içkileri reddetmeye, ha sonra. Ha şimdi başlamışım; ha sonra. Sonra.

Telefon çaldı ve Bay Laruelle koşarak indi merdivenlerden. Konsolos bir süre yüzünü avuçlarına gömerek oturdu sonra, içkisine dokunmaksızın, evet, içkilerin hiçbirine dokunmaksızın, Jacques'ın odasına indi.

Bay Laruelle telefonu kapattı. "Tanıştığınızı bilmiyordum," dedi. Ceketini çıkarıp boyunbağını çözmeye başladı. "Doktorumdu arayan ve *senin* hatırını soruyordu. Henüz ölüp ölmediğini bilmek istiyor."

"Ya... Vigil'di demek, öyle mi?"

"Arturo Diáz Vigil. *Médico. Cirujano*... vesaire!"

"Ya," dedi Konsolos temkinli bir biçimde, parmağını gömleğinin yakasının içinde gezdirerek. "Evet. Dün gece tanıştık. Hatta bana eve uğradı bu sabah. "

Bay Laruelle gömleğini çıkarırken, "Tatiline çıkmadan bir set tenis oynayacağız," dedi.

Konsolos otururken acımasız Meksika güneşi altında o acayip, rüzgâr altında oynanan tenis oyununu gördü, yanlışlıklar denizinde çalkalanan toplarıyla – Vigil için güç olacaktı, ama ona ne (hem de Vigil kimdi? Adamcağız ona, perdede görülen bir oyuncunun sahicisi gibi, sabahleyin artık tanış olmadığı için selamlamaktan çekineceği bir kişi gibi geliyordu şimdi); Bay Laruelle'se, her şeyden çok görgüye önem veren bir halkın acayip mimari görgüsüzlüğüne uygun olarak hem balkondan hem merdiven başından apaçık görünen bir girintiye yerleştirilmiş duşa girmeye hazırlanıyordu.

"Fikir değiştirip değiştirmediğinizi, Yvonne'la senin Guanajato'ya gelip gelmeyeceğinizi soruyor... Niçin gitmiyorsunuz?"

"Burada olduğumu nereden bilmiş?" Konsolos gene biraz titreyerek duruma olan egemenliğine ve burada gerçekten kişiyi Guanajato'ya çağıran Vigil adında birisinin var olduğuna bir an için şaşarak ayağa kalktı.

"Nasıl mı? Nasıl olacak... Ben söyledim. Yazık ki çok önceden tanışmamışsınız. Sana çok yardımcı olabilir o adam."

"Oysa... Sen ona yardımcı olabilirsin belki bugün." Konsolos gözlerini yumdu; doktorun sesini açıkça duyuyordu gene: "Ama şimdi mademki *esposa*'nız döndü... Çalışırım sizinle." "Ne?" Gözlerini açtı. Ama bu utanmaz, buharlar saçan karnın altındaki hıyar biçiminde, mavi sinirler ve solungaçlardan oluşan boynuza benzer, iğrenç uzunluktaki kütlenin zevkini karısının içinde aramış olmasının şu anda tüm benliği üzerinde yarattığı etki titreyerek ayağa kaldırdı Konsolos'u. Gerçek ne kadar iğrenç, inanılmaz derecede iğrenç bir şeydi. Odada dolaşmaya başladı; her adımda dizleri sarsılarak çözülüyordu. Kitap, fazla kitap. Elizabeth dönemi oyunlarını hâlâ göremiyordu Konsolos. Oysa başka her şey vardı, *Les Joyeuses Bourgeoises de Windsor*'dan Aggripa d'Aubigné ve Collin d'Harleville'e, Shelley'den Touchard'a - Lafosse ve Tristan l'Hermite. *Beaucoup de bruit pour rien!* Bir can yıkanıp susuzluğunu giderebilir mi burada? Belki. Oysa bu kitapların hiçbirinde kendi acısını bulamazdı insan. Ne de bir papatya azmanına nasıl bakılacağını öğrenebilirdi. "Ama beni tanıdığını bilmiyorduysan, Vigil'e burada olduğumu niçin söyledin ki?" diye sordu Konsolos, hıçkırarak neredeyse.

Buhardan sersemlemiş, parmaklarıyla kulaklarını kurcalayan Bay Laruelle işitmemişti: "Konuşacak ne konu buldunuz ki ikiniz? Vigil'le sen?"

"Alkol. Delilik. Kamburların parmak bastırma yoluyla tedavisi. Anlaşmalarımız az çok ikiliydi." Konsolos artık titreyişini gizlemeye çalışmaksızın, balkonun açık kapılarından üzerinde hâlâ duman öbekleri yüzen ve yamaçlarından silah sesleri gelen yanardağlara baktı; ve bir an

için de, tutkuyla, dokunulmamış içkilerin durduğu kuleye çevirdi gözlerini. "Kitle tepkileri, ama yalnızca ölüm dağıtan silahların üretimi," dedi, şenliğin gürültüsünün de artmakta olduğunu fark ederek.

"Ne dedin?"

"Öbürleri kalsalardı nasıl eğlendirecektin onları?" diye sessiz bir çığlıkla sordu Konsolos, çünkü titrek parmaklar arasından kaçıveren sabunlar gibi kaygan düşlerin korkunç anılarıyla doluvermişti, "Duş yaparak mı?"

Ve topçu uçağı geri geliyordu, Tanrım, evet, buraya, boşluktan çıkıvermiş, hızla, dümdüz balkona geliyor, Konsolos'a geliyor, onu arıyor belki, hızla... Aaaah! Güm.

Bay Laruelle başını salladı; tek ses, tek söz duymamıştı. Duştan çıkıp soyunma odası olarak kullandığı, önüne perde gerili küçük bir girintiye girdi: "Nefis bir gün, değil mi?.. Ama fırtına gelecek galiba."

"Hayır."

Konsolos birden kalkıp gene bir girintiye (evin girintileri her zamankinden çoktu sanki bugün) yerleştirilmiş telefona gitti, rehberi buldu ve her yanı titreyerek açtı; Vigil olamaz, hayır, Vigil olamaz, diye geveliyordu sinirleri, ama Guzmán. A. B. C. G. Korkunç bir biçimde terliyordu şimdi; şu anda, bu küçük girinti, New York'ta bir sıcak dalgası sırasında bir telefon kulübesinin içi kadar sıcaktı; dehşetle titriyordu elleri, 666, Cafeaspirina, Guzmán. Erikson 34. Numarayı bulmuş, unutmuştu: Zuzugoitea adı, Zuzugoitea, sonra Sanabria rehberden fırlayıp gözüne girdiler. Erikson 35. Zuzugoitea. Numarayı unutmuştu bile, numarayı, 34, 35, 666: Sayfaları gerisin geri çeviriyordu, iri bir ter damlası aktı rehberin üstüne – Vigil'in adını gördüğünü sandı bu kez. Ama telefonun alıcısını kaldırmıştı bile, alıcısını kaldırmıştı, kaldırmıştı bile, ters tutuyordu, kulaklığa konuşuyor, terini akıtıyordu kulaklığa, ağızlığa, kulaklığı önceden olduğu gibi işitemiyordu –işitebiliyorlar mıydı onlar? Görebiliyorlar mıydı?– "*¿Qué quieres?* Kimi istiyorsunuz?.. Tanrım!" diye haykırdı telefonu kapatırken. Bunu becerebilmesi için bir içki içme-

si gerekiyordu. Merdivenlere koştu ama yarı yola gelince titreyerek, telaş içinde geri döndü gene; tepsiyi aşağıya indirmiştim. Hayır, içkiler hâlâ yukarıda. Kuleye çıkıp görünürdeki tüm içkileri içti. Bir müzik duydu. Birdenbire, üç yüz baş kadar sığır, ölü ama canlı gibi donduruluş, evin önündeki yamaçta belirip yok oldular. Konsolos kokteyl sürahisinin içindeki içkileri de bitirip sessizce merdivenlerden aşağı indi, masanın üstünde duran kâğıt kapaklı bir kitabı alarak iç çekerek oturdu. Kitap, Jean Cocteau'nun *La Machine Infernale*'iydi: *"Oui, mon enfant, mon petit enfant,"* diye okudu, *"les choses qui paraissent abominable aux humains, si tu savais, de l'endroit où j'habite, elles ont peu d'importance."* "Meydanda birer içki içebiliriz," dedi kitabı kapatıp sonra yeniden açarak. Shakespearevari büyüler. "Tanrılar vardır: Şeytandırlar," dedi Baudelaire ona.

Guzmán'ı unutmuştu. Sonsuza dek alevlerin içine düşüyordu *Los Borrachones*. Hiçbir şeyin farkında olmayan Bay Laruelle beyaz pamuklu takımının içinde pırıl pırıl, yeniden belirip rafın üstünden tenis raketini aldı; Konsolos bastonuyla kara gözlüğünü buldu ve birlikte demirden döner merdivenleri indiler.

"Absolutamente necesario." Dışarı çıktıklarında konsolos bir an durdu, döndü...

No se puede vivir sin amar sözcükleri yazılıydı evin üstünde. Sokakta artık rüzgârın fısıltısı bile yoktu; bir süre konuşmadan, *fiesta*'nın kente yaklaştıkça çoğalan şamatasını dinleyerek yürüdüler. Ateş Ülkesi Sokağı. 666.

Bay Laruelle, belki de eğimli sokağın yüksekte kalan yanında yürüdüğü için, olduğundan da uzun boyluymuş gibi duruyordu şu anda ve yanında, aşağısında yürüyen Konsolos bir an için huzursuzca, cüce kalmış gibi, çocuk gibi hissetti kendini. Yıllar önce, çocukluklarında, durum tam tersiydi; Konsolos daha uzun boyluydu o zamanlar. Ama Konsolos on yedi yaşında, bir yetmiş beş ya da yetmiş altıyken boy atması kesildiği halde, Bay Laruelle bü-

yümesini yıllarca değişik gökler altında sürdürmüş, şimdi de Konsolos'un ulaşamayacağı bir yere gelmişti. Ulaşamayacağı mı? Jacques, Konsolos'un bazı yanlarını hâlâ sevgiyle anımsadığı bir çocuktu: yanlış telaffuz ettiği İngilizce sözcükler – "vocabulary"yi "foolery"yle, "bible"ı "runcible"la kafiyeli söyleyişi gibi: "runcible" bir kaşık. Ve büyüyüp tıraş olan, çoraplarını kendi kendine giymeyi beceren bir adam oluvermişti. Ama Konsolos'un ulaşamayacağı bir yere gelmiş olduğu söylenemezdi. Hatta yıllar sonra, o yükseklerde, bir doksan iki, bir doksan üç boyunun olduğu yerlerde, Konsolos'un etkisinin hâlâ oldukça güçlü olduğunu söylemek pek de aşırı sayılmazdı. Öyle olmasa, Konsolos'unkine benzeyen İngiliz *tweed* ceket niçindi, o pahalı ve anlamlı, yürümeye de yarayan İngiliz tenis pabuçları, paçaları elli üç santim beyaz İngiliz pantolonu, İngilizler gibi yakası açık giydiği İngiliz gömleği ve Bay Laruelle'in bir zamanlar Sorbonne'da ya da bir başka yerde okul takımında oynadığı izlenimini veren o olağanüstü fular? Hafif tombulluğuna rağmen hareketlerinde bile bir İngiliz'i, hatta neredeyse eski bir Konsolos'u andıran bir rahatlık vardı. Nasıl tenis oynuyordu ki Jacques? Unuttun mu, Jacques, yıllarca önceki o yaz, Taskersonların evinin arkasında ya da Leasowe'daki yeni kortlarda nasıl öğretmiştim sana? Tıpkı bugünkünü andıran öğleden sonraları. Dostlukları ne kadar kısa ama diye düşünüyordu Konsolos, ne kadar da önemli ve kapsamlı, Jacques'ın tüm yaşamını kapsayan bir etki yapmıştı; Jacques'ın kitap seçiminde, işinde bile belli ediyordu bu etki kendini – Jacques Quauhnahuac'a bile ne diye gelmişti ki? Konsolos yalnız kendisinin bildiği bazı nedenlerle bunun uzaktan uzaktan gerçekleşmesine aracı olmuş gibi değil miydi? On sekiz ay önce burada tanıdığı adam, sanatının ve yazgısının yediği tüm darbelere rağmen yaşamı boyunca tanıdığı en dürüst ve içten Fransız değil miydi? Bay Laruelle'in, şu anda evlerin arasındaki gökyüzü parçasına bakarken yüzündeki belirgin ciddiliği sinik bir zayıflıkla bağdaştırmak da olası değildi. Konsolos onu bu onursuzluğa ve se-

falete kandırmış, hatta ihanetini kendi iradesiyle oluşturmuş gibi değil miydi?

"Geoffrey," dedi birden Bay Laruelle usulca. "Gerçekten geri döndü mü?"

"Öyleye benziyor, değil mi?" İkisi de pipolarını yakmak için durdular ve Konsolos Jacques'ın, daha önce görmediği bir yüzük takmış olduğunu fark etti: Mavi kuvarstan oyulmuş, basit bir böcekti bu: Jacques bunu tenis oynarken çıkaracak mıydı, bilemiyordu, ama yüzüğü taşıyan el şu anda titriyordu; oysa Konsolos'unki kaya gibiydi.

"Demek istediğim, gerçekten mi döndü?" diye sürdürdü Bay Laruelle, Calle Tierra del Fuego'yu tırmanırlarken. "Sırf ziyarete ya da merakından seni görmeye, arkadaş kalırız nasıl olsa falan diye düşünerek gelmedi değil mi, sorduğuma alınmazsan?"

"Biraz alınırım aslında."

"Şunu anla, Geoffrey: Yvonne'u düşünüyorum, seni değil."

"Şunu da sen daha çok anla: Kendini düşünüyorsun."

"Ama *bugün* – anlıyorum nasıl... – Baloda sarhoştun herhalde. Ben gitmedim. Ama durum böyleyse, niçin şu anda evinde Tanrı'ya şükürler ederek dinlenip ayılmaya çalışacağına, ille de Tomalín'e gideceğiz diye herkesin burnundan getiriyorsun? Yorgunluktan bitiyor gibi Yvonne."

Sözler, Konsolos'un sürekli ama zararsız çıldırmalarla dolu zihninde hafif, yorgun yollar açtı. Gene de Fransızcası akıcı ve süratliydi.

"Ne demeye herhalde sarhoştun diyorsun ki, Vigil sana telefonda anlatmışken? Hem de az önce Yvonne'u onunla Guanajuato'ya götürmemi öneren sen değil miydin? Belki kendin de o yolculukta aramıza katılmayı başarırsan, Tomalín'den elli kat daha uzak olmasına rağmen Yvonne'un yorgunluğunun mucizevi bir biçimde dağılacağını düşlüyordun."

"Oraya gitmenizi önerdiğimde, Yvonne'un henüz bu sabah gelmiş olduğunun farkında bile değildim."

"Vallahi, Tomalín'e gitme fikri kimden çıktı hatırlamıyorum," dedi Konsolos. Yvonne'u Jacques'la böyle tartışan, *bizi* tartışan ben miyim gerçekten?

Önceden de yapmışlardı bunu gerçi ama. "Ama işe Hugh'nun nasıl karıştığını anlatmadım, değil..."

"...*Yumurta!*" diye bağırmıştı *abarrotes*'in neşeli sahibi, sağ yukarılarındaki kaldırımdan.

"*Mescalita!*" diyerek geçmişti hızla yanından, meyhane takımından bir tanıdığı, sırtında bir kalas taşıyarak; yoksa bu sabah mıydı o?

"...Ama düşünüyorum da, anlatmayacağım." Kasaba az sonra karşılarında ve yukarılarında belirdi. Cortés'in sarayının eteklerine varmışlardı. Yakınlarında çocuklar (tanıdık gibi gelen ve Konsolos'un işaretleştiği kara gözlüklü bir adamın da teşvikiyle), tepedeki büyük dönme dolaba alaylı bir biçimde öykünüyormuşçasına, bir telgraf direğinin çevresinde fır dönüyorlardı. Daha yukarıda, sarayın balkonlarından birinde (aynı zamanda *ayuntamiento* olduğu için) tüfekli bir asker rahat duruştaydı; daha da yukarıdaki bir balkonda turistler dolaşıyordu: duvar resimlerine bakan sandallı Vandallar.

Konsolos'la Bay Laruelle durdukları yerden Rivera'nın duvar resimlerini iyice görebiliyorlardı. "Buradan bakınca, yukarıdaki turistlerin göremedikleri gibi görüyorsun," dedi Bay Laruelle. "Fazla yakından bakıyorlar." Tenis raketiyle işaret ediyordu. "Resimlerin sağdan sola baktıkça giderek kararması İspanyolların fethedici iradelerinin yerlileri yavaş yavaş alt edişini simgeliyor sanki. Ne demek istediğimi görebiliyor musun?"

"Daha da uzaktan bakarsan, Amerikalıların fethedici dostluklarının yavaş yavaş Meksikalıları soldan sağa alt edişlerini de simgeleyebilir sana kalırsa," dedi Konsolos, gülümseyip kara gözlüğünü çıkararak. "Hem Meksikalıları hem de bu duvar resimlerine bakıp parasının kimden çıktığını hatırlamak zorunda olanları."

Duvar resminin şimdi bakmakta olduğu bölümünün, içinde yaşadığı bu ova için ölen Tlahuicanları gösterdiği-

ni biliyordu. Sanatçı onları savaşçı giysileri içinde, üzerlerinde kurt ve kaplan maskeleri ve postlarıyla göstermişti. Baktıkça, biçimler sessizce toplanıyorlarmış gibi geldi ona. Gözlerini ona dikip bakan tek, çok iri, kötü bir varlık oluşturuvermişlerdi şimdi. Bu yaratık birden şiddetli bir hareketle ileri atılır gibi oldu. Sanki –sanki değil, kesinlikle– gitmesini söylüyordu ona.

"Bak, Yvonne'la Hugues el sallıyorlar sana," dedi Bay Laruelle, tenis raketini kaldırıp selamlarını alarak. "Biliyor musun, olağanüstü bir çift oluşturuyorlar gibi geliyor bana," diye ekledi, yarı acılı yarı alaylı bir gülücükle.

Gördü o olağanüstü çifti, oradaydılar, duvar resimlerinin yanında. Hugh ayağını saray balkonunun parmaklığına dayamış, başlarının üzerinden belki da yanardağlara bakıyor; Yvonne'un arkası dönük onlara şimdi. Sırtını parmaklığa vermiş, yüzünü resimlere dönmüş; sonra Hugh'ya doğru yan döndü bir şey söylemek için. Bir daha el sallamadılar.

Bay Laruelle'le Konsolos uçurum kenarındaki patikadan yürümeye karar verdiler. Saray duvarının dibi boyunca ilerleyip Banco de Crédito y Ejidal'in karşısından sola, alana çıkan dar, dik yola saptılar. Soluk soluğa, saray duvarına yapışarak at sırtında yüz çizgileri düzgün, yoksulca bir sınıftan, kirli beyaz, bol giysilere bürünmüş bir yerliye yol verdiler. Adam neşe içinde, kendi kendine şarkı söylüyordu. Başıyla kibarca işaret etti onlara, teşekkür edercesine. Yokuşu tırmanırlarken, bir şeyler söyleyecekmiş gibi küçük atının –iki yanından sarkan heybeler şıngırdıyordu ve atın sağrısına yedi sayısı dağlanmıştı– dizginlerini çekerek tırısa getirdi. *Şıngır şıngır küçük şıngırdak.* Ama konuşmadı az önlerinden giden adam ve yokuşun tepesine vardığında birden el salladı, şarkı söyleyerek dörtnala uzaklaştı.

Konsolos'un içi burkuldu. Ah, bir at sahibi olup türkü söyleyerek dörtnala gitmek: seni seven birine doğru belki, dünyanın tüm yalınlığının, barışının yüreğine doğru; yaşamın insana sunduğu fırsatların ta kendisi değil miy-

di bu? Tabii ki değildi. Gene de, bir an için, öyle gibi görünmüştü.

"Nedir Goethe'nin at konusunda söylediği?" dedi.

"'Özgürlükten bıktı ve eyerlenip dizginlenilmesine izin verdi, karşılığında da çatlayana dek sürdüler onu.'"

Plaza'da gürültü korkunçtu. Biri öbürünün ne anlattığını duyamıyordu sanki yine. Gazete satan bir çocuk koşarak geldi yanlarına. *Sangriente Combate en Mora de Ebro. Los Aviones de los Rebeldes Bombardean Barcelona. Es inevitable la muerte del Papa.* Konsolos ürktü; bu kez, bir an için, gazete başlıklarının kendisinden söz ettiklerini sanmıştı. Ama tabii, ölümü kaçınılmaz olan yalnız zavallı Papa'ydı. Sanki başka herkesin ölümü kaçınılmaz değilmiş gibi! Alanın ortasında bir adam, kaygan bir bayrak direğine ipler ve çiviler gerektiren karmaşık bir yöntemle tırmanıyordu. Bando yerinin yakınında duran devasa atlıkarınca, boğum boğum borular üzerine yerleştirilmiş, bir iteneğinkini andıran ağır, şahane bir tavırla döndükçe inip kalkan acayip, uzun burunlu tahta atlarla doluydu. Bir şemsiyeye benzeyen yapının iplerine tutunmuş ayağı patenli oğlanlar keyifli çığlıklar atarak dönüyorlar, atlıkarıncayı işleten makine de bir buhar pompası gibi vurup duruyordu; hızla uçuyordu çocuklar. "Barcelona" ve "Valencia" gümbürtüleri, Konsolos'un sinirlerini kapattığı patlama ve çığlık seslerine karışıyordu. Jacques, ortada dönen ana sütuna bağlı yatay iç tekerleği tamamen kaplayan panolardaki resimleri gösteriyordu. Bir denizkızı sulara uzanmış saçlarını tarıyor, beş bacalı bir savaş gemisinin mürettebatına şarkılar söylüyordu. Çocuklarını kurban eden Medea'yı resmettiği sanılabilecek bir renk kümesi, aslında bir sürü ehlileştirilmiş maymunu temsil ediyordu. Beş şen şakrak geyik onlara inanılmaz şahanelikleriyle bir İskoçya vadisinden bakıverip hızla gözden kayboldular. Ve peşlerinden nefis, palabıyıklı bir Pancho Villa büyük bir hızla seğirtti. Ama hepsinden de garibi iki sevgiliydi: bir ırmak kenarına uzanmış bir kadınla bir erkeği gösteren bir pano. Çocukça ve kabaca yapılmış ol-

masına karşın, bir uyurgezerlik, sevginin duygusallığını yansıtmayı başaran bir gerçeklik havası vardı. Sevgililer inandırıcı olmayan bir biçimde, birbirlerinden ayrı resmedilmişlerdi. Ama bakınca gene de günbatımında, bu ırmak kenarında, altın yıldızlar altında, birbirlerine sarılmış izlenimi veriyorlardı. Yvonne, diye düşündü ani bir duyarlıkla, neredesin, sevgilim? Sevgilim... Bir an için yanında olduğunu düşünüvermişti. Sonra kaybolduğunu hatırladı; sonra, hayır, dünün, artık geçmişte kalmış yalnızlık ve acı dolu ayların duygusuydu bu. Kayıp falan değildi, buradaydı hep; şimdi burada, ya da burada gibiydi. Konsolos başını kaldırıp az önceki atlı gibi neşeyle haykırmak istiyordu: Burada! Uyanın, geri geldi! Bir tanem, sevgilim, seni seviyorum! Birdenbire, onu hemen bulup eve (bahçesinde henüz bitmemiş bir beyaz Añejo de Jelisco marka tekila şişesinin yattığı eve) götürme, bu anlamsız yolculuğa bir son verme, her şeyden önce onunla birlikte yalnız olma, bir de hemen onunla birlikte sıradan, mutlu bir yaşam, sözgelimi çevresindeki tüm bu insanların sürdürdüklerine benzeyen mutlu, gamsız bir yaşam sürdürme isteği doğdu içinde. Ama sıradan, mutlu bir yaşamları olmuş muydu ki hiç birlikte? Olmuştu... Ama ya şimdi Laruelle'in yastığının altında duran o gecikmiş posta kartı? Bu, yalnızlık içinde çekilen işkencelerin gereksizliğini, hatta bunları kendisinin bile bile çağırdığını kanıtlıyordu. Kart zamanında gelmiş olsaydı bir şeyler değiştirir miydi gerçekten? Sanmıyordu. Öbür mektupları -hay Allah! Neredeydiler?- neyi değiştirmişti ki? Doğru dürüst okumamış olsaydı, belki. Ama doğru dürüst okumamıştı da. Yakında, kartın da başına gelenleri unutacaktı.. Ama gene de içinde -sanki Yvonne'un kendi isteğini yankılayan- bir istek vardı, onu bulmak, yazgılarını tersine çevirmek için giderek kararlılığa dönüşen bir istekti bu... Kaldır başını, Geoffrey Firmin, solu şükran duanı, daha fazla gecikmeden eyleme geç. Ama ulu bir elin ağırlığı başını bastırıyordu sanki. İsteği geçti. Aynı anda da, güneşin önünden bir bulut geçmişçesine, *fiesta*'nın görünüşü

tümden değişmiş gibi geldi ona. Patenlerin neşeli gıcırtısı, şenlikli, alaycı müzik, kaz boyunlu binitleri üzerindeki çocukların çığlıkları, tuhaf resimlerin geçidi – bütün bunlar birdenbire olağanüstü korkunç, trajik, uzak ve yabancı kalmışlardı, ölümün bilinmez bir bölgesine taşınmış duyuların dünyanın nasıl olduğu konusunda son izlenimleri, onulmaz bir hüznün biriken fırtınası gibi; Konsolos'un bir içki içmesi gerekiyordu...

— "Tekila," dedi. "*¿Una?*" dedi oğlan sertçe, ve Bay Laruelle gazoz istedi.

"*Sí, Señores.*" Oğlan masanın üstünü sildi. "*Una tequila y una gaseosa.*" Hemen Bay Laruelle'e bir şişe El Nilo verdi ve tuz, biber, bir çanak da dilimlenmiş yeşil limon getirdi.

Alanın kenarında, ağaçların arasında, parmaklıklarla çevrili küçük bir bahçenin ortasındaki kahvenin adı Paris'ti. Paris'i andırıyordu da aslında. Yakında, basit bir çeşmeden sular damlıyordu. Oğlan *camarones* –bir çanak içinde kırmızı karidesler– getirdi ve tekilayı getirmesi hatırlatıldı. En sonunda geldi. "Hah..." dedi Konsolos; oysa titreyen, kuvarstan yüzüktü.

"Gerçekten seviyor musun şunu?" diye sordu Bay Laruelle ve Konsolos limonu emerken tekilanın ateşinin omuriliğinden aşağı aktığını hissetti, yıldırımı yiyince mucizevi bir biçimde çiçek veren bir ağaç gibi.

"Ne titriyorsun?" diye sordu Konsolos.

Bay Laruelle gözlerini dikti ona, sonra sinirli sinirli omzunun üstünden baktı, tenis raketini alıp saçma sapan bir hareketle ayak başparmağına vuracakmış gibi yaptı, sonra kasnağı fark edip sakarca iskemleye dayadı gene.

"*Sen* neden korkuyorsun?.." Konsolos dalga geçiyordu onunla.

"Aklımın biraz karışık olduğunu kabul etmem gerek..." Bay Laruelle omzunun üstünden biraz daha uzunca baktı. "Şu zehrinden versene biraz." Eğilip Konsolos'un tekilasından bir yudum aldı, az önce taşmakta olan yüksük biçimindeki dehşetler kadehinin önünde kalakaldı.

"Sevdin mi?"

"...Oksijenli su ve benzin gibi... Şu zıkkımı bir gün içmeye başlarsam eğer Geoffrey, bil ki işim bitiktir."

"Benim derdim *mescal*... Tekila: Yok, sağlıklı bir içki o... Hem de çok keyifli. Bira gibi tıpkı. İyi gelir insana. Ama *mescal* içmeye başlarsam gene, evet, korkarım her şeyin sonu olur," dedi Konsolos, bir düşte gibi.

"Tanrım, Tanrım!" diye titredi Bay Laruelle.

"Hugh'dan korkmuyorsun, değil mi?" Konsolos alaycı alaycı sürdürüyordu konuşmasını – ve Yvonne'un gidişinden sonraki korkunç ıssızlığın şimdi *öbürünün* gözlerinde yansıdığını görüyordu. "Onu kıskanıyor falan değilsin, değil mi?"

"Ne diye..."

"Ama düşünüyorsun ki bunca zamandır sana yaşamımla ilgili bir kez olsun doğruyu söylemedim, değil mi," dedi Konsolos, "doğru değil mi?"

"Hayır... Belki bir-iki kere bilmeden doğruyu söylemişsindir, Geoffrey. Hayır, gerçekten yardım etmek istiyorum. Ama her zamanki gibi, fırsat vermiyorsun bana."

"Sana hiçbir zaman doğruyu söylemedim. Biliyorum, korkunçtan da öte bir şey bu. Ama Shelley'nin de dediği gibi, asla bilmeyecek bu soğuk dünya. Üstelik tekila da titremeni kesmedi."

"Korkarım ki hayır," dedi Bay Laruelle.

"Ama ben seni hiç korkmaz bilirdim... *Un otro tequila,*" dedi konsolos oğlana; oğlan koşup geldi ve gene sertçe yineledi: "*¿Uno?*"

Bay Laruelle aklından, "*dos*" demeyi geçirmiş gibi baktı oğlanın ardından, "Senden korkuyorum," dedi, "ahbap."

Konsolos ikinci tekilayı yarıladıktan sonra arada sırada tanıdık, iyi niyetli cümlecikler işitmeye başladı. "Bunu söylemek kolay değil. Erkekçe konuşmak gerekirse, kim olduğu umurumda değil. Bir mucize olsa bile. Ancak tamamen bırakırsan."

Ama Konsolos Bay Laruelle'den öteye, az ileride-

ki dönen sandalyelere bakıyordu: Makinenin kendisi, giderek yükselen demirden etekleriyle bir balerin kadar ince, kadınsı bir şeydi. Sonunda, gergin bir iniltiyle havayı kamçılayarak, büyük bir hızla döndü, sonra usulca düştü etekleri gene ve bir süre sessizlik oldu; rüzgârda hafif hafif sallanıyorlardı sadece iskemleler. Ve ne kadar güzel, güzel, güzel...

"Allahaşkına. Eve git, yat... Ya da burada kal. Ben bulurum onları. Gitmeyeceğini söylerim..."

"Ama gideceğim," dedi Konsolos, karideslerden birini ayıklamaya başlayarak. "*Camarones* değil," dedi. "*Cabrones.* Böyle diyor Meksikalılar bunlara." Başparmaklarını kulak memelerine dayayarak parmaklarını oynattı. "*Cabrón.* Sen de, belki... Boynuzlu bir yıldızdır Venüs."

"Peki, ya *onun* yaşamına verdiğin zararlar... Tüm bu ulumalarından sonra... Eğer dönmüşse sana... bu fırsat eline geçmişse..."

"Büyük kavgama karışmaktasın," dedi Konsolos Bay Laruelle'in arkasından, çeşmenin dibine yapıştırılmış bir ilana bakarak: *Peter Lorre en Las Manos de Orlac, a las 6.30 p.m.* "Benim de bir-iki kadeh içmem gerek şimdi – *mescal* değil tabii – yoksa senin gibi aklım karışacak."

"...aslında, bazen, çok hesaplı içersen, daha parlak görüyorsun herhalde," diye kabullendi Bay Laruelle bir dakika sonra.

"Ölüme karşı." Konsolos rahatça kaykıldı iskemlesinde. "İnsan bilincinin yaşamını sürdürebilmesi için vermekte olduğum kavga."

"Ama insanlık durumunun temeli olan ve biz nefretlik, ayık kişilerin onca önem verdiği şeyler değil tabii. Bunları göremediği niçin işte Geoffrey, kendi yarattığın felaketin aletlerine dönüşüyorlar. Senin o Ben Johnson'ın, sözgelimi, yoksa Christopher Marlowe muydu, Faust'çu, Kartacalıları ayak tırnağında savaşırken görmüş. Senin parlak görüşün de öyle işte. Her şey apaçık geliyor sana, çünkü her şey gerçekten de apaçık, ayak tırnağına göre."

"Soslu bir akrep buyur," dedi Konsolos, *camarones* tabağını uzatarak. "Şaşkın bir *cabrón* buyur."

"Tekilanın etkinliğini kabul ediyorum – ama sen ölümle kapışırken ya da yaptığını sandığın neyse, içindeki mistik şeyler midir, nedir, dünyaya salınırken, sen bütün bunlardan olağanüstü bir keyif alırken, seninle geçinmek zorunda olan dünyanın, hatta evet, şu anda *benim* bile senin için ne olağanüstü fedakârlıklara katlanmak zorunda kaldığımızı fark edebiliyor musun?"

Konsolos bir düşteymişçesine yakınlarındaki devasa, ama çok yetenekli bir çocuğun Mekano takımının çatıları, açıları, vida ve somunlarıyla yaptığı bir oyuncağa benzeyen dönme dolaba bakıyordu; bu akşam ışıklandırılacak, çelik dalları ağaçların yeşim renkli kederine takılacaktı; *yaşamın, dönen çarkı;* panayırın henüz tam olarak rayına oturmadığını da göz önünde bulundurmak gerekiyordu. Ne şamata kopacaktı oysa daha sonra! Bir başka dönme dolaba takıldı gözü: küçük, parlak renkli, titrek bir çocuk oyuncağı; birden kendini buna binmeye karar vermiş bir çocuk gibi gördü, ama duraksıyordu, binme fırsatını kaçırıyordu, sonra bir sonraki fırsatı da, bir sonrakini de ve sonunda çok geç olmuştu artık. Tam olarak hangi fırsatlardan söz ediyordu ki? Bir yerde bir radyodan bir şarkı işitildi, *Samaritana mía, alma pía, bebe en tu boca linda,* sonra kesildi. Ya da Samaritana dendi gibi gelmişti ona.

"Ama bu, her şeyi bilme duygusunun mu desek, dışında bıraktığın şeyleri unutuyorsun. Ve herhalde geceleri ya da iki içki arasında –ki bu da bir tür gece– dışarıda bıraktığın şeyler, dışlandıklarına kızmış gibi geri geliyorlar..."

"Hem de nasıl geri gelmek," dedi, o sırada söylenenleri dinlemekte olan Konsolos. "Başka küçük *delirium*'lar da var, *meteora,* havada kapıveriyorsun, gözlerinin önünde sinekler gibi uçuşuyorlar. Ve insanlar nedense bunun yolun sonu olduğunu düşünüyorlar... Oysa *delirium tremens* her şeyin başlangıcı yalnızca, Klipot'un büyük girişinin çevresindeki müzik, Sinekler Tanrısı'nın yönet-

tiği uvertür... Niçin sıçan görür insanlar? Böyle sorularla ilgilenmeli dünya, Jacques. Pişmanlık sözcüğünü -'*remorse*'u- bir düşün: *Remors, Mordeo, mordere. La Mordida! Agenbite* de... Hem de niçin *rongeur*? Niçin tüm bu ısırmalar, bu kemirgenlikler var sözcükbilimde?"

"*Facilis est descensus Averno*... Fazla kolay bunlar."

"Kavgamın büyüklüğünü yadsıyor musun? Kazansam bile. Ve kesinlikle de kazanacağım, kazanmak istersem eğer," dedi Konsolos, yakınlarında bir adamın bir merdivene çıkıp bir ağaca bir şey çaktığını fark ederek.

"*Je crois que le vautour est doux à Promethée et que les Ixions se plaisent en Enfers.*"

— *¡Box!*

"Bre adam, hele yitirdiklerin, yitirdiklerin, yitirmekte oldukların da cabası. Salak, aptal salak... Gerçek acının sorumluluğundan yalıtmışsın kendini... Dayandığın acıların bile çoğu gereksiz. Sahte aslında. Trajik kişiliğine gerekli temelden bile yoksun. Kendini aldatıyorsun. Acılarını yok etmek için içtiğin, sözgelimi... Yvonne'la benim yüzümden. Ama Yvonne biliyor. Ben de biliyorum. Sen de. Yvonne'un farkında bile olmayacağım. Sürekli sarhoş olmasan. Ne yaptığının farkında olmayacağım. Aldırmayacağım. Üstelik. Aynı şey olacak gene, salak, gene olacak kendini toparlamazsan. Duvardaki yazıyı görür gibi oluyorum. Hey."

Bay Laruelle orada değildi bile; kendi kendine konuşuyordu Konsolos; ayağa kalkıp tekilasını bitirdi. Ama yazı oradaydı, duvarda olmasa bile. Adam ağaca çakmıştı yazıyı.

¿LE GUSTA ESTE JARDÍN?

Konsolos Paris'ten ayrılırken kendisinde ender gördüğü bir biçimde sarhoş olduğunu fark etti. Adımları sola kayıyor, sağa yöneltemiyordu onları. Nereye gittiğini biliyordu, garajlara, daha doğrusu garajların yanındaki dul Gregorio'nun işlettiği *cantina*'ya; yarı İngiliz'di Grego-

rio, Manchester'de yaşamıştı bir zamanlar ve ona olan elli *centavo* borcunu ödemeye kararlıydı Konsolos. Ama doğru rotayı tutturamıyordu bir türlü. *Dingala dingaladır yürüyüşümüz bizim...*

Dies Faustus... Konsolos saatine baktı. Bir an için, Paris'teyken, korkunç bir an için, gece olduğunu, bugünün saatlerinin bir teknenin dümen suyunda sallanan mantarlar gibi geçtiğini, sabahın gece meleğinin kanatlarına takılıp bir anda yok olup gittiği günlerden biri olduğunu sanmıştı; oysa tam tersi oluyordu: Saat henüz ikiye beş vardı. Daha şimdiden yaşamının en uzun günüydü – bir ömür boyu; otobüsü kaçırmamakla kalmamış, daha birçok içki içebileceği bir zaman kazanmıştı. Bir de sarhoş olmasaydı! Bu sarhoşluğu hiç onaylamıyordu Konsolos.

Başındaki belayı fark eden ve bundan çok keyif alan çocuklar izliyorlardı onu. Para, para, para, diye bağrışıyorlardı. OK, bayım. Nereye giden? Çığlıkları umutsuzlaştı, hafifleşti, pantolonunun paçasına yapıştıkça umutları kırıldı. Onlara bir şeyler vermek isterdi. Oysa dikkatleri kendi üzerine daha fazla toplamak istemiyordu. Hugh'yla Yvonne'u görmüştü, bir atış galerisinde şanslarını deniyorlardı. Hugh ateş ediyordu, Yvonne bakıyordu; *fit, psst, tingg;* ve bir dizi tahta ördeği devirdi Hugh.

Konsolos onlara görünmeden, sendeleyerek, korkunç, şimşeklerle dolu, bir boğanın saldırdığı ve Popocatepetl'in ateşler püskürttüğü parlak yeşil bir fonun önünde sevgilinizle resim çektirebileceğiniz bir tezgâhın önünden ve bakışlarını kaçırarak, şimdi kapalı olan ve üstündeki solgun mavi armadaki aslanla tek boynuzlu atın kendisine hüzünle baktıkları döküntü, küçük İngiltere Konsolosluğu'nun önünden geçti. Utanç vericiydi bu. Ama, her şeye rağmen emrindeyiz, diyorlardı sanki, *Dieu et mon droit.* Çocuklar ondan umudu kesmişlerdi. Ama yolunu kaybetmişti. *Fiesta*'nın bittiği yere yaklaşıyordu. Burada, gizemli çadırlar ya kapalıydılar ya da kendi üzerlerine kapanmış, çökmüş duruyorlardı. İnsanca bir duruşları vardı neredeyse: Kapalı olanları uyanık, bekleyiş için-

de, öbürleriyse uyuyan adamların kendilerinden geçmişken bile bacaklarını uzatma isteğiyle dolu buruşuk, çökük duruşu içindeydiler. Daha ileride, şenliğin son sınırlarının ötesinde, gerçekten de Ölüler Günü'ydü. Burada çadır altındaki tezgâh ve galeriler uykuda değil, cansız gibi, artık uyandırılma umutları kalmamış gibiydiler. Ama gene de bazı küçük yaşam belirtileri görüyordu.

Plaza'nın sınırları dışında bir yerde, yarısı yol üstünde, yapayalnız -ama bu "tehlikesiz"- bir dönme dolap daha vardı. Küçük iskemleler brandadan, fırfırlı bir piramidin altında yarım dakika dönüyor, sonra bez piramit, oyununun bakıcısı olan sıkkın Meksikalının şapkasına benzediği anda duruyordu. İşte bu küçük Popocatepetl, görkemli uçma makinelerinin, Büyük Çark'ın uzağında yuvalanmıştı ve varlığı... kimin için var ki bu, diye düşündü Konsolos. Ne çocukların ne yetişkinlerin malı, sahipsiz duruyordu orada, böyle zararsız bir zevkten kuşku duyan gençliğin terk ettiği bir ergenlik eğlencesi gibi; gençlikse alanın ortasında, kocaman bir kentin altında bayıltıcı kavisler çizen oyunu seçmişti.

Konsolos hâlâ sendeleyerek biraz daha ilerledi; yolunu bulduğunu düşünüyordu gene, sonra durdu:

¡BRAVA ATTRACCIÓN!
10 C. MÁQUINA INFERNAL

diye okudu, bu rastlantıya biraz da şaşarak. Çılgın atraksiyon. Koskoca takla makinesi şenliğin bu ölü bölümünde, başının üstünde bomboş, ama tüm hızıyla dönüp duruyor, ıssız cehenneminde çığlıklar atan, kolları dönen, havayı boşa döven bir gemi çarkı gibi ulu, acımasız bir gulyabaniyi andırıyordu. Ağaçların arasında kaldığı için görmemişti onu. Makine durdu...

"Bayım. Para, para, para." "Bayım! Nereye giden?"

Çocuklar yakalamışlardı gene onu; ve onlardan kaçmış olmanın cezası, dönülmez bir biçimde ama elverdiğince ağırbaşlılıkla, canavara binmekti. Ve şimdi de, si-

peri örgüden bir tenisçi kasketi takmış kambur bir Çinliye on *centavo* ödedikten sonra, küçük günah çıkarma bölmesinde yalnız, kaçınılmaz ve saçma bir biçimde yapayalnızdı. Bir süre sonra şiddetli ve şaşırtıcı sarsıntılarla harekete geçti alet. Ürkütücü, çelikten kolların ucunda duran günah çıkarma hücreleri yükselip ağır ağır düşüyorlardı. Konsolos'un kendi kafesi yeniden, hızlı bir itişle yukarılara fırladı, anlamlı bir biçimde boş olan öteki kafes aşağıdayken bir an için tepesi aşağı durdu yukarıda, sonra bu durum daha tam kavranılamadan hızla uçtu aşağıya, bir an öbür uçta durduktan sonra acımasızca en yüksek noktaya kaldırıldı gene ve orada dayanılmaz, bitmek bilmeyen bir süre boyunca hareketsiz, asılı kaldı. – Konsolos, dünyaya ışık getiren o zavallı enayi gibi evrenin üstünde tepetaklak duruyor, kendisini ölümden yalnız bir parça tel örgü ayırıyordu. Orada, tepesinde, dünya duruyor, insanlar, kafası üstü yola ya da göğe düşecek olan ona doğru, aşağıya uzanmış, duruyorlardı. 999. İnsanlar orada değillerdi önceden. Çocukları izlemiş, onu seyretmeye toplanmışlardı herhalde. Bu arada, ölümden bedensel bir korku duymadığını fark etti. Şu anda, kendisini avutacak olan hiçbir şeyden korkmadığı gibi; temel düşüncesi de buydu belki. Ama hoşuna gitmiyordu. Eğlenceli bir şey değildi bu. Kuşkusuz, Jacques'ın –Jacques mı?– gereksiz acı çekişinin yeni bir örneğiydi bu. Ve majestelerinin eski bir temsilcisinin içinde bulunmaması gerektiği kadar ağırbaşlılıktan yoksun bir durumdu, her ne kadar simgeselse de; neyi simgelediğini bilemiyordu, ama simgesel olduğu kesindi. Tanrım. Birdenbire, korkunç bir biçimde, günah çıkarma hücreleri tersine dönmeye başlamışlardı: Ah, dedi Konsolos, ah; çünkü düşme duygusu korkunç bir biçimde geride kalmıştı, hiçbir şeye benzemiyordu bu, deneyim ötesi bir şeydi; bu geriye dönüşle karışık çözülme, uçakla havada takla atmaya da benzemiyordu kesinlikle, çünkü orada hareket hemen bitiyor, insanın yalnızca ağırlığının arttığı gibi acayip bir duygu kalıyordu; denizcilik günlerinde de hoşlanmadığı bir duyguydu bu, ama

bu – ah, Tanrım! Her şey dökülüyordu ceplerinden, kavranıp koparılıyordu, her dönüşte, her iç bulandırıcı, dalıcı, kaçamak, iğrenç dönüşte yeni bir cisim gidiyor, cüzdanı, piposu, anahtarları, çıkarmış olduğu kara gözlüğü, çocukların üstüne atılmayı düşünmeye vakit bile bulamadıkları bozuk paraları boşaltılıyordu, tersyüz edilip boşaltılıyordu, bastonu, pasaportu – pasaportu muydu o? Yanına alıp almadığından emin değildi. Sonra aldığını hatırladı. Ya da almadığını. Bir Konsolos'un bile Meksika'da pasaportsuz gezmesi düşünülmesi güç bir şeydi. Bir konsolos eskisinin. Ne fark ederdi? Bırak gitsin! Bir çeşit hırslı doyum veriyordu bu son boyun eğiş. Bırak, her şey gitsin! Özellikle yıllardır sırtında taşımak zorunda kaldığın o Allahın belası karabasana girişi çıkışı sağlayan, güvence kaynağı, anlam, kişilik, amaç, kimlik veren her şey: Geoffrey Firmin adıyla gezen, eskiden Majestelerinin Deniz Kuvvetleri'ne bağlı, eskiden Majestelerinin Konsolosluk Hizmetleri'nde görevli, daha eskiden... Birdenbire Çinlinin uyuyakaldığını, çocukların, insanların gittiklerini, bu durumun sonsuza dek süreceğini sandı; kimse durduramayacaktı makineyi... Bitmişti.

Ama bitmemişti gene de. Toprağa ayak bastıktan sonra da dünya çılgınca dönmeyi sürdürüyordu; evler, dönme dolaplar, oteller, katedraller, *cantina*'lar, yanardağlar: Ayakta durmak bile çok güçtü. İnsanların ona güldüklerinin farkındaydı, ama asıl şaşırtıcı olanı, eşyalarının teker teker kendisine geri veriliyor olmasıydı. Cüzdanını tutan kız, geri vermeden önce şakayla geri çekti. Hayır: Öbür elinde bir şey daha tutuyordu, buruşuk bir kâğıt parçası. Konsolos sertçe teşekkür etti ona. Hugh'dan bir telgraf. Bastonu, gözlüğü, piposu – kırılmamış, ama en sevdiği pipo değil; pasaport da yok. Eh, kesinlikle yanına almış olamazdı öyleyse. Eşyalarını ceplerine yerleştirerek ve çokça sendeleyerek bir köşeyi döndü ve bir bankın üzerine bıraktı kendini. Gözlüğünü taktı, piposunu ağzına yerleştirdi, bacak bacak üstüne attı ve dünya giderek yavaşlarken, Luxembourg Parkı'nda oturan bir İngiliz turistinin sıkkın görünüşüne büründü.

Çocuklar, diye düşündü; ne kadar da tatlıydılar aslına bakılırsa. Kendisini para diye ablukaya alan çocuklar, şimdi bozuk parasının hepsini kuruşuna kadar geri vermiş, sonra da utancından duygulanarak ödüllendirilmeyi beklemeden kaçıvermişlerdi. Keşke onlara bir şeyler verseydim, diye düşündü şimdi. Küçük kız da gitmişti. Belki onun okul kitabıydı bu, bankın üzerinde açık duran. Keşke o kadar sert davranmamış olsaydı ona karşı, keşke dönseydi de ders kitabını geri verebilseydi. Yvonne'la onun çocukları olmalıydı, olacaktı, olabilirdi, olmalıydı...

Ders kitabını güçlükle okudu:

Eskruç ihtiyar bir adamdır. Londra'da yaşar. Büyük bir evde yalnız yaşar. Scrooge zengin bir adamdır, ama yoksullara hiç yardım etmez. Pintidir. Kimse Scrooge'u sevmez. Scrooge da kimseyi sevmez. Arkadaşı yoktur. Dünya üzerinde yalnızdır. Adam *(el hombre):* ev *(la casa):* yoksullar *(los pobres)* yaşar *(él vive):* verir *(él da):* Arkadaşı yok *(él no tiene amigos):* sever *(él ama):* ihtiyar *(viejo):* büyük *(grande):* kimse *(nadie):* zengin *(rico):* Scrooge kimdir? Nerede yaşar? Scrooge zengin midir, yoksul mudur? Arkadaşı var mıdır? Nasıl yaşar? Yalnız. Dünya üzerinde.

Dünyanın Cehennem Makinesi'yle birlikte dönüşü bitmişti sonunda. Son ev durmuş, son ağaç kök salmıştı gene. Konsolos'un saatine göre ikiyi yedi geçiyordu. Ve iyice ayılmıştı. Ne korkunç bir duyguydu bu. Konsolos ders kitabını kapadı: Allahın belası Scrooge bunağı; ne tuhaftı onunla burada karşılaşmak!

— Kömürcüler kadar pis ve neşeli görünüşlü askerler oynak, hiç de askerce görünmeyen yürüyüşleriyle caddelerde geziyorlardı. Şık üniformalar içindeki subaylar banklara oturmuş, komutan asalarına yaslanmış, uzak, stratejik düşüncelerle taşlaşmış gibiydiler. Sırtında kule gibi yükselen bir yığın iskemleyle bir yerli hamal, Avenida Guerrero boyunca rahat rahat yürüyordu. Eski bir bisiklet lastiğini can simidi gibi boynuna geçirmiş bir deli, hırpalanmış lastiği sinirli hareketlerle boynunun çevre-

sinde döndürüyordu. Konsolos'a bir şeyler mırıldandı, ama ne yanıt ne de ödül bekleyerek lastiği çıkarıp ileriye, bir tezgâha doğru fırlattı, teneke bir yem kutusundan ağzına bir şeyler tıkarak sarsak adımlarla lastiğinin peşinden seğirtti. Lastiği kaldırıp yeniden fırlattı ve katı mantığına sonsuza dek bağımlı göründüğü bu süreci gözden yitene dek yineledi.

Konsolos yüreği sıkışarak doğruldu. Hugh'yla Yvonne'u görmüştü gene bir tezgâhın başında; Yvonne yaşlı bir kadından *tortilla* satın alıyordu. Kadın *tortilla*'ya peynir ve domates salçası sürerken pejmürde, herhalde grevde olan, kasketi yamuk, bol pantolonuyla tozlukları pis, üstünde kendisine birkaç boy büyük gelen paltosuyla bir polis, dokunaklı bir hareketle bir yaprak yeşil salata koparıp kibar bir gülücükle uzattı Yvonne'a. Çok eğlendikleri belliydi. Parmaklarından salçalar aktıkça birbirlerine gülümseyerek *tortilla*'larını yediler; şimdi mendilini çıkarmıştı Hugh; Yvonne'un yanağına bulaşan salçayı silerken ikisi de kahkahayla güldüler; polis de katıldı onlara. Ne olmuştu şimdi komplolarına, onu uzaklaştırma komplolarına? Boş ver. Yüreğinin sıkışması, yalnız belli bir rahatlamanın yumuşattığı soğuk, demir gibi bir ezilmişlik sanrısına dönüşmüştü; çünkü Jacques küçük endişelerini onlara iletebilmiş olsaydı, şimdi burada, böyle gülerek durabilirler miydi? Gene de belli olmazdı; bir polis de, grevde de olsa, dostça da davransa, gene de polisti, Konsolos da, ölümden çok polisten korkardı. Çocuğun ders kitabını, üzerine küçük bir taş koyarak bankın üzerine bıraktı ve onlara yakalanmamak için bir tezgâhın arkasına gizleniverdi. Tezgâhın tahtaları arasından, kaygan direğin hâlâ orta yerlerinde, ne tepesine ne de dibine rahatlıkla ulaşabileceği bir yerde duran adamı gördü; deniz ürünleri satan lokantanın önünde birbirine koşut, iki kan dereciğinin ortasında ölmekte olan kocaman kaplumbağanın çevresinden dolanıp az önce koşarak geldiği zamanki kadar büyük bir tutkuyla, ama şimdi düzgünce yürüyerek, El Bosque'ye girdi: otobüs görünürde yoktu; en aşağı yirmi dakika, belki de daha çok zamanı vardı.

Ama Terminal Cantina El Bosque öylesine karanlıktı ki, kara gözlüğünü çıkarmasına rağmen durmak zorunda kaldı... *Mi ritrovai in una bosca oscura* – yoksa *selva* mı? Fark etmez. İyi adlandırılmıştı *cantina:* "Çalılık." Ama bu karanlık Konsolos'un kafasında kadife perdeler çağrıştırıyordu: Oradaydılar işte, karanlık tezgâhın arkasında, kara olamayacak kadar pis ve tozlu, özel olup olmadığından bir türlü emin olamadığı arka odayı kısmen örten kadife ya da pamuklu kadifeden perdeler. Nedense, *fiesta* buraya kadar taşmamıştı; içerisi –müşterilerinin çoğu içkiyi satın alıp başka yerde içtikleri bazı tapon İngiliz "pub"larının Meksikalı akrabasıydı burası, sıska bir demir masayla tezgâh başında duran iki tabure vardı ve doğuya baktığı için de güneş gökyüzünde yükseldikçe içerisi kararıyordu (fark eden olursa tabii)– bu saatte genellikle olduğu gibi bomboştu. Konsolos el yordamıyla ilerledi. "*Señora* Gregorio," diye seslendi usulca, ama sesinde acılı ve sabırlı bir titreyiş vardı. Sesini bile güçlükle çıkarabilmişti; fena halde ihtiyacı vardı bir içkiye. Çağırdığı ad evin arkalarında yankılandı: Gregorio; yanıt yoktu. Oturdu ve çevresindeki cisimler biçim kazanmaya başladılar yavaşça: tezgâhın ardında fıçı, şişe biçimleri. Zavallı kaplumbağa! – Acılı, ama teğet geçen bir düşünce. – Büyük yeşil fıçılarda *jerez, habanera, catalán, parras, zarzamora, málaga, durazno, membrillo*, litresi bir *peso*'ya ham alkol, tekila, *mescal, rumpope* vardı. Bu adları okurken dışarıda da bıkkın bir gün doğarmışçasına *cantina* aydınlanıyormuş gibi geldi ona, sesler duydu gene, şenliğin tek uğultusunu bastıran tek bir ses: "Geoffrey Firmin, ölmek böyle bir şey işte: bir düşten karanlık bir yerde uyanmak; görebildiğin gibi de, burası senin karabasanlardan kurtulmanı sağlayacak olanaklarla dolu. Ama seçim senin. Bu kaçış olanaklarını kullanmaya çağrılmıyorsun; senin kararına kalmış bir şey bu; bu olanakları elde etmek için yapman gereken tek şey..." "*Señora* Gregorio," dedi gene, ve yankıyı işitti: "*Orio.*"

Görebildiği kadarıyla barın bir köşesine birisi bir za-

manlar, saraydaki büyük duvar resmine öykünerek bir duvar resmi yapmaya başlamıştı; yalnız iki-üç figür vardı – soyulmaya başlamış, yarım kalmış Tlahuicanlar. – Ağır, sürünen adımlar işitildi arkadan; üstünde olağanüstü uzun ve pejmürde kara bir entariyle dul kadın belirdi. Kır olarak hatırladığı saçları yeni kınalanmış ya da kızıla boyanmıştı ve ön tarafı dağınık bir biçimde sarktığı halde, arkası düzgünce topuzlanmıştı. Terden boncuk boncuk yüzü olağandışı bir balmumu solgunluğundaydı; hor kullanılmış, acıdan perişan bir hali vardı, ama Konsolos'u görür görmez yorgun gözleri parladı ve tüm yüzüne hem kararlılık hem de bıkkın bir beklentiyle karışık alaycı bir eğlence ifadesi geldi. "*Mescal,* herhal," dedi tuhaf, yarı şakacı, ezgili bir sesle. "*Mescal* maalesef." Ama gene de Konsolos'a içki vermek için hiçbir girişimde bulunmadı; belki de borcu yüzündendi bu, ama konsolos tezgâhın üzerine bir *tostón* koyarak bu endişeyi hemen giderdi. Kadın, yüzünde neredeyse kurnaz bir gülümseyişle *mescal* fıçısına yöneldi.

"*No, tequila por favor,*" dedi Konsolos.

"*Un obsequio...*" tekilayı uzattı. "Nerede eğleniyorsun şimdi?"

"Hâlâ Calle Nicaragua, *cincuenta dos* numarada eğleniyorum," dedi Konsolos gülümseyerek. "Nerede 'eğleşiyorsun,' demek istiyorsunuz, *Señora* Gregorio, 'eğleniyorsun' değil, *con permiso.*"

"Hatırla," dedi *Señora* Gregorio, onu kibarca, yavaşça düzelterek. "İngilizcemi hatırla. Demek böyle," dedi iç çekerek, üstüne içkinin adı tebeşirle yazılı fıçıdan kendisine de bir kadeh *malagá* doldurarak. "Aşkına içiyorum. İsmimiz neydi?" İçinde turuncu renkli biberlerin benek benek durdukları bir çanak tuz itti Konsolos'un önüne.

"*Lo mismo.*" Konsolos tekilayı kafsına dikti. "Geoffrey Firmin."

Señora Gregorio bir tekila daha koydu kadehine; bir süre konuşmadan birbirlerine baktılar. "Demek böyle," dedi kadın gene sonunda ve gene iç çekerek; ve sesi kon-

solos için acımayla doluydu. "Demek böyle. Geldiğini kabul edeceksin. Çaresi yok."

"Doğru, çaresi yok."

"Karın olsa, o aşktaki her şeyleri kaybedersin," dedi *Señora* Gregorio ve Konsolos bu konuşmanın, nasıl olduysa, haftalarca önce, herhalde Yvonne kendisini o gece yedinci kez terk ettikten sonra kaldığı yerden devam etmekte olduğunu anladı ve ilişkilerinin temelini oluşturan ortak hüznü –çünkü Bay Gregorio da ölmeden önce onu terk etmişti– bozmak istemediğini fark ederek karısının geri döndüğünü, hatta şu anda belki yirmi metre ötede olduğunu, söylemedi.

"*Sí,*" dedi Konsolos.

"İşte böyle. Aklın her şeylerle meşgulse, yitirmezsin asla aklını. Akıllarını, hayatını – her şeyini, içindeki. Bir zamanlar kızken, düşünürdüm ki şimdi eğlendiğim gibi eğleşeceğim. Hep güpgüzeldi düşlerim. Güzel giysiler, güzel saçlar... Her şey iyi şimdi benim için idi bir zamanlar, tiyatrolar, ama her şey – şimdi tek düşündüğüm hep bela, bela, bela, bela; ve bela da gelir işte... İşte böyle."

"*Sí, Señora* Gregorio."

"Tabii, evinden yeni çıkmış, güzelcik bir kızdım," diyordu kadın. "Bunu," –karanlık, küçük bara küçümseyerek bir göz gezdirdi– "aklımdan bile geçilmemiştim. Hayat değişiyor, hiç düşülmüyor bile."

"'Düşülmüyor' değil, Senora Gregorio, 'düşünülmüyor' demek istiyorsunuz."

"Düşülmüyor bile. Her neyse," dedi, sessizce girip bir köşede duran zavallı, burunsuz bir *peon* için bir litre ham alkol dökerek, "güzelcik insanlar arasında güzelcik bir hayat; sonrası ne?"

Señora Gregorio ayaklarını sürüyerek arka odaya gitti, Konsolos'u yalnız bıraktı. Birkaç dakika boyunca ikinci büyük tekilasına dokunmadan oturdu Konsolos. Kendisini içerken getiriyordu gözünün önüne ama uzanıp kadehi alacak iradesi yoktu; bir zamanlar uzun uzun, yorucu bir biçimde arzulanıp birden ulaşılacak noktaya gelin-

diğinde hiçbir anlamı kalmayan, taşmak üzere olan bir kupa gibi. *Cantina*'nın boşluğu ve o boşluk içinde bir böceğin tıkırtısını andıran bir tıkırtı sinirlerini bozmaya başladı; saatine baktı: İkiyi on yedi dakika geçiyordu henüz. Tıkırtı buradan geliyordu. Kendini içkisini içerken getirdi gözünün önüne yine: Yine yetersiz kaldı iradesi. Sallanan kapılar bir kez açıldı, birisi başını uzatıp bir şeyden emin olmak istercesine çevreye hızla bir göz atıp çıktı: Hugh muydu o, Jacques mı? Her kimse, ikisine de benziyordu yüzünün çizgileri; ama bir birine, bir ötekine. Birisi daha girdi ve –Konsolos'un bir an sonra böyle bir şey olmadığını düşünmesine rağmen– ürkek ürkek bakınarak dosdoğru arka odaya girdi. Derisi az önce yüzülmüş izlenimini veren, açlıktan ölmek üzere bir sokak köpeği girdi son adamın peşinden; pırtlak, yumuşak gözlerle baktı Konsolos'a. Sonra altından cılk, pörsük memeler sarkan, parçalanmış bir sandalı andıran göğsünü yere bastırarak Konsolos'un önünde eğilip sürünmeye başladı. İşte hayvanlar âleminin gelişi! Böceklerdi önce; şimdi bunlar üşüşüyorlardı üstüne gene, bu hayvanlar, bu düşünceden yoksun insanlar. "*Dispense usted, por Dios,*" diye fısıldadı köpeğe, sonra da iyi bir şeyler söylemek isteyerek eğildi, gençlik ya da çocuklukta okunmuş ya da işitilmiş bir cümleyi ekledi: "Çünkü Tanrı aslında ne kadar utangaç ve güzel olduğunu biliyor, ve seni küçük beyaz kuşlar gibi izleyen umut düşünceleri..."

Konsolos ayağa kalkıp birden köpeğe söylev çekmeye başladı:

"Oysa bugün, *pichico*, benimle birlikte olacaksın..." Ama köpek üç ayağı üstünde dehşetle hoplayarak kaçtı ve kapının altından sürünerek yok oldu.

Konsolos ; tekilasını bir yudumda bitirdi, tezgâha gitti. "*Señora* Gregorio!" diye bağırdı; şimdi çok daha aydınlık görünen *cantina*'ya göz gezdirerek bekledi. Ve yankısı geldi: "*Orio.*" O çılgın kurt resimleri! Unutmuştu burada olduklarını. Ressamları kaçtığından beri bu altı-yedi tane uzunca resim, El Bosque'nin dekorunu oluşturuyor-

lardı. En küçük ayrıntısına dek birbirinin aynıydı bütün resimler. Hepsinde aynı kızağı aynı kurt sürüsü kovalıyordu. Kurtlar kızağın içindekileri tezgâh boyunca, sonra da aralıklarla odanın tüm çevresinde kovalıyorlar, ama bu arada ne kızak ne de kurtlar bir santim olsun yerlerinden oynamıyorlardı. Hangi kızıl tortunun peşindesin, ey gizemli canavar? Nedense, *Savaş ve Barış*'taki Rostov'un kurt avını anımsadı Konsolos – ah, sonra ihtiyar amcanın evindeki o benzersiz şölen, o gençlik, neşe, sevgi duygusu! Aynı zamanda da, birisinin ona kurtların aslında sürü halinde avlanmadıklarını anlatmış olduğunu anımsadı. Evet, gerçekten de, yaşamdaki ne alışkanlıklar böyle tanıdık yanlışların üzerine kuruluydu; kaç kurt sürüsünü hissediyoruz ensemizde, gerçek düşmanlarımız kuzu postuna bürünmüş geçip giderken yanı başımızdan? "Señora Gregorio," dedi gene ve dul kadının ayaklarını sürüyerek döndüğünü gördü, ama belki çok geçti artık, bir tekila daha içecek zamanı olmayacaktı.

Elini uzattı, sonra bıraktı düşsün – Hay Allah, ne oluyordu? Bir an için kendi anasına baktığını sanmıştı. Şimdi de gözyaşlarıyla boğuştuğunu fark etti; *Señora* Gregorio'ya sarılmak, bir çocuk gibi ağlamak, yüzünü göğsüne gömmek istiyordu. *"Adiós,"* dedi ve tezgâhta gene de bir tekila durduğunu görerek hızla içti.

Señora Gregorio Konsolos'un elini kavradı ve bırakmadı. "Hayat değişiyor, biliyor musun," dedi gözlerini dikerek ona. "Düşülemez. Seni *esposa*'nla birlikte görüyorum galiba yakında. Beraber gülerken görüyorum sizi güzelcik, gülünen bir yerde." Gülümsedi. "Uzaklarda. Güzelcik bir yerde, şimdiki belalarının hepsinin..." Konsolos sendeledi: neler diyordu Señora Gregorio? *"Adiós,"* diye ekledi kadın İspanyolca. "Evim yok, gölgem var yalnızca. Ama ne zaman bir gölge gerekirse sana, benim gölgem senindir."

"Teşekkür ederim."

"Leşekkür ederim."

"Leşekkür ederim değil, *Señora* Gregorio, teşekkür ederim."

"Leşekkür ederim."

Yol açık görünüyordu: oysa konsolos sallanan kapıları dikkatle itip çıktığında Dr. Vigil'le çarpışacaktı nerdeyse. Tenis giysileri içinde terütaze ve kusursuz, yanında Bay Quincey ve Sinema Müdürü *Señor* Bustamente'yle birlikte hızla gidiyordu. Konsolos Vigil'den, Quincey'den, *cantina*'dan çıkarken görülmekten korkarak geri çekildi, ama onu hiç görmemiş gibi, yeni gelmiş olan Tomalín *camión*'unun yanından uçarcasına geçip dirsekleri cokeylerinki gibi sallanarak ve hiç durmadan konuşarak gittiler. Konuşmalarının tek konusunun kendisi olduğundan kuşkusu yoktu Konsolos'un: Ne yapacağız bu adamı, diye soruyorlardı, kaç içki devirdi dün gece Gran Baile'de? Evet, işte, hatta Bella Vista'nın ta kendisine doğru gidiyorlardı, onunla ilgili birkaç "fikir" daha edinmek için. Bir orada bir burada, bir belirdiler bir kayboldular, yok oldular...

Es inevitable la muerte del Papa.

VIII

Yokuş aşağı...

"Debriyajı bırak, gazla." Sürücü omzunun üzerinden gülümsedi. "Di mi ama, Mike," dedi, sırf onlar için bir İrlanda-Amerika şivesi takınarak.

1918 model Chevrolet otobüs, ürkmüş tavuklarınkine benzer bir sesle fırladı. Dolu değildi, ama Konsolos yükünü almış, keyfi yerinde, sarhoş-ayık-rahat, yayılmıştı; Yvonne tarafsız, ama gülümseyerek oturuyordu: Yola çıkmışlardı en sonunda. Rüzgâr yoktu, ama yol boyunca bir esinti otobüsün tentelerini kaldırıyordu. Kısa bir süre sonra karmaşık, ağır bir taş denizinde yuvarlanıp gitmeye başladılar. Yvonne'un sinemasının reklamlarıyla örtülü yüksek, altıgen direklerin önünden geçtiler: *Las Manos de Orlac.* Aynı filmin başka yerlere yapıştırılmış afişleri bir katilin kanlı ellerini gösteriyordu.

Ağır ağır ilerlediler, Baños de la Libertad'ın, Casa de Brandes'in (La Primera en el Ramo de Electricidad) yanından; dar, yamuk yollardan öterek geçen kaputlu bir yabancı. Çarşıda durduklarında sepetler ve canlı tavuklar taşıyan bir grup yerli kadın bindi. Kadınların güçlü yüzleri koyu kil rengindeydi. Yerleşirlerken, hareketlerinde bir ululuk vardı. Birkaçı kulaklarının arkasına sigara izmariti sıkıştırmışlardı; bir başkasının ağzında eski bir pipo vardı. İyi niyetli, eski tanrı suratları güneşten kırışmıştı ama gülümsüyorlardı.

"Bak! OK." Otobüsün sürücüsü yer değiştirmekte olan Hugh'yla Yvonne'a gömleğinin içinden çıkardığı küçük, gizli, barış ve sevgi elçisi iki güzel, evcil, beyaz güvercini gösterdi. "Benim – ha – benim hava güvercinlerim."

Gururla sırtlarını geren, beyaza yeni boyanmış gibi parlayan kuşların başlarını okşadılar. (Hugh'nun son gazete başlıklarının yalnızca kokusundan bildiği gibi, şu anda hükümetin Ebro'yu kaybetmeye ne kadar yaklaştığını, Modesto'nun geri çekilmesinin gün sorunu olduğunu bilmesi olası mıydı sürücünün?) Sürücü kuşları önü açık beyaz gömleğinin içine yerleştirdi gene: "Sıcak tutmak için. Tabii, Mike. Yes, *sir*," dedi. *"Vámonos!"*

Otobüs ileriye doğru atılırken birisi güldü; öbür yolcuların da yüzü yavaş yavaş gülmeye başladı; *Camión* yaşlı kadınları birbirlerine yaklaştırmıştı. Çarşı kemerinin üstündeki saat, Rupert Brooke'unki gibi, üçe on var diyordu, ama yirmi vardı. Konsolos başını aşağılayıcı bir biçimde sallarken, penceresinde "Dr. Arturo Diaz Vigil, Médico Cirujano y Partero" yazılı yapının ve sinemanın önünden geçerek sallana sıçraya ana caddeye, Avenida de Revolución'a çıktılar. – Yaşlı kadınların da Ebro Savaşı'ndan haberdar bir halleri yoktu. Otobüsün sabırlı döşemelerinin tıngırtısına ve gıcırtısına kulak asmadan balık fiyatlarını tartışıyordu iki tanesi. Turistlere alışmışlar, onlara bakmıyorlardı bile. Hugh Konsolos'a sordu:

"Titremeler nasıl?"

Inhumaciones: Konsolos gülerek kulağının birini çekiştirdi ve yanıt olarak yanından sarsılarak geçtikleri cenaze levazımatçısını gösterdi; girişinde asılı tüneme yerinden başı yana kaykılmış bir papağan bakıyor, üstündeki tabela soruyordu:

Quo vadis?

Şu anda gittikleri yer aşağısıydı; bir salyangoz hızıyla, ince yaprakları taze bahar çimi yeşilinde eski, ulu ağaçlarla dolu ıssız bir alanın yanından geçiyorlardı. Ağaçların altındaki bahçede kumrular ve küçük kara bir keçi vardı. *¿Le gusta este jardín, que es suyo? ¡Evite que sus hijos*

lo destruyan! Sizin olan bu bahçeyi, diye soruyordu tabela, beğeniyor musunuz? Çocuklarınızın ona zarar vermesine engel olun!

...Çocuk yoktu ama bahçede; yalnızca taştan bir bankta tek başına oturan bir adam. Anlaşılan, bu adam şeytanın ta kendisiydi: Karanlık, kocaman, kırmızı bir yüzü, boynuzları, sivri dişleri ve çenesine kadar sarkan diliyle yüzünde kötülük, şehvet ve dehşet karışımı bir ifade vardı. Şeytan maskesini kaldırıp tükürdü, ayağa kalktı, sonra dans edercesine hafîf, uzun adımlarla ağaçların neredeyse tamamen gizledikleri bir kiliseye doğru yöneldi. Çakışan *machete*'lerin sesleri işitiliyordu. Kilisenin yanındaki çardakların ötesinde yerliler dans etmekteydiler; Yvonne'la birlikteyken önceden görmüş olduğu iki Amerikalı, kilisenin basamaklarında ayaklarının uçları üzerine dikilmiş, boyunlarını uzatmış seyrediyorlardı.

"Gerçekten," dedi Hugh gene, şeytanı sakince kabullenmiş gibi görünen Konsolos'a; Hugh'yla Yvonne pişman pişman birbirlerine baktılar çünkü *zócalo*'da halk oyunlarını görememişlerdi ve inip bakmak için çok geçti artık.

"Quod semper, quod ubique, quod ab omnibus."

Tepenin dibinde, yarın üzerinden geçen bir köprüyü aşıyorlardı. İyice ürkütücüydü burası. Bir yelkenlinin direğinin tepesinden bakar gibi, uçurumun korkunçluğunu gizleyemeyen sık çalılıklarla geniş yaprakların arasından dümdüz aşağısını görüyordu insan; uçurumun yamaçları dikti ve her yeri çalıları bile kaplayan çöplerle doluydu. Hugh dönüp baktığında, burnu çöplere gömülü bir köpek leşi gördü; yer yer kemiklerinin beyazlığı görünüyordu. Ama yukarısı masmavi gökyüzüydü ve Popocatepetl birden belirip yokuşu çıktıkları süre boyunca görünüme egemen olduğunda mutlu bir hali vardı Yvonne'un. Sonra bir köşeyi döndüler ve gözden yitti yanardağ. Uzun, dolambaçlı bir tepeydi. Yarısına vardıklarında alacalı bulacalı bir biçimde süslenmiş bir meyhanenin önünde mavi bir takım elbise ve acayip bir şapka giymiş bir adam, yarım bir kavun yiyerek otobüsü bekliyordu. Adı El Amor de los

Amores olan bu meyhanenin içinden bir şarkı sesi işitiliyordu. Hugh tezgâhta içmekte olan silahlı polislere benzer insanlar gördü bir an. *Camión,* tekerlekleri sabit, kayarak kaldırımın kenarına yanaştı.

Sürücü, kavunlu adam binerken, eğik duran ve kendi kendine çalışmakta olan *camión*'u bırakıp meyhaneye daldı. Sonra çıktı gene, koşarak otobüse attı kendini, aynı anda da vitese taktı. Sonra omzunun üstünden kavunlu adama alaycı bir göz atıp güven içindeki güvercinlerini de bir yokladıktan sonra otobüsü yokuş yukarı zorlamaya başladı.

"Tabii, Mike. OK yavrum."

Konsolos, arkalarında kalan El Amor de los Amores'i gösteriyordu parmağıyla.

"Faşist buluşma yerlerinden biri bu, Hugh."

"Ne olmuş?"

"Şu keş, sahibinin kardeşi yanılmıyorsam. Sana şu kadarını söyleyeyim... hava güvercini falan da değiller."

"Ne değil?.. Ha."

"Hiç demezsin ama İspanyol aslında."

Koltuklar boylamasına uzanıyordu otobüsün içinde ve Hugh karşısındaki mavi giysili, sarhoş ya da uyuşturucu etkisinde –belki de her ikisi– olan ve önce kendi kendine bir şeyler mırıldanırken şimdi de kendinden geçmiş gibi duran adama bakıyordu. Otobüste biletçi yoktu. Belki sonra binecekti; zaten ücretin sürücüye inerken verileceği belliydi, bu yüzden de kimse rahatsız etmiyordu onu. Yüzünün çizgilerinde –uzun, iri bir burun, sağlam bir çene– kesinlikle bir İspanyolluk vardı. Elleri –birinde yarım kalmış kavun duruyordu hâlâ– kocaman, becerikli ve yırtıcıydı. Bir *conquistador*'un elleri, diye düşündü Hugh birden. Ama adamın genel duruşu, bir *conquistador*'dan çok –Hugh'nun aklına gelen belki de biraz kolay bir benzetmeydi– zamanla *conquistador*'ları alt eden kargaşayı çağrıştırıyordu. Mavi takımı pahalı bir terzinin elinden çıkmıştı, önü açık ceketin bele oturması gerektiği belliydi. Hugh, geniş pantolon paçalarının pahalı pabuçlar üzerine

güzelce döküldüğünü fark etmişti. Oysa pabuçlar –o sabah boyanmışlardı ama şimdi meyhane talaşıyla kaplıydılar– delik deşikti. Kravatı yoktu. Güzel mor gömleğinin açık yakasından altın bir haç görünüyordu. Gömlek yırtılmış, yer yer pantolonun dışına sarkmıştı. Ve nedense iki şapka takmış, ucuz bir fötrü geniş kenarlı *sombrero*'sunun üstüne oturtmuştu.

"Nasıl İspanyol yani?" dedi Hugh.

"Fas Savaşı'ndan sonra gelenlerden," dedi Konsolos. "*Pelado* yani," diye ekledi gülümseyerek.

Gülümsemesinin nedeni, bu sözcük konusunda Hugh'yla aralarında geçen bir tartışmaydı; Hugh bunun yalınayak bir cahili tanımlamak için kullanıldığını duymuştu bir yerde. Konsolos'a göreyse bu, sözcüğün yalnız bir anlamıydı. *Pelado*'lar gerçekten "soyulmuşlar", her şeyleri alınmış olanlar demekti, ama gerçek yoksulları sömürmek için zengin olmaları gerekmeyen kişiler anlamına da geliyordu. Örnekse, ömürlerinin geri kalan süresi boyunca çalışmamalarını sağlayacak mal varlığını biriktirmeyi umdukları bir yıllık bir göreve seçilmek için pabuç yalamaktan "hava güvercini" olmadıklarını kanıtlamaya kadar, her şeyi yapmayı göze alan o kırma, küçük siyasetçilerdi. Hugh sonunda bu sözcüğün birçok anlamı olduğu kanısına varmıştı. Sözgelimi, bir İspanyol'un ağzında *pelado*, bir yerli –nefret ettiği, kullandığı, sarhoş ettiği bir yerli– anlamındaydı. Ama bir yerli aynı sözcüğü bir İspanyol için kullanabilirdi. Her ikisi de bunu gösteriş meraklısı bir kişiyi tanımlamak için de kullanabilirlerdi. Belki de gerçekten fetihten kaynaklanan sözcüklerden biriydi bu, çünkü hem hırsız hem sömürücü anlamına geliyordu. Saldırganın müstakbel kurbanlarına yönelttiği hakaretler değişken olurdu hep!

Otobüs tepeyi aşmış ve bir otele –La Selva Kumarhanesi'ne– giden fıskıyelerle kaplı bir caddenin başında durmuştu. Hugh tenis kortları ve üzerlerinde hareket halinde beyaz beyaz insan biçimleri görebiliyordu; Konsolos gözüyle işaret etti: Dr. Vigil ve Bay Laruelle oradaydılar.

Bay Laruelle -eğer oysa- bir topu yükseklere fırlatıp sonra yere doğru çarptı, ama Dr. Vigil ters yana gitti ve topu ıskaladı.

Amerikan yolu asıl burada başlıyordu; kısa bir süre için güzel yolun tadını çıkardılar. *Camión* uykulu, işaretleri kalkık, makasları miskince donmuş istasyona vardı. Alışılmadık pulman vagonlar bir yan hatta çekilmiş, horluyorlardı. Rayların kenarına Pearce mazot varilleri yastık gibi yığılmıştı. Yalnız varillerin gözalıcı gümüş parıltıları uyanık duruyor, ağaçların arasında saklambaç oynuyorlardı. Ve bu ıssız peronda, yanında gezgin çıkını, dikilip duracaktı Hugh bu gece.

QUAUHNAHUAC

"Nasılsın?" (yani daha ne kadar sürecek!) diye gülümsedi Hugh, Yvonne'a doğru eğilerek.

"Çok eğlenceli..."

Hugh, tıpkı bir çocuk gibi, yolculuk boyunca herkesin mutlu olmasını isterdi. Mezarlığa bile gitseler, mutlu olmalarını isteyecekti. Ama Hugh daha çok, rugbi takımına son anda seçilip bir büyük bira içtikten sonra yabancı sahadaki önemli bir okul maçına çıkacak bir oyuncu gibi hissediyordu kendini. Yabancı sahanın, rakiplerin çivili pabuçları kadar ürkütücü yirmi beş metre çizgisiyle daha beyaz, daha yüksek görünen kale direklerinin doğurduğu tuhaf bir heyecan, dayanılmaz bir gevezelik isteği. Öğle saatlerinin miskinliği geçmişti: Oysa durumun çıplak gerçekleri, bir tekerleğin parmakları gibi, gerçekdışı yüce olaylara doğru hızlı bir gidişin bulanıklığındaydılar. Bu yolculuk ona, şu anda, yapılabilecek şeylerin en iyisi gibi geliyordu. Konsolos'un bile hâlâ keyfi yerindeydi sanki. Ama aralarındaki iletişim az sonra gene olanaksıza yakın bir duruma geldi; Amerikan yolu uzayıp gidiyordu.

Yoldan birden ayrıldılar; kaba taş duvarlar görünümü kapıyordu. Derin, mavi çançiçekleriyle dolu bol yaprak-

lı çalılıklar arasından sarsılarak ilerliyorlardı şimdi. Bir tür sarmaşık olmalıydı bu. Ot damlı alçak evlerin önündeki mısır saplarına yeşil ve beyaz giysiler asılmıştı. Parlak mavi çiçekler, açan baharların karla kaplıymış izlenimini verdikleri ağaçlara yükseliyorlardı.

Sağlarında, birdenbire yükselen bir duvarın ardında, sabahki koru duruyordu. Ve işte, kendisini bira kokusuyla belli eden Cervecería Quauhnahuac'ın ta kendisi. Yvonne'la Hugh, Konsolos'un yanından birbirlerine destek ve dostluk dolu bakışlarla baktılar. Koca kapı hâlâ açıktı. Ne büyük bir hızla geçtiler yanından, takırdayarak! Ama Hugh gene de kararmış, dökülen yapraklarla kaplı masaları, yaprağa boğulmuş çeşmeyi görebilmişti. *Armadillo*'lu küçük kız gitmişti, ama kır korucusuna benzeyen kasketli adam tek başına duruyor, ellerini arkasına kavuşturmuş, onlara bakıyordu. Duvar boyunca dizili serviler birlikte usulca sallanıyor, otobüsün kaldırdığı tozlara çaresiz katlanıyorlardı.

Demiryolu geçidinden sonra Tomalín yolu bir süre için düzeldi. Pencerelerden sıcak *camión*'un içine ferahlatıcı, serin bir rüzgâr esti. Sağlarında, çayırların arasında, yanından birlikte atla eve döndükleri -oysa seçebilecekleri yirmi bir yol daha vardı!- bitmek bilmeyen demiryolu uzanıyordu. Ve işte, o son sola dönüşü sonsuza dek yadsıyarak dümdüz uzayıp giden telgraf direkleri... Meydana çıktıklarında da Konsolos'tan başka konu açmamışlardı. Her şeye rağmen, otobüs durağında karşılarına çıkıverince ne rahatlamışlar, özellikle Yvonne nasıl neşeyle, huzurlu bir soluk alabilmişti! - Ama yol şimdi gene hızla bozuluyordu ve değil sohbet etmek, düşünmek bile olanaksızlaşıyordu.

Giderek sertleşen bir arazide ilerliyorlardı. Popocatepetl belirdi: onları ilerlemeye çağırdıkça dönüp uzaklaşan bir sanrı. Onları uzaktan, sabırla izleyen yar çıktı gene sahneye. *Camión,* Hugh'nun yüreğini dişlerine fırlatan sağır edici bir sarsıntıyla bir çukura battı. Sonra bir dizi daha derin çukura batıp çıkmaya başladılar:

"Ay üstünde gidiyoruz sanki," demeye çalıştı Yvonne'a.

Duyuramadı... Yvonne'un ağzının kenarında yeni, ince çizgiler, Paris'teyken olmayan bir yorgunluk fark etti. Zavallı Yvonne! Mutlu olsun. Nasıl olacağı bilinmez ama her şey dilediğince olsun. Mutlu olalım hepimiz. Tanrı bizi gözetsin. Hugh şimdi de, ne olur ne olmaz diye şehir meydanından satın aldığı küçük cep şişesi *habanero*'yu iç cebinden çıkarıp Konsolos'a açıktan açığa bir içki sunmayı düşündü. Ama henüz gereksinmediği belliydi. Konsolos'un dudaklarında hafif, sakin, sanki tüm bu gürültüye, sallantıya ve sarsıntıya, habire birbirlerinin üzerine fırlatılmalarına rağmen bir satranç problemi çözüyormuş ya da kendi kendine ezberden bir şey okuyormuş gibi bir gülücük seziliyordu.

Sonra da güzel, yağlanmış gibi bir yoldan, ne yanardağın ne de yarın göründüğü düz, ormanlık bir araziden hışırtıyla ilerlemeye başladılar. Yvonne yan dönmüş, temiz profilinin camdaki yansıyışı uçup gidiyordu. Otobüsün biteviye sesi Hugh'nun beyninde salakça bir tasım kurdu: Ebro Savaşı'nı yitiriyorum, Yvonne'u da yitiriyorum, dolayısıyla Yvonne...

Camión şimdi biraz daha dolmuştu. *Pelado*'yla yaşlı kadınlardan başka bir de bayramlıklarını giymiş beyaz pantolonlu, mor gömlekli adamlarla yas giysileri içinde, herhalde mezarlığa gitmekte olan bir-iki genç kadın vardı. Kümes hayvanlarının durumu hazindi. Yazgılarına boyun eğmişlerdi hepsi: ister sepetlerinde, ister ortalarda dolaşıyor olsunlar, tüm tavuklar, horozlar, hindiler... Göz alıcı, sıska ayakları iple bağlı, canlı olduklarını göstermek için arada sırada kanatlarını oynatıyor, ama bunun dışında oturma yerlerinin altında hareketsiz duruyorlardı. Kanatları manivelalara yapışmış iki cırık, el freniyle debriyajın arasında korkudan titriyorlardı. Zavallılar; onlar da imzalamışlardı Münih Antlaşması'nı. Hatta hindilerden biri, inanılmaz derecede Neville Chamberlain'e benziyordu. *Su salud estará a salvo no escupiendo en el interior de*

este vehículo: Ön camın üzerindeki bu sözler otobüsü enlemesine kaplıyordu. Sürücünün, çevresine *Cooperación de la Cruz Roja* sözcükleri yerleştirilmiş küçük dikiz aynası, yanına iğnelenmiş Meryem Ana'yı gösteren üç kartpostal, gösterge panosunun üstündeki papatya dolu iki ince vazo, *pelado*'nun oturduğu koltuğun altındaki kalın pamuklu ceketle küçük süpürge – yol gene bozulmaya başladığında *pelado*'ya bakıyordu Hugh.

Adam, gözleri kapalı, bir o yana bir bu yana sallanıyor, bu arada gömleğini pantolonunun içine yerleştirmeye çalışıyordu. Şimdi de, büyük bir özenle ceketinin düğmelerini yanlış iliklemekteydi. Ama bütün bunlar yalnızca bir hazırlıkmış, ürkütücü bir çekidüzen vermeymiş gibi geliyordu Hugh'ya. Çünkü hâlâ gözlerini açmaksızın bir yolunu bulup boylu boyunca uzanıvermişti koltuğa. Bir ceset gibi uzanmış olmasına karşın, gene de çevresinde olup biten her şeyden haberdar hali çok ilginçti. Tüm uyuşukluğuna karşın, tetikte bir adamdı. Yarım kavun elinden fırladı, üzüm kurusu gibi çekirdeklerle dolu kemirilmiş parça koltuğun üzerine yuvarlandı, kapalı gözleri gördü bunu. Boynuna asılı haç kayıyordu; farkındaydı. Fötr şapka *sombrero*'nun üstünden kaydı, yere düştü; her şeyin bilincindeydi, ama şapkayı toplamak için hiçbir girişimde bulunmadı. Kendini hem hırsızlığa karşı koruyor hem daha çok sefahat yaşayabilmek için güç topluyordu. Kardeşinin malı olmayan bir başka *cantina*'ya girebilmek için düzgün yürümesi gerekebilirdi. Böyle bir önsezi ancak takdirle karşılanabilirdi.

Yalnızca çamlar, kozalaklar, taşlar ve kara toprak. Ama toprağın yanık, taşlarınsa kesinlikle volkanik bir görünümleri vardı. Tıpkı Prescott'un da dediği gibi, Papocatepetl'in varlığının ve eskiliğinin kanıtları her yerde gözler önündeydi. Ve işte oradaydı gene, Allahın belası! Niçin patlardı yanardağlar? İnsanlar bilmezlikten gelirlerdi. Çünkü, diye ileri sürebilirlerdi çekinerek, dünya yüzeyi altındaki taşların altında, basıncı giderek artan buhar üremekteydi; çünkü çürüyen taşlar ve su gaz üretir,

bu da derinlerdeki erimiş maddelerle birleşirdi; çünkü yüzeye yakın sulu kayalar giderek çoğalan basınç karmaşasına karşı koyamazlar, tüm kütle patlayıverirdi; lavlar sel gibi dışarı akar, gazlar kaçar: Buyurun patlamanız... Ama hani açıklaması? Hayır, olayın tümü büyük bir gizdi hâlâ. Yanardağ patlaması gösteren filmlerde insanlar hep o saldırgan selin ortasında, keyifle dururlardı. Duvarlar devrilir, kiliseler yıkılır, panik içindeki aileler mallarını kaçırırlar, ama o insanlar orada olurlar hep, erimiş lav derelerinin arasında sıçrayarak sigara içerler...

Hay Allah! Yola ve 1918 yapısı bir Chevrolet'de olmalarına rağmen ne kadar hızlı gittiklerini fark etmemişti Hugh ve küçük otobüste şimdi bambaşka bir hava olduğunu seziyordu; adamlar gülümsüyor, yaşlı kadınlar bilgiççe dedikodu edip kıkırdıyor, yeni gelmiş iki oğlan otobüsün arkasına parmak uçlarıyla asılmış, neşe içinde ıslık çalıyorlardı – parlak renkli gömlekler, tavandaki bir ilmikten daha da parlak, konfeti gibi sarkan kırmızı, sarı, yeşil, mavi biletler, her şey, daha önce olmayan ve geride kalmış *fiesta*'nın havasını andıran genel bir şenliğe katkıda bulunuyorlardı.

Ama oğlanlar birer birer atladılar otobüsten ve birdenbire parlayan bir güneş ışığı gibi kısa süren şenlik havası dağılıverdi. Katı duruşlu, şamdanımsı kaktüsler geçti yanlarından; balkabaklarıyla dolu bir kilise: pencerelerinde ottan sakallar. Belki devrim sırasında yanmış, dışı alevlerden kararmıştı ve Tanrı'nın gazabına uğramış gibi bir hali vardı.

— Yoldaşlarına katılmanın, işçilere yardım etmenin zamanı geldi, dedi İsa'ya, İsa da onayladı. Niyeti hep öyleydi zaten, ama Hugh gelip onu kurtarana dek, soluk bile alamadığı, yanmakta olan kilisede tutsak edilmişti İsa, iki yüzlüler tarafından. Hugh bir söylev çekti. Stalin ona bir madalya verdi ve Hugh aklından geçenleri anlatırken onu anlayışla dinledi. "Doğru... Ebro'yu kurtarmaya yetişemedim, ama darbemi vurdum gene de..." Uzaklaştı, ceketinin yakasında Lenin Yıldızı, cebinde bir belge, Sovyet

Cumhuriyeti'nin ve Gerçek Kilise'nin kahramanı, yüreği gurur ve sevgi dolu...

Hugh pencereden dışarı baktı. Hadi neyse. Geri zekâlı. Ama işin tuhafı, bu sevgi gerçekti. Tanrım, niçin sade olamıyoruz, niçin sade olamıyoruz, Hazreti İsa, niçin hepimiz kardeş olamıyoruz?

Üstlerinde acayip isimler yazılı, bir yan yoldan çıkan bir sıra otobüs hoplaya zıplaya öbür yöne gidiyordu: Tetecala'ya, Jujuta'ya, Xuitepec'e giden otobüsler: otobüsler, Xochitepec'e, Xoxitepec'e...

Sağlarında belirdi gene Popocatepetl, bir yanı bir kadın göğsü gibi güzel bir kıvrım, öbür yanı sarp, engebeli, korkunç. Üst üste yığılmış yüksek bulut kümeleri birikiyordu gene arkasında. Ixtaccihuatl göründü...

— *Xiuiepecanochtitlantehuantepec, Quintanarooroo, Tlacolula, Moctezuma, Juarez, Puebla, Tlampam* – dank, diye hırladı birden otobüs. Gümbürdeyip gidiyordu, yol boyunca koşturan küçük domuzların, kum eleyen bir yerlinin, kel, kulakları küpeli, bir yandan uykulu uykulu karnını kaşıyıp bir yandan hamağında hızla sallanan bir oğlanın yanından geçerek. Harap duvarlarda reklam afişleri yüzer gibi geçiyordu. *¡Atchis! ¡Instante! Resfriados, Dolores, Cafeaspirina. Rechace Imitaciones. Las Manos de Orlac. Con Peter Lorre.*

Yol kötüleşince, otobüs zangırdayarak ürkütücü bir biçimde kayıyordu; bir kez de tamamen çıktı yoldan, ama kararlılığı bu küçük dağınıklıkların üstesinden geliyordu ve kişi, sorumluluklarını ona devretmiş olmanın keyfiyle, uyanması tatsız bir uyuşukluk içinde buluyordu kendini.

İki yanlarında, içlerinden tozlu ağaçlar biten sarp ve derin, çalılarla kaplı hendekler uzanıyordu. Hızlarını kesmeksizin ilerledikleri dar, gömük, dönemeçli yol öylesine İngiltere'yi andırıyordu ki, her an bir tabela çıkabilirdi karşınıza: *"Public Footpath to Lostwithiel."*

¡Desviación! ¡Hombres Trabajando!

Lastikler ve frenler çığlık çığlığa, sola doğru büyük bir hızla döndü otobüs. Hugh, bir adama çarpmalarına ra-

mak kaldığını görmüştü: Yolun sağındaki çalıların altında mışıl mışıl uyur gibiydi. Öbür camdan dışarı uykulu uykulu bakmakta olan Geoffrey'yle Yvonne görmemişlerdi onu. Başka hiç kimse de –fark etmiş olsalar bile– bir adamın, ne kadar tehlikeli olursa olsun, anayol üstünde, güneşin alnında uyumasını garipsemiyordu.

Hugh seslenmek üzere öne eğildi, durakladı, sonra sürücünün omzuna dokundu; neredeyse aynı anda sarsılarak durdu otobüs.

Aracı hızla yöneterek, tek elle yalpalı bir rota tuttu-rup önündeki ve arkasındaki dönemeçlere eğilip bakarak hizmet yolundan dar anayola geri geri çıktı gene sürücü.

Egzoz gazlarının sert, dostça kokusuna, şimdi önlerinde kalan yol onarımının sıcak zift kokusu karışıyordu; yol burada çalılıklar arasındaki çim kaplı alan sayesinde genişliyordu, ama çalışan kimse yoktu görünürlerde; belki saatlerce önce işi bırakmışlardı ve görülecek hiçbir şey yoktu: yalnız kendi kendine parıldayıp terleyen yolun yumuşak, çivit halısı.

Sapağın karşısındaki çimenliğin bittiği yerde şimdi de bir tür çöp yığınının ortasında tek başına duran bir haç belirdi. Dibinde bir süt şişesi, bir huni, bir çorap ve eski bir bavul parçası duruyordu.

Ve şimdi de, daha geride, yolda, adamı gördü gene Hugh. Yüzü geniş kenarlı bir şapkayla örtülü, huzur içinde sırtüstü yatmış, kolları –yirmi adım ötedeki, dibinde çimenden bir yatak bulabileceği– haça doğru uzanmıştı. Yakınında bir at usulca çalıları kemiriyordu.

Otobüs yeniden sarsılarak durduğunda, hâlâ yatmakta olan *pelado* neredeyse koltuğundan yere yuvarlanacaktı. Ama toparlanmayı becerdi ve yalnızca ayağa kalkıp inanılmaz bir biçimde bulduğu dengeyi korumakla kalmadı, güçlü bir atılımla çıkış kapısına olan yolu yarıladı: altın haç boynundaki yerini bulmuş, bir elinde şapkaları, öbüründe kavun parçası... İnsanda herhangi bir çalma düşüncesini doğmadan yok edecek bir bakışla şapkalarını kapının yanındaki boş bir koltuğa bıraktı, sonra abartılı bir

özenle indi otobüsten. Gözleri hâlâ yarı açık ve ölü donukluğundaydı. Ama durumu tümüyle kavramış olduğu da su götürmezdi. Kavunu atıp görünmez engelleri aşarmışçasına dikkatli adımlar atarak yerde yatan adama doğru yürüdü. Ama rotası düz, sırtı dikti.

Hugh, Yvonne, Konsolos ve iki erkek yolcu çıkıp peşinden gittiler. Yaşlı kadınların hiçbiri yerinden kımıldamadı.

Boğucu bir sıcak egemendi gömük, ıssız yola. Yvonne sinirli bir çığlık atıp gerisin geri döndü; Hugh kolunu tuttu.

"Önemli değil, kan görmeye dayanamıyorum, o kadar, Allah kahretsin."

Hugh Konsolos'la iki yolcunun yanına vardığında Yvonne *camión*'a biniyordu gene.

Pelado, yerlilerin gündelik bol beyaz giysileri içinde yere yatmış adamın başında usulca sallanıyordu.

Şapkasının bir kenarı dışında görünürde pek kan yoktu gene de.

Ama adamın huzur içinde uyumadığı kesindi. Göğsü yorgun bir yüzücününki gibi inip kalkıyor, midesi hızla kasılıp gevşiyor, bir yumruğu sıkılıp açılıyordu tozların içinde.

Hugh'yla Konsolos çaresiz dikiliyor, ikisi de adamın şapkasını alıp orada olduğunu hissettikleri yarayı açığa çıkarmasını ötekinden bekliyor, ama belki de belirsiz bir kibarlıkla bundan vazgeçiyorlar gibi geliyordu Hugh'ya. Çünkü ikisi de öbürünün, bir başka yolcunun, hatta *pelado*'nun bile adamı yoklamasının daha uygun olacağını düşündüğünü biliyorlardı.

Kimsenin hiçbir davranışta bulunmaması Hugh'yu sabırsızlandırıyordu. Bir ayaktan ötekine veriyordu durmadan ağırlığını. Beklentiyle baktı Konsolos'a: Ne yapılması gerektiğini bilebilecek kadar uzun yaşamıştı bu ülkede, üstelik aralarında yetki sahibi olmaya aday bir o vardı. Oysa Konsolos derin düşüncelere dalmış gibiydi. Hugh birden atıldı, yerliye doğru eğildi – yolculardan biri koluna yapıştı.

"Attın sigaranı?"

"At." Konsolos uyanmıştı. "Orman yangını."

"*Sí*, yasaklamaktılar."

Hugh sigarasını atıp üstüne bastı; adama doğru yeniden eğilmeye hazırlanırken yolcu kolunu çekiştirdi yine.

"Hayır, hayır," dedi burnunun kenarına parmağıyla vurarak, "onu yasaklamaktılar, *también*."

"Dokunamazsın – yasa böyle," dedi Konsolos sertçe; buradan olabildiğince uzakta olmayı, gerekirse de bunun için yerlinin atını bile kullanmaya hazır olduğunu belirtir gibi bir hali vardı. "Onun iyiliği için. Akla yatkın bir yasa aslında. Yoksa olaya karışmakla suçlanabilirsin."

Yerlinin soluğu, kayalık bir kıyıdan çekilen denizin sesini andırıyordu.

Tek bir kuş uçtu yükseklerde.

"Ama adam belki de öl..." diye mırıldandı Hugh, Geoffrey'ye.

"Çok kötü hissediyorum kendimi," dedi Konsolos, ama bir harekette bulunacak gibiydi; *pelado* ondan çabuk davrandı: Bir dizi üzerine çöküp yıldırım hızıyla kaptı, çekti yerlinin şapkasını.

Eğilip baktılar, şakağındaki korkunç yarayı, pıhtılaşmaya başlayan kanları, yana dönük, kan yürümüş, bıyıklı yüzü gördüler. Geri çekilmeden önce Hugh, adamın bol yakasının altına özenle yerleştirilmiş ve yarı gizlenmiş paralar gördü: dört-beş gümüş *peso*'yla bir avuç kadar *centavo*. *Pelado* adamın şapkasını yeniden yerleştirip dikeldi, yarı pıhtılaşmış kanla kaplı elleriyle umutsuz bir hareket yaptı.

Kaç zamandır yatıyordu burada, yolun ortasında? Hugh *camíon*'a dönmekte olan *pelado*'nun arkasından baktı, sonra yeniden, onlar konuştukça yaşamı her solukla biraz daha uzaklaşmakta olan yerliye döndü. "*Diantre! ¿Dónde buscamos un médico?*" diye sordu boş boş.

Pelado, bu kez *camión*'dan, aynı umutsuz hareketi yaptı; bir anlayış gösterisiydi de bu: Ne yapabilirlerdi, demeye çalışıyordu sanki otobüsün penceresinden, nere-

den bilebilirlerdi indiklerinde, ellerinden bir şey gelmeyeceğini?

"Şapkasını biraz daha indir de hava alsın," dedi Konsolos, titremeye hazır bir sesle; Hugh söyleneni yaptı ve Konsolos'un mendilini, paraları tekrar göremeyeceği kadar büyük bir hızla, dengede duran *sombrero*'nun kenarına asarak yaranın üstüne bıraktı.

Şimdi de uzun boylu, beyaz gömlekli sürücü, fitilli kumaştan körüklü, kirli pantolonunun paçalarını çamurlu, bağcıklı çizmelerinin içine sokmuş, bakmaya geldi. Karışık saçlı açık başı, zeki ama çok görmüş, güler yüzü, bakımsız ama sportmence yürüyüşüyle, Hugh'nun bundan önce kentte tek başına gezinirken iki kez gördüğü bu adamın sevimli, yalnız bir havası vardı.

İster istemez güveniyordu kişi ona. Gene de, ilgisizliği inanılmaz gibi geliyordu insana; ama otobüsün sorumluluğu ondaydı; bir de, ne yapabilirdi ki, güvercinleriyle?

Bulutların üzerinden bir yerden tek bir ses yaprağı bıraktı bir uçak.

"Pobrecito."

"Chingar."

Hugh bu sözcüklerin çevresinde bir nakarat gibi yinelendiğini fark etti; varlıkları, hatta *camión*'un durmuş bile olması, yerdeki adama yaklaşmaya bir geçerlilik getirmiş, kimsenin dokunmadığı yaralının yanındaki küçük insan kümesine bir erkek yolcu daha ve o ana dek fark edilmeyen, her şeyden habersiz iki de köylü katılmıştı. Tozun, sıcağın, hareketsiz yaşlı kadınlar ve ölüme mahkûm kümes hayvanlarıyla yüklü otobüsün sanki yardakçılığını yaptıkları, çevreye egemen bu sessiz, amaçsız hışırtının, bu fısıltılar titreşiminin içinde, yerlinin soluklarını bastıran yalnızca bu iki sözcüktü: biri acımayla, öbürü tiksindirici bir aşağılamayla dolu.

Camión'una dönen sürücü, yolun ters yanında durmuş olmasından başka bir yaramazlık olmadığının farkında, kornasını çalmaya başlamıştı; ama bu, istenen etkiyi yaratacağına –yani hışırtıyı kesen tarafsız gürültüler oluşturacağına– durumu genel bir tartışmaya dönüştürdü.

Bu bir soygun muydu, cinayet girişimi mi, yoksa her ikisi birden mi? Yerli herhalde mallarını sattığı çarşıdan dönüyor olmalıydı ve şapkanın gizlediği dört-beş *peso*'dan çok daha fazla parası, *mucho dinero*'su olmalıydı; soygunu gizlemenin iyi bir yolu da, burada yapıldığı gibi, paranın bir bölümünü bırakmaktı. Belki de soygun moygun değildi, atından düşmüştü yalnızca? Olabiliiir. Olamaaaz.

Sí, hombre, ama polis çağıran olmamış mıydı? Ama birisi kesinlikle gitmişti yardım bulmaya. *Chingar.* Birisinin hemen, şimdi, yardım bulmaya, polisi getirmeye gitmesi gerekiyordu. Bir cankurtaran –*Cruz Roja*– en yakın telefon neredeydi?

Ama polisin yolda olmadığını düşünmek saçmalıktı. Yarısı grevdeyken nasıl yolda olabilirlerdi ki, *chingado*'lar? Hayır, yalnız dörtte biri grevdeydi. Ama yoldadırlar gene de herhalde. Taksi? *No, hombre,* onlar da grevde. – Ama diye araya girdi birisi, *Servicio de Ambulancia*'nın iptal edildiği yolundaki söylentilerin bir gerçek payı var mıydı? Kızıl değil, yeşil haçtı onlarınki zaten, işleri de yalnız haberdar edildikleri zaman başlardı. Dr. Figueroa'yı çağıralım. *Un hombre noble.* Ama telefon yoktu. Aslında vardı bir zamanlar bir telefon Tomalín'de, ama çürümüştü. Hayır, Dr. Figueroa'nın güzel, yeni bir telefonu vardı. Onu Pepe'nin oğlu Pedro –hani kaynanası Josefina olan ve Vincente González'i tanıdığı rivayet edilen– kendisi taşımıştı sokaklarda.

Hugh (Vigil'in tenis oynadığını, Guzmán'ı, cebindeki *habanero*'yu düşünmüştü çılgınca) ve Konsolos da kendi kişisel tartışmalarına girişmişlerdi. Bazı gerçekler ortadaydı, çünkü yerliyi kim ya da kimler yolun kenarına getirdiyse – peki, o zaman niçin haçın yanındaki çimenlerin üstüne değil? Parayı daha sağlam olsun diye kim yakasının altına gizlediyse –ama belki de kendiliğinden koymuştu oraya– ve yerlinin atını, şimdi kemirmekte olduğu çalılara bağlamışsa –ama yerlinin atı mıydı, bakalım?– herhalde şu anda, her kimse ve neredeyse –ya da neredeyseler, böylesine insancıl ve akıllı bir biçimde davranan kişi ya da kişiler– yardım bulmaya gitmişlerdi.

Buluş güçleri sınır tanımıyordu. Ama yerliyle ilgili herhangi bir girişimde bulunmalarını engelleyen en etkin ve son neden, bunun kendilerini değil, başkalarını ilgilendiren konu olduğunu fark etmeleriydi ve Hugh çevresine bir göz attığında, herkesin de bunu tartışmakta olduğunu gördü. Beni ilgilendirmez, ama aslında seni ilgilendirir, diyorlardı hepsi başlarını sallayarak, hayır, seni de ilgilendirmez de başkasını ilgilendirir; ve yürüttükleri fikirler giderek karmaşıklaşıyor, giderek kuramsallaşıyordu – sonunda da siyasal bir tartışmaya dönüştü.

Hugh hiçbir anlam veremedi bu dönüşüme – şu anda Yosiya gelip güneşi yerinde durdursa, zaman bu kadar saptırılamazdı.

Oysa zamanın durduğu da söylenemezdi. Daha doğrusu, zaman değişik hızlarda akıyor, adamın ölmekte olduğu hız, diğerlerinin bir karara varamamalarının hızıyla acayip bir çelişki oluşturuyordu.

Sürücü korna çalmayı bırakmış, otobüsün motoruyla uğraşmaya hazırlanıyordu; Konsolos'la Hugh yaralı adamı bırakıp ata doğru yürüdüler: İpten dizgini, boş duran eyeri, üzengi yerini tutan, şıngırdayan ağır demirden halkalarıyla çalılıklara dolanan sarmaşıkları kemiriyor, ancak kendi cinsinin becerebildiği bir biçimde, büyük kuşku altında sonsuz bir suçsuzluk tavrı takınabiliyordu. Yaklaşırlarken, sıkılmışçasına kapatmış olduğu gözlerini açtı: Acımasız ve mantıklıydılar. Kalça kemiğinde bir yara vardı; yedi sayısı dağlanmıştı sağrısına.

"Yahu, Yvonne'la birlikte bu sabah gördüğümüz at olmalı bu!"

"Öyle mi?" Konsolos atın damgasına elini attı ama dokunmadı. "Çok tuhaf... Ben de gördüm. Daha doğrusu gördüğümü sanıyorum." Belleğinden bir şeyler sökmek istermişçesine yolda yatan yerliye baktı. "Heybeleri de var mıydı sen gördüğünde, hatırlıyor musun? Galiba ben gördüğümde vardı."

"Aynı adam olmalı."

"Eğer at adamı tepip öldürdüyse, herhalde heybele-

rini de tepip sonra gizleyecek kadar zeki değildir, ne dersin..."

Ama otobüs korkunç korna sesleri çıkararak onlarsız hareket etmişti.

Biraz yaklaşıp yolun geniş bir yerinde durdu, arkasında kalmış iki heyecanlı, pahalı arabaya yol verdi. Hugh dursunlar diye bağırdı, Konsolos belki onu yarı tanıyan birisine el salladı; ikisinin de arka plakasında "*Diplomático*" yazan arabalar yaylanıp çalılara sürtünerek hızlandılar ve bir toz bulutu içinde kayboldular. İkinci arabanın arka koltuğundan bir İskoç terrier'i neşeyle havladı onlara.

"Diplomatlar arasında moda olsa gerek."

Konsolos Yvonne'u görmeye gitti; öbür yolcular yüzlerini tozdan kaçırarak otobüse bindiler; otobüs ilerideki dönemece kadar gidip durmuş, motorunu söndürmüş, ölüm gibi, bir cenaze arabası gibi, hareketsiz duruyordu. Hugh yerliye koştu. Soluğu iyice hafiflemiş, güçlükle geliyordu. Yüzünü görmek için dayanılmaz bir istek doğdu Hugh'nun içinde ve adama doğru eğildi. Aynı anda, yerlinin sağ eli havalanıp kör bir biçimde bir şeyler kavramaya çalıştı, şapkası kenara itildi, mırıltıyla, iniltiyle, tek bir sözcük çıktı ağzından:

"*Compañero.*"

"Bok vermezler," diyordu Hugh bir an sonra Konsolos'a, nedenini bilmeden. Ama motoru yeniden çalışmaya başlayan *camión*'u az daha oyalamış, tabancaları butlarına çarpa çarpa toz bulutunun içinden gülümseyerek ilerleyen üç bekçiye bakıyordu.

"Boş ver, Hugh, otobüse almana izin vermezler nasılsa. Olsa olsa hapse atılıp kim bilir kaç zaman bürokratik sıkıntılarla boğuşursun," diyordu Konsolos. "Sahici polis değil zaten bunlar, sana o sözünü ettiğim şaklabanlar... Hugh..."

"*Momentito...*" Hugh hemen bekçilerden biriyle tartışmaya girmişti bile –öbür ikisi yerlinin yanındaydılar– ve sürücü yorgunluk ve sabırla kornasına abanıyordu. Sonra polis Hugh'yu otobüse doğru itti: Hugh da adamı

itti. Polis elini indirip tabancasının kılıfıyla boğuşmaya başladı: Ciddiye alınmaması gereken bir numaraydı bu. Öbür eliyle Hugh'yu gene itti; Hugh da dengesini korumak için otobüsün arka basamağına çıkmak zorunda kaldı ve otobüs o sırada hızla ve şiddetle ileriye atıldı. Hugh aşağıya atlayacaktı gene, ama Konsolos tüm gücünü kullanarak engelledi onu.

"Boş ver, ahbap, yel değirmenlerinden de beter olurdu."

"Ne yel değirmeni, be?"

Tozların içinde yok oldu her şey...

Otobüs gümbürtüyle, sallanarak, sarhoş, ilerliyordu. Hugh titreyen, sarsılan döşemeye bakıyordu.

— Çevresine ip bağlanmış omaca gibi bir şey, kopmuş bir bacak, ayağında bir postal, birisi bağlarını çözmeye çabalıyor, sonra iç bulandırıcı bir benzin ve kan kokusu içinde saygıyla bırakıyor yol kenarına; bir yüz, sigara diye inliyor, sonra grileşip iptal oluyor; otomobillerin içinde dimdik oturan, kafa derileri düşmüş, soluk boruları çıkmış, başsız şeyler; Geoff'un düşlerindekilere benzeyen yaratıklar belki: Savaşın anlamsız Titus Andronicus'unun aptal dekorunda, otobüsten indiklerinde birdenbire Yvonne'un hatırlattığı iyi bir habere bile yaramayacak dehşetlerin arasından, görmüş geçirmiş Hugh belki kurtulabilir, bir şeyler yapabilir, hiçbir şey yapmayabilirdi...

Hastayı tam bir sessizlik içinde, karartılmış bir odada tutunuz. Ölmekte olanlara bazı durumlarda konyak verilebilir.

Hugh, suçlu suçlu, ihtiyar bir kadınla göz göze geldi. Kadının yüzü ifadesizdi... Ne kadar aklı başında insanlardı bu yaşlı kadınlar, hiç olmazsa kendi kafalarındakileri biliyorlardı! Tüm bu olanlarla uzaktan yakından hiçbir bağlantıları olmayacağına sessiz, toplu bir karar almışlardı. Ne tereddüt ne heyecan ne de şamata. Nasıl bir dayanışmaydı bu? Durduklarında tehlikeyi sezerek tavuk dolu sepetlerini kucaklamışlar ya da çevrelerine bakıp mallarının yerini saptamışlar, sonra da, böyle, şimdiki gibi, ha-

reketsiz oturmuşlardı. Belki de vadideki günleri hatırlıyorlardı: kararmış yapıları, kesilmiş iletişim bağlantılarını, boğa güreşi arenasında çarmıha gerilenleri, delik deşik edilenleri, çarşı yerinde kebap edilen sokak köpeklerini. Hiçbir duygusuzluk, acımasızlık yoktu yüzlerinde. Ölümü yasalardan iyi biliyorlardı ve bellekleri çok gerilere gidiyordu. Şimdi de sıralanmış, kıpırtısız, donuk, hiçbir şey konuşmaksızın, tek söz söylemeksizin, taşlaşmış oturuyorlardı. Bu işi erkeklere bırakmış olmaları doğaldı. Sanki bu kadınlarda, Meksika tarihinin çeşitli tragedyalarından geçerek, acıma, yani yanaşma duygusu ve onun yerini alan dehşet, yani (üniversitede de öğrettikleri gibi) kaçma duygusu en sonunda temkinlilikte barışıp kişinin bulunduğu yerde daha iyi olduğu kanısına dönüşmüştü.

Ya öbür yolcular, yas tutan genç kadınlar – yas tutan kadın yoktu; anlaşılan hepsi inip yürümüşlerdi; çünkü yolun kenarındaki ölüm, mezarlıktaki yeniden doğuş tasarılarını bozmamalıydı. Ya tüm olup bitenleri görmelerine rağmen otobüsten kımıldamayan mor gömlekli adamlar? Meçhul. Kimse bir Meksikalıdan daha yürekli olamaz. Ama bunun yürek isteyen bir durum olmadığı belliydi. Herkese *frijoles: Tierra, Libertad, Justicia y Ley.* Bir anlamı var mıydı bütün bunların? *¿Quién sabe?* Hiçbir şeyden emin değillerdi, polise bulaşmanın enayilik olduğundan başka – hele bir de sahici polis değilse bunlar; aynı şey Hugh'nun kolunu çekiştiren adam için ve yerlinin çevresindeki tartışmaya katılıp şimdi de tam hızla giden otobüsten incelikli, umursamaz tavırlarıyla atlayan öteki iki yolcu için de geçerliydi.

Ya kendisi, Sovyet Cumhuriyeti'nin ve Gerçek Kilisesi'nin kahramanı, ihtiyar *camarado,* yanlış mı davranmıştı? Hiç de değil. İlkyardım eğitimi görmüş her savaş muhabirinin şaşmaz içgüdüsüyle küçük mavi torbayı, merhemleri, devetüyünden fırçayı çıkarmaya dünden hazırdı.

Barınak sözcüğünün fazladan bir battaniye ya da güneş ışınlarına karşı herhangi bir korunma anlamına gel-

diğini hemen kavramıştı. Hemen bir sonuca varmayı sağlayacak ipuçlarını aramaya koyulmuştu: kırık merdivenler, kan lekeleri, huzursuz atlar gibi işler durumdaki makineler... Aramaya koyulmuştu gerçi, ama bir işe yaramamıştı.

Aslına bakılırsa, hiçbir şeyin işe yaramayacağı durumlardan biriydi bu. En kötüsü de buydu zaten. Hugh başını kaldırıp Yvonne'a baktı. Konsolos elini tutmuş, o da Konsolos'un elini sıkıca kavramıştı.

Tomalín'e doğru hızlanan *camión* eskisi gibi yalpalayıp duruyordu. Birkaç delikanlı otobüsün arkasına atlamış, ıslık çalıyorlardı. Rengârenk biletler parıldıyordu. Başka yolcular da tarlalardan koşarak geliyorlar ve erkek yolcular bir anlaşma havası içinde birbirlerine bakıyorlardı; otobüs kendinden beklenenin ötesinde bir çaba içindeydi, hiç böylesine hızlı gitmemişti, o da bugünün bayram olduğunun farkında olmalıydı.

Sürücünün bir tanıdığı –belki otobüsü dönüşte sürecek olan kişi– katılmıştı yolcuların arasına. Otobüsü dışarıdan boylu boyunca çevreleyen eşiğin üstünde alışkanlığın verdiği ustalıkla ilerliyor, açık pencerelerden yolcuların ücretlerini topluyordu. Bir keresinde, otobüs bir yokuşta zorlanırken, soldan yola atlayıp aracın arkasından koşarak dolanıp sağında belirdi gene, yüzünde şaklabanca bir gülücükle.

Bir arkadaşı atladı otobüse. Otobüsün burnunun iki yanında, ön çamurlukların yakınına çömelip zaman zaman radyatör kapağının üstünden el ele tutuşuyorlar, birinci adam tehlikeli bir biçimde sarkıp hava kaçırmakta olan arka lastiklerden birinin hâlâ dayanıp dayanmadığına bakıyordu. Sonra da ücretleri topluyordu gene.

Toz, toz, toz – camlardan içeri sızıp aracı dolduran dağınık bir işgal.

Birden Konsolos Hugh'yu dürtüyor, başıyla *pelado*'ya işaret ediyordu. Hugh unutmamıştı *pelado*'yu, bütün bu ara dimdik oturmuş, ceketi ilikli, iki şapkası da başında, boynundaki haç yerli yerinde, kucağında bir şeylerle oy-

nuyordu; yüzündeki ifade de aynıydı, ama yoldaki umulmadık derecede düzgün davranışından sonra biraz kendine gelmiş, ayılmış gibiydi.

Hugh gülümseyerek başını salladı, ilgilenmedi; Konsolos gene dürttü:

"Benim gördüğümü görüyor musun?"

"Nedir?"

Hugh başını salladı, uysalca baktı *pelado*'ya, hiçbir şey göremedi, sonra gördü, ama hemen kavrayamadı.

Pelado'nun kavunu avuçlamış olan kirli, *conquistador* elleri şimdi de hazin bir küme gümüş *peso* ve *centavo* tutuyordu.

Pelado, ölmekte olan yerlinin paralarını çalmıştı.

Üstelik de, pencereden bakarak gülümseyen biletçiyle göz göze gelince, avucundaki küçük kümeden birkaç bakır para seçip başka işlerle uğraşmakta olan diğer yolculara, neredeyse kurnazlığı konusunda bir övgü beklermişçesine, gülümsedi ve ücretini ödedi.

Ama kimse bir şey demedi, çünkü ne kadar kurnaz olduğunu Konsolos'la Hugh'dan başka kimse fark etmemiş gibiydi.

Hugh şimdi de küçük cep şişesi *habanero*'yu çıkarıp Konsolos'a verdi, o da Yvonne'a uzattı. Yvonne'un boğazına kaçtı, hâlâ bir şey fark etmemişti; bu kadar basitti işte: birer fırt çektiler hepsi.

— Düşününce, asıl şaşırtıcı olan, *pelado*'nun ani bir kararla parayı çalmış olması değil, yaptığı işi gizlemek konusundaki yarım ağızlı çabası, kanlı gümüş ve bakır paraları tutan avucunu herkesin görebileceği biçimde habire açıp kapamasıydı.

Aslında hiç de yaptığını gizlemek niyetinde olmadığını düşündü Hugh: Belki de, farkında olmadıkları halde, yolcuları mantıklı ve haklı bir biçimde davrandığına, parayı sırf emin ellerde olsun diye aldığına inandırmak istiyordu: Kendi davranışı da kanıtlamamış mıydı, Sierra Madre'nin gölgesinde, Tomalín yolunda ölmekte olan bir adamın koynunun para tutmak için pek güvenilir bir yer olmadığını?

Üstelik de, diyordu şimdi uyanık, apaçık ve muzurluk dolu gözleri, kendisinden kuşkulanılsa ve tutuklansa bile, yerlinin –hadi diyelim ölmedi de kurtuldu– parasını bir daha görebilme şansı var mıydı ki? Tabii ki –herkesin bildiği gibi– yoktu. Gerçek polisler onurlu, halktan kişiler olabilirlerdi. Ama onu tutuklayacak olan bu yardımcı polisler, bu öbür adamlar çalıvereceklerdi parayı ondan, tıpkı –kendisi bu insancıl davranışta bulunmamış olsaydı– şu anda. yerliden çalmakta olacakları gibi.

Dolayısıyla da, yerlinin parasıyla gerçekten ilgilenen hiç kimse böyle bir kuşku barındırmamalıydı kafasında, fazla düşünmemeliydi bile bu konuyu; hatta şu anda, *camión*'un içinde, parayı avucunda hoplatmaktan vazgeçse –şöylece– hatta paranın bir bölümünü cebine kaydıriverse ve öbür bölümü de şöyle kazara öbür cebine kayıverse –ve bu gösteri de, birer tanık ve birer yabancı olarak, yalnız onlar içindi– hiçbir anlamı olmazdı; bu hareketlerin hiçbiri ne hırsızlık ettiğini ne de tüm iyi niyetine karşın, sonradan parayı çalmaya karar verip hırsız olduğunu kanıtlardı.

Bu da, ne olursa olsun, yadsınmaz bir gerçekti, çünkü paraların üzerindeki iyeliği, herkesin bakıp görebilmesi için, açık ve gizlisizdi. Kabul edilmiş bir gerçekti bu – Habeşistan gibi.

Biletçi geri kalan ücretleri toplamayı tamamladı ve paraları sürücüye verdi. Otobüs hızlandı; yol gene daralıp tehlikelileşti.

Yokuş aşağı... Döne döne Tomalín'e inerlerken, sürücü çığlık çığlığa öten emniyet freninin üzerinde tutuyordu elini. Sağda dik, korumasız bir uçurum vardı; dipteki çukurdan, üstünden yatay ağaçlar fışkıran, çalılarla kaplı, büyük, tozlu bir tepe yükseliyordu...

Ixtaccihuatl görünmüyordu artık, ama otobüs döne döne inerken Popocatepetl durmadan görünüp kayboluyor, her belirişinde de farklı görünüyordu: şimdi uzakta, sonra çok yakında, bir an ölçülemeyecek kadar ırak, bir an sonra köşeyi dönünce de üzerlerine devrilecek gibi,

nefis, dopdolu, meyilli tarlaları, vadileri, ormanları, bulut kaplı, tipinin ve dolunun kırbaçladığı doruğuyla...

Sonra beyaz bir kilise ve bir kasabadaydılar gene; tek, uzun, çıkmaz bir yoldan oluşan bir kasaba; yol, birçok patika ötede, içinde insanların yüzdüğü bir göle ya da baraj gölüne uzanıyordu, ötesinde de ormanlar vardı. Bu gölün kenarındaydı otobüs durağı.

Üçü gene tozun içinde ayakta, ikindi vaktinin aklığında ve sıcağında kamaşıp kalmışlardı. Yaşlı kadınlar ve öbür yolcular gitmişlerdi. Bir kapı aralığından bir gitarın tımbırtısı, yakınlardan bir yerden akan bir suyun serinletici sesi işitiliyordu. Geoff eliyle yolu işaret etti ve Arena Tomalín yönünde yürümeye başladılar.

Ama sürücüyle arkadaşı bir *pulquería*'ya giriyorlardı. *Pelado* peşlerinden gidiyordu. Dimdik, adımlarını kaldırarak, sanki rüzgâr varmış gibi eliyle iki şapkasını başında tutarak yürüyordu ve yüzünde boş bir gülümseyiş vardı: Zafer dolu değil, neredeyse yalvarıcı bir gülümsemeydi bu.

Katılacaktı onlara; bir anlaşmaya varılabilirdi. *¿Quién sabe?*

Arkalarından bakakaldılar meyhanenin sallanan yaylı çifte kapısına: Güzel bir adı vardı: Todos Contendos y To También. Konsolos soylu bir tavırla konuştu:

"Herkes mutlu, ben dahil."

Bir de, diye düşündü Hugh, üstlerindeki mavi gökyüzünde rahatlıkla, güzellikle uçan akbabalar -*xopilote*'ler- yalnızca ölümün onayını bekleyen.

IX

Arena Tomalín...

— Ne kadar hoşça vakit geçiriyordu herkes, ne kadar mutluydular, herkes ne kadar mutluydu! Ne büyük bir neşeyle gülüp geçiyordu Meksika trajik tarihine, geçmişine, temelinde yatan ölüme.

Sanki hiç Geoffrey'yi terk etmemiş, Amerika'ya gitmemiş, geçen yılın acılarını çekmemiş – hatta, diye içinden geçirdi Yvonne, sanki ilk kez gelmişlerdi Meksika'ya; o aynı sıcak, dokunaklı, mutlu duygu; tanımlanması olanaksız, mantıksız, anıların yenileneceğini muştulayan bir umut duygusu –Geoffrey buluşmamış mıydı onunla otogarda–, her şeyden önce umut, gelecek...

Bir omzunda çivit mavisi ejderhalar işli beyaz bir şal taşıyan sakallı, güler yüzlü bir dev haykırıyordu bunu. Pazar günkü boks karşılaşmasının yapılacağı arenanın tozları arasında salınarak sürdüğü sanki ilk lokomotif, "Rocket"di...

Bir fıstık arabasıydı devin sürdüğü. İçinde küçücük motorun çalıştığını, fıstıkları öğüttüğünü görebiliyordu Yvonne. Günün tüm gerginliklerine ve baskılarına, yolculuğa, otobüse ve şimdi de oturdukları kalabalık, salaş tribünlere rağmen, yaşamın parlak renkli şalının, güneşin, kokuların, kahkahaların bir parçası olmak ne müthiş, ne güzel bir duyguydu!

Fıstık arabasının canavar düdüğü zaman zaman ötüyor, ince uzun bacası duman kusuyor, parlatılmış düdü-

günden çığlıklar çıkıyordu. Devin fıstık satmaya niyeti yoktu anlaşılan. Makinesini herkese göstermeden edemiyordu ama: Bakın, benim bu, benim neşem, inancım, belki de benim (herkesin böyle düşünmesini istiyordu) icadım! Ve herkes bayılıyordu ona. Zafer dolu son bir duman kümesi tükürüp son bir çığlık attırarak arabasını arenanın dışına sürdüğü anda, karşı kapıdan boğa atıldı içeriye.

Aslında neşeli bir boğaydı – belliydi. *¿Por qué no?* Ölmeyeceğini, yalnızca oynayacağını, şenliğe katkıda bulunacağını biliyordu. Ama boğa neşesini denetim altında tutuyordu şimdilik; arenaya patlarcasına girdikten sonra alanın çevresinde yavaşça, düşünceli, fazla toz kaldırmaksızın geziniyordu. Oyundan herkes kadar keyif almaya hazırdı, hatta kendisiyle dalga geçilmesine bile razıydı – ama saygınlığının kabullenilmesi gerekiyordu önceden.

Gene de, arenayı çevreleyen kaba parmaklığın üstünde oturanların bazıları ayaklarını bile kaldırmıyorlardı boğa yaklaşırken; arenanın hemen dışında yatıp kafalarını parmaklığın arasından içeri uzatanlarsa bir santim olsun geri çekilmiyorlardı.

Buna karşılık, arenaya erkenden giren birkaç *borracho* boğaya binmeye çalıştılar. Oyunun kuralına uygun değildi bu: Boğayı belli bir biçimde yakalamak gerekiyordu, namusuyla oynamak gerekiyordu oyunu, dolayısıyla da arenanın dışına çıkarıldılar sendeleyen, dizleri titreyip itiraz eden, ama neşelerinden hiçbir şey yitirmeyen sarhoşlar...

Boğayı fıstıkçıdan çok sevdiği anlaşılan kalabalık bağırmaya başladı. Yeni gelenler, akıcı hareketlerle kendilerini parmaklıkların üzerine çekiyor, bir an için tepede, inanılmaz bir biçimde ayakta, dengede duruyorlardı. Yapılı satıcılar, adaleli kollarını uzatarak rengârenk meyvelerle dolu ağır tepsileri başlarının üzerine kaldırıyorlardı. Bir ağacın tepesinde, iki dalın çatalına yerleşmiş bir oğlan, bir elini gözlerine siper ederek ormanın üzerinden yanardağlara bakıyordu. Bir uçak arıyordu, ama yanlış yöne bakıyordu; Yvonne gördü uçağı: dipsiz mavilikte bir tire

gibi. Ama bir fırtına, arkalarda bir yerlerde elektrikli bir tınlama seziliyordu havada.

Boğa biraz daha hızlı, ama gene de ölçülü adımlarla bir kez daha dolandı arenanın çevresini; rotasını yalnız bir kere –küçük, tezcanlı bir köpek ayaklarına saldırdığında– şaşırdı.

Yvonne sırtını doğrulttu, şapkasını düzeltti ve burnunu pudralamaya başladı, parlak emaye pudra kutusunun acımasız aynasına bakarak. Ayna ona, daha beş dakika önce ağlamakta olduğunu hatırlattı ve daha yakında, omzunun üstünden bakan Popocatepetl'i yansıttı.

Yanardağlar! Nasıl da duygusallaştırabiliyorlardı insanları! Yanardağdan başka bir şey yoktu şimdi; aynayı nasıl oynatırsa oynatsın, bir türlü sığdıramıyordu birdenbire yok olan zavallı Ixta'yı; oysa Popocatepetl yansıdığında, kümelenmiş bulutlara karşı parıldayan doruğuyla daha da güzelleşmiş gibiydi. Yvonne parmağını yanağında gezdirdi, gözkapağını çekiştirdi. Los Novedades'in kapısında, "Saat buçuk geçiyor üçü," diyen ve Dr. Figueroa'ya, Xiutepec'e gittiği için, telefon etmenin "mümkünsüz" olduğunu söyleyen küçük adamın önüne ağlamak da aptalca bir şeydi.

"Haydi ileri öyleyse, kanlı arenaya," demişti Konsolos hışımla ve ağlamıştı Yvonne. Bu da yalnız kan gördüğü için değil, sırf görebileceğini düşünerek geri dönmeye karar vermek kadar aptalca bir şeydi neredeyse. Ama bu da zayıf yanıydı Yvonne'un: Honolulu'da, sokakta ölmekte olan köpeği anımsadı; küçük kan derecikleri vardı asfaltta; yardım etmek istemiş, oysa bayılıvermiş –bir an için yalnızca– ve kendini tek başına kaldırım kenarında yatar bulunca öyle utanmıştı ki –ya bir gören olduysa?– tek kelime söylemeden kaçmıştı, sonra da belleğinden silememişti o zavallı, terk edilmiş yaratığı, öyle ki... Ama ne yararı vardı bunu düşünmenin? Yapılabilecek olan her şey zaten yapılmamış mıydı? Telefon etmenin olanaksız olduğunu saptayıp öyle gelmişlerdi boğa güreşine. Telefon olsaydı ne olacaktı zaten! Görebildiği kadarıyla, ayrıldıkla-

rında birileri bakıyordu zavallı yerliye, onun için de şimdi, sağlam kafayla düşününce, anlayamıyordu niçin... Aynaya bakıp şapkasını son bir kez düzeltti, sonra gözlerini kırptı. Gözleri yorgundu, yanıltıyorlardı onu. Bir an omzundan bakanın Popocatepetl değil, o sabah domino oynayan kadın olduğu gibi korkunç bir endişeye kapılmıştı. Pudra kutusunu sertçe kapattı ve gülümseyerek döndü ötekilere.

Konsolos'la Hugh, asık suratlarla arenaya bakıyorlardı.

Boğa başıyla yeri iki kez süpürür gibi yapıp köpeği kovalayınca ve alan çevresindeki koşusunu sürdürünce, Yvonne'un yakınından birkaç inleme, birkaç geğirti, birkaç yarım ağızlı *olé* işitildi. Ama ne neşe ne de alkış. Hatta parmaklığın tepesinde oturanların bir kısmının başları önlerine düşüyordu uykudan. Bir başkası bir *sombrero*'yu yırtarak parça parça ediyor, bir başka seyirci de bir hasır şapkayı bir arkadaşına bir bumerang gibi havada kaydırarak ulaştırmayı –başarısızca– deniyordu. Meksika, trajik tarihine gülümsüyordu; Meksika sıkılıyordu. Boğa sıkılıyordu. Herkes sıkılıyordu ve belki de herkes hep sıkılmıştı. Aslında bütün olan, Yvonne'un otobüste içtiği içkinin etkisinin geçmekte olmasıydı. Sıkıntının orta yerinde arenanın çevresini sıkıntıyla dolanmakta olan boğa bir köşeye oturuverdi şimdi.

"Tıpkı Ferdinand gibi..." diye hâlâ umutla söze başladı Yvonne.

"Nandi," diye mırıldandı Konsolos (ah, otobüste elini tutmamış mıydı?), tek gözle sigarasının dumanının arasından arenayı süzerek, "boğaya Nandi adını veriyorum: saçlarından Ganj Irmağı akan ve eski Hint'in fırtına tanrısı Vindra'yla –ki eski Meksikalılarca 'Huracán' diye anılır– eş tutulan Silva'nın biniti."

"Allahaşkına, baba," dedi Hugh. "Sağ ol."

Yvonne iç çekti; sıkıcı ve çirkin bir görünümdü bu aslında. Tek mutlu insanlar sarhoşlardı. Tekila ya da *mescal* şişelerini kavrayarak sallana sallana arenaya giriyor, yere

yayılmış oturan Nandi'ye yaklaşıyor, sonra da düşe kalka, birkaç *charro* tarafından kovalanıyorlardı; *charro*'lar şimdi de zavallı boğayı çeke çeke ayağa kaldırmaya çalışıyorlardı.

Ama boğa izin vermiyordu buna. Sonunda, kimsenin önceden fark etmediği küçük bir oğlan geldi, boğanın kuyruğunu ısırır gibi yapıp kaçtı ve boğa düzensiz hareketlerle ayaklandı. Anında, aksi tavırlı bir ata binmiş bir kovboy kemendini attı. Boğa çabucak kurtuldu: Yalnız tek ayağını kaptırmıştı; başını sallayarak uzaklaştı, sonra gene köpeği görüp döndü ve kısa bir süre kovaladı onu...

Birden, arenadaki hareket arttı. Şimdi alandaki herkes –ister kibirli kibirli at sırtında, ister yayan olsun, koşanlar, duranlar, eski bir şal ya da halı ya da bez parçası sallayanlar– boğanın dikkatini çekmeye çalışıyordu.

Zavallı yaratık, gerçekten dost olmak istediği, birlikte oynamak istediği kişiler tarafından kavrayamadığı olayların içine çekilen birisine benziyordu şimdi; bu kişiler de onun bu isteğini körüklüyor, ama aslında ondan nefret ettikleri ve onu küçük düşürmek istedikleri için, sonunda bir çıkmaza sokuyorlardı.

...Yvonne'un babası geliyordu tribünlerin arasından, kendisine dostça el uzatan herkese bir çocuk hevesiyle yanaşarak; anılarda kahkahası öylesine sıcak ve cömert gelen, sepya fotoğrafını hâlâ yanında taşıdığı babası: İspanyol-Amerikan savaşı üniforması giymiş genç bir yüzbaşı, yüksek, duygulu alnının altındaki içten, doğru bakışları, koyu, ipek gibi bir bıyığın süslediği dolgun, duyarlı dudakları ve gamzeli çenesiyle – öldürücü icat merakıyla, bir zamanlar ananas üretip zengin olmak umuduyla güvenle Hawaii adalarına yola çıkan babası. Bunda başarılı olamamıştı. Asker yaşamını özlemiş, arkadaşlarının da yardımıyla karmaşık tasarılarla uğraşarak zamanını boşa harcamıştı. Ananas püsküllerinden yapay kenevir üretmeyi denediğini, hatta kenevir makinesini çalıştırmak için de çiftliğin arkasındaki yanardağın gücünden yararlanmayı düşündüğünü öğrenmişti Yvonne. Ananas-

lar tarlada çürürken *lanai*'de oturup *okoolihao* içerek hüzünlü Hawaii havaları mırıldanıyordu; yerli işçiler de başına toplanıp şarkılarına katılıyor ya da çiftlik yaban otlarına boğulup viran olur ve tüm işi umutsuzca borca batarken, hasat zamanını uyuyarak geçiriyorlardı. Görünüm buydu; Yvonne bu dönemden annesinin ölümü dışında pek bir şeyler anımsayamıyordu. Yvonne altı yaşındaydı o sıralar. Dünya Savaşı ve çiftliğin elden gitmesi –annesinin ağabeyi Macintyre Dayı'yla birlikte– yaklaşmaktaydı. Güney Amerika'da yatırımları olan zengin bir İskoçyalıydı Mcintyre Dayı ve kayınbiraderinin başarısızlıklarını çoktan öngörmüştü; gene de kuşkusuz onun yaygın etkinlikleri sayesinde birdenbire ve herkesi şaşırtan bir biçimde, Yüzbaşı Constable Amerika'nın Iquique konsolosu olmuştu.

— Iquique'ye konsolos!.. Ya da Quauhnahuac'a! Geçen yılın perişanlığında Yvonne kaç kez kurtarmaya çalışmıştı kendisini Geoffrey'ye olan aşkından, ussallaştırma ya da çözümleme yoluyla, kendini inandırmaya çalışarak – Tanrım, o bekleyişten sonra, o mektuplardan sonra, önceleri umutla, tüm yüreğiyle yazdığı, sonra telaşla, çileden çıkarcasına, en sonunda da umutsuzca, her gün bir karşılık bekleyip yolları kollayarak – ah, postanın o günlük işkencesi!

Konsolos'a baktı: Yüzüne bir an, o çok iyi anımsadığı uzun savaş yıllarında Şili'de babasınınkini andıran kara düşünceli bir ifade gelmişti. Şili! O korkunç kıyılı ve dar, tüm düşüncelerin ya Macellan Burnu'nda ya da nitrat üretim bölgesinde bittiği ülkenin babasının aklı üzerinde sakinleştirici bir etkisi olmuştu sanki. Kara kara düşündüğü neydi babasının tüm o süre boyunca, Bernardo O'Higgins'in ülkesinde, Robinson Crusoe'nun kıyısının birkaç yüz mil açığında bir zamanlar olduğundan da yalnız kalmış ruhuyla? Savaşın sonucunu mu düşünüyordu acaba, yoksa belki kendi başlattığı ne idüğü belirsiz ticaret anlaşmalarını mı, Oğlak Dönencesi'nde mahsur kalmış Amerikalı denizcilerin yazgılarını mı? Hayır, tek bir

şeydi düşündüğü ve ancak mütarekeden sonra gerçekleştirebilecekti bunu. Babası yeni bir pipo icat etmişti: akıl almaz derecede karmaşık, temizlemek için parçalara ayrılması gereken bir pipo. Pipo on yedi parça gibi bir şeye bölünüyor, öylece de kalıyordu, çünkü babasından başka kimsenin yeniden nasıl birleştirileceğini bilemediği anlaşılıyordu. Aslında yüzbaşının pipo içmediği bir gerçekti. Gene de, her zaman olduğu gibi, onu bu işe yönlendirmişler, teşvik etmişlerdi... Hilo'daki fabrikası, tamamlanışından altı hafta sonra yanıp kül olunca, doğum yeri olan Ohio'ya dönüp bir süre için tel parmaklık üreten bir şirkette çalışmıştı.

Olmuştu işte sonunda. Boğa iyice çıkmaza girmişti. Her biri giderek artan bir düşmanlıkla fırlatılan bir, iki, üç, dört kemende daha yakalanmıştı. Seyirciler hevessiz bir biçimde ayaklarını tahta tribünlere vurup tempoyla el çırpıyorlardı. – Evet, tüm bu boğa olayının yaşamı andırdığı geldi birden aklına: göz alıcı doğuş, eşit koşullar, önce kararsız, sonra güvenli, sonra yarı umutsuzca atılan turlar arenanın çevresinde, aşılan (ama aşılması gereken takdiri görmeyen) bir engel, sıkıntı, boyun eğme, çöküş: sonra yeni, daha sıkıntılı bir başlangıç; şimdi açıktan açığa düşmanca davranan bir dünyada, kendini bulmayı amaçlayan içedönük çabalar, yarısı uyuklamakta olan yargıçların apaçık ama yanıltıcı teşvikleri, önceden güvenle aşılmış önemsiz engel yüzünden felaketin başlangıcına yönelen kararsızlıklar, kötü niyetliden çok sakar olduklarından kuşkulanılan dostların, belirsiz düşmanların tuzaklarına son dolanış, ardından da felaket, teslim, dağılış...

Bir tel parmaklık şirketinin iflası ve daha etkisiz ve daha kesin olanı, babasının aklının iflası: Tanrı'nın ve alınyazısının karşısında ne önemi vardı bunların? Yüzbaşı Constable'ı huzursuz eden, ordudan uzaklaştırılmış olduğu kuruntusuydu; bu hayalî utançla başlamıştı her şey. Bir kez daha Hawaii'ye doğru yola çıktı ama onu, beş parasız kaldığını fark ettiği Los Angeles'ta alıkoyan sapıtmanın kaynağı alkoldü yalnızca.

Yvonne, dudaklarını büzüp düşüncelere dalmış, gözleri arenaya dikili oturan Konsolos'a bir göz attı gene. Ne kadar az şey biliyordu, Yvonne'un yaşamının bu bölümü hakkında, yaşadığı o dehşet, hep yinelenen ve içinde yakılan şeyler gördüğü o karabasandan gece yarılarında uyandıran dehşet, dehşet hakkında; o beyaz kadın ticareti filminde, o el karanlık kapı aralığından omzuna uzandığı zaman oynaması gereken dehşete benziyordu; ya da bir vadide iki yüz azgın atın arasında kaldığı zaman düştüğü gerçek dehşete; hayır, Yüzbaşı Constable gibi Geoffrey de bütün bunlardan –on üç yaşından başlayarak babasını geçindirmek için beş yıl süreyle "seri filmler" ve "western"lerde oyunculuk yapmış olmasından– neredeyse sıkılmış, belki utanmıştı bile. Geoffrey de karabasanlar görüyor olabilirdi, hatta, babası gibi, böyle karabasanları gören dünyadaki tek kişi olduğundan emin olabilirdi, ama bunları Yvonne'un görüyor olması... Geoffrey ne film stüdyolarının yapay ama gerçek heyecanını, yapay, yüzeysel büyüleyiciliğini, ne de o yaşta, nasılsa, hayatını kazanmış olmanın acı, katı, ama haklı gerçeğinden duyulan çocukça yetişkin gururunu tanıyordu.

Konsolos'un yanında oturan Hugh bir sigara çıkardı, ucunu başparmağının tırnağına vurdu, paketteki son sigara olduğunu saptayıp dudaklarının arasına yerleştirdi. Ayaklarını öndeki sıranın arkalığına koyup öne doğru eğildi, dirseklerini dizlerine dayayıp alnını kırıştırarak arenaya dikti gözlerini. Sonra hâlâ huzursuz, bir kibriti tırnağına küçük bir mantar tabancasınınkine benzeyen bir çatırtıyla çaktı, güzel ellerinin arasında gizleyerek sigarasına tuttu, başını eğip... Hugh bu sabah bahçede, güneş ışığında, ona doğru geliyordu. Bıçkınca, salıntılı yürüyüşü, başının arkasına devrilmiş Stetson şapkası, tabancası ve kılıfı, fişekliği, süslü, ince işlemeli çizmelerinin içine sokulmuş dar pantolonuyla bir an için Yvonne onun –gerçekten– on beş yaşındayken karşısında başrol oynadığı kovboy yıldızı Bill Hudson olduğunu düşünmüştü. Ne saçmalık, Tanrım! Ne nefis bir saçmalık! *Hawaii adala-*

rından gelen bu gerçek sporcu genç bayan yüzmekten, golften ve danstan hoşlandığı gibi, usta bir binici de!.. Ata ne güzel bindiği konusunda hiçbir şey dememişti gerçi bu sabah Hugh, ama Yvonne'a atının mucizevi bir biçimde – su içmek istemediğini söyleyince de farkında olmadan, gizli gizli eğlendirmişti onu. Birbirimizde böylesine bırakıp hiç –belki asla– kurcalamadığımız ne gölgeler var! – Ona sinema oyunculuğu günlerinden hiç söz etmemişti, hayır, Robinson'daki o gün bile... Ama ne yazık ki Hugh onunla mülakat yapacak yaşta olmamıştı hiç – ilk seferinde değilse bile Macintyre Dayı onu üniversiteye gönderdikten sonra, ilk evliliğinden, çocuğunun ölümünden sonraki Hollywood'a o korkunç, ikinci gidişinde. *Korkunç Yvonne! Ayağınızı denk alın, sinema dünyasının dilberleri, beyazperdenin haşarı kızı Yvonne Constable Hollywood'a döndü! Evet, Yvonne geri geldi ve Hollywood'u ikinci kez fethetmeye kararlı. Ama şimdi yirmi dört yaşında ve bir zamanların haşarı kızı artık ölçülü, soluk kesici, pırlantalara, beyaz orkidelere, vizonlara bürünmüş bir kadın – aşkın ve felaketin anlamını artık bilen, daha birkaç kısa yıl önce Hollywood'dan ayrıldığından beri tüm bir ömür yaşamış bir kadın. Onunla geçen gün deniz kenarındaki evinde buluştum: okyanusun köpüklerinden çıkan, güneşten bal rengi kıvamında yanmış bir Venüs. Sohbetimiz boyunca buğulu, koyu gözlerini denizden ayırmadı. Pasifik Okyanusu'nun rüzgârları dolgun bukleli siyah saçlarında geziyordu. Ona baktığımda, bir an için, daha dün dörtnala at koşturan, macera dizilerinin başarılı yıldızını gözlerimin önüne getirmekte güçlük çektim – ama göğüsleri hâlâ nefis ve enerjisi bitmek tükenmek bilmiyor! Honolulu'nun bu haşarı kızı on iki yaşındayken erkeklere taş çıkartan bir beyzbol hastası, "Patron" diye çağırdığı ve çok sevdiği babasından başka kimsenin sözünü dinlemeyen bir oğlan bozmasıydı; on dört yaşında çocuk yıldız, on beşindeyse Bill Hudson'un karşısında başrol oyuncusuydu. O zamanlar bile bir dinamo gibiydi. Yaşına göre uzun boylu, Hawaii'nin dalgalarıyla boğuşarak geçmiş*

bir çocukluğun verdiği ince, ama yapılı bir vücuda sahipti. Evet, şimdi görseniz onu, aklınızın köşesinden bile geçiremezsiniz, ama Yvonne, zamanında, alev alev yanan göllere batmış, uçurumlardan aşağı sarkıtılmış, atını yarlardan aşağı sürmüş, en tehlikeli sahnelerin uzmanı olmuştu. Yvonne bugün kahkahayı basıveriyor, bir zamanların korku içinde ama kararlı genç kızını hatırladıkça: çok iyi binici olduğunu söyledikten sonra, çekim başlayıp kameralar dönerken, ata tersten binmeye çalıştığı günleri andıkça. Bir yıl sonra, dörtnala giden atların sırtına gözünü bile kırpmadan sıçrayabiliyordu. "Tam o sıralar," diye anlatıyor gülerek, "Macintyre Dayı gelip pek niyetli olmadığım halde, kurtardı beni Hollywood'dan, babamın ölümünden sonra kapıp geri götürdü Honolulu'ya!" Ama kişi "haşarı kız"lıktan "seks kraliçeliği"ne geçmişse on sekiz yaşında, hele hele bir de çok sevdiği "Patron"unu yitirmişse, katı ve sevgisiz bir çevrede yaşamak zor gelir. "Macintyre Dayı," diyor Yvonne, "tropikal bir iklimde yaşamakta olduğumuz gerçeğine en ufak bir ödün vermedi. Her gün et suyu çorba, yulaf ezmesi ve çay!" Ama Macintyre Dayı sorumluluklarının bilincindeydi ve Yvonne'u özel bir öğretmenle çalıştırdıktan sonra Hawaii Üniversitesi'ne yolladı. Orada da –"'Yıldız' sözcüğünün kafamdaki anlamı esrarengiz bir değişime uğramış olsa gerek," diyor Yvonne– gökbilim okudu! Yüreğindeki yalnızlığı ve acıyı unutmak için tamamen derslerine verdi kendini, hatta bir ara gökbilimin "Madame Curie"si bile olmayı düşledi! Ve çok zaman geçmeden, milyoner gece adamı Cliff Wright'la tanıştı. Yvonne'un üniversite çalışmalarının istediği gibi gitmediği, McIntyre Dayı'nın katı yönetiminden bunaldığı, yalnızlık çektiği, sevgi ve dostluk özlediği günlerdi bunlar. Cliff'se genç, neşeli, gözde bir bekârdı. Hawaii mehtabında, Yvonne'u ona âşık olduğuna, üniversiteyi bırakıp onunla evlenmesi gerektiğine inandırması güç olmadı. ("Allahaşkına şu Cliff'ten söz etme bana," diye yazmıştı Konsolos o ender, ilk mektuplarından birinde. "Gözümün önüne getirebiliyorum ve şimdiden nefret ediyo-

rum orospu çocuğundan: dar görüşlü, zampara, bir doksanlık bir öfke, kıkırdak ve sahtekârlık kumkuması." Aslında iyi bir tanımdı Konsolos'unki – zavallı Cliff! Pek düşünmüyordu onu artık, hele çapkınlıklarının çığrından çıkardığı o benmerkezci kızı hiç düşünmemeye çalışıyordu – "hesapçı, ama beceriksiz ve aptal, güçlü ve çocukça, çoğu Amerikalı erkekler gibi kavgada hemen iskemleye sarılan, kendini beğenmiş, otuzunda hâlâ on yaşında, aşkı bir tür ishale dönüştüren...") *Yvonne evliliği ve evliliğini noktalayan kaçınılmaz boşanma yüzünden, ilk başlarda oldukça hırpalanmıştı: Her söylediği yanlış anlama çekiliyor, suskunlukları da yanlış yorumlanıyordu. Üstelik yalnız basın da değildi onu yanlış anlayan. "Macintyre Dayı," diyor biraz pişmanlıkla, "hemen reddediverdi beni."* (Zavallı *Macintyre* Dayı. İnanılmaz, gülünç bir durumdu – hatta sonradan arkadaşlara anlatıldığında kahkahalarla gülünecek bir durumdu. Tepeden tırnağa bir Constable'dı Yvonne, ana tarafıyla hiçbir benzerliği yoktu! Madem öyle, Constableların yoluna gitsindi, güle güle! Kim bilir Constableların kaç tanesi Yvonne'la babasının başına gelenlerinki gibi tragedya ve yarı-tragedyaları ya çağırmışlar ya da orta yerinde buluvermişlerdi kendilerini. Ohio tımarhanelerinde çürümüşler, aile yadigârı gümüş takımlarla, sonradan içlerinden elmas gerdanlıklar çıkan kırık çaydanlıkların arasında tavukların gezindikleri virane Long Island salonlarında sızmışlardı. Doğanın bir yanlışı olan Constableların soyu tükenmekteydi. Aslında doğaydı onları yok etmek isteyen, çünkü kendi kendine evrimden geçemeyen hiçbir şeyi istemiyordu doğa. Constableların var olmalarının anlamı, eğer vardıysa, yok olmuştu.) *Ve böylece Yvonne, başı dik, dudaklarında bir gülücük, Hawaii'den ayrıldı – oysa yüreği her zamankinden daha boş ve acıyla doluydu. Şimdi Hollywood'da gene ve en yakın dostları yaşantısında artık aşka yer olmadığını, işinden başka bir şey düşünmediğini söylüyorlar. Ve stüdyolarda, çekilen deneme filmlerinin olağanüstü oldukları söyleniyor. Bir zamanların haşarı kızı, şimdi Hollywood'un en büyük*

dramatik kadın oyuncusu! Böylece Yvonne Constable henüz yirmi dört yaşında ve ikinci kez yıldız olma yolunda.

— Ama Yvonne Constable ikinci kez yıldız olmamıştı. Yıldız olma yolunun yanına bile yaklaşmamıştı. Kendisine bir "menajer" edinmiş, o da Yvonne'un eski başarılarına dayanarak etkin bir reklam kampanyası sürdürmüş –oysa Yvonne, ne kadar başarılı olursa olsun, reklamın her türünün gizliden gizliye en çok korktuğu şeylerden biri olduğuna inandırmıştı kendini–, Yvonne da birkaç yerden söz almıştı, o kadar. Sonunda, Virgil Caddesi ya da Mariposa boyunca, karanlık ve belalı Melekler Kenti'nin tozlu, ölü, yüksek palmiyelerinin altında tek başına yürümüş, yaşadığı tragedyanın ne denli bayat da olsa geçerliğini koruyor olmasından bile avunamamıştı. Bunun nedeni de, oyunculuk konusundaki emellerinin düzmeceliğiydi: Kadınlığın işlevlerindeki bir kaymadan kaynaklanıyordu bu – kendisi de farkındaydı. Aynı zamanda da, artık umut kalmadığı için (bir de, her şeye rağmen, olgunluğu artık Hollywood'u *aştığı* için), başka koşullar altında gerçekten de birinci sınıf, belki çok büyük bir sanatçı olabileceğini düşündüğünün farkındaydı. Aslına bakılırsa, şimdi bile (büyük bir sinemacının yönetimi altında da olsa) öyle değil de neydi, huzursuzluğunun ve tüm kızıl ışıkların arasından arabayla ya da yayan giderek tabelaları –Konsolos'un yapabileceği gibi– yanlış okurken: Otelin camekânında, "Zebra Salonunda Gece Dansı" oluveriyordu "Cehennem Dansı" ve "ilaçlama duyurusu", "izdivaçlama duyurusu". Ve tahta perdenin üstünde –"İnsanın saati kamuca bilme isteği"– dev mavi saatin sarkacı durmadan gidip geliyordu. Çok geç! Ve buydu, bütün bunlardı belki de, Jacques Laruelle'le Quauhnahuac'ta karşılaşmasını yaşamının böylesine yıkıcı ve kötülüklere haberci bir unsuru haline getiren. Sorun yalnızca Konsolos'un ortak varlıkları olması, dolayısıyla da Jacques'ın aracılığıyla, gizemli bir biçimde, o zamana kadar bilmediği bir şeye –Konsolos'un saflığına– uzanabilmesi, ondan yararlanabilmesi değildi; Hollywood'dan bir tek ona söz edebilmiş-

ti (hep açık yüreklilikle değil tabii, ama akrabaların aralarında nefret edilen bir yakından büyük rahatlamalarla söz edebilecekleri gibi), ortak aşağılama ve yarı kabullendikleri başarısızlıklarını temel alarak. Üstelik, ikisinin de aynı yılda, 1932'de orada olduklarını, hatta bir seferinde de aynı eğlentide, bir açık hava mangal yüzme havuzu bar partisinde bulunduklarını saptamışlardı; ve Jacques'a, Konsolos'tan gizlediği bir şeyi, o eski, püsküllü deri gömlek, binici pantolonu, yüksek topuklu çizme ve kovboy şapkalı korkunç Yvonne fotoğraflarını göstermişti; *Jacques* da bu korkunç sabah onu hayret ve dehşetle tanıdığında bir an için olsun sendeleyip sendelemediğini merak etmişti Yvonne – çünkü Hugh'yla Yvonne'un kişiliklerinin korkunç bir biçimde yer değiştirmiş oldukları apaçıktı!.. Ve bir seferinde de, Jacques'ın çalışma odasındayken ve Konsolos'un gelmeyeceği belli olmuşken, Bay Laruelle ona eskiden çevirmiş olduğu Fransız filmlerinden fotoğraflar göstermiş, Yvonne da –Tanrım!– bunlardan birini New York'ta, Hollywood'dan doğuya döndükten sonra görmüş olduğunu hatırlamıştı. Ve bir kez daha New York'ta (ama hâlâ Jacques'ın çalışma odasında), Times Meydanı'nda o gece ayazında dikilmiş, *Times* gazetesi binasının üstündeki ışıklı panoda akıp giden felaket, intihar, banka iflası, yaklaşan savaş ya da hiçbir şey haberlerini kalabalıkla birlikte başlar yukarıda izlerken kopuvermiş, karanlığa, sanki artık hiçbir haberin olmadığı, dünyanın sonuna gömülüvermişti. Yoksa – Golgota mıydı bu? Mahzun ve kimsesiz bir yetim, başarısız bir insan; oysa zengin, oysa güzel, nafakanın varlıklı kürklerine sarılıp sarmalanmış yürürken –ama oteline doğru değil– o sıralarda sıcaklığını özlediği barlara tek başına girmekten korkarken, bir sokak orospusundan daha yalnız hissetmişti kendini; donuk parlak titrek şehirde *–en iyisi daha ucuza* diye yazıldığını görüyordu hep ya da *Çıkmaz Sokak* ya da *Romeo ve Jülyet* ve gene, *en iyisi en ucuza*– yürürken –ve izlenirken, hep izlenirken– o korkunç karanlık beyninde sürüp gitmiş, yapay zengin yalnızlığını, suçlu boşanmış ölü çaresiz-

liğini daha da karartmıştı. Elektrikli oklar yüreğine saplanıyordu – ama hile yapıyorlardı: Giderek korktuğu karanlığın hâlâ orada olduğunu, içlerinde ve onların yüzünden olduğunu biliyordu. Sakatlar ağır ve titrek hareketlerle geçiyorlardı yanından. Yüzlerinde tüm umutların olduğu adamlar mırıldanıp gidiyorlardı. Buz gibi rüzgârın açık salonlara aktığı yerlerde, bol ve mor pantolonlu serseriler duruyordu. Ve her yerde o karanlık, anlamsız bir dünyanın, amaçsız bir dünyanın karanlığı –*en iyisi daha ucuza*– ama öyle bir dünya ki, kendisinden başka herkes ne denli iki yüzlü, kaba, yalnız, sakat, umutsuz olsa da ve bir vinçte ya da yerden toplanmış bir sigara izmaritinde ya da bir barda ya da Yvonne'a yılışmakta bile olsa, bir parça umut bulabiliyormuş gibi geliyordu ona... *Le Destin de Yvonne Griffaton.* Ve işte –ve hâlâ izleniyordu– On Dördüncü Sokak'taki eski yabancı filmler gösteren küçük sinemanın önünde duruyordu. Ve o film fotoğraflarındaki yalnız insan kendisinden başka kim olabilirdi ki, aynı karanlık sokaklarda yürüyen, sırtında aynı kürk; yalnız çevresindeki tabelalar farklı: *Dubonnet, Amer Picon, Les 10 Frattelinis, Moulin Rouge.* Ve girdiğinde bir ses, "Yvonne, Yvonne!" diyordu ve gölgeden devasa bir at, tamamen doldurduğu perdeden fırlayıp üzerine atılıyor gibiydi: Yanından geçmekte olduğu bir heykeldi ve bu karanlık sokaklar boyunca Yvonne Griffaton'u izleyen ses, o sesti ve Yvonne'un kendisini de izliyordu, sanki soluk almaksızın dışarıdaki o dünyadan perdedeki bu karanlık dünyaya girivermişti. Hani, orta yerinde girseniz bile, anında gördüğünüz en iyi film olduğuna inandığınız yapıtlar vardır, onlardan biriydi; gerçekliği öylesine inanılmaz bir kusursuzluktaydı ki, filmin konusu ya da kahramanı önemsiz kalıyordu belli bir andaki ani patlamanın, birden duyulan tehlikenin, avlanan, huzursuz kılınan kişiyle –bu durumda Yvonne Griffaton'la ya da Yvonne Constable'la!– duyulan özdeşleşmenin yanında. Ama Yvonne Griffaton izleniyor, avlanıyorsa –film, anlaşıldığı kadarıyla, zengin ve soylu bir aileden gelme bir Fransız kadınının düşüşünü öykülü-

yordu– kendisi de bu gölge dünyada, Yvonne'un önceleri ne olduğunu kavrayamadığı bir şeylerin izini sürüyor, arıyor, kurcalıyordu. O yaklaşırken, acayip biçimler duvarların önünde ve ara sokaklarda donakalıyorlardı: Geçmişinden kalma insanların biçimleriydi bunlar, belliydi; sevgilileri, intihar eden tek gerçek sevgilisi, babası – onlardan kurtulmak istiyormuşçasına bir kiliseye girmişti. Yvonne Griffaton Tanrı'ya yakarıyordu, ama bir an sonra bir gölge düştü önüne: İlk sevgilisiydi bu ve Yvonne anında çılgın kahkahalar atmaya başlamıştı. Folies Bergerès'deydi, Opéra'daydı, orkestra Leoncavallo'nun *Zaza*'sını çalıyordu, sonra kumar oynuyordu, çılgınca dönüyordu rulet, odasına dönmüştü, sonra film alaycılığa döküldü, kendisiyle alay ediyordu neredeyse: Ataları göründü ona, hızla ve teker teker bencilliğin ve felaketin durağan, ölü simgeleri, ama romantikleştiriyordu onları, birer kahraman gibi geliyorlardı ona; ayakta hepsi, yorgun, sırtlarını hapishane duvarlarına vermişler, tahtalaşmış hareketlerle at arabalarında ayakta giyotine gidiyorlar, Komün tarafından vurulmuşlar, Prusyalılar tarafından vurulmuşlar, savaşta ayaktalar, ölümde ayaktalar. Ve şimdi de Yvonne'un, adı Dreyfus davasına karışan babası gelmiş, onunla alay ediyor. Aydın seyirci kitlesi görüyor, öksürüyor ya da fısıldaşıyordu, ama herhalde çoğu Yvonne'un ne olay sırasında ne de sonradan, hiçbir zaman öğrenemediği bir gerçeği, bu kişilerle katıldıkları olayların Yvonne Griffaton'un şimdiki durumuna nasıl katkıda bulunduğunu biliyorlardı. Bütün bunlar filmin daha önceki bölümlerinde gömülüydü. Yvonne'un, uzak geçmişte gizli ve gelecekte belki yinelenecek olan ve yazgısına bir anlam vermesi olası (bundan bile kuşku duyuyordu oysa) şeyleri görebilmek için önceden bir haber filmini, sonra bir çizgi filmi, *Afrika Ciğerbalığının Yaşamı* adlı bir belgeselle *Scarface* filmini çekmesi gerekiyordu. Ama Yvonne Griffaton'un şimdi kendine sorduğu soru açıktı. İngilizce altyazılar daha da açıklığa kavuşturuyordu bunu. Böyle bir mirasın ağırlığı altında ne yapabilirdi? Nasıl kurtulabilirdi bu ihtiyar de-

niz adamından? Yvonne Griffaton da çoktan ölüp lanetlenmiş kişilerin ne idüğü belirsiz günahlarının gizemli bir affına bağlı olduğuna inanamadığı, düpedüz anlamsız, sonsuz bir tragedyalar dizisine mi mahkûm olacaktı hep? Evet, nasıl? Yvonne kendisi de merak ediyordu. Anlamsız – ama *gerçekten* tutsak mıydı kişi? Tabii, kolaydı mutsuz Constableları romantikleştirmek: Kişi kendisini o ataların yükünü, zayıflıklarıyla yabanlıklarını (olmadığı yerde de uydurulabilirdi bunlar) kanında taşıyan, karanlık güçlerin kurbanı –herkes öyleydi, kaçınılmazdı!– anlaşılmamış, trajik, yalnız ve küçük bir varlık olarak görebilir ya da görüyormuş gibi davranabilirdi. Ama inanç yoksa, iradenin ne yararı vardı? Bunun aslında Yvonne Griffaton'un da sorunu olduğunu anlıyordu. Onun da aradığı –her zaman ve her şeye karşın aradığı– biraz inançtı –yeni bir şapka ya da kiralık bir ev gibi, hemen bulunurmuş sanki!– evet, şu anda bile bulmak üzere olduğu, yitirmek üzere olduğu bir amaca olan inanç bile inançsızlıktan iyiydi. Yvonne bir sigara içme isteği duydu ve döndüğünde, Yvonne Griffaton aradığını en sonunda bulmuş gibiydi. Yvonne Griffaton inancını yaşamın kendisinde, yolculuklarda, bir başka aşkta, Ravel'in müziğinde buluyordu. *Boléro*'nun ezgisi gereksiz bir çalımla, topuklarını çarparak çıktı ortaya ve Yvonne Griffaton İspanya'da, İtalya'daydı; deniz görünüyordu. Cezayir, Kıbrıs, çöl ve serapları; Sfenks. Neydi bütün bunların anlamı? Avrupa, diye düşündü Yvonne. Evet, kendisi için, kaçınılmaz bir biçimde, Avrupa, Büyük Gezi, Eyfel Kulesi; hep bilincinde olmuştu bunun. – Peki, ama kendisindeki bu zengin yaşama gücüne karşın, yalnızca "yaşam" *niçin* bir inanç kaynağı olamamıştı? Tek bu olsa!.. Esirgemesiz aşkta – yıldızlarda! Yetmeliydi bunlar belki. Ama gene de, gene de tamamen doğruydu, hiç vazgeçmemişti, umudunu yitirmemişti, güçlükle de olsa aramayı sürdürmüştü, bir anlam, yinelenen bir örnek, bir yanıt bulmak için...

Boğa kendini ters yönlere çeken iplere karşı bir süre daha direndikten sonra hoşnutsuz bir tavırla teslim olup

başını eğerek aynı geniş hareketlerle yere doğru, iki yana salladı ve şimdilik yenik ama tetikte, tozların ortasına oturdu, kocaman, titrek bir örümcek ağının ortasında tutsak akıl almaz bir böcek gibi... Yaşamda da çok sık olduğu gibi, ölüm ya da bir tür ölüm; ve şimdi, gene, yeniden diriliş. *Charro*'lar, kementleriyle acayip düğümler atarak boğayı kim olacağı, nereden geleceği belli olmayan binicisine hazırlıyorlardı.

— "Teşekkür ederim." Hugh dalgın dalgın küçük *habanero* şişesini uzatmıştı Yvonne'a. Bir yudum alıp Konsolos'a uzattı: İçmeden şişeyi elinde tutarak, asık bir suratla oturuyordu. Konsolos da karşılamamış mıydı onu otobüs durağında?

Yvonne tribünlere bir göz attı: Görebildiği kadarıyla, *pulque* satan ihtiyar dışında kendisinden başka tek kadın yoktu. Hayır, yanılıyordu. Daha aşağıda bir Amerikalı çift parmaklığı aşmıştı; güvercin grisi giysiler içinde bir kadınla siyah çerçeveli gözlük takmış, saçları ensesini kapatacak kadar uzamış, orkestra şefine benzeyen bir adam; bu çifti Hugh'yla önceden *zócalo*'da, köşedeki bir Novedades'te *huarache* ve acayip çıngıraklarla maskeler alırken, daha sonra da otobüsten, kilisenin basamaklarında durmuş, yerlilerin danslarını izlerken görmüşlerdi; sevgiliydiler ya da balaylarında. Gelecekleri, mavi ve özgür bir göl gibi uzanacaktı önlerinde; bunu düşününce Yvonne'un yüreği birdenbire, yaz tatilinde bir sabah uyanıp güneş içinde yok olan bir erkek çocuğunki gibi hafifledi.

O anda Hugh'nun barakası canlandı kafasında. Ama bir baraka değildi bu – bir yuvaydı! Çam ağacından enli, güçlü dayanaklar üstünde çamlar ve yüksek, çok yüksek akçaağaçlar ve ince uzun huş ağaçlarıyla dolu ormanla denizin arasında duruyordu. İşte, daracık patika erzak kulübesinden gelip kıvrılarak ağaçların arasından iniyordu, don yapan parlak kış geceleri binlerce ay yansıtan somon balıkları, ısırganlar ve yabani böğürtlenleriyle; evin arkasında yılda iki kez beyaz yıldızlar açan bir kızılcık ağacı

vardı. Fulyalar ve kardelenler yetişiyordu küçük bahçede. İlkyaz sabahları oturdukları geniş bir teras, suya uzanan bir iskele vardı. Kendileri yapacaklardı bu iskeleyi, kazıkları dik, meyilli kumsala sular her çekildiğinde teker teker çakarak... Kazık kazık kuracaklardı bu iskeleyi ve günün birinde ucundan denize dalacaklardı. Deniz mavi ve soğuktu ve her gün yüzeceklerdi ve her gün merdivenlerden iskelelerine tırmanacaklardı ve koşarak doğru evlerine gideceklerdi. Evi iyice görebiliyordu şimdi; küçüktü ve havanın etkisiyle gümüşleşmiş kiremitleri, kırmızı bir kapısı, güneşe dönük gömme kasalı pencereleri vardı. Kendi yaptığı perdeleri görebiliyordu, Konsolos'un çalışma masasını, en sevdiği eski koltuğu, parlak Kızılderili battaniyeleriyle kaplı yatağı, lambaların uzun haziran akşamlarının acayip mavisine karşı duran sarı ışıklarını, Konsolos'un yazları açık havada çalışacağı güneşli terasa yarı destek olan yabani elmayı, karanlık ağaçların tepelerindeki rüzgârı, fırtınalı sonbahar gecelerinde kıyıyı döven dalgaları; sonra, Hugh'un Cervecería Quauhnahuac'ta anlattığı gibi, suyun üzerinde bir değirmen dolabı gibi yansıyan güneşi görebiliyordu: Güneşin yansımaları aşağı doğru kaya kaya evlerinin önüne geliyordu, kaya kaya pencerelere, duvarlara geliyordu, evin önünde ve arkasındaki çam dallarını yeşil kadife saçaklara dönüştürüyordu: Ve geceleri iskelelerinin üzerinde durup yıldız kümelerine bakıyorlardı. Akrep burcu, Ülker ve Büyük Ayı, sonra da değirmen dolabı gibi yansıyan aydı suyun üstünde, kayarak durmadan gümüşleşmiş ahşap duvarların üzerinde, sudan yansıyıp sallanıyormuş gibi görünen pencerelerini örerek...

Ve olabilirdi bu. Olabilirdi! Her şey oradaydı, bekliyordu onları! Geoffrey'yle bir yalnız kalabilse de anlatabilse bunları! Hugh, başının arkasına yerleştirdiği kovboy şapkası ve önündeki koltuğun arkasına dayadığı topuklu çizmeleriyle özel yaşamlarına karışan birisi, bir yabancı, aşağıdaki görünümün bir parçası gibiydi. Boğanın bağlanışını derin bir ilgiyle izliyordu, ama Yvonne'un bakış-

larını fark edince gözkapakları sinirli bir biçimde ağırlaştı ve sigara paketini arayıp buldu, boş olduğunu da gözlerinden çok elleriyle saptadı.

Aşağıda, arenada, at sırtındaki adamlar bir şişe *habanero*'yu elden ele dolaştırdıktan sonra boğanın üzerinde çalışanlara uzattılar. Binicilerden ikisi amaçsızca geziniyordu alanın çevresinde. Seyirciler limonata, meyve, patates kızartması, *pulque* satın alıyorlardı. Konsolos da *pulque* alacakmış gibi davrandı, sonra *habanero* şişesiyle oynamaya başladı.

Birkaç sarhoş daha atılıp boğanın sırtına binmeye kalkıştılar; sonra ilgileri dağıldı, birden at meraklısı oluverdiler, o konu da ilgilerini çekmez oldu ve sendeleye sendeleye kovalandılar arenanın dışına.

Geğirip çığlıklar atan makinesiyle geri döndü dev, sonra makinesi tarafından yutulmuş gibi yok oluverdi. Kalabalık sessizleşti; öyle sessizdi ki ortalık, Yvonne Quauhnahuac'taki *fiesta*'nın gürültüleri olabilecek sesler işitmeye başladı.

Sessizlik kahkaha kadar bulaşıcı bir şey, diye düşündü Yvonne: Bir insan kitlesinin huzursuz sessizliği, bir başkasının somurtkan sessizliğini doğuruyor, bu da bir üçüncüsünün daha genel, anlamsız sessizliğine neden oluyor, her yere yayılıyor böylece. Dünyada hiçbir şey bu ani, tuhaf sessizlikler kadar güçlü değil...

— Küçük taze yaprakların arasından usulca dökülen puslu ışığın alacaladığı ev, sonra suyun üstünden kayarak yok olan sis ve mavi göğe karşı bembeyaz duran karları henüz erimemiş dağlar ve bacadan kıvrılarak tüten, denizin getirdiği tahtalarla yakılmış ateşin mavi dumanı; tavanına kızılcık çiçekleri düşen yamuk, güzellik emmiş tahtalarıyla ahşap odunluk; balta, malalar, tırmık, kürek, denizin yontup kıyıya attığı bir heykelin üzerinde nöbet tuttuğu derin ve serin kuyu; eski çaydanlık, yeni çaydanlık, cezve, çifte kazanlar, tencereler, dolap. Geoffrey dışarıda, sevdiği gibi, kâğıt kalemle çalışıyor, elle yazdıklarını pencere kenarında bir masaya oturmuş olan Yvonne dak-

tiloyla temize çekiyordu -çünkü daktilo öğrenecek ve yatık harfleri, acayip ve tanıdık Yunan *e*'leriyle, tuhaf *t*'lerle dolu elyazmalarının hepsini temiz, düzgün kâğıtlara çekecekti- ve çalışırken bir fok balığının yükselerek çevresine bir göz atıp sessizce daldığını görüyordu. Ya da kartondan ve ipten yapılmış gibi duran bir turna ağır kanat vuruşlarıyla önlerinden geçip ağırbaşlı bir tavırla kayaya konacak, uzun ve hareketsiz duracaktı orada. Balıkçıllarla serçeler saçaklarda uçuşuyor ya da iskeleye konuyorlardı. Ya da denizde yüzen bir tahta parçasına konmuş bir martı, başını kanadının altına gizlemiş, sallanıp duracaktı dalgaların üzerinde... Tüm erzaklarını, Hugh'nun dediği gibi, ormanın ötesinde bir dükkândan alacaklar ve birkaç balıkçı dışında kimseyi görmeyeceklerdi; balıkçıların beyaz teknelerini açıkta demirlemiş sallanırken göreceklerdi kışları. Yvonne yemek pişirip temizlik yapacak, Geoffrey odun kırıp kuyudan su çekecekti. Ve Geoffrey'yi dünyaca ünlü bir adam yapacak olan kitabın üzerinde çalışacak, çalışacaklardı. Ama gene de ilgilendirmeyecekti bu onları; yaşamlarını, ormanla deniz arasındaki evlerinde, sevgi ve sadelikle sürdüreceklerdi. Ve deniz yarı çekilmişken iskelenin ucundan sığ, duru sulara bakıp camgöbeği, kızıl ve mor denizyıldızları, yürek biçiminde iğne yastıkları gibi kabuklu hayvanlarla bezeli taşların arasından kayan küçük kahverengi kadifeden çağanozlar göreceklerdi. Hafta sonları, arada sırada, körfezin ağzında akıntıya karşı şarkılar taşıyan feribotlar geçecekti.

Seyirciler rahatlamış gibi iç çektiler, yaprak hışırtısı gibi bir ses çıktı kalabalıktan, aşağıda bir şeyler -Yvonne'un göremediği bir şeyler- başarılmıştı. Sesler vızıldamaya başladı, hava yeniden öneriler, sunturlu sövgüler ve karşılıklarıyla tınlamaya başladı.

Boğa, sırtında tüm bu olaydan sıkılmış gibi görünen şişman, karışık saçlı Meksikalı binicisiyle ayağa kalktı. Boğa da sinirlenmiş gibiydi ve hareketsiz duruyordu şimdi.

Karşı tribünde, telli sazlardan oluşan bir bando aksak aksak *Guadalajara*'yı çalmaya başladı. "Guadalajara, Guadalajara," diye şarkı söylüyordu bandodakilerin yarısı.

"Guadalajara," dedi Hugh, her gecenin üzerine ağır ağır basarak.

Aşağı ve yukarı, aşağı aşağı yukarı, aşağı aşağı yukarı çalınıyordu gitarlar, binicinin kötü bakışları altında: Sonra binici, gözlerinde büyük bir öfkeyle boğanın boynundaki ipi sıkıca tutup asıldı ve hayvan bir an için kendisinden beklenildiği anlaşılan şeyi yaparak bir makine gibi şiddetle sarsıldı ve dört ayağı üstünde birkaç kez hafifçe sıçradı. Ama hemen sonra eski, rahvan yürüyüşüne döndü. Oyunu tamamen bırakmıştı, binmesi güç değildi artık; alanın çevresini ağır ağır bir kez daha dolandıktan sonra da, parmaklıklara oturan kalabalığın baskısıyla açılan ahır kapılarına yöneldi: Başından beri gizli gizli özlediği buydu anlaşılan ve birdenbire olumlu, parıltılı, masum toynaklarını göstere göstere girdi ahıra.

Kötü bir şakaya güler gibi güldü herkes: Gülmelerine neden olan, hem de kahkahalarını artıran talihsiz bir olay da aynı zamanda bir başka boğanın kendisini engellemeyi amaçlayan anlamsız darbe ve dürtüşler yüzünden zamansız ortaya çıkıp ahırından dörtnalaya yakın bir hızla fırladıktan sonra arenaya varınca tökezleyip tepetaklak tozlara uzanmasıydı.

İlk boğanın binicisi, üzüntü ve utanç içinde inmişti binitinden ahırda: Yanında durduğu tahta parmaklığın tepesinde inanılmaz bir biçimde dengede duran delikanlılardan birine kafasını kaşıyarak başarısızlığının nedenlerini anlatırken ona da acımamak güçtü.

—ve belki bu ayda bile, pastırma yazı geç gelmişse eğer, terasta durup Geoffrey'nin omzunun üstünden yazdıklarına bakacaktı ve suda donuk renkli köpüklerden, ölü –ama güzel, çok güzel– çalılardan oluşan bir takımada görecekti ve artık hemen hemen çıplak kalmış akağaçların gölgeleri yansıyacaktı birkaç boğulmuş yaprağın arasından ve iğne yastığına benzeyen işlemeli taşların üzerinden kaçışan işlemeli çağanozların tepesine–

İkinci boğa, ayağa kalkmak için iki gönülsüz girişimde bulundu, sonra yattı gene; yalnız bir süvari arenaya dörtnala girip boğaya doğru kemendini sallayarak tok bir

sesle bağırdı: *"Booa, şooa, booa!"* Başka *charro*'lar belirdiler ellerinde kementlerle; nereden geldiği belli olmayan küçük köpek yeniden ortaya çıkıp kendi kendini kovalamaya başladı, ama bir işe yaramadı. Kesinlikle hiçbir şey olmadı; yattığı yerde umursamazca bağlanan boğayı yerinden hiçbir güç kımıldatamayacağa benziyordu.

Aşağıdaki adamlar ikinci boğayı umutsuzca hazırlarlarken, herkes uzun bir bekleyişi, uzun bir sessizliği daha şimdiden kabullenmiş gibiydi.

"Bakın mutsuz ve ihtiyar boğaya," diyordu Konsolos, "serilip yatmış güzel *plaza*'ya. Bir damlacık bir şey içsem kızar mısın bana, sevgilim, bir *poquitín*... Kızmaz mısın? Sağ ol. İpleri bekliyor çılgın bir korkuyla..."

—ve altın yapraklar da suyun yüzeyinde ve kırmızı yapraklar, biri de yeşil, oynayarak akıp gidiyorlar ırmak boyunca sigara izmaritleriyle birlikte ve taşların altından öfkeli bir sonbahar güneşi parıldıyor...

"Ya da yedi çılgın korkuyla – niçin olmasın? Şimdi şişman Cortés gelmeli, insanların en barışsevmezi, bü durumu dehşetle görmeli... Quauhnahuac'ta bir tepeden sessizce. Ömrümde böyle berbat şey görmedim ..."

"Değil mi?" dedi Yvonne ve başını çevirirken de karşıda, bandonun hemen altında, sabah Bella Vista'nın önünde, sonra da –yoksa ona mı öyle mi gelmişti?– Cortés'in sarayının yanında dururken gördüğü kara gözlüklü adamı gördüğünü sandı. "Geoffrey, kim o adam?"

"Boğa ne tuhaf," dedi Konsolos. "Ne yapacağı belli olmuyor. – İşte düşmanın tam önünde, ama hayır, canı bugün oynamak istemiyor. Yatıyor... ya da düşüyor; bak, unutmuş bile senin düşmanı olduğunu, sen de *öyle* sanıyorsun, sonra gidip okşuyorsun... Aslında... Bir daha karşılaştığınızda düşmanın olduğunu hatırlamayabilirsin bile."

"*Es ist vielleicht* bir öküz," diye mırıldandı Hugh.

"Tecahül-ü öküzâne... Hem arif ister, hem tarif."

Hayvan hâlâ yatıyordu yerde, ama bir an için terk

edilmişti. Aşağıda insanlar kümelenmiş, tartışıyorlardı. Atlılar da tartışa tartışa dönmeyi sürdürüyorlardı arenanın çevresinde. Gene de, ne kesin bir hareket vardı ne de böyle bir hareketin geleceğini gösterir bir belirti. Havada asılı duran soru: İkinci boğaya kim binecek? Peki, o zaman birinci boğa ne olacaktı? Ahırında azmıştı ve yeniden arenaya fırlaması güçlükle engellenebiliyordu şimdi. Yvonne'un çevresinde işittikleri, arenadaki anlaşmazlığı yankılıyordu. İlk biniciye yeteri kadar fırsat verilmemişti, *verdad? No, hombre,* o fırsat bile fazla ona. *No, hombre,* bir fırsat daha verilmeli. Mümkünü yok, bir binici daha var sırada. *Vero,* ortada yok henüz ya da gelemedi ya da geldi de binmeyecek ya da ortada yok ama yetişmek için elinden geleni yapıyor, *verdad?* – Gene de, kuralı değiştirmez bu, ilk biniciye de bir fırsat daha verilmesi gerektiği anlamına gelmez.

Sarhoşlar her zamankinden daha hazırdılar boşluğu doldurmaya; biri daha şimdiden boğanın sırtına tünemiş, biner gibi yapıyordu, oysa kımıldamamıştı bile boğa. İlk binici sinirli bir tavırla vazgeçirdi sarhoşu: tam zamanında: Boğa o sırada uyanıp yuvarlanıverdi yattığı yerde.

İlk binici, bütün söylenenlere karşın yeniden denemek üzereydi şimdi, ama – hayır; çok kötü bir biçimde aşağılanmıştı, ne olursa olsun binmeyecekti. Parmaklığa yürüyüp üzerinde dengede duran delikanlıya bir şeyler daha açıklamaya başladı.

Aşağıda, başında muazzam bir *sombrero* taşıyan bir adam seyircilere susmaları için seslenmiş, şimdi de el kol hareketleriyle arenadan bir söylev çekiyordu onlara. Ya biraz daha sabırlı olmalarını ya da gönüllü bir binicinin çıkmasını istiyordu.

Hangisi olduğunu hiçbir zaman öğrenemedi Yvonne. Çünkü olağanüstü bir şey olmuştu, saçma sapan bir şey, ama dünyayı sarsıcı bir kesinlikle olmuştu...

Hugh'ydu bu. Ceketini bırakıp parmaklığın üzerinden atladığı gibi arenadaki boğaya doğru koşuyordu; boğayı tutan ipler ya şakadan ya da Hugh'nun beklenen bi-

nici olduğu sanısıyla el çabukluğuyla çözülüvermişlerdi. Yvonne ayağa kalktı: Konsolos da yanında, ayaktaydı.

"Allah kahretsin! Salak!"

İplerin çözülüşüne sanılabileceği kadar ilgisiz kalmayan boğa, binicinin gelişiyle patlayan şamatadan da ürkerek, böğüre böğüre ayaklanmıştı; Hugh sırtındaydı ve hayvan şimdiden çırpınıyordu arenanın ortasında.

"Allah belasını versin, aptal, eşşek!" dedi Konsolos.

Hugh bir eliyle boğanın dizginlerini sıkıca kavramış, öbürüyle sağrılarını dövüyordu ve bunu büyük bir ustalıkla yaptığını hâlâ kavrayabildiğine hayret ediyordu Yvonne. Yvonne'la Konsolos oturdular gene.

Boğa iki ön ayağı sanki birbirine bağlıymış gibi aniden önce sola, sonra sağa sıçradı. Dizlerinin üzerine çöktü. Sonra öfkeyle ayağa kalktı; Yvonne Konsolos'un *habanero*'dan içip şişenin mantarını yeniden yerleştirdiğini fark etti yanı başında.

"Allahın... cezası."

"Merak etme, Geoff. İşini bilir Hugh."

"Allahın salağı..."

"Bir şey olmaz Hugh'ya – nerede öğrendiyse."

"Pezevenk... hayvanoğlu."

Boğanın gerçekten uyandığı ve Hugh'yu düşürmek için ne mümkünse yaptığı doğruydu. Toprağı dövüyor, elektrik verilmiş bir kurbağa gibi titriyor, hatta karınüstü yerde sürünüyordu. Seyirciler gülüyor, alkışlıyorlardı, oysa şimdi gerçek bir Meksikalıdan ayırt edilmesi olanaksız olan Hugh'nun yüzü ciddi, hatta asıktı. Ağırlığını arkaya doğru vermiş, kararlı bir biçimde tutunuyor, ayaklarının uçları dışa doğru dönük, topuklarıyla dövüyordu hayvanı. *Charro*'lar dörtnala dönüyorlardı arenada.

"Niyetinin gösteriş yapmak olduğunu sanmıyorum," dedi Yvonne gülümseyerek. Hayır, yalnızca harcanmakta olan bu insanlıkdışı güne karşı duyduğu yabanıl öfkeye, o hep duyduğu saçma eylem gereksinimine boyun eğmekteydi. Tüm düşünceleri bu zavallı boğayı dize getirmeye yönelikti şimdi. "Böyle mi oynamak istiyorsunuz?

Ben de böyle oynamak istiyorum. Sevmiyor musunuz bu boğayı? Öyle olsun, ben de sevmiyorum." Yvonne, bu duyguların Hugh'nun kafasındaki boğayı alt etme düşüncesini döve döve bilediğini seziyordu. Ama nedense pek endişe vermiyordu onu seyretmek. Ona bu durumda ister istemez güveniyordu insan, kule atlayan bir sporcuya, bir ip cambazına, bir baca temizleyicisine güvendiği gibi. Hatta yarı alaylı bir biçimde, Hugh için en uygun işin bu olabileceğini düşünüyordu insan; Yvonne, Hugh bu sabah *barranca*'nın üzerindeki köprünün parmaklığına sıçradığı zaman duyduğu bir anlık paniği hayretle anımsadı.

"Tehlikeli... salak," dedi Konsolos, *habanero* içerek.

Aslında, Hugh'nun başındaki belalar yeni başlıyordu. *Charro*'lar, *sombrero*'lu adam, ilk boğanın kuyruğunu ısıran delikanlı, *serape* ve bezlerle gelen *hombre*'ler, hatta parmaklığın altından çaktırmadan gene ortaya çıkan küçük köpek bile çevresini alıyor, belalarının artmasına katkıda bulunuyorlardı; her birinin belalarda bir payı vardı.

Yvonne birdenbire kara bulutların kuzeydoğudan yükseldiklerini fark etti; zamansız bir akşam duygusu veren geçici, boğucu bir karanlık; dağlarda şimşek çaktı; tek, tok bir gümbürtü; ve ani bir rüzgâr aralarından hızla estiği ağaçları eğdi. Uzak, garip bir güzelliği vardı görünümün: Boğayı kışkırtan adamların beyaz pantolonlarıyla parlak *serape*'leri karanlık ağaçlara, alçalan göğe karşı duruyorlardı; akrep kuyruklu kırbaçlarıyla süvariler atlarını anında birer toz bulutuna dönüştürmüşlerdi, kova biçimindeki eyerlerinden iyice uzağa eğilerek rasgele, her yere kementler atıyorlardı. Hepsinin ortasında Hugh'nun inanılmaz, olağanüstü gösterisi ve ağacın tepesinde, saçları yüzünde çılgınca uçuşan delikanlı...

Bando rüzgârda *Guadalajara*'yı çalmaya başladı gene; boğa böğürdü; boynuzları parmaklığa takılmıştı ve parmaklığın arasından sopalarla dürtüyorlardı yaralı hayalarını, kırbaçlarla dürtüyorlardı, bir kamayla; boynuzlarını kurtarıp biraz uzaklaştıktan sonra da tırmıklarla gıdıklıyorlardı; kanlı gözlerine toz, tezek atıyorlardı; ve bu

çocukça acımasızlığın sonu hiç gelmeyecekmiş gibi görünüyordu şimdi.

"Sevgilim," diye fısıldadı birden Yvonne, "Geoffrey – bak bana. Dinle beni, ben... bizi artık burada tutan hiçbir şey yok... Geoffrey..."

Konsolos kara gözlüğünü çıkarmış, yüzü bembeyaz, acınası bir halde bakıyordu ona; terliyor, tüm gövdesi titriyordu. "Hayır," dedi. "Hayır... *Hayır,*" diye ekledi, çıldırıyormuşçasına neredeyse.

"Geoffrey, sevgilim... titreme... neden korkuyorsun? Niçin gitmeyelim, şimdi, yarın, bugün... ne var bizi engelleyecek?"

"Hayır."

"Ah, ne kadar iyiydin..."

Konsolos kollarını Yvonne'un omuzlarına doladı, nemli başını onun saçlarına dayadı bir çocuk gibi ve bir an için sanki bir barış ve tatlılık meleği üzerlerinde uçuyor, onları koruyor, onlara bakıyor gibiydi. Konsolos yorgun argın konuştu:

"Niçin olmasın. Allah illah aşkına kaçalım buradan. Bin mil, bir milyon mil öteye, Yvonne, nereye olursa, yeter ki uzaklaşalım. Yalnızca uzaklaşalım. Bütün bunlardan. Tanrım, bunlardan."

— Doğan yıldızlarla dolu yabanıl bir gökyüzüne ve gündoğumunda Çobanyıldızı ve altın bir ay ve öğlen zamanı karlı ve soğuk, sert sularıyla mavi dağlar – *"Gerçekten* mi?"

"Hem de nasıl!"

"Sevgilim..." Birden Yvonne'a, zamanları tükenen tutuklular gibi konuştukları –aceleyle birbirlerini onayladıkları– düşüncesi geldi; Konsolos elini tuttu. İç içe, el ele, omuzları birbirlerine değerek oturuyorlardı. Arenada Hugh asılıyordu boğaya; boğa asılıyordu, şimdi kurtulmuş, ama büyük bir öfkeyle ona zamansız terk ettiği ahırı anımsatan parmaklığa rasgele atıyordu kendini, şimdi de yorgun, tarifsiz derecede ezik, çılgın, içedönük bir öfkeyle kendini tekrar tekrar parmaklığın kapısına atıyor-

du; ve sonunda, küçük köpek ayaklarının dibinde öfkeyle havlarken, yenik düştüğünü anladı gene... Hugh bitkin boğayı sürüp duruyordu arenanın çevresinde.

"Yalnızca kaçmak değil bu; yani *gerçekten* yeniden başlayalım, Geoffrey, gerçekten ve tertemiz. Yeniden doğuyormuşuz gibi olabilir."

"Evet. Evet, olabilir."

"Biliyorum galiba, hepsi apaçık kafamda en sonunda. Ah, Geoffrey, en sonunda kavradım, galiba."

"Evet, ben de biliyorum galiba."

Altlarında, boğanın boynuzları parmaklığa karıştı gene.

"Sevgilim..." Trenle varacaklardı gidecekleri yere, Pasifik'in kolu bir su kenarında, akşam arazilerinden oluşan bir ülkede geze geze yol alan bir trenle...

"Yvonne?"

"Evet, sevgilim?"

"Düştüm, biliyorsun... düştüm biraz."

"Boş ver, sevgilim."

"...Yvonne?"

"Efendim?"

"Seni seviyorum... Yvonne?"

"Ah, ben de seni seviyorum!"

"Bir tanem... Sevgilim."

"Ah, Geoffrey, mutlu olabiliriz, olabiliriz..."

"Evet... olabiliriz."

–ve suyun ta ötesinde, o küçük ev, bekleyen–

Bir alkış kükremesi duyuldu aniden, arkasından da rüzgârın savurduğu hızlanmış gitar tınıları; boğa parmaklıktan uzaklaşmıştı ve ortalık canlanıyordu gene: Hugh'yla boğa arenanın ortasında, öbürlerinin uzaklaşmasıyla oluşan küçük, sabit bir halkanın içinde boğuştular bir an için, sonra toz kapladı her yanı; sollarındaki ahır kapısı açılmış, büyük bir olasılıkla her şeyin sorumlusu olan ilk boğa dahil tüm boğalar serbest bırakılmıştı; alkışlar arasında, burunlarından soluyarak dağılıyorlardı ortalığa.

Hugh bir ara gözden yitmiş, uzak bir köşede boğasıyla boğuşuyordu: Birden o yanda birisi bir çığlık attı. Yvonne Konsolos'tan kopup ayağa kalktı.

"Hugh... Bir şey oldu."

Konsolos sallanarak ayağa kalktı. *Habanero* şişesinden içiyor, neredeyse bitirene dek içiyordu. Sonra dedi ki:

"Göremiyorum. Ama galiba boğa."

Atlıların, boğanın, kementlerin oluşturduğu tozlu kargaşada, arenanın öbür ucunda neler olduğu hâlâ görünmüyordu. Sonra Yvonne gördü ki, evet, boğaydı, yorgunluktan tozlara uzanmıştı gene. Hugh sakin sakin boğanın sırtından indi, alkış tutan seyircileri eğilerek selamladı ve öbür boğaların aralarından geçerek uzaktaki parmaklığın üzerinden atladı. Birisi şapkasını geri verdi.

"Geoffrey..." diye başladı Yvonne telaşla. "Beklemiyorum ki – yani – biliyorum, çok..."

Ama Konsolos *habanero*'yu bitiriyordu. Hugh için bir damla bıraktı gene de.

...Tomalín'e inerlerken gökyüzü maviydi gene; Popocatepetl'in arkasında karanlık bulutlar birikiyordu hâlâ ve mor kümelerin arasından parlak ikindi güneşi sızıyor, ışınlar Yvonne'un gelirken görmediği, önceden de anımsamadığı, önlerinde serin, duru ve çekici bir biçimde parıldayan küçük, gümüşî bir gölü aydınlatıyordu.

"Tasmanya piskoposunun," diyordu Konsolos, "ya da Tasmanya çölünde susuzluktan ölmekte olan bir başka kimsenin de başından böyle bir olay geçmiş. Beşik Dağı'na ulaşacağı anı düşünerek avutmuş kendini bir süre, sonra bir su görmüş... Ne yazık ki su sandığı şey, sayılamayacak kadar çok kırık şişenin üzerinde parıldayan güneşmiş..."

Göl, El Jardín Xicotancatl'a ait bir seranın kırık damıydı: Yalnız yabani otlar bitiyordu serada.

Ama şimdi, yürürlerken, evleriydi aklındaki: Yvonne onu gün doğarken görüyordu; güneybatı rüzgârlarının estiği uzun ikindilerde görüyordu; geceleyin, yıldızların ve ayın ışığı altında görüyordu; onu yukarıdan görüyordu: Ormanın içinde, bacası ve çatısı aşağılarda kalmış, kısa-

cık iskele seçilebiliyor; kumsaldan görüyordu onu: Üzerinde yükselir gibiydi; ve çok açıklardan, denizden, ufacık görüyordu onu: ağaçlara karşı duran bir liman, bir fener gibi. Konuşmalarının oluşturduğu küçük kayık iyi bağlanmamıştı yalnız: Kayalara çarptığını duyabiliyordu; daha sonra onu yukarıya, daha sağlam bir yere çekecekti. – Peki, niçin histeri nöbetleri geçiren, bir kukla gibi titreyen, yerleri yumruklayan bir kadın imgesi vardı beyninin orta yerinde?

"Salón Ofelia'ya doğru, ileri!" diye haykırdı Konsolos.

Sıcak, şimşeklerle dolu bir rüzgâr saldırdı üzerlerine, sonra tükendi ve bir çan çaldı bir yerlerde, çılgın tınılarla.

Gölgeleri önlerinden gidiyordu tozun içinde; evlerin beyaz, susamış duvarlarında kayıyor, bir an için sarmal bir gölgeye, bir çocuğun bisikletinin dönen tekerine takılıyordu.

Tekerin kocaman, utanmaz, çizgili gölgesi yuvarlanıp gitti.

Şimdi de gölgeleri alana, oradan da meyhanenin çifte kapılarına, Todos Contentos y Yo También'e uzandı: Kapıların altından bir koltuk değneğinin ucuna benzeyen bir şey gördüler, birisi gidiyordu. Koltuk değneği kımıldamadı ama; sahibi kapıda birisiyle tartışıyor, belki son bir kadeh içiyordu. Sonra yok oldu: *Cantina*'nın kapılarından biri sonuna kadar açıldı, bir şey çıktı dışarıya.

İhtiyar, topal bir yerli, iki büklüm olmuş, ağırlığının altında inleyerek ve alnına taktığı bir kayışın yardımıyla kendinden de yaşlı, kötü durumda bir başka yerliyi taşıyordu sırtında. Geçmişin bu yükü altında bacakları titreyerek kendinden yaşlı adamı ve koltuk değneklerini –hem adamın yükünü, hem kendi yükünü– taşıyordu.

Durup sırtında taşıdığı ihtiyarla gri-beyaz tozların arasında partal sandaletlerini sürüyerek akşamın içinde, bir dönemeçte yitip giden yerliyi izlediler...

X

"*Mescal*," dedi Konsolos, dalgına yakın bir tavırla. Ne demişti? Boş ver. *Mescal*'den aşağısı kurtarmazdı. Ama ciddi bir *mescal* olmaması gerekiyordu: Kendisini inandırdı buna. "*No, Señor Cervantes,*" diye fısıldadı, "*mescal, poquito.*"

Gene de, diye düşündü Konsolos, yapmaması gerektiği için değildi, yalnız ondan değil, hayır, daha çok bir şeyi yitirmiş ya da kaçırmış gibiydi, daha doğrusu yitirmiş değil de, tam kaçırmış da değil. – Sanki daha çok bir şeyi bekliyormuş, ama gene de beklemiyormuş gibiydi. – Sanki neredeyse (Salón Ofelia'nın eşiğinde durmuş, Yvonne'la Hugh'nun içinde yüzmeye hazırlandıkları duru havuza bakarak değil de) yeniden o kara, üstü açık istasyon peronunda duruyordu, ötede mısır çiçekleri ve keçisakalları, bütün gece içtikten sonra sabah 7.40'ta Virginia'dan dönen Lee Maitland'ı karşılamaya gitmişti, kafası iyi, adımları hafif, Baudelaire'in meleğinin uyandığı kafa durumunda, trenleri karşılamaya belki, ama duracak trenleri değil, çünkü meleğin kafasında duran trenler yoktur ve bu trenlerden kimse inmez, bir başka melek bile, hatta Lee Maitland gibi sarışın bir melek bile. – Gecikmiş miydi tren? Niçin arşınlıyordu peronu? Asma köprüden –*Asma!*– gelen ikinci tren mi, üçüncü tren mi onunki demişti gar müdürü? Bu trende olabilir miydi? Kimdi bu kadın? Böyle bir trende olamazdı Lee Maitland. Zaten

bütün bu trenler ekspresti. Demiryolunun rayları uzağa, tepeye doğru gidiyorlardı. Uzakta, tek bir kuş kanat çırpıyordu rayların üzerinde. Hemzemin geçidin sağında, az ötede bir ağaç, suda patlayıp donmuş yeşil bir mayın gibi duruyordu. Şube hatlarının yanındaki soğan tozu fabrikası uyandı önce, sonra kömür şirketleri. *Kara bir meslektir, ama beyaz kullanırız sizi: İblis Kömürleri...* Vavin'in yan sokaklarından gelen nefis bir soğan çorbası kokusu yayılıyordu sabahın erkenine. İs kaplı baca temizleyicileri çekçek arabalarını sürüyor ya da kömür alıyorlardı. Peron boyunca dizi dizi ölü lambalar, sokmaya hazır birer yılan gibi dikilmiş duruyorlardı. Öte yanda mısır çiçekleri, hindiba ve tek başına, keçisakallarının arasında bir mangal gibi, öfkeyle, tek başına duran alev alev bir çöp tenekesi vardı. Giderek ısınmaya başladı sabah. Ve şimdi de ufukta korkunç trenler belirdiler teker teker, birer serap gibi donuk donuk titreşerek: önce uzaktan gelen ulumaları, sonra fışkıran, dönen, korkunç kara duman, hareketsiz, temelsiz bir kule gibi yükselen bir yığın; sonra yuvarlak bir tekne, rayların üstünde değilmiş gibi ya da öbür yana gidiyormuş gibi, ya da duruyormuş gibi ya da durmuyormuş gibi ya da tarlaların üzerinden akıp gidiyormuş gibi, ya da duruyormuş gibi; Tanrım, duruyor olmasın; yokuş aşağı: *dıgıdık-bir* dıgıdık-bir: *dıgıdık-iki* dıgıdık-iki: *dıkıdık-üç* dıgıdık-üç: *dıgıdık-dört* dıgıdık-dört: Heyhat, Tanrı'ya şükür, durmuyor ve raylar sarsılıyor, istasyon uçuyor, kömür tozu kara, ziftli: *şıkıtı-tık şıkıtı-tık şıkıtı-tık:* sonra bir tren daha, *dıgıdık-bir dıgıdık-iki,* öbür yandan geliyor, sallanıyor, vınlıyor rayların yarım metre üstünde, uçuyor *dıgıdık-iki,* lambasının biri yanıyor sabah sabah, *dıgıdık-üç* dıgıdık-üç, tek, yararsız, acayip bir göz kızıl altın renginde: Trenler, trenler, trenler, her birinin sürücüsü çığlık çığlığa bir Azrail, cırtlak bir burun mızıkası çalan, re minörden; *şıkıtı-tık şıkıtı-tık şıkıtı-tık.* Ama adamın treni değil; kadının da treni değil. Gene de, tren gelecekti kuşkusuz - Gar müdürü üçüncü mü demişti, dördüncü mü, hangi yönden gelen? Kuzey ne yandı, batı

ne yan? Hem kimin kuzeyi, kimin batısı?.. Ve çiçek toplaması gerek, meleği, trenden inecek güzel Virginialı'yı karşılamak için. Ama demiryolunun kenarındaki çiçekler kopmuyordu, yapış yapış bir özsu fışkırtıyorlardı, çiçekler saplarının tersindeydiler (o da demiryolunun tersindeydi), alevlerin içine düşecekti neredeyse, mısırçiçekleri saplarının orta yerlerinde bitiyorlardı, keçisakallarının –yoksa yaban havucu muydu?– sapları fazla uzundu, başarısızdı çiçek demeti. Demiryolunu nasıl geçeceklerdi gene – işte gene ters yönden bir tren geliyordu, *dıgıdık-bir* dıgıdık-bir, hatlar gerçekdışıydı, orada değillerdi, havada ilerliyordu tren; bir yere varan rayların üzerinde ilerliyordu, gerçekdışı yaşama giden ya da, belki, Ontario'nun Hamilton kentine. – Enayi, kaldırım kenarında bir çocuk gibi, tek bir rayın üzerinde yürümeye çalışıyordu: *dıgıdık-iki* dıgıdık-iki: *dıgıdık-üç* dıgıdık-üç: *dıgıdık-dört* dıgıdık-dört: *dıgıdık-beş* dıgıdık-beş, *dıgıdık-altı* dıgıdık-altı: *dıgıdık-yedi;* dıgıdık-yedi – trenler, trenler, trenler ufkun her yanından gelip her biri kendi iblis dostu için çığlık çığlığa, onda birleşiyorlardı. Hayatın harcayacak zamanı yoktu. Peki, madem öyle, geri kalan her şeyi niçin böylesine harcıyordu? Önünde ölü mısır çiçekleri, Konsolos akşam vakti –bir an sonra– gar lokantasına oturmuştu, kendisine üç kırık diş satmaya çalışan bir adamla. Yarın mı karşılaması gerekiyordu treni? Ne demişti gar müdürü? Ekspresten ona heyecanla el sallayan Lee Maitland'ın kendisi miydi yoksa? Ve kimdi pencereden bir yığın kirli kâğıt mendil atan? Neydi kaybettiği? O salak ne diye oturuyordu karşısında pis gri takımıyla, pantolonunun dizleri bollaşmış, tek bir bisiklet mandalı bir paçasında, uzun, upuzun, bol gri ceketi, gri kumaştan kasketi ve kahverengi çizmeleri, içinden üç diş –belki o üç diş, hepsi çenenin aynı yanından– eksik o kalın, etli gri suratıyla, kalın boynuyla her içeri girene ikide bir, "Gözüm sende," diyordu: "Seni görüyorum..." "Benden kaçamazsın." – "Bir susmasını bilseydin, Claus, kimse anlamazdı deli olduğunu..." O zamanlardı işte, fırtına ülkesinde –hani, "Yıldı-

rım direkleri soyuyor, Bay Firmin ve telleri ısırıyor, efendim – sonra da tadını alabiliyorsunuz suda, safi kükürt– her ikindi saat dörtte, önünde yandaki mezarlıktan çıkan mezarcı –ter içinde, adımları ağır, kambur, uzun çeneli ve titrek, özel ölüm avadanlığını taşıyarak– bu meyhanede Bay Quattras'la, Barbadoslu, Codringtonlu at yarışı oynatan zenciyle buluşurdu. "At yarışlarının adamıyım ben ve beyazlarla büyüdüm, bu yüzden siyahlar sevmezler beni." Bay Quattras, hüzünlü ve sırıtkan, sınırdışı edilmekten korkuyordu... Ama ölüme karşı verilen o savaş kazanılmıştı. Ve Bay Quattras'ı kurtarmıştı. O aynı gece miydi? – Soğuk mangal gibi bir yürekle, çiyden ıslanmış keçisakallarının çevrelediği bir istasyon peronunda duruyordu: güzel ve korkunç arabaların parmaklıklar boyunca akıp giden ve ayın altındaki karanlık çınarların arasındaki çimenlik patika üzerinden zebralar gibi kaçan gölgeleri: raylar üstünde bir şemsiye gibi, tahta bir parmaklık boyunca giden tek bir gölge; kötü şeylerin habercisi, tükenen yüreğin... Gitti. Gerisin geri gidip yutuldu gece tarafından. Ve ay gitti. *C'etait pendant l'horreur d'une profonde nuit.* Ve yıldızların altında sahipsiz kalmış mezarlık, tarlaları aşarak evine dönen, şimdi sarhoşlamış mezarcının bile unuttuğu ("Üç saatte kazarım mezarı, bıraksalar"), tek bir sokak lambasının yarattığı benekli ay ışığındaki mezarlık; gür, derin otlar, Samanyolu'nda yiten dikilitaş. *Jull* diyordu anıtın üstünde. Ne demişti gar müdürü? Ölüler. Uyurlar mı? Niçin uyusunlar, biz uyuyamazken? *Mais tout dort, et l'armée, et les vents, et Neptune.* Ve zavallı, pejmürde peygamberçiçeklerini saygıyla bırakmıştı bakımsız bir mezarın üstüne... Oakville'deydi bu. – Ama ha Oaxaca, ha Oakville, ne fark eder? Ya da ha öğleden sonra saat dörtte açan bir meyhane (resmî tatil günleri hariç), ha sabahın dördünde açan bir meyhane... *"Yalanım varsa iki gözüm önüme aksın, bir keresinde bütün bir kabristanı 100 dolara çıkarıp Cleveland'a göndermiştim."*

Bir cenaze ekspres trenle taşınacak...

Konsolos, her gözeneğinden alkol sızarak, Salón

Ofelia'nın açık kapısında duruyordu. Ne akıllıca bir iş yapmıştı bir *mescal* içmekle. Ne akıllıca bir iş! Çünkü bu şartlar altında içilebilecek tek ve en doğru içkiydi. Üstelik kendine korkmadığını kanıtlamakla kalmamış, artık tamamen uyanmış, yeniden tamamen ayık, karşılaşabileceği her olasılığa göğüs gerecek durumdaydı. Görüş açısındaki şu sürekli –sayısız tatarcıklar gibi– hafif titreme ve sıçramalar olmasaydı, aylardır ağzına tek bir damla içki koymadığına inandırabilirdi kendini. Tek terslik: Fazla sıcak geliyordu.

İki ayrı düzey üzerine yapılmış bir tür baraj gölüne dökülen doğal bir şelale –bu görünümün serinletici olmaktan çok, inanılmaz derecede örgütlü, korkunç bir terlemeyi andırdığını düşünüyordu– alt düzeyinde Hugh'yla Yvonne'un henüz yüzmeye başlamadıkları bir havuz oluşturuyordu. Çalkantılı üst düzeydeki suysa önce yapay bir çağlayana, sonra da süratli bir ırmağa dönüşerek sık cengelin arasından kendine bir yol açıp çok daha büyük, doğal bir *cascada* halinde gözden yitiyordu. Ondan sonra dağıldığını anımsadı, kişiliğini yitirdiğini, çeşitli yerlerden ufak ufak *barranca*'ya aktığını. Irmağı bir patika izliyordu cengelin içinden, sonra bir yerde bir başka patika sağa sapıyordu Parián'a doğru ve Farolito'ya. Gerçi ilk patika da *cantina*'lar ülkesine götürüyordu kişiyi. Nedenini Tanrı bilir. Belki bir zamanlar, *hacienda* günlerinde, sulama açısından bir önemi vardı Tomalín'in. Şekerkamışı çiftlikleri yakıldıktan sonra burayı içmelere dönüştürmek için kurulan dağılmaya yatkın, parlak tasarılardan mide bulandırıcı bir biçimde vazgeçilmişti. Sonra da hidroelektrik enerjiyle ilgili kaypak düşler havalarda uçuşmuş, ama bunlara da dokunulmamıştı. Parián daha da büyük bir gizdi. Aslında, Meksika'yı ihanetinde bile büyük kılan Cervantes'in o acımasız öncülleri, hain Tlaxcalalılardan birkaçının oturduğu, yalnızca bir il merkezi olan kent, devrimden beri iyice Quauhnahuac'ın gölgesinde kalmıştı ve hâlâ amacı belirsiz bir idari merkez olmasına karşın, varlığının nedenini kimse doyurucu bir biçimde anla-

tamamıştı ona. Oraya gidenlere rastlanırdı; ama düşünüyordu da şimdi, pek dönen yoktu. Tabii dönerlerdi, kendisi de dönmüştü: Bir açıklaması vardı. Ama niçin otobüs gitmezdi oraya ve gitse de istemeye istemeye, dolambaçlı bir yoldan giderdi? Konsolos ürktü.

Kafaları örtülü birtakım fotoğrafçılar geziniyordu çevresinde. Döküntü makinelerinin başında, yüzücülerin soyunma odalarından çıkmalarını bekliyorlardı. Eski, kiralanmış mayolarıyla iki kız küçük çığlıklar atarak suyun kenarına iniyorlardı şimdi. Erkek arkadaşları havuzu üstündeki çağlayandan ayıran gri duvarın üzerinde kasılarak yürüyorlar, dalmamaya karar vermiş olmalarını, bir salkımbiber ağacının tepesinde, bir gelgit felaketinin artığı gibi unutulmuş duran merdivensiz bir trampleni parmakla göstererek açıklıyorlardı. Bir süre sonra çığlıklar atarak beton bir rampadan aşağı koşup havuza attılar kendilerini. Kızlar titrediler, ama kıkırdayarak girdiler havuza. Havuzun yüzeyini sinirli bir rüzgâr bulandırıyordu zaman zaman. Ufukta eflatun bulutlar üst üste birikiyordu, ama gökyüzü apaçıktı üzerlerinde.

Hugh'yla Yvonne gülünç kıyafetler içinde belirdiler. Havuzun kenarında durmuş, gülüyorlardı – titriyorlardı; oysa güneşin yatay ışınları yekpare bir sıcakla kaplıyordu hepsini.

Fotoğrafçılar fotoğraf çektiler.

"Galler'deki Nal çağlayanlarına benziyor," diye haykırdı Yvonne.

"Ya da Niagara," dedi Konsolos, "1900 yıllarında. *Maid of the Mist*'de bir gezintiye ne dersin? – Yağmurluklar dahil yirmi beş sent."

Hugh, elleri dizlerinde, dikkatle döndü.

"Evet, gökkuşağının bittiği yere."

"Rüzgârlar Mağarası. Kutsal Çağlayan."

Gökkuşakları vardı aslında. Olmasaydı bile, *mescal* sayesinde (ki Yvonne'un bunu fark etmiş olması olanaksızdı) büyülü bir havaya bürünecekti ortalık. Niagara Şelalelerinin büyüsüydü bu; ama ilkel görkemi değil, balayı

kenti niteliği: bu anılarla dolu, puslu yeri saran tatlı, sıradan, hatta arsız aşk duygusu. Ama çatlak bir ses çıktı şimdi *mescal*'den, sonra da uçan gökkuşaklarının, sırça yağmurların, şerit şerit ışığın kaçak incelikleri arasında, havada yüzen pusların temposuna uyarak dans ettikleri bir dizi falso daha çıktı, yakınarak. Yanıltıcı karışımlar yüzünden şaşkına dönmüş ruhların hayalet bir dansıydı bu, ama sürekli olarak geçici ya da sonsuza dek yitik şeylerin ortasında bir kalıcılık arayan... Ya da aracıyla amacının dansıydı; şurada sarındığının farkında bile olmadığı neşeli renkleri arayan, burada da zaten bir parçası olduğunu belki de asla bilemeyeceği güzel görünümleri tanımaya çalışan...

Karanlık, kıvrım kıvrım gölgeler yatıyordu ıssız barda. Sıçradılar ona doğru. *"Otro mescalito. Un poquito."* Ses tezgâhın üstünden, iki azgın sarı gözün karanlığı deldiği yerden geliyor gibiydi. Tezgâhın üstünde duran bir tür kuşun kızıl ibiği, sonra gagasının altından sarkan et, sonra da bronz yeşili, madensi tüyleri belirdi ve Cervantes şaşkın tavrıyla arkasından yükselerek Tlaxcalalı keyfiyle karşıladı onu: "*Muy fuerte. Muy* korkuuunç," diye kıkırdadı.

Beş yüz gemiyi yüzdüren, İsa'yı Batı Yarımküre'de bulunmaya kandıran yüz bu muydu? Ama kuş evcile benziyordu. Saat horozu çeyrek geçiyor, demişti öbür adam. Ve işte buradaydı horoz. Dövüş horozuydu. Cervantes onu Tlaxcala'da bir dövüşe hazırlıyordu, ama Konsolos'u ilgilendirmiyordu bu. Cervantes'in horozları kaybediyorlardı hep – Cuautla'da bir dövüşe gitmişti sarhoş sarhoş: İnsan elinden çıkma bu zalim ve yıkıcı, ama gene de –iğrenç bir biçimde yanlış yönetilmiş bir birleşme gibi– perişan ve sonuçsuz, pis küçük savaşlar onu tiksindiriyor, canını sıkıyordu. Horozu alıp götürdü Cervantes. *"Un bruto,"* diye ekledi.

Çağlayanın boğuk gürültüsü bir gemi motorunun sesi gibi dolduruyordu odayı... Sonsuzluk... Konsolos biraz serinlemiş, tezgâha yaslanıp ikinci renksiz, eter kokulu iç-

kisine bakıyordu. İçmek ya da içmemek. – Ama *mescal* olmadığı zaman sonsuzluğu unutuyormuş gibi geldi ona; dünyanın gezginliğini, dünyanın Fırtınalar Burnu'nda dövülen, Valparaiso'suna varamaması yazılı bir gemi olduğunu unutuyordu. Ya da cehennemdeki bir tımarhanenin penceresinden bir devin Herakles takımyıldızına doğru savurduğu bir golf topu gibi olduğunu. Ya da Tomalín'e ve sonsuzluğa doğru yalpalaya yalpalaya giden bir otobüs olduğunu. Ya da – biraz sonra, bir *mescal* daha içtikten sonra ne olacaksa...

Gene de, "bir *mescal* daha" olmamıştı henüz. Konsolos eli sanki kadehinin bir parçasıymış gibi duruyor, dinliyor, anımsıyordu... Birden, uğultunun arasından, dışarıdaki genç Meksikalıların duru, tatlı seslerini duydu: Yvonne'un sesini de, sevgili, dayanılmaz –ve ilk *mescal*'den sonra, farklı– ve yakında yitecek olan sesini.

Niçin yitsin?.. Sesler şimdi, sanki yol boyunca dizili kızıl çiçekleri alev alev kılıçlara dönüştürerek kapıdan içeri akan güneşe karışıyor gibiydi. Şiirin kötüsü bile yaşamdan yeğdir, diyordu sanki ses karmaşası, Konsolos içkisini yarılarken.

Bir başka uğultunun da farkındaydı Konsolos, ama kafasının içinden geliyordu bu: *Şıkıtık-bir:* Amerika Ekspresi sallanarak cesedi taşıyor yeşil çayırların arasından. İçinde bir ceset taşıyan küçük bir ruhtan başka nedir ki insan? Ruh! Yvonne'un da yok muydu, yabanıl ve hain Tlaxcalalıları, Cortés'i ve *Noches Tristes*'leri ve kalesinin en gizli köşesinde, zincire vurulmuş, kakao içen solgun Moctezuma'sı?

Uğultu yükseldi, dindi, gene yükseldi; gitar akorları birçok sesin bağırışına çağırışına, Keşmir'deki yerli kadınlarınki gibi fırtınayı bastıran yakarışa karıştı: *"Borrrraaacho!"* diye haykırıyorlardı. Ve yanıp sönen kapısıyla karanlık oda sallanıyordu ayaklarının altında.

"...ne dersin, Yvonne, günün birinde şu yavruya tırmansak, Popo'ya yani..."

"...ama niçin! Yeteri kadar idman yapmadın mı bugün..."

"...önceden kasları sertleştirmek iyi gelebilir, birkaç ufak doruğa tırmanıp..."

Şakalaşıyorlardı. Ama Konsolos'un şakası yoktu. İkinci *mescal* işi ciddiye bindirmişti. Bitirmeden tezgâhın üzerine bıraktı; uzak bir köşeden işaret ediyordu *Señor* Cervantes. Bir gözü siyah bir bezle örtülü, siyah ceket giymiş, başına, arkasından uzun gri püsküller sarkan çok güzel bir *sombrero* geçirmiş, ufak tefek, perişan bir adamdı ve yüreği ne kadar yabanıl olsa da neredeyse Konsolos kadar aşırı sinirli görünüyordu. Nasıl bir çekicilikti bu titrek, harap yaratıkları yörüngesine toplayan? Cervantes önden gidip tezgâhın arkasına geçti, iki küçük basamak çıkıp bir perdeyi açtı. Zavallı, yalnız adamcık Konsolos'a evini gezdirmek istiyordu gene. Konsolos basamakları güçlükle çıktı. Pirinçten koskoca bir yatağın doldurduğu küçük bir oda. Duvara dizili paslı tüfekler. Bir köşede, porselenden minicik bir Meryem Ana'nın önünde bir lamba yanıyordu. Bir kilise mumuydu sanki, camının arkasından odaya yakut bir parıltı saçıyor, geniş, titrek, sarı bir huni uzatıyordu sanki tavana doğru: Fitili kısalmıştı iyice. "Bayım," diyerek titrek ellerle gösterdi lambayı Cervantes. "*Señor*. Dedem bana bu asla sönmesin dedi." *Mescal*'den yaşlar doldu Konsolos'un gözlerine ve dün gecenin rezilliği sırasında Dr. Vigil'le Quauhnahuac'ta tanımadığı, duvarları karanlık halılar ve tuhaf kutsal resimlerle kaplı, karanlığın ortasında havada asılı gibi duran Meryem Ana'sına yüreği çamur çamur atarak Yvonne'un dönmesi için dua ettiği bir kiliseye girdiklerini hatırladı. Trajik, yalnız ve karanlık biçimler kilisenin çeşitli yerlerinde ayakta ya da diz çökmüş duruyorlardı – sadece mağdurlar ve yalnızlar geliyorlardı buraya. "Kimsesizlerin Meryem Ana'sı bu," dedi doktor, başıyla işaret ederek. "Ve denizdeki gemicilerin." Sonra toprak zemine diz çöküp tabancasını –çünkü Dr. Vigil silahlı giderdi hep Kızılhaç balolarına– yere koyarak üzgün üzgün ekledi: "Kimse gelmez buraya, yalnız kimsesizler." Şimdi Konsolos, önündeki Meryem Ana'yı dünkü, dualarını karşılıksız bırakmayanıyla özdeşleştir-

di ve sessizce önünde dururlarken dua etti gene. "Hiçbir şey değişmedi ve Tanrı'nın inayetine rağmen gene yalnızım. Çektiklerimin anlamsız görünmesine rağmen, hâlâ acılar içindeyim. Yaşamımın bir açıklaması yok." Yoktu gerçekten, ama asıl iletmek istediği de bu değildi. "Lütfen Yvonne'un benimle yeni bir yaşantı kurma düşü –düş mü bu?– gerçekleşsin; bütün bunlarla kendimizi korkunç bir biçimde aldatmadığımıza inandır beni," diye denedi... "Ne olur, onu mutlu.edeyim, kurtar beni kendi benliğimin korkunç despotluğundan. Çok alçaldım. Daha da alçalt beni ki gerçeği bileyim. Yeniden sevmeyi öğret bana – yaşamayı sevmeyi." Bu da olmayacaktı... "Nerede sevgi? Gerçekten acı çektir bana. İhanet ederek yitirdiğim saflığımı, gizemlerin anlamını geri ver bana. – Gerçekten yalnız kalayım ki namusumla dua edebileyim. Yeniden mutlu olalım bir yerlerde, yeter ki yalnız ikimiz olalım, yeter ki bu korkunç dünyanın dışında olalım. Yok et dünyayı!" diye bağırdı içinden. Kutsayıcı bir tavırla aşağıya doğru bakıyordu Meryem Ana, ama belki de duymamıştı. – Konsolos, Cervantes'in tüfeklerinden birini eline aldığını bile doğru dürüst fark etmemişti. "Ava bayılırım." Tüfeği yerine koyduktan sonra bir başka köşeye sıkışmış bir dolabın alt çekmecesini çekti. Çekmece, on ciltlik *Tlaxcala Tarihi* de dahil, tıkabasa kitap doluydu. Hemen kapattı çekmeceyi. "Önemsiz bir adamım ben ve önemsizliğimi kanıtlamak için, okumam bu kitapları," dedi Cervantes gururla. "*Sí, hombre,*" diye sürdürdü bara inerlerken gene, "dediğim gibi, dedemin sözünü dinlerim. Karımla evlenmemi o söylemişti. Ben de karımı ana diye çağırırım." Bir tabutun içine yatmış bir çocuk fotoğrafı çıkarıp tezgâhın üstüne koydu. "Bütün gün içtim."

"...kar gözlükleri, bir de *alpenstock*. Çok yakışırdı..."

"...suratım da yağ içinde. Gözlerime kadar da çekmişim yün başlığı..."

Hugh'nun sesi geldi gene, sonra Yvonne'unki; duvarın ötesinde, iki metreden de yakında, giyiniyorlar, soyunma kabinlerinin üstünden sohbet ediyorlardı:

"...acıktın şimdi, değil mi?"

"...birkaç kuru üzümle yarım erik!"

"...yeşil limonları unutma..."

Konsolos *mescal*'ini bitirdi: Kötü bir şakaydı bu tabii, bu Popo'ya tırmanma tasarısı: Tam Hugh'nun, birçok şeyi es geçmesine rağmen, gelmeden haberdar olacağı şeylerdendi ama yanardağa tırmanma düşüncesini, acaba yaşamlarını birlikte geçirecekleri anlamına mı yoruyorlardı? Evet, yükseliyordu işte önlerinde tüm gizli tehlikeleri, tuzakları, ikilemleri, yanıltmalarıyla, alınlarına yazılı zavallı, kısa, aldatıcı, bir sigara içimlik zamanlarını doldurabileceğini düşündükleri masumluğuyla – yoksa, heyhat, yalnızca mutlu muydu Yvonne?

"...nereden yola çıkıyoruz, Amecameca'dan mı..."

"Dağ hastalığını engellemek için."

"...iyi bir gezi gene, galiba! Geoff'la birlikte yapmayı düşünmüştük, yıllar önce. Önce atla gidiyorsun Tlamancas'a kadar..."

"...gece yarısı, Hotel Fausto!"

"Ne tercih ederdiniz? Karnabahar mı, *patistis* mi," diye karşıladı Konsolos onları masanın başında, masum, içkisiz alnını kırıştırarak: Emmaus'ta yemek, diye düşünüyordu, uzak *mescal* sesini gizlemeye çalışıp Cervantes'in getirdiği yemek listesine bakarak. "Ya da ekstraşerbet şurubu. Yumurtalı soğanlı sarmısak çorbası..."

"Sütlü *bib*? Ya da nefis bir Filete de Huachinango *rebozado tartar*, Alman dostuyla."

Cervates Yvonne'a da, Hugh'ya da birer liste vermişti, ama Yvonne'unkini paylaşıyorlardı: "Dr. Moise von Schmidthaus'un spesiyal çorbası." Yvonne keyifle, dolu dolu söylüyordu sözcükleri.

"Bibli boncarkökü gibi bir şey yeter herhalde bana," dedi Konsolos. "Son andan sonra."

"Bir tanecik," diye sürdürdü Konsolos, Hugh'nun gürültülü kahkahaları yüzünden Cervantes'in alınacağından endişe ederek, "ama Alman dostlara dikkatinizi çekerim. Filetonun içine kadar girmişler."

"Ya tatar?" diye sordu Hugh.

"*Tlaxcala!*" Cervantes, elinde titreyen kalemiyle gülümseyerek duruyordu aralarında. "*Sí,* Tlaxcalalı'yım... Yumurta sever misiniz, *señora?* Çıldırmış yumurta. *Muy sabrosos.* Boşanmış yumurta? Balık için, filetosu dilimlenmiş, bezelyeli. *Vol-au-vent à la reine.* Kraliçeye taklak. Ya da paslanmış yumurta, kızarmış ekmek üzerine, paslanmış. Ya da dana ciğeri taverna. Baymesken brizola ya da tüzel ev tavuğu? Genç güvercin. Mercan, kızarmış tatarlı, sever misiniz?"

"Hah, her yere burnunu sokan tatar," dedi Hugh.

"Tüzel ev tavuğu daha da güzel olur, ne dersin?" Yvonne gülüyordu, ama az önceki şakaları anlamamış gibi geliyordu Konsolos'a; hiçbir şeyin farkına varmadığını düşünüyordu.

"Kendi yasosuyla servis ediliyordur mutlaka."

"*Sí,* kendi mürekkebinde deniz kalabalığı sever misiniz? Ya da top balığı? Ya da nefis bir kil balığı? Belki bir piyaze kavun, başlamak için? İncir marmalağı? Öğürtlen *con* kireç Gran Duc? Suratsız omlet sever misiniz? Belki önceden bir cin pis içmek istersiniz? Güzel bir cin pis? Gümüş pis? Kütüklü şarap?"

"*Madre?*" diye sordu Konsolos. "Ne bu *madre* burada? – Ananı yemek ister misin, Yvonne?"

"*Badre, señor.* Balık *también,* Yautepec balığı. *Muy sabroso.* Sever misiniz?"

"Ne dersin, Hugh – ölecek balığı beklemek ister misin?"

"Bir bira isterim."

"*Cerveza, sí, Moctezuma? Dos Equis? Carta Blanca?*"

Sonunda midye çorbası, çırpılmış yumurta, tüzel ev tavuğu, fasulye ve bira ısmarladılar hep birlikte. Konsolos önceden yalnız karides ve hamburger söylemiş, ama dayanamamıştı Yvonne'un, "Sevgilim, daha bolca bir şeyler yesene; kurt gibi acıktım ben," demesine ve elleri birleşmişti masanın üstünde.

Ve gözleri de birleşmişti o gün ikinci kez, uzun bir

bakışla – uzun, özlem dolu bir bakışla. Yvonne'un gözlerinin ötesinde, Yvonne'un ötesinde, Konsolos bir an için Granada'yı gördü, Endülüs ovalarından raks ederek Elcezire'den gelen treni, *hafırtı pırtırtı, hafırtı pırtırtı,* istasyondan, eski boğa güreşi arenasını ve Hollywood barını geçip kente giren, İngiliz Konsolosluğu'nun yanından, Los Angeles Manastırı'ndan Washington Irving Oteli'ne (kaçamazsın benden, görüyorum seni, Yeni İngiltere'ye gitmelidir İngiltere, değerlerini bulabilmek için!), eski, yedi numaralı tren: Akşam ve ağırbaşlı faytonlar bahçelerin arasından tırmanıyorlar yavaşça, kemerlerin altından geçiyorlar, ebedi dilencinin üç telli gitarını çaldığı yerin ötesinden, bahçelerin, bahçelerin, her yer bahçelerin arasından yukarıya, yukarıya, Elhamra'nın (canı sıkılırdı hep orada) olağanüstü çizgilerine, tanıştıkları kuyunun yanından América Pensíon; ve yukarı, yukarı, Generalife Bahçeleri'ne ve şimdi de Generalife Bahçeleri'nden tepenin en doruğundaki Mağribî mezarlığına; burada ettiler bağlılık yeminlerini...

Konsolos gözlerini indirdi sonunda. Kaç şişe geçmişti o zamandan beri? Birdenbire gördü onları, *aguardiente, anís, jerez,* Highland Queen şişelerini, kadehleri, göklere çıkan –o günkü trenin dumanı gibi yükselen– bir Babil kulesi gibi, sonra düştüklerini, kadehlerin Generalife Bahçesi'nden aşağı devrilip parçalandıklarını, şişelerin kırıldığını, *Oporto* şişeleri, *tinto,* blanco, *Pernod* şişeleri, *Oxygenée, absent,* parçalanan şişeler, savrulan şişeler, tok bir sesle parklarda yere düşen, bankların, yatakların, sinema koltuklarının altına yuvarlanan, konsolosluk çekmecelerine gizlenen, düşürülüp kırılan *calvados* şişeleri, ya da patlayıp tuz-buz olan, çöp yığınlarına atılan, denize savrulan, Akdeniz'e, Hazar Denizi'ne, Karayip Denizi'ne, okyanusta yüzen şişeler, Atlantik'in dağlık bölgelerinde ölü İskoçyalılar –ve şimdi gördü, kokusunu aldı hepsinin, ta en başından– şişeler, şişeler, şişeler ve kadehler, kadehler, kadehler, siyah bira, Dubonnet, Falstaff, çavdar viskisi, Johnny Walker, yıllanmış viski, Kanada beyazı, aperi-

tifler, dijestifler, biralar, dubleler, *noch ein Herr Obèr*'ler, *et glas* araklar, *tusan tak*'lar, şişeler, şişeler, canım tekila şişeleri ve maşrapalar, maşrapalar, milyonlarca maşrapa dolusu nefis *mescal*'ler... Konsolos kımıltısız oturuyordu. Akan suların uğultusu benliğini uyuşturmuştu. Esip duran rüzgâr benliğini ahşap yapının bir orasına bir burasına çarpa çarpa savuruyor, pencereden görünen, ağaçların tepesindeki fırtına bulutlarına sürüyordu. Nasıl bulabilirdi ki kendini, kimliğini açıklayacak tek ipucu belki de ebediyen o yitik, kırık şişelerden ya da kadehlerden birinin içinde yatarken? Geriye dönüp nasıl arayabilirdi ki şimdi, kırık camları eşeleyip sonsuz barların, okyanusların diplerini kurcalayarak?

Dur! Bak! Dinle! Zaten şimdi bile ne kadar sarhoş, ya da sarhoşça ayık gayri sarhoş olduğunu hesaplayabilirsin ki? *Señora* Gregorio'daki o içkiler vardı, ama iki taneden fazla değil herhalde. Ya öncesi? Aaaah, öncesi! Ama sonradan otobüste yalnız bir yudum almıştı Hugh'nun *habanero*'sundan, daha sonra da, boğa güreşinde, neredeyse bitirmişti şişeyi. Buydu ona gene kafayı bulduran, ama hoşlanmadığı bir biçimde, hatta şehir meydanındakinden de beter bir biçimde, yaklaşan sızmanın sarhoşluğuydu bu, deniz tutmasının sarhoşluğu; ve böyle bir sarhoşluktan kurtulmak için –öyle miydi gerçekten?– gizli gizli o *mescalito*'ları içerek ayılmaya çabalamıştı. Ama *mescal*'in hesapladığından biraz farklı bir biçimde başarıya ulaştığını fark etti konsolos. Doğrusunu söylemek gerekirse, tuhaftı ama, akşamdan kalmıştı gene. Aslında, Konsolos'un şu anda içinde bulunduğu durumun korkunç aşırılığında bir güzellik gibi bir şey de vardı. Çoktan tükenmiş sayısız fırtınanın artığı, ulu, karanlık bir okyanus dalgasının serseri bir gemiye nihayet ulaşması gibi bir akşamdan kalmalıktı bu. Ve bütün bunlardan kurtulmak için gerekli olan ayılmak değil, uyanmaktı, evet, uyanmak, ki...

"Hatırlıyor musun Yvonne, bu sabah dereyi geçerken karşıda bir *pulquería* vardı, La Sepultura mıydı, ney-

di adı, bir yerli vardı, sırtını duvara vermiş, şapkasıyla yüzünü örtmüş, atını bir ağaca bağlamış, sağrısına yedi sayısı dağlanmış ..."

"...Heybeleri vardı..."

...tüm büyük kararların verildiği yer, Rüzgârlar Mağarası, çocukluğun küçük Kitara'sı sonsuz kitaplık, bir kuruşa ya da bedavaya alınmış kutsal bir barınak; kişi başka nerede kendini böylesine verebilir ve aynı zamanda kendisinden kaçabilirdi? Konsolos uyanıktı uyanık olmasına, ama anlaşılan şu anda, seslerini açıkça duyabilmesine rağmen, onlarla birlikte yemek yemiyordu. Hela gri taştan yapılmıştı ve bir mezara benziyordu - oturacak yeri bile soğuk taştandı. "Ben buna layığım... Ben buyum," diye düşündü Konsolos. "Cervantes!" diye bağırdı ve Cervantes şaşırtıcı bir biçimde köşeden beliriverdi -taş mezarın kapısı yoktu- koltuğunun altında direnirmiş gibi yapan dövüş horozuyla ve gülerek:

"...Tlaxcala!"

"...ya da belki kıçındaydı damga..."

Bir an sonra, Konsolos'un içinde bulunduğu kötü durumu kavrayan Cervantes konuştu:

"Taş, *hombre,* sana bir taş getireyim."

"Cervantes!"

"...*dağlanmış*..."

"...taşla taaretlen, *señor.*"

— Oysa her şeye karşın iyi başlamıştı yemek, anımsıyordu şimdi, birkaç dakika sonra ve "Belalı Midye Maguu," demişti çorba geldiğinde. Ve nefis kalçası içinde tüzel ev tavuğu belirdiğinde de, "ya evde çürüyen zavallı yumurtalı beyinlerimiz!" dememiş miydi? Yol kenarındaki adamdan, otobüsteki hırsızdan söz etmişlerdi, sonra: *"Excusado."* Ve buydu *excusado,* bu son, gri konsolosluk, ruhun bu Franklin Adası. Banyolardan ayrı, gözden ırak ama kullanışlı, katıksız bir Tlaxcala fantezisiydi kuşkusuz; Cervantes'in, sis içinde soğuk bir dağ köyünü anımsamak için yarattığı bir köşe. Konsolos tamamen giyinik oturuyor, tek bir adalesi kımıldamıyordu. Niçin bu-

radaydı? Niçin, üç aşağı beş yukarı, hep buradaydı? Bir ayna olsun isterdi, kendisine bu soruyu sorabilmesi için. Ama ayna yoktu. Taştan başka hiçbir şey yoktu. Zaman da yoktu belki, bu taştan sığınakta. Onca şamatasını ettiği sonsuzluk buydu belki de, sonsuzluk işte, şimdiden, Svidrigailov'unki gibi bir sonsuzluk sanki; yalnız, örümcek dolu bir köy hamamı yerine, burada, bir keşişhaneninkini andıran taştan bir hücreydi, içinde oturan da –ne tuhaf!– kendisinden başkası değildi.

"...*Pulquería*..."

"...sonra bir de o yerli vardı..."

FETİH TARİHİNİN MERKEZİ
TLAXCALA'YI ZİYARET EDİN!

diye okudu Konsolos. (Nasıl oluyordu da yanı başında yarısına kadar *mescal* dolu bir gazoz şişesi duruyordu, yoksa Cervantes mi taştan vazgeçip –Tanrı'ya şükürler olsun– getirmişti bunu, yanında tren ve otobüs tarifeleri ekli bir turist broşürüyle birlikte – yoksa kendisi mi satın almıştı ve eğer öyleyse, ne zaman?)

¡VISITE VD. TLAXCALA!

Sus monumentos, Sitios Históricos y De Bellezes Naturales. Lugar De Descanso. El Mejor Clima. El Aire Más Puro. El Cielo Más Azul.

¡TLAXCALA! SEDE DE LA HISTORIA DE LA CONQUISTA

"...Yvonne, bu sabah dereyi geçerken, suyun karşısında bir *pulquería* vardı hani..."

"...La Sepultura?"

"...yerli vardı, sırtını duvara vermiş..."

COĞRAFİ KONUM

Eyalet, 19° 06' 10" ve 19° 44' 00" Kuzey enlemleriyle, Mexico meridyenine göre 0° 23' 38" ve 1° 30' 34" Doğu boylamları arasında yer alır. Sınırları kuzeybatı ve güneyde Peubla Eyaleti, batıda Mexico Eyaleti ve kuzeybatıda Hidalgo Eyaleti'dir. Yüzölçümü 4.132 kilometrekaredir. Nüfusu 220.000 kadardır ki bu da bir kilometre kareye 53 kişi demektir. Etrafı dağlarla çevrili bir vadi içindedir ve çevre dağların arasında Matlalcueyatl ve Ixtaccihuatl vardır.

"...Hatırlıyorsundur mutlaka, Yvonne, bir *pulquería* vardı..."

"...Ne harika bir sabahtı!..."

İKLİM

Entertropikal ve dağlık bölgelere özgü iklimi düzenli ve sağlıklıdır. Sıtma hastalığı görülmemiştir.

"...aslına bakarsan, Geoff adamın İspanyol olduğunu söylemişti..."

"...ama ne fark eder..."

"Yol kenarındaki o adamın yerli olabilmesi için tabii," diye seslendi birden Konsolos taştan sığınağından, ama -tuhaf şey- kimse duymamış gibiydi: "Niçin mi yerli? Olayın, onun için toplumsal bir anlam kazanabilmesi için, fethin günümüze uygun bir yansıması olduğu izlenimini vermesi için ve fethin yansımasının da, anlatabiliyor muyum efendim, dolayısıyla, izlenim olarak..."

"... dereyi geçince bir yel değirmeni..."

"Cervantes!"

"Taş... Taş mı istiyorsunuz, *señor?*"

HİDROGRAFİ

Zahuapan Irmağı - Atoyac Irmağı'nın sularından kopup Tlaxcala kenti sınırından geçerek birçok fabrikaya enerji sağlar;

lagün göllerinin en önemlisi, Acuitlapilco, Tlaxcala kentinin iki kilometre güneyinde yer alır... Lagünlerin ilkinde, perde ayaklı av kuşlarından bolca bulunur.

"... Geoff adamın çıktığı barın bir faşist meyhanesi olduğunu söyledi. El Amor de los Amores. Adam galiba sahibiymiş eskiden, ama forsu azalmış o günlerden beri, sadece çalışıyormuş orada şimdi... Bir bira daha ister misin?"

"Neden olmasın? İçelim."

"Peki, ya yol kenarındaki adam faşistdiyse de sizin İspanyol komünistdiyse?" –Konsolos bir yudum daha mescal içti taştan sığınağında– "Boş ver, faşist olan senin hırsızdı galiba, ama en aşağılık cinsinden, casusları ispiyonlayan falan ya da ..."

"Bana kalırsa, Hugh, çarşıdan dönen, *pulque*'yi fazla kaçırmış garibanın biriydi, atından düştü, bakıyorlardı ona, ama biz gelince çalıverdiler paralarını... Ama biliyorsun, hiçbir şeyin farkına varmadım... Utanıyorum kendimden."

"Şapkasını indir biraz da, hava alabilsin."

"... La Sepultura'nın önünde."

TLAXCALA KENTİ

Granada'ya benzediği söylenen eyalet merkezi, *Granada'ya benzediği söylenen eyalet merkezi, Granada'ya benzediği söylenen, Granada'ya, Granada, Granada'ya benzediği söylenen eyalet merkezi,* güzel manzaralı, sokakları düz, yapıları antik, iklimi iyi hoş, kamu ışıklandırması iyi ve otelleri asridir. Adı "Francesco I Madero" olan güzel bir merkez parkı vardır ki yılların çarptığı ağaçlarla doludur ve çoğunluğu dişbudak ağacıdır ve pek çok güzel çiçeklerle kaplıdır; oturacak yeri boldur, *oturacak yeri boldur,* dört temiz ve düzgün caddeyle çevrelenmiştir. Kuşlar gün boyunca ağaçların arasında hoşça öterler. Bütünü, sükûnet ve dinlendirici havasından hiçbir şey kaybetmeksizin bir duygusal şahanelik, *duygusal şahanelik* verir. 200 metrelik uzantısıyla Zahuapan Irmağı yolunun iki yanında dere boyu şişman dişbudak ağaçları

vardır, bazı yerlerine inşa edilmiş siperler vardır ki su sedirlerine benzerler ve yolun orta yerindeki korudaki "Senadores" (piknik yiyicileri) yürüyüşçülerinin günlerini kolaylamayı amaçlar. Bu yoldan, Popocatepetl ve Ixtaccihuatl'i gösteren iç kaldırıcı manzaralar mümkündür.

"...ya da El Amor de los Amores'deki *pulque*'sinin hesabını ödemedi ve meyhanecinin kardeşi peşine düşüp alacağını istedi. Fena halde olası geliyor bu bana."

"...nedir ki Ejidal, Hugh?"

"...köy imecelerine para sağlamak için kurulmuş bir banka... Tehlikelidir bu kuryelerin işi. Oaxaca'da bir dostum var... Bazen, ne bileyim, köylü kılığına girerler... Geoff'un anlattığı bir hikâye... İki iki daha ne eder dedin mi... Zavallı, banka kuryesi olabilir diye düşündüm... Ama herhalde bu sabah gördüğümüz adamdı, aynı at - gördüğümüzde sırtında heybeler var mıydı, hatırlıyor musun?"

"Yani, gördüm sanıyorum... Gördüğümü sandığımda vardı..."

"Yahu, Quauhnahuac'ta öyle bir banka var, Hugh, tam Cortez Sarayı'nın yanında."

"...bildiğin gibi, ne kredi bankalarını ne de Cárdenas'ı ve tarım reformu yasalarını seven birçok kişi..."

SAN FRANCISCO MANASTIRI

Kent sınırları içinde Yeni Dünya'nın en eski manastırlarından biri yer alır. Bu yer ilk Vatikan elçisinin yeriydi, adı da İspanya Kralı V. Carlos'un onuruna, "Carolence" idi, ilki de Piskopos Don Fray Julián Garcés, sene 1526. Adı geçen manastırda, Tlaxcala Cumhuriyeti'nin dört senatörü vaftiz edilmiştir, kilisenin sağ yanında Vaftiz Kurnası el'an görünmektedir ve isim babaları Fatih Hernán Cortés ve kaptanlarından birkaçı. Manastırın ana kapısı şahane kemerli bir yola açılır ve içeride bir gizli geçit, *gizli geçit* vardır. Girişin sağında şahane bir kule vardır ve Amerika'da tek sayılır. Manastırın sunakları *churriguere* (kalabalık) üslubundadır ve en ünlü sanatçıların resimleriyle süslüdür, aralarında Cabrera, Echave, Juaréz, vs. Sağ yandaki dua odasında, Yeni

Dünya'da ilk kez İncil-i Şerif'in okunduğu minber bulunmaktadır. Manastır kilisesi tavanı harika oyma sedir ağacından kaplamalar, altın yıldızlar şeklinde süslerle doludur. Bu tavan İspanyol Amerika'sında bir tanedir.

"...dostum Weber'le üzerinde çalıştığım konuya ve Geoff'un Unión Militar konusunda söylediklerine rağmen, faşistlerin burada pek bir ağırlığı olduğuna inanmıyorum."

"Aman, Hugh, Allahını seversen..."

KENT CEMAATİ

Kilise, İspanyolların Meryem Ana adına inşa ettikleri ilk keşişhanenin yerinde yükselmektedir. Bazı dua yerleri ağır sanat eserleriyle kaplıdır. Kilisenin girişinin güzel ve sert bir görünümü vardır.

"Ha ha ha!"

"Ha ha ha!"

"Çok üzgünüm ki siz gelmemek benimle."

"Çünkü o kimsesizlerin Meryem Anasıdır."

"Kimse gelmez buraya, yalnız yanlarında kimse olmayanlar."

"...kimsesizler ..."

"...yanlarında kimse olmayanlar..."

TLAXCALA KRALİYET MABEDİ

Franceso I Madero Parkı'nın karşısında, Tlaxcalalı senatörlerin Fatihlerin Tanrısı'na ilk kez dua ettikleri yer görülebilir. Yalnız kapı kemeri kalmıştır ki, Papa'nın, Meksika Piskoposluğu'nun ve Kral V. Carlos'un armaları üstündedir. Tarihler der ki, Kraliyet Mabedi'nin inşaatı 200.000 dolara mal olmuştur.

"Bir Nazi bir faşist olmayabilir, Yvonne, ama çevrede çok sayıda bulundukları kesin. Arıcılar, madenciler,

kimyagerler. Ve meyhaneciler. Meyhaneler karargâh olmak için birebir tabii. Sözgelimi, Mexico City'deki Pilsener Kindl ..."

"Parián'da da, Hugh," dedi Konsolos, *mescal*'inden bir yudum alarak; ama söylediğini tek işiten, şu anda taştan sığınağına vızıldayarak girip girişte titreyen, vınlayan, sonra dışarı çıkıp Fatih'in isim oğlu, kolunun altında dövüş horozuyla uçarcasına yeniden önünden geçen Cervantes'in suratına neredeyse çarpan bir arı kuşuydu. "Farolito'da ..."

TLAXCALA'DA SANTUARIO OCOTLÁN

Kalabalık üslupta ve 38,7 metre yükseklikteki beyaz ve süslü kuleleri etkileyici ve şahane bir izlenim bırakan bir mabettir. Önü Başmelekler, Aziz Francesco ve Meryem Ana'nın adı heykelleriyle süslüdür. Construcción'u alegorik ve sembol ve de çiçeklerle süslü kusursuz ölçülerde oymalardandır. Sömürge döneminde inşa edilmiştir. Merkez sunağı genellikle kalabalık ve süslü bir üsluptadır. En güzel yeri idare odasıdır ki kemerlidir, ince oymalı işlemelerle süslü ve hâkim renkleri yeşil, kırmızı ve altındır. Cúpula'nın içinde ve en yüksek yerinde on iki havari övülmüştür. Tümü, cumhuriyetin başka yerinde rastlanmayan acayip bir güzelliktedir.

"Seninle aynı fikirde değilim, Hugh. Birkaç yıl geriye gidersek ..."

"...tabii, bu arada Mitzecleri, Toltecleri, Quetzelcoatl'i unutarak ..."

"...şart değil..."

"...tabii unutuyorsun! Diyorsun ki, önce İspanyol yerliyi sömürdü, çocukları olduktan sonra da melezi sömürdü, sonra tam kan Meksikalı İspanyol'u, *criollo*'yu, sonra *mestizo* yerli yabancı herkesi sömürdü. Sonra Almanlarla Amerikalılar onu sömürdüler. Şimdi de geldik son bölüme: Herkes herkesi sömürüyor..."

Moctezuma İmparatorluğu'nun muhteşem başkenti Tenochtitlán'a saldırılarında fatihlerin kullandıkları gemiler bu kentteki bir kanalda inşa edilip denenmiştir.

"Mar Cantábrico."

"Tamam, anladım, Fetih sömürünün zaten doğal olarak bulunduğu örgütlü bir toplumda meydana geldi."

"...ama..."

"...hayır, Yvonne, önemli olan, Fethin, fatihlerinki kadar iyi –belki daha da iyi– ve köklü bir topluma karşı gerçekleştirilmiş olması. Halkın tümü de avare gezen vahşi, göçer kabilelerinden oluşmuyordu ya..."

"...yani avare geziyor olsalardı hiçbir şey açıklanamazdı demeye mi getiriyorsun?"

"İç bir bira daha... Carta Blanca?"

"Moctezuma... Dos Equis."

"Yoksa Moctezuma mı?"

"Şişede Moctezuma."

"Bir tek orada kaldı zaten ..."

TIZATLÁN

Tlaxcala kentine çok yakınlarındaki bu kasabada, aynı adlı savaşçının babası Senatör Xicohtencatl'ın evi olan sarayın harabeleri dikilmektedir. Adı geçen harabelerde, üzerine tanrılarına kurbanlar sunulan kayadan bloklar hâlâ görülebilmektedir... Çok eskiden, aynı kasabada, Tlaxcalalı savaşçıların merkezi vardı...

"Gözüm sende... benden kaçamazsın."

"...kaçmak değil ki bu ama. Demek istediğim, yeniden başlayalım: gerçekten ve tertemiz."

"Yerini biliyorum galiba."

"Görebiliyorum seni."

"...nerede mektuplar, Geoffrey Firmin, sana, yüreği parçalanana kadar yazdığı mektuplar..."

"Ama Newcastle, Delaware dersen, o bambaşka bir

hikâye!"

"...o mektuplara cevap bile vermedin verdim vermedin verdim peki nerede öyleyse cevap..."

"...ama, aman Tanrım, bu şehir – gürültü! kargaşa! Bir uzaklaşabilsem! Senin nereye gidebileceğini bir öğrenebilsem!"

OCOTELULCO

Tlaxcala yakınındaki bu kasabada, çok eskiden, Maxixcatzin Sarayı vardı. Geleneğe göre, ilk yerli Hıristiyan orada vaftiz edilmiştir.

"Yeniden doğmak gibi bir şey olacak."

"Meksika vatandaşlığına geçmeyi, gidip yerlilerin arasında yaşamayı düşünüyorum, William Blackstone gibi."

"Napoléon'un bacağı titrerdi."

"...ezilecektiniz neredeyse, bir terslik olmalı, değil mi? Yok, nereye giderkendi..."

"Guanajuato – sokaklar – nasıl dayanılabilir o sokak adlarına – Öpücükler Sokağı..."

MATLALCUEYATL

Sular Tanrısı Tlaloc'a adanmış tapınağın harabeleri bu dağdadır hâlâ ama pek az kaldığından turistler gitmemektedir ve rivayet edilir ki bu yerde, genç Xicohtencatl askerlerine hitap ederek fatihlere karşı sonuna dek savaşmalarını söylemiştir ve gerekirse ölmelerini.

"...*no pasarán.*"

"Madrid."

"Onları da nalladılar. Önce ateş edip sonra soru sorarlar."

"Görebiliyorum seni."

"Kaçamazsın benden."

"Guzmán... Erikson 43."

"– Bir ceset taşınacak ..."

DEMİRYOLU VE OTOBÜS HİZMETLERİ
(MEXICO-TLAXCALA)

Hatlar	MEXICO	TLAXCALA		Fiyatı
Mexico-Vera Cruz Demiryolu	Klk. 7.30	Var. 18.50	Var. 12.00	$ 7.50
Mexico-Puebla Demiryolu	Klk. 16.05	Var. 11.05	Var. 20.00	7.75

Gidişte ve dönüşte Santa Ana Chiautempan'da aktarma olacaktır.
Flecha Roja otobüsleri. Saat 5.00 19.00 arası saat başı kalkar.
Estrella de Oro pulmanları. Saat 7.00 22.00 arası saat başı kalkar.
Gidişte ve dönüşte San Martín Texmelucán'da aktarma olacaktır.

...Ve şimdi, bir kez daha, gözleri masanın üzerinde birleşti. Ama bu kez bir sis vardı sanki aralarında ve sisin içinden Konsolos Granada'yı değil, Tlaxcala'yı görür gibi oluyordu. Konsolos'un ruhunun özlediği ve gerçekten de birçok yönüyle Granada'ya benzeyen beyaz, güzel bir katedral kentiydi; yalnız, tıpkı broşürdeki fotoğraflar gibi, bomboş görünüyordu Konsolos'a. En tuhaf, ama aynı zamanda da en güzel yönü buydu; hiç kimse yoktu burada –bu yanıyla da Tortu'yu andırıyordu biraz– içki içme işini engelleyecek hiç kimse yoktu, hatta –göründüğü kadarıyla kendisiyle birlikte içiyor olmasına rağmen– Yvonne bile yoktu. Ocotlán Kilisesi'nin kalabalık üslupta beyaz mabedi önlerinde yükseliyordu: Beyaz kuleler, beyaz bir saat ve kimse yok. Öncesiz ve sonrasızdı saatin kendisi. Ellerinde beyaz şişeler, bastonlarını sallayarak yürüdüler buranın daha hoş, güzel ikliminde, temiz havasında, şişman dişbudak ağaçlarının, yılların çarpıttığı ağaçların arasında, bomboş parkın içinde. Fırtınada kurbağalar kadar mutlu, kol kola yürüdüler dört temiz ve düzgün caddeden, zurnalar gibi sarhoş, terk edilmiş San Francisco Manastırı'nda durdular, bomboş dua odasının önünde, Yeni Dünya'da ilk kez İncil-i Şerif'in okunduğu. Gece, Tlaxcala'daki otelde, çevrelerinde beyaz şişeler, soğuk beyaz çarşafların arasına yattılar. Ve kentte sayısız beyaz *cantina* vardı, kişinin kapılar açıkken ve dışarıda rüzgâr

eserken sonsuza dek veresiye içebileceği. "Doğrudan oraya gidebiliriz," diyordu Konsolos, "doğru Tlaxcala'ya. Ya da geceyi hep birlikte Santa Ana Chiautempan'da geçirebiliriz, gidişte ve dönüşte aktarma yaparak tabii, sabah da Vera Cruz'a gidebiliriz. Tabii, bu durumda," -saatine baktı- "hemen dönmek gerek... Bir sonraki otobüse yetişebiliriz... birkaç kadeh yuvarlayacak zamanımız da olur," diye ekledi konsolosça.

Sis dağılmış, ama Yvonne'un gözleri yaşlarla doluydu ve yüzü solgundu.

Bir yerde bir terslik, hem de çok kötü bir terslik olmuştu. Bir kere, hem Hugh hem Yvonne akıl almaz derecede sarhoş gibiydiler.

"Ne o, şimdiden dönmek istemiyor musunuz Tlaxcala'ya?" diye sordu Konsolos, dili belki biraz fazla peltekleşerek.

"Sorun o değil, Geoffrey."

Neyse ki o sırada Cervantes, elinde canlı kabuklu deniz hayvanları ve kürdanlarla dolu bir tabakla geldi. Konsolos, kendisini bekleyen biradan içti biraz. İçki durumu şu anda şöyleydi: Onu bekleyen bir içki vardı ve henüz içmediği şu bira. Öte yandan, az öncesine kadar, onu dışarıda gazoz şişesinde bekleyen birkaç kadeh *mescal* vardı (niçin olmasın – bu sözcükten korkmuyordu artık, değil mi ya?) ve bunları hem içmiş, hem içmemişti: İçmişti aslında, ama öbürlerinin bildiği kadarıyla, içmemişti. Ondan önce de hem içmiş, hem içmemiş olması gereken iki *mescal* daha vardı. Kuşkulanıyorlar mıydı? Cervantes'i söylemeyeceğine yemin ettirmişti; Tlaxcalalı dayanamayıp ele vermiş miydi onu? Gerçekten konuştukları neydi aralarında, o dışarıdayken? Konsolos önündeki kabuklu deniz hayvanından başını kaldırıp Hugh'ya baktı; Hugh da Yvonne gibi hem epey sarhoş, hem de öfkeli ve kırgın görünüyordu. Niyetleri neydi? Konsolos pek uzun ayrı kalmamıştı onlardan (diye düşünüyordu), topu topu en fazla yedi dakika; eli yüzü yıkanmış, saçları taranmış olarak dönmüştü -kim bilir nasıl olmuştu bu?- ve tavuğu tam so-

ğumamıştı bile; öbürleriyse yeni bitiriyorlardı yemeklerini... *Sen de mi, Brutus!* Konsolos, Hugh'ya çevirdiği bakışların soğuk bir nefretle dolduğunu hissediyordu. Gözlerini burgu gibi Hugh'ya dikmiş, onu sabah belirdiği zamanki haliyle görüyordu; gülümsüyordu, ustura keskindi güneş ışığında. Ama kafasını uçuracakmış gibi yaklaşıyordu şimdi ona. Sonra karardı gördükleri, Hugh hâlâ ilerliyordu, ama kendisine doğru değil. Arenaya dönmüştü gene ve bir boğaya doğru ilerliyordu: Elindeki usturanın yerini bir kılıç almıştı. Boğayı dizlerinin üzerine çökertmek için hamle yaptı kılıçla... Konsolos dayanılmaz, anlamsız, korkunç bir öfke dalgasına karşı koymaya çalışıyordu. Yalnız ve yalnız bu çaba yüzünden –ayrıca konuyu değiştirmek için gösterdiği yapıcı çaba yüzünden de, ama kimse takdir edemezdi bunu– titreyerek, titreyen kabuklu deniz hayvanlarından birine kürdanını saplayıp havaya kaldırdı, dişlerinin arasından neredeyse tıslayarak konuştu:

"Görüyorsun işte nasıl yaratıklar olduğumuzu, Hugh. Canlı canlı yiyoruz her şeyleri. Yaptığımız bu. Nasıl saygı gösterirsin insanlığa, toplumsal mücadeleye nasıl inanırsın?"

Buna rağmen Hugh bir süre sonra sakin, ilgisiz, şunları söylüyordu: "Bir zamanlar, bir balıkçı ayaklanmasıyla ilgili bir Rus filmi görmüştüm... Bir sürü balıkla birlikte bir de köpekbalığı yakalayıp öldürdüler... Bunun, Nazi sistemini çok iyi simgelediğini düşünmüştüm: öldüğü halde canlı, mücadele eden insanları yutmaya devam eden bir sistem!"

"Her sisteme uygulanabilir bu... Komünist sistemi dahil."

"Baksana bana, Geoffrey..."

"Baksana bana, ahbap," dediğini işitti Konsolos, "Franco'ya ya da Hitler'e karşı olmak başka şey, ktinyuma, argona, berilyuma, disprisyuma, nobiyuma, palladiuma, prasodimyuma..."

"Bana bak, Geoff ..."

"...rutenyuma, samaryuma, silikona, tantala, tellüre, tarbyuma, toryuma..."

"Bana bak ..."

"...tulyuma, titanyuma, uranyuma, vanadyuma, virginyuma, ksenona, iterbiyuma, itriyuma, zirkonyuma, üstelik de evropyum ve germanyuma -hıkı!- ve kolombiyuma ve diğerlerine karşı olmak bambaşka bir şey." Konsolos birasını bitirdi.

Şimşek fırlayıverdi gene dışarıda çakıp, patlayıp yılan gibi kayarak.

Burıa da rağmen Hugh sakin, ilgisiz, şunları söylüyordu: "Bana bak, Geoffrey. Bir noktayı kesinlikle saptayalım. Bana göre komünizm, bugünkü aşamada durumu ne olursa olsun, bir sistem değil. Yeni bir ruh sadece ve belki bir gün, soluduğumuz hava kadar doğal gelebilir bize - gelmeyebilir de. Bir yerde duymuş gibiyim bu lafı önceden. Söyleyeceklerimde de yeni bir şey yok. Hatta beş yıl sonra söyleyecek olsam, çok sıradan bile gelebilir. Ama bildiğim kadarıyla, şimdiye dek kimse Matthew Arnold'u çağırmadı savlarını doğrulasın diye. Ben de Matthew Arnold'dan alıntılar sıralayacağım sana, biraz da sırf Matthew Arnold'dan alıntı yapamayacağımı düşündüğün için. Ama orda yanılıyorsun işte. Benim düşünceme göre, bizim adına..."

"Cervantes!"

"...dediğimiz, eski zamanlarda Hıristiyanlığın oynadığı role eş bir rolü çağdaş dünyada oynayan bir ruh halidir. Marcus Aurelius'la ilgili denemesinde Matthew Arnold der ki..."

"Cervantes, *Allah* aşkına..."

"'Bundan da öte, imparatorların ezmeyi amaçladıkları Hıristiyanlık, onların görüşünce, felsefî yönden aşağılık, siyasî yönden yıkıcı ve ahlaki yönden iğrenç bir şeydi. İnsan olarak onu, samimi bir biçimde, bizim gibi normal şartlanmış kişilerin Mormonluğu gördükleri gibi görüyorlardı; yönetici olarak ise, günümüzde liberal devlet adamlarının Cizvitliği gördükleri biçimde görüyorlardı. Kapsamlı bir gizli cemiyet...'"

"..."

"'...biçiminde oluşturulmuş, Antonius Pius'un dediği gibi, karanlık siyasal ve toplumsal yıkıcılığı amaçlayan bir tür Mormonluk...'"

"Cervantes!"

"'Bu görüşün temel iç nedeni kuşkusuz Hıristiyanlığın Roma dünyasında, onu eninde sonuda eritmesi kaçınılmaz olan yeni bir ruh oluşturmasıydı; ve kaçınılmazdı ki, Hıristiyanlık...'"

"Cervantes," diye araya girdi Konsolos, "Oaxacalalı mısın sen?"

"*No, señor.* Tlaxcalalıyım, Tlaxcala."

"Öylesin," dedi Konsolos. "Peki, *hombre,* yılların çarptığı ağaçlar yok mudur Tlaxcala'da?"

"*Sí, sí, hombre.* Yılların çarptığı ağaçlar. Çok ağaçlar."

"Ya Ocotlán? Santuario de Ocotlán. Tlaxcala'da değil midir o?"

"*Sí, sí, señor, sí.* Santuario de Ocotlán," dedi Cervantes, tezgâha doğru dönerek gene.

"Ve Matlalcuayatl."

"*Sí, hombre.* Matlalcuayatl. Tlaxcala."

"Ve lagünler?"

"*Sí...* çok lagünler."

"Ve çok sayıda perde ayaklı av kuşu yok mudur bu lagünlerde?"

"*Sí, señor. Muy fuerte...* Tlaxcala'da."

"E iyi ya," dedi Konsolos öbürlerini dönerek, "kötü mü yani benim önerim? Neyiniz var hepinizin? Vera Cruz'a gitmiyor musun sonunda, Hugh?"

Kapının aralığında duran bir adam birden öfkeyle gitar çalmaya başladı ve bir kez daha atıldı Cervantes: "Kara Çiçekler bu şarkının adı." Cervantes adama el edip içeri çağırmaya hazırlanıyordu. "Diyor ki: Acılar içindeyim, çünkü dudakların yalnız yalan söylüyor ve öpücüklerinde ölüm var."

"Kov şunu," dedi Konsolos. "Hugh – *cuántos trenes hay el día para Vera Cruz?*"

Gitarcı bir başka ezgi çalmaya başladı.

"Bu bir çiftçi türküsü," dedi Cervantes, "öküzler için."

"Ne öküzü be, yeter bugün bu kadar öküz! Söyle gitsin, *por favor,*" dedi Konsolos. "Tanrım, neyiniz var hepinizin? Yvonne, Hugh... Ne güzel, ne pratik bir fikir. Bir taşla iki kuş vuracağız, anlamıyor musunuz - bir taşla, Cervantes!.. Tlaxcala, Vera Cruz yolunda, Hugh, gerçek haçın yolunda... Seni bir daha ne zaman göreceğiz, ahbap. Ne bileyim... Kutlardık. Hadi, hadi, aldatamazsın beni, gözüm sende... Gidişte ve dönüşte San Martín Texmelucán'da aktarma."

Tek ve tok bir gök gürlemesi kapının tam dışında boşlukta patladı ve Cervantes koşarak kahveleri getirdi, sigaralarına kibrit çaktı. *"La superstición dice,"* dedi gülümseyerek ve Konsolos için bir kibrit daha çakarak, *"que cuando tres amigos prenden su cigarro con la misma cerilla, el último muere antes que los otros dos."*

"Meksika'da da var mı bu hurafe?" diye sordu Hugh.

"Sí, señor," dedi Cervantes başıyla onaylayarak, "derler ki üç arkadaş aynı kibritten ateş alınca, üçüncüsü öbür ikisinden önce ölür. Ama savaş zamanında olamaz, çünkü çoğu askerin tek kibriti vardır."

"Feurstick," dedi Hugh, Konsolos için bir kibrit daha çakıp elleriyle siper ederek. "Norveçlilerin kibrite verdikleri ad daha güzel."

— Hava kararıyordu, gitarcı, anlaşılan, köşede oturmuş, kara gözlüğünü takmıştı; eğer binecekleri vardıysa, bu otobüsü, onları eve, Tlaxcala'ya götürecek olan otobüsü kaçırmışlardı ama Konsolos'a sanki birdenbire kahvelerini içerlerken, ayıkça, parlakça ve yeniden akıcı bir biçimde konuşmaya başlamış, hatta, evet, tam formuna girmiş gibi geliyordu ve bu gerçek, karşısında oturan Yvonne'u mutlu ediyordu gene. *Feurstick,* Hugh'nun Norveççe sözcüğü aklındaydı hâlâ. Ve Konsolos Hint-Avrupalılardan, Farslardan ve rahibin ateş çubuklarıyla göklerden çağırdığı kutsal ateşleri Agni'den söz ediyor-

du, *soma*'dan, Amrita'dan, Rig Veda'nın tüm bir cildi övgüleriyle dolu olan âbıhayattan söz ediyordu – *bhang*, ki belki de *mescal*'in ta kendisiydi ve konuşmanın burasında, konuyu incelikle değiştirerek, Norveç mimarisinden söz ediyordu ya da daha doğrusu Keşmir mimarisinin nasıl, tabiri caizse, Norveç mimarisi olduğundan, Hamadan Camii sözgelimi, tahtadan, uzun ve sivrilen minareleri ve sundurmalarından sarkan süsleriyle. Quauhnahuac'ta Bustamente'nin sinemasının karşısındaki Borda bahçelerinden söz ediyordu ve nasılsa, nedense, Nişat Bağı'nın taraçasını anımsattıklarından. Konsolos Vedik tanrılardan söz ediyordu ve nasıl tam olarak somutlaşmadıklarından, oysa Popocatepetl ve Ixtaccihuatl... Yoksa öyle değil miydi? Her neyse, Konsolos gene kutsal ateşten, kurbanları çağıran ateşten, taştan *soma* baskılarından, sunak olarak kullanılan pastalardan ve öküzler ve atlardan, Veda'da ilahiler okuyan rahiplerden, içki törenlerinin önceleri basitken zamanla nasıl karmaşıklaştıklarından, ayinlerin nasıl büyük bir titizlikle gerçekleştirilmesi gerektiğinden – çünkü en ufak yanlışta *(kikir!)* tüm kurbanlığın boşa gideceğinden söz ediyordu. *Soma, bhang mescal*, evet ya, *mescal*, o konuya dönmüştü gene ama gene az öncekine yakın bir ustalıkla uzaklaşmıştı konudan. Evli kadınların yakılmasından söz ediyordu ve sözünü ettiği dönemde, Hayber Geçidi'nin başındaki Taksila'da, çocuksuz bir adamdan dul kalan bir kadının kayınbiraderiyle nasıl evlenebileceğinden. Konsolos, sözselin dışında bir ilişki kurmuş olduğunu iddia ettiğini fark ediyordu Taksila'yla Tlaxcala arasında: Zira Aristoteles'in o büyük öğrencisi –tamam mı, Yvonne?– İskender, Taksila'ya geldiğinde, Cortez gibi, Taksila Kralı Ambhi'yle, ki o da bir yabancı fatihle işbirliğinde bir rakibi, ama bu kez Moctezuma'yı değil de ülkeye Celma'dan Senab'a dek sahip olan Paurave bakanını alt etmek için fırsat bilen – önceden ilişki kurmamış mıydı? Tlaxcala... Konsolos, Sir Thomas Browne gibi, Archimedes'den, Musa'dan, Akhilleus'tan, Metuşalem'den, Şarlken'den, Pilatus'tan konuşuyordu.

Konsolos daha daha Hazreti İsa'dan ya da Yus Asaf'dan söz ediyordu – İsa ki çarmıhından indirildikten sonra İsrail'in yitik kabilelerini bulmak için Keşmir'e dek dolanmış ve orada, Srinagar'da ölmüştü...

Ama küçük bir yanlış vardı. Konsolos konuşmuyordu. Belliydi bu. Tek bir sözcük söylememişti Konsolos. Sanrıydı hepsi; çılgın, beyinsel bir karmaşa; ve bunun içinden sonunda, şu anda toparlanmış, düzenli bir bütün çıktı:

"Bir delinin ya da ayyaşın eylemi, ahbap," dedi, "ya da şiddetli heyecan içindeki bir adamın, eylemi yerine getirenin kafasal durumunu bilen kişiye daha az özgür ve daha kaçınılmaz, bilmeyeneyse de daha özgür ve daha az kaçınılmazmış gibi gelir."

Bir piyano parçası gibiydi, yalnız siyah tuşlarla çalınan o yedi bemollü parça gibi –şimdi hatırladığı şeydi az çok, aslında *hatırlamak için* gitmişti *excusado*'ya, her şeyi yerli yerine oturtmak için– ya da Hugh'nun söylediği Matthew Arnold'un Marcus Aurelius'la ilgili sözleri gibi, insanın yıllar önce zorluklarla öğrenip özellikle ne zaman çalmayı istese unuttuğu küçük parçaya benziyordu – ta ki bir gün öylesine sarhoş olunurdu ki insanın parmakları kendi kendilerine buluverirlerdi o bileşimi ve mucizevi, kusursuz bir biçimde açıverirlerdi ezginin zenginliğini; ama Tolstoy ezgi falan vermemişti burada.

"Ne?" dedi Hugh.

"Bir şey değil. Sadede gelirim hep ve kaldığı yerden kapıveririm konuyu. Yoksa Konsolos olarak nasıl görev yapardım bunca yıl? Bir olayın nedenlerini kesinlikle anlayamadığımızda –eğer beynim kendi konuşmalarımın konusuna dönmüşse diye, hatırlatırım; öğleden sonraki olaylardan söz ediyorum– nedenler iyi ya da kötü ya da ne her neyse, Tolstoy'a göre, özgür iradeye yorarız onları. Demek ki, Tolstoy'a göre, karışma konusunda duyduğumuz kadar kuşku duymalıyız...

"'Özgür irade ve gereklilik kavramlarımızın değişime uğradığı tüm durumlar –istisnasız– üç düşünceye dayanır'," dedi Konsolos. "Kaçınılmaz bundan."

"Üstelik de, Tolstoy'a göre," diye sürdürdü Konsolos, "hırsızı yargılamadan önce –hırsızsa eğer, tabii – kendimize sormamız gerekir: Başka hırsızlarla ilişkileri neydi, aile ilişkileri, zaman içindeki konumu; o kadarını bile bilsek, dış dünyayla ilişkilerini ve onu eyleme yönelten sonuçları... Cervantes!"

"Tabii, biz bütün bunları öğrenmeye çalışırken, adamcağız yola yatmış, ölmekte," diyordu Hugh. "Nereden geldik bu konuya? Her şey olup bitene dek kimsenin olaya karışmaya fırsatı bile olmadı. Bildiğim kadarıyla, hiçbirimiz parayı çaldığını görmedik. Ne suçundan söz ediyordun ki zaten, Geoff? Bir başka suç varsa eğer... Üstelik de hırsızı yakalamak için hiçbir şey yapmamış olmamız, adamın hayatını kurtarmak için hiçbir şey yapmamış olmamızın yanında önemsiz kalır herhalde."

"Aynen," dedi Konsolos. "Genel olarak karışmak olgusundan söz ediyordum galiba. Hayatını kurtarmak için neden bir şey yapmış olalım ki? Ölmek istiyorduysa, hakkı değil miydi?.. Cervantes *–mescal– no, parras, por favor*... Kimse kimseye niye karışsın ki? Tlaxcalalılara, sözgelimi, niye karıştılar ki – ne kadar mutluydular, yılların çarptığı ağaçlarıyla, ilk lagündeki perde ayaklı kuşlarının arasında..."

"Hangi lagündeki hangi perde ayaklı kuşlar?"

"Ya da daha doğrusu, Hugh, hiçbir şeyden söz etmiyordum... Herhangi bir şeyi çözümlediğimiz söylenebilirse – ah, *ignoratio elenchi,* Hugh, budur işte. Ya da olmayan bir sorunun herhangi bir tartışmayla çözümlenip çözümlenmediği yanlışı. Şu savaşlar gibi. Çünkü bana öyle geliyor ki bu günlerde –dünyanın neresinde olursa olsun– insanları temelden ilgilendiren hiçbir konu kalmadı... Ah, ah! Sizler yok musunuz, fikir adamları!

"Ah, *ignoratio elenchi!* ... Şu gidip de İspanya için savaşma işi sözgelimi... Ya zavallı, savunmasız Çin? Ulusların yazgısında belli bir determinizmin varlığının farkında değil misin? Uzun vadede, neye layıklarsa o geliyor başlarına."

"Vallahi..."

Bir rüzgâr esti evin çevresinde, İngiltere'de tenis ağlarının arasından madeni halkaları şıngırdatarak esen bir poyraz gibi ürkütücü bir inleyişle.

"Pek özgün bir yaklaşım değil!"

"Az önceleri zavallı, savunmasız Habeşistan'dı. Ondan önce de zavallı, savunmasız Felemenk. Zavallı, savunmasız Belçika Kongo'sunu unutmayalım, tabii. Yarın da sıra zavallı, savunmasız Letonya ya da Finlandiya'da. Ya da Cakcakistan. Hatta Rusya bile. Tarih oku. Bin yıl geriye git. Bu anlamsız, aptalca rotaya takılmanın ne anlamı var? Bir *barranca,* bir yar gibi, çöp dolu, çağlar boyu zikzaklar çizerek gelen, sonunda da - Allah aşkına, ta başından beri hesaplı, kötü niyetli nedenlerle zavallı ve savunmasız kılınmış zavallı ve savunmasız bir halkın verdiği kahramanca mücadelenin ne etkisi olmuştur..."

"Söyledim, yahu..."

"..insan ruhunun sürekliliği üzerinde? Hiçbir etkisi olmamıştır. Hiçten de az. Ülkeler, uygarlıklar ve büyük kitleler ruhlarıyla anlamlarını da beraberlerinde götürerek hiçbir neden olmaksızın yok oluveriyorlar; oysa adını bile duymadığın ve onların adını hiç duymamış olan, Timbuktu'nun sıcağında kaynayarak miyadı dolmuş araçlarla *ignoratio elenchi*'nin matematik karşıtının varlığını kanıtlayan tek başına bir ihtiyar varlığını sürdürebilir."

"Aman, Allah aşkına," dedi Hugh.

"Tolstoy'un çağına bir dön - nereye Yvonne?"

"Dışarıya."

"Zavallı, savunmasız Karadağ'dı o sıralar. Zavallı, savunmasız Sırbistan. Biraz daha gerilere gidince, Hugh, senin Shelleylerinin dönemine, zavallı, savunmasız Yunanistan - Cervantes! - Gene de olacak tabii. Ya da Boswell'in dönemine - zavallı, savunmasız Korsika! Paoli'yle Monboddo'nun kulakları çınlasın. Özgürlük yanlısı pezevenklerle ibneler. Her zamanki gibi. Rousseau da -gümrükçü olanı değil- saçmaladığının farkındaydı ..."

"Sen neler anlattığını sanıyorsun ki, ulan!"

"İnsanlar niçin kendilerini ilgilendirmeyen işlere karışırlar!"'

"Ya da ne demek istiyorlarsa açıkça söylemezler!"

"Başka bir şeydi ama bunu kabulleniyorum, bak. *Amacın* art niyetli ve kitlesel ussalaştırılması, adi, patolojik kasıntının doğrulanması. Karışmanın amaçları: çoğu zaman yalnızca bir ölüm tutkusu. Merak. Deneyim – doğal şeyler... Ama yapıcı bir şey yok temelinde, bir kabullenme yalnızca sonunda – kişiyi soylu ya da yararlı olduğu konusunda pohpohlayan, var olan durumun küçük, aşağılık bir kabullenilmesi!"

"Yahu, var olan duruma *karşı* oldukları içindir ki Kralcılar..."

"Ama felaket var sonunda! Felaket olması da zorunlu, yoksa karışan insanların geri dönüp bir kerecik olsun sorumluluklarını üstlenmeleri gerekirdi..."

"Gerçek bir savaş gelsin de o zaman görelim senin gibi adamların kana gerçekten ne kadar susadıklarını!"

"Olmaz tabii. Aslında, İspanya'ya gidip özgürlük için savaş sözü eden sizin gibileri – Cervantes! – Tolstoy'un bu konuda *Savaş ve Barış*'ta yazdıklarını ezbere öğrenmeli, hani trende gönüllüler..."

"Ama o..."

"Hani ilk gönüllü –kafayı çektikten sonra kahramanca bir şeyler yapmış olduğuna inanan– nasıl sonunda kendi kendiyle övünen bir alçak olarak ortaya çıkıyordu – ne gülüyorsun, Hugh?"

"Gülünç de ondan."

"İkincisiyse her şeyi deneyip hepsinde başarısız olmuş birisiydi. Üçüncüsüyse," –Yvonne birden geri geldi ve bağırmakta olan Konsolos sesini alçalttı– "topçu olanı, ilk başta üzerinde iyi etki bırakan tek adamdı. Ne çıktı ama sonunda? Sınavlarında çakmış bir harbiye öğrencisi. Hepsi uyumsuz insanlar, anlıyor musun, beş para etmez hiçbiri, korkaklar, şebekler, dişi dökülmüş kurtlar, asalaklar –hepsi, istisnasız– kendi sorumluluklarını üstlenmekten, kendi mücadelelerini vermekten korkan, her

yere gitmeye hazır, Tolstoy'un büyük bir doğrulukla kavradığı gibi..."

"Teslimiyetçiler mi, yani?" dedi Hugh. "Karamazov ya da her kimse değil miydi, her şeye rağmen o gönüllülerin eylemleriyle Rus halkının tüm ruhunu dile getirdiğini söyleyen? - Hoş, Madrid'e dönüp İngiltere hükümetine gerçekleri anlatacağı yerde San Sebastian'da oturup Franco'nun işi hızla bitirmesini uman bir diplomatlar topluluğunun kesinlikle teslimiyetçi olamayacağından eminim!"

"İspanya için, zamazingo için, Timbuktu için, Çin için, ikiyüzlülük için, havacıva için, öküz beyinli herhangi bir salağın özgürlük adını verdiği her şey için dövüşmek değil mi isteğin? - yok öyle bir şey tabii, aslında ..."

"Eğer..."

"Eğer iddia ettiğin gibi, gerçekten okuduysan *Savaş ve Barış*'ı, niçin yararlanmadın diye bir daha sorarım sana."

"Herhalde," dedi Hugh, "*Anna Karenina*'dan ayırt edebilecek kadar yararlanmışımdır."

"Peki, *Anna Karenina* olsun..." Konsolos durdu. "Cervantes!" ve Cervantes belirdi, koltuğunun altında uyuyakalmış dövüş horozuyla. "*Muy fuerte,*" dedi Cervantes, "*muy korkuuunç,*" odayı geçerek, "*un bruto.*" - "Ama önceden de çıtlattığım gibi, siz Allahın belası adamlar -ne diyorum?- değil yabancı ülkelerde, kendi ülkenizde bile kendinizi ilgilendiren işlere bakmıyorsunuz. Geoffrey, sevgilim, niye bırakmıyorsun şu içkiyi artık, çok geç olmadı mı - bu tür şeyler işte. Niçin değil? Ben öyle dedim mi?" Neler diyordu? Konsolos kendi ağzından çıkan bu ani acımasızlığı, kabalığı, neredeyse hayretle dinliyordu. Az sonra daha da beter olacaktı: "Her şeyin harika ve de yasal bir biçimde çözümlendiğini sanıyordum. Böyle değil diye direten sizsiniz yalnızca."

"Ah, Geoffrey ..."

— Bunları söylüyor muydu Konsolos? Söylemek zorunda mıydı? - Zorunda gibi görünüyordu. "Size kalsa,

her şey için artık çok geç olduğunun bilinci beni hayatta tutan tek şey... Hepiniz birsiniz, hepiniz, Yvonne, Jacques, sen, Hugh, başkalarının hayatına karışmaya çalışan, karışan, karışan –şu genç Cervantes'e niye karıştı ki sanki başkaları, horoz dövüşüne sardırdı?– ve dünyada felaketlere neden olan da bu biraz genişletirsek, çokça genişletirsek; evet, çünkü o bilgiden, sadelikten, yüreklilikten yoksunsunuz, evet, yüreklilikten ki, şey, sizi ..."

"Baksana sen, Geoffrey..."

"Ne yaptın ki sen insanlık için, Hugh, kapitalist yöntem konusundaki *oratio obliqua*'nla konuşmaktan ve bundan güç alarak ruhun kokuşana dek konuşmaktan başka?"

"Kes sesini artık, Geoff, Allah aşkına."

"İkinizin de ruhu kokuşmuş aslında! Cervantes!"

"Geoffrey, lütfen otur," demişti sanki Yvonne, yorgun argın. "Olay çıkarıyorsun."

"Hayır, Yvonne, olay çıkarmıyorum. Çok sakin bir biçimde konuşuyorum. Sana sorduğum zamanki gibi: Kendinden başka birisi için ne yaptın ki hayatında?" Bunu söylemek zorunda mıydı Konsolos? Söylüyordu, söylemişti: "Hani nerede, isteyebileceğim çocuklar? İsteyebileceğimi tahmin etmiş olabilirsin. Boğuldular. Binlerce tenkiyenin tıkırtısı da fon müziği Hoş, *sen* 'insanlığı' sevdiğini iddia etmiyorsun, hiçbir zaman da etmedin! Sahip olduğun tek doğal ve yararlı işlevi yadsımak için bir kuruntuya bile gerek duymuyorsun – bazı kuruntuların var oysa ne yazık ki. Hoş, düşünüyorum da, kadınların hiçbir işlevi olmasaydı daha iyi olabilirdi!"

"Domuzluk etme, Geoffrey." Hugh ayağa kalktı.

"Otur oturduğun yerde," dedi Konsolos. "Görüyorum tabii ikinizin de içinde bulunduğunuz duygusal belayı. Ama Hugh bundan gene yararlansa da yakındır, çok yakındır: yalnızca biri olduğunu kavrayacak yüzlerce tokmakçıdan, morina solungaçlı, damarları yarış atı gibi – tekeler gibi hazır hepsi, maymunlar gibi ateşli, kızışma vaktinde kurtlar gibi azgın! Hayır, bir tane yeter..."

Bir kadeh –neyse ki boş– yere düşüp parçalandı.

"Öpücükleri kökünden söküp bacağını buduna atıp iç çekmiş gibi. Ne olağanüstü zamanlar geçirmişsinizdir ikiniz, avuç avuca, göt meme oynayarak bütün gün, beni kurtarmak aşkına... Vay anasını. Zavallı, savunmasız ben – hiç düşünmemiştim bunu. Ama bakın, çok mantıklı sonuçta: Ben kendi önemsiz ve küçük özgürlük mücadelemle ilgiliyim. İzin ver anneciğim, o güzelim kerhaneye döneyim gene! O *triskele*'lerin çaldığı, sonsuz *trismus*'un...

"Doğru, barış sözleri etmeyi düşündüğüm oldu. Ayık ve alkolsüz bir cennet önerileriniz büyüledi beni. Bütün gün varmak istediğiniz buydu gibi geliyor bana hiç değilse. Ama küçük ve melodramatik aklımla –ne kadar kalmışsa– verdim kararımı; karar verecek kadar aklım kalmış ancak. Cervantes! İstemekten uzak, sağolasınız, tam tersine, kararım, Tlax..." Neredeydi? "Tlax... Tlax..."

...Sanki o kara, açık istasyon peronunda duruyordu o gün gittiği (gitmiş miydi gerçekten?), bütün gece içtikten sonra sabah 7.40'ta Virginia'dan dönen Lee Maitland'ı karşılamaya gittiği; başı hafif, adımları hafif gitmişti, Baudelaire'in meleğinin uyandığı durumda, trenler karşılamak isteğiyle belki, ama o durakta karşılamamak için trenleri, çünkü meleğin aklında hiçbir tren durmaz ve bu trenlerden kimse inmez, başka melekler bile, sarışın bir melek bile, Lee Maitland gibi. – Gecikmiş miydi tren? Niçin arşınlıyordu peronu? İkinci tren miydi, üçüncü tren mi Asma Köprü'den..." Asma! – "Tlax..." dedi gene Konsolos. "Kararım ..."

Bir odadaydı ve bu odada birdenbire madde çözülüvermişti: Bir kapı tokmağı kapıdan az ötede duruyordu. Bir perde kendi başına, hiçbir şeyle bağlantısız, sarkıyordu boşlukta. Onu boğmaya geldiğini düşündü birden. Tezgâhın arkasındaki düzenli, küçük bir saat kendine getirdi onu gürültülü tıkırtısıyla: *Tlax: tlax: tlax: tlax:* ... Beş buçuk. O kadarcık mı? "Cehennem," diye bağladı, saçmalayarak. "Çünkü..." Bir yirmi peso'luk çıkarıp koydu masanın üstüne.

"Hoşuma gidiyor," diye bağırdı onlara açık pencereden, dışarıdan. Cervantes korku dolu gözlerle tezgâhın arkasında durmuştu, koltuğunun altında horozuyla. "Seviyorum cehennemi. Sabırsızlanıyorum oraya dönmek için. Koşarak gidiyorum. Vardım bile neredeyse."

Çılgınca dönüp bağırarak onlara koşuyordu da, ayağının aksamasına rağmen; işin tuhafı da, pek ciddi değildi; giderek karanlıklaşan, yukarıları fırtınalı ormana doğru koşuyordu – hava patladı ormandan dışarı doğru, salkımbiber ağacı kükredi.

Bir süre sonra durdu Konsolos: Her şey sakindi. Kimse gelmemişti peşinden. İyi miydi bu? Evet, iyi, diye düşündü yüreği çarparak. Böylesine iyi olduğuna göre de patika boyunca Parián'a, Farolito'ya gidecekti.

İleride, uçurumlarla dolu yanardağlar daha da yaklaşmış gibiydiler. Ormanın üzerinde, karanlık bulutlarla dolu gökyüzüne doğru uzanıyorlardı – arkalarında büyük çıkarlar yükselerek.

XI

Günbatımı. Dalga dalga yeşil ve turuncu kuşlar, sudaki halkalar gibi giderek genişleyen daireler çizerek göklere yükseldiler. İki domuz yavrusu dörtnala kayboldu tozların arasında. Bir kadın, bir Rebeka inceliğiyle başının üstünde küçük bir şişeyi dengede tutarak, hızla geçti...

Salón Ofelia nihayet gerilerinde kaldı, tozlar yok oldu sonunda. Ve izledikleri yol düzleşti, birkaç temkinsiz yüzücünün hâlâ eğlendikleri yüzme yerinin yanından ve çağlayanın kükremesinin arasından ormana yöneldi.

Tam karşılarında, kuzeybatıda, arkalarından heyula gibi kara bulutların göklere yükseldiği yanardağlar dikiliyordu.

— Öncülerini çoktan göndermiş olan fırtına, halkalar çizerek ilerliyor olmalıydı: Tam patlamamıştı henüz. Bu arada rüzgâr dinmiş, hava biraz aydınlanmıştı; oysa güneş, gerilerinde ve hafif sollarında, güneybatıda batmıştı ve kızıl bir alev yelpaze gibi açılıyordu arkalarında.

Konsolos, Todos Contendos y Yo También'e uğramamıştı. Ve şimdi, akşamın ılıklığında, Yvonne bile bile, konuşmaya izin vermeyecek kadar büyük bir hızla, Hugh'nun önünden yürüyordu. Ama gene de Hugh'nun sesi (daha önce Konsolos'unki gibi) bırakmıyordu peşini.

"Onu bırakıp kaçmayacağımı pekâlâ biliyorsun," dedi Yvonne.

"Allah kahretsin, ben olmasaydım bunların hiçbiri olmayacaktı!"

"Bu olmasaydı başka şey olurdu."

Orman üzerlerine kapandı ve yanardağlar gözden silindi. Gene de karanlık değildi ortalık. Yanlarından hızla akıp giden dereden bir parlaklık yayılıyordu. Suyun iki yanında kasımpatına benzeyen iri, sarı çiçekler büyüyor, yıldız gibi parlıyordu loşlukta. Alacakaranlıkta kiremit kırmızısı yaban begonvilleri, tek tük dilleri sarkmış çan çiçekleriyle kaplı bir çalılık fırlayıveriyordu üzerlerine doğru ve seyrek olarak, bir ağaca çakılı bir tabela, tahtadan oyulmuş, mevsimlerin hırpaladığı bir ok, üzerinde belli belirsiz bir yazı: *a la Cascada*...

Daha ileride, eski sabanlar ve terk edilmiş Amerikan arabalarının paslı şasileri, hep sollarında kalan derenin üzerinde birer köprü kuruyorlardı.

Arkalarında kalan çağlayanın uğultusu şimdi önlerindeki şelaleninkine karıştı. Su tanecikleri ve nemle doluydu hava. Gürültüsü olmasa, çevrelerindeki alüvyonlu toprağın her yerinden fışkıran ve arasından suların boşaldığı ıslak, ağır bitkilerin büyüyüşünü işitebileceklerdi neredeyse.

Birdenbire üzerlerinde gökyüzünü gördüler gene. Derin, küme küme bulutların kızıllığı gitmiş, tuhaf, parıltılı, mavi-beyaz bir renk almışlardı, sanki güneş değil de ay tarafından aydınlatılıyorlarmış gibi; ve aralarında ikindinin derin, uçsuz bucaksız laciverdi kükremekteydi.

Kuşlar uçuyordu oralarda; giderek yükselen kuşlar. Prometheus'un Cehennem kuşu!

Yeryüzündeyken birbirleriyle durmadan didişen, kendi kendilerini kan ve pislikle aşağılayan akbabalardı bunlar – ama gene de yükselebiliyorlardı işte böyle, fırtınaların üzerine, yalnızca And dağlarının doruklarındaki kondorların ulaşabildikleri yüksekliklere ...

Ay güneybatıda durmuş, güneşin peşinden ufkun ötesine gitmek için sırasını bekliyordu. Sollarında, ağaçların arasında ve derenin ötesinde alçak tepeler vardı, Calle Nicaragua'nın eteklerindeki gibi: Mor ve mutsuzdular. Eteklerindeki altın mısır tarlalarının eğikliğinde

ve esrarengiz, çizgili çadırların arasında sığırlar otluyordu – öylesine yakındılar ki, Yvonne hafif hışırtılarını işitebiliyordu.

Önlerinde, Popocatepetl'le Ixtaccihuatl hâlâ egemendiler kuzeydoğuya, Uyuyan Kadın ikisinden daha güzeliydi şimdi: Doruğunun engebeli açılarında baktıkça solan kan kırmızısı karlar, karanlık kaya gölgelerinden kümeler; doruğun kendisi boşlukta duruyor, kıvrılarak durmadan yükselen bulutların arasında yüzüyor gibiydi.

Chimborazo, Popocatepetl –böyleydi Konsolos'un sevdiği şiir– yüreğini çalmıştı! Ama o trajik yerli efsanesinde Popocatepetl'in kendisiydi nedense düşlerle dolu olan: Ozan yüreğinden hiç eksik olmayan savaşçı aşkının alevi sonsuza dek yanıyordu, bulur bulmaz yitirdiği ve sonsuz uykusunu koruduğu Ixtaccihuatl için...

Açıklığın sınırına varmışlardı; patika ikiye ayrılıyordu burada. Yvonne duraksadı. Sola yönelik eskimiş bir ok, sanki hemen ilerideymiş gibi yineliyordu: *a la Cascada*. Ama bir başka ağaca çakılı benzer bir ok, dereden uzağa yönelen bir patikayı gösteriyordu: *a Parián*.

Yvonne nerede olduğunu biliyordu şimdi, ama iki seçenek, iki patika –düşüncenin yersizliğine şaştı– çarmıha gerilmiş bir adamın kolları gibi gerilmişti önünde.

Sağdaki yolu izleseler, Parián'a çok daha erken varacaklardı. Ama asıl yol da eninde sonunda aynı yere ulaşacak ve daha da önemlisi, diye düşünüyordu. Yvonne, en aşağı iki *cantina*'nın daha önünden geçecekti.

Anayolu seçtiler: Çizgili çadırlar, mısır tarlaları gözden yitti ve orman, nemli toprak ve bitki kokusuyla, geceyle birlikte yükseldi çevrelerinde.

Bu patika, Rum-Popo ya da El Popo adlı bir lokanta-*cantina*'nın yanında bir çeşit anacaddeye bağlandıktan sonra, diye düşünüyordu Yvonne, devam edip (aynı patika denebilirse, tabii) ormanın arasından dik açılı bir kestirme yol oluşturuyordu Farolito'dan geçip Parián'a ulaşarak, çarmıha gerili adamın kollarının sarktığı enlemesine kalas gibi.

Yaklaşan çağlayanın sesi, bir Ohio savanasından rüzgârın getirdiği beş bin pirinç kuşunun uğultusu gibi yaklaşıyordu. Su yukarılardan beslenip hızla akıyordu çağlayana doğru ve aşağıda, birden korkunç bir bitki duvarına dönüşen sol kıyıda, ormanın en yüksek ağaçlarından da yüksek sarmaşıkların arasından dereye fışkırıyordu. Ve sanki insanın ruhu da kapılmış gidiyordu bu akıntıya, köklerinden sökülmüş ağaçlar ve harap olmuş çalılıklarla birlikte bir felaket halinde, o son uçuruma doğru.

Küçücük El Petate *cantina*'sına vardılar. Gürültülü çağlayanın az ötesinde, ışıklı pencereleri alacakaranlıkta dostça parlayarak duruyordu ve Yvonne, yüreği hoplayarak içeride şu anda yalnızca barmen ve bara yaslanarak sohbete dalmış çoban ya da ayva üreticisi iki Meksikalı olduğunu gördü. – Ağızları sessizce açılıp kapanıyor, kahverengi elleri havada biçimler çiziyordu kibarca.

Durduğu yerde karmaşık bir posta puluna benzeyen El Petate –dış duvarlarında damgalar, kaçınılmaz reklam afişleri, Moctezuma, Criollo, Cafeaspirina, Mentholatum – *no se rasque los picadures de los insectos!*– şimdi yanıp tükenmiş olmasına rağmen bir zamanlar zengin bir köy olarak batıya, derenin öte yanına uzanan Anochtitlán'dan kalan tek yapıydı, Konsolos'la kendisine bir zamanlar anlatıldığına göre.

Yvonne dışarıda, korkunç gürültüde bekliyordu. Salón Ofelia'dan çıktıklarından beri ve buraya varana dek kendini her şeyden çok kopuk hissetmişti Yvonne. Ama şimdi, Hugh *cantina*'nın içindeki sahneye katıldığından beri –iki Meksikalıya sorular soruyor, barmene Geoffrey'nin sakalını tarif ediyor, Meksikalılara Geoffrey'nin sakalını tarif ediyor, barmene sorular soruyor, barmen de iki parmakla ve neşeyle kendine bir sakal yapıyordu– doğal olmayan bir biçimde, kendi kendine gülmekte olduğunu fark etti; aynı zamanda da içinde bir şeylerin tüttüğünü, alev aldığını, tüm benliğinin her an patlayabileceğini hissediyordu.

Geri döndü. Petate'nin yakınında, sanki üzerine sal-

dırırmışçasına beliriveren tahtadan bir cisme çarpmıştı. Pencerelerin ışığında bunun bir kafes olduğunu gördü: İri bir kuş vardı içinde.

Küçük bir kartaldı ürküttüğü kuş ve hapishanesinin nemli karanlığında titriyordu şimdi. Kafes *cantina*'yla alçak, tıkız bir ağacın arasında duruyordu; birbirine sarılmış iki ağaçtı bu aslında, bir *amate*'yle bir *sabina*. Rüzgâr yağmur suları üflüyordu yüzüne. Çağlayanın gürültüsü duyuluyordu. Âşık ağaçların birbirine dolanmış kökleri toprağın üzerinden çılgınca aradıkları dereye doğru akıyorlardı, ama gerek yoktu dereye; kökler oldukları yerde kalsalar da fark etmezdi, çünkü çevrelerinde doğa kendini aşmıştı çılgınca bitki örtüsüyle. Ötedeki yüksek ağaçların arasından öfkeli bir çatırtı geliyordu, bir teknenin armaları gibi başkaldırıcı bir yırtılma, sallanma sesi; geniş yaprakları pupa, seren gibi dallar, karanlık ve katı, sallanıyorlardı önünde. Fırtınadan önce limandaki tekneler gibi, kara bir danışıklık duygusu vardı bu ağaçların arasında; birdenbire aralarından, ötede, dağların tepesinde bir şimşek çaktı ve *cantina*'nın ışıkları titredi, söndü, yandı, gene söndü. Gök gürlemesi izlemedi şimşeği. Fırtına uzaklardaydı hâlâ. Yvonne sinirli bir endişeyle bekliyordu: Işıklar yandı ve Hugh –tam bir erkeğe yaraşır bir şey, hey Tanrım, ama suç kendisindeydi belki, içeri girmek istemediği için– Meksikalılarla çabucak bir tek atıveriyordu. Kuş duruyordu hâlâ orada: uzun kanatlı, öfkeli, karanlık bir yaratık, çılgınca çaresizlikler ve düşlerle dolu bir dünyacık, Popocatepetl'in doruklarında millerce ve millerce uçmanın, yabanıllığın içine birden düşüp dikkatli gözlerle ağaç çizgisindeki harap dağ ağaçlarının hayaletlerine konmasının anılarıyla dolu. Aceleci, titrek ellerle kafesi açmaya koyuldu Yvonne. Kuş kanat çırparak çıktı kafesten ve Yvonne'un ayaklarının dibinde durdu, duraksadı, El Petate'nin damına doğru uçtu, sonra birden hızlanarak alacakaranlıkta, sanılabileceği gibi en yakın ağaca değil, de yukarılara –haklıydı Yvonne, özgür olduğunun bilincindeydi kuş– doğru hızla kanat çırparak te-

pelerindeki derin, lacivert, duru göğe yükseldi ve o anda tek bir yıldız belirdi gökyüzünde. Hiçbir pişmanlık yoktu Yvonne'un içinde. Tanımlanması güç, gizli bir zafer ve huzur duygusu yalnızca: Kimse bilmeyecekti bu yaptığını; sonra birden, sinsice gelen sonsuz bir gönül kırıklığı ve yitirmişlik duygusu.

Ağaç köklerinin üzerinden bir lambanın ışığı parladı; Meksikalılar Hugh'yla birlikte açık kapıda duruyor, havaya doğru başlarını sallayarak elleriyle patikayı gösteriyorlar, *cantina*'nın içinde barmen tezgâhın altından bir içki koyuyordu kendine.

— "Hayır!.." diye bağırdı Hugh gürültüye karşı. "Buraya hiç uğramamış! Ama öbür yeri bir denenebiliriz!"

"..."

"Haydi, yola!"

Yol El Petate'nin ötesinde sağa saptı, duvarına kara toprağı koklayan bir karıncayiyenin zincirli durduğu bir köpek kulübesinin yanından geçti. Hugh Yvonne'un koluna girdi.

"Karıncayiyeni gördün mü? *Armadillo*'yu hatırlıyor musun?"

"*Hi*çbir şeyi unutmadım!"

Bunu yan yana yürürlerken söyleyen Yvonne ne demek istediğini tam olarak bilmiyordu. Yabani orman yaratıkları koşturuyordu çalılıkların arasında ve Yvonne kartalını boşuna arıyordu her yerde, bir kez daha görebilme umuduyla. Orman giderek seyrekleşiyordu. Çürüyen bitkilerle doluydu çevreleri ve bir çürük kokusu vardı havada; *barranca* pek uzakta olamazdı. Sonra rüzgâr tuhaf bir biçimde daha sıcak, daha tatlı esmeye başladı ve patika dikleşti. Yvonne bu yörelere son geldiğinde bir çobanaldatan kuşunun sesini işitmişti. *Üüürü, üüüürü*, demişti sılada ilkyazın şikâyetçi, yalnız sesi ve yuvaya çağırmıştı onu – nereye? Ohio'da, babasının evine mi? Ve bir çobanaldatan kuşunun ne işi vardı, Kuzey Amerika'daki kendi yuvasından bunca uzakta, karanlık bir Meksika ormanında? Ama çobanaldatanın –tıpkı aşk ve irfan gibi– yuvası yok-

tu; üstelik de, Konsolos'un dediği gibi, kışladığı söylenen Cayenne taraflarında sürtmektense buralarda olmak çok daha iyiydi belki.

Tırmanıyorlar, bir tepenin üzerindeki küçük bir açıklığa geliyorlardı; Yvonne gökyüzünü görebiliyordu. Nerede olduklarını tam olarak çıkaramıyordu ama. Meksika gökleri tuhaflaşmıştı ve yıldızlar bu gece ona zavallı, yurtsuz çobanaldatanınkinden bile daha hüzünlü haberler veriyorlardı. Niçin buradayız, diyorlardı sanki, yanlış bir yerde, hepimiz o yanlış biçimlerde ve yuvalarımızdan böylesine uzak, uzak, uzak? Hangi yuva? Yvonne ne zaman dönmemişti ki yuvaya? Ama yıldızların varlığı bile yetiyordu onu avutmaya ve yürüdükçe ilgisizlik duygusunun geri geldiğini hissediyordu. Yvonne'la Hugh ağaçların arasından, batıda, ufuk çizgisine yakın yıldızları görebilecek kadar yükselmişlerdi.

Akrep Takımyıldızı batıyordu... Yay burcu, Oğlak... tamam, oradaydılar hepsi, yerli yerinde, biçimleri tanıdık ve doğru, tertemiz geometrileri parlak ve kusursuz. Ve bu gece de, beş bin yıl önceki gibi, doğup batacaklardı burçlar: Oğlak, Kova, Balık ve Koç, Boğa ve Eldebaran ve Süreyya. "Akrep güneybatıda batarken, Süreyya kuzeydoğudan doğar." "Oğlak batıda alçalırken, Elcebbar doğuda yükselir. Ve Mira'yla birlikte balina Cetus." Bu gece de, çağlar öncesindeki gibi, böyle diyebileceklerdi insanlar; ya da kapılarını kapatacaklardı yıldızlara, yaslı bir kederle sırtlarını döneceklerdi onlara; ya da onlara doğru döneceklerdi sevgiyle, "Bizim yıldızımız şu yukarıdaki," diyeceklerdi, "senin ve benim"; bulutların üzerinden ya da denizlerde kaybolmuşken onlara bakıp yollarını bulacaklardı; ya da geminin başında, dalgaların köpüklerini yiyerek durup seyrederken onları, birden batıverişlerini görecek ve onlara duydukları güven sağlamlaşacak ya da sarsılacak; binlerce gözlemevinden güçsüz teleskoplar yöneltilecek onlara doğru, merceklerinin önünden gizemli yıldız kümeleri, ölü karanlık yıldız bulutları, patlayan güneşlerin felaketleri geçecek ya da dev Antares'in alev alev

ölümü – dünyanın güneşinden beş yüz kat daha büyük bir kor parçası. Ve dünya hâlâ yörüngesi üzerinde ve güneşin çevresinde dönecek, güneş bu parlak galaksi çarkının çevresinde dönecek ve sayısız, ölçüsüz galaksinin sayısız, ölçüsüz, parıltılı çarkları döne döne, haşmetle dönerek zamanda ve mekânda sonsuzluğa uzanacak ve bütün bunların arasında sürüp giden yaşam – sürüp gidecek ve kendisi öldükten çok, çok sonra insanlar hâlâ gökyüzünü okuyacaklar geceleri ve dünya o uzak mevsimler boyunca dönüp durdukça görecekler burçların hâlâ doğduğunu, yükseldiğini, batıp gene doğduğunu – Koç, Boğa, İkizler, Yengeç, Aslan, Başak, Terazi ve Akrep, deniz keçisi Oğlak, suları getiren Kova, Balık ve gene zaferle dolu Koç! – Onlar da hâlâ aynı umutsuz ve sonsuz soruyu sormayacaklar mıydı: Hangi amaçla? Bu olağanüstü göksel mekanizmayı çalıştıran güç nedir? Akrep batıyor... Ve doğuyorlar, diye düşündü Yvonne, yanardağların ardında, gözlerden uzak, bugün gece yarısında doruğuna ulaşacak olanlar, Kova batarken; ve bir ölümlülük duygusuyla bakacaktı kimisi buna, ama gene de bir an için elmaslı parıltılarının ruhlarına değdiğini, anılarında tatlı ya da soylu ya da cesur ve övünçlü ne varsa aydınlattığını hissedeceklerdi, iyi yürekli Süreyya ta yukarılarda belirip bir kuş kümesi gibi yumuşakça uçarken Elcebbar'a doğru...

Gözden yiten dağlar, seyrekleşen ormanda ilerledikçe beliriyordu gene karşılarında. Gene de ağırdan alıyordu Yvonne.

Ta ötede, güneydoğuda, sabahki solgun dostları ay, alçalmış boynuzuyla nihayet batıyordu ve Yvonne seyrediyordu onu –dünyanın ölü çocuğu!– tuhaf, aç bir yakarışla – Elmas biçimli Bereket Denizi ve beş köşeli Nektar Denizi, kuzey duvarı yıkılmış Frascatorius, Eudymion'un Batı dalına doğru elipsleşen dev surları; Güney boynuzdaki Leibnitz dağları ve Proclus'un doğusunda, Rüya Bataklıkları. Herakles'le Atlas duruyorlardı orada, afetlerin orta yerinde, bilgimizin ötesinde ...

Ay yok olmuştu. Sıcak bir rüzgâr esti yüzlerine ve be-

yaz, parça parça bir şimşek çaktı kuzeybatıda: Sözü uzatmaksızın gürledi gök; kopmaya hazır bir çığ ...

Patika daha da dikleşerek tek tük bekçiler gibi dikilmiş yüksek ve yalnız ağaçların, sayısız, kıvrım kıvrım, dikenli kolları tüm çevreyi kaplayan dev kaktüslerin arasından kıvrılarak sağa doğru sürdürdü yolunu. Öylesine kararda ki ortalık, öteki dünyada bile daha karanlık bir gece olamayabilirdi.

Yola vardıklarında gözlerinin önüne serilen görünüm korkunçtu. Küme küme karanlık bulutlar hâlâ yükseliyorlardı gökyüzünün alacakaranlığında. Üstlerinde, büyük bir yükseklikte, korkunç büyük bir yükseklikte, gövdesiz karakuşlar -kuş iskeletleri daha doğrusu- boşlukta yüzüyordu. Ixtaccihuatl'ın gövdesi bulutlarla kaplıydı ve kar fırtınaları sarıyordu doruğunu. Ama Popocatepetl'in baştan aşağı uçurumlarla dolu kitlesi bulutlarla birlikte üzerlerine doğru geliyor, vadinin üzerine devriliyor gibiydi, yalnızca vadinin bir yanında, bu hüzünlü ışığın daha da belirginleştirdiği, bir yanına ufacık bir mezarlık oyulu, asi bir tepecik direniyor gibiydi.

Yalnızca taşıdıkları mumların alevleriyle belirgin insanlarla kaynıyordu mezarlık.

Ama birden, yıldırımdan bir telgraf kekeme sinyaller gönderiyordu sanki yabanıl doğanın üzerinde; ve küçücük, donuk, siyah-beyaz insanları seçebildiler. Kulakları gök gürlemesine açık, seslerini de duydular şimdi: rüzgârın taşıdığı usul çığlıklar ve yakınmalar. Yas tutanlar sevdiklerinin mezarları başında ilahiler söylüyor, gitar çalıyor ya da alçak sesle dua ediyorlardı. Rüzgâr çanlarının sesi gibi, hayal meyal bir tını çalındı kulaklarına.

Vadiden yuvarlanarak gelen müthiş bir gök gürlemesi bastırdı bu sesi. Heyelan başlamıştı. Ama mumların alevlerini söndürememişti. Hâlâ parıldıyorlardı orada, korkusuzca, birkaç tanesi şimdi sıraya girmiş, alayla yürüyorlardı. Yas tutanların bazıları tepeden aşağı sıra sıra inmekteydiler.

Yvonne ayaklarının altındaki yolun sertliğini min-

netle hissetti. Hotel y Restaurant El Popo'nun ışıkları çıkıverdi karşılarına. Yanı başındaki bir oto tamirhanesinin tepesindeki elektrikli tabela saplanıyordu geceye: *Euzkadi* – bir yerlerde bir radyoda çılgın, sıcak bir müzik akıl almaz bir hızla çalınıyordu.

Lokantanın önünde, ormanın kenarındaki çıkmaz yol boyunca dizili duran Amerikan arabaları buraya, gece vakti bir sınır kapısının içedönük, beklentili havasını veriyordu; bir sınır vardı da üstelik yakınlarda, topraktaki yarığın eski başkentin varoşlarından sağa sapıp eyalet sınırını oluşturduğu yerde.

Konsolos bir an için terasta oturmuş, tek başına yemek yiyordu. Ama yalnız Yvonne görmüştü onu. Yuvarlak masaların arasından geçerek ulaştıkları çıplak, başı sonu belirsiz barda Konsolos ve üç Meksikalı asık suratlarla oturuyorlardı bir köşede. Ama Yvonne'dan başka kimse fark etmedi onu. Barmen görmemişti Konsolos'u. Müessese müdür yardımcısı ve aynı zamanda aşçıbaşı olan, alışılmışın dışında uzun boylu Japon da görmemişti; oysa Yvonne'u tanıdı. Ama hepsi Konsolos'u görmediklerini yineledikçe (ve Yvonne onun Farolito'da olduğuna kesinlikle karar vermişti artık), Konsolos her köşenin arkasında kayboluveriyor, her kapıdan çıkarak gözden yitiveriyordu. Barın dışındaki seramik yer döşemelerinin üzerine yerleştirilmiş masalar boştu; oysa Konsolos burada da alacakaranlıkta oturuyor, onlar yaklaşırlarken ayağa kalkıyordu. Ve dışarıda, arkadaki *patio*'da, iskemlesini geri iterek kalkan ve eğilerek onları karşılamaya gelen Konsolos'tu gene.

Aslında, böyle yerlerde nedense sık sık olduğu gibi, dışarıdaki araba sayısını haklı gösterecek kadar çok insan yoktu El Popo'da.

Hugh çevresine bakınıyor, biraz da müziğin kaynağını arıyordu: Arabalardan birinden geliyor gibiydi ve bu ıssız yerde, dünyada bilinen hiçbir müziğe benzemiyordu: denetimden kurtulmuş dipsiz bir mekanik göçtü; ölümü-

ne koşuyor, parçalanıyor, korkunç belalara yöneliyordu; birdenbire durdu.

Meyhanenin *patio*'su çiçeklerle otların bürüdüğü uzun, dikdörtgen bir bahçeydi. Kemerli çatılarıyla bir keşişhane avlusunu andıran yarı karanlık teraslar uzanıyordu iki yanda. Yatak odaları açılıyordu teraslara. Ötedeki lokantanın ışığı şurada kızıl bir çiçeği, buradaysa yeşil bir çalılığı doğadışı bir canlılıkla aydınlatıyordu. Kemerlerin arasındaki demir halkalara öfkeli görünüşlü, alacalı tüyleri kabarık iki papağan tünemişti.

Yanıp sönen şimşek bir an için pencereleri aydınlattı; rüzgâr yaprakları titretti ve kesildi, arkasında bıraktığı sıcak boşlukta ağaçlar karmaşayla çırpındılar. Yvonne kemerlerden birine yaslanıp şapkasını çıkardı; papağanlardan biri bağırdığında avuçlarını kulaklarına bastırdı, sonra göğün gürlemesi yinelenince daha da bastırıp gözleri umursamazca kapalı, öylesine kalakaldı gürültü kesilene ve Hugh'nun ısmarladığı iki cansız bira gelene dek.

"Eh," diyordu Hugh, "Cervecería Quauhnahuac'tan farklı burası... Hem de kadar!.. Evet, hep anacağım bu sabahı. Gökyüzü ne kadar maviydi, değil mi?"

"Sonra o tüylü köpek, peşimizden gelen taylar ve ırmak, o yukarılarda uçan hızlı kuşlar..."

"Farolito'ya ne kadar kaldı?"

"Bir buçuk mil kadar. Ama ormandan gidersek yolu bir mil kadar kısaltabiliriz."

"Bu karanlıkta mı?"

"Quauhnahuac'a son arabayı yakalayacaksan fazla oyalanmamamız iyi olur. Saat altıyı geçti bile. İçemiyorum bu birayı – sen?"

"Hayır. Metal tadı var – kahretsin – hay Allah," dedi Hugh, "ne yapalım, biliyor musun ..."

"Bir başka içki," diye önerdi Yvonne, yarı alayla.

"*Telefon* edemez miyiz?"

"*Mescal*," dedi Yvonne neşeyle.

Hava titriyordu – öylesine elektrikliydi.

"*Comment?*"

"*Mescal, por favor,*" dedi gene Yvonne, başını ağır ve alaycı bir biçimde sallayarak. "Geoff'un şu meretin nesini sevdiğini merak etmişimdir hep."

"*¿Cómo no?* İki *mescal* söyleyelim."

Ama karanlığı yoklaya yoklaya gelen bir başka garson tepsiyi bir avucunda dengeleyip bir ışık daha yakarak içkileri getirdiğinde Hugh hâlâ dönmemişti.

Yvonne'un akşam yemeğinde ve gün boyu içtiği içkiler, nispeten az da olsalar, domuzlar gibi yayılmışlardı ruhuna: Elini uzatıp bir yudum içebilene dek birkaç dakika geçti.

Hastalıklı, cansız, eter tadındaki *mescal* hiçbir sıcaklık getirmedi önceleri midesine; biranınki gibi bir soğukluk, bir üşütme yalnızca. Ama etkisini gösterdi. Dışarıdaki terasta azıcık akordu bozuk bir gitar *La Paloma*'yı çalmaya başladı; bir Meksikalı sesi şarkı söylüyor, mescal hâlâ etkisini sürdürüyordu. Güzel ve sert bir içki niteliğindeydi sonunda. Neredeydi Hugh? Her şeye rağmen bulmuş muydu Konsolos'u burada? Hayır: Konsolos'un burada olmadığını biliyordu Yvonne. El Popo'ya bir göz attı: Tıkırdayıp inleyen ruhsuz, rüzgârlı bir ölüm diye tanımlamıştı burayı bir seferinde Geoffrey – bir Amerikan yolcu hanının kötü bir hayaleti; ama o kadar berbat görünmüyordu artık. Masadan bir limon seçip kadehine birkaç damla sıktı ve akıl almayacak kadar uzun bir zaman gerektirdi bu.

Birdenbire, doğal olmayan bir biçimde kendi kendine güldüğünü fark etti; içinde bir şeyler için için yanıyor, tutuşuyordu: Ve bir kez daha, durmadan yumruklarını yere vuran bir kadın imgesi belirdi beyninde...

Ama hayır, kendisi değildi yanmakta olan. Ruhunun yuvasıydı. Düşüydü. Çiftlikti, Elcebbar'dı, Süreyya'ydı, deniz kenarındaki evleriydi. Ama neredeydi yangın? Konsolos olmuştu bunu ilk fark eden. Neydi bu deli düşünceler, bu biçimden, mantıktan yoksun düşünceler? Elini öbür *mescal*'e, Hugh'nun *mescal*'ine uzattı ve yangın söndü, birdenbire tüm benliğini saran, Konsolos'a karşı bir umutsuz aşk ve yumuşaklık dalgası yok etti ateşi.

—çok karanlık ve duru kıyıdan esen rüzgârla göremediğin dalgaların sesi, yukarıda, bahar gecesinin derinliğinde, yaz yıldızları vardı, yazın habercileri ve yıldızlar parlak; duru ve karanlık ve ay doğmamıştı; güzel-güçlü duru bir meltem, sonra suyun üzerinde yükselen solgun ay ve sonra, evin içinde, geceyi döven görünmez dalgaların uğultusu–

"Nasıl buldun *mescal*'i?"

Yvonne sıçradı. Hugh içkisinin üzerine eğilmişti neredeyse; sallanarak önünde ayakta duruyordu, koltuğunun altında uzun, hırpalanmış, anahtar biçiminde bezden bir torba taşıyarak.

"Nedir o Allah aşkına?" Yvonne'un sesi bulanık ve uzaklardan geliyor gibiydi.

Hugh çantayı parmaklığın üzerine koydu. Sonra masanın üstüne bir el feneri bıraktı. İzcilerin taşıdığı, gemi vantilatörüne benzeyen, bele takmak için madenî bir halkası olan bir aletti. "Terasta, Geoff'un Salón Ofelia'da çok kabalık ettiği o adama rastlayıp satın aldım bunu. Ama gitarını da satıp yenisini almak istiyormuş, ben de alıverdim. Yalnız *ocho pesos cincuenta*..."

"Ne yapacaksın ki gitarı? Enternasyonal'i falan mı çalacaksın geminde?" dedi Yvonne.

"*Mescal* nasıl?" dedi Hugh gene.

"On metre dikenli tel gibi. Kafam kopacaktı neredeyse. Al, bu senin, Hugh, ne kalmışsa."

Hugh oturdu: "Gitarlı *hombre*'yle bir tekila içtim dışarıda..."

"Her neyse," diye ekledi, "bu akşam kesinlikle Mexico City'ye varmaya çalışacağım; bir kere bu karara varınca da Geoff konusunda yapabileceğimiz çeşitli şeyler var."

"Sarhoş olmak isterdim," dedi Yvonne.

"*Como tu quieras.* İyi bir fikir olabilir."

"Sarhoş olmanın iyi bir fikir olacağını niye söyledin?" diye soruyordu Yvonne, taze *mescal*'leri içerlerken; sonra: "Niçin gitarı aldın ki?" diye yineledi.

"Şarkı söylemek için. Belki insanlara yalan söylemek için."

"Niçin böyle tuhafsın, Hugh? Hangi insanlara hangi yalanı söylemek için?"

Hugh iskemlesini parmaklığa dayanana dek geriye devirdi, sigarasını içip *mescal*'ini kucağında tutarak oturdu öylece.

"Sir Walter Raleigh'nin ruhuyla sohbet ettiği zaman söylediği türden yalanı. 'Gerçek, kefaletin olacaktır. Git, çünkü ölümden kaçınılmaz. Ve yalanı ver dünyaya. Saray'a parladığını söyle, çürük bir tahta gibi. Kilise'ye iyiyi gösterdiğini söyle, ama iyilik yapmadığını. Ve karşılık verirlerse Saray'la Kilise, yalanı ver ikisine de.' Böyle bir şeyler, ama biraz farklı."

"Kendini fazla ciddiye alıyorsun, Hugh. *Salud y pesetas.*"

"Salud y pesetas."

"Salud y pesetas."

Hugh ayakta sigara içerek, içkisi elinde, karanlık keşişhane kemerine yaslanmış, yukardan Yvonne'a bakıyordu:

"Ama tam tersine," diyordu, "iyilik etmek, yardımcı olmak, kardeşlerimizin dertlerini paylaşmak istiyoruz. Bazı durumlarda çarmıha gerilmeye bile razı geliyoruz. Geriliyoruz da büyük bir süreklilikle, her yirmi yılda bir falan. Ama bir İngiliz, tam ve gerçek bir ezilmişliği ayıplar hep. Aklımızın bir bölümüyle, sözgelimi Gandhi ya da Nehru gibi bazı adamların doğruluğunu beğenebiliriz. Esirgemezliklerinin, sözgelimi, bizi kurtarabileceğini bile kabullenebiliriz. Ama içimizden, 'Atın Allahın belası herifi dereye!' diye bağırırız. Ya da 'Barabbas'ı serbest bırakın!' Ya da 'Yaşasın O'Dwyer!' – Hay Allah! – İspanya'nın bile ezilmiş olması ayıplanacak şey; ama çok değişik bir biçimde tabii... Ve eğer bir gün Rusya..."

Hugh bunları anlatırken Yvonne, görmesi için masanın üstünden kendisine doğru kaydırmış olduğu bir kâğıda bakıyordu. Lokantanın eski, pis, buruşuk bir yemek listesinden başka bir şey değildi bu; yerden toplanmış ya da birinin cebinde uzun süre kalmış gibiydi ve iç-

miş olduğu içkilerden doğan bir özenle birkaç kez okudu bunu Yvonne:

"EL POPO"
SERVICIO A LA CARTE

Sopa de ajo	$ 0.30
Enchiladas de salsa verde	0.40
Chiles rellenos	0.75
Rajas a la "Popo"	0.75
Machitos en salsa verde	0.75
Menudo estilo soñora	0.75
Pierna de ternera al horno	1.25
Cabrito al horno	1.25
Asado de pollo	1.25
Chuletas de cerdo	1.25
Filete con papas o al gusto	1.25
Sandviçler	0.40
Frijoles refritos	0.30
Chocolate a la española	0.60
Chocolate a la francesa	0.40
Café solo o con leche	0.20

Bu kadarı mavi daktiloyla yazılmıştı ve altında –aynı özenle söktürdü– küçük bir çarkı andıran bir marka vardı ve içinde yazılı olan "Lotería Nacional Para La Beneficiencia Pública" sözleri, mutlu bir anneyi çocuğunu okşarken gösteren ortadaki resme ikinci bir yuvarlak çerçeve oluşturuyordu.

Yemek listesinin tüm sol yanını gülümseyen genç bir kadın litografisi dolduruyordu ve üstündeki açıklama şunları söylüyordu: *Hotel Restaurant El Popo se observa la más estricta moralidad, siendo esta disposición de su proprietario una guarantía para el pasajero, que llegue en compañía.* Yvonne bu kadını inceledi: İri göğüslü ve rüküştü, saçlarını Amerikan biçimi yaptırmıştı ve uzun, konfeti kaplı gibi alacalı, basmadan bir giysisi vardı: Bir eliyle çapkınca işaret ediyor, öbür elindeyse on tane piyango bileti tutuyordu: Biletlerin her birinde, şaha kal-

kan bir ata binmiş bir kadın el sallıyordu (şimdi bu on küçük kişi Yvonne'un kendi kopyaları, yarı unutulmuş benlikleriydiler ve böylece kendi kendine veda ediyordu el sallayarak).

"Eee," dedi Yvonne.

"Yok, arkasında demek istemiştim," dedi Hugh.

Yvonne yemek listesinin arkasını çevirdi ve boş boş bakakaldı.

Konsolos'un el yazısı, en karmaşık haliyle, yemek listesinin tüm arkasını kaplamıştı neredeyse. Sol üst köşede şöyle yazılıydı:

Recknung

1 ron y anís	1.20
1 ron Salón Brasse	0.60
1 tequila doble	0.30
	2.10

Altında G. Firmin imzası vardı. Konsolos'un birkaç ay önce burada bırakmış olduğu bir hesap, kendi kendine yazdığı bir pusulaydı – "Yok, ödedim şimdi," dedi Hugh, Yvonne'un yanına oturarak.

Ama bu "hesap"ın altında, gizemli bir biçimde, "kıtlık... pislik... dünya..." yazılıydı, altında da sökülmesi olanaksız bir karalama. Sayfanın ortasında şu sözcükler yazılıydı: "ipin... direncin... umudun", sonra, "soğuk bir hücre" ve sağda, bu yitik sözcükleri açıklar gibi duran, tamamlanmamış bir şiire benzer bir yazı vardı, bir sone girişimi belki, ama öylesine kararsız ve çökük bir biçemi vardı, öylesine çiziktirilmiş, karalanmış, silinmiş, lekelenmiş, pisletilmiş ve kargacık burgacık resimlerle –bir cop, bir çark, tabuta benzeyen uzun kara bir kutu– doldurulmuştu ki, sökülmesi olanaksız gibiydi; şöyle bir şeye benziyordu:

Kaçmaya başladı birkaç yıl önce
...o zamandır... kaçmaktadır işte
Bilmeden umutlarını yitirdiklerini takipçilerin

(Sallandığını) görmekten ucundan bir ipin
Bakışlarca kovalanıp korkuyla dolan
Merceği dünyanın onu savunmayan
Ve yalnız geçmiş zamanda okuyan
Hiç çabasız... düşünüp değmediğini
(bile)... mekân olarak bir soğuk hücreyi.
Şamatalar kopacaktı ölümünde. Belki.
Ama o kadar. Kimileri der ki
Acayip cehennemî öyküleri vardı bu garip ruhun
Bir zamanlar kuzeye kaçan...

Bir zamanlar kuzeye kaçan, diye düşündü Yvonne. Hugh:

"Vámonos," diyordu.

Yvonne peki dedi.

Dışarıda esen rüzgârın tuhaf bir tizliği vardı. Bir yerde açık kalmış bir pancur durmadan çarpıyor, çarpıyor, tamirhanenin üstündeki elektrikli tabela geceyi dürtüyordu: *Euzkadi* ...

Üzerindeki saat –insanın zamanı kamuca merakı!– yediye on iki kaldığını gösteriyordu: "Bir zamanlar kuzeye kaçan." Yemek yiyen müşteriler El Popo'nun terasını terk etmişlerdi...

Merdivenden inerlerken çakan şimşekleri dağınık ve uzun gök gürültüleri izliyordu hemen. Kümelenen kara bulutlar kuzey ve doğudaki yıldızları yutuyordu; Pegasus gözden ırak, göklere doğru koşuyordu; ama yukarısı açıktı hâlâ: Vega, Denep, Eltair yıldızları; ağaçların arasından, batıya doğru, Herakles. "Bir zamanlar kuzeye kaçan," diye yineledi Yvonne. – Tam önlerinde, yol kenarında, iki geniş basamakla yanaşılan iki ince, uzun sütunuyla bir Yunan tapınağı harabesi duruyordu: Ya da bir an için var olmuştu bu tapınak, eşsiz güzellikteki sütunları, kusursuz dengesi ve basamaklarının oranıyla; ama şimdi birden tamirhaneden gelip yola düşen iki solgun ışın oluverdi, sütunlar da iki telgraf direği.

Patikaya saptılar. Hugh el feneriyle genişleyen, irileşen, titreyip kaktüslere berrakça karışan hayalet bir hedef

oluşturuyordu. Patika daraldı ve Hugh arkada, tek sıra ilerlediler: ışıklı hedef tek merkezli elipsler çizerek süpürüyordu önlerini ve Yvonne'un ve kendi yanlış gölgesi –ya da bir devin gölgesi– fırlayıveriyordu içine. – Şamdan biçimi kaktüsler el fenerinin ışığında tuz rengi bir griydi, rüzgârda eğilmeyecek kadar katı ve etkiliydiler, ağır ve kitlesel bir solumayla insanlık dışı kahkahalar çıkıyordu pullarıyla dikenlerinden.

"Bir zamanlar kuzeye kaçan..."

Yvonne tamamen ayıldığını hissediyordu: Kaktüsler seyrekleşmiş ve yüksek ağaçlarla çalılıkların arasından geçen dar patikada yürümek kolaylaşmıştı.

"Bir zamanlar kuzeye kaçan." Kuzeye gitmiyorlardı ama, Farolito'ya gidiyorlardı. Konsolos o zaman da kuzeye kaçmamıştı, tıpkı bu akşamki gibi tabii, Farolito'ya gitmişti herhalde. "Şamatalar kopabilirdi belki ölümünde." Ağaçların tepeleri boşalan sular gibi sesler veriyordu yukarılarında. "Ölümünde."

Yvonne ayılmıştı. Ayık olmayan, ani hareketlerle patikanın orta yerine çıkıverip yollarını kesen çalılıklardı; ayık olmayan, hareket halindeki ağaçlardı; ve nihayet, ayık olmayan, onu buralara dek sırf yolun kolaylığını, şimdi neredeyse tam tepelerindeki elektrik salgılarının altında ormanın tehlikesini göstermek için getirdiğini fark ettiği Hugh'ydu: Ve Yvonne birdenbire durduğunu, yumruklarını parmaklarını acıtacak kadar sıkmakta olduğunu ve konuşmakta olduğunu fark etti:

"Acele etmemiz gerek, saat neredeyse yedi olmalı,"; sonra acele ediyor, koşarcasına iniyordu patikadan aşağı, yüksek sesle ve heyecanla konuşuyordu: "Anlatmış mıydım sana, bir yıl önce ayrıldığımda, Geoffrey'yle Mexico City'de akşam yemeği için sözleşmiştik, o da yerini unutmuş, lokantadan lokantaya gezip durmuş beni bulmak için, tıpkı bizim şimdi onu aradığımız gibi."

> *"En los talleres y arsenales*
> *a guerral todos, tocan* ya"

diye şarkı söylüyordu Hugh, kaderine razı, tok bir sesle.

"...ve ona Granada'da ilk rastladığımda da öyle olmuştu. Elhamra yakınlarında bir yerde akşam yemeği için sözleşmiştik, ben de Elhamra'nın *içinde* buluşacağız sanmıştım, bulamamıştım bir türlü onu, şimdi de *ben* onu arıyorum gene – döndüğüm ilk günün gecesinde."

"...todas tocan ya;
morir ¿quién quiere por la gloria
o por vendedoras de cañones?"

Yıldırım patlayıverdi ormanın içinde ve Yvonne olduğu yerde duruverdi gene bir an için, patikanın sonunda, donuk gülücüklü kadının ona piyango biletleriyle işaret ettiğini sanarak.

"Daha ne kadar var?" diye sordu Hugh.

"Vardık sayılır galiba. İleride bir-iki dönemeç daha var yolda, bir de üstünden atlamamız gereken devrilmiş bir ağaç."

"Adelante, la juventud,
al asalto, vamos ya
y contra los imperialismos,
para un nuevo mundo hacer.

"Haklısın herhalde öyleyse," dedi Hugh.

Fırtına bir an için duraladı ve bu, azgın göklere karşı uzun uzun, ağır ağır salınan ağaç tepelerine gözlerini dikmiş olan Yvonne için gelgitin değiştiği an gibiydi; ama gene de Hugh'yla birlikte bu sabahki at gezintilerinin duygularıyla, paylaşılmış sabah düşüncelerinin geceye kalan özüyle, gençlik ve sevgi ve hüzünden oluşan yabanıl bir deniz özlemiyle doluydu.

İlerilerden bir yerden bir tabancanınkini andıran, egzozu patlayan bir arabanın sesi gibi keskin bir patlama bozdu bu salıntılı dinginliği, arkasından bir tane daha, sonra bir tane daha. "Atış talimi gene," diye güldü Hugh; ama bunlar peşlerinden gelen iç boşaltıcı yıldırıma çare diye tutulacak farklı, gündelik seslerdi, çünkü Parián'a

yaklaştıklarının habercisiydiler; ışıkları az sonra parıldayacaktı ağaçların arasından: Gündüz gibi aydınlık bir şimşeğin ışığında geldikleri yöne, yanmış Anochtitlán'a dönük hazin, yararsız bir ok görmüşlerdi: Şimdi de, daha derin karanlıkta, Hugh'nun fenerinin aydınlattığı yolun solundaki bir ağaç gövdesine çakılı bir tabela işaret eden eliyle yönlerini doğruluyordu:

Hugh şarkı söylüyordu Yvonne'un arkasında... Usul usul yağmur yağmaya başladı ve tatlı, temiz bir koku yükseldi ormandan. Ve işte şimdi, patikanın dönüp az önce Yvonne'un izlememeye karar verdiği ve Tomalín'den sonra Konsolos'un izlemiş olması gereken yolla birleştiği yere gelmişlerdi, yalnız burada kocaman, yosun kaplı bir kütük kesiyordu önlerini. Kütüğün onlara bakan yanına dayalı, basamakları aralıklı, küf bağlamış merdiven yerindeydi hâlâ ve Yvonne Hugh'nun ışığını artık göremediğini ancak tepesine tırmandıktan sonra fark etti. Yvonne karanlık, kaygan kütüğün üzerinde dengeledi kendini ve Hugh'nun fenerini gördü gene, hafif yanda, ağaçların arasında. Zafer izleri taşıyan bir sesle bağırdı:

"Dikkat et, patikadan ayrılma burada, Hugh, biraz güç bir yer burası! Kütüğe de dikkat et! Bu tarafında bir merdiven var, ama öbür tarafından atlamak gerek."

"Atla öyleyse," dedi Hugh. "Senin patikadan uzaklaştım galiba."

Yvonne, Hugh kutusuna vurdukça tımbırtılar çıkaran gitarın sesini işiterek seslendi: "Buradayım, bu tarafta."

"Hijos del pueblo que oprimen cadenas
esa injusticia no debe existir
si tu existencia es un mundo de penas
antes que esclavo, prefiere morir, prefiere morir..."

diye alaycı alaycı şarkı söylüyordu Hugh.

Birden yağmur sertleşti. Ekspres treni gibi bir rüzgâr geçti ormandan; tam ileride, yabanıl bir yırtıcılık ve dünyayı sarsan bir gümbürtüyle yıldırım düştü ağaçların arasına...

Bazen, gök gürlediğinde, sizin yerinize düşünen bir başkası vardır, kişinin aklındaki balkon möblelerini içeri alır, aklın pencerelerini örtüp kilitler, evrenin bu -tehditten çok göklerin dokunulmazlığını bozan- çarpıcı çılgınlığına, ölümlülerin fazla yakından izlemeleri yasak olan bu bir tür yüz karasına karşı: Ama aklın bir kapısı açık kalır hep -büyük fırtınalarda insanların, Hazreti İsa içeri girebilsin diye gerçek kapılarını açık tuttukları gibi- öncesiz olanın buyur edilip girebilmesi için, hiçbir zaman insanın kendi üstüne düşmeyen yıldırımı korkuyla kabullenebilmesi için, hep bir ötedeki sokağa düşen yıldırım için, beklenen felaket saatinde çok ender gelen felaketler için; ve hâlâ kütüğün üzerinde dengede duran Yvonne, aklının bu kapısından, bazı şeylerin çok ürkütücü bir biçimde ters gitmekte olduğunu sezdi. Giderek gevşeyen gök gürültülerinin arasından, yağmurunkinden farklı bir sesle yaklaşıyordu bir şey. Bir çeşit hayvandı, fırtınadan ürkmüştü ve her neyse -bir geyik, bir at: Nalları olduğu kesindi- son hızla, dörtnala, çalıları parçalayarak geliyordu: Ve şimdi şimşek bir daha çakıp göğün gürlemesi hafifleyince, giderek uzayan, telaş ve korkusuyla neredeyse bir insan çığlığına dönüşen bir kişneme duyuldu. Yvonne dizlerinin titrediğinin farkındaydı. Hugh'ya seslenerek geri dönmeye, tekrar merdivenlerden aşağı inmeye çalıştı, ama kütüğün üstündeki dengesinin bozulduğunu hissediyordu: Kaydı, dengesini korumaya çalıştı, gene kaydı ve boşluğa uçtu. Düştüğünde, bir ayağı ani bir acıyla ezildi altında. Bir an sonra da, kalkmaya çabalarken, bir şimşeğin parlak ışığında, binicisiz atı gördü. Uçarcasına, yanlamasına gidiyordu. Yvonne'un üstüne doğru gelmiyordu ama; her ayrıntısını gördü atın: sırtından çıngırdayarak kayan eyeri, sağrısına dağlanmış yedi sayısını bile. Doğrulmaya çalışırken hayvanın kendisine doğru döndüğünü, üstüne geldi-

ğini gördü ve kendi çığlığını duydu. Gökyüzü bir an için ağaçların ve şaha kalkmış atın raptedildikleri beyaz alevden bir çarşaftı...

Lunaparktaki arabalardı çevresinde dönen; hayır, gezegenlerdi ve güneş yanarak, parlayarak, olduğu yerde dönüyordu ortalarında; geliyorlardı işte gene, Merkür, Venüs, Dünya. Merih, Jüpiter, Satürn, Uranüs, Neptün, Pluton; ama gezegenler değildi, atlı karınca hiç değildi, çünkü dönme dolaptı bu, takımyıldızlardı ve tam merkezlerinde Kutup Yıldızı parlıyordu iri, soğuk bir göz gibi ve çevresinde dönüyor, dönüyorlardı hepsi: Kasiyope, Kefeus, Vaşak, Büyük Ayı, Küçük Ayı ve Ejderha; ama takımyıldızlar değildi bunlar nasıl olduysa, sayısız güzel kelebeklerdi, sanki güzel, kelebeklerden oluşan bir fırtına içinden Acapulco Limanı'na giriyordu, yukarıda zikzaklar çiziyor ve geminin kıç tarafından yok oluyorlardı denizin üstünde, denizin, kaba ve temiz denizin uzun sabah dalgaları ilerleyip yükselip parçalanarak kaygan renksiz elipsler biçiminde kumun üzerinde batarak, batarak, çok uzaklarda adını çağırıyordu birisi ve hatırladı, karanlık bir ormandaydılar, ormandan savrulup gelen rüzgârın ve yağmurun sesini duydu ve göklerde titreyen şimşeğin sarsıntısını gördü ve atı – Tanrım, atı! – ve bu sahne durmadan yinelenecek miydi sonsuza dek? – At, şaha kalkmış, durmuş üzerinde, düşmeye hazır, havada taşlaşmış bir heykel, birisi oturuyordu heykelin üzerinde, Yvonne Griffaton'du bu, hayır, Huerta'nın heykeliydi, sarhoşun, katilin, Konsolos'tu bu ya da mekanik bir attı atlıkarıncada, atlıkarınca, ama atlıkarınca durmuştu ve bir yarın dibindeydi ve binlerce at dörtnala geliyorlardı üzerine yardan aşağı ve kaçması gerekiyordu dost ormanın içinden evlerine, deniz kenarındaki küçük evlerine. Ama ev yanıyordu, görebiliyordu şimdi ormandan, yukarıdaki basamaklardan çatırdadığını duyuyordu, yanıyordu, her şey yanıyordu, düş yanıyordu, ev yanıyordu, oysa bir an için duruyorlardı işte Geoffrey'yle birlikte, içeride, evin içinde, ellerini ovuşturuyorlardı endişeyle ve her şey iyi gibi

görünüyordu, yerli yerinde, ev oradaydı hâlâ, her şeyiyle sevgili ve doğal ve tanıdık, ama tek terslik, çatı yanıyordu işte ve damın üzerinde kuru yaprakların uçuşması gibi bir gürültü vardı, mekanik bir çatırdama ve gözlerinin önünde yayılıyordu işte alevler, raflar, tencereler, eski çaydanlık, yeni çaydanlık, derin ve serin kuyunun üzerindeki koruyucu heykelcik, malalar, tırmık, eğik tahta kiremitli çatısına; kızılcık çiçeklerinin döküldüğü ama artık dökülmeyeceği kulübe, çünkü yanıyordu kızılcık ağacı hızla, hızla yayılıyordu yangın, suda güneş yansımalarından tekerlerle kaplı duvarlar yanıyordu, bahçedeki çiçekler kararmış yanıyorlardı, kıvranıyor, kıvrılıyor, düşüyorlardı, bahçe yanıyordu, ilkyaz sabahları oturdukları teras yanıyordu, kırmızı kapı, pencerelerin gömme çerçeveleri, diktiği perdeler yanıyordu, Geoffrey'nin eski koltuğu yanıyordu, çalışma masası ve şimdi kitabı, Geoffrey'nin kitabı yanıyordu, sayfaları yanıyordu, yanıyor, yanıyor, alevlerin arasından dönerek savruluyor, yanıyorlardı kumsal boyunca ve şimdi hava kararıyordu ve deniz yükseliyordu ve gelgit suları harap olmuş evin altına aktılar ve ırmaktan yukarı şarkılar taşıyan gezi tekneleri sessizce eve dönüyorlardı artık, Eridanus'un karanlık suları üzerinde. Evleri ölüyordu; yalnız bir acı vardı şimdi orada.

Ve yanan düşü terk eden Yvonne birdenbire toparlanıp yukarılara, yıldızlara doğru kaldırıldığını fark etti, sudaki halkalar gibi giderek genişleyen daireler halinde dağılan yıldız dalgalarının arasından ve şimdi de aralarından, elmastan kuşların oluşturdukları bir sürü gibi, usulca ve düzenle, Elcebbar burcuna doğru uçan Süreyya takımyıldızı...

XII

"*Mescal*," dedi Konsolos.

Farolito'nun esas barı bomboştu. Tezgâhın arkasında duran ve aynı zamanda alana açılan kapıyı yansıtan aynadaki yüzü ona gözlerini dikmiş, sert, tanıdık ve olacaklardan haberdar bir bakışla bakıyordu.

Sessiz bir yer değildi oysa. Tıkırtılarla doluydu: saatinin tıkırtısı, yüreğinin, vicdanının, bir yerlerde bir duvar saatinin... Hayal meyal bir ses daha geliyordu aşağılardan bir yerlerden: akan suların, yeraltı çöküntülerinin sesi; üstelik, kendi mutsuzluğuna yaptığı acı, kırıcı suçlamaları duyabiliyordu hâlâ; tartışma sesleriydi bunlar -kendi sesi öbürlerininkinden daha yüksekti- ve sanki şimdi uzaklardan gelen başka, ıstıraplı seslere karışıyorlardı: "*Borracho, Borrachón, Borraaaacho!*"

Ama bu seslerden biri Yvonne'unkine benziyor, yalvarıyordu. Bakışını hissedebiliyordu hâlâ Yvonne'un - gerilerde, Salón Ofelia'da kalan bakışını. Yvonne'la ilgili tüm düşüncelere özenle kapadı kafasını. Üstüne hızla iki *mescal* içti: Sesler kesildi.

Bir parça limon emerek çevresine baktı. *Mescal* rahatlatıyor, ama zihnini ağırlaştırıyordu; varlıkların üzerinde etki göstermesi zaman alıyordu. Odanın bir köşesinde beyaz bir tavşan oturmuş, mısır buğdayı kemiriyordu. Koçanın üstündeki mor ve kara tanecikleri bir müzik aleti çalar gibi, ilgisiz bir tavırla dişliyordu. Barın arkasın-

daki duvara raptedilmiş bir fırdöndüye güzel bir kap Oaxaca *mescal de olla*'sı asılıydı; kadehi bu kaptan doldurulmuştu. İki yanında şişeler diziliydi: Tenampa, Berreteaga, Tequila Añejo, Anís doble de Mallorca, eflatun bir karaf içinde Henry Mallet'in *"delicioso licor"*u, bir şişe nane likörü ve etiketin üzerinde bir şeytanın çatalını salladığı uzun, işlemeli bir Anís del Mono şişesi. Önündeki geniş tezgâhın üzerinde kâseler içinde kürdan, biber ve limon, bir bardağın içinde kamışlar, sırça saplı bir bira bardağının içinde de çaprazlamasına duran uzun kaşıklar vardı. Tezgâhın bir ucundaki iri, tombul kavanozlar rengârenk *aguardiente* çeşitleriyle doluydu: değişik tatlarda, içinde narenciye kabukları yüzen saf alkol. Aynanın yanına raptedilmiş, dün gece Quauhnahuac'taki şenliğin afişi ilişti gözüne: *Hotel Bella Vista Gran Baile a Beneficio de la Cruz Roja. Los Mejores Artistas del radio en acción. No falte Vd.* Bir akrep yapışmıştı afişe. Bütün bunları dikkatle saptadı Konsolos. Soğuk bir huzurla, uzun uzun iç çekerek kürdanları bile saydı. Emniyetteydi burada; sevdiği yer burasıydı – bir sığınaktı, umarsızlığının cennetiydi.

"Barmen" –Fil'in oğlu– Birkaç Bit adıyla bilinen esmer, sağlıksız bir çocuktu ve kemik çerçeveli gözlüğüyle *Ti-to* adlı gençlik dergisindeki *El Hijo del Diablo* adlı çizgi romana göz atıyordu miyopça. Kendi kendine mırıldanarak okudukça da çikolata atıştırıyordu. Dolu bir kadeh daha *mescal*'i Konsolos'un önüne koyarken birazını döktü. Döktüğünü silmeden okumasını sürdürdü kendi kendine mırıldanarak ve Ölüler Günü için alınmış çikolatadan kurukafaları, çikolatadan iskeletleri ve çikolatadan –evet– cenaze arabalarını tıkınarak. Konsolos duvardaki akrebi işaret etti ve oğlan sinirli bir hareketle sildi akrebi duvardan: Ölüydü. Birkaç Bit öyküsüne döndü gürültülü mırıltısıyla: *"De pronto, Dalia vuelve en Sigrita llamando la atención de un guardia que pasea ¡Suélteme! ¡Suélteme!"*

Kurtar beni, diye düşündü Konsolos belirsizce –oğlan birdenbire dışarı çıkmıştı para bozdurmak için– *suélteme,*

imdat: Ama akrep belki de kurtarılmak istemediği için kendi kendini sokarak ölmüştü. Odanın içinde gezindi. Beyaz tavşanla başarısız bir dostluk kurma girişiminden sonra sağındaki açık pencereye yürüdü. Yarın dibine kadar dimdik bir uçurumdu buradan. Ne kadar karanlık, hüzünlü bir yerdi! Parián'da Kubilay Han buyurdu... Ve kayadaki çıkıntı da duruyordu hâlâ orada –tıpkı Shelley'deki gibi ya da Calderón'daki, ya da her ikisindeki gibi–, çöküp gitmeye bir türlü karar veremeyen kaya çıkıntısı, çatlaklığına bakmadan, öylece tutunmuş duruyordu yaşama. Dışarıya doğru eğilip yandan çatlak kayaya bakarak bunun ne kadar korkunç bir yükseklik olduğunu düşündü; *Cenci*'de, yaşamın üzerine oturmuşçasına toprak kitlesine yapışmış o korkunç kaya parçasını anlatan bölümü hatırlamaya çalışıyordu: Düşmekten korkmuyordu ama gene de, düşse ezeceği yeri karartıyordu. Akıl almaz, korkunç bir yoldu bu aşağıya giden. Ama düşmekten korkmayacağını fark etti birden. *Barranca*'nın çizdiği dolambaçlı, dipsiz yolu izledi gerisin geri aklında, kırlardan, viran maden ocaklarından kendi bahçesine kadar, sonra kendisini gördü gene bu sabah, Yvonne'la birlikte; matbaanın önünde o öbür kayaya, La Despedida'ya, dükkân camekânındaki düğün davetiyeleri arasında, arkasında dönüp duran denk kasnağıyla çökmekte olan o buzul kayasına. Ne kadar eski, tuhaf, hüzünlü ve uzak geliyordu: o ilk aşkın, hatta anasının ölümünün anısı gibi; zavallı bir hüzün gibi gitti Yvonne gene aklından, ama hiç çabasız bu sefer.

Popocatepetl yükseliyordu pencerenin dışında, koca yamaçları küme küme fırtına bulutlarıyla kaplı; doruğu tüm gökyüzünü kaplıyordu ve tam tepelerindeydi sanki, tam altında da *barranca* ve Farolito. Yanardağın altında! Boşuna değildi eskilerin Tartarus'u Etna Dağı'nın altına yerleştirmeleri, ne de içine yüz tane kafası ve –göreli olarak– korkunç gözleri ve sesleriyle, canavar Typheus'u.

Konsolos döndü, elinde içkisiyle açık kapıya yürüdü. Batıda bir tentürdiyot acısı. Parián'a doğru baktı. Ka-

çınılmaz meydan ve küçük park orada, bir çimenliğin ötesinde duruyordu. Solda, *barranca*'nın kenarında, bir ağacın altında bir asker uyuyordu. Sağda, kendisine yarı dönük bir tepenin yamacında, ilk bakışta bir manastır ya da sarnıç harabesine benzeyen bir yapı vardı. Bu, Hugh'ya sözünü ettiği ve Unión Militar'ın genel merkezi olduğu söylenen gri kuleli askerî inzibat kışlasıydı. Hapishaneyi de içeren yapı, basık cephesindeki kemerli kapının alnının ortasındaki tek bir gözle bakıyordu Konsolos'a: altıyı gösteren bir saat. Kemerli kapının her iki yanındaki Comisario de Policía ve Policía de Seguridad'ın demir parmaklıklı pencereleri, borazanları parlak yeşil kordelalarla omuzlarına asılı sohbet halinde bir grup askere bakıyordu. Başka askerler, tozlukları savrularak ve ayakları birbirine dolanarak devriye geziyorlardı. Kemerli kapının altında, avlunun girişinde, üzerinde sönük bir gaz lambası bulunan bir masanın başında bir onbaşı çalışıyordu. Süslü bir yazıyla birtakım kayıtlar düştüğünü biliyordu Konsolos, çünkü buraya gelirken izlediği titrek rota –daha önce Quauhnahuac Meydanı'nda olduğu kadar titrek değildi, ama gene de utanç vericiydi– onbaşının hemen yanı başına götürmüştü onu. Kemerli kapının ardında, avluyu çevreleyen domuz ağılına benzer tahta parmaklıklı hücreleri seçebiliyordu Konsolos. Hücrelerden birinde bir adam el kol işaretleri yapıyordu. Daha ötede, solda, oraya buraya dağılmış kara ottan kulübeler kenti her yanından saran ormana karışıyordu ve kent yaklaşmakta olan fırtınanın doğa dışı, beyaz ışığında parıldıyordu.

Birkaç Bit dönmüştü; Konsolos tezgâha yürüdü parasının üstünü almak için. Ama oğlan işitmemişti anlaşılan, Konsolos'un kadehine biraz daha *mescal* koydu o güzel kabın içinden. Kadehi uzatırken kürdanları devirdi. Konsolos parasının üstü konusunda hiçbir şey demedi şimdilik. Ama bir sonraki içkisinin, vermiş olduğu elli *centavo*'dan daha pahalı bir şey olacağına karar verdi içinden. Böylece parasını geri alacaktı zamanla. Sırf bu yüzden burada kalması gerektiği konusunda saçma bir tartış-

maya girdi kendi kendine. Bir neden daha olduğunu biliyordu kalması için, ama neydi – tam olarak çıkaramıyordu. Yvonne düşüncesi her aklına geldiğinde fark ediyordu bunu. O zaman da, burada Yvonne için kalması gerekiyormuş gibi geliyordu Konsolos'a, ama onu buraya izleyeceğinden değil – hayır, gitmişti, bırakmıştı Konsolos artık onu en sonunda, Hugh gelebilirdi belki, ama Yvonne asla, eve dönerdi herhalde artık; Konsolos'un kafası da, başka bir nedenden dolayı, bundan ötesine çalışmıyordu. Parasının üstünü gördü tezgâhın üstünde, *mescal*'in ücreti alınmamıştı içinden. Paranın hepsini cebine atıp kapıya yürüdü gene. Külahları değişmişlerdi şimdi: Oğlanın gözünü ondan ayırmaması gerekiyordu. Acı bir keyifle, Birkaç Bit için bir oyun oynamaya başladı –oysa başka işlere dalmış olan çocuğun kendisiyle hiç ilgilenmediğinin farkında gibiydi– ve bazı sarhoşlara özgü hüzünlü havaya büründü: gönülsüzce veresiye verilmiş iki içkiyle azıcık ısınmış, boş bir barda bakışlarını gezdiren, yüzünde yardımın, herhangi bir yardımın yolda olabileceğine, dostların, kim olurlarsa olsunlar dostların kurtarmaya geleceğine inanmaya çalışan bir ifade. Yaşam onun için ilerideki köşenin ardındadır hep: bir başka meyhanede bir başka içki. Ama aslında bunların hiçbirini istemez. Arkadaşları terk etmişlerdir onu, o da arkadaşlarını; ve o köşenin ardında yalnızca bir alacaklının ezici bakışlarının yaşadığını bilir. Biraz daha borç alacak ya da kredi isteyecek kadar içmemiştir henüz; komşu meyhanedeki içkileri de sevmiyordur nasıl olsa. Niçin buradayım, diye sorar sessizlik; ne yaptım, diye yankılar boşluk; niçin bile bile mahvettim kendimi, diye güler kasadaki paralar; niçin böyle alçaldım, diye ağlaşır dışarıdaki cadde ... Hiçbir yanıt vermedi köy meydanı. Boş gibi duran köy, ikindi akşama dönüştükçe dolmaya başlamıştı. Arada sırada bıyıklı bir subay ağır ağır, salına salına ve küçük kırbacını tozluklarına vura vura geçiyordu. İnsanlar mezarlıktan dönüyorlardı, ama resmi geçidin başlamasına daha vardı herhalde. Hırpani kılıklı bir asker takımı uygun adım geçiyordu meydandan. Borazan-

lar çalmıyordu. Polis de –grev yapmayanlar ya da mezarlıkta görevliymiş numarasına yatmayanlar ya da bekçiler; polisle askeri ayırt etmek de kolay değildi insanın kafasında– çok sayıda gelmişti. *Con* Alman dostlar, kuşkusuz. Onbaşı masasına oturmuş yazıyordu hâlâ; tuhaf bir güven veriyordu bu Konsolos'a. İki-üç müşteri önünden geçip Farolito'ya girdiler: püsküllü *sombrero*'ları başlarının arkasına devrilmiş, tabancalarının kılıfları butlarına çarpıyor. İki dilenci gelmiş, barın dışında, fırtınalı göğün altında nöbetlerine hazırlanıyorlar. İki bacağı da kesik olanı zavallı bir fok balığı gibi sürüyordu kendini tozların içinde. Tek bacaklı olan öbür dilenci, dik ve vakur, kurşuna dizilmeyi bekliyormuşçasına *cantina*'nın duvarına yaslanmış duruyordu. Tek bacaklı dilenci eğildi sonra, bacaksız dilencinin uzanmış avucuna bir para bıraktı. İlk dilencinin gözlerinde yaşlar vardı. Konsolos şimdi de en sağda, az önce kendi geldiği yoldan kaza benzer ama deve boyunda bazı acayip hayvanlarla derisiz, başsız, ortası basamaklı uzun sırıklar üzerinde yürüyen ve bağırsakları yerlerde sıçraya sıçraya peşlerinden sürüklenen adamların çıktığını gördü. Gözlerini kapadı buna, yeniden açtığında da polise benzer birisi bir atı çekerek geliyordu yoldan, o kadar. Polise rağmen güldü, sonra durdu. Çünkü yerde yatan dilencinin yüzü yavaşça *Señora* Gregorio'nunkine dönüşüyordu; şimdi de, sonsuz bir acıma ve yakarış ifadesiyle, annesinin yüzü olmuştu.

Yeniden gözlerini kapayarak orada, ayakta, kadehi elinde, bir an için donuk bir ilgisizlik ve alaycı bir sakinlikle kendisini, daha çok içse de içmese de, kaçınılmaz bir biçimde bekleyen korkunç geceyi düşündü: şeytanca orkestraların sarstığı odası; korkunç ve fırtınalı, bölük pörçük bir uykuyu bozan ve aslında köpek havlaması olan sesler ya da gelen hayalî kişilerin durmadan yineledikleri adı, korkunç çığlıklar, telli sazların dımbırtısı, çarpan kapılar, gümbürtüler, utanmaz baş düşmanlara karşı verilen savaşlar, kapıyı çökerten çığ, yatağın altından gelen dürtmeler ve hep, dışarıdan gelen çığlıklar, yakarışlar, kor-

kunç müzik, gecenin çembaloları: Bara döndü.

Fil Diosdado arka kapıdan içeri yeni girmişti. Konsolos, kara paltosunu çıkarıp dolaba asışını, sonra eliyle kaymak gibi beyaz gömleğinin cebinden bir ucu çıkan pipoyu arayışını seyretti. Pipoyu çıkarıp bir Country Club el Bueno Tono paketinden tütün doldurdu. Konsolos piposunu hatırladı birden: Buradaydı işte kuşkusuz.

"Sí, sí, mister," dedi başı eğik dinleyerek Konsolos'un sorusunu. *"Claro.* Hayır – benim gaste *no Inglese,* Monterey gaste. Sen – ha – *borracho*'ydun bir gün o zaman hani. *¿No señor?"*

"¿Como no?" dedi Konsolos.

"Günde iki kez." "Günde üç kez sarhoştun sen," dedi Diosdado ve bakışının içindeki hakaret, düşüşünün yalnızca sezdirilen derinliği, çarptı Konsolos'u. "Amerika'ya dönersin şimdi artık," dedi tezgâhın arkasında bir şeyler karıştırarak. "Ben – hayır – *por qué?"*

Diosdado birden lastik bantla bağlanmış şişman bir zarf paketini tezgâhın üzerine çarptı. *"¿...es suyo?"* diye sordu dik dik.

Nerede mektuplar, Geoffrey Firmin, nerede mektuplar mektuplar Yvonne'un yüreği parçalanana dek yazdığ? İşte buradaydı mektuplar, burada ve başka yerde değil: Bunlardı mektuplar ve Konsolos bunu hemen, zarfları bile incelemeden anladı. Konuştuğunda kendi sesini tanıyamadı:

"Sí, señor, muchas gracias," dedi.

"De nada, señor." Arkasını döndü, Tanrı'nın Gönderdiği.

La rame inutile fatigua vainement une mer immobile... Bir dakika boyunca kımıldayamadı Konsolos. Hatta kadehine bile davranamadı. Dökülen içkilerden tezgâhın üzerine küçük bir harita çizmeye başladı sonra. Diosdado dönüp ilgiyle baktı. *"España,"* dedi Konsolos, sonra İspanyolcası yetmedi. "İspanyol musunuz, *señor*?"

"Sí, sí, señor, sí," dedi Diosdado bakarak, ama sesinde farklı bir tonla. *"Español. España."*

"Bu bana verdiğiniz mektuplar -görüyor musunuz?- karımdan, benim *esposa*'dan. Burada tanıştık. İspanya'da. Tanıdınız, değil mi, eski vatanınız; bilir misiniz Endülüs'ü? Şurada, yukarıda Guadalquivir işte. Ötesinde Sierra Morena. Aşağıda Almería. Bunlar," parmağıyla çizdi, "ikisinin arasında, Sierra Nevada dağları. Ve işte Granada. Burasıydı işte. Tanıştığımız yerin ta kendisi." Konsolos gülümsedi.

"Granada," dedi Diosdado sertçe, Konsolos'unkinden farklı, daha kaba bir şiveyle. Merakla, önemle, kuşkuyla baktı Konsolos'a, sonra uzaklaştı gene. Tezgâhın öbür ucunda duran bir grup adamla konuşuyordu şimdi. Yüzler Konsolos'a dönmüştü.

Konsolos bir içki daha alıp Yvonne'un mektuplarıyla birlikte iç odalardan birine, Çin bilmecesinin kutularından birine yöneldi. Bu odaların, bir bankada memurların bölmeleri gibi, buzlu camla çerçevelendiklerini unutmuştu. Bu odada, sabah Bella Vista'daki Tarascalı kadınla karşılaşınca gene, şaşırmadı. Dominolarla çevrelediği tekilası yuvarlak masanın üstünde, önünde duruyordu kadının. Tavuğu aralarında dolaşarak masayı gagalıyordu. Konsolos dominoların kadının olup olmadıklarını düşündü: Kendisinin değilse, nerede olursa olsun, dominoları olması şart mıydı? Pençe saplı bastonu canlıymış gibi masanın kenarına asılıydı. Konsolos kadının yakınına oturup *mescal*'inin yarısını içti, gözlüğünü çıkardı, paketin etrafındaki lastiği çözdü.

— "Yarını hatırlıyor musun?" diye okudu. Hayır, diye düşündü. Sözcükler birer taş gibi batıyordu kafasına. - Kendisiyle olan bağlarının kopmakta olduğu bir gerçekti... Kendi benliğinden uzaklaşmış gibiydi, ama aynı zamanda da açıkça görebiliyordu bu durumu; mektupları bulmuş olmanın çarpıcı etkisi uyandırmıştı onu, ama sanki bir tür uyurgezerlikten bir başkasına geçmişti; sarhoştu, ayıktı, akşamdan kalmaydı: Hepsi bir arada; saat akşamın altısını geçmişti, ama Farolito'da olduğundan mı, yoksa bir ışığın yandığı cam duvarlı odadaki ihtiyar ka-

dının varlığından mı, sanki sabahın erken saatiydi gene: Sanki daha da başka bir tür sarhoştu şimdi, başka şartlar altında, başına başka şeyler gelen bir başka ülkede: Gün doğarken, içkiden sersemleşmiş, "Tanrım, ben böyle bir insanım demek – ne kadar iğrenç bir şey," diye titreyerek, çok geç olduğunu bile bile karısını otobüse yolcu etmek için uyanan ve kahvaltı masasında bir not bulan bir adam gibiydi. "Dün sapıttığım için bağışla, senin beni kırmış olman tabii ki böyle aşırı bir davranışı açıklamaya yetecek bir neden değil, sütü içeri almayı unutma," altında da, aklına sonradan gelmiş gibi, şunlar yazılı: "Sevgilim, böyle süremez, çok korkunç, ben gidiyorum ..." ve adam bunların anlamını kavrayacağına, saçma bir biçimde dün gece barmene birisinin evinin nasıl yandığını uzata uzata anlatışını hatırlıyordu – ve niçin söylemişti barmene nerede oturduğunu, polis bulabilecekti şimdi onu – ve barmenin adı niçin Sherlock? Unutulmaz bir isim – ve midesini bulandıran bir kadeh sulu porto şarabı ve üç aspirin yutarken barların açılmasına ve aynı bara dönüp özür dilemesine beş saat kaldığını düşünüyor. Ama sigaramı nereye koydum – ve porto kadehim niçin banyonun altında – ve bir patlama mıydı o duyduğum, evin bir köşesinde?

Ve odacıktaki bir başka aynada kendi suçlayıcı bakışlarıyla karşılaşınca, Konsolos'a tuhaf ve gelgeç bir düşünce, bütün bunları yapmak için yataktan kalktığı düşüncesi geldi – sanki yatağından fırlayıp "Coriolanus öldü!" ya da "Abuk sabuk abuk sabuk," ya da "Galiba şeydi, ah, ah!" gibi anlamsızlıklar, ya da, "Kova, kova, milyonlarca kova çorbada," gibi tam bir saçmalık söylemesi gerekiyordu ve (Farolito'da sakin sakin oturuyor olmasına rağmen) şimdi tekrar yastıkların üzerine devrilip güçsüz bir korkuyla titreyerek sakallarla gözlerin ya perdede oluşmasını ya da gardıropla tavanın arasındaki boşluğu doldurmasını seyredecek, sokaktan da dışarıdaki ölümsüz, hayaletimsi polisin usul ayak seslerini işitecekti –

"Yarını hatırlıyor musun? Evlenme yıldönümümüz... Gittiğimden beri tek bir sözcük gelmedi senden. Tanrım,

bu sessizlik beni korkutan."

Konsolos biraz daha *mescal* içti.

"Bu sessizlik beni korkutan - bu sessizlik..."

Konsolos defalarca okudu bu cümleyi, aynı cümle, aynı harf, bütün harfler, denizde kaybolmuş bir kişiye gemiyle limana varan insanlar kadar boş geliyor; çünkü odak noktasını bulmakta güçlük çekiyordu gözleri, sözcükler bulanıp dağılıyorlardı habire, kendi adı fırlıyordu bir tek sayfadan: Ama *mescal* kendi durumuyla yeniden bağlantı kurmasını sağlamıştı - hiç olmazsa artık sözcüklerde, kendi yitikliğinin perişan bir onayından, artık belki nihayet kendi elinden çıkma, amaçsız ve bencil haraplığından başka bir anlam aramayacak kadar; *onda,* Yvonne'da neden olduğu ve acımasızca görmezlikten geldiği bu gönül kırıklığının kanıtları karşısında beyni durmuştu.

"Bu sessizlik beni korkutan. Başına her türlü kötülüğün geldiğini getirdim gözümün önüne, sanki sen savaştasın ve ben bekliyorum, senden haber bekliyorum, o mektubu, o telgrafı bekliyorum... ama hiçbir savaş yüreğimi böylesine dondurup korkuyla dolduracak kadar güçlü değildir. Bütün sevgimi, bütün yüreğimi, bütün düşünce ve dualarımı gönderiyorum sana." - Konsolos içkisini içerken, dominolu kadının ilgisini çekmeye çalıştığını, ağzını açarak parmağıyla işaret ettiğini fark etti: Şimdi usulca masanın çevresinden dolanıp yanına yaklaşıyordu. - "Herhalde uzun uzun düşünmüşsündür *bizi,* birlikte kurduklarımızı, bu yapıyı ve güzellikleri ne düşüncesizce yıktığımızı, ama gene de güzelliklerin anısını yıkamadığımızı. Gece gündüz aklımdan çıkmayan bu işte. Nereye dönsem, yüzlerce yerde, yüzlerce gülüçükle görüyorum kendimizi. Bir sokağa giriyorum, oradasın. Gece yatağa giriyorum, beni bekliyorsun. İnsanın taptığı kişiden ve o kişiyle kurabileceği yaşamdan başka ne var ki dünyada? İlk kez, intiharın anlamını anlıyorum... Dünya ne kadar amaçsız ve boş, Tanrım! Ucuz ve kusurlu anlarla dolu günler birbirini izliyor ve peşlerinden huzursuz, özlem-

le dolu geceler acı bir biteviyelikle geliyor: Güneş şavksız parlıyor, ay ışıksız yükseliyor. Yüreğimde bir kül tadı, boğazım düğümlenmiş ve yorgun ağlamaktan. Yitik bir ruh nedir? Esas yolundan sapıp anımsanan yöntemlerin karanlığında el yordamıyla yolunu arayan bir ruhtur..." İhtiyar kadın kolunu çekiştiriyordu ve Konsolos –Heloise'le Abelard'ın mektuplarını mı okumuştu Yvonne?– uzanıp bu tuhaf küçük köşelerdeki kentsel ve şiddetli varlıklarına hep şaşırdığı elektrikli zilin düğmesine bastı. Bir an sonra Birkaç Bit bir elinde bir şişe tekila, öbüründe bir şişe Xicotancatl *mescal*'iyle geldi, ama kadehleri doldurduktan sonra götürdü şişeleri. Konsolos başıyla işaret etti kadına, tekilasını gösterdi, kendi *mescal*'inin çoğunu içti ve okumasını sürdürdü. İçkilerin parasını verip vermediğini hatırlamıyordu – "Ah Geoffrey, nasıl pişmanım şimdi. Niçin erteledik? Çok mu geç? Senden çocuklar istiyorum, yakında, hemen, istiyorum onları. Yaşamının içimi doldurmasını, içimde kımıldamasını istiyorum. Mutluluğun yüreğimin altında, hüznün gözlerimde, huzurun elimin parmaklarında olsun istiyorum..." Konsolos ara verdi okumasına; neler diyordu Yvonne? Gözlerini ovuşturdu, sigaralarını aradı. Heyhat; trajik sözcük gövdesini delip geçen bir mermi gibi vınladı odanın içinde. Sigarasını içerek okumayı sürdürdü: "Seni izleyemeyeceğim bir uçurumun kenarında yürüyorsun. Kendi kendimi sonsuza dek izlemek zorunda kaldığım bir karanlığa uyanıyorum, beni durmadan izleyip karşıma çıkan Ben'den nefret ederek. Perişanlığımızdan yükselebilsek, birbirimizi arasak bir kez daha ve bir kez daha derman bulsak birbirimizin dudaklarında ve gözlerinde. Kim durabilir ki aramızda? Kim engelleyebilir bizi?"

Konsolos ayağa kalktı –Yvonne'un bir şeyler okumuş olduğu kesindi–, ihtiyar kadını eğilerek selamladı ve odaya girdiğinden beri dolduğunu sandığı, ama hâlâ epey boş duran bar bölümüne çıktı. Gerçekten de, kim durabilirdi ki aralarında? Kapının yanında vaziyet aldı gene eskiden, aldatıcı eflatun gündoğumlarında yaptığı gibi: Ger-

çekten, kim engelleyebilirdi? Meydana dikti gözlerini bir kere daha. Aynı hırpani kılıklı asker takımı geçiyordu gene meydandan, kendini yineleyen bozuk bir filmdeki gibi. Kemerli kapının altındaki onbaşı hâlâ uğraşıyordu süslü yazısıyla, yalnız gaz lambasını yakmıştı artık. Ortalık kararıyordu. Polis yoktu görünürde. Ama *barranca*'nın kenarında, bir ağacın altında, aynı asker uyuyordu hâlâ; yoksa asker değil de başka bir şey miydi? Başka yöne baktı. Kara bulutlar kaynıyordu gene; uzaktan uzaktan gök gümbürdedi. Hafif bir serinliğin sezildiği boğucu havayı soludu. Gerçekten de, şimdi bile, kim durabilirdi aralarında, diye düşündü çaresizlikle. Gerçekten de kim, şimdi bile, engelleyebilirdi onları? Yvonne'u istiyordu şu anda, ona sarılmak, her zamankinden çok bağışlanmak ve bağışlamak istiyordu: Ama nereye gitmeliydi? Nerede bulabilirdi onu şimdi? Sınıfı belirsiz, inanılmaz bir aile geçiyordu kapının önünden: Büyükbaba önde, kışlanın hâlâ altıyı gösteren saatine kısık gözlerle bakarak saatini ayarlıyor; anne gülüp *rebozo*'sunu başına çekerek gelmesi olası fırtınayla alay ediyor (yukarıda, dağlarda, birbirinden uzak duran iki sarhoş tanrı, bir Birmanya gonguyla sonucu henüz belirsiz ve çok heyecanlı bir oyun oynuyorlardı); baba, tek başına, içedönük ve gururlu bir gülümseyişle parmaklarını şaklatıyor, şimdi de güzel, parlak, kahverengi çizmelerinden bir toz taneciğini alıveriyordu parmağıyla. Duru, kara gözlü iki güzel küçük çocuk el ele yürüyordu aralarında. Birdenbire çocukların büyüğü kız kardeşinin elini bırakıp bereketli yeşil çimlerin üzerinde üst üste perendeler atmaya başladı. Hepsi gülüyorlardı. Konsolos nefret ediyordu onlara bakmaktan... Gitmişlerdi neyse, Tanrı'ya şükür. Perişan bir durumda, Yvonne'u hem istiyor, hem istemiyordu. "*¿Quiere María?*" dedi usul bir ses arkasından.

Önce, onu şimdi yalnız ağrılı etin, zavallı, titrek ama hayvansı şehvetin gergin gücüyle götüren kızın düzgün bacaklarını gördü; küçük, cam duvarlı, giderek küçülen, giderek karanlıklaşan odalardan, pis kokulu karan-

lığından ürkütücü bir gülme sesi işitilen *mignitorio*'nun, *"Señores"*in yanından, içinde yüzünü göremediği iki adamın oturup ya içki içtikleri ya da komplolar kurdukları süpürge dolabı kadar bir yere geldiler.

Birdenbire korkusuz, öldürücü bir gücün onu çektiğini, zorladığını fark etti; o da tüm tutkusuyla farkındaydı olası sonuçların, gene de safça bir bilinçsizlik içindeydi; bir kez oldu mu çözemeyeceği, yadsıyamayacağı şeye doğru temkinsiz ve bilinçsiz götürüyordu o güç onu, dayanılmaz bir biçimde bahçeye çıkarıyor –şimşek doluydu bahçe şu anda; tuhaf bir biçimde kendi evini anımsattı ona, bir de önceden gitmeyi düşündüğü El Popo'yu, yalnız burası daha gaddardı, madalyonun öbür yüzüydü–, açık kapıdan *patio*'ya bakan odalardan birine sokuyordu.

Demek buydu son, aptalca, korumasız reddediş. Şu anda bile engel olabilirdi. Engel olmayacaktı. Gene de tanıdık seslerinden biri iyi bir şeyler salık verebilirdi ona: Çevresine baktı dinleyerek; *erectis whoribus*. Hiçbir ses gelmedi. Güldü birden: Ne kadar akıllıca davranmış, aldatmıştı seslerini. Burada olduğunu bilmiyorlardı. Tek, mavi bir ampulün yandığı oda aşağılık bir yer değildi aslında: Bir öğrenci odasına benziyordu ilk bakışta. Üniversitedeki eski odasını çok andırıyordu aslına bakılırsa, ama burası daha genişti. Aynı geniş kapılar, tanıdık bir yerde duran kitaplık, raflardan birinin üstünde açık duran bir kitap. Bir köşede iri bir süvari kılıcı anlamsız anlamsız duruyordu. Keşmir! Sözcüğü gördüğünü sanmıştı, ama yok olmuştu. Görmüş olmalıydı, çünkü kitap –ne rastlantı!– İngiliz Hindistan'ının İspanyolca bir tarihçesiydi. Yatak dağınık ve ayak izleriyle, hatta kan lekelerine benzeyen pisliklerle kaplıydı, ama bu da bir öğrenci karyolasını andırıyordu. Başucunda neredeyse boşalmış bir şişe *mescal* fark etti. Ama yer büyük, kırmızı taşlarla döşeliydi ve soğuk, güçlü mantığı nasıl olduysa iptal etmişti korkunçluğu; şişeyi bitirdi. Çifte kapıları örterken Zapotec'çe olabilecek acayip bir dilde konuşmakta olan kız yanına geldi; genç ve güzel olduğunu gördü Konsolos. Çakan şim-

şekte bir an için bir yüzün karaltısı vurdu pencereye; tuhaf bir biçimde Yvonne'unkine benzeyen bir yüz. *"Quiere María,"* dedi kız gene ve kollarını Konsolos'un boynuna dolayarak yatağa çekti. Gövdesi de Yvonne'unkiydi, bacakları, gözleri, tutkuyla çarpan yüreği, cereyan çatırdıyordu üzerinde gezdirdiği parmaklarının altında, ama duygusal sanrı yok oluyor, bir denize batıyordu, hiç olmamıştı sanki, denizin kendisi olmuştu, yalın bir ufuk, teknesi suya iyice gömülmüş kocaman, kara bir yelkenli savruluyor günbatımına doğru; ya da hiçbir şey değildi gövdesi, bir soyutlamaydı yalnızca, bir musibetti, iç bulandırıcı, uğursuz duygular yaratmaya yarayan şeytanca bir makine; bir felaketti; Yvonne gittikten sonra Oaxaca'da her gün, saat sabahın üç buçuğunda, tamamen giyinik olarak uyanmanın dehşetiydi; Oaxaca: ve Yvonne'un bir zamanlar mutlu olduğu, uykudaki Hotel Francia'dan, o yukarılardaki balkona açılan ucuz odadan her geceki kaçış El Infierno'ya, Farolito'nun o benzerine; karanlıkta, akbaba lavabonun kenarına tünemişken, şişeyi arayış; sessiz adımları, otel odasının dışında bir ölüm sessizliği, aşağıdaki mutfağın hayvan çığlıklarıyla kıyım sesleri için henüz çok erken – halı kaplı basamaklardan bir zamanlar *patio* olan ıssız yemek salonunun devasa, karanlık kuyusuna iniş, ayakları halının yumuşak felaketine batıyor, merdivenlere ulaştığında gönül kırıklığına batıyor çünkü hâlâ sahanlıkta olup olmadığından emin değil –ve geride, solda kalan soğuk duş-banyoyu düşününce gelen panik ve tiksinti; bir kez kullanmıştı yalnız, ama yetmişti– ve son, titrek yaklaşış, çok saygın, ayakları musibete gömülerek (ve bu musibetti şimdi María'yla daldığı, içinde yaşayan tek şey bu yanan kaynayan çarmıha gerili hain uzuv – Tanrım, bundan daha büyük bir ıstırap olabilir mi, bu ıstıraptan bir şey doğması gerek ve doğacak olan kendi ölümüdür), çünkü ah, ne kadar benzer sevişmenin inlemeleri ölümün inlemelerine, ne kadar benzer sevişenlerin inlemeleri ölenlerinkine – ve adımları batıyordu bu titremeye, bu sayrılayıcı, soğuk titremeye; ve yemek odasının

karanlık kuyusuna doğru, köşeyi dönünce çalışma masasının üstünde yanan tek solgun ışık, ve saat –çok erken– ve yazılmayan, yazılmayan mektuplar ve sonsuza dek evlenme yıldönümlerini güçsüzce yineleyen takvim ve Mexico City'den gelen sabah trenini karşılayacak olan ve sedirin üzerinde uyuyan müdürün yeğeni; mırıldayan, elle tutulur karanlık, yemek odasındaki yüksek tavanı yankılayan soğuk, ezici yalnızlık, ölü beyaz gri katlanmış peçetelerin katılığı, yaşayan herhangi bir kişininkinden daha büyük (sanki) ağırlığı acının ve vicdanın –susama olmayan, aslında gönül kırıklığı ve şehvet ve ölüm, ölüm, gene ölüm ve ölüm olan ve otelin soğuk yemek odasında bekleyen susayış, kendi kendine yarı fısıldayarak, bekleyerek: Çünkü El Infierno, o Farolito benzeri, saat dörde kadar açılmıyor ve dışarıda da beklenmez ki– (ve bu musibete dalıyordu şimdi, musibetti, kendi yaşamının musibeti, ta özüne dalıyordu, dalmaktaydı, dalmıştı) – bekliyordu az sonra lağımların ötesinden tek umut ışığı yanacak olan Infierno'yu ve otelin yemek odasında masanın üstünde seçilmesi zor bir sürahi su –titreyerek, titreyerek, su dolu sürahiyi dudaklarına götürüyor ama ulaşamıyor, çok ağır, hüznünün yükü gibi– *"içemeyeceksin bundan"* – dudaklarını ıslatabiliyor ancak ve sonra –Hazreti İsa gönderdi bunu bana, demek bir tek O'ymuş beni durmadan izleyen– kahvaltı için kurulu masanın üstünde hâlâ duran Salina Cruz'dan gelen kırmızı Fransız şarabı, üstüne başka birisinin oda numarası yazılmış, güçlükle çıkıyor mantarı ve (yeğen bakıyor olmasın diye yoklayarak) iki elle tutarak şişeyi bırakıyor aksın gırtlağına ilahların kutsal kanı, ama yalnız azıcık, çünkü İngiliziz ne de olsa, hakça davranmamız gerek, sonra sedirin üstüne çöküyor o da – yüreği böğründe ısınan soğuk bir ağrı – nabız gibi atan bir yalnızlığın soğuktan titreyen kabuğuna – ama şarap biraz daha hissediliyor şimdi, sanki göğsü kaynar buzlarla dolu ya da göğsünün üzerine ateş kırmızısı bir demir çubuk konmuş gibi, ama etkisi soğuk, çünkü altında yeniden kuduran ve yüreğini çatlatan vicdan öylesine harlı

yanıyor ki cehennem ateşleriyle, nar gibi yanmış bir demir çubuk serinletiyor ancak – ve saat ilerliyor tıkırdayarak ve yüreği atıyor karlarla kaplı bir davul gibi tıkırdayarak, sarsılarak, zaman tıkırdayarak ve sarsılarak ilerliyor El Infierno'ya doğru ve sonra –kaçış!– resepsiyonun önünden, mektup olup olmadığına bakmaya cesaret edemeyerek –"bu sessizlik beni korkutan"– (orada olabilir mi? Ben miyim bu? Heyhat, kendi acısıyla dolu zavallı biçare; seni hergele seni!) ve – kaçış! – kapı aralığında yerde uyuyan yerli gece bekçisinin önünden ve şimdi kendisi de bir Kızılderili gibi, kalan birkaç *peso*'sunu sıkıca kavrayarak soğuk, duvarlar ve parke taşlarıyla kaplı soğuk kente çıkıp –gizli geçitten kaçış!– lağımları ve acımasız sokakları, tek tük ve solgun sokak lambalarını geçerek geceye çıkıyordu, o işaretlerin, tabut evlerin hâlâ var olmaları mucizesine, zavallı kırık dökük kaldırımlardan inleyerek, inleyerek –ve ne kadar benzer sevişmenin inlemeleri ölümün inlemelerine, ne kadar benzer sevişenin inlemeleri öleninkilere!– ve evler gün doğmadan önce böylesine durgun, böylesine soğuk, ta ki esenlikle köşeyi dönüp Farolito'ya çok benzeyen El Infierno'nun tek ışığının parladığını görene dek; sonra buraya varabildiğine bile şaşırarak içeri-deydi, sırtını duvara vermiş, battaniyesi hâlâ başının üstünde sohbet ediyordu dilencilerle, erkenci işçilerle, pis orospularla, pezevenklerle, sokakların ve dünyanın dibinin döküntüleri ve çöpleriyle, ama onlar gene de ne kadar daha uluydular ondan, içiyorlardı tıpkı onun burada, Farolito'da yaptığı gibi, yalan söylüyorlardı, yalan –kaçış, ille de kaçış!–, ölüm getirmesi gereken leylak renkli gün doğana dek ve şimdi kendisinin de ölmüş olması gerekiyordu; ne yaptım?

Yatağın arkasındaki bir takvime takıldı Konsolos'un gözü. Buhrana ulaşmıştı sonunda, ama doyumsuz, sonunda da keyifsiz bir buhrandı bu ve şu anda gördüğü Kanada'dan bir resim olabilirdi, hayır, Kanada'dan bir resimdi, emindi. Parlak bir dolunay altında, kenarında bir geyiğin durduğu bir ırmaktaki bir yerli kayığının içinde

bir adamla bir kadın vardı. Bu takvim geleceğe ayarlıydı, gelecek aya, Aralık ayına: Nerede olacaktı o zaman? Solgun, mavi ışıkta, numaralarıyla belirlenmiş her aralık gününe uygun azizin adını da seçebiliyordu: Santa Natalia, Santa Bibiana, S. Francisco Xavier, Santa Sabos, S. Nicolas de Bari, S. Ambrosio: Göğün gürlemesi savurarak açtı kapıyı, Bay Laruelle'in yüzü solup yitti kapıda.

Mignitorio'dan *mercapatan* gibi bir koku sarı ellerini çarptı Konsolos'un suratına ve kenefin duvarlarından davetsiz gelen sesleri duydu gene; tıslayarak, çığlıklar atarak, yaygarayla konuşuyorlardı: "Başardın işte, şimdi başardın Geoffrey Firmin! Artık biz bile yardım edemeyiz sana... Gene de sonuna kadar yararlan bari artık, gece uzun daha..."

"Sevdin María'yı, sevdin?" Bir erkek sesi –gülen adamın sesini tanıdı– geldi karanlıktan ve Konsolos dizleri titreyerek bakındı etrafına; tek görebildiği kötü ışıklandırılmış, leş gibi duvardaki reklam afişleriydi: *Clinica Dr. Vigil, Enfermedades Secretas de Ambos Sexos, Vias Urinarias, Trastornos Sexuales, Debilidad Sexual, Derrames Nocturnes, Emisiones Prematuras, Espermatorrea, Impotencia. 666.* Bu sabah ve dün geceki çok yönlü yol arkadaşı, sanki alay edercesine her şeyin henüz bitmediğini haber veriyordu – ne yazık ki şu sıralarda Guanajuato yolunda olmalıydı. Köşedeki bir helanın üstünde inanılmaz derecede pis bir adamın iki büklüm oturmakta olduğunu fark etti; adam o kadar kısa boyluydu ki pantolonundan çıkan ayakları çöplerle kaplı, pis döşemeye erişemiyordu bile. "Sevdin María'yı?" dedi gene adam, çatlak sesiyle. "Ben gönderdim. Ben *amigo.*" Osurdu. "Ben alkadaş İngiliz, her zaman her zaman." "*¿Qué hora?*" diye sordu Konsolos titreyerek ve lağımın aktığı küçük olukta ölü bir akrep olduğunu fark ederek: Fosforlu gibi bir parıltı ve yok oluvermişti akrep – ya da hiç olmamıştı. "Saat kaç?" "Sıhhat," diye yanıtladı adam. "Atlı buçuk sıhhatime göre." "Yok, altı buçuk, saatime göre, demek istiyorsun." "*Sí señor*, atlı buçuk, sıhhatime göre."

666. – Balgam tarlası, şalgam tarlası; Konsolos üstüne başına çekidüzen verirken acı acı güldü pezevengin karşılığına – yoksa bir muhbir miydi adam? Kimdi, önceden, üç buçuk sıhhatime göre, diyen? İngiliz olduğunu nereden anlamıştı acaba adam, diye düşündü gülerek, cam kaplı odalardan ve kalabalıklaşmaya başlayan bardan geçip kapıya dönerken gene – belki de Unión Militar'da çalışıyor, bütün gün hapishane helasında oturup tutukluluklarının konuşmalarını dinliyordur, pezevenklik de ek işidir. Onunla ilgili bilgiler alabilirdi María'dan, eğer... ama bilmek istemiyordu. Saat konusunda haklıydı ama. Comisaría de Policía'nın yuvarlak ve kötü aydınlatılmış saati altı buçuğu az geçtiğini gösteriyordu ve Konsolos biraz geri kalmış olan saatini ayarladı. Ortalık iyice kararmıştı artık. Ama sanki aynı hırpani kılıklı asker takımı uygun adımlarla geçiyordu meydandan. Ama onbaşı artık yazı yazmıyordu. Hapishanenin dışında tek, hareketsiz bir nöbetçi duruyordu. Çılgınca bir ışık doluverdi birden arkasındaki kemerli kapıya. Ötede, hücrelerin yanında, duvarda, bir polisin fenerinin gölgesi sallanıyordu. Gece, uyku seslerini andıran acayip gürültülerle doluydu. Bir yerlerde çalınan trampet bir devrimdi, sokaktan gelen çığlık bir cinayet, uzakta bir fren sesiyse acı çeken bir ruh. Bir gitarın tellerinden çıkan sesler başının üstünde havada duruyordu. Bir çan telaşla çaldı uzaklarda. Şimşek titreşti. Atlı buçuk, sıhhate göre... Kanada'da, İngiliz Kolombiya'sında, çoktandır defne ve ceset otuyla, yaban çileği ve çobanpüskülüyle kaplı bir ormana dönüşen adasındaki soğuk Pinaeus Gölü'nde, bir boğulan olursa, horozların akşam vakti öteceğinden söz eden tuhaf bir Kızılderili inancını hatırladı. Yıllar önceki o gümüşten şubat akşamında, Vernon'daki Litvanya fahri konsolosu olarak kayıkla çıkan kurtarma ekibine eşlik ettiği zaman, horoz, sıkıntısından sıyrılıp tam yedi kez cırtlak cırtlak öterek ne kötü bir biçimde doğrulamıştı bu hurafeyi! Patlatılan dinamitler hiçbir etki göstermemişti anlaşılan, bulutlu akşamda üzgün üzgün kıyıya doğru kürek çekiyorlar-

dı ki birden sudan çıkmış, ilk bakışta eldivene benzer bir şey gördüler – boğulan Litvanyalı'nın eliydi bu. Soyluların Sibirya'sı denilen İngiliz Kolombiya'sı ne soyluydu ne de Sibirya, ama keşfedilmemiş ve keşfedilmesi belki de olanaksız bir cennetti; bir çözüm olabilirdi belki o zamanlar geri dönüp adanın üstüne olmasa da bir başka yere bir ev yapmak, yeni bir yaşam kurmak Yvonne'la. Niçin daha önce düşünmemişti bunu? Ya da Yvonne için niçin düşünmemişti? Yoksa bugün öğleden sonra varmak istediği ve kafasına yarı yer eden düşünce bu muydu? Batıdaki küçük gri evim. Bu konuyu önceleri de burada, tam şu anda durduğu yerde düşünmüş olabileceğini geçirdi aklından. Ama şu anda da düşünüyordu, hiç değilse bu kadarı kesindi. İstese de dönemezdi Yvonne'a. Mucizevi bir biçimde sunulsa da gene, birlikte yeni bir yaşam kurma umudu, yalnızca katı ve acımasız sağlık nedenlerinden doğan yabancılaşmış bir ertelemenin çorak havasına dayanamazdı. Bu nedenler henüz tam kesinlik kazanmamışlardı tabii, ama tam olarak kavrayamadığı bir başka amaçtan dolayı dokunulmazlıklarını sürdürmeleri gerekiyordu. Her çözüm kendi ayrı Çin Seddi'ne çarpıyordu artık; bağışlama da bunlardan biriydi. Güldü gene, içinde tuhaf bir rahatlık, hatta bir ermişlik duygusuyla. Zihni duruydu. Bedensel olarak daha da iyi gibiydi. Son bir pislenmeyle güç kazanmıştı sanki. Yaşamından geride ne kalmışsa, huzur içinde yiyip yutma özgürlüğüne sahip hissediyordu kendini. Aynı zamanda da acılı bir neşe, olağanüstü umursamaz bir muziplik havasına yavaş yavaş bürünmekte olduğunu seziyordu. İçinde aynı zamanda hem tam doyumlu bir yok oluşun, hem de saf bir gençlik çılgınlığının dürtülerini hissediyordu. Aynı zamanda da "Heyhat," diyordu sanki kulağına bir ses, "zavallı yavrucuğum, bunların hiçbiri değil aslında hissettiğin: yalnız yitiklik, yalnız yurtsuzluk." Ürktü birden. Önünde, yolun öbür yanında ve *cantina*'nın tam karşısında olmasına rağmen önceden fark etmediği küçük bir ağaca bağlı bir at durmuş, bereketli çimleri dişliyordu. Tanıdık bir

havası vardı hayvanın; yanına yürüdü. Evet, tam tahmin ettiği gibiydi. Hem sağrısına dağlanmış yedi sayısını hem de meşinden ilginç eyeri tanımıştı. Yerlinin atıydı bu, bugün ilk kez sırtında güneş dolu bir güne şarkı söyleyerek gittiğini gördüğü, sonra yolun kenarına bırakılmış, ölüme terk edilmiş gördüğü adamın atı. Okşadı hayvanı; at kulaklarını titretip ilgisizce sürdürdü otlamasını – o kadar da ilgisizce değil belki; gök gürledi ve heybelerinin esrarengiz bir biçimde yeniden yerlerini bulduklarını fark etti at; tüm gövdesi titreyerek huzursuzca kişnedi. Aynı derecede esrarengiz bir nedenden dolayı da heybelerden şıngırtı sesi gelmiyordu. Öğleden sonraki olayların açıklaması birdenbire, kendiliğinden geliverdi Konsolos'a. Az önce gördüğü o dehşetengiz şeyler sonunda bir polise, bu yöne at süren bir polise bağlanmamış mıydı? O at niçin bu at olmasındı? Bugün öğleden sonra yolda ortaya çıkanlar o *vigilante hombre*'lerdi ve genel merkezleri, Hugh'ya da söylediği gibi, burada, Parián'daydı. Ne keyif alırdı bundan Hugh, burada olsaydı! Bütün olaylar –akıl almaz derecede karmaşık bir biçimde belki ama gene de bütün olaylar– polisin –ah, korkulu polis!– ya da daha doğrusu gerçek polisin değil de şu Unión Militar'cıların, diye düzeltti, başının altından çıkıyordu. Bundan emin hissetti kendini birdenbire. Sanki olağanaltı dünyayla kendi içindeki olağanüstü kuşkulu ve çılgın dünya arasındaki bir iletişimden fırlayıvermişti gerçek – ama bir gölge gibi fırlamıştı, öyle bir gölge'ki...

"¿Qué hacéis aquì?"

"Nada," dedi Konsolos ve dizginleri elinden kapan Meksikalı bir polis çavuşuna benzeyen adama gülümsedi. "Hiç. *Veo que la tierra anda; estoy esperando que pase mi casa por aquí para meterme en ella,"* dedi başarıyla. Hayretler içindeki polisin üniformasındaki pirinçten tokalar Farolito'nun kapısından sızan ışıkta parladılar, sonra da dönerken meşin kemeri parladı bir muz yaprağı gibi, en sonunda da deri çizmeleri parladı, cilasız gümüş gibi. Konsolos güldü: Adama bakmak bile insanlığın

anında kurtuluvereceği duygusunu vermeye yetiyordu. İngilizce'ye tam çeviremediyse de, o eski Meksika fıkrasını yineledi, şaşkınlıktan ağzı açık kalmış ve boş gözlerle bakan polisin koluna dostça vurarak, "Dünya dönermiş derler, ben de burada durmuş, evimin geçmesini bekliyorum." Elini uzattı. "*Amigo,*" dedi.

Polis homurdanarak itti Konsolos'un elini, Sonra, omzunun üstünden kuşkulu bakışlar fırlatarak atı ağaca sağlamca bağladı. O hızlı bakışlarda gerçekten ciddi, kaçmaya kalkarsan vay haline diyen bir şey olduğunun farkındaydı Konsolos. Azıcık incinmiş olarak, Diosdado'nun da bakışını hatırladı. Ama Konsolos ne ciddi hissediyordu kendini ne de kaçmaya niyetliydi. Polisin arkadan itmesiyle *cantina*'ya yönelirken de değişmedi duyguları; şimşek çaktı ve *cantina*'nın arkasında, doğuda, birden, dörtnala yaklaşırcasına, devasa bir fırtına bulutlu belirdi. Polisin önünden kapıdan girerken Konsolos birden çavuşun kibarlık etmekte olduğunu düşündü. Çevik bir hareketle kenara çekilip öbürünün önden geçmesi için işaret etti. "*Mi amigo,*" dedi gene. Polis itti onu içeri ve birlikte tezgâhın boş olan ucuna doğru gittiler.

"*¿Americano, eh?*" dedi polis kesin bir tavırla. "Bekle, *aquí. ¿Comprendo, señor?*" Tezgâhın arkasına geçip Diosdado'yla konuşmaya başladı.

Konsolos başarısız bir biçimde araya girip davranışlarını dostça açıklamaya kalktı Fil'e; meyhaneci, karılarından birini nevrastenisini tedavi etmek için yeni öldürmüş gibi asık bir suratla duruyordu. Bu arada, bir an için eli boş kalan Birkaç Bit şaşırtıcı bir cömertlikle tezgâhın üstünden bir kadeh *mescal* kaydırdı Konsolos'a doğru. Çevredekiler ona bakıyorlardı gene. Polis tezgâhın öbür yanından dikildi karşısına. "Burada sorun varmış, sen para vermemek," dedi. "Mehika viski – para yok. Mehika kız – para yok. Para yok sende, ha?"

"Zinhar," dedi Konsolos, geçici akıcılığına rağmen İspanyolcasının artık yok sayılabileceğini fark ederek. "*Sí.* Evet. *Mucho dinero,*" diye ekledi, Birkaç Bit için bir

peso koydu tezgâhın üzerine. Polisin kalın enseli, yakışıklı, hafîf ak düşmüş kara bıyıklı, parlak dişli, biraz da bile bile kasılan bir adam olduğunu gördü Konsolos. Bu sırada polise uzun boylu, zayıf, iyi kesimli Amerikan malı yünlü bir takım giymiş, katı, asık bir yüzü ve uzun, güzel elleri olan bir adam katıldı. Arada sırada Konsolos'a bakarak alçak sesle bir şeyler anlattı Diosdado'yla polise. Safkan bir Kastilyalı'ya benzeyen bu adamın tanıdık bir yanı vardı ve Konsolos onunla nerede karşılaşmış olabileceğini düşünüyordu. Polis adamdan uzaklaşıp dirseklerini tezgâha dayayarak eğildi, Konsolos'la konuştu: "Para yok sende, ha, şimdi de atımı çalmak." Göz kırptı Tanrı'nın Gönderdiği'ne. "Niçin kaçmak sen ha Mehikalı *caballo*'yla? Mehika para vermemek için – ha?"

Konsolos bakakaldı adama. "Hayır. Kesinlikle değil. Tabii ki çalmayacaktım atınızı. Bakıyordum yalnızca, beğeniyordum."

"Ne diye bakmak sen Mehikalı *caballo*'ya? Ne diye?" Polis birdenbire gerçek bir neşeyle ve butlarını döverek bir kahkaha attı – belli ki iyi bir adamdı ve buzların çözüldüğünü hisseden Konsolos da gülmeye başladı. Ama polisin aynı zamanda çok da sarhoş olduğu belliydi, bu yüzden de zordu gülüşlerinin niteliğini hesaplamak. Bu arada Diosdado'yla yünlü takım giymiş adamın suratları karanlık ve asıktı hâlâ. "Haritasını yaptın İspanya'nın, ha," diye sürdürdü polis, kahkahalarına egemen olarak sonunda. "Tanıyorsun İspanya'yı?"

"Comment non," dedi Konsolos. Demek Diosdado anlatmıştı haritayı ona, ama saf ve hazin bir şeyden öteye gidemezdi herhalde bu yaptığı. *"Oui. Es muy asombrosa."* Hayır, Pernambuco değildi burası: Kesinlikle Portekizce konuşmamalıydı. *"Jawohl. Correcto, señor,"* diye tamamladı. "Tanırım İspanya'yı."

"İspanya haritası yapmak? Sen Bolşeviki dalyarak? Sen üye Uluslararası Müfreze, olay çıkarmak?" "Hayır," dedi Konsolos kesin ama kibar, nedense biraz da heyecanlı bir sesle. *"Absolutamente no."* *"¿Ab-so-lut-a-men-te* ha?"

Polis, Diosdado'ya bir kez daha göz kırparak taklit etti Konsolos'u. Tezgâhın doğru yanına geçti gene içmeyen, konuşmayan, öylece ciddi ciddi duran asık suratlı adamı da yanında getirerek; Fil de büyük bir ciddiyetle önlerinde durmuş, öfkeli öfkeli bardak kuruluyordu. *"Oool,"* diye uzatarak ve *"raayt!"* diye üzerine bastırarak Konsolos'un sırtına vurdu polis. *"Oolrayt.* Gel arkadaş..." diye çağırdı. "İç. Ne istersen iç ha. Aradık seni," diye sürdürdü, yarı şakacı, yüksek sarhoş sesiyle. "Sen adam öldürmek ve yedi eyaletten kaçmak. Seni öğrendik idik -doğru mu?- gemini terk etmek Vera Cruz'da? Para var diyorsun. Kaç para ha?"

Konsolos buruşuk bir kâğıt para çıkarıp cebine yerleştirdi gene. "Elli *peso*, ha. Belki az para bu. Niçinsin? *¿Inglés? ¿Español? ¿Americano? ¿Alemán? ¿Ruslu?* Se-se-ce-be'densin? Niçin yaparsın?"

"Ay no spiker di İngliş - hey, vats yor neymis?" dedi yanı başında birisi bağırarak ve Konsolos döndüğünde, az çok öbürü gibi giyinmiş ama daha kısa boylu, tombul yanaklı, yumuşak, kül rengi, tıraşlı suratında iki zalim küçük göz parlayan bir polis daha gördü. Tabanca taşımasına rağmen, hem tetiği çekecek işaretparmağı hem başparmağı eksikti. Konuşurken kalçalarını müstehcen bir biçimde yuvarlayarak ilk polisle Diosdado'ya göz kırpıyor, ama yünlü takım giymiş adamdan kaçırıyordu gözlerini. *"Progresión al culo,"* diye ekledi, Konsolos'un sökemediği bir nedenden, kalçalarını yuvarlayarak hâlâ.

"Zabıta şefi," diye açıkladı ilk polis neşeyle. "Bu adam ha! Adını bilmek istiyor. *¿Como se llama?"*

"Yes, vats yor neymis?" diye bağırdı ikinci polis, bardan bir içki alıp kalçalarını yuvarlayarak gene, ama Konsolos'a bakmadan.

"Troçki," diye laf attı tezgâhın öbür ucundan birisi ve sakalına söz uzatıldığını sanan Konsolos'un yüzü kızardı.

"Blackstone," dedi ciddi bir tavırla ve gerçekten, diye sordu kendi kendine bir *mescal* daha kabul ederek, yerlilerin arasında yaşamaya gelmedim mi buraya? - Hem de

nasıl! Tek sorun, bu yerlilerin de kendilerine göre bazı düşünceleri olduğundan korkuyordu kişi. "William Blackstone."

"Niçin ha?" diye bağırdı, adı Zuzugoitea'ya benzer bir şey olan şişman polis. "Niçinsin ha?" Ve her şeyine öyküdüğü anlaşılan ilk polisin sorularını yineleyerek, *"¿Inglés? ¿Alemán?"*

Konsolos başını salladı. "Hayır. Yalnız William Blackstone."

"Sen *Juden?*" diye sordu ilk polis.

"Hayır. Yalnız Blackstone," diye yineledi Konsolos başını sallayarak. "Yahudilerin *borracho* oldukları pek enderdir."

"Sen – ha – *borracho* ha," dedi ilk polis ve herkes güldü –yardakçıları olduğu belli olan birkaç kişi daha katılmıştı onlara, ama Konsolos pek iyi seçemiyordu–, yünlü takım giymiş katı, ilgisiz adamın dışında. "Bahçeler Şefi," diye açıkladı ilk polis ve sürdürdü: "O adam Jefe de Jardineiros." Ve belli bir hayranlık vardı sesinde. "Ben de şef, Kürsüler Şefi," diye ekledi, ama düşünceli bir tavırla, sanki asıl söylemek istediği, "Bense sadece Kürsüler Şefiyim"miş gibi.

"Ben de..." diye başladı Konsolos.

"*Perfectamente borracho*'sun," diye tamamladı ilk polis ve herkes kahkahalara boğuldu gene, Jefe de Jardineiros dışında.

"*Y yo...*" diye yineledi Konsolos, ama ne diyordu ki? Ve kimdi aslında bu insanlar? Hangi kürsülerin şefi, hangi zabıtanın şefi, hangi bahçelerin şefi? Bu yünlülere bürünmüş sessiz adam, o da suratsız olmasına karşın aralarında silahsız gibi görüneni, bütün bu küçük parkların sorumlusu değildi herhalde. Her şeye karşın, kaynağını pek bilemediği bir önsezi, bu unvan meraklılarının kimlikleri konusunda bir fikir veriyordu Konsolos'a. Zihninde, eyaletin Genel Denetçisi'yle Hugh'ya da dediği gibi, Unión Militar'la bağlantılıydılar. Kuşkusuz onları daha önceleri burada –odalardan birinde ya da tezgâh başında– görmüş-

tü ama bu kadar yakından ilk kez görüyordu. Yalnız, o kadar çok kişi ona yanıtlayamadığı o kadar çok soru yöneltiyordu ki neredeyse unutulmuştu bu önemli nokta. Ama anladığı kadarıyla, şu anda sessiz bir yardım çağrısı gönderdiği saygın Bahçeler Şefi, Genel Denetçi'den de "yüksek" bir durumdaydı. Yardım çağrısına her zamankinden daha karanlık bir bakışla karşılık verdi: O anda da Konsolos onu önceden nerede görmüş olduğunu hatırladı; Bahçeler Şefi yıllar önceki kendi haline benziyordu: zayıf, güneş yanığı, ciddi, sakalsız ve meslek yaşantısının dönemeç noktasındayken, Granada konsolos yardımcılığına atandığında. Sayısız tekila ve *mescal* getiriliyordu ve Konsolos, kimin malı olduğuna bakmaksızın, görünürdeki her şeyi içiyordu. "El Amor de los Amores'te birlikte olduklarını söylemek yetmez," diye yinelediğini duydu –bugün öğleden sonra olanların öyküsünü anlatması için yinelenen ısrarlı isteklere karşılık olarak söylemiş olmalıydı bunu, ama bu konunun niçin açıldığının farkında değildi– "şimdi önemli olan neler olduğu. *Peon* –belki tam bir *peon* da değildi ya– sarhoş muydu? Yoksa atından mı düştü? Belki hırsız kendisine iki-üç kadeh borçlu olduğu bir iyi gün dostuydu garibanın..."

Gök gürledi Farolito'nun dışında. Konsolos oturdu. Bu bir emirdi. Her şey karmaşıklaşmıştı artık. Meyhane neredeyse doluydu. Müşterilerin kimisi mezarlıklardan gelmiş, bol giysiler içinde yerlilerdi. Pejmürde askerler, tek tük de iyi giyimli subaylar vardı. Camlı odalarda borazanların, kordonların hareket ettiğini görüyordu. İskeletleri temsil eden, üzerine fosforlu boyayla çizgiler çizilmiş uzun kara pelerinli birkaç dansçı gelmişti. Zabıta Şefi arkasında duruyordu şimdi. Kürsüler Şefi de sağında, ayakta, Konsolos'un adının Fructuoso Sanabria olduğunu öğrendiği Jefe de Jardineiros'la konuşuyordu. "Huu, *qué tal?*" diye sordu Konsolos. Yanında, sırtını Konsolos'a yarı dönmüş, tanıdık gibi gelen birisi daha oturuyordu. Bir ozana, üniversite günlerinden bir dosta benziyordu. Sarı saçları alnına dökülüyordu. Konsolos bir içki ısmarlama-

ya kalktı ona, ama delikanlı bunu İspanyolca reddetmekle kalmadı, reddetmek için ayağa kalkıp eliyle Konsolos'u iter gibi bir hareket yaptı ve öfkeli suratını başka yöne çevirerek tezgâhın öbür ucuna gitti. Konsolos'un kalbi kırılmıştı. Gene sessiz bir yardım çağrısı gönderdi Bahçeler Şefi'ne; amansız, kesin bir bakış geldi karşılığında. Konsolos, ilk kez, içinde bulunduğu durumun tehlikesini sezdi. Sanabria'yla birinci polisin büyük bir düşmanlıkla kendisinden söz ettiklerini, hakkında bir karara varmakta olduklarını biliyordu. Sonra Zabıta Şefi'nin dikkatini çekmeye çalıştıklarını gördü. Birlikte kalabalığı yararak yeniden tezgâhın arkasındaki, önceden görmediği bir telefona yürüdüler; bu telefonun asıl tuhaf yanı da, görebildiği kadarıyla, doğru dürüst çalışıyor olmasıydı. Konuşan Kürsüler Şefi'ydi; Sanabria asık suratıyla yanında duruyor, Konsolos'un anlayabildiği kadarıyla talimat veriyordu. Aceleleri yoktu ve Konsolos, niteliği ne olursa olsun, kendinden söz ettiklerini bildiğinden içinde ağır ve acılı bir endişeyle ne kadar yalnız olduğunu, çevresindeki kalabalığın ve -Sanabria'nın belli belirsiz bir hareketiyle biraz azalan- gürültünün az önce María'yla olduğu gibi, önünde inip kalkan Atlantik Okyanusu'nun gri ve yabanıl yalnızlığı gibi uzanıp gittiğini hissediyordu; yalnız yelken falan yoktu görünürlerde. Konsolos'un huzurlu ve muzip havası tamamen yok olmuştu. Hep, yarı umutla, Yvonne'un onu kurtarmaya geleceğini düşündüğünü biliyordu; ama şimdi artık çok geç olduğunun, gelmeyeceğinin farkındaydı. Ah, keşke Yvonne -öz kızı olarak bile olsa- onu anlayıp avutsa, yanında bulunsaydı şimdi! Onu elinden tutup sarhoş sarhoş eve götürseydi bir tek, taşlı tarlaların, ormanların, arasından - arada sırada şişeden bir fırt çekmesine karışmayacaktı tabii; ah, gittiği yer neresi olursa olsun, o yalnız başına içilen yudumları özleyecekti, ömründe bildiği belki de en mutlu şeylerdi onlar! - Kızılderili çocukların pazar günleri babalarını eve götürdükleri gibi. Birdenbire, bilinçli bir biçimde Yvonne'u unuttu gene. Şu anda, kendi başına, Farolito'dan fark edilmeden ve kolay-

lıkla gidebileceğini geçirdi aklından, çünkü Zabıta Şefi hâlâ konuşmasına dalmıştı ve telefon başındaki öteki iki polisin sırtları dönüktü; ama hiçbir harekette bulunmadı. Onun yerine dirseklerini tezgâhın üzerine dayayıp yüzünü avuçlarına gömdü.

Laruelle'in duvarındaki o olağanüstü resim, Los Borrachones geldi gözlerinin önüne, yalnız biraz değişik bir görünümü vardı şimdi. Resmin istemeden gülünç, simgesel açıdan apaçık olanından başka bir anlamı olabilir miydi acaba? O insanların, ışığa doğru yükseldikçe ruhlar gibi daha özgür, daha ayrı, belirgin ve soylu yüzlerinin daha da belirginleşip soylulaştığını görüyordu; küme küme zebanilere benzeyen o kırmızı yüzlü insanlarsa aşağıdaki karanlıklara doğru düştükçe giderek birbirlerine benziyor, daha çok birleşiyor, daha çok tek bir iblise benziyorlardı. Belki de bu kadar saçma değildi bütün bunlar. Kendisi yükseldikçe, Yvonne'la ilk zamanlarda olduğu gibi, yaşamın "hatları" daha açık, daha belirgin, daha hareketli olmamışlar, dostlar ve düşmanlar daha belirginleşmemişler, özel sorunlar, durumlar ve bunlarla birlikte kendi gerçekliğinin duygusu kendinden daha *ayrı* olmamışlar mıydı? Ve giderek alçaldıkça da o hatlar dağılmaya, ufalanıp serpilmeye, sonunda parçalanmakta olan iç ve dış benliğinin savaşımının –savaşım kalmışsa eğer– birer korkunç karikatürüne dönüşmeye başlamamışlar mıydı? Evet ama eğer istemiş, iradesini kullanmış olsaydı, ne kadar hayalî olursa olsun, maddi dünya ona yardımcı olabilir, doğru yolu gösterebilirdi. O zaman giderek ölümün, kendisinden de daha ölü bir ölümün, tek sesine benzeyen, belli belirsiz gerçekdışı sesler ve çeşitli dağılmaların doğurduğu gerileme yerine, ruhun içinde kusursuz ve tam bir bütün oluşturduğu sonsuz bir genişleme, sonsuz bir gelişme olacaktı: Kim bilir, insanlara –verilen fırsat ne kadar yalanlarla dolu olursa olsun– niçin sunulmuştur aşk? Ama gerçekleri kabul etmek gerekiyordu: Batmış, batmış, batmıştı, ta ki... ama henüz dibi bulmamıştı, farkındaydı. Daha tam sonuna varmamıştı henüz. Dar bir kaya çıkıntısı en-

gel olmuştu sanki düşüşüne: Ne yukarı tırmanabiliyor ne aşağı inebiliyor, kanlar içinde yarı baygın yatıyordu çıkıntının üstünde; ve altında, ağzı açık, baş döndürücü uçurum bekliyordu. Çıldırmış yatarken de kendi hayaletleriyle çevriliydi: polisler, Fructuoso Sanabria, ozana benzeyen öbür adam, fosforlu iskeletler, hatta köşedeki tavşanla pis döşemeyi kaplayan küller ve balgamlar – bunların her biri, henüz tam kavrayamadığı ama uzaktan uzağa sezinlediği bir biçimde kendi benliğinin parçalarıyla bağlantılı değil miydiler? Ve hayal meyal şunu da sezinledi: Yvonne'un gelişi, bahçedeki yılan, önce Laruelle'le, sonra da Hugh ve Yvonne'la kavgaları, cehennem makinesi, *Señora* Gregorio'yla karşılaşması, mektupların bulunuşu ve daha birçok şey –günün tüm olayları– tepetaklak düşerken tutunmaya çalıştığı ilgisiz çimen kümecikleri ya da hâlâ tepesine yağan ve düşerken çarptığı küçük taş parçaları gibi değil miydiler? Kanat resimli mavi sigara paketini çıkardı Konsolos: heyhat! Başını kaldırdı gene; hayır, buradaydı işte, uçup gideceği bir yeri yoktu. Ve sanki sırtına siyah bir köpek yerleşmiş, oturduğu yere mıhlamıştı onu.

Bahçeler Şefî'yle Kürsüler Şefî telefonun başındaydılar hâlâ, belki doğru numaranın bağlanmasını bekliyorlardı. Genel Denetçi'yi arıyorlardı herhalde: Ama ya unuttularsa onu – ya Konsolos'la ilgili değilse telefonları? Yvonne'un mektuplarını okumak için çıkarmış olduğu kara gözlüğünü hatırladı ve aptalca bir kılık değiştirme düşüncesiyle yeniden taktı. Arkasında duran Zabıta Şefî hâlâ başka bir şeylerle uğraşıyordu; şimdi de gidebilirdi kara gözlüğünün de yardımıyla, bundan daha basit ne olabilirdi? Gidebilirdi – yalnız bir içki daha içmesi gerekiyordu: yolluk. Üstelik de, kımıltısız bir insan kitlesi tarafından kuşatılmış olduğunu ve barda yanında oturan, başının arkasına pis bir *sombrero* takmış ve kalçasına fişeklik bağlı bir adamın sevgiyle koluna sarıldığını fark etti; pezevenkti bu, *mignitorio* muhbiri. Tam önceki durumunda, kamburu çıkarak oturmuş, anlaşılan beş daki-

kadır bir şeyler anlatıyordu Konsolos'a. "Benim arkadaşım benim," diye boşboğazlık ediyordu. "Bütün bu adamlar sıfır senin için ve benim için. Bütün bu adamlar – sıfır senin için ve benim için! Bütün bu adamlar orospu çocuğu... Tabii, sen İngiliz!" Daha da sıkıca sarıldı Konsolos'un koluna. "Hep benim! Meksikalı adamlar: Her zaman, İngiliz arkadaşım, Meksikalı! Sevmem orospu çocuğu Amerikalı: İyi değil senin için, benim için, benim Meksikalı her zaman, her zaman, her zaman – ha?.."

Konsolos kolunu kurtardı, ama bu kez de vatanı belirsiz, içkiden şaşılaşmış, gemiciye benzer bir adam sol kolunu yakaladı. "Ulan, rozbif!" dedi pat diye, taburesinde döndü. "Papa'nın ülkesindenim ben!" diye tane tane bağırdı bu kimliği meçhul adam ve Konsolos'un koluna girdi. "Sen ne dersin? İncil'i Mozart yazmıştır. Sen buradan aşağıya yolcusun. İnsan, burada, dünyada eşit olacaktır. Ve de huzur olsun. Huzur barış demektir. Dünyada barış, tüm insanlar..."

Konsolos kurtardı kendini: Bu kez pezevenk yapıştı gene. İmdat ararcasına çevresine bakındı Konsolos. Zabıta Şefi hâlâ meşguldü. Kürsüler Şefi tezgâhın arkasında telefon ediyordu gene; Sanabria kolunun dibinde oturmuş, talimat veriyordu. Pezevengin iskemlesine sıkışmış, Konsolos'un Amerikalı olduğunu sandığı ve sürekli olarak birisini bekliyormuş gibi kısık gözlerle omzunun üstünden arkaya bakan bir adam ortaya konuşuyordu: "Winchester mi! Bambaşkadır. Bana anlatma. Tamam! Kara Kuğu Winchester'dedir. Beni kampın Alman bölümünde yakaladılar ve beni yakaladıkları tarafta bir kız okulu vardır. Bir kız öğretmen. Verdi bana. Sen al. Senin olsun."

"Ah," dedi pezevenk, Konsolos'a yapışarak. Konsolos'un önünden konuşuyordu, kısmen gemiciyeydi söyledikleri. "Arkadaşım – neyin var senin? Seni arıyorum her zaman. Benim İngiliz adam, her zaman, her zaman, tabii, tabii. Pardon. Bu adam bana diyor sen benim arkadaş her zaman. Sen sevdin onu? – Bu adam çok para. Bu adam...

doğru, yanlış tabii; Meksikalı benim arkadaş ya da İngiliz. Amerikalı Allahın belası orospu çocuğu senin için ve benim için ve *her* zaman."

Konsolos kurtuluşsuz bir biçimde içiyordu bu ölümcül insanlarla. Bir kez daha çevresine bakındığında Zabıta Şefi'nin katı küçük acımasız gözlerini kendisine dikmiş olduğunu fark etti. Kenef muhbirinden bile daha anlamsız bir adam olan cahil gemicinin neler söylediğini anlamaya çalışmaktan vazgeçmişti. Saatine baktı: Yediye çeyrek vardı henüz. *Mescal*'in uyuşturduğu zaman bile sıvılarla çevriliydi. *Señor* Zuzugoitea'nın bakışlarının ensesini deldiğini hissederek bir kez daha önemli bir tavırla ve kendini savunmak için Yvonne'un mektuplarını çıkardı. Kara gözlükle daha belirgin görünüyorlardı nedense.

"Ve bardan yola çıkan insana ve ne olacaksa olsun, Tanrı bizimle olsun hep!" diye bağırdı gemici, "İşte benim dinimin özeti bu birkaç sözcükte. İncili yazan adam Mozart'tır. Eski Ahit'i Mozart yazdı. Buna inan, sırtın yere gelmez. Mozart avukattı."

"...Terk edilmiş, kopmuş bir insanım sensiz. Kendimden sürgün bir gölgeyim..."

"Adım Weber. Beni Felemenk'te tutsak ettiler. Kuşku da duyabilirsin benden. Ama şimdi tutsak etseler!.. Alabama geldiğinde dörtnalaydık. Kimseye bir şey sormayız, çünkü orada kaçmayız biz. İstiyorsan al, Allah aşkına. Ama istediğin Alabama'ysa, o herifler..." Konsolos başını kaldırdı; Weber şarkı söylüyordu, *"I'm just a country b-hoy.* Bir bok bilmiyorum." Aynadaki aksine bir selam çaktı. *"Soldat de la Légion Étrangère."*

"...Orada sana sözünü etmem gereken bazı insanlarla tanıştım: Çünkü belki bağışlayıcı bir dua gibi tutarsak önümüzde bu insanların düşüncesini, hiçbir zaman sönmeyecek olan ama ürkütücü bir biçimde harsız yanan alevi güçlendirebiliriz."

"Evet efendim, Mozart avukattı. Tartışma artık benimle. Buradan yolun Tanrı'ya. Anlamsızlıklarını tartışırım!"

"...*de la Légion Étrangère. Vous n'avez pas de nation. La France est votre mère.* Tanca'nın otuz mil dışında, kaptırmış gidiyoruz. Yüzbaşı Dupont'un emirleri... Teksaslı orospu çocuğunun teki. Adam söylemez hiç. Pişmanlık Kale'deydi."

"...*¡Mar Cantábrico!*..."

"...Işıkta yürümek için doğmuşsun. Beyaz göklerden çıkarınca kafanı, yabancı bir âlemde bocalıyorsun. Kaybolduğunu sanıyorsun ama doğru değil, çünkü ışığın ruhları sana rağmen ve tüm direncine rağmen sana omuz verip yardım edecektir. Delice mi geliyor sana bunlar? Öyle olduğumu düşünüyorum bazen. Gövdemde ve çok daha güçlü bir biçimde ruhumda bulunan bu kullanılmayan güçle dövüşeceğine kap onu, beni unuttuğunda, beni kovduğunda, adımlarını başka bir yola, benden ayrı izlediğin bir rotaya çevirdiğin zamandan beri yiten akıl sağlığımı geri ver bana..."

"O yeraltı koruganını buluyor burada, Fransız Yabancı Lejyonu'nun beşinci bölüğü. Yayıveriyorlar. *Soldat de la Légion Étrangère.*" Weber aynada kendini selamladı gene ve topuklarını vurdu. "Güneş dudaklarını yakar, çatlarlar. Tanrım, ne büyük bir yazık: Atların hepsi gidiyor tozlarda debelenerek. İzin vermedim. Onları da nalladılar."

"...Tanrı'nın en yalnız kuluyum belki de. Senin içkide bulduğun dostluğu, ne kadar yetersiz de olsa, bulamıyorum. Mutsuzluğum içimde kilitli. Yalvarırdın bana, sana yardım edeyim diye. Benim sana yakarışım çok daha umutsuz. Yardım et bana, evet, kurtar beni, beni çevreleyen, tehdit eden, titreyen, başımdan aşağı dökülmeyi bekleyen her şeyden."

"...İncil'i yazan adam. Çok derinlemesine inceleyeceksin Mozart'ın İncil'i yazdığını bilmek için. Ama sana bir şey diyeyim mi, sen benimle düşünemezsin. Korkunç bir kafa vardır bende," diyordu gemici Konsolos'a. "Senin de öyledir inşallah. Dilerim iyilikler olur sana. Banaysa yalnız cehennem," diye ekledi, birden umutsuzluğa kapı-

lıp ayağa kalktı ve yalpalayarak dışarı çıktı.

"Amerikan iyi değil benim için hayır. Amerikalı iyi değil Meksikalı için. Bunlar eşek bu adamlar," dedi pezevenk çıkan adamın ardından düşünceli bir tavırla, sonra da avucunda parlak bir mücevher gibi duran bir tabancaya gözlerini dikmiş lejyonere bakarak. "Ben hep, Meksikalı adam. Her zaman İngiltere adam, arkadaşım Meksikalı." Birkaç Bit'e işaret edip daha içki ısmarladı ve Konsolos'un ödeyeceğini belirtti. "Sevmem, orospu çocuğu Amerikan iyi değil senin için, benim için. Benim Meksikalı her zaman, her zaman, *her* zaman: ha?" dedi.

"*¿Quiere usted la salvación de México?*" diye sordu birden tezgâhın arkasından bir radyo. "*¿Quiere usted que Cristo sea nuestro Rey?*" ve Konsolos Kürsüler Şefi'nin artık telefon etmediğini ama Bahçeler Şefi'yle aynı yerde durduğunu gördü.

"Hayır."

"...Geoffrey, niçin cevap yazmıyorsun bana? Mektuplarımın sana ulaşmadığını düşünmekten başka çarem yok. Tüm gururunu bir yana bırakıp beni bağışlaman için yalvarıyorum ve kendi bağışlama duygularımı da sunuyorum sana. Beni artık sevmediğine, beni unuttuğuna inanamıyorum, inanmayacağım. Yoksa senden ayrı olmanın benim yararıma olduğu, başkasıyla mutlu olmam için kendini feda ettiğin gibi yanlış bir düşünceye mi kapıldın? Sevgilim, bir tanem, bunun olanaksızlığını fark edemiyor musun? Çoğu insanda olmayan o kadar çok şeyimiz var ki birbirimize verebileceğimiz, evlenebiliriz yeniden, kurabiliriz gene ileriye dönük bir..."

"...Sen benim arkadaş her zaman için. Ben ısmarlamak sen için ve ben için ve bu adama," ve pezevenk o sırada kadehinden içmekte olan Konsolos'un sırtına vurdu tehlikeli bir biçimde. "İster mi?"

"...Ve artık beni sevmiyorsan ve sana dönmemi istemiyorsan bir yazıp bildiremez misin bana? Beni öldüren bu sessizlik ve bu sessizlikten doğup gücümü, ruhumu çökerten merak. Yaz bana ve aradığın yaşantıyı bulduğu-

nu, mutlu ya da mutsuz, huzurlu ya da huzursuz olduğunu bildir. Benimle bağlantıyı kopardıysan eğer, havadan sudan söz et, tanıdığımız insanlardan, yürüdüğümüz sokaklardan, bulunduğun yerin deniz yüzeyinden yüksekliğinden. – Neredesin, Geoffrey? Nerede olduğunu bilmiyorum. Çok acımasız bir durum bu. Nereye gittik, merak ediyorum. Hangi uzak yerde, hâlâ el ele yürüyoruz?.."

Kenef muhbirinin sesi belirginleşti şimdi gürültünün arasından yükselerek –Babil, diye düşündü Konsolos, diller karmaşası– ve geri dönen gemicinin belirsiz sesini seçerken Cholula'ya yolculuğu hatırladı. "Sen mi bana demek, ben mi sana? Japonya iyi değil ABD için, Amerika için... *No bueno.* Mehikalı, *diez y ocho.* Her zaman Meksika savaşa girdi ABD için. Tabii, tabii, evet... Bana sigara ver benim için. Bana kibrit ver benim. Benim Mehika savaşa gitti İngiltere için her zaman ..."

"...Neredesin, Geoffrey? Nerede olduğunu bir bilsem, beni istediğini bir bilsem, çoktan seninle olurdum, biliyorsun. Çünkü yaşamım değişmez biçimde ve sonsuza dek seninkine bağlı. Beni azat ederek özgürlüğe kavuştuğunu asla düşünme. Bizi ancak bir yeryüzü cehennemine mahkûm edersin böylece. İkimizi de yok edecek bir şeyi salıvermiş olursun yalnızca dünyaya. Korkuyorum, Geoffrey. Niçin söylemiyorsun bana neler olduğunu? Neye ihtiyacın var? Ve ne bekliyorsun, Tanrı aşkına? Hangi rahatlama karşılaştırılabilir, aşkın verdiği rahatlamayla? Sana sarılmak için ağrıyor bacaklarım. Gövdemin boşluğu, sana duyduğum ihtiyacın açlığı. *Konuşmamızın* özlemiyle kupkuru dilim ağzımda. Kendine bir zarar gelmesine izin verirsen, benim etime, benim aklıma zarar vermiş olursun. Senin ellerindeyim şimdi. Kurtar..."

"Meksikalı çalışır, İngiltere çalışır, Meksikalı çalışır tabii, Fransız çalışır. Niçin İngilizce konuşmak? Benimki Meksikalı. Meksikalıyı Birleşik Devletler görür *Negros – de comprende* – Detroit, Houston, Dallas..."

"¿Quiere usted la salvación de México? ¿Quiere usted que Cristo sea neustro Rey?"

"Hayır."

Konsolos mektupları cebine koyarak başını kaldırdı. Yakınında birisi gürültüyle keman çalıyordu. Babayani, dişsiz, ihtiyar, seyrek sakallı bir Meksikalı, arkasında duran Zabıta Şefi'nin de kışkırtmasıyla neredeyse kulağına girerek Amerikan ulusal marşını çalıyordu. Ama aynı zamanda da başkalarının duyamayacağı biçimde bir şeyler söylüyordu ona: "*¿Americano?* Burası kötü yer senin için. Bu *hombres, malos, Cacos.* Kötü insanlar burada. *Brutos. No bueno* kimseye. *Comprendo.* Ben çömlekçiyim," diye sürdürdü telaşla, yüzü Konsolos'unkinin dibinde. "Seni evime götüreyim. Dışarıda bekleyeyim, ha." İhtiyar kemancı kalabalık önünde açıla açıla, hâlâ gürültüyle ama hafif ayarsız çalarak gitti ama nasıl olduysa Konsolos'la pezevengin arasındaki yere ihtiyar bir kadın yerleşti; omzunda *rebozo*'suyla oldukça saygın bir duruşu olmasına karşın, endişe verici bir biçimde davranıyor, durmadan elini Konsolos'un cebine sokuyor, Konsolos da kadının kendisini soymaya çalıştığını sanarak durmadan çıkarıyordu bu eli cebinden. Birdenbire kadının da aslında kendisine yardımcı olmaya çabaladığını fark etti. "İyi değil senin için," diye fısıldadı kadın. "Kötü yer. *Muy malo.* Bu adamlar dost değil Meksika halkına." Kürsüler Şefi ve Sanabria'nin hâlâ durdukları tezgâh arkasına işaret etti başıyla. "Bunlar *policía* değil. Bunlar *diablos.* Katiller. Şu, on ihtiyar adamı öldürdü. Yirmi *viejos* öldürdü." Endişeyle arkasına baktı kadın, Zabıta Şefi'nin bakıp bakmadığını yoklamak için, sonra şalının içinden mekanik bir iskelet çıkardı. İskeleti, acıbademden bir tabut yiyerek dikkatle bakmakta olan Birkaç Bit'in önüne, tezgâhın üzerine koydu. Harekete geçirdiği iskelet tezgâhın üzerinde dans ederek yumuşakça çökerken *"Vámonos,"* dedi Konsolos'a. Ama Konsolos kadehini kaldırdı yalnızca. *"Gracias, buena amigo,"* dedi ifadesiz bir yüzle. Kadın gitmişti. Bu arada kendisiyle ilgili konuşmalar giderek saçma ve saldırgan bir havaya bürünmüştü. Pezevenk

Konsolos'u öbür yandan, önceden gemicinin durduğu yerden çekiştiriyordu. Diosdado *ochas* servisi yapıyordu – kaynar ot çayı içinde saf alkol: Cam odalardan keskin bir esrar kokusu yayılıyordu. "Bütün bu adamlar ve kadınlar demek bana bu adamlar arkadaş senin için. Ah ben *gusta gusta gusta*... Sen sevmek ben sevmek? Bu adama ben ısmarlamak *her* zaman," diye azarladı pezevenk Konsolos'a bir içki ısmarlamaya hazırlanan lejyoneri. "Arkadaş benim İngiltere adam! Benim Meksikalı için hep! Amerikan iyi değil benim için hayır. Amerikan iyi değil Meksikalı için. Bu eşek bu adam. Bu eşek. Bilmez *nada*. Ben ısmarlamak sana bütün içkileri. Sen yok Amerikan. Sen İngiltere. Okey. Piponu yasayım?"

"*No gracias,*" dedi Konsolos kendisi yakıp cebinden piposunun ucu görünen Diosdado'ya anlamlı anlamlı bakarak. "Ben Amerikalıyım ve hakaretleriniz canımı sıkmaya başladı artık."

"*¿Quiere usted la salvacóon de México? ¿Quiere usted que Cristo sea nuestro Rey?*"

"Hayır."

"Bunlar eşek. Allahın belası orospu çocuğu benim."

"Bir, iki, üç, dört, beş, on iki, on yedi – *it's a long, longy, longy, longy – way to Tipperaire.*"

"*Noch ein habanero* ..."

"...*Bolshevisten*..."

"*Buenas tardes, señores,*" diye selamladı Konsolos telefondan dönen Kürsüler Şefi'yle Bahçeler Şefi'ni.

Yanında duruyorlardı. Bir süre sonra nedensiz yere gene saçma sapan şeyler söylemeye başladılar aralarında: Sorulmadıkları halde havada asılı duran sorulara yanıtlar vermekteydi sanki Konsolos. Bazı yanıtlar da başkalarından geliyordu ama dönüp baktığında kimse yoktu. Bar yavaş yavaş boşalıyordu *la comida* için; ama gidenlerin yerlerini bazı esrarengiz yabancılar alıyordu. Kaçmayı aklından bile geçirmiyordu artık Konsolos. Hem iradesi hem de son bilincinde olduğu andan beri, beş dakika bile iler-

lememiş olan zaman, donmuştu. Konsolos tanıdığı birini gördü: öğleden sonraki otobüsün sürücüsü. Sürücü sarhoşluğun, herkesle tokalaşmanın şart olduğu aşamasındaydı. Konsolos da el sıkıştı sürücüyle. "*¿Dónde están vuestras palomas?*" diye sordu. Birdenbire, Sanabria'nın bir işareti üzerine Kürsüler Şefi ellerini Konsolos'un ceplerine sokuverdi. "Ödeme zamanı geldi – ha – Mehika viskilerini!" diye bağırdı ve Diosdado'ya göz kırparak Konsolos'un cüzdanını çıkardı. Zabıta Şefi o müstehcen tavrıyla kalçalarını yuvarladı gene. "*Progresión al culo...*" diye başladı söze. Kürsüler Şefi Yvonne'un mektuplarından oluşan paketi almıştı: Konsolos'un yeniden bağlamış olduğu lastiği çözmeden yan gözle bir baktı pakete. "*Chingao, cabrón.*" Sessiz ve ciddi duran Sanabria başıyla onayladı. Şef Konsolos'un ceketinin cebinden, Konsolos'un varlıklarından haberi bile olmadığı bir kâğıtla bir kart çıkarttı. Üç polis tezgâhın üzerinde baş başa verip kâğıdı okumaya başladılar. Konsolos da hayretle okuyordu kâğıdı:

Günlük... Londres Presse...Ödemeli meksbasın istidadanyana yahudidüşmanlığı malzeme topla... tekstil sanayicileri tırnakkapa... arkasında Alman... İç bölgelere doğru. Neydi bu? *haber... Yahudiler... ulusal inanç... vicdana son veren iktidar... tırnakkapa stop Firmin.*

"Hayır. Blackstone," dedi Konsolos.

"*¿Como se lama?* Adın Firmin. Yazıyor burada: Firmin. *Juden* olduğunu yazıyor."

"Nerede ne yazarsa yazsın. Adım Blackstone ve gazeteci değilim. Doğru, *vero*, yazarım, *escritor*'um, ama yalnız iktisadi konularda," dedi Konsolos.

"Nerede kimliğin? Niçin yok kimliğin?" diye sordu Kürsüler Şefi, Hugh'nun telgrafını cebine atarak. "*Pasaporte* nerede? Niçin kılıklık değiştiriyorsun?"

Konsolos kara gözlüğünü çıkardı. Bahçeler Şefi tek söz söylemeden başparmağıyla işaretparmağı arasında alaycı bir biçimde tuttuğu kartı uzattı: *Federación Anarquista Ibérica* yazılıydı üstünde. *Sr Hugo Firmin.*

"No comprendo." Konsolos kartı alıp arkasını çevirdi. "Adım Blackstone. Yazarım, anarşist değil."

"Yazar? Sen *antichrista. Si,* sen *antichrista* dalyarak." Kürsüler Şefi kartı kapıp cebine attı. "Ve de *Juden,*" diye ekledi. Yvonne'un mektuplarını tutan lastiği çıkardı, başparmağını ıslatıp zarfları yan gözle bakarak incelemeye başladı. *"Chingar.* Niçin yalan söylersin?" dedi neredeyse hüzünlü bir sesle. *"Cabrón.* Niçin bu yalanlar? Burada da yazıyor: Adın Firmin." Konsolos hâlâ barda duran lejyoner Weber'in ona uzaktan uzağa, hesaplı bir biçimde baktığını fark etti, ama adam bakışlarını kaçırdı gene. Zabıta Şefi sakat elinin avucunda duran Konsolos'un cep saatine baktı, öbür eliyle de apışarasını hışımla kaşıdı. "Al, *oiga."* Kürsüler Şefi Konsolos'un cüzdanından bir on *pe*soluk çıkardı, katladı ve tezgâhın üzerine attı. *"Chingao."* Diosdado'ya göz kırparak cüzdanı ve Konsolos'un öbür kâğıtlarını cebine yerleştirdi. Sonra Sanabria ilk kez konuştu Konsolos'la.

İngilizce, "Korkarım hapishaneye gelmeniz gerekecek," dedi yalnızca. Telefona gitti gene.

Zabıta Şefi kalçalarını yuvarlayarak Konsolos'un koluna yapıştı. Konsolos kolunu sert bir hareketle kurtararak Diosdado'ya İspanyolca bağırdı. Elini tezgâhın üzerinden uzatmayı başardı ama Diosdado vurarak itti elini. Birkaç Bit havlar gibi sesler çıkarmaya başladı. Köşeden gelen ani bir gürültü ürküttü herkesi. Belki Yvonne'la Hugh'ydu nihayet. Konsolos Şef'ten kurtulup hızla döndü: Barın döşemesindeki denetimsiz bir suratti yalnızca, sinir krizi geçiren tavşan her yanı titreyerek burnunu oynatıyor, öfkeyle ayaklarını sürüyordu yere. Konsolos *rebozo*'lu ihtiyar kadını gördü: Hakikatli çıkmış, gitmemişti. Üzgün bir yüzle başını sallıyordu ona doğru ve Konsolos onun dominolu ihtiyar kadın olduğunu fark etti.

"Niçin yalan söylersin?" diye yineledi Kürsüler Şefi, tehdit edici bir sesle. "Adın Black diyorsun. *No es* Black." Kapıya doğru, gerisin geri itti Konsolos'u. "Yazarım diyor-

sun." Gene itti. "Yazar değilsin." Daha sertçe itti ama Konsolos sağlam basmıştı ayaklarını. "Sen yazar değilsin, sen casussun ve casusları vururuz Mehika'da." Birkaç inzibat eri endişeyle bakıyorlardı. Yeni gelenler dağılıyordu. İki sahipsiz sokak köpeği koşuşuyordu barın içinde. Bir kadın dehşet içinde bağrına bastı bebeğini. "Yazar değilsin." Şef gırtlağına sarıldı. "Sen Al Capón. Sen Yahudi *chingao.*" Konsolos sertçe kurtuldu gene. "Sen casus."

Sanabria telefon konuşmasını bitirirken Diosdado'nun sonuna kadar açtığı radyo birdenbire, Konsolos'un anında çevirdiği bir İspanyolca'yla bağırmaya başladı, bir bora sırasında gemiyi kurtarabilecek tek komutlardı sanki bağırılan: "Uygarlığın bize sağladığı yararlar hesaplanamaz, bilimin keşif ve icatlarından doğan her tür zenginliğin üretici gücü ölçülemez. İnsan cinselliğinin kişiyi daha mutlu, daha özgür ve daha kusursuz kılmak için yarattığı harikaları akıllar almaz. Aşağılayıcı ve hayvanca işlerine koşan halkın susuz dudaklarına hâlâ kapalı duran yeni yaşantının duru ve bereketli pınarları eşsizdir."

Konsolos birdenbire önünde çırpınarak öten heyula gibi bir horoz gördüğünü sandı. Ellerini siper etti kendine ve horoz suratına pisledi. Geri dönmekte olan Jefe de Jardineiros'un iki gözünün ortasına bir yumruk patlattı. "Geri verin o mektupları bana!" diye bağırdığını duydu Kürsüler Şefi'ne ama radyo boğdu sesini, sonra da ani bir gök gürlemesi radyonun sesini boğdu. "Pis pezevenkler. Dalyaraklar. Siz öldürdünüz o yerliyi. Öldürüp kaza süsü vermeye çalıştınız!" diye kükredi. "Hepiniz birliksiniz. Sonra kalabalık geldiniz ve atını aldınız. Verin kâğıtlarımı."

"Kâğıtlarını. *Cabrón.* Yok kâğıdın mağıdın." Konsolos sırtını dikleştirirken Kürsüler Şefi'nin yüzünde Bay Laruelle'in ifadesini andırır bir şey gördü ve bir yumruk attı. Sonra kendini gördü gene Bahçeler Şefi'nde ve ona da vurdu; sonra Zabıta Şefi'nde Hugh'nun o gün öğleden sonra yumruklamak isteyip vazgeçtiği polisi gördü ve ona

da vurdu. Dışarıdaki saat hızla yedi kez çaldı. Horoz çırpındı gözlerinin önünde, göremez oldu. Kürsüler Şefi yakasını kavradı. Başka birisi arkasından sarıldı. Tüm direnmesine rağmen kapıya doğru sürükleniyordu. Yeniden ortaya çıkan sarışın adam kapıya doğru itilmesine yardımcı oldu; tezgâhın üzerinden güçlükle atlayıp gelen Diosdado da; bir de dizlerini hışımla tekmeleyen Birkaç Bit. Konsolos kapı yanındaki bir masanın üstünde duran uzun bir bağ bıçağını kapıp çılgınca salladı. "Gerin verin o mektupları bana!" diye bağırdı. Neredeydi o Allahın belası horoz? Kafasını uçuracaktı. Sendeleyerek gerisin geri dışarıya, sokağa çıktı. Fırtınadan gazoz şişeleriyle dolu masalara sığınan insanlar seyre durdular. Dilenciler donuk bakışlarını çevirdiler ona. Kışlanın dışındaki nöbetçi kımıltısız duruyordu. Konsolos neler dediğinin farkında değildi: "Yoksullar yalnızca, yalnız Tanrı aracılığıyla, yalnız paspas diye kullandığınız insanlar, ruhu yoksullar, babalarını sırtlarında taşıyan ihtiyarlar ve tozların içinde ağlayan filozoflar. Amerika belki, Don Kişot..." bıçağı sallıyordu hâlâ, –aslında, diye düşündü, María'nın odasındaki kılıçtı bu– "karışmayı bıraksanız artık, uykuda gezmeyi, karımla yatmayı, yalnız dilenciler ve lanetliler." Bıçak tıngırtıyla düştü. Konsolos, ayakları birbirine dolanarak geri geri gittiğini fark etti, bir ot kümesinin üzerine devrilene kadar. "Siz çaldınız o atı," dedi gene.

Kürsüler Şefi aşağıya, ona doğru bakıyordu. Sanabria sessizce yanında duruyor, karanlık bakışlarla yanağını ovuşturuyordu. "*Norteamericano* ha," dedi Şef. "*Inglés*. Sen Yahudi." Gözlerini kıstı. "Ne bok yediğini sanıyorsun burada? Sen *pelado* ha? Zararlı sağlığına. Ben yirmi kişi vurdum." Yarı tehditkâr, yarı sırdaş gibi konuşmuştu. "Öğrendik – telefondan – doğru mu? – ki sen suçlusun. Polis olmak istersin? Polis ederim ben seni Meksika'da."

Konsolos yavaşça, sallanarak ayağa kalktı. Yanı başında bağlı duran atı gördü. Yalnız bu kez daha canlı ve bir bütün olarak gördü, elektriklenmiş gibi: gemli ağız,

arkasından kurdeleler sarkan eyer kaşı, heybeler, eyerin altındaki çuha, kalça kemiğindeki yara ve parıltı, sağrısına dağlanmış yedi sayısı, eyer tokasının arkasında, *cantina*'nın ışığında topaz gibi parlayan perçin. Ata doğru sendeledi.

"Dizinden kafana patlatır yararım seni, Yahudi *chingao*," dedi Kürsüler Şefi yakasına yapışarak; yanı başında duran Bahçeler Şefi başıyla ciddi ciddi onayladı. Konsolos kurtulup telaşla atın yularına saldırdı. Kürsüler Şefi yana çekilip elini tabancasının kılıfına götürdü. Tabancasını çekti. Boş eliyle birkaç kararsız seyirciye uzaklaşmaları için işaret etti. "Dizinden kafana patlatır yararım seni, seni *cabrón*," dedi, "seni *pelado*."

"Hayır, sizin yerinizde olsaydım, yapmazdım," dedi Konsolos usulca, geri dönerek. ".17'lik Colt, değil mi o? Epey çelik tozu saçar ortalığa."

Kürsüler Şefi Konsolos'u geriye, ışığın dışına doğru itti, öne doğru iki adım atıp ateş etti. Şimşek, gökyüzünden inen bir yılan gibi çaktı ve sendeleyen Konsolos bir an için Popocatepetl'i gördü yukarısında: zümrüt rengi karlarla süslü ve pırıl pırıl. Şef, aralıklı ve hesaplı iki kez daha ateş etti. Gök gümbürdedi dağlarda, sonra daha yakında. Boşta kalan at şahlandı; başını sallayarak döndü ve kişneyerek ormana daldı.

Tuhaf bir rahatlama duydu önce Konsolos. Vurulduğunun farkındaydı şimdi. Bir dizinin üstüne düştü önce, sonra inleyerek yüzüstü kapaklandı çimenlerin üzerine. "Hay Allah," dedi şaşkınlıkla. "Ne berbat bir ölüm."

Bir çan çaldı:

Dolente... dolore!

Usuldan bir yağmur yağıyordu. İnsan biçimleri dolaşıyordu çevresinde: elini tutan, belki hâlâ ceplerini boşaltmaya ya da yardım etmeye çalışan ya da yalnızca meraklı. Yaşamın ciğer gibi kayıp gittiğini, çimlerin yumuşaklığına aktığını hissediyordu. Yalnızdı. Neredeydi herkes? Yoksa hiçbir zaman kimse olmamış mıydı? Sonra karan-

lığın içinde bir yüz parladı: acımayla dolu bir maske. İhtiyar kemancıydı, üzerine doğru eğiliyordu. "*Compañero*..." diye başladı söze. Sonra yok olmuştu.

Pelado sözcüğü tüm benliğini doldurmaya başladı şimdi. Hugh'nun hırsız için kullandığı sözcüktü bu: Şimdi kendisine fırlatmıştı bu hakareti birisi. Ve sanki bir an için *pelado* olmuştu, hırsız olmuştu - evet, yaşamı yadsımasına neden olan anlamsız, bulanık düşüncelerin hırsızı, iki-üç küçük melon şapkasını ve çeşitli giysilerini bu soyutlamaların üzerine giyen; bunların en gerçeği yakınındaydı şimdi. Ama birisi onu *compañero* diye çağırmıştı: Daha iyiydi bu, çok daha iyi. Mutlu ediyordu onu. Aklında uçuşan bu düşüncelere, ancak çok dikkatle kulak verdiği zaman duyabildiği bir müzik eşlik ediyordu. Mozart mıydı? Siciliana. Moses'in Re Minör dörtlüsünün *finale*'si. Hayır, daha kasvetli bir şeydi, Gluck'un belki, Alcestis'ten. Ama Bach'ı da andıran bir havası vardı. Bach mı? Bir klavsen, uzaktan duyulan, on yedinci yüzyılda, İngiltere'de. İngiltere. Bir gitarın yarı yitik akortları da bir şelalenin uzak gürültüsüne ve aşk çığlıklarına benzeyen seslere karışıyordu.

Keşmir'deydi, biliyordu, akan suların yanında, menekşelerle yoncaların arasında yatıyordu: ötede Himalayalar; bu yüzden de çok tuhaftı, birdenbire Hugh ve Yvonne'la birlikte Popocatepetl'i tırmanmak için yola çıkmış olmaları. Öne geçmişlerdi bile. "Begonvil toplayabilir misin?" diye sorduğunu duydu Hugh'nun, sonra: "Dikkat et." Yvonne karşılık verdi: "Dikenlerle kaplı, her yanına da bakmak gerek, örümcek olmadığından emin olmak için." "Biz casusları vururuz Meksika'da," diye mırıldandı bir başka ses. Ve Hugh'yla Yvonne yok olmuşlardı bu sesle birlikte. Popocatepetl'i tırmanmakla kalmadıklarını, şu anda çok ötesinde bir yerde olduklarını tahmin ediyordu. Dağın eteklerindeki tepelere acı çekerek, tek başına tırmanıyordu Amecameca'ya doğru. Hava delikli dağcı gözlüğü, dağcı bastonu, eldivenleri ve kulaklarına dek çektiği

yün başlığı, erik ve üzüm kurusuyla fındık fıstık dolu cepleri, bir cebinden taşan bir kavanoz dolusu pirinci ve öbüründe Hotel Fausto'yla ilgili bilgilerle iyice yüklenmişti. Daha ileri gidemiyordu. Bitkin, güçsüz, çöktü yere. İstese bile kimse yardım edemezdi ona. Hiçbir yardımseverin durmayacağı bir yol kenarında ölmekte olan kendisiydi şimdi. Ama kulağına bu kahkahaların, bu seslerin gelmesi tuhaftı: Oh, nihayet kurtuluyordu. Ormandan çığlıklarla, son hızla giden, ağaç çizgisini aşıp yokuş yukarı, doruğa doğru uçan bir cankurtaranın içindeydi –bu da bir çareydi doruğa ulaşmak için!– ve dost seslerdi çevresindekiler, Jacques'la Vigil'in sesleri, anlarlardı onlar, yatıştırırlardı Hugh'yla Yvonne'u. *"No se puede vivir sin amar,"* derlerdi, her şeyi açıklardı bu da; Konsolos yüksek sesle yineledi bunu. Nasıl böyle zalimce bakabilmişti dünyaya, yardım eli hep böylesine yakındayken? Ve doruğa ulaşmıştı şimdi. Ah, Yvonne, sevgilim, bağışla beni! Güçlü eller kaldırdı onu. Gözlerini açıp aşağı bakınca altında şahane ormanı, alışılmamış bir biçimde de olsa başarıyla gerçekleştirilmiş bu en önemli tırmanıştan önce, yaşamı boyunca fethettiği diğer doruklar gibi dizili duran yükseklikleri, Pico de Orizabe'yi, Malinche'yi, Cofre de Perote'yi göreceğini sandı. Ama hiçbir şey yoktu orada: ne doruklar ne yaşam ne de tırmanış. Bu doruk tam bir doruk da değildi: Hiçbir somutluğu, sağlam bir temeli yoktu. Her neyse parçalanıyordu da üstelik, çöküyordu ve kendisi de düşüyor, düşüyordu yanardağın içine, demek tırmanmıştı sonunda, ama şimdi korkunç, ağır kokulu bir lavın uğultusu vardı kulaklarında, patlama halindeydi, ama hayır, yanardağ değildi bu, dünyanın kendisiydi patlayan, patlıyordu kara köyleri uzaya doğru fıskıyeler gibi püskürterek ve kendisi de düşüyordu hepsinin arasından, milyonlarca tankın akıl almaz cehenneminin arasından, alev almış, yanmakta olan on milyon cesedin arasından düşüyor, bir ormana düşüyor, düşüyor, düşüyordu...

Haykırdı birden ve sanki çığlığı bir ağaçtan öbürü-

ne fırlatılıyordu ve yankıları işitilirken şimdi sanki ağaçların kendileri yaklaşıyor, kümeleniyor, acıyarak üzerine kapanıyorlardı...

Birisi ardından bir köpek leşi fırlattı yardan aşağıya.

¿LE GUSTA ESTE JARDÍN?
¿QUE ES SUYO?
¡EVITE QUE SUS HIJOS LO DESTRUYAN!

SONSÖZ

Sinan Fişek

Malcolm Lowry yaşamını tek başına, kendi kişisel çukurunun dibinde tüketti. Dünyadaki son gününde, eşi, yazar Margerie Bonner Lowry, kocasının uzunca bir ayıklık döneminin sonunda yeniden yakalandığı saldırgan sarhoşluk nöbetinden korkarak komşulara sığınmıştı. Evden kaçmadan önce, Lowry'nin tüketmeye çabaladığı cin şişesini kapıp yere çarparak kırmış, karşılığında da okkalı bir şamar yemişti.

İngiltere'nin güneyindeki küçük kır evine ertesi sabah döndüğünde, Margerie onu cin şişesinin enkazının ortasında, yanı başında boş bir tüp uyku hapı, kendi kusmuğunda boğulmuş olarak buldu. Ölüm nedeni resmî kayıtlara "kaza" olarak geçti.

Yıl 1957: Lowry 48 yaşındaydı.

Lowry'nin (yani Konsolos/Hugh/Yvonne/Laruelle'in), 1909'da New Brighton'da başlayan yaşamının tümü intihara koşan bir yarıştı aslında.

Yaşamöyküsünü yazanlardan Douglas Day'e göre, Lowry alkolik olduğu için delirmedi; deli olduğu için alkole sığındı.

Malcolm Lowry yazdıklarını satmakta güçlük çekti hep; ama ekmek parası uğruna yazarlığını engelleyecek hiçbir işte çalışmak zorunda da kalmadı. İskoçya asıllı Liverpoollü tüccar ailesi, yaşamı boyunca –azar azar da olsa, ıstırap çektire çektire de olsa– besledi onu.

Becerikli bir adamdı Lowry. Kanada'nın batı kıyısında, Vancouver yakınlarındaki Dollarton'da yaşadığı gecekonduyu, yanıp kül olduktan sonra, kendi elleriyle yeniden yapmıştı. Güzel ukulele, gitar çalardı (Hugh gibi; Hawaii kerhanelerinde bu yoldan geçimini sağladığını anlatmaktan keyif alırdı, ama yalandı bu). Zom olmadığı ender zamanlarda zeki, canayakın, sıcak bir kişiliği vardı. Ama yazarlığı tüm öbür becerilerini ve yeteneklerini öylesine gölgede bırakıyordu ki, bir *idiot savant* gibi olmuştu neredeyse. Dünyada, kendisi dahil hiçbir şey ve kişiyle kalıcı, sağlıklı bir ilişki kuramadı.

Yazdığı milyonlarca sözcüğün, on binlerce sayfanın tek bir konusu vardı: Malcolm Lowry.

Herman Mellville gibi, Stephen Crane gibi, Yitik Kuşak'çılar ve aralarında bir köprü oluşturduğu Beat Kuşağı gibi, yazarlığın kişisel deneyimden başka bir şeyden kaynaklanamayacağına inanıyordu. Ama kendi deneyiminin, dünyanın ve insanlığın tüm geçmişini, gelmişini ve geleceğini, evrenin tarihini ve tüm gizlerini içerdiğinden emindi.

Lowry = Kâinat.

Üniversite eğitimini yarıda kesip gemici oldu. Birçok ülke gezdi, iki kez evlendi; durmadan yazdı: defterlere, zarf üstlerine, kâğıt peçetelere, sigara paketlerinin üzerlerine, meyhane hesap pusulalarının arkalarına.

Gemicilik günlerinin romanı *Ultramarine*'in elyazmasını bir meyhanede unuttu, bulamadı, yeniden yazdı. Birçok şey üzerinde birden çalışır, bir yazdığını yeniden, yeniden gözden geçirir, bozup baştan yazardı.

Sonunda alkolden eli kalem tutamaz oldu. Yalnız kendi sökebildiği kargacık burgacık yazısıyla tutulmuş notları büyük bir masanın üzerine dizer, kısa kollarının bitimindeki narin yumruklarını masaya dayayıp bir savaş oyununu yöneten bir general gibi, bazen 10-12 saat ayakta, hafîf sallanarak, gözleri buruşup düzeltilmiş bir sigara paketinden bir zarf arkasına, bir kâğıt peçeteden bir defter sayfasına atlayarak romanını kafasında kurup yüksek

sesle okur, odanın bir köşesinde sessizce oturan Margerie de söylediklerini sözcüğü sözcüğüne kaydederdi.

Milyonlarca sözcük: romanlar, öyküler, şiirler, denemeler, mektuplar.

Ama bu dağınık içedönüklükle Lowry, nasıl yaşamında yazarlığından başka bir şey beceremediyse, yazarlığında da *Yanardağın Altında*'dan başka pek bir şey beceremedi. Daha doğrusu, 1936-1944 arasında dokuz yıl boyunca, damıta damıta ürettiği *Yanardağın Altında* öylesine bir başyapıt olarak çıktı ki ortaya, tüm öbür yazdıklarını gölgede bıraktı.

Ama *Yanardağın Altında*'yı yayımlatmakta güçlük çekti. Londra'da, yayımcı Jonathan Cape'ten gelen ilk mektup çok umut vericiydi. Yayınevinin metin okuyucularından biri kitabı çok beğenmişti, yıllardır böyle şey okumamıştı. Sonra ikinci mektup: Kitap bir başka okuyucuya gitmiş, o da yazdığı (ve Cape'in Lowry'ye mektubuna eklediği) raporda *Yanardağın Altında*'nın canına okumuştu: Kitap fazla uzun, kırpılmak ister, birçok yeri anlamsız, vs. Üstelik o sıralarda, alkolik bir yazarın dünyasını anlatan (ve sonra ünlü bir filme konu olan) Charles Jackson'un *The Lost Weekend* (Yitik Hafta Sonu) adlı romanı yeni yayımlanmış ve başarılı olmuş, Cape'in metin okuyucusu *Yanardağın Altında* ile bu kitap arasında paralellikler kurmuştu.

Lowry buna izin veremezdi: Söz konusu olan sıradan bir kitap değil, Lowry'nin kendisiydi: yani insanlığın geçmişi ve geleceği, evrenin anlamı ve tarihi.

Oturup bir başyapıt daha döşendi. Bu, Jonathan Cape'e uzun bir mektuptu:

24 Calle de Humboldt
Cuernavaca, Morelos
Meksika
(2 Ocak 1946)

Sevgili Bay Cape:

29 Kasım tarihli mektubunuz için gerçekten çok teşekkür ederim ama ancak Noel arifesinde elime geçti, üstelik de burada, Cuernavaca'da, tamamen şans eseri Bay Laruelle'in evine esin kaynağı olan ve önceden yalnızca dışarıdan –o da on yıl önce– görmüş olduğum ve *Yanardağ*'da Konsolos'un da gecikmiş bir yazışmayla küçük bir sorunu olduğu kulede yaşarken...

Kolayca tahmin edebileceğiniz karmaşık zafer duygularımı, tam bir yazamama hastalığına dönüşmelerine izin vermemek için bir kenara bırakıp derhal sadede geleceğim.

İlk izlenimim, raporunun ilk kopyasını bana postalamış olduğunuz metin okuyucusunun (ilk mektubunuza bakılırsa), kitabı ilk okuyan kişi kadar iyi niyetli olmadığı.

Öte yandan, bu ikinci okuyucunun gayet zekice öne sürdüğü –ve onun yerinde olsaydım, eleştirel olarak benim de pekâlâ yazabileceğim– şeylerin çoğuna katılmama rağmen, sözünü ettiği değişiklik önerilerine, açıklamaya çabalayacağım –ve hem sizin hem de onun, hiç değilse yazar açısından, kabul edeceğinize inandığım– nedenlerden dolayı kesin bir karşılık verme konusunda oldukça güçlük çektim.

Romanın biraz yavaş başladığı doğrudur ve her ne kadar metin okuyucunuz bunu bir kusur olarak görmekte (ki bu da genelde herhangi bir romanda kusur sayılabilir) haklıysa da, sanıyorum bu –kendi özel durumu göz önünde tutulursa– ona, normal bir okuyucuya gelebileceğinden daha önemli gelmiş olabilir. Sanıyorum kitap yayımlanmamış bir elyazmasının sessiz, yakarıcı, umarsız ve dağınık görünümünde olmayıp kitap halinde çıkmış olsaydı, okuyucunun ilgisi ta başından daha büyük olurdu; tıpkı okuyucunun duygularının, kitap herkesçe kabullenmiş bir klasik olsaydı, farklı olabilecekleri gibi: Gerçi, "Aman Tanrım, amma da zor iş," diyebilirdi ama, gene de, daha ileride önüne açılacağını sezdiği doyurucu görünümlere ulaşabilmek için karanlık bataklıktan sürü-

nerek ilerler, hatta ilerleyememekten utanç bile duyabilirdi.

Okuyucu terimini daha geniş anlamda tutarsak, *Yanardağ*'ın başlangıcının bu haliyle sıkıcı olup olmadığı, okuyucunun zihinsel durumuna, kitabın biçimiyle ve yazarının gerçek amaçlarıyla ne ölçüde kapışmaya hazır olduğuna bağlıdır, düşüncesindeyim. İkisini de yapmaya hazır olabileceğine, ama ikisinin de niteliklerini *başından* bilemeyeceğine göre, bir önsöz ya da kapak yazısında incelikli ama sağlam birkaç açıklamanın bu çekindiğiniz tepkiyi yok edebileceği ya da büyük ölçüde değiştirebileceği kanısındayım - bunun sizin ilk tepkiniz olduğu, benim de aynı tepkiyi göstermemin olası olduğu noktasını ise şu anda bir kenara bırakma cömertliğini göstermenizi rica ediyorum. Dediğim, okuyucuyu bu ağır -ağır ama belki o kadar da sıkıcı olmayan- başlangıcın gerekliliğine *inandırabilirsek* (ben de sizi inandırabilirsem tabii), şaşırtıcı sonuçlar alabiliriz. Ama derseniz ki, iyi bir şarabın tanıtılmasına gerek yoktur, benim verebileceğim tek karşılık: Şaraptan değil, *mescal*'den söz ediyorum: Tanıtılması bir yana, *cantina*'ya girdikten sonra bile tuzsuz limonsuz yutulacak şey değildir, üstelik de şişesi o kadar çekici olmasa, içmek istemeyebilirsiniz bile. Eğer konu buysa, sorarım size: Şiirsel özelliklerinin önceden edinilmiş bilgileri ve beklentileri olmasaydı, *The Waste Land*'in kuraklıklarına atılmaya kim cesaret edebilirdi?

Bazı yaklaşım güçlüklerini böylece aradan kaldırdığımıza göre de, sözgelimi birinci bölüm, şu haliyle, okuyucunun bilinci dışında da olsa, kitabın havasını ve soluğunu olduğu kadar Meksika'nın ağır, melankolik, trajik ritmini -hüznünü- ve her şeyden de öte kitabın *arazi*'sini saptadığı için gereklidir kanısındayım: buradaki her şey sonunda herkese olağanüstü kötü gelseydi, seve seve keserdim; ama herhangi bir ciddi kesintinin, özellikle temelini, okuyucunuzun onsuz kitabı okumak bile istemeyeceği esas kuruluşunu kundaklamayacağından nasıl emin olabilirsiniz?

Ve nihayet kitabın, okuyucunuzun sandığından çok daha kapsamlı, derin, iyi ve ustalıkla tasarlanıp gerçekleştirilmiş olduğunu ileri süreceğim; ve her ne kadar okuyucunuz kitabın daha derin anlamlarını, yüzeyde patlayıverdiklerinde kavrayamamakla ya da kendini beğenmişlik olarak bir kena-

ra itivermekle suçlanamazsa da, bunun hiç değilse kısmen benim bir kusuruma değil de bir yeteneğime bağlı olduğunu sanıyorum: Yani kitabın yüzeysel katmanı, tüm *longueur*'lerine karşın öylesine çekici bir biçimde sunulmuş ki, okuyucu durup daha derinlere dalabilmesi için gerekli zamanı harcamak istemiyor. Eğer bu, doğruysa, kaç kitap için söylenebilir? Ve bu kitapların kaçı için ilk okuyuşta bir yerinde "ilerlemekte" güçlük çekmediğinizi söyleyebilirsiniz? Çocukça karşılaştırmalar yapmak istemiyorum, ama ilk akla gelen klasiklerden söz edecek olursak *Budala*'ya ya da *Ecinniler*'e ne buyurulur? Ya *Moby Dick*'in başlangıcı? *Rüzgârlı Bayır*? Sanıyorum E.M. Forster'dir, bir yerde, kitabın sonunu getirmenin daha zor olduğunu söyleyen; *Yanardağ*'da hiç değilse bunu başardığımı sanıyorum; yanıtladığı ve ara bölümlerin köprüsüyle yankıladığı başlangıcı -daha doğrusu ilk bölümü- olmasa, kitabın sonu -dolayısıyla da tümü- anlamından çok şey yitirirdi.

Burada amacım, *Yanardağın Altında*'nın her sözcüğünü savunmaktan çok, yapılabilecek bazı değişikliklerin gerçekleştirilebilmeleri için, belki sizi hiç çarpmamış olan bazı yönlerinin ışığında yeniden okunmasını sağlamak olduğuna göre, *Yanardağın Altında*'nın tüm kusurlarına kaynak olan temel kusurun onulmaz bir nedene bağlı olduğunu belirtmeliyim. Bu da, yazarın donanımının nesnelden çok öznel oluşu: yani bir romancınınkinden çok belli bir şair tipine uygun bir donanımı oluşu. Öte yandan da iddia ediyorum ki, nasıl bir terzi müşterisinin kusurlarını örtmeye çabalarsa, ben de, bu kusurun bilincinde olarak, *Yanardağ*'da kendi zihnimin bozukluklarını gizlemeye çalıştım; tüm yapıtın kuruluşunun şiirsel olduğunu düşünerek de, yer yer belirginleşmelerini fazla önemsemedim! Ama genellikle şiirlerin, tüm anlamları açıklığa kavuşup zihinde patlamalarından önce, birkaç kez okunmaları gerekir; sanıyorum ki gözden kaçan (anlaşılabilir nedenlerle de olsa), *bütün*'ün bu şiirsel kuruluşudur. Ama daha ayrıntılı olmak gerekirse: Okuyucunuzun kitaba temel itirazları şunlar:

1. Başlangıcın uzunluğu ve sıkıcılığı. Bu konuyu biraz açtım, ileride de döneceğim.

2. Kişilerin çizilişindeki zayıflık. Bu geçerli bir eleştiri-

dir. Ama kişileri alışılmış bir biçimde çizme girişiminde bulunamadım – her ne kadar kişilerin en önemsiz unsur olduğunu söyleyen (yalanım varsa ne olayım!) Aristoteles'ten başkası değilse de. Ama burada, ileride de söyleyeceğim gibi, sorun *yersizlik*: Kişilerin bir başka kitabı beklemeleri gerekecek. Ama temel kişilerin, kitabın okunabileceği en *yüzeysel* biçimde kabullenebilir olmaları için çok büyük çabalar harcadığımı ve bazılarına kişilerin çiziminin zayıfın tam tersi gelebileceğine inandığımı söylemeliyim. (Ya kadın okuyucular?) Doğrusunu isterseniz, kişilerin –bazı ikincil tipler dışında– çizimi zayıf değil, hiç yok; çünkü kitabın temel anlamlarından biri de, dört esas kişinin aynı insanın –ya da insanlık ruhunun– değişik yönlerini yansıtmaları; kişilerin ikisinde –Hugh'yla Konsolos'ta– bu daha da belirgin. Başarısız kişilik çizimi girişimlerine benzeyen bazı bölümlerin, gene kitabın onsuz okunamayacağı, yaratığın yaşamlarının somut temellerini meydana getirdiğini söylemek isterim. Ama zayıf olsun ya da olmasın, bunu düzeltmek için kitabı yeniden kurmaktan başka yapabileceğim bir şey yok; bazı şeyler çıkarılabilir tabii – ama dediğim gibi, bu, geçerken yalnızca rahatsız edici gibi görünen, ama kaldırıldığı zaman da çok önemli bir parçayı ayakta tuttuğu anlaşılan bir dekor parçası gibi olabilir.

3. "Yazar kendisini fazla dağıtmış. Kitap, içeriğine göre ve karmaşık; şimdiki uzunluğunun yarısı ya da üçte ikisi kadar olsa çok daha etkileyici olur. Yazar fazla ileri gitmiş, saçma sapan lafazanlıklara, bilinç akımı türünden zımbırtılara girişmiştir." Olabilir, ama sanıyorum yazar –yineliyorum– neyin fazla karmaşık olup bütünü daha etkili kılacak biçimde nasıl kesilebileceği konusunda bir anlaşmaya varılmadan önce, amaçlarının gerek bir bütün olarak, gerekse bölüm bölüm göz önünde tutularak içeriğin yeniden değerlendirilmesini istediği için bağışlanacaktır. Okuyucu içeriği ilk okuyuşta kavrayamamışsa, kitabı neyin uzun kıldığına nasıl karar verebilir? Hele ikinci okuyuşta tepkilerinin tamamen farklı olabileceği düşünülürse? Ve yalnız yazarlar değil, okuyucular bile, ne kadar dikkatli olduklarını sanırlarsa sansınlar, fazla hızlı okuyarak sandıklarından da ileri gidebilirler; ve ne biçim sıkıcı bir kitaptır ki bu, fazla hızlı okunması gerekmektedir? Ne yazarın, ne de okuyucunun sorumlusu oldukları, dikkat dağılması diye bir şeyin varlığına inanıyorum, ama

bu konuya ileride döneceğim. Saçma sapan lafazanlıklara gelince: Kitabın konusuyla gerçekten bağlantılı olmayan bu tür fazlalıkların varlığına gerçekten inanmıyorum. "Bilinç akımı türünden zımbırtılar" konusunda: Birçok teknik kullanılmıştır. Bu "zımbırtıları" en azına indirgemeye çalıştım gerçi, ama sanıyorum okuyucunuz da aynı sorunlarla karşı karşıya kalsaydı, çoğunun başka biçimde çözülemeyeceklerini kabullenmek zorunda kalacaktı: Bu "zımbırtı" dediklerinin çoğunun sırf şiirsel ya da dramatik açıdan gerekli oldukları kanısındayım ve sanıyorum bu "zımbırtılar"da bile ilk bakışta gereksiz gibi görünenlerin ne kadarının aslında gizli, ama çok gerekli, düpedüz birer açıklama olduklarını görünce şaşıracaksınız; yazar yalnızca Henry James'in kuralından yola çıkmaktadır: Canlı değilse temsil edilmemiştir, temsil edilmeyense sanat değildir.

Okuyucunuzun raporunun birinci ve ikinci sayfalarındaki eleştirilere dönersek:

1. "Kişilerin geçmiş yaşantılarına ve geçmiş ve şimdiki düşünce ve duygularına geriye dönüşler... genellikle sıkıcı ve inandırıcı değil." Ancak, bu geriye dönüşlerin gerekli olduğuna inanıyorum: Gerçekten sıkıcı ve inandırıcı değillerse sevine sevine keserim tabii, ama kitaba haksızlık edilmemesi için bunun yalnız aşağıda söyleyeceklerim (ve şimdiye kadar söylemiş olduklarım) göz önünde tutulduktan sonra yapılması gerektiği kanısındayım. Bir başına bütünün dışındaymış gibi görünen bir unsur, kurmuş olduğum Churrigueravâri –ve yakında sizin için sislerin arasından, Borda'nın Taxco'daki korkunç güzel katedrali gibi sıyrılarak belireceğini umduğum– yapıda tam yerini bulmuş olabilir.

2. "Meksika'nın, kürekler dolusu yığılmış yerel renk unsurları... çok başarılı ve yer duygusunu ve havayı olağanüstü bir biçimde veriyorlar." Çok teşekkür ederim ama, bağışlarsanız, yerel renk unsurlarını –o da ne demekse– kürekler dolusu yığmadım. Okuyucunuzun beğendiğine çok sevindim, ama dediklerine, bir özensizlik suçlaması içerdikleri için, karşı çıkıyorum. İlk mektubumda da yazdığım gibi, kitaptaki her şeyin orada belli bir nedenle bulunduğuna inandırmayı umuyorum sizi. Ya hiç sözünü etmediği doğanın kullanımı konusu?

3. "Geoffrey'nin kurbanı olduğu *mescal* kaynaklı sanrı ya da sapıtmalar... etkileyici, ama kanımca çok uzun, dağınık ve karmaşık; dolayısıyla da kitap kaçınılmaz bir biçimde *The Lost Weekend*'i çağrıştırıyor." Bunu, okuyucunuzun kitabın erdemleriyle ilgili son ve hoşa giden yorumları, ve "Her şey sarhoşun, Yvonne'un dönüşünün oluşturduğu olayla başa çıkamamasının, sanrılarla dolu bilincinin (ki bu çok iyi verilmiş) ve baştan sona çok başarılı olan yerel renk unsurlarının üzerine gitmeli," dediği son cümlesiyle birlikte ele almak istiyorum. Amacım kafa ütülemek değil, ama burada çelişkiye benzer bir şeyler sezer gibi oluyorum. Bir yanda etkileyici olan, ama çok uzun, dağınık ve karmaşık, *mescal* kaynaklı sanrılarım var – fazlaca kaçmış olan saçma sapan lafazanlıklarla bilinç akımı türünden zımbırtıları bir kenara bırakalım – öte yandan bunun *daha da* üzerine gitmem isteniyor; çünkü bunlar sonunda sanrılarla dolu bilinçten (ki bu çok iyi verilmiş) başka bir şey olamaz. Sanrılarla dolu bilinçlerin daha da uzun-dağınık-karmaşık kılınmaksızın ve –sanrılarla dolu bilinçler böyle işledikleri için– *daha da* fazla bilinç akımı türünden zımbırtılara başvurulmaksızın nasıl üzerlerine gidebileceğini gerçekten bilmek isterdim. Bir de buyurun yerel renk unsurlarını: Bunlar "kürekler dolusu yığılmış" olmalarına rağmen (baştan sona çok başarılı oldukları halde), daha da üstlerine gitmem isteniyor – hem de toprak, kömür, tahıl vb. şeyleri kaldırıp atmaya yarayan iri, uzun saplı kepçe biçiminde bir gereci kullanmaksızın. Ayrıca, en azından bir buldozerin yardımı olmaksızın *mescal* kaynaklı sanrıları yığmadan sarhoşun, Yvonne'un dönüşünün oluşturduğu olayla başa çıkamamasının nasıl daha da üstüne giderim, bilemiyorum. Şaka bir yana, okuyucunuzun son yazdıklarının eleştirel geçerliğini kabul ediyorum, ama onun önerilerine bir başka kitap yazmadan uymanın da olanağı yok – belki daha iyi bir kitap ama gene de bir başka kitap. Söylediklerine saygı duyuyorum çünkü; anladığım kadarıyla da söylediği (Yeats'in *Reading Zindanı Baladı*'nın tüm ünlü ama ilgisiz dizelerinin hemen hepsini kırpıp –benim tezime göre maalesef– çok güzelleştirdiği gibi) şu: Bir sanat yapıtının tek bir konusu olmalıdır. Belki de *Yanardağ*'ın aslında tek bir konusu olduğu görülecektir. Bu da beni (benim için) mutsuz

bir konuya, *The Lost Weekend*'e getiriyor. (Yazarı) Bay Jackson, okuyucunuzun estetiğine uyuyor ve bence, kendi koyduğu sınırlar içinde çok başarılı oluyor. Tabii ki okuyucunuz, bunun tam tersi olması gerektiğini bilemezdi: yani *The Lost Weekend*'in kaçınılmaz bir biçimde *Yanardağ*'ı çağrıştırması gerektiğini; uzun vadede önemli olsun ya da olmasın, bunun tatsız bir etkisi oldu üzerimde. *Yanardağ*'a 1936'da başladım. Aynı yıl, New York'ta -çoğu Don Birnam'ın ilginç bir öğleden sonra geçirdiği aynı hastane koğuşunda geçen- *The Last Address* adında, bir alkolikle ilgili, 100 sayfa kadar tutan bir kısa roman yazmıştım. Bir başına yayımlanamayacak kadar kısa olduğunu düşündüğüm için size göndermedim, yoksa çok iyi olduğu kanısındaydım ve hâlâ da aynı kanıdayım. Bu yazı, *Story Magazine* tarafından kabul edilmiş ve parası verilmişti; ama dergi o sırada yeniden politika değiştirip yalnız daha kısa yazılara yer verme kararı aldığı için hiçbir zaman yayımlanamadı. Gene de -ve Zola'ya rağmen- kendi alanında öncül bir yapıt sayıldı ve dokuz yıl iki ay önce Meksika'da, bu aynı kentteyken, *Yanardağ*'ı tasarladım ve konunun şiirsel olanaklarını sonuna dek irdelemeye karar verdim. 1937'de, Arthur Calder-Marshall'ın beğendiği 40.000 kelimelik bir biçimini yazdım, ama ne yeteri kadar kapsamlı ne de yeteri kadar namusluydu. 1939'da İngiltere'ye dönmeye gönüllüydüm, ama Kanada'da kalmam söylendi ve 1940'ta (askere) çağrılmayı beklerken kitabı altı ayda baştan yazdım: Hiçbir halta benzemedi, başarısızdı; Konsolos'un sarhoşluğu bölümleri kötü değildi, ama onlar bile yeteri kadar iyi değil gibi geldi bana. 1940-41'de *The Last Address*'i de yeniden yazıp adını *Lunar Caustic* koydum ve sizin yayıneviniz için, adı *The Voyage That Never Ends* olacak bir üçlü tasarladım (üçlüden aşağısı kurtarmazdı): *Yanardağ* ilk, *inferno* bölümünü, *Lunar Caustic* ikinci, *purgatorio* bölümünü ve üzerinde çalışmakta olduğum çok uzun *In Ballast to the White Sea* adlı roman da (sanıyorum yazmıştım size evim yandığında yok oldu bu) üçüncü, *paradiso* bölümünü oluşturacak, tümü de insan ruhunun gerçek amacına yükselirken (kuşkusuz fazla ileri gittiği için) çektiği cefaları anlatacaktı. 1941'in sonunda *In Ballast*'ı -saçma sapan lafazanlıklarla dolu 1000 sayfayı bulmuştu o zamana dek- bir kenara bırakıp artık ruhumun

bir parçası haline gelmiş olan *Yanardağ*-nam *mescal* kaynaklı sanrıya dört elle sarılıp adam etmeye karar verdim. Ayrıca karıma da, dünyanın bu sarhoşluk döneminde aynı ayık kafalı düşünce bir başkasının aklına gelirse kendimi boğazlayacağımı söyledim. İki yıl daha, günde sekiz saat çalıştım ve büyük bir ayıklıkla tüm sarhoş bölümleri istediğim gibi tamamlamışken ve yeniden yazılacak yalnızca üç bölüm kalmışken günün birinde, '44 yılbaşına doğru, *The Lost Weekend*'in Amerika'da yayımlanmış bir eleştirisi geçti elime. Önce bunun, eski dostum John (*Volunteer in Spain*) Sommerfield'in yazdığı ve içinde benim de yozlaşmaya yüz tutmuş bir kişi olarak boy gösterdiğim tuhaf bir kitap olan *The Last Week End* olduğunu düşündüm. John'un bu konuda ne düşündüğünü hâlâ merak ederim: Kuşkusuz kapitalist sisteme yoruyordur ihtiyar bunu. *The Lost Weekend*'in Kanada'da yayımlanması '44'ün Nisan ayını buldu, ondan sonra da bir süre için kendi kitabımı inançla sürdürmek çok güç geldi bana. Elimde koz olarak *In Ballast*'ı tuttuğum için kutluyordum kendimi, ama bir ay geçti geçmedi, o da evimle birlikte kül oldu. Nasıl yaptığını Tanrı bilir, ben ormanda bir şeylerle uğraşırken karım *Yanardağ*'ın elyazmasını yangından kurtarmayı başarmış; kitap da bir yılı aşkın bir süre önce, Ontario'nun Niagara-on-the-Lake kentinde tamamlandı. Evimizi yeniden yapmak için İngiliz Kolombiya'sına döndük ve bu arada başımıza bazı ciddi terslikler ve kazalar geldiğinden kitabın daktilo edilmesi zaman aldı. Ama bu arada, her şeyin üstüne gelen bu *The Lost Weekend* olayına bayağı bozulmuştum. Bunu yalnızca bir tür ceza olarak yorumlayabiliyorum. Geçmişte en büyük kusurum bir tutarlılık eksikliği olmuştur; kişinin özellikle kendi çalışmalarında bununla baş edebilmesi çok güç oluyor. Gençlik artı içki artı histerik özdeşleşmeler artı gurur artı kendini aldatmacalar artı işsizlik artı daha da içki. Ve şimdi, bu eski sahte-yazar yıllarca kış uykusuna çekilip günahlarını bağışlatmak için gerçekten özgün ve nefis bir şey ürettiğini sandığı kendi Oberammergau'sundaki haçından indiğinde, Brooklyn'de birisinin aynı şeyi, hem de daha iyi olarak yapmış olduğunu görüyor. Ama öyle mi? Ve bu yazara bütün temalar arasında bu temanın satmayacağı, dipsomaniden daha can sıkıcı bir konu olamayacağı kim bilir kaç kez

söylenmişken! Her neyse, Henry James babanın bunun vidanın bir dönüşü daha olduğunu söyleyeceği kesin. Ama herhalde *Yanardağ*'ın, *The Lost Weekend* üzerine vidayı en az iki kez döndürdüğünü de söyleyebileceğini düşünmekte yanılmıyorumdur sanırım. Her neyse, okuyucunuzun istediği gibi –ya da bu okuyucunuza haksızlık oluyorsa, benim istediklerini yorumladığım gibi– *Yanardağ*'ı bu öbür kitabın bir *quid pro quo*'su haline niçin getiremeyeceğimin nedenlerini anlatmaya çalıştım. Bu nedenleri kısaca özetleyebiliriz: 1. Okuyucunuz bana kendi yapmak istediğim (ve yapmadığım için bazen hâlâ pişmanlık duyduğum) bir şeyi yaptırmak istiyor; ama bunu yapmadım, çünkü, 2. *Yanardağın Altında*, bugünkü haliyle, daha iyi bir kitap. Bu uzun ayraçtan sonra, okuyucunuzun raporunun son sayfasına dönelim: Şu konularda onunla aynı düşüncedeyim:

A. Kitabı elverdiğince etkili kılmak benim yararımadır – ve bu konuda çok iştahlıyım. Ama kitabı *kendi şartlarına göre* etkin kılmak için gösterilen çabaların, bütününü kavrayan birisi tarafından takdir edilmesinin kitabın hakkı olduğunu düşünüyorum.

B. Kitabın bazı bölümlerinde bazı kısaltmalar yapılabilir – ama gene yukarıda sözü edilen şart göz önünde tutularak.

Şu konularda onunla ayrı düşüncedeyim:

A. Hugh'un geçmişinin ilginç olmadığı

B. Ve tamamen ilgisiz olduğu

Nedenlerini de açıklayacağım. Tuhaf gelebilecek nedenlerden biri şu: Kitabın, Flaubert'in "her şeyi açıklığa kavuşturur" dediği o zorlu sınavına –yani yüksek sesle okumaya ya da okutmaya– tabi tutmadığım tek bölümü yok; bunu da sık sık, kitaptan nefret edeceklerini sandığım ve hemen her zaman da düşündüklerini açıkça söylemekten çekinmeyen insanlarla yaptım. Hugh'un geçmişinden söz eden VI. bölüm her zaman insanları kahkahalara boğdu – o kadar ki, yüksek sesle okuyanlar çoğu zaman okumalarını sürdüremiyorlardı. Başka her şeyi bir yana bıraksak bile –ki başka çok şey var– güldürü değerini ne yapacağız? Ayrıca açıklayacağım "ilgisizlik" sorununu çözmüyor bu tabii ama daha önce de söylediğim gibi, sanıyorum okuyucunuzun bu bölümü sıkıcı ve ilgisiz bulmasının nedeni, bir önceki bölümü sandığımdan da

iyi kurmuş olmam ve okuyucunun bu bölümü atlayıp bir an önce yeniden Konsolos'a dönmek istemesi. Aslında bu bölüm kitabın yüreğini oluşturmaktadır ve eğer bir kesinti yapılacaksa, yazarın varmak istediği yeri görebilen ve hiç değilse o bölümü yaratan yazar kadar esinli bir kişinin önerilerine uyularak yapılmalıdır.

Aşağıdaki sayfalarda *Yanardağ*'ın bölüm bölüm bir tür özetini vermeyi amaçlıyordum, ama elyazmasının yedek sureti Kanada'dan henüz elime geçmediği için, elimden geldiğince, daha derin anlamlarından bazılarını, yazarın aklındaki, kesinti yapılacaksa göz önünde tutulmaları gerekli olduğuna inandığı biçim ve niyetleri açıklamakla yetineceğim. Kitabın on iki bölümü, yıllar boyunca epey emek verdiğim on iki ayrı blok olarak düşünülmelidir ve ne kesinti yapılırsa yapılsın, kitabın on iki bölüm olarak kalması gerektiğine size inandırmayı umuyorum. Her bölüm başlı başına bir birimdir ve her birim hem kendi içinde hem de birbiriyle bağlantılıdır. On iki, evrensel bir sayıdır. Herakles'in on iki görevi bir yana, bir günde on iki saat vardır ve kitap tek bir güne ilişkin olduğu gibi, dolaylı da olsa, zamanla da ilgilidir: Bir yılda on iki ay vardır ve roman bir yıllık bir süreyi kapsar; romanın ya da şiirin mitosla bağlantılı derin katmanı Yahudi Kabalası üzerine kurulmuştur: Burada da 12 sayısının çok büyük simgesel bir anlamı vardır. Kabala, insan ruhunun yükselme isteğini temsil ettiği için şiirsel amaçla kullanılmıştır. Simgesi olan Hayat Ağacı, tepesinde Keter (ya da Işık), ortasının az yukarısında da çok tatsız bir çukur bulunan bir tür karmaşık merdivendir. Bu arada da Konsolos'un ruhsal yuvası, kabuklarla şeytanların dünyası olan ve tersine dönmüş bir Hayat Ağacı tarafından temsil edilen Klifot olsa gerekir – bütün bunların kitabın anlaşılmasıyla bir ilintisi yok; sırf geçerken sözünü ediyorum, Henry James'in dediği gibi, "derinlikler var" olduğunu sezdirebilmek için – ama aynı zamanda da 12'mi kesinlikle istediğim için: Sanki saatin Faustus için yavaş yavaş gece yarısını çaldığını işitir gibi oluyorum; bölümlerin ağır gelişmelerini düşündükçe, 12 bölüm olmasının kaçınılmaz olduğunu duyumsuyorum: Ne daha azı, ne daha çoğu doyurabilir beni. Gerisine gelince; kitap çeşitli düzeylerde ve –en içten umudum buydu– hemen her tür okuyucunun istekleri göz önün-

de tutularak yazılmıştır; yaklaşımım, büyük bir alçakgönüllülükle, Bay Joyce'unkinin tam tersiydi: yani aslında şaşırtıcı, karmaşık ve gizli olan kavramları olabildiğince yalınlaştırmak – tersi değil. Roman, isterseniz atlayarak okuyabileceğiniz basit bir öykü gibi görülebilir. Atlamazsanız, daha çok şeyler verebilecek bir öykü olarak okunabilir. Bir tür senfoni, hatta opera –hatta bir Amerikan "western" opereti– olarak görülebilir. Sıcak müziktir, bir şiirdir, bir şarkı, bir tragedya, bir güldürü, bir farstır, vs. Zevkinize göre, yüzeysel ya da derin, eğlendirici ya da sıkıcıdır. Bir kehanet, siyasal bir uyarı, bir kriptogram, ölçüsüz bir film, duvarda bir yazıdır. Bir makine olarak bile görülebilir: Üstelik de işliyor bu makine, inanın bana. Romandan başka her şeydir demeye getirdiğimi sanıyorsanız da, romandan başka bir şey olmayı hiçbir zaman amaçlamadığını ve –her ne kadar bunu söyleyen ben olsam da– çok ciddi bir roman olduğunu belirtmeliyim. Üstelik de, kendi ışığında, sizin olduğunu sandığınızdan gerçi biraz değişik ama daha başarılı bir sanat yapıtı da olduğu savındayım.

Demek bu romanın ana konusu, Edmund Wilson'un (Gogol'den söz ederken) dediği gibi, insanın içindeki, kendi kendisinden dehşete düşmesine neden olan güçlerdir. Aynı zamanda insanın suçluluğuyla, pişmanlığıyla, geçmişin yükü altında ışığa ulaşmak için verdiği bitmek bilmeyen savaşımıyla ve kara yazgısıyla ilişkilidir. Bu, Cennet Bahçesi alegorisidir; Bahçe de, bizim bugün içinden kovulma tehlikesini belki de kitabı yazdığım zamankinden biraz daha fazla duyduğumuz dünyayı temsil eder. Konsolos'un sarhoşluğu bir düzeyde insanlığın savaş yıllarında ya da hemen öncesinde (neredeyse aynı şeydir zaten bu ikisi) içinde bulunduğu evrensel sarhoşluğu simgeler; Konsolos'un yazgısında derin ve kesin bir anlam varsa, bu, insanlığın son yazgısıyla olan evrensel bağlantısına göre yorumlanmalıdır.

Okuyucunuzun sıkıcılık suçlamalarına esas hedef Bölüm I olduğuna ve, dediğim gibi, bu görünürdeki sıkıcılığın ta başından giderek artan bir gerilime dönüşmesi için okuyucuya yalnızca başta hafif bir teşvik gerektiğine inandığım için, bu bölüme öbürlerinden (altıncı hariç) daha çok yer ayıracağım. Bu arada, ikinci okuyuşta I'deki tüm malzemenin gerekli olduğunun anlaşılacağına ve bu bölümü tamamen

yok edip içindeki çeşitli malzemelerin ufalanıp diğer bölümlere bölük pörçük yerleştirilmeye çalışılması halinde de (ben de denedim bunu bir kere) bunun yalnızca çok zaman almakla kalmayıp romanın etkinliğini zedeleyeceğine ve kitabın yapısını çökerteceğine inandığımı belirtmek isterim. Romanın yapısı 12 oklu bir tekerleğinki gibidir ve devinimi zamanınkine benzer.

YANARDAĞIN ALTINDA

(*Not*: Kitap Selva Kumarhanesi'nde başlar. Selva orman demektir ve bu Dante'nin *Inferno*'sunun başlangıcını yankılar – unutmayın, kitap ilk tasarımında bir tür Inferno olacaktı (hâlâ da öyle) ve peşinden Purgatorio'yla Paradiso gelecek, her birinin trajik kahramanı da, *Ölü Canlar*'daki Çiçikov gibi, giderek iyileşecekti – ömrümüzün orta yerinde... karanlık bir ormanda, vs. Bu tema yeniden, kitabın orta yeri ve yüreği olan VI'da, ömrünün orta yerinde olan Hugh, bölümün başında, Dante'nin sözlerini andığında yinelenir. Temaya VII'nin sonunda, Konsolos, gene orman anlamına gelen El Bosque diye bir *cantina*'ya girdiğinde, usulca değinilir (bu iki yer gerçekten de var aslında: biri burada, öbürü Oaxaca'da) ve tema Yvonne'un ölümünü anlatan XI'de açıklığa kavuşur: Orman artık burada gerçektir ve karanlıktır.)

I

Meksika: Kimine göre tüm insanlığın buluşma yeri, Bierce'in darağacı, Hart Crane'in trampleni, her tür ırksal ve siyasal çatışmanın tarihsel arenası, renkli, deha sahibi yerli halkın kabaca "ölüm" diye özetlenebilecek bir dine taptığı yer – yani bir adamın, ışığın ve karanlığın güçlerine karşı verdiği savaşımın dramını yerleştirmek için hiç değilse Lancashire ya da Yorkshire kadar elverişli bir ortam. Bir yandan bize olan coğrafî uzaklığı, öte yandan da sorunlarının bizimkilere yakınlığı, kendi ölçülerinde katkıda bulunacaklardır tragedyaya. Dünyanın kendisi olarak görebiliriz burasını ya da Cennet Bahçesi olarak ya da her ikisi bir-

den olarak. Ya da onu, üzerine Cennet Bahçesi'ni ya da Babil Kulesi'ni ya da her istediğimizi yerleştirebileceğimiz, dünyanın bir tür zamandışı kalmış bir simgesi olarak görebiliriz. Cennet gibidir ama cehennemî olduğu da su götürmez. Meksika'dır işte, *pulque*'nin ve *chinche*'lerin yeri; ve öykü başladığında yalnızca Kasım 1939'da değil, Kasım 1938 Ölüler Günü'nde Konsolos'un *barranca*'dan, yardan, insanın şimdi içine bakmakta olduğu (York başpiskoposunun dediğine göre) Kabala'nın en kötü çukuruna, Klifot'taki adı anılamayacak kadar kötü olan dipsiz kuyuya düşüşünden ya da tercih ederseniz, lağımdan aşağı gidişinden tam bir yıl sonrası olduğunu hatırlamamız çok önemlidir.

Bu bölümün niçin hemen hemen yazıldığı gibi bırakılması gerektiğine, Meksika'nın arazisini, havasını, hüznünü vs. verdiğine önceden değinmiştim, ama daha ileri gitmeden, bu başlangıcın –Dr. Vigil'le Bay Laruelle, Bay Laruelle'in ülkedeki son gününde Konsolos'tan konuşurlarken– nesinin beğenilmediğini anlayamadığımı belirtmeliyim. Birbirlerinden ayrıldıktan sonraki açıklamaların izlenmesinin güç olduğunu, Yvonne'la Konsolos'un gerçek ölüm biçimlerini gizlemekle yapay bir gerilim sağlayıp melodramatik bir kusur işlemiş olduğumu öne sürebilirsiniz: Bence bu gizleme organiktir, ama öyle olmasa bile, eleştirmenlerin çoğunun bu tür yöntemlere karşı çıkmalarının tek gerekçesi bir "röportaj" eksikliğidir; ben de onların beğendikleri romana karşı hem devrimci hem tutucu bir isyan halindeyim. Bir kitaba sonundan başlamanın da yapay, modası geçmiş bir oyun olduğunu ileri sürebilirsiniz: Öyledir gerçekten de ama bu şartlar altında benim hoşuma gidiyor; üstelik de, hem önceden söylediğim hem de birazdan görebileceğiniz gibi, bunun derin bir anlamı da var. Laruelle'in yürüyüşü sırasında, kim olduğu konusunda bazı bilgiler vermemiz gerekiyor; bu olabildiğince açık: Bir biçimde yapılmıştır bu ve daha kısa, daha ustaca yapılması konusundaki tüm önerilerinize içtenlikle açığım ama ikinci okuyuşta, yol boyunca bazı tematik sorunları da çözümlediğimizi –ayrıca da vitrinlerde bulunması gereken birçok jambonu da asmakta olduğumuzu– göreceksiniz. Meksika akşamı geceye dönüştükçe öykü gelişir: Okuyucu, Bay Laruelle'in Yvonne'a duyduğu aşkı öğrenir, trajik aşk te-

ması günbatımında, IV. Bölüm'de Hugh'yla Yvonne'un duracakları (ya da durmuş oldukları) Maximilian'ın sarayını ziyarette ortaya çıkar; ve Bay Laruelle kaçınılmaz yardan aşağı sarkarken Taskerson ayrımı girer (Taskerson V'te gene ortaya çıkacaktır; VII'de Konsolos Taskersonların türküsünü söyler kendi kendine; ve XII'de bile, hâlâ Taskersonların "dimdik, erkekçe duruşları" ile yürümeye çalışacaktır). Bu I. Bölüm'deki –okuyucunuzun üstü kapalı olarak lanetlediği– Taskerson ayrımı Konsolos'un içmesinin ya da çöküşünün ruhsal nedenbilimi ışığında bakıldığında tutarsız görünebilir, ama içten ve haklı inancım, bunun kendi başına bir güldürü, aynı zamanda da bölümün bu noktasında müziksel ve sanatsal bir dinlenme unsuru oluşturduğudur; bir neden daha var: Okuyucunuzun, Bölüm II ve III ve daha sonrasını sıkıntıya kapılmadan okumayı sürdürmesini –ve okudukça ilgisinin daha da artmasını– sağlayan Geoffrey Firmin'le *özdeşleşme* duygusu tam bu ayrımda ortaya çıkmamış mıdır? Okuyucunuz, zavallı yazarın herhangi bir yerde bir espri gücü olabileceği varsayımını baştan bir kenara itmiştir. Bu Taskerson ayrımının komik olduğuna inanmıyorsanız, yüksek sesle okumayı bir deneyin. İkinci okuyuşta bu espri daha da belirginleşebilir kanısındayım: Ayrıca, Calle Nicaragua'yı dörtnala çıkarak Bay Laruelle'in düşüncelerini dağıtan sarhoş süvarinin de daha derin bir anlamı ortaya çıkacaktır; hele üçüncü okuyuşta bu anlam daha da derinleşecektir. Bu sarhoş binici, üstü kapalı bir biçimde, Konsolos'un da insanlığın bir simgesi olarak ilk belirişidir. Gene burada (okuyucunuz bunu bir kürek dolusu yerel renk olarak görmüş olsa bile), teğet geçercesine, Yvonne'un XI'deki ölümü temasına değinilmektedir; doğru, bu at henüz binicisiz değildir, ama pek yakında olabilir: İnsan ve salıvereceği güç burada henüz tek parça halindedirler. Bu arada, okuyucunuzun oldukça önemli olan XI. Bölüm'ü okuduğunu kanıtlayacak hiçbir belirti olmadığına, dolayısıyla da bazı önemli olayları kaçırmış olabileceğine göre, şunu belirteyim: Yvonne, XI'de, Konsolos'un XII'de karmaşık ama övülesi bir yanılgıyla birisine yardımcı olduğunu sanarak bir fırtına sırasında salıverdiği paniğe kapılmış bir at tarafından öldürülür (2 bölüm aynı zamanda geçmektedir). Şimdi de Bay Laruelle, (tüm mal varlığımı uçak pos-

tası ücretine harcamak istemiyorsam mutlaka kesmem gereken) bu mektubu yazdığım evi görmemek için yol değiştirerek üzgün üzgün kasabanın sinemasına gider. Oynayan film *Las Manos de Orlac*'dır – tam bir yıl önce, Konsolos öldürüldüğünde oynayan film; ama afişteki elleri kanlı adam, filmin Alman kökeni aracılığıyla, insanlığın *suçluluğunu* simgeler; dolayısıyla bir yandan Bay Laruelle ve gene Konsolos'la bağlantı kurarken, bir yandan da VIII. Bölüm'de ölmekte olan adamın parasını çalan ve onun da elleri kana bulanmış hırsızın habercisidir. Sinemanın *cantina*'sında, sinema müdürü Bustamente gene Konsolos'tan söz eder ve bu da onunla özdeşleşme duygularımızı ve ona duyduğumuz ilgiyi artırıcı bir unsur olarak görünebilir. Bunun Ölüler Günü olduğunu ve o günde Meksika'da ölülerin dirilerle iletişim kurduklarına inanıldığını da unutmamalıyız. Yaşam her yerde belirgindir gene de: ama bu arada fonda hem siyasal (Alman sinema yıldızı Maria Landrock) hem de tarihsel (Cortés ve Moctezuma) tınılar işitilmeye başlanmıştır; öykü gelişirken de kitabın temaları ve karşı-temaları belirlenir. En sonunda Bustamente, Bay Laruelle'in orada on sekiz ay önce unutmuş olduğu I. Elizabeth dönemi oyunlar kitabını getirir ve Faustus teması ortaya çıkar. Bay Laruelle Faustus'la ilgili çağdaş bir film yapmayı düşünmektedir, ama bir an için, ruhunu şeytana satan Faustus, Konsolos'un kendisidir sanki. Şimdi de Konsolos konusunda yeni bilgiler ediniriz, kahramanca savaş hizmetlerini, bazı Alman denizaltı subaylarına karşı işlemiş olabileceği bir savaş suçunu öğreniriz – kendi söylediği ölçüde suçlu olup olmadığı bir yana, kitabın sonunda bu, ona fazlasıyla ödetilecektir; burada, Konsolos'un kişiliğinin, antik Yunan tiyatrosunda olduğu gibi, sondaki düşüşünün daha trajik olabilmesi için yüceltildiğini öne sürebilirsiniz: Burası da kesilebilir tabii, ama ben Konsolos'u tam böyle görüyorum; hem de bundan sonra ona daha büyük bir ilgiyle baktığımız da doğru değil mi? Burada ayrıca Konsolos'un bir İngiliz casusu olduğundan kuşkulanıldığını öğreniyoruz ve her ne kadar Konsolos'un herkesin kendisine karşı olduğu kuruntusundan çok çektiği belliyse de ve kitap boyunca, tarafsız olarak, gerçekten izlendiği duygusu uyanıyorsa da, Konsolos sanki bunun farkında değildir ve bambaşka bir şeyden

korkuyordur; dolayısıyla da, belirli bir nesnenin yokluğunda, yazarın makul umudu, bu izlenme duygusunun öncelikle okuyucu üzerinde toplanarak onu huzursuz etmesidir. Ama bu aşamada, Bustamente'nin Konsolos'a duyduğu yakınlık *bizim* de yakınlığımızı artırmalı. Bence bu yakınlık şimdi Bay Laruelle'in okuduğu ve postaya verilmeyen –ve önemli olduğuna inandığım– mektupla epeyce çoğalmalı: Konsolos'un acı dolu çığlığı ancak son, XII. Bölüm'de, yitirmiş olduğu ve ölümünden hemen önceki o ana dek doğru dürüst okumadığı Yvonne'un mektuplarını bulana dek karşılıksız kalır. Bay Laruelle Konsolos'un mektubunu yakar ve bu, şiirsel dengesini III'ün sonundaki akbabaların ("bir ateşin üzerinde uçuşan... yanık kâğıtlar gibi") uçuşunda ve XI'deki Yvonne'un ölümü sırasındaki düşünde Konsolos'un kitabının yanmasında bulur: Fırtına bitmiştir: ve...

Dışarıda, karanlık fırtınalı gecede, biteviye gerisin geri dönüyordu ışıklı çark.

Bu çark, meydandaki dönme dolap tabii, ama isterseniz aynı zamanda başka birçok şey daha olabilir: Buddha yasasının çarkı (VII'ye bakın), sonsuzluk, ölümsüz yinelenmenin aracı, sonsuz dönüş ve aynı zamanda da kitabın biçimi; ya da, yüzeysel olarak, onu sadece sinemasal anlamda, gerisingeri dönerek bir yıl öncesine, II. bölüme varan zamanın çarkı olarak bölebilir ve istersek, kitabın geri kalanına, onun yaratısıymış gibi, Laruelle'in gözünden bakabiliriz.

(*Not*: Kabala'da büyüsel güçlerin kötüye kullanılması sarhoşlukla, yani şarabın kötüye kullanılmasıyla karşılaştırılır ve bunun adı, yanlış hatırlamıyorsam, İbranice'de *sod*'dur: bu da aradığımız paraleli verir bize. *Sod* sözcüğünün bir başka kullanımı da üstü kapalı bir biçimde, bahçe ya da bakımsız bırakılmış bahçe kavramını verir –gene hatırladığım kadarıyla– çünkü kimi zamanlar, Kabala bahçenin kendisi ve Hayat Ağacı'nın yuvası sayılır; Hayat Ağacı da tabii, bahçenin kendisi gibi, kişiye iyiyle kötüyü ayırt etmeyi öğreten ve bize Adem ile Havva efsanesini veren yasak meyveyle bağlantılıdır. Ama ne olursa olsun –her ne kadar bunlar bilgimizin köklerini, dinsel düşüncelerimizin bilgeliğini ve insanın yaradılışıyla ilgili doğuştan gelme hurafelerimizin kaynaklarını oluşturuyorlarsa da– sarhoşun acılarının en kesin şiirsel

benzerinin, güçlerini kötüye kullanan mistiğin acılarında bulunduğunu söylediğimde, Freud değilse bile, William James katılacaktır bana. Tabii Konsolos burada her şeyi harika bir biçimde ve sarhoşça karıştırmıştır: Meksika'da *mescal* müthiş bir içkidir, ama bir içkidir eninde sonunda ve herhangi bir *cantina*'da, bu günlerde sevgili Horseshoe Pub'ımızda skoç bulunduğundan daha kolay bulunan bir içkidir. Ama *mescal* bir uyuşturucudur da aynı zamanda: Hap biçiminde de alınır ve kişiyi benliğinden uzaklaştırıcı etkileri, doğaötesi mistiklerin iyi bildikleri ve katlanmak zorunda kaldıkları bir işkencedir. Anlaşılan Konsolos *mescal*'in bu iki işlevini karıştırmıştır – pek de yanılgıya düştüğü söylenemez.)

I. Bölüm üzerine son bir not: Bu bölüm eğer kısaltılacaksa, bu hem bölümün kendisini hem de kitabı daha iyileştirecek bir bilgelikle yapılamaz mı? Bu bölümün çok iyi bir bütün oluşturduğunu ve eğer kesilmesi gerekiyorsa, hiç olmazsa kitabın bütünlüğüne olan katkılarını görebilen birisi tarafından kesilmesini isterdim. Bana kalsa, bölümün hiçbir kusuru yok. Korkunç kendimi beğenmişliğim konusuna gelince –ki bu mektubu okuyan herkesin aklına gelecek ilk suçlama olacaktır–, suçsuz olduğumu sanıyorum; çünkü diğer anlamların, nemli ve karanlık köşelerin altları çizilmiyor hiç: Ancak içgüdüsü ve merakı tarafından itilecek okuyucu bunları kurcalarsa şeytani başların çukurdan çıkarak ya da yukarılardan sarkarak kendisine baktıklarını görebilecektir. Ama hiçbir dürtü sezinlemese bile, bu kitabı yeniden okuduğunda yeni anlamlar kendilerini göstereceklerdir. Umarım aynı şeyin *Yetim Annie* ya da *Jemima Puddleduck* için de söylenebileceğini hatırlatmayacak kadar incesinizdir.

II

Şimdi bir yıl önce aynı gündesiniz –Ölüler Günü 1938– ve Yvonne'la Konsolos'un son günlerinin öyküsü, Yvonne'un sabah saat yedide gelişiyle başlar. Burada herhangi bir güçlük görmüyorum. Eğer sonradan dikkatle bakıp dinlerseniz, Bella Vista Barı'ndaki esrarengiz, kontrpuan biçimindeki konuşmaların kaynağının Weber olduğunu göreceksiniz; Weber, Hugh'yu uçakla Meksika'ya getiren ve Parián'daki

Farolito'da, sonradan Konsolos'u vuracak olan (okuyucunuzun deyimiyle) haydutlar ve *Sinarchista*'larla bağlantısı olan kaçakçıdır. Bay Laruelle'in evinin (yani bu mektubu, sırtımı yozlaşmış mazgallarına dönmüş olarak yazmakta olduğum yerin; ve çarklarıma –çark bu bölümde basımevinin rotatifinde ortaya çıkar– falan inanmasanız bile, bunun gülünç olduğunu kabul edersiniz herhalde. Gülünç bir şey daha: şu anda kentte oynayan film, dokuz yıl önce oynayan filmin aynı – ama *Las Manos de Orlac* değil de, *La Tragedia de Mayerling*) duvarına altın varakla yazılı *no se puede vivir sin amar* teması burada, alaycı bir biçimde, barmenin "*absolutamente necesario*"suyla başlar; durmadan yinelenen boks maçı afişleri Yvonne'la Konsolos arasındaki çatışmayı simgeler. Bu bölüm bir tür köprüdür; büyük bir özenle yazılmıştır ve ikinci kez okuduktan sonra, *absolutamente necesario* olduğuna sizin de katılacağınızdan eminim: Tüm öbür bölümler gibi bu da bir bütün, bir birimdir. Dramatik, eğlendirici ve –kendi sınırları çerçevesinde– tamamen başarılı olduğu savındayım. Kesilebileceği bir yer de göremiyorum.

III

Sanıyorum ikinci, özellikle de üçüncü okuyuştan sonra başarısı daha da belirginleşecektir. Ama okuyucunuz beğendiğine göre üzerinde fazla durmayacağım. Konsolos Calle Nicaragua'ya yüzüstü yapışmış yatarkenki gevezece geriye dönüş aslında çok özenli bir açıklamadır. Bu bölüm ilk 1940'ta yazılmış ve 1942'de tamamlanmıştır; yani Jackson Haftasonuyitirimlerine başlamadan çok önce. Kesinti yapılacaksa, büyük bir anlayışla ("Venezuela hükümeti saygılarını sunar" gidebilir, sözgelimi) ve kitabın yavaş yavaş ve yakın bir tarihte zihnin hareketlerine batmasından yana ve bundan rahatsız olmayacak birisi tarafından –ya da böyle birisiyle birlikte çalışarak yazar tarafından– yapılmalıdır. Konsolos'la Yvonne arasında geçen ve Konsolos'un iktidarsız olduğu sahne, son bölümde Konsolos'la María arasındaki sahneyle dengelenir: Konsolos'un iktidarsızlığından çıkarılacak anlamlar neredeyse sonsuzdur. Konsolos'un bahçede yüzüne şapka kapalı gördüğü ölü VIII. Bölüm'de yol kenarında yatan

adamdır. Gerçekten olağanüstü *delirium tremens* nöbetlerinde böyle şeyler olabilir. Paracelsus beni doğrulayacaktır.

IV

Özellikle III konusundaki zihnin hareketleriyle ilgili son cümlenin ışığında, bu bölümün gerekli olduğu kanısındayım. Bir başka tür eylem var bunda. Burada hareket, hız var, çelişki var; gerekli *ozon*'u sağlıyor. Ayrıca maddesel açıdan Meksika için, sorunları ve insanları için gerekli özdeşleşme ve anlayışı sağlıyor. Başları biraz saçma gelirse, bunu hicve yorabilirsiniz, ama sanıyorum ikinci okuyuşta çok daha güzel gelecektir. Şimdi de, kimse hiçbir davranışta bulunmazken yitirilen Ebro Savaşı karşı-hareketi başlar: Bu, VIII'deki yol kenarı sahnesiyle bir bağlantıdır: O sahnenin kurbanı da ilk kez burada, La Sepultura *cantina*'sının önünde karşımıza çıkar: Yvonne'u öldürecek olan at yakında bağlı durmaktadır. Sahneye, insanın ruhsal özlemlerine karşıt düşen siyasal emelleri çıkar ve Hugh'nun suçluluk duygusu Konsolos'unkini dengeler. Kesilecekse eğer, bütünü göz önünde tutularak kesilsin –ve hiç olmazsa dâhice kesilsin, demek geliyor içimden– ve aman: Kan akmasın. Bu bölümde atlardan, köpeklerden ırmağa ve kasaba sinemasıyla ilgili konuşmalara kadar her şey yerli yerindedir; öyle olmayanlarsa, dediğim gibi, ozon sağlarlar. Bana sorarsanız, Meksika'nın sabah güneşindeki bu gezinti kitaptaki en iyi şeylerden biridir; ve eğer Hugh'nun kendisi size biraz saçma bir adam gibi geliyorsa, bölümün sonundaki tutkulu *iyilik* isteğinin kitabın teması bakımından büyük önemi vardır.

V

İlk sözlerinin IV'ün son sözleriyle alaycı bir bağlantı, içinde bulunması tersine bir çelişki oluşturur. Kitap artık sıradan olaylardan hızla uzaklaşarak zihinsel olaylara gömülmektedir; gene de, sanıyorum okuyucunuz bu bölümle gerçekten ilgilenmiş, hatta VI'ya gereken ilgiyi gösteremeyecek kadar *fazla* ilgilenmiştir. Her neyse, kitabın en önemli teması burada belirir: "Le gusta este jardín?" yazılı tabela. Konso-

los bu tabelayı yanlış çevirir, ama "Bu bahçeyi seviyor musunuz? Niçin sizin? Yıkanları kapı dışarı ederiz!"in şimdilik idare etmesi gerekiyor (ve az ileride, doğru çevirisinin bundan da korkunç olabileceğini göstereceğiz). Bahçe, Cennet Bahçesi'dir; hatta Konsolos Bay Quincey'yle bunun tartışmasına bile girer. Dünyadır da aynı zamanda. Ayrıca, "bahçe"nin tüm kabalistik kavramlarını da içerir. (Ama bu, kitabın derinliklerinde gömülüdür ve ilgilenmek istemezseniz, ilgilenmeyin. Gene de, sizin yazarlarınızdan, çok saygı duyduğum ve yazıları yaşamımı şekillendiren Hugh l'Ansson Fausset'nin *Yanardağ*'ı okuyabilmesini isterdim.) Yüzeysel olarak, sarhoş konusunu burada iyice irdeliyorum ve bunu hem iyi hem eğlendirici bir biçimde yapmış olmayı umuyorum. Parián ölümdür gene. İlk yarının sonlarındaki lafazan sapıtmalar gereklidir. Banyodaki ikinci ayrımın, Konsolos'un filmi koparmasıyla ve bu süre boyunca meydana gelen olayları yarı çılgınca hatırlamasıyla bağlantılı olduğu açık olsa gerek. Hatırladıklarının çoğu da gene gizli açıklama ve dramdır ve okuyucuyu şu soruya götürür: Guanajuato'ya (yani yaşama) mı gideceklerdir, yoksa Tomalín'e, dolayısıyla da Parián'a mı (yani ölüme mi)? Gerisine gelince; Konsolos kendisini bir ara çocuk Horus'la özdeşleştirir – o konuda da ne kadar az şey söylesem o kadar iyi; bazı mistikler onu bu son savaşın sorumlusu olarak görüyorlar, ama ne demek istediğimi anlatabilmem için bir başka dil kullanmam gerekiyor galiba. Belki Bay Fausset açıklayabilirdi ama ne olursa olsun, bununla kafanızı yormasanız da olur, çünkü bölüm kısa ve tatlı bir çılgınlık gibi okunuyor. Gerisi, bence, okuyucunuzun tam beğeneceği türden açık ve temiz bir *delirium tremens*... Bu bölüm ilk 1937'de yazıldı. Son gözden geçirilişi Mart 1943. Bu bölüm de başlı başına bir bütündür. İkinci yarısının tekniğine karşı çıkılabilir, ama bence güç bir işin incelikle çözümlenişidir bu. Burada kesinti yapılabilir herhalde, ama hiç değilse bölümün ustalığına yakışır bir biçimde yapılmalı.

VI

Burada kitabın yüreğine geliyoruz ve Konsolos'un sapıtmalarının yüksek vitesine geçeceğimize, şaşırtıcı ama –düşü-

nürseniz– kaçınılmaz bir biçimde Hugh'nun huzursuz ama sağlıklı yürek kasılmalarına, gevşemelerine dönüyoruz. Ömrümüzün orta yerinde... Inferno teması yineleniyor burada ve arkasından o korkunç uzun ve *dosdoğru* ayrım geliyor. Okuyucunuz bu bölümün ilginç olmadığını söylüyor, bense benim ustalığım yüzünden –yani okuyucu Konsolos'la daha çok ilgilendiği için– burasını okumadığını iddia ediyorum. Ama burada suçluluk teması –ve insanoğlunun suçluluğu teması– yeni bir anlam inceliği kazanıyor. Hugh belki biraz salak bir tip, ama geleceğimizi elinde tutan kimi insanların ta kendisi. Sıradan insanın, vidası az daha sıkıştırılmışıdır o, çünkü tamamen sıradan olmanın ancak bir parmak ötesindedir. Üstelik müzik ve deniz konusundaki duyumsuzlukları, iyi ve doğru olma isteği, kendini aldatmaları, başarıları, yenilgileri ve küçük namussuzlukları (ve burada bir kez daha, deniz havasıyla birlikte, kitaba çok gerekli bir ozon'un estiğini belirtmeliyim) ve gitarıyla gelen belaları, aslında herkesin doyumsuzlukları, başarıları, yanılgıları, küçük namussuzlukları ve *quid pro quo* gitarlarıyla gelen belalarıdır. Besteci ya da müzisyen olma isteği, herkesin içindeki doğuştan gelen, yaşamın şöyle ya da böyle bir ozanı olma isteğidir; denizcilik günleri sırasında eşitlerince kabul edilme isteğiyse, herkesin içinde bilinçli ya da bilinçsiz bulunan, insanlık ailesinin (olmasa bile) bir parçası olma isteğidir. Yapmak istediği şeyleri başaramamış ve bu doyumsuzlukları yüzünden tıpkı Konsolos gibi bir sarhoşluğa batması olası bir tip olarak çıkar ortaya. (Konsolos da şair olarak başarısızdır –kim değildir ki?– ve bu da hepimize ortak bir başka unsurdur; ama onun sarhoşluğu için hiçbir bilimsel neden gösterilmez – belki bir tek VII'de: "Asla bilmeyecek soğuk dünya.") Hugh, ağabeyine ihanet etmekle kendine, bir zamanlarki Yahudi düşmanlığıyla da insanlık ailesine ihanet etmiş olduğunu düşünür. Ama bölümün ortasında (ki bu kitabın da tam ortasıdır) Hugh'nun düşünceleri Geoffrey'nin "İmdat" çağrısıyla bozulunca, bunun ikinci okuyuşta "William Wilson" ve diğer *doppelganger*'lerle ilgili öykülerden farklı bir *titreyişe* neden olduğu kanısındayım. Hugh'yla Konsolos aynı kişidirler – ama öbür kitapların yasalarına uymayan ve ilerledikçe kendi yasalarını koyan bir kitapta. Ayrıca bu uzun ve sapmasız bölümün çok komik oldu-

ğuna ve kahkahalarla güldüreceğine inanıyorum. Şimdi de tıraş sahnesinin daha büyük saçmalığına, ama aynı zamanda da çok daha umarsız ciddiliğine geçiyoruz. Hugh cesedi tıraş etmektedir - ama her şeye rağmen bunun gene de çok gülünç olmadığına kimse inandıramaz beni. Şimdi de Geoffrey'nin odasıyla tanışıyoruz: eski gemisi *Samaritan*'ın resmi (ve burada gene -ama çok uzaktan- VIII'deki yol kenarında ölmekte olan adam temasına değinilir); bu gemiden I'de vs.de söz edilmiştir ve Konsolos burada bazı Alman denizaltı subaylarına karşı bir suç işlemiştir ya da işlediğini sanmaktadır, ama gerçek durum ne olursa olsun, sorumluluğunun bir bölümünü yüklenmiş olduğu kesindir; bu, bizim genel olarak Almanya'ya karşı -tüm gelişmelerimizin önemli bir bölümünü zararlı ve yıkıcı enerjisine borçlu olduğumuz Avrupa'nın bu çirkin çocuğuna karşı- geçmişte işlemiş olabileceğimiz herhangi bir suç kadar geçerlidir. Aynı zamanda da Hugh'ya simya kitaplarını gösterir ve bir an için, yarı gülünç bir durumda da olsa, dünyanın büyüsel temelinin kanıtlarıyla karşı karşıya buluveririz kendimizi. Ebro Savaşı sürerken ya da, daha kötüsü, Bedford Alanı'na bombalar yağarken, dünyanın büyüsel bir temeli olduğuna inanıyor musunuz? Belki ben de inanmıyorum. Ama Hitler *inanıyordu*, önemli olan da bu. Hitler de, onca sevdiği *Parsifal*'daki Amfortas türünden sahte bir kara büyücüdür: İkisinin de kaçınılmaz yazgıları birdir. Ve bir İngiliz generalinin bana Hitler'in Polonyalı Yahudileri, kabalistik güçlerini kendisine karşı kullanmalarından korktuğu için kırdığını anlattığına inanmasanız da, bırakın burası sırf şiirselliği yüzünden kalsın; zaten bunlar kitabın çok derin katmanlarından birinde olagelmektedirler ve burada pek önemli değildirler. Satürn 63 numarada oturur, Bahomet de kapı komşusudur: Söylemedi demeyin!

Bölümün geri kalanında -bu da biraz uzun oldu herhalde- Hugh, Konsolos ve Yvonne, yolda Laruelle'le (umarım dramatik bir biçimde) karşılaşarak size bu mektubu yazmakta olduğum eve gelirler: Konsolos'a gelen posta kartının (ki yılbaşı arifesinde sizin gecikmiş mektubunuzu da bana ulaştıran aynı ufarak, sakallı postacıdır) önemi, bir yıl önce, 1937'de gönderilmiş olmasıdır; yani Yvonne gittikten ya da Konsolos tarafından (belki Yvonne'un Laruelle'le olan iliş-

kisi yüzünden, ama herhalde Konsolos'un daha rahat içebilmesi için) kovulduktan sonra. Kartın tonu da, bu gidişin yalnızca Konsolos'un kafasında kesin bir şey olduğunu, aslında birbirlerini hep sevdiklerini, aralarında geçen olayınsa iki âşık arasındaki ufak bir dalaştan başka bir şey olmadığını ve Bay Laruelle'e rağmen, tamamen gereksiz olduğunu gösterir. Bölüm ölümcül bir düşüşle biter, Ed Lang'ın –ya da belki Hugh'nun– bir gitar parçası gibi (bu meyanda da önceden gelen ayraçlar birer ara name gibi düşünülebilir). Dante'nin yolu teması da, yok olan yolla birlikte, tuhaf –ama sanırım haklı– bir biçimde belirip silinir.

Bir kez daha okunduğunda, sanırım bu bölüm çok daha önemli gelecek ve içindeki espriler daha da belirginleşecektir. Öte yandan da bunun, neşteri en çok çağıran bölüm olduğu kesindir. Bölümün ortasındaki tıraş sahnesiyle en sonu 1937'de yazıldı ve o sıralarda bölüm yalnız bunlardan oluşuyordu. Yeni hali 1943'te yazıldı ve 1944'te, gözden geçirmeyi tamamlayamadan, evim yandı. 1944'ün sonlarına doğru bu bölümü yeniden ele almam, yangından sonra yapabildiğim ilk çalışmaydı; yangında bu bölümün bazı sayfalarıyla kısaltmalar için tutulmuş notlar yok oldu, dolayısıyla da bazı yerleri tam oturmamış, orası burası zorlanmış gibi gelebilir. Kitabın, okuyucunuzun itirazlarına az çok katılabileceğim ilk bölümü bu sanıyorum. Bazı yerleri zevksiz bile gelebilir. Öte yandan, dikkatle bir kez daha okunması gerekir, derim – gene de, durmadan yinelediğim gibi, sözünü ettiğim biçim ve amaçlar göz önünde tutulmalı, bölümün başlangıcındaki gazeteci biçeminin Hugh'yu temsil etmeyi amaçladığı unutulmamalıdır. Kısacası, cerrahınız "Şu, şu ve şu yapılırsa, daha da etkileyici olur," derse –ve tüm unsurları göz önünde tuttuğuna inanırsam– derin kesiklere bile dayanabilirim. Anlayışlı bir cerrahın yapacağı önemli bir ameliyat hastanın hayatını kurtaracaksa, pekâlâ; ama Meksika'da yaşıyor bile olsam, kitabın yüreğinin kesilip atılmasına seyirci kalamam. ("Öldükten sonra da," dedi otopsiden yeni çıkan hemşire, "tıkıverirsin içeri gene.")

VII

Ve işte, kaçınılmaz, büyülü, uğurlu, iyi-kötü sayıya, yediye ve bu mektubu yazdığım kuledeki sahneye geldik. Bir rastlantı sonucu, bu kuleye 7 Ocak'ta taşındım; mektubunuzu aldığımda aynı binada, alt katta bir başka dairede oturuyordum. Evim 7 Haziran tarihinde yandı; yangın yerine döndüğümde birisinin -nedenini bilmiyorum- kavruk bir ağaca 7 sayısını dağlamış olduğunu gördüm; ben niçin feylesof olmadım? Felsefe zaten Duns Scotus zamanından beri öldü, ama yeraltında sürdürüyor yaşamını. Evrendeki en küçük şeylerde bile var olan düzen tutkusundan söz edersem, Boehme beni iyi anlar sanıyorum: 7, aynı zamanda Yvonne'u öldürecek olan atın sağrısına dağlanmış sayı, Konsolos'un da öleceği saattir. Sanıyorum bu bölümün amacı apaçık, okuyucunuz da beğenmiş, ben de kitaptaki en iyi bölümlerden biri olduğu kanısındayım. İlk 1936'da yazıldı, sonra 1937, 1940, 1941, 1943 ve nihayet 1944'te yeniden yazıldı. Sanırım *The Lost Weekend*'le paraleller en çok bu bölümde belirgin. Kitapta olmayan ve LWE'den çok önce yazılmış bir paraleli yüreğim kan ağlayarak kesip attım, ama sonra da rekabet duygularım kabardı ve onu alt etmek için telefon sahnesine yeni bir şeyler ekledim. III'teki ve ilk şekliyle, buradaki telefon sahneleri, dediğim gibi, Jackson'un kitabı yayımlanmadan çok önce yazıldıkları için epey bozulmuştum. Sonlara doğru bir başka benzerlik -içkisinin önünde durduğu, ama dokunmadığı sahne- kalmak zorunda: Zaten 1937'de yazılmıştı. Ortalarda, Laruelle'le konuşmasında, Konsolos'un *delirium tremens*'in her şeyin sonu olduğu inancına karşı duyduğu profesyonel aşağılama duygusunu koydum: Eğer bu kitabı bir gün yayımlarsanız, Jackson'un kitabının bittiği yerden başladığını söylemekle sanırım bana karşı hakça bir davranışta bulunmuş olursunuz. Burada bir kesinti yapılması gerekiyorsa, bölümü bir bütün ve *Samaritana mia*'ya kadar kitabın ayrılmaz bir parçası olarak takdir edebilen birisi tarafından yapılması gerekir, derim. Bu bölümde de bazı kalınlıklar ve kaypaklıklar, tarot destesinden eksilmiş kâğıtlar, orada burada sezinleniveren çatlak siyasal ve mistik sesler yok değil; ayrıntısına girmeyeceğim; ama her şeyden de öte, *öykünün* kendisi-

ne sürekli bir özen var. İlk kez IV'de görülen ve yol kenarında ölmekte olan köylüye dönüşecek, sağrısına 7 sayısı dağlanmış atı Yvonne'u öldürecek olan adam, burada yokuş yukarı çıkarken görülür. Bu bölüm ayrıca Konsolos için de son fırsattır ve buraya kadar dikkatle okunduysa, kitapta bir kara yazgı havasının ağır basmaya başladığı görülecektir sanırım. *Es inevitable la muerte del Papa* biraz zamansız olabilir, ama kalması gerektiği kanısındayım, çünkü bunun çok iyi bir bitiş olduğuna inanıyorum.

(Kürek dolusu yığılmış yerel renk konusunda not: Bu bölüm bunun çok iyi bir örneğidir ve içindeki her şey bütünün tam bir parçasıdır. Bir bisiklet lastiğini durmadan ve amaçsızca ileriye fırlatan deli, kaygan direğin orta yerinde sıkışıp kalmış adam - bunlar Konsolos'un yaşantısının boşluğunun yansımalarıdır, ama aynı zamanda da *doğru* ve *gerçek* ve insanın burada her zaman gördüğü şeylerdir. Baudelaire'in dediği gibi, yaşam bir simgeler ormanıdır; ama bu bölümde, ağaçların çokluğundan ormanın görülmediği türünden savları kabul edemem!)

VIII

Burada da kitap -denebilirse eğer- geri vitese takılıyor; ya da daha doğrusu yokuş aşağı gidiyor, ama bunun kötüleşiyor anlamına gelmeyeceğini umarım. Yokuş aşağı (bölümün ilk sözcüğü), çukura doğru. Kitabın en iyi bölümlerinden biri olduğunu sanıyorum; dikkatle okunması gerekiyor tabii, ama okurun bunu çok doyurucu bulacağından eminim. Yanında 7 damgalı atıyla yol kenarında ölmekte olan adam, tabii ki, IV'de *pulquería*'nın dışında oturan ve VII'de şarkı söylerken belirdiğinde Konsolos'un kendisiyle özdeşleştiği adam. Apaçık, bu adam insanlığın ta kendisi - ölmekte olan insanlığın: O zamanlar Ebro Savaşı sırasında, bugün Avrupa'da olduğu gibi hiçbir şey yapmaz ya da yapamazken ya da yapabilecekken kendimizi konuşmaktan başka bir şey yapamayacağımız bir duruma sokmuşken, o ölmesini sürdürmekte; bir başka anlamda, adam aynı zamanda Konsolos da. Sanıyorum bu anlamlar fazla altları çizilmeden, bölümün kendi akışı içinde ortaya çıkıyorlar. Anlam -aslında bile bile- fazla bile açık gibi

geliyor bana: bir karikatür gibi nerdeyse ya da –Hugh'nun gözlerinden gördüğümüz için– fazla yalınlaştırılmış bir gazete yazısı gibi. Yüzeydeki öykü doğal yolunu izlemekte bu arada; yerel siyasal anlamlar Meksika'yı tanıyan herkese apaçık geleceği gibi, olayın daha geniş siyasal ve dinsel önemi de herkesçe kavranılabilecektir. Kitabın yazılan ilk bölümüydü bu; yol kenarındaki olay, kişisel bir deneyim üzerine kuruluydu ve kitabın çekirdeğini oluşturuyordu. Sizin okuyucunuz türünde bir şakacı, romanın yeniden bu ilk çekirdeğe indirgenip şansımız yaver giderse, O'Brien'ın *1946'nın En İyi Kısa Öyküleri* antolojisinde yayımlanmasını isteyebilir; bu zekice düşünceye karşı ancak Beethoven'ı örnek gösterebilirim: Yanılmıyorsam, o da biraz fazlaca ileri giderdi – oysa temalarının çoğu öylesine basittir ki, piyanonun siyah tuşlarının üzerinde bir portakal yuvarlayarak bile çalınabilirler. Bu bölüm şimdi o zamankinden –yani 1936'dakinden– daha önemli: Milletvekilleri yoktu o sıralarda – onları 1941'de ben uydurdum: oysa şimdi var; hatta bir tanesi alt kat dairelerinden birinde oturuyor. Bölümde kesinti yapılabileceğini sanmıyorum: ama ille de olacaksa, önceden sıraladığım şartlara uygun olarak kesilmeli. *Xopilote*'lere –akbabalara– gelince; bunların birer karikatür kuşundan öte olduklarını belirtmeliyim: Bu yörede çok gerçektirler, hatta bir tanesi şu anda ben bu mektubu yazarken bana bakmakta (hiç de dostça bir bakış değil bu üstelik): XI'de de birer örnek Prometeus'vari kuş oluyorlar. Kuşbilimciler bir zamanlar bunlara dünyanın en eski kuşları gözüyle bakarlardı; son kuşları da olmaları olasıdan da ötedir, bana kalırsa.

IX

Bu bölüm ilk 1937'de yazılmıştı, ama o zamanlar Hugh'nun bakış açısındandı. Sonra Konsolos'un bakış açısından bir kez daha yazıldı. Şimdi de –bir düşününce, denge bakımından gerekli olduğunu kabul edeceksiniz– Yvonne'un bakış açısındandır. Aynı biçimde, boğanın bakış açısından da yazılabilirdi belki, ama yüksek sesle çok iyi okunuyor; diğer yönleri bir yana, başlı başına başarılı bir bütün oluşturduğu ve müziksel olarak da VIII ve X'la çok iyi bir çelişki

yarattığı kanısındayım. Okuyucular buradaki geriye dönüşler konusunda farklı düşüncelerde olabilirler -kimisi beğenebilir, kimisi de yapay bir tipi çizmek için gecikmiş bir girişim olarak görebilir- ama *kadın* okuyucularınızın çoğu tarafından onaylanacağını sanıyorum. Buradaki geriye dönüşler ne sırf iş olsun diye yapılmışlardır ne de -önceden de dediğim ve Aristoteles'le de aynı kanıda olduğum gibi- her şeyden önce yer olmadığından, sırf tipleme yapmak amacıyla. (Sanıyorum bu aykırı düşünceyi iyice kafama yerleştirenlerden biri de sizin yazarlarınızdan -hem de en olağanüstülerinden- Sean O'Faolain'di. Kendisi de çok iyi tiplemeci olduğu için sözlerine önem verdim. İşin sonuna gelindiğinde, diye sorar O'Faolain, Hamlet'le Laertes neredeyse aynı kişi olmamışlar mıydı? Dolayısıyla da roman, eski Akhilleusçu ve trajik geleneğinden güç alarak, kendini yenilemelidir, diye ekler. Cehennem ateşi konusunda yeni bir şey söyleyebilecek tek bir yazara karşılık, insan morarana dek iyi tipleme yapabilen bin yazar vardır. Ben de size cehennem ateşi konusunda yeni bir şeyler söylüyorum. Bunun tehlikelerinin farkındayım: Ciddi çalışmadan yoksun kolay bir kaçış, saçma sapan lafazanlığa ve zorlama sapıtmalara ve yakından bakıldığında gerçek birer belge bile değil de -benim kendi *Ultramarine*'im gibi- özgün olmayan Litvanyacasından bir değirmen tarafından çevrilmiş, öznel, niteliksiz birer başyapıta çağrı olabilir; ama gene de, Elizabeth dönemimizde hiç olmazsa yalnız berbat birer biçem ve noktalı virgüllü teknik denemesi olmayan, tutkun, şiirsel yazılar yazıldı: Bu anlamda da bir şeyi düzeltmeyi, bir yeni Rönesans uğruna sizin için bir salvo patlatmayı amaçlıyorum: Bu salvo belki de benim beynimi delip geçecektir, ama o başka konu. Belki de bu yeni Rönesans almış başını gidiyordur bile, ama öyleyse eğer, Kanada'da bundan haberim olmadı.) Hayır, bu bölümün esas anlatmak istediği Umut'tur, hem de büyük harf U'yla, çünkü daha sonraki düşüşün altının çizilebilmesi için gereklidir bu. En akıllı okurun bile inanılmayacak şeyleri kabullenebilme yetisinin çok büyük olmasına rağmen, bu umut duygusunun okur tarafından olağan bir biçimde algılanmasını amaçladım, ama isterse öyle de yapabilir tabii. Yalnız ve yalnız umut duygusunun, kişilere duyulan belirli ilgiyi bile aşmasını amaçladım. O

Fransız absürd düşünür adamcağızın dediği gibi, bu kişilerin bir bakıma birer "şey" olmalarına ya da onlara inansanız bile eninde sonunda bir kenara atılacaklarını bilmenize rağmen, bu umut daha çok madde ötesi, evrensel bir umut olmalıdır. Roman ise, bu anda, geçmişle gelecek arasında –umutsuzluk (geçmiş) ve umut arasında– kararsız, dengededir; geriye dönüşlerin amacı da budur (bunların bazıları kesilebilir belki tabii, ama benim elim varmaz). Konsolos bir kez daha, önceden Guanajuato'da olduğu gibi, ilerleyip yeniden mi doğacak –ya da hiç değilse yüzeysel olarak böyle bir olasılık var mıdır?– yoksa yeniden yozluğa ve Parián'a batıp yok mu olacaktır? Sıradan insanın bir yönüdür o (tıpkı Yvonne'un, Parsifal'deki –adı Kundry midir, nedir?– ölümsüz, hem melek hem yok edici kadın olduğu gibi). Sıradan insanın diğer yönü de, tabii ki, o sırada boğayı oldukça saçma bir biçimde alt etmekte olan Hugh'dur: Yani, istenmiş bir saçmalıkla –aslında kitabın bütünü, tıpkı dünya gibi, karanlık ve ciddi bir tür saçmalık olarak görülebilir– Konsolos'un sonradan serbest bırakacağı, doğanın hayvansal güçlerini denetim altına almaktadır. Kitabın çeşitli temaları yavaş yavaş toparlanmaya başlar. Bölümün sonunda, babasını taşıyan yerli, geçmişin olumsuz ve trajik ağırlığı altında tökezleyen insanlık temasını evrenselleştirerek yineler. Ama bu aynı zamanda, yerliyi Konsolos'la özdeşleştiren Freud'cu (babasının psikolojik ağırlığını sonsuza dek taşıyan adam), Sofokles'çi, Oedipus'çu –her neyse– düşüncedir de.

Eğer kesinti yapılacaksa, bu gerçekler, ve her zamanki gibi, bölümün başlı başına bir birim oluşturduğu gerçeği göz önünde tutulmalıdır. Bu bölüm şimdiki durumuna 1944'te gelmiştir.

X

Bu bölüm ilk '36-37'de yazıldı, sonra da 1943'e kadar değişik dönemlerde yeniden yazıldı. Bu son hali yangından sonra, 1944 yaz ve güzünde yazıldı ve sanırım neşterinize aday bölümlerden biridir. XI'in çoğu dışında, yangından sonra yazdıklarımın hiçbiri önceden yazdıklarım kadar tutarlı olmadı, ama her ne kadar bu bölüm yüksek sesle okunduğun-

da bitmek bilmez, hatta dayanılmaz gibi geliyorsa da, ben büyük bir esin sonucu üretildiği ve kitabın en iyi bölümlerinden birini oluşturduğu kanısındayım. Başlangıçtaki tren teması Freud'un ölüm düşleriyle ve II'nin başındaki "ekspres treniyle bir ceset taşınacakmış"la bağlantılı; ben bunu, kendine özgü ve karanlık bir biçimde, çok heyecan verici buluyorum. Bundan hemen sonra gelen "kimsesizlerin Meryem Ana'sı" ayrımı I. Bölüm'ün ilk sayfalarıyla bağlantılı; bu, gülünç yemek listesi bölümüyle birlikte, daha önceden yazılmıştı. Broşürdeki Tlaxcala'yla ilgili yazıların uzunluğuna gelecek itirazları seziyorum ama dayanamadım bir türlü. Bu duruma getirene dek kendim kestim, kestim –hatta iki önemli noktayı da kestim: Tlaxcala büyünün hâlâ geçerli olduğu dünyanın herhalde tek başkenti, aynı zamanda da dünyada boşanmanın en kolay olduğu kent–, sonra başka kesemedim: Kesilemeyecek kadar iyi olduğunu, üstelik durmadan yinelenen Churrigueravari "kalabalık bir üslupta" cümleciğinin kitabın kendi kendisiyle dalga geçtiği izlenimini verdiğini düşündüm. Tlaxcala broşürü bölümü, (umarım) gerektiği gibi yalnız gözlerle okunduğunda çok değişik bir etki yaratacak ve tabii çok daha çabuk kavranılacaktır; aslında, hurufatla bazı deneyler yapılsa –sözgelimi başlıklarda kullanılan kalın harflerle, gerisi için kullanılan küçük puntolara ve okurun ilgi ya da Konsolos'un sapıtma derecesine göre normal hurufata geçiş arasındaki ilişkinin yardımıyla– daha da çabuk kavranılacağını düşünmüştüm; bu önerinin yalınlaştırılmış bir biçimi çok etkili olabilir, ama sizin hoşlanmayabileceğinizi biliyorum – biraz aşırıya da kaçmış olabilir gerçekten. Ne olursa olsun, olanları yakından izlemeseniz bile, burada başlı başına değerli birtakım tuhaf çağrışımlar ve patlamalar olduğuna inanıyorum: Harpo konuştuğu zaman, sözleri anlaşılmasa bile yalnızca çıkardığı seslerin insanı güldürebildiği gibi. Bir tür Meksika "pub"ı olan *pulquería*'nın aynı zamanda Raskolnikov'un anasının da adı olduğu gibi açıklamalar pek ciddiye alınmamalı kuşkusuz, ama tüm Tlaxcala bölümünün *gerçekten* de için için derin bir ciddiliği var. Tabii, Tlaxcala, tıpkı Parián gibi, ölümdür ama Tlaxcalalılar Meksika'nın hainleriydiler – Konsolos burada kendisine kendi içinden ihanet etmekte olan ve şimdi gerçekten de

ihanet etmiş olan güçlere teslim olmaktadır: Tüm bu düşsel olay çok doğru geliyor bana. Buradaki karşılıklı konuşmalar savaş temasını ortaya çıkarıyor; bu da Konsolos'un kendisini yok etmesiyle bağlantılı. Bu bölüm son halini atom bombaları vs. çıkmadan almıştı. Ama eğer bugün insan kendini, eski zaman büyücülerinin evrenin tüm elementlerinin kendilerine karşı olduğunu dehşetle keşfetmeleri gibi korkunç bir durumla karşı karşıya bulma tehlikesini yaşıyorsa, bizim ihtiyar Konsolos'a, uranyum ve plütonyum elementlerini bile saydığı o delice ayrımda, buna dikkatimizi çektiği için teşekkür etmeliyiz; bunun kehanet olarak bir değeri artık kalmadı belki, ama modası geçtiği de söylenemez! Bu küçük ayrım da –bir düşünürseniz– tematik tabii. Bu bölümün sonunda, en başından beri yaklaşmakta olan yanardağlar, eli kulağında olan savaşın simgeleri olarak belirirler. Kaotik görünümüne rağmen, bu bölüm de çok büyük bir özenle ve her sözcüğüne dikkat edilerek yazılmıştır. Bu bölüm de başlı başına bir bütündür ve eğer kesilecekse, kesecek olan kişinin ona hem bir bütün olarak hem de kitabın içindeki yerini göz önünde tutarak bakmasını isterim. Dramatik olarak çok güçlü olduğuna inanmama rağmen, VI'da ve bunda kesintilere izin verebilirim gibi geliyor – kesinti şartsa tabii ve özellikle bu bölümü daha dramatik ve güçlü kılacaksa.

XI

Bu son yazdığım bölümdü ve 1944'te tamamlandı ama kurgusu çoktandır aklımdaydı. Burda amacım, Doğa'nın önündeki tüm setleri yıkmak, dünyanın ve yıldızların doğal, ilkel güzelliklerinin sınırlarını aşmak ve dolayısıyla kitabı, I. Bölüm'ün sonundaki dönme dolabın çarkıyla olduğu gibi, sonsuzluğa bağlamaktı. Çark burada başka bir kılıkta karşımıza çıkar: yıldızların ve yıldız kümelerinin evren içindeki devinimlerinin çarkı. Ve Dante'nin karanlık ormanı gene karşımızdadır buada, ama bu kez gerçek bir orman olarak, yalnızca bir *cantina* ya da *cantina* adı olarak değil. Ölüler Günü teması da yeniden karşımızdadır: Mezarlık sahnesi kitabın başındaki yas tutan insanlarla denge kurar, ama işin insancıl yönü daha da belirgindir. Bölüm, X'un daha hafif ve XII'nin

daha beter korkunçluklarıyla gene bir çifte çelişki görevi yapar. Yüzeyde Hugh'yla Yvonne yalnızca Konsolos'u aramaktadırlar, ama Eleusis ayinlerini bilen herkes bu arayıştan daha derin anlamlar çıkaracaktır; bu tür bir gizli arayış düşüncesi Shakespeare'in *Fırtına*'sında da vardır. Burada, kitabın tüm anlamlarının öykünün yararına ve göze fazla batmayan organik bir biçimde yoğrulmaları gerekiyordu ve bu zor bir işti – hele hele Yvonne'un bir fırtına sırasında bir at tarafından öldürülmesi ve Hugh'nun, karanlık bir ormanda, elinde bir gitar, sarhoş sarhoş devrimci İspanyol şarkıları söylerken kalakalması gerektiği düşünülürse. Thomas Hardy becerebilir miydi acaba bunu? Yvonne'un çok önemli ölümünden söz bile etmediğine göre, okuyucunuzun bu bölümü de okumadan atlamış olmasından kuşkulanıyorum – ve bunu gene bir iltifat sayıyorum, çünkü Konsolos'un yazgısına karşı duyduğu ilgi yüzünden bu bölüme yalnızca üstünkörü bir göz attığını düşünüyorum. Her neyse; bu bölümün çok başarılı olduğu kanısındayım – bu da kısmen ona karşı duyduğum sarsılmaz inançtan geliyor. Aslında, bu yörelerde birisinin bir fırtına sırasında bir at tarafından öldürülmesi sandığınız kadar olağandışı bir olay değil: Orman yolları dardır ve atlar korktukları zaman, binicilerinin, Cortés'in üzerlerine saldığı atları doğaüstü yaratıklar sanıp korkan atalarınınkinden de büyük bir paniğe kapılırlar. Bu bölümün de, bütün öbürleri gibi, bir kez daha anlayışla okunması gerektiği kanısındayım. Oldukça kısadır, kesilebileceğini sanmıyorum, üstelik de *kesinlikle gereklidir*. Yvonne'un ölüm düşleri, II. bölümün başlarındaki düşüncelerini, aynı zamanda da IX. bölümü çağrıştırır, ama bölümün en sonu kitabın sınırlarını neredeyse tamamen aşmıştır. Yvonne toparlanıp yıldızlara sürüldüğünü sanır: Buna benzer bir düşünce Julian Green'in kitaplarından birinin sonunda vardır, ama belli ki bu düşünce bana *Faustus*'tan geldi: Marguerite palangalar yardımıyla Cennet'e çıkarken, Şeytan da Faustus'u aşağıya, Cehennem'e çeker. Yvonne yıldızların arasından doğru Ülker burcuna çıktığını düşler; Konsolos da aynı zamanda, ama rastlantısal olarak, doğru çukurun dibine fırlatılmaktadır. At, Konsolos'un salıverdiği bir kötülük gücüdür tabii. Ama artık bu atın daha alçakgönüllü yönlerini de biliyorsunuzdur. En son X'da görmüştünüz onu, ilk

kez de IV'te, gene binicisiz olarak, Hugh'yla Yvonne'un gezileri sırasında *La Sepultura pulquería*'sının önünde belirmişti. (*Not*: Ortaya atılıp sonra çözümlenen bunca temanın hiçbir okuyucu tarafından değil bir, dört okuyuşta bile tam olarak bilincine varılamayacak olmasına rağmen, *bilinçaltında* kitabın son ağırlığına büyük katkıları olduklarını söylemek fazla mı ileri gitmek olur?)

XII

Bu bölüm ilk kez 1937 yılı başında yazıldı ve hepsinin en iyisi olduğuna kesinlikle inanıyorum. 1940'tan beri değiştirmedim desem yeridir – 1942'de birkaç ekleme yaptım, bazı yerleri çıkardım, 1944'te de daha az beğendiğim bir cümlenin yerine "ne kadar benzer ölenlerin inlemeleri sevişenlerinkilere" vs.yi koydum. Bu bölüme –bir kez daha dikkatle okumaktan başka– yapılabilecek pek bir şey olduğuna inanmıyorum; bölümün *The Lost Weekend*'i andırmaktan başka bir işe yaramadığı savınınsa yalnız haksızlık değil, düpedüz saçmalık olduğu kanısındayım. En yüzeysel haliyle bile insan acısı konusunda daha derinlere gittiği ve öbür kitabın da yaptığı gibi, kişinin cehennem konusundaki bilgilerine katkıda bulunduğu kanısındayım. Aslında, bu bölümü okurken kişinin neredeyse İncil'i okur gibi bir duyguya kapılması gerekmektedir. Yeteri kadar çekmedi mi bu adam? Bu acıların sonuna gelmiş olmalıyız artık herhalde. Ama hayır. İşin daha başındayız anlaşılan. Kitabın siyasal, gizemci, trajik, komik, dinsel, vs. tüm çizgileri burada toplanır: Parián'daki Farolito'da, Kutsal Kitap'ın kehanetlerindeki diller karmaşasının orta yerinde durmaktayız. Dediğim gibi, Parián ta baştan ölümü simgelemiştir, ama okuyucunun, bunun ölümden de beter olduğunu hissetmesini istiyorum. I. Bölüm batı kulesiyse, bu bölüm de Churrigueravari Meksika katedralinin doğu kulesini oluşturmaktadır ve I'in tüm yontulmuş taştan canavarları burada fazlasıyla yinelenirler. Birinin hüzünlü çanları ötekinin hüzünlü çanlarını yankılarken, Konsolos'un burada bulduğu Yvonne'un umutsuz mektupları, Bay Laruelle'in I. bölümde, tam bir yıl sonra bulduğu Konsolos'un umutsuz mektubuna yanıt oluştururlar. Bu bölümde eleştirecek pek bir şey bula-

mamış olabilirsiniz; gene de kitabın bütünü göz önünde tutularak okunduğunda çok daha başarılı görüneceği kanısındayım. Konsolos'un salıverdiği ve Yvonne'u öldüren o biraz saçma sapan at, önceden de dediğim gibi –bu mektupta en az on beş kere, korkarım– ilk I'de çıtlatılan ve Konsolos'un, kötülüğün güçlerine duyduğu kendi, son merakı yüzünden salıverdiği yıkıcı güçtür. Konsolos'un hareketinin VII'de yarı alaycı bir önsezisi vardır: at ve onlara şarkı söyleyerek el sallayan binicisi yanlarından geçtiği zaman anılan Goethe alıntısında. Bu bölümde de mizah izleri vardır hâlâ ve bunların gerekli olduğuna inanıyorum, çünkü önce inanmanız, sonra inanmamanız, sonra da gene inanmanız isteniliyor: Bölümün kendi doğurduğu gerçeklere hep bağlı kalmasına rağmen, bu mizah, natüralist olandan varlık ötesine ve yeniden natüraliste dönen bir köprüdür. Bu bölümden öylesine gurur duyuyorum ki, başlangıcındaki öldürücü derecede tekdüze temponun gerekli ve çok önemli olmasına rağmen, orasında burasında kesintiler yapılmasına razı gelebileceğimi söyleyince çok şaşıracaksınız. Bölümün bıraktığı son etkinin kasvetli olmaması gerektiği kanısındayım: İnsanlığın bir parçası olduğunu en sonunda kavrayabilen zavallı Konsolos için en sonunda ufak da olsa bir kurtuluş emaresi bulundukça bu akışı korumanız gerektiğine kesinlikle inanıyorum: Ve dediğim gibi, Konsolos'un yazgısında belirli bir derinlik, son bir anlam varsa bu, insanlığın son yazgısıyla olan evrensel ilişkinin ışığında görülmelidir.

Bu bahçeyi seviyor musunuz?
Niçin sizin?
Yıkanları kapı dışarı ederiz!

Bu yazdıklarımı yeniden okurken, yazarların kendi kitapları konusunda ne süslü ve bilgece ahkâm kesip Sherwood Anderson'un da bir başka konuda dediği gibi, gizli olanın altını çizerek neredeyse her istediklerini söyleyebilme yetilerine şaşıyorum. Tabii, yapılanlar iyi sanat değilse, bunların zerrece önemi yok – tüm çabalarımın amacı da iyi sanat üretmekti. İşin tüm gizemci yanı derinlere atılmış bir demirden başka bir şey değildi zaten, ama okuyucunuz kitabın herhangi bir

anlamı olduğunu kavrayamadığına göre bundan söz etmem bağışlanabilir sanıyorum. O da haklı ama; okur görse de görmese de benim için bir önemi yok, ama anlam her şeye rağmen orada. Aslında kitabın başka unsurlarına da ağırlık verebilirdim, çünkü hepsi birbiriyle bağlantılı ve kitabı bunların bileşimleri oluşturuyor. Kitabın bütünüyle başarılıdan da öte olduğuna inanıyorum ve bu yüzden onu, yaratıldığı biçimde ve kendi kurallarına göre yeniden değerlendirmenizi istiyorum. Yayımlamamaya karar verirseniz, çok büyük bir düş kırıklığına uğrayacağım tabii, ama elimden bundan fazlası gelmiyor ve kitabı beğenmenizin ve anlamanızın önüne dikilen engellerin genellikle önemsiz olduklarına inanıyorum. Öte yandan, kitabı yayımlamayı düşünmüş olmakla bile bana verdiğiniz onurdan çok duygulanıyorum. Amacım, kesintiler konusunda –büyük bile olsalar– kibirli ve inatçı bir davranış sergilemek değil; benimkinden daha keskin ve daha olgun bir bakış kitabın bütününe gelecek yararları görebilir, yapıyı toparlayabilir. Kitabın geçerliliğine bir göz daha atılmasının yararlı olacağına inandırmayı amaçladım, o kadar. Nereden bakılırsa bakılsın, satıp satmayacağı bir risk gibi geliyor bana. Bu bir başka yazarınızın, Herman Melville'in, *Pierre* gibi sapıtık bir parçayı yazdığı zaman düştüğü yanılgıya benzeyebilir; ama kesin olan şu: O kitapta yapılacak hiçbir değişiklik yazgısını değiştiremez, kalıplarının yakılmasını ve yazarının yaşamını bir gümrük müfettişi olarak sürdürmesini engelleyemezdi. Yönetmenin ya da kurgucunun eseri olan ve bir filmin başarısını ya da başarısızlığını belirleyen temel zaman kullanımı konusunda bir şeyler okumuştum bir yerlerde. Bir sahnenin hangi hızda geliştiğini, bir başka sahneye kaç metre film ayrıldığını anlatıyordu: Bu, aynı zamanda hangi ayrımların nelerin arasına yerleştirileceği konusunu da kapsıyordu, çünkü filmlerin yapılış biçimi tüm ayrımların yerlerinin değiştirilmesine izin veriyor. Sanıyorum raporunu bana gönderdiğiniz metin okuyucusu, kitabı yaratıcı bir biçimde okuyacak kadar etkilenmiş, ama fazla ileri gitmiş; sanki *henüz bitmemiş* bir yapıtın hem yönetmeni hem kurgucusu yerine koymuş kendini ve önceden ne ölçüde yönetilip kurgusunun yapıldığına, ilgisini çeken zamanlamanın ne ölçüde gerçekleştirildiğine bakmamış bile.

Ama –yeniden soruyorum– ya ilk okuyucunuzun tepkisi? 15 Ekim tarihli mektubunuzla (elime Kanada'da, 2 Kasım'da geçti) 29 Kasım tarihli mektubunuz (burada, Meksika'da, 31 Aralık'ta elime geçti) arasında bir anlam çelişkisi var: İlk mektubunuzda hiçbir eleştiriden söz etmeyip okuyucunuzun çok etkilendiğini ve uzun zamandır hiçbir kitabı *Yanardağın Altında* kadar umutla okumaya başlamadığınızı yazıyordunuz; acaba ben de bu yüzden biraz fazla aceleci davranarak, ilk okuyucunuzun kitaba daha büyük bir anlayışla yaklaştığını düşünmekle yanlış bir kanıya mı varıyorum? Ayrıca, bana: "Okumayı bitirince size telgraf çekeceğim, dolayısıyla bu mektuptan önce elinize bir tel geçebilir," diye yazmıştınız. Tabii, bunu yapmayı çok zor ya da olanaksız bulduğunuzu anlıyorum, ama o sıralar o telgrafı, ancak kışın Kanada'nın yabanlarında –ya da Reckmondwicke, Yorks.'da– beklenebileceği gibi boşuna bekledim, bekledim durdum. Dolayısıyla da 29 Kasım tarihli mektubunuzu burada, yılbaşı arifesinde alınca, zafer duygusuyla karışık, yalnız yazarlarda olabilen o *barrancavari*, uçurumsal moral bozukluklarından birine uğradım ve yanıtımın gecikmesini buna bağlıyorum. Yılların ürününü bir kum saatine dönüştürmek: ama bunun bir *mescal* kadehine, hem de küçücük bir *mescal* kadehine dönüştürülmeye çalışıldığına da ilk kez tanık oluyorum! Ama gene biraz kafa yorduktan sonra, kendi duygularınız kanıların dönüştükleri ister X, ister Y yönüne eğilsinler, beni –ve bunda çok haklısınız– terletmeye kararlı olduğunuzu anladım. Kısaca, diyordunuz ki: "Bu kitap bu haliyle bir halta benziyorsa eğer, açıklasın bakalım nedenini!" Gerekirse savaşmaya çağrıldığımı düşündüm. İşte savaşım. Bu kadar uzun zaman aldığı için içtenlikle özür diliyorum, ama kolay olmadı bu mektubu yazmak.

Raporun bir suretiyle birlikte ikinci mektubunuz şimdi elimde ve size teşekkür ediyorum. Yirmi beşinci yıldönümünüzde içtenlikle kutluyorum sizi. Yaptığı birçok şeyin yanında şirketinizin, öbürlerinden çok daha büyük uluslararası yararlar sağladığına inanıyorum. Okulda kazandığım ilk ödül. *The Hairy Ape*'di. O sıralar, kitapla ödüllendirildiğimizde istediğimizi seçebiliyorduk; dolayısıyla da, Ödül Günü'nde başöğretmen, içinde Latince itilafıyla *The Hairy Ape*'i de içe-

ren sizin yayımlamış olduğunuz O'Neill'in oyunlarını sundu bana. Beni denize ve başka yerlere gönderen herhalde o etiketli O'Neill ciltleriydi; ama Melville ciltleri, O'Brien'in kitapları, Hugh l'Ansson Fausset ve daha az bilinenler arasında, Leo Steni'nin tuhaf romanları ve Calder-Marshall'ın *About Levy*'si: bunlar ve yüzlerce başka şey için size sonsuza dek müteşekkirim. İngiltere'de '28 ya da '29'da Amerikalı Conrad Aiken'in yapıtlarını ararken –tabii sizin şirketinizin basmış olduğu– *Costumes by Eros*'u buldum ve bu, Aiken'le aramızda kalıcı ve değerli bir dostluğun kurulmasını sağladı. (Dünyada yaşayan en iyi dokuz-on yazardan biri olduğuna inanıyorum: Yazdıklarının 2/3'si İngiltere'de ciddiye alınmadı ve herhalde bir yerlerde unutulmuş yatıyorlardır şimdi. Sanıyorum şu anda İngiltere'deki eski evinde, Sussex'te, Rye'daki Jeakes House'da oturuyor gene.) Geçerken söylüyorum bütün bunları.

Kitabı Churrigueravari bir Meksika katedrali olarak düşündüğümü söylemiştim ama bu yalnız karışıklığa yol açacaktır herhalde, hele size Aristoteles'ten alıntılar salladığım ve kitabın, tuhaf bir biçimde de olsa, katı, klasik bir yapısı olduğu düşünülürse; önceden de dediğim gibi, Alman denizaltı subaylarının, sondaki *sinarquista*'lar ve yarı-faşist *bruto*'lar aracılığıyla intikamlarını aldıklarını bile görebilirsiniz. Hayır: Lütfen bütün bunları, son zamanlarda ateşimi fazlaca yükselten tropikal hastalığa yorun. Hayır. Kitap temelde bir daire olarak görülmelidir, yineliyorum; yani bir çark biçimindedir; öyle ki, dikkatle okuduysanız, yeniden başa dönmek isteyeceksiniz ve belki gözünüz orada gene Sophokles'in "Birçok kudretli şeyler vardır, fakat hiçbiri insan kadar kudretli değildir"ine takılacaktır – sırf keyfiniz yeniden yerine gelsin diye. Çünkü kitap öyle tasarlanmış, dengelenmiş ve örülmüştür ki, kaç kere okunursa okunsun, ne anlamlarının ne dramının ne de şiirinin tümünü teslim edecektir: Ona olan umudumu bu gerçeğe bağlıyorum ve tüm kusurlarına rağmen bu umutla, ve bu yinelemelerle dolu mektupla sunuyorum onu size.

İçtenlikle,
Malcolm Lowry

Kesintiye ve değişikliğe uğramadan yayımlandı *Yanardağın Altında*.

ÇEVİRİ ÜZERİNE KISA NOT: Kitap, çoğu İspanyolca yabancı sözcük ve cümlelerle, skolastik dönemin ilmi simya yapıtlarından Melville'e, Kabala'dan Goethe'ye alıntı ve göndermelerle dolu. Kitabın aslına uyularak, bunların hiçbirini dipnotlarıyla ya da bölüm notlarıyla açıklama girişiminde bulunulmadı. Bunlar meraklı okuyucuya bırakıldı, Lowry'nin önerisine uyup kitabı başa dönüp bir daha bir daha okuyacak kişinin varacağı tatlara engel olmaktan kaçınıldı.

Sinan Fişek

Yirminci yüzyılın uyumsuz, muhteşem alkoliği... Yanardağın Altında, *bir kült roman, Lowry'nin hüzünlü yaşamından bize kalan bir armağan.*

1957 yılında kırk sekiz yaşındayken intihar eden ünlü İngiliz romancı Malcolm Lowry, kısa süren yaşamının tümünü ölüme varacak bir yarış gibi yaşadı. Sıkıntılarından, birbirine eklenen alkol ve delilik nöbetlerinden kaçarcasına dünyanın pek çok köşesine gitti. Yaşamöyküsünü kaleme alan Douglas Day'e göre Lowry alkolik olduğu için delirmedi, deli olduğu için alkole sığındı.

Lowry'nin 1936-1944 yılları arasında damıta damıta yazdığı *Yanardağın Altında*, 20. yüzyılın en önemli romanlarından biri. Lowry'nin Melville, Conrad ve Fitzgerald gibi ölümsüz yaratıcılar arasına girmesini sağlayan *Yanardağın Altında* için Fransız yayımcı Martin Nadeau şunu söylüyor: "*Yanardağın Altında*, dünyayı peşinden gidenler ve diğerleri diye ikiye ayıran bir 'kült roman'dır."

ISBN 978-975-510-113-2

26,00 TL
KDV DAHİL